EVERGHETINOSUL

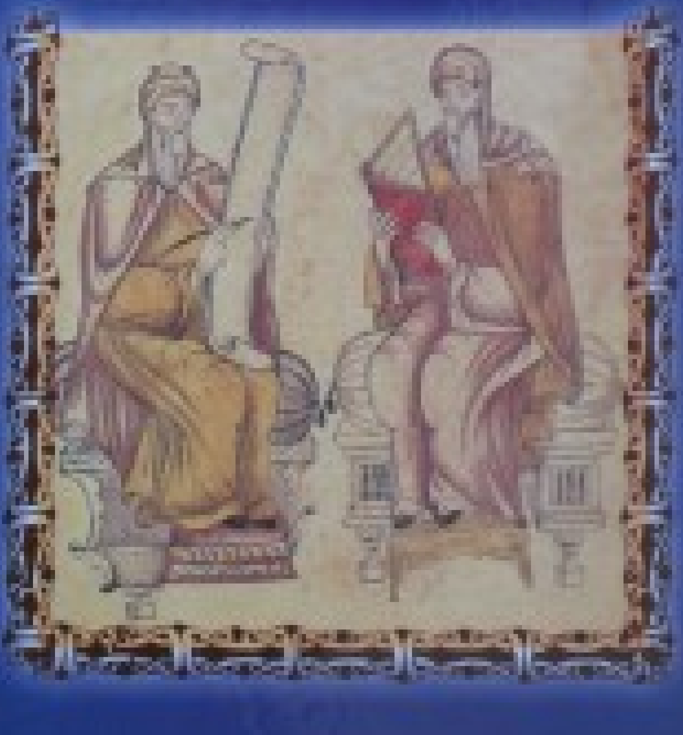

Volumul III-IV

EVERGHETINOSUL

VOL. III - VOL. IV

Transliterare, diortosire, revizuire
după ediția grecească și note de
ŞTEFAN VORONCA

Carte tipărită cu binecuvântarea
Preasfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

EDITURA EGUMENIȚA
Editura Cartea Ortodoxă
2012

© 2012 Pentru prezenta ediție,
Editura Egumenița

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Everghetinosul / trad.: Ștefan Voronca. – Galați: Egumenița, 2009-2012.
vol.
ISBN 978-973-8926-33-2
Vol. 3-4. – 2012. – ISBN 978-606-550-084-6
I. Voronca, Ștefan (trad.)

Everghetinosul a apărut cu osteneala Sfântului Nicodim Aghioritul într-o primă ediție la Veneția în 1783, după ce circulase în multe manuscrise de-a lungul secolelor. El a fost cel care i-a scris și Prefața. Deși nu se numește ca îngrijitor al ediției, este socotit de toți ca fiind cel care a editat cartea. Deși prima ediție s-a tipărit într-un volum, edițiile ulterioare au circulat în 4 volume. Lucrarea a fost tradusă între anii 1794 și 1797 de către Ieromonahul Climent de la Slatina, într-o variantă care a circulat prin diverse copii-manuscrise. Tipărim aici textul volumelor I și II, urmând apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, să dăm tiparului și celelalte volume. Pentru o diortosire mai cu de-amănuntul a textului am folosit ediția de la Athena 1992, care o reproduce fidel pe cea de la Veneția dând și o traducere în neogreacă a textului.

Editura

Frontispiciul primei ediţii a Everghetinosului, Veneţia 1783.

Adunarea
graiurilor și a învățăturilor celor de Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și prinosicios la iveală pusă, spre folosul celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul Monah și ctitor al Sfintei Mănăstiri a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Everghetinos

PREDOSLOVIE

Despre viața Cuviosului Pavel Everghetinosul nu se știu decât foarte puține[143]. În *Prologul* său la scrierea acestuia, Sfântul Nicodim nu pomenește decât că „a fost ctitor al cinstitei mănăstiri a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu ce se numește «Everghetinos» [Binefăcătoarea]”, de unde și numele autorului. Câteva date împrăștiate ici-colo însă ne vor ajuta să schițăm în câteva cuvinte personalitatea lui. Sub numele lui („Facerea lui Pavel Monahul”), aflăm o rugăciune din paginile Ceaslovului, iar Tipiconul ctitoricesc și liturgic al mănăstirii întemeiate de el oferă unele amănunte despre viața lui. În acesta din urmă, ucenicul său, Timotei, spune despre Pavel că a fost fiu al unei bogate familii din Constantinopol, care, aprins fiind de râvnă călugărească, a plecat din lume în luna iunie a anului 1049, întemeind la circa 3 km de cetatea lui Constantin, pe un pământ ce-l avea ca moștenire, o mănăstire în cinstea Maicii Domnului Binefăcătoarea. În anii ce au urmat, el a adunat câțiva frați pe care ulterior i-a călugărit, a clădit câteva chilii pentru aceștia, iar prin petrecerea sa, vestea sfințeniei lui s-a răspândit repede, după moartea lui ucenicii cinstindu-l după cuviință. Ctitoria sa e continuată de ucenicul său, Timotei, care a zidit și alte chilii, precum și o biserică. Tipiconul a fost alcătuit de Timotei, ce s-a călăuzit și după testamentul pe care i l-a lăsat Cuviosul Pavel; acest testament nu a mai ajuns până la noi. Tipiconul oferă amănunte despre organizarea mănăstirii, despre extinderea acesteia prin zidirea de chilii și a unei biserici sub egumenia ucenicului său, despre rânduielile liturgice și altele. Deși originalul grecesc al acestuia nu ne-a fost accesibil, nădăjduim pentru viitor o traducere a acestuia dintr-o limbă modernă[144]. Tipiconul se inspira din cel al Studiților, al bisericii celei mari din Constantinopol și al mănăstirii din Muntele Olimp. Cuviosul Pavel a trecut la Domnul pe 16 aprilie 1054, tot întru această zi având și zi de pomenire.

---

[143] Pentru viața autorului, Tipiconul mănăstirii și unele observații asupra cărții, am folosit puțina bibliografie existentă: Gheorghe F. (pe atunci pseudonim al D-lui Academician Virgil Cândea): „Un dascăl icumenic uitat: Cuviosul Pavel Everghetinul. Ctitoria și scrierile sale”, Mitropolia Olteniei 8 (1956), pp. 456-481; „Dictionaire de Spiritualité”, Tome V, Beauchesne, Paris, 1964, pp. 502-503. Elia Citterio, *Nicodim Aghioritul, Personalitatea – opera – învățătura ascetică și mistică.* Editura Deisis, Sibiu, 2001; „Byzantine monastic Foundation Documents”, A Complete Translation of the Surviving Founders, *Typika* and Testaments. *Edited by* John Thomas and Angela Constantinides Hero, Dumbarton Oaks, 2000, Vol. II, ch. 22, pp. 454-506, ch. *Evergetis: Typikon* of Timothy for the Monastery of the Mother of God *Evergetis* (trans. Robert Jordan).

[144] O scurtă descriere a acestuia după original face Virgil Cândea în

Despre mănăstirea Maicii Domnului „Binefăcătoarea” avem date din documente ce merg numai până în veacul al XIV-lea. Împăratul Alexis al III-lea Anghelul îi dăruiește pe la 1195 Sfântului Sava, Patriahul Serbiei și ctitorul mănăstirii Hilandar, câteva metocuri din Constantinopol, printre care și cel al mănăstirii noastre. În tot acest răstimp, din alte documente, mai aflăm că mănăstirea primește numeroase danii ale evlavioșilor închinători: pământuri, bani și altele. De aici înainte, faima autorului se răspândește mai mult prin scrierile sale, prin rugăciunea din Ceaslov de la Pavecerniță către Maica Domnului, vestitul Everghetinos și prin ctitoria sa închinată Maicii Domnului Binefăcătoarea (sau „Everghetissa”).

Everghetinosul este o carte mare foarte din toate punctele de vedere. Cum se face că ea iese la lumină abia acum e un lucru mai presus de știința noastră. Cartea a avut cumva soarta *Filocaliei:* când traducătorul acesteia a avut ideea publicării ei, „distinșii” teologi de atunci s-au dat înapoi de la a pune umărul la traducerea ei, întorcându-se la „țarinile” și „boii” lor (cf. Luca 14), trebuind să treacă aproape jumătate de veac până la desăvârșirea ei prin sârguința unui singur om. Tot așa și acum, „țarinile” sunt pline de lucrători care pretind a curăța mărăcini, a ara cu boii și a semăna grâu pe care mărăcinii nu vor zăbovi a-l înăbuși din nou, dar puțini sunt aceia care se îngrijesc să caute sământă bună pentru care să se grijescă a o face roditoare prin voia Tatălui, cu împreună-lucrarea lui Hristos și cu ploaia Duhului. Pentru *Everghetinos* însă, a trebuit să treacă mai bine de două veacuri pentru a fi scos la lumină.

Citind prologul Sfântului Nicodim Aghioritul la cartea de față[145], un negrăit cutremur cuprinde pe cititorul evlavios; lectura lui cheamă la nenumărate alte lecturi, precum, de asemenea, lectura *Everghetinosului* stârnește parcă Duhul Sfinților autori spre a ne sili la nenumărate lecturi ale lui. Este cutremurul ce l-a cuprins pe Sfântul Nicodim Aghioritul în fața cugetării Sfinților Părinți, îndemnându-l mai puțin la alcătuirea unui *Prolog* de detalii tehnice asupra vieții autorului sau la observații critice la adresa operei, cât la slăvirea lui Dumnezeu întru Sfinții Săi (cf. Ps. 150: 1; 67: 36) sau prin lucrările acestora. Roadele acestei slăviri se regăsesc cu prisosință în *Prologul* său și în lucrarea de editare a

---

studiul citat.

[145] Pe acesta l-am publicat în Volumul II, chiar dacă în ediția grecească el se află în Volumul I.

cărții. Ea a fost editată la Veneția, în 1783, într-un volum imens *in quarto,* de peste 1100 de pagini, la numai un an după editarea *Filocaliei.* Astfel se face că *Everghetinosul* pare cumva o *Filocalie* aranjată tematic și îmbogățită cu alte și alte texte, îndeosebi cu fragmente din Viețile Sfinților.

Toate manualele sau tratatele de morală – fie ele ortodoxe sau de alte confesiuni (adică eretice) –, toate încercările de sistematizare a viețuirii ortodoxe (a celei creștine în general sau „morale", cum în chip vag i se mai zice) după cugetul tradiției evanghelice și/sau patristice nu pot egala vrednicia și puterea *Filocaliei* și a *Everghetinosului* (desigur, și a celor de dinaintea lor, care au gătit cumva calea pentru acestea sau au inspirat alcătuirea altora: *Patericul, Viețile Sfinților, Limonariul* etc.). Sistematizarea, dacă o putem numi așa, pe care autorul o propune nu e una făcută pe principii abstracte: el nu vine cu scheme, definiții atotcuprinzătoare, note de subsol, împărțiri amețitoare etc., ci împletește în chip armonios învățătura Bisericii și pildele de sfințenie care o întemeiază pe aceasta, aduce pilde și învățături ce pot fi cunoscute numai printr-o nevoință ascetică trupească și sufletească, și mai puțin printr-o pricepere filologică sau demers „științific".

Adeseori, apoftegmele, prin ideea pe care o cuprind, au un oarecare laconism, lucru ce îndeamnă cititorul la multă cugetare, la cunoașterea prin „iscus" sau experiență, în general, și rugăciune a graiului părintesc. Antologia nu vrea totuși, precum tratatele scolastice, să epuizeze o temă anume, *nu vrea să ucidă cuvântul* printr-o clarificare, printr-o încercare de a defini exact o idee sau o temă, ci lasă cititorul să adune ca o albină roadele cugetării Părinților și să le urmeze în chip personal și/sau ecclesial, lăsându-l deci a urma fie o cale sau un meșteșug al unui autor anume, fie a mai multor Părinți, în chip amestecat. Prin mulțimea manualelor sau tratatelor asupra vieții creștine, nu de puține ori autorii au ucis sau ignorat Cuvântul din propriile suflete, încercând să-L reducă la o definiție sau concepție anume, extinzându-și astfel nefasta lucrare și în sufletele celor ce vor fi citit. Să nu uităm că lucrarea se intitulează „Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor *de Dumnezeu* grăite..." – lucru întărit cu prisosință și de Sfântul Nicodim în *Prologul* său – și *nu* (sau mai puțin) de oameni. În schimb, în unele lucrări „teologice" de azi reiese literalmente mai mult numele autorului, personalitatea sa, osteneala editurii etc., iar eventuala înrâurire a lui Dumnezeu sau nădejdea autorilor în aceasta lipsește adesea cu desăvârșire, totul părând că se atribuie ostenelii autorului sau „teologului". Aparentul laconism al Părinților nu e dovadă de relativism sau nepricepere, ci e un chip de slăvire și cunoaștere a tainei vieții creștine, a tainei negrăitei întâlniri dintre Dumnezeire și omenitate, dintre om și Dumnezeu. Ca și în cazul Dumnezeieștei Scripturi, lucrarea are o arhitectură tainică, ce se descoperă numai cititorului ce se trezvește prin nevoința minții și a trupului (desigur, și prin călăuzirea unui duhovnic sau cunoscător, în general) spre înțelegerea dumnezeieștilor noime. În sprijinul descoperirii cât mai fidele a acestei arhitecturi tainice și a graiului aparent laconic al Părinților adunați aici, am urmărit la rândul nostru o diortosire sau o redare cât mai aproape de litera și duhul Părinților, de descoperirea cugetării lor în cugetul cititorului de azi. Cugetul, limba, formele de exprimare ale lumii actuale sunt mult diferite de cele ale Părinților: „omul recent”, cum a fost numit, își justifică patimile printr-o limbă proprie acestora; omul tradițional, omul ce caută cugetarea și Duhul Părinților caută să dobândească cât mai mult cugetul Părinților și chipul în care ei s-au exprimat[146]. Strict vorbind, numai cei întrucâtva asemenea Sfinților Părinți îi pot face cu adevărat cunoscuți pe aceștia – fie prin traducere, fie printr-un alt chip al propovăduirii. O asemenea descoperire a acestora au făcut-o, cu deosebire, o bună parte din vechii traducători români, adevărați continuatori ai Sfintei Tradiții a Părinților, printre aceștia, iată, și Ieromonahul Clement de la mănăstirea Slatina, a cărui smerenie, arătată (și) prin această tălmăcire, n-a mai îngăduit poate Proniei să ne descopere și date despre viața lui[147].

---

[146] Nu întâmplător, o mulțime covârșitoare de temeni liturgici sau forme de exprimare în general au fost preluate în limba română din limbile greacă și slavonă aproape literal, pe de o parte pentru neputința acesteia de a exprima deplin învățătura Bisericii în general, iar pe de alta, pentru păstrarea, continuarea și trăirea cât mai fidelă a Duhului celor de dinaintea lor. O adaptare la cugetul contemporan prin traduceri întemeiate – cel puțin! – pe parafrază (precum, așa cum am arătat în note, este de pildă traducerea în neogreacă a Everghetinosului) nu poate fi decât însoțită de unele răstălmăciri ale cugetării Părinților, respectiv de răspândirea de duhuri străine acestora.

[147] De însemnat e și faptul că, cel puțin pentru temenii fundamentali ai spiritualității sau asceticii și misticii ortodoxe tradiționale, tălmăcitorul pare să fi folosit și *Dicționarul grec-român după alfabet,* păstrat în manuscris la Academia Română (ms. rom. 1577) și editat recent (Ediție, introducere, studiu filologic și glosar de Lia Brad Chisacof, Editura Academiei Române, București, 2005, I-XLVI [introducere] + 1-390 [dicționar]), și întocmit, precum afirmă editorul, în obștea mănăstirii Neamț după Lexicoane grecești anterioare mult mai voluminoase, unele rămase în manuscris, altele tipărite. Despre toate acestea se poate citi în studiul pomenit mai sus. O serie de termeni grecești tălmăciți în românește în *Everghetinos* se află tălmăciți întocmai în acest *Dicționar,*

Lucrarea nu este simplu doar o carte a cuiva, ci este „o adunare a graiurilor din toată scriptura [scrierea] cea de Dumnezeu insuflată”, cum o numește autorul, o adunare săvârșită, precum *Filocalia,* cu multă acribie și frică de Dumnezeu, care conține învățătura și viața sfântă a marilor scriitori și trăitori ai Bisericii primului mileniu descoperită prin sfintele mâini ale Cuvioșilor Pavel Everghetinosul (sau Everghetinul) și Nicodim Aghioritul. Alte colecții sau scrieri ascetice își arată mai mult vrednicia prin bogăția duhovnicească sau dimensiunea lor, prin viața sfântă și stilul unor autori, mulțimea lor și folosul pe care aceștia, împreună cu scrierile lor, l-au adus la un moment dat (și pe care încă îl mai aduc). Însă autorul *Everghetinosului* a încercat pe cât s-a putut să unifice toate aceste aspecte printr-o „adunare a graiurilor” din marile scrieri duhovnicești ale întregului mileniu întâi, prezentându-le, cum în chip inspirat a zis domnul Virgil Cândea*, în spirală,* ca simbol al urcușului duhovnicesc[148], folosit și de alți scriitori duhovnicești, precum Sfântul Dionisie Areopagitul și Sfântul Maxim Mărturisitorul, în al cărei centru stă Hristos, Sprijinitorul/Țiitorul, Mijlocitorul și Scopul/Sensul/Ținta oricărei nevoințe. Toate căile arătate aici sunt linii călăuzitoare ce pornesc din acest Centru ca din niște raze ale rațiunilor duhovnicești și proniatoare ce izvorăsc din El prin graiurile și viețile Părinților; dumnezeieștile graiuri adunate aici sunt deci tot atâtea actualizări prin nevoință ale cunoașterii acestor rațiuni, acestea luând chip în viețile și scrierile adunate aici spre folosul nostru[149].

---

alții însă n-au fost găsiți, dovadă că tălmăcitorul a folosit și alte instrumente.

[148] Deși a pomenit de aceasta, el nu a dezvoltat ideea mai departe.

[149] Mișcarea sufletului în spirala cunoașterii/comuniunii duhovnicești întru urmarea unei căi sau a unui model este descrisă cum nu se poate mai frumos de Sfântul Dionisie Areopagitul alături de alte două mișcări ale lui: în linie dreaptă și circulară. El le descrie în două locuri din scrierea *Despre Numirile Dumnezeiești* (cap. IV, 9, IX, 9, *trad. rom.* Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae; textul l-am revizuit însă după originalul grecesc). Iată cuvintele lui: „Sufletul se mișcă *în spirală,* în măsura în care se luminează pe sineși prin dumnezeieștile cunoștințe, nu în chip înțelegător și unitar [ca în mișcarea circulară, n.n.], ci rațional și desfășurat [διεξοδικός = detaliat, prin rațiune discursivă, cuvânt cu cuvânt, proces ce presupune un răspuns, o reacție, o experiență], ca prin niște lucrări amestecate și schimbătoare”, loc pe care Sfântul Maxim îl tâlcuiește astfel „...sufletul e rațional și în desfășurare, adică împărțit după cele împărțite și învățat prin participare. Mintea lui, coborând la raționamente, se împarte oarecum și are nevoie de rațiunea desfășurată prin modele ca să lucreze spre priceperea a ceea ce este inteligibil. Deci sufletul lucrează în mod amestecat și prin schimbare atunci când și

Lucrarea se remarcă deci atât prin bogăția, cât și prin sistematizarea unei covârșitoare „adunări” a nectarului Părinților, totul „spre folosul celor ce vor citi”. Cărți precum *Scara* Sfântului Ioan Sinaitul sau *Cuvintele* Sfântului Isaac Sirul au adus o oarecare sistematizare a urcușului ascetic, dar nu fără a sugera și o oarecare inversare a treptelor sau o îmbinare a lor; ele însă sunt scrieri ce exprimă îndeosebi chipul personal de trăire a lui Hristos sau o asceză conformă unui context dat, chiar dacă autorii n-au fost străini de experiența înaintașilor, folosindu-se din plin și de aceștia. Oricum, o comparație sau o ierarhizare valorică a cărților de acest fel comportă unele primejdii: a le compara poate însemna a pune cumva o scriere într-o lumină mai bună decât alta, or ierarhia sau ierarhizarea în Ortodoxie, sau mai degrabă în sfințenie și roadele acesteia în general, este una funcțională, iar vrednicia unui autor sau a unei cărți anume o știe cel mai bine

---

înțelege. Aceasta e propriu sufletului și când e condus din afară spre cele înalte, căci urcă de la cele străine”. *Mișcarea circulară* însă urmează atunci când sufletul e slobod de mișcarea în spirală, conform treptei la care a ajuns putând trece de la cea în spirală la cea circulară, sau chiar alternând cele două stări: „Mișcarea sufletului *este circulară* ca intrare în el însuși de la cele din afară [prin care se mișca circular] și ca adunare în ele însele a puterilor lui înțelegătoare, ca adunare ce-i dăruiește sufletului, ca într-un cerc, nerătăcirea, întorcându-l și adunându-l de la cele din afară, întâi în el însuși, apoi, ca pe unul ce a devenit unitar, unindu-l cu puterile ce se unesc în chip unitar și astfel conducându-l spre frumosul și binele care e mai presus de toate cele ce sunt și e unul și același și fără început și fără sfârșit”. E de cugetat aici că, mișcându-se circular, sufletul de fapt se mișcă în jurul unui punct central sau centru, care e Hristos. În sfârșit, *mișcarea în linie dreaptă* vrea să le depășească pe celelalte, ea este ca un avânt al credinței sufletului, care, după mișcarea în spirală, ajungând apoi la mișcarea circulară, merge sau se înalță cu nădejde în Dumnezeu, fără a ști, precum Avraam, unde merge, Dumnezeu fiindu-i Arătător sau Proniator al căii pe care el s-a angajat: „[Mișcarea în linie dreaptă are loc atunci când] sufletul, neintrând în sine [prin mișcarea în spirală] și nemișcându-se printr-o înțelegere unitară – căci aceasta este, precum am spus, în cerc/circulară –, ci, mișcându-se spre cele din jurul său și dinspre cele din afară, se înalță ca din niște simboluri variate și înmulțite spre vederile [θεωρίασ, redat în *trad. rom.* prin „intuiții”] simple și unite”. Iată dar trei mișcări ce pot fi foarte bine întemeiate în lucrarea lor de urmarea căilor sau pricinilor propuse aici de egumenul Pavel. Accentul pus în lucrare pe mișcarea în spirală nu exclude desigur și pe celelalte două, ba și dimpotrivă, cea în spirală nu s-ar putea împlini cu adevărat fără celelalte, fără a fi urmată oarecum alternativ cu celelalte. Pentru mișcarea în spirală să se urmărească mai cu seamă primele pricini ale cărții: scăparea de deznădejde —> facerea binelui—> pocăința —> chipurile/treptele acesteia etc.

Dumnezeu, noi cunoscând-o doar prin roadele pe care Acesta le-a făcut cunoscute și nouă. Înrâurirea duhovnicească a cărții de față în general sau de-a lungul timpului este peste putința noastră a o socoti, căci *Everghetinosul* a circulat în nenumărate manuscrise încă de scrierea lui în veacul al unsprezecelea, arătându-se cumva ca o *Filocalie* înainte de vreme, iar publicarea lui de Sfântul Nicodim Aghioritul (Veneția, 1783) a exercitat o influență imensă asupra spiritualității grecești „moderne” în general[150].

Pentru a se feri de o oarecare „originalitate” ce putea stârni oarecare reacții contrare sau suspiciuni, autorul își întemeiază *Pricinile* pe mărturiile Părinților, prin viața și scrierile lor, pe care arareori, „discret”, acolo unde a fost nevoie de o plinire sau alta, le-a însoțit de scurte adăugiri sau comentarii sub formă de apoftegme în textele autorilor citați; pe unele dintre ele, atunci când s-au vădit cu ușurință, le-am remarcat în note, ele nefiind întotdeauna lesne de observat. Titlurile celor 200 de pricini rânduite în 4 cărți îi aparțin autorului. Acestea nu au fost nicidecum așezate fără o ordine bine chibzuită. Ca unul care a fost egumenul unei mănăstiri, călăuză duhovnicească a multor monahi, el a întocmit cartea ca pe un îndreptar practic pentru cei de sub povățuirea sa și pentru alții asemenea lor, întocmit după scrierile Sfinților Părinți, trecut prin experiența nevoinței personale și așezat după nevoile duhovnicești ale mănăstirilor în general. S-a zis că între pricinile cărții există o strânsă legătură, un fir lăuntric ce dă o unitate întregii scrieri, că toate textele patristice sunt trecute prin propria viziune a egumenului Pavel despre călăuzirea duhovnicească. S-ar putea spune că originalitatea fiecărui autor cuprins în lucrare se împlinește în chip minunat în originalitatea cu care el a alcătuit cartea. Lucrarea se arată ca o întâlnire duhovnicească sau o sinaxă a Părinților Bisericii – și a celei de Apus, și a celei de Răsărit[151]. Să nu uităm că autorul a trăit într-o perioadă (numită de unii „teologi” ai vremurilor noastre „post-patristică”) în care, din diferite pricini, bogata moștenire scriitoricească și de trăire a marilor Părinți ai primului mileniu nu se bucura de atenția cuvenită, nu mai era primită la adevărata valoare; așadar, aceasta trebuia reactualizată, continuată sau

---

[150] Ediții: Veneția, 1783, XXXVI + 1098 p. in 4°; Constantinopol, 1861; Athena, 1900 (3 vol.), 1901 (3 vol.), 1957-1958 (2 vol.), 1983-1985 (4 vol., text original + traducerea neogreacă.), 1993 (4 vol.), ultima fiind folosită pentru diortosirea prezentei ediții. O traducere engleză, planificată în paisprezece volume de mici dimensiuni, este pe rol încă din 1988, din care până astăzi au apărut nouă, ultimul în 2005 (*The Everghetinos. A complete text, translated hy Bishop Chrysostomos with Hieromonk Auxentios, John Petropoulos, Gregory Telepneff and Hieromonk Ambrosios, CENTER FOR TRADITIONALIST ORTHODOX STUDIES, ETNA, CALIFORNIA, 1988, 1991, 1998, 1999, 2000, 2002, 2005);* în sfârșit, o altă traducere este în pregătire la Queens College, Belfast, de către un colectiv ce plănuiește o ediție critică a lucrării. Însă manuscrisele sau copiile grecești ale lucrării – circa 40! – s-au răspândit în multe biblioteci din Apus și din Răsărit încă din veacul al XII-lea, ele păstrându-se în marile biblioteci din Paris, Moscova, Athena, în mănăstirile din Ierusalim, în Muntele Sinai și în altele, lista, descrierea lor, modul cum au circulat și diferențele dintre ele putând fi pricină de alcătuire a unei lucrări întregi, însă o astfel de lucrare, respectiv o ediție așa-zis critică a lucrării, n-a fost până azi alcătuită. Scopul nostru însă a fost asemănător celui al egumenului Pavel: întocmirea sau îngrijirea cât mai cu de-amănuntul a unui text concret pentru folosul duhovnicesc al celor care vor citi, și mai puțin pentru iscodirea izvoarelor sale și a altor aspecte; acest scop îl afirmă de altfel și titlul; pe acesta am vrut să-l sporim și prin îngrijirea textului din punct de vedere filologic (prin note de subsol și paranteze explicative) sau „critic”, urmărind a facilita accesul cititorului de azi la un text ce nu de puține ori pune probleme de înțelegere, text destinat inițial cu deosebire celor ancorați în tainele unei tradiții patristice sănătoase, și mai puțin celor „ai lumii”. Prin note am încercat să urmăm obiceiul patristic al adăugării de scolii întru limpezirea sau îmbunătățirea unor texte ce necesită alte dezvoltări, nuanțări etc., cu deosebire pentru cititorii de mai târziu, nefamiliarizați cu textele vechi sau cu modul cumva diferit al unui scriitor de a scrie despre un lucru sau altul. Pentru diortosire însă, n-am urmat traducerea neogreacă a cărții, ci numai originalul din greaca veche, din traducerea neogreacă dând doar unele variante textuale la note, acolo unde textul era greu inteligibil. O mare mâhnire îl cuprinde astăzi pe cititorul căutător de folos duhovnicesc în scrierile Părinților atunci când descoperă că în unele „traduceri” nu mai transpare personalitatea

---

vechilor autori, ci „mușchii” filologiei cărturarilor și fariseilor contemporani, așezați confortabil pe crucea „talentului” scriitoricesc, care întunecă lumina sfintelor învățături cu desișul aparatelor critice, din care, odată intrați, cu greu se mai poate ieși, și nu fără sminteala adiacentă, dobândită uneori și din răstălmăcirile prezentate ca „traduceri riguroase”, făcute după ultimele (socotite cele mai bune!) meșteșuguri cărturărești.

[151] Să avem în vedere că autorul a adunat poate cele mai bune mărturii ale vieților și învățăturilor marilor Sfinți din Apus (mai exact, cele din sfera monahală, pe cât i-au fost accesibile traducerile grecești ale acestora – puține de altfel – ale lucrărilor citate), și că el a trecut la Domnul, parcă nu întâmplător, în anul 1054, anul Schismei dintre cele două părți ale Creștinătății. Dar oare Marea Schismă nu s-a datorat lipsei unei oarecare sinaxe sau întâlniri *duhovnicești,* cum am zis mai sus, întemeiate pe mărturia sfântă a Tradiției celor două părți, așa cum, am putea presupune, a dorit și Egumenul Pavel prin cartea sa? Oricum, o astfel de dorință, dacă a existat, nu s-a împlinit, iar pricinile Schismei sunt astăzi bine-cunoscute.

adusă în atenție prin scrisul și viața unora care puteau să o continue printr-o lucrare duhovnicească sau alta. Nume sfinte, precum Sfinții Ioan Damaschin, Teofilact al Bulgariei, Eftimie Zigaben, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și mulți alții ce n-au încetat nici până astăzi să se nască duhovnicește din viața și scrierile celor de dinaintea lor, au luat plugul predaniei lăsate de Hristos și Sfinții Săi; acest plug, ei l-au dus mai departe, aducând prin scrisul și viața lor roade ce hrănesc și azi generații de creștini. Din această adevărată „Livadă duhovnicească a Părinților" (cum e numit de pildă *Limonariul),* plină de mireasmă duhovnicească, ce a rodit, iată, până la noi, ei s-au folosit din plin: ca pe niște semințe sau ca pe un altoi, ei au luat învățăturile celor de dinainte și le-au lucrat cu multă osârdie, făcând să crească alți și alți copaci plini de roade duhovnicești.

Nu se cunoaște pricina pentru care autorul nu a inclus și texte din alți mari Părinți ai primului mileniu[152], însă, pentru scopul său, autorul a găsit cu prisosință texte din colecții precum

---

[152] Nu avem de pildă texte din Sfinții Ioan Scărarul, Simeon Noul Teolog, Ioan Gură de Aur, Avva Dorothei, Grigorie al Nyssei și alții. În schimb, texte din aceștia s-au găsit în Tipiconul mănăstirii, texte care se citeau liturgic sau la osebitele sinaxe ale monahilor, ceea ce arată că Pavel Monahul și cei de sub el nu erau familiarizați doar cu autorii din *Everghetinos.*

Patericul[153], Lavsaiconul[154], Menolo-ghionul (Viețile Sfinților) alcătuit de Sfântul Simeon Metafrastul (cca. † 960)[155], *Așezămintele Sfinților Apostoli* sau *Constituțiile Apostolice* și alte texte inedite din *Viețile Sfinților,* altele decât cele din antologia Sfântului Simeon Metafrastul, apoi din *Pandectele* Cuviosului Antioh Pandectul, din *Convorbirile* lui Ioan Cassian, *Scrisorile* Cuvioșilor Varsanufie și Ioan din Gaza, din *Suta* lui Diadoh, *Cuvintele* Sfinților Efrem Sirul, Isaac Sirul și Isaia Pustnicul, din *Capetele* Cuvioșilor Marcu Ascetul, Maxim Mărturisitorul,

---

[153] Patericul este citat în Everghetinos aproape în întregime. S-a observat de asemenea că *Patericul* (în varianta ediției de la Neamț, 1844) cuprinde la rândul lui fragmente din *Everghetinos,* care de-a lungul veacurilor au fost adăugate de copiști sau de traducătorii români. De însemnat e și faptul că unele citate din *Pateric* nu se regăsesc în edițiile moderne („critice”) în limba greacă ale *Patericului* sau în alte limbi moderne, ci numai în ediția românească; de asemenea, nu toate citatele din *Pateric* – în forma în care l-a avut egumenul Pavel în vremea sa – se regăsesc în ediția românească, iar adeseori, acolo unde se găsesc, nu au aceeași formă, iar uneori nici același sens. Ediția de la Râmnic 1930 a *Patericului* s-a diortosit după o ediție din 1905, diortosită la rândul ei de Episcopul Antim Petrescu după prima versiune de la Neamț, fără a avea vreun original grecesc la îndemână; în sfârșit, ediția de Alba Iulia, apărută în mai multe ediții după anii 1990, a urmat-o pe cea de la Râmnic. Ediția aceasta și cea anterioară au fost diortosite cu amatorism, ele fiind pentru aceasta precare din mai multe puncte de vedere (de pildă, în cea de la Alba Iulia nu este pomenit nici măcar traducătorul sau ostenitorii primei ediții, este foarte puțin actualizată ortografic, adesea în chip hazardat, este folosită în chip nemăsurat parafraza, ajungându-se adesea la răstălmăciri; prin comparație cu originalul grecesc și fragmentele din *Everghetinos,* se observă mai multe omisiuni). Pentru a nu îngreuia textul, în notele pe care le-am dat, am scos în evidență numai câteva din aceste diferențe, lucrul necesitând un studiu extins.

[154] Uneori, extrasele din *Lavsaicon (Istoria Lausiacă* a lui Palladie) nu se potrivesc cu versiunile din ultimele veacuri, așa cum sunt traduse în română (București, 1760, reeditat la Editura Episcopiei Alba Iulia, 1994; București, 1993, *trad.* de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R.; de notat că aceste două versiuni diferă în chip semnificativ) sau în alte limbi, ba chiar și din versiunea grecească ce a ajuns până la noi, care stă la baza traducerilor în limbile moderne, lucrarea circulând în trecut cu adăugiri din *Pateric, Istoria monahilor din Egipt* (390-394), atribuită lui Timotei Alexandrinul *(ed. rom. trad.* de Arh. Dr. Ioasaf Popa, Editura „România Creștină”, București, 1998), din *Limonariu* și din altele; așadar, la o simplă comparație, se poate observa că unele fragmente adunate din *Lavsaicon* în *Everghetinos* prezintă diferențe semnificative față de edițiile moderne ale *Lavsaiconului.*

[155] Majoritatea fragmentelor din *Viețile Sfinților* adunate aici sunt semnificativ diferite de cele ale ediției de la Neamț, care are la bază

Dialogurile Sfântului Grigorie Dialogul, scurte texte din Sfinții Vasilie cel Mare, din Anastasie Sinaitul, din *Istoria iubitoare de Dumnezeu* a lui Teodorit, Amfilohie din Iconiu, Sfântul Nil Ascetul sau texte scrise de el însuși[156].

Cele 4 cărți ale lucrării s-ar putea prezenta, tematic, astfel:

Prima carte e destinată începătorilor, având ca principii generale: tămăduirea deznădejdii, pomenirea morții și a judecății, nădejdea în bunătățile cele viitoare, despărțirea de trup, păcatul și pocăința. Apoi sfaturi premergătoare intrării în stadionul nevoinței: înstrăinarea, frica lui Dumnezeu, lepădarea, chipul intrării și primirii în mănăstire, însoțirea cu cei îmbunătățiți, ascultarea, descoperirea gândurilor sau a conștiinței bătrânilor celor cu dreaptă-socoteală, primejdiile întâlnirii cu cei din afară și împătimirea de cele ale lumii, ușurința și greutatea dobândirii faptei bune, războiul cu dracii, schima (veșmântul) monahală, de ce nu trebuie părăsită mănăstirea, a nu grăi-împotrivă, purtarea față de ceilalți, smerita cugetare, smerenia, tăierea voii.

A doua carte se apleacă asupra rânduielilor vieții în comunitate: munca, grija pentru cele din mănăstire, slujbele, orele sau vremile de rugăciune, psalmodierea, primejdiile iubirii de sine, grija pentru trup și măsurile nevoinței, masa, chipul șederii la masă și postul, evitarea necurăției (curviei), cinstea fecioriei, mânia, plânsul, râsul, suferirea cu răbdare a nedreptăților, vremea vorbirii și vremea tăcerii, păzirea de minciună, jurământul, clevetirea, chipurile purtării frățești.

A treia carte tratează despre așezarea lăuntrică a călugărului și manifestarea acesteia în relațiile cu ceilalți: să nu judecăm, să nu smintim și să nu ne smintim, fățărnicia, vicleșugul, pizma,

---

izvoare târzii, în ciuda unor asemănări dintre ele, pe care, atunci când a fost nevoie, le-am remarcat în note.

[156] S-a remarcat de asemenea de către cercetători că unele fragmente din *Everghetinos* (ale autorilor numiți și astăzi „filocalici”) nu se regăsesc în *Filocalie,* fie pentru că au fost luate din scrieri (din care unele au ajuns până la noi) nepublicate în *Filocalie,* fie din scrieri neaflate în operele adunate în *Filocalie,* atâtea câte s-au păstrat până azi. În plus, scrierile Sfinților Cuvioși Antioh Pandectul, Efrem Sirul, Isaac Sirul, Varsanufie și Ioan din Gaza, Anastasie Sinaitul, pentru a-i cita doar pe cei mai des folosiți, nu se regăsesc în *Filocalia* de la Veneția, unele dintre ele fiind adăugate mai târziu în *Filocalia* în traducere românească și în cea slavonească. În sfârșit, din scrierile Sfântului Ioan Cassian doar o mică parte se regăsește în *Filocalie,* iar o parte oarecare, remarcă dl. acad. Virgil Cândea, nu se regăsește nici în traducerile moderne ale operelor Sfântului Ioan Cassian, așa cum acestea au ajuns până la noi în latină, poate doar în traducerile grecești, din care nu toate s-au păstrat, ci care oricum au redat doar într-o formă prescurtată originalul latin.

batjocura, conștiința („marele dar al lui Dumnezeu”), akedia, tristețea, purtarea în pricină de boală, chipul tăinuirii bunătăților (virtuților), hula, prieteșugurile primejdioase, mândria, plăcerea de sine, trebuința ajutorului dumnezeiesc în pocăință și sporirea în viața de fii ai lui Dumnezeu (în înfiere), care nu se datorează eforturilor proprii, ci harului lui Dumnezeu, despre ispite, despre harisme, dragostea este cea mai mare dintre bunătăți, lăsarea nevoinței pentru primirea unui oaspete, milostenia care se cuvine monahului, iconomisirea banilor și a altor lucruri.

Cartea a patra se apleacă asupra chipurilor sporirii sau desăvârșirii în viața duhovnicească: o primă parte (primele 26 de capitole) vorbește despre osebite căi ale desăvârșirii: sărăcia, bunăvoința în milostenie, neiubirea de arginți, dragostea care ne apropie de Dumnezeu, liniștea (isihia), paza minții, lupta cu moartea duhovnicească, rugăciunea neîncetată (foloasele și împrejurările prielnice ei), harul și rugăciunea sunt cele ce unesc pe om cu Dumnezeu, trebuința, folosul, primejdiile citirii Scripturilor și împlinirea celor citite, și că acestea luminează mintea, fuga de eretici și învățătura lor, neluarea-aminte la vise, netemerea de draci și de lucrurile lor, nepătimirea, teologhisirea (cuvântarea de Dumnezeu), înțelepciunea și cunoașterea duhovnicească, părtășia minții la har și lucrarea ei în vederea duhovnicească, preoția și vrednicia ei, rânduiala sfintei împărtășiri, folosul sfintelor slujbe, chipul îngropării trupurilor, osebite sfaturi către dascăli, duhovnici și păstori și despre îndatoririle lor, mai vârtos asupra alungării deznădejdii din sufletele ucenicilor, temă prezentă și la începutul cărții întâi, reluată aici din perspectiva duhovnicului sau păstorului.

Precum mărturiseau și alții care au încercat o împărțire a cărților, și cea făcută mai sus e departe de a ne face cunoscut firul lăuntric sau duhul după care s-a călăuzit autorul. Faptul că, prin prezența ei în nenumărate manuscrise sau codici, lucrarea a avut atâta căutare, folosind generații întregi de creștini, cu deosebire monahi, arată covârșitorul ei folos în viața creștină, constituind până astăzi, alături de *Filocalie, Proloage, Viețile Sfinților* și de alte câteva, cărțile de temelie ale spiritualității ortodoxe în general.

Prin urmare, precum spunea și Cuviosul Paisie Aghioritul († 1994), „prin *Everghetinos* putem cunoaște *pe deplin* Duhul Sfinților Părinți”, chipurile viețuirii și conglăsuirea învățăturilor lor, mulțimea cugetărilor și a vieților adunate într-o unime duhovnicească; și nu întâmplător zice *pe deplin,* pentru că *Everghetinosul* (spre deosebire de altele, pentru care e necesară o osteneală suplimentară pentru a cunoaște cu de-amănuntul duhul lor), prin împărțirea tematică pe care o propune, scoate la lumină toate treptele sau aspectele vieții duhovnicești în chip sistematic, sau în spirală, precum s-a zis. Scrierea de față nu e atât mărturie a vieții și învățăturilor unor sfinți dintr-o anumită epocă, cât mărturie despre adevărata viață creștină în Biserică, despre adevărata viață cu Dumnezeu, despre chipurile îndreptării sau dobândirii unei astfel de vieți. Cuvintele Sfinților, cel puțin în ceea ce au ele esențial, trebuie mai puțin primite spre o oarecare actualizare în viețile noastre sau în viața Bisericii, ci, prin evlavia față ele și/sau rugăciunea către Dumnezeu Cel slăvit în viața lor, ele trebuie lăsate a fi lucrătoare în viața noastră, a celor ce ne sârguim să le citim cu bună-cinstire, prin Duhul care le însuflețește. Întoarcerea înapoi la cuvintele și viața Sfinților Părinți înseamnă întoarcerea către Evanghelie, către viața cu Hristos; această întoarcere e una cu sporirea în viața duhovnicească; nu este o fugă din istorie, ci o împlinire a ei, este adevărata dezvoltare a omului în istorie, atât către Hristos Cel de acum două mii de ani, cât și către Hristos Care vine, Cel ce este Același din veac și până în veac (cf. I Cor. 16: 22; Evr. 13: 8) și Care nu vine pentru cei ce și L-au închipuit după o tradiție sau alta, ci pentru cei ce Îl așteaptă precum Sfinții Părinți.

Filosofia, știința, morala (chiar cea „religioasă” uneori) vieții de azi, prin reprezentanții ei, încearcă să ne convingă că cultura și civilizația lumii contemporane e mult superioară celei clasice din multe puncte de vedere și că, prin ea, ne îndreptăm spre o viață mai „bună”. Filosofia *Everghetinosului,* ca filosofie integrală sau program al viețuirii creștine, este opusul acestei direcții de gândire. Ea propune transcenderea evanghelică a vieții, îndreptarea către o viață mai bună din punct de vedere duhovnicesc și mai puțin, sau deloc, materialicesc. În concluzie, am putea spune că, pe cât ni se propune de către civilizația materialistă de azi să avansăm materialicește, să fim mai eficienți pentru o viață mai „bună” – ce presupune, pentru noi, eliminarea treptată de modului de gândire patristic/evanghelic –, pe atât – ba cu mult mai vârtos! – ni se cuvine să sporim duhovnicește în Hristos, Cel ce vine, spre Hristos ce vine întru Împărăția Sa dumnezeiesc-omenească, și nu spre hristoșii mincinoși ce ne vorbesc de o societate menită a fi „mult superioară” oricărei alta de dinainte și care cer ascultare necondiționată.

Dacă despre propovăduirea Evangheliei prin Apostoli și cei de după ei Psalmistul David zicea că *în tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor* (Ps. 18. 4), nădăjduim și noi ca și aceste smerite osteneli ale editării acestor „scripturi de Dumnezeu insuflate” (precum le numește autorul), aranjate (ca și

Evangheliile) în patru cărți, să rodească (ca și acelea) și ele în cele patru colțuri ale lumii sau până *la marginile ei,* spre folosul și slava Bisericii lui Hristos. Amin.

Ștefan Voronca

ÎNCEPUTUL CĂRȚII A TREIA

A LUI EVERGHETINOS

PRICINA ÎNTÂI

Că nu se cuvine a osândi pe cineva în urma unor bănuieli sau, îndeobște, a crede în bănuieli.

I. Din viața Sfântului Ioan Milostivul

1. În vremea aceea, un monah oarecare mergea prin Alexandria cu o fecioară frumoasă; iar oarecare din cei ai Bisericii, văzându-l pe dânsul umblând ca spre sminteală multora, au spus Fericitului Ioan; și, părându-i-se lui că dintr-o râvnă dumnezeiască au făcut această vestire, a poruncit ca monahul și fecioara să fie bătuți tare, iar apoi să fie aruncați în temniță, deosebi unul de altul. Iar după ce se făcu cea poruncită, iar temnița i-a primit pe aceia, și noaptea, iată, sosind, monahul i-a stat în vis de față Patriarhului, arătându-i spatele cu totul rănit și zicând către dânsul simplu și fără împodobire în grai: „Așadar, îți plac acestea, stăpâne? Crede-mă că de această dată te-ai amăgit și tu ca un om". Iar deșteptându-se îndată, a trimis pe cineva să scoată din temniță pe monah și să-l aducă la el, deși acela, din pricina bătăilor, abia mai putea păși. Odată adus, a cunoscut de îndată că este cel ce i s-a arătat în vis. Și vrând a afla dacă are într-adevăr atâtea răni câte în somn i se arătase, a poruncit ca, după ce se va acoperi cu o fotă, să i se dezgolească spatele; dar – poate printr-o Pronie mai înaltă –, fota dezgolindu-se, s-au descoperit părțile cele ascunse, iar călugărul se vedea tăiat și ciung la rușine[143], deși mai-nainte, pentru floarea vârstei sale [lipsa bărbii], aceasta nu se putea vădi oricui[144]; și îndată pe cei ce l-au bătut scoțându-i din treptele lor, i-a oprit trei ani de la Biserică; iar iubitorului de Dumnezeu călugăr îi răspundea cu cele cuviincioase și i se ruga să-l ierte pentru greșeala cea dintru necunoștință, „Însă numai atât nu voi lăuda, zicea, aceea că tu, călugăr fiind, umbli fără păzire prin cetăți, arătându-te prin târg însoțit de o femeie și făcându-te multora pricină de sminteală".

Iar el, cu cea cuviincioasă sfială și măsurare, a zis: „Bine este cuvântat Domnul, stăpâne, că nu mint: nu cu multe zile înainte fiind eu în gazdă și, de acolo, spre închinarea Sfinților Chir și Ioan sârguindu-mă, m-a întâmpinat spre seară această fecioară; și, la picioarele mele căzând, mi-a cerut să o las să călătorească împreună cu mine, voind a se face creștină, căci era evreică. Iar eu, temându-mă de osânda lui Dumnezeu, a Celui ce a zis să nu defăimăm pe cineva din cei mici (cf. Matei 18: 10), ascultând, m-am făgăduit a călători împreună cu ea; încă și într-alt fel am îndrăznit, căci, așa cum se află mădularele mele, vrăjmașului nu i-ar fi cu lesnire a-mi găti mie ispită; deci acolo fiind, la Sfinți, și împlinindu-mi rugăciunea și făgăduința ce i-am dat, am catehizat-o în creștineasca credință; iar de atunci, cu simplitatea inimii, o port cu mine și, cerșind, o hrănesc și mă sârguiesc, de-mi va fi cu putință, a o așeza într-o mănăstire de fecioare".

---

[143] Era adică eunuc.

[144] Puțini ar fi putut bănui aceasta.

Acestea auzind Fericitul Ioan, a zis: „O, minune! Câți robi ascunși ai lui Dumnezeu sunt, măcar că nouă aceștia nu ne sunt cunoscuți!" Și dăruind pe călugăr cu o sută de monezi, acela n-a primit, zicând: „Călugărul, dacă are credință, nu are trebuință de bani; iar dacă cumva poftește și bani, este pustiit de credință". Acestea zicând, făcându-i închinăciune, s-a dus.

2. De aici Fericitul sfătuia pe cei ce erau de față să se abată cu totul de la grăirile de rău asupra călugărilor, pomenind de acel vrednic grai al celui între împărați Constantin, care, aducându-se pâră împotriva oarecăror episcopi de la Soborul Întâi de la Niceea, nu a primit-o, zicând: „Măcar și curvind de s-ar întâmpla să văd vreun episcop sau preot, aș lua hlamida și aș pune-o peste dânsul, ca să nu se vadă de ochii cuiva", bine știind acela că neajunsurile unora ca aceștia (monahi și episcopi), atunci când se fac arătate la toți, nu numai pe cele vrednice de rușine și defăimare le gătesc, ci și multă îndemnare spre răutate și sminteală se fac". Pentru aceea și minunatul Ioan, de aici înainte, pricina monahului celui scopit înaintea ochilor tuturor punând-o, nu lua aminte nici la cele zise asupra Marelui Vitalie.

Acest Vitalie se liniștea înainte-vreme în mănăstirea monahului Serid, iar apoi, părăsind mănăstirea, a venit în Alexandria, unde urma să fie o petrecere [priveliște] ce la oameni era prihănită, iar la Dumnezeu primită, precum s-a arătat mai apoi.

Că intrând bătrânul în cetate, trecut fiind de acum de șaizeci de ani, a avut drept lucru cu deadinsul a scrie[145] pe toate curvele cele din casele de curvăsărie; și a început să lucreze și pe plată, pentru care s-a învoit la a primi doisprezece oboli[146], din care unul îl folosea pentru a cumpăra lupine[147], cu care se hrănea după apusul soarelui, iar pe ceilalți, mergând în fiecare noapte la câte una din curve, îi dădea acestora, zicându-le așa: „Primește aceștia și, pentru mine, păzește-te noaptea pe sine neîntinată". Și, așa făcând, petrecea toată noaptea stând într-un colț al camerei femeii aceleia și, plecându-și genunchii, neîncetat își silea limba la rostirea de psalmi, ridicând și mâini de rugăciune către Dumnezeu pentru dânsa; iar ieșind dimineața, o apuca pe aceasta cu jurământ, ca nimănui să nu-i descopere aceasta.

---

[145] A face un fel de recensământ, a socoti numărul și vrednicia lor.

[146] Veche monedă grecească egală cu o șesime dintr-o drahmă.

[147] θέρμος *(lupinus albus),* o legumă răspândită în bazinul Mării Mediteraneene; termenul provine de la latinescul „lupus" care în formă verbală înseamnă „a se hrăni cu o poftă de lup din ceva", termen ce voia să exprime chipul în care se hrănește planta cu minerale din pământ.

Se întâmplă însă ca una să nu bage de seamă de jurământul său și să facă cunoscute cele ascunse ale lui. Însă bătrânul, prin rugăciunea sa, a făcut-o a fi cuprinsă de un drac, ca astfel niciuna din celelalte femei să nu mai îndrăznească de atunci a face cunoscute cele despre viața lui. Căci el numai către una privea: către mântuirea sufletelor lor, iar pentru cei ce porneau limba asupra lui, se ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatului lor. Această izvodire a bătrânului se făcu multora pricină de mântuire: că văzând femeile starea cea de toată noaptea a bătrânului și limba care cânta cele dumnezeiești și necurmata rugăciune cea pentru schimbarea și mântuirea lor, de faptele cele rele depărtându-se, se sârguiau către întreaga-curăție: și unele adică cu bărbați după lege se însoțeau, altele însă, depărtându-se de relele obiceiuri, rămâneau așa, altele însă desăvârșit se depărtau de lume, alegând viață călugărească; însă, până ce a fost în viață, nimeni n-a cunoscut viața sa cea ascunsă după Dumnezeu.

Odinioară, ieșind din odaia vătafei[148] curvelor, l-a întâmpinat oarecine din cei neastâmpărați, pentru însăși aceea intrând el ca să-și cumpere scârnăvia; acesta l-a lovit pe cuvios peste ochi cât a putut de tare, căruia i-a și zis: „Până când, batjocoritorule de Hristos, vei stărui, nelăsându-te de faptele cele rele?” Către acesta, bătrânul a zis: „Ticălosule, cândva va să-ți sune ție o pălmuire [așa de tare], încât la strigătele tale puțin de nu se va strânge toată Alexandria”.

Vreme din destul trecând, acel dumnezeiesc bărbat s-a dus către Domnul, petrecând într-o chilioară zidită lângă cetatea ce se numea Eliopole. În vecinătatea chiliei, acesta avea o bisericuță întru care multe slujbe făcea.

Deci adormind el și nimeni simțind, a stat înaintea înverșunatului aceluia ce l-a pălmuit pe el un arap urât; acela i-a dat o palmă grea și vârtoasă peste obraz, care, atât de tare a fost, încât sunetul ei s-a auzit până la mare depărtare, și i-a zis lui: „Primește această palmă pe care ți-a trimis-o monahul Vitalie, precum a zis mai înainte”.

Și îndată ticălosul acela se tăvălea îndrăcindu-se, și s-a adunat la dânsul aproape toată Alexandria, după prorocia dreptului; și abia oarecând după mai bine de un ceas venind întru sine, și-a rupt hainele și, sculându-se degrabă, s-a dus către căscioara sfântului, către care și striga: „Miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu Vitalie, pe mine, cel ce mult lui Dumnezeu și ție am greșit”.

---

[148] Codoașei, patroanei.

Iar toți câți s-au întâmplat să fie de față au văzut cum, odată ajuns aproape de căscioara bătrânului, demonul l-a trântit jos zdrobindu-l în toate părțile, iar apoi l-a lăsat. Văzând toți acestea, au intrat apoi înăuntru, unde au aflat pe cuviosul plecat în genunchi, după ce sufletul prin rugăciune l-a dat lui Dumnezeu; apoi, plecându-se ei la pământ, au văzut o scrisoare în care se scria așa: „Bărbați alexandrini, *nu judecați ceva mai-nainte până ce va veni Domnul* (I Cor. 4: 5)”. Iar cel lăsat de dracul mărturisea înaintea tuturor cele ce a lucrat el asupra dreptului și cele ce a auzit prorocește de la dânsul, pe care adică le-a și pătimit.

Și îndată acestea s-au vestit Patriarhului, care și venind împreună cu tot clerul, după ce a citit scrisoarea cea de jos, a zis: „De m-aș fi plecat cuvintelor celor ce clevetesc, puțin ar fi lipsit ca și pe mine să mă plesnească cu acea palmă”.

După aceea, spre îngroparea cinstitului trup s-a adunat și tabăra curvelor: acestea au adus aromate și purtau făclii, plângând cu amar lipsirea de acela și de învățăturile lui din care cu mult folos s-au ales.

Povesteau atunci și din viața lui: că nu din oarecare răutate își făcea intrarea către dânsele și că niciuneia dintr-însele nu i-a atins vreodată mâna cu mâna lui, nici nu s-a culcat vreodată pe coaste lângă ele.

Iar către cei ce le învinuiau pentru tăcerea lor față de el, și că de aici multora li s-a făcut pricină de sminteală, le punea lor înainte drept răspuns porunca aceluia; încă și de chinuirea dracului ce a căzut spre pedeapsă peste ceea ce n-a ascultat. Cât despre cel ce odinioară i-a dat sfântului o palmă pe care apoi a luat-o înapoi, de atunci nu lipsea niciodată a cerceta mormântul fericitului, mormântul arătându-se ca o vistierie cu multe daruri, iar pomenirea aceluia cu cântări de psalmi o făcea, iar mai apoi, după puțin, a fost tuns monah la mănăstirea lui Avva Serid, dându-i-se chilia dumnezeiescului Vitalie, pentru multa lui credință cea către dânsul, unde s-a și săvârșit din viață, liniștindu-se acolo până la sfârșitul său.

Încă și Patriarhul mult mulțumea lui Dumnezeu pentru că nu l-a lăsat a grăi sau a cugeta ceva nevrednic de acel Fericit și pururea-pomenit suflet, dar și mulți alexandrini s-au folosit, câți dintre ei se aflau lesnicioși spre a judeca, de acel rău obicei s-au dezvățat. Încă și Patriarhul zicea către oarecare: „Trebuie, fraților, să luați aminte de voi, ca să nu fiți lesnicioși a osândi; că eu, odată, citind viața oarecăruia dintre Părinții cei mari, cu o povestire ca aceasta m-am folosit, care era într-acest fel:

3. Doi călugări s-au dus în cetatea Tirului pentru a împlini o slujbă. Trecând unul dintr-înșii pe lângă un loc, una din curve, al cărei nume era Porfiria, i-a urmat strigând: «Cinstite Părinte, mântuiește-mă, precum Iisus Hristos pe curvă». Iar lui, nimic păsându-i de oameni, luând-o pe ea de mână, de ochii multora văzându-se, au ieșit prin mijlocul cetății. Iar vestea se răspândi pretutindenea, cum că călugărul acela ar fi luat-o de femeie pe Porfiria. Și trecând curva împreună cu dânsul cetăți și sate, iată, află un prunc jos zăcând, pe care, cu iubire de oameni luându-l ea, îl purta după ea pentru a-l crește.

Mai pe urmă, după câtăva vreme, mergând oarecare din Tir către locul unde petrecea aceea, văzând copilul în brațele curvei, au început să o ia în râs și, de bărbatul acela viteaz bătându-și joc, ziceau către dânsa: «Cu adevărat, nu ai greșit de la scop, că bun fiu ți s-a născut ție din călugăr!». Care, și întorcându-se în Tir, au semănat cuvântul pretutindenea: că ea a născut adică copil din călugăr, vădit având și semnele aceluia.

Pe scurt zicând, oamenii sunt întotdeauna gata a crede bănuielilor, mai vârtos atunci când unii ca aceștia sunt răi și vicleni, găsind întru sine pricini pentru a crede; aceștia, îndată ce iau mărturii din apropiere, grăiesc de rău pe alții cu lesnire, pe de o parte voind a se răsfăța în niște noime și graiuri ca acestea, iar pe de alta poftind a-i avea și pe alții părtași la răutate, și așa se sârguiesc a scăpa de bătăile conștiinței[149].

Însă acel cinstit călugăr, tunzând pe Porfiria și în portul călugăresc îmbrăcând-o, a numit-o Pelaghia, pe care a și dat-o ca să se liniștească într-o mănăstire de fecioare. Iar fiindcă a cunoscut de mai-nainte ziua sfârșitului său, luând-o pe aceea, s-a întors în Tir, și era și copilul cu dânsa urmând, fiind acum ca de șapte ani.

Și s-a vestit tuturor venirea lor: cum că Porfiria cu călugărul, bărbatul ei, s-au întors; apoi, tare bolnăvindu-se călugărul, și către moarte privind, mulți foarte dintre locuitori au venit la dânsul pentru cercetare, înaintea cărora a poruncit a i se aduce o cădelniță plină cu cărbuni de foc, pe care, turnându-i în haina sa, a zis în auzul tuturor: «Binecuvântat este Domnul, Cel ce de demult a păzit rugul nears; Acesta să-mi fie mie martor credincios că, precum nu s-a atins de hainele mele această putere arzătoare a focului, nici eu nu m-am atins de femeie în toată vremea vieții mele».

---

[149] Avem aici psihologia celor care, cu pricină de „informare” și voind să scape de sau să-și reprime judecata propriei conștiințe, se sârguiesc să ajungă judecătorii absoluți ai multor conștiințe, întemeindu-se pe veștile cele din afară, pe propria conștiință (adesea adormită), și nu pe cunoașterea nemijlocită a celor asupra cărora alcătuiesc judecăți „vrednice” de crezare.

Aceasta auzind-o toți, s-au uimit dând slavă lui Dumnezeu, Care cu unele ca acestea pe cei ce Îi slujesc Lui întru ascuns știe a-i slăvi la arătare.

Acestea făcând și zicând monahul, în mâinile lui Dumnezeu și-a dat sufletul său. Pentru aceasta vă chezășuiesc pe toți, fiii mei cei duhovnicești, precum am zis și mai-nainte, să nu fiți lesnicioși a osândi, ci pe sine, pe cât vă este puterea, vă păziți”.

II. A lui Avva Isaia

Frate, de voiești a lua ceva de care ai trebuință, să nu cârtești asupra fratelui tău zicând „de ce nu înțelege să-mi dea mie aceea de la sine?”, ci zi cu îndrăzneală întru simplitate „fă iubire și dă-mi cutare lucru, că am trebuință de dânsul”, că aceasta este curăția cea sfântă în inimă; că, de nu vei zice ce vrei, ci vei cârti în inima ta, ai osânda întru tine.

III. A Sfântului Maxim

Cel ce iscodește păcatele altora sau din bănuială îl osândește pe fratele, încă n-a pus început de pocăință, nici n-a cercat să cunoască în adevăr păcatele sale – care sunt mai grele decât plumbul ce cântărește mai mult decât mulți talanți –, nici n-a cunoscut de unde se face oul greu la inimă, iubind deșertăciunea și căutând minciuna (Psalm 4: 5); și, pentru aceasta, ca un nebun umblă întru întuneric: lăsând păcatele sale, le nălucește [închipuiește] pe ale altora, fie că sunt cu adevărat, fie socotindu-se din bănuială.

IV. Din Pateric

1. Un frate, crezând bănuielilor sale, luptat fiind și de dracul curviei, s-a dus către un bătrân, zicând: „Acei doi frați păcătuiesc unul cu altul”. Și a cunoscut bătrânul că se batjocorește de dracul și, vrând a-l mustra pe dânsul, trimițând, i-a chemat pe aceia. Și venind aceia, i-a odihnit pe ei; iar când s-a făcut seară, le-a așternut rogojină și i-a acoperit cu un singur acoperământ, zicând că „copiii lui Dumnezeu sfinți sunt”. Și chemând pe ucenicul său, i-a poruncit a lua pe acel frate ce a grăit asupra lor și a-l încuia într-o chilie deosebi. „Acesta are patima în sine, și, pentru aceasta, și

pentru alții asemenea socotește”.

2. Zis-a Avva Pimen: „Scris este: *Cele ce le-au văzut ochii mei, pe acelea le mărturisesc* (Pilde 25: 7). Iar eu zic vouă: de veți și pipăi cu mâinile voastre, să nu dați mărturie. Iată cum un frate s-a batjocorit întru una ca aceasta: că având rele-bănuieli asupra fratelui său, într-o zi, după ce l-a văzut pe acela păcătuind cu o femeie, tulburându-se și foarte luptându-se [în conștiință], ducându-se la acela, l-a îmboldit pe el cu piciorul său zicând: «Încetează de aici, până când?» Dar iată că, lucru de multă mirare, s-au aflat acolo snopi zăcând unul peste altul. Pentru aceasta vă zic vouă că, de veți și pipăi cu mâinile voastre, nu vă grăbiți a vădi îndată”.

3. Zis-a un bătrân: „Nu pune în inima ta grăire de rău asupra fratelui tău, pentru niciun fel de lucru”.

PRICINA A DOUA

Că nu trebuie a osândi, nici a defăima pe cel ce păcătuiește la arătare, ci a lua aminte de sine și a nu iscodi cele străine; că cel ce ia aminte la răutățile sale, nu [mai] poate osândi pe aproapele.

I. Din viața Sfântului Ioan Milostivul

Un tânăr oarecare, împins de neastâmpărate porniri, umblând prin cetatea Alexandriei, pe o fecioară oarecare ce își alesese viața călugărească din calea cea dreaptă amăgind-o, și-a împlinit cu ea răsfățarea neastâmpărării sale, iar după puțin au fugit împreună în Bizantion[150]; însă aflând dumnezeiescul Ioan de lucru, pricină de multă întristare i se făcu acesta și, precum zice pilda, toată piatra o mișca sârguindu-se cum mai degrabă să-i întoarcă pe dânșii din cădere. După un timp, povestire oarecare de suflet folositoare către clerici făcând fericitul, s-a întâmplat a aduce în mijloc și pe cea [povestirea] despre tânărul acela ce a făcut acele [neastâmpărări] tinerești, pe care îndată cei ce atunci erau de față, ca dintr-o limbă, îl judecau și îl osândeau zicând: „Nu numai spre pierzare a două suflete a fost cea făcută, ci negreșit și la mulți alții li s-a făcut pildă rea”.

Dar pe aceștia mustrându-i fericitul pentru lesnicioasa lor osândire, a zis: „Nu așa, fiilor, nu fiți lesnicioși la limbă spre a grăi de rău pe aproapele, de vreme ce și voi în două rele veți ședea: întru una adică, călcând porunca Celui ce a poruncit a nu judeca ceva mai-nainte de vreme, Care a și hotărât ca cel ce judecă să fie judecat cu aceeași judecată cu care a judecat pe fratele său (cf. Matei 7: 2), iar întru a doua, că cea [starea] de acum necunoscând-o, cu multă lesnire vă așezați pe înșivă judecători ai acelora, că, negreșit, nu este arătat dacă până acum petrec în păcat ori s-au schimbat spre îndreptare. Pentru aceea vă sfătuiesc pe voi a lăsa lui Dumnezeu [judecata], Cel ce știe a judeca toate ale aproapelui; că uneori se întâmplă să știm despre păcatul care s-a făcut întru arătare de cel ce a curvit sau altceva a greșit, iar de pocăința care s-a făcut în ascuns să nu avem cunoștință, și pe cel pe care noi ca pe un curvar îl osândim, acesta de aici înainte la Dumnezeu ca un întreg-înțelept[151] se îndreaptă.

---

[150] Cetate grecească pe care, în anul 330, Sfântul Constantin cel Mare și-a întemeiat capitala sa – Constantinopolul.

[151] Σώφρον = întreg la mine, curat (cf. Dicționarul grec-român după alfabet, ed. cit., vezi Vol. I, Prefața. Pentru note, referința va fi prescurtată D gr-rom).

II. Din Pateric

1. Zicea Avva Ioan Colovul: „Nu este altă bunătate mai mare decât a nu defăima”.

2. Un frate a întrebat pe Avva Iosif zicând: „Ce voi face, că nici a pătimi-rău nu pot, nici a lucra și a da milostenie?” Zis-a lui bătrânul: „De nu poți niciuna din acestea a face, măcar păzește conștiința ta a nu cugeta rău asupra aproapelui și a nu-l defăima pe dânsul, și te vei mântui”.

3. Un frate a întrebat pe Avva Pimen zicând: „Cum poate omul scăpa de a osândi pe aproapele?” Și a răspuns bătrânul: „Noi și frații noștri suntem două icoane; și în orice ceas ia aminte omul de sine și se prihănește, fratele său se află cinstit lângă dânsul; iar când i se pare lui că este bun, află pe fratele său rău înaintea sa”.

4. Încă alt frate a întrebat pe același stareț zicând: „Mă tulbur și voiesc să las locul meu”. Zis-a lui starețul: „Nu sunt adevărate cele ce le-ai auzit”. Zis-a lui fratele: „Ba sunt, Părinte, că fratele care mi-a spus mie este credincios [vrednic de crezare]”. „Nu, fiule, nu este credincios, că, de ar fi fost credincios, nu ți-ar fi spus ție acestea. Că, dacă Dumnezeu, după ce a auzit glasul sodomitenilor, nu a crezut până n-a văzut cu ochii, nici nouă nu ni se cade a crede cele zise”. Zis-a fratele: „Dar am văzut și eu cu ochii mei”. Și, auzind bătrânul, a căutat la pământ și, luând o surcea mică, a zis fratelui: „Ce este aceasta?” Răspuns-a fratele: „O surcea este”. Apoi, căutând starețul la acoperământul chiliei, a zis: „Ce este aceea?” Zis-a fratele: „O bârnă”. Zis-a lui bătrânul: „Pune în inima că, precum este această surcelușă de mică, așa sunt păcatele fratelui tău, iar ale tale ca bârna aceasta; deci, dacă vei lua aminte la ale tale, nimic pe ale aceluia le vei socoti”[152].

5. Zis-a același: „Un frate a întrebat pe Avva Moise zicând: „În ce chip se face omul mort pe sine față de aproapele său?” Și a răspuns bătrânul: „De nu va pune [pomeni] omul în inima sa, că, iată, trei ani are în mormânt, nu va ajunge la cuvântul[153] acesta”.

6. Venit-au odată doi frați la Avva Pamvo, și l-a întrebat pe dânsul unul zicând: „Avva, eu câte două zile postesc și mănânc câte două bucăți de pâine; oare mă mântuiesc sau m-am amăgit?” Și a zis și celălalt: „Avva, eu câștig doi orți[154] pe zi din rucodelia

---

[152] Pentru chipul în care este cu putință a se defăima sau ocărî omul pe sine și pe aproapele a-l cinsti, și sensul acestei nevoințe, să se vadă nota noastră din Vol. I, Pricina 45, cap. 1, 34.

[153] Trad. neogr. redă prin „starea” (κατάστασιν).

[154] Ortul era odinioară o monedă de valoare mică, reprezentând a patra parte dintr-un leu vechi sau dintr-un taler. În gr. avem *keration*, monedă mică de argint de pe vremea Sfântului Constantin cel Mare, echivalentă

mea, din care pentru hrană opresc câteva parale, iar celelalte le dau de pomană; oare mă mântuiesc sau mă amăgesc?” Iar bătrânul nu le-a răspuns lor, măcar că mult l-au rugat. Iar după patru zile, au voit să plece; iar clericii îi mângâiau pe ei zicând: „Nu vă necăjiți fraților, nu vă lasă Dumnezeu fără plata Sa. Este obiceiul bătrânului: nu degrabă vorbește, dacă nu-l adeverește pe dânsul Dumnezeu”. Deci au intrat frații către bătrânul și i-au zis lui: „Avva, roagă-te pentru noi”. Iar el le-a zis lor: „Voiți să vă duceți?” Răspuns-au aceia: „Da”. Și, socotind întru eiși faptele lor, scriind pe pământ, zicea [luiși]: „Pamvo, postind două zile și mâncând două bucăți de pâine, oare întru aceasta se face el monah? Nu. Și iarăși: Pamvo lucrează câte doi orți și îi dă pe ei de pomană, oare întru aceasta se face monah? Încă nu”. Și le-a zis lor: „Bune sunt faptele, dar de vei păzi conștiința față de aproapele, așa te vei mântui”[155]. Și, adeverindu-se ei, s-au dus cu bucurie.

7. Zicea Fericita Singlitichia[156]: „Cel ce stă să ia seama să nu cadă (cf. I Cor. 10: 12); căci cel ce a căzut o grijă are, ca să se scoale; iar cel ce stă să se păzească să nu cadă, iar căderile sunt felurite. Cel ce este căzut, dintru a sta s-a lipsit, iar zăcând jos, nu se vatămă foarte tare. Iar cei ce stau să nu defăimeze pe cei ce au căzut, ca să nu se surpe întru cea mai de jos groapă și desăvârșit să se strice; iar aflați într-o astfel de primejdie, adâncul gropii va birui și va pune sub tăcere strigarea de ajutor, precum zice și Marele David: *Să nu mă înghită adâncul, nici puțul să-și închidă gura lui peste mine* (Psalm 68: 16). Vezi, dar, ca nu cumva, căzând, să te faci mâncare fiarelor. [Că] cel ce a căzut nu a încuiat ușa, iar tu [la rândul tău] nicidecum să nu dormitezi, ci cântă acel Dumnezeiesc grai ce zice: *Luminează ochii mei, ca nu cândva să adorm întru moarte* (Psalm 12: 4)[157].

8. Un bărbat sfânt, văzând pe oarecine păcătuind, plângând cu amar, a zis: „Acesta, astăzi, și eu, negreșit, mâine! Și acesta cu adevărat se va pocăi, iar eu nu cu adevărat mă voi pocăi”.

---

ca valoare cu a optsprezecea parte dintr-o drahmă.

[155] În trad. neogr.: „...dar, de-ți vei păzi conștiința de orice mânie sau alte răutăți față de aproapele, în acest fel vei dobândi mântuirea”.

[156] Autorul adaugă aici cuvinte ale Sfintei Singlitichia ce nu se află în Patericul Egiptean.

[157] Trad. neogr. dă o parafrază: „Cel ce a căzut nu-și (mai) păzește ușa sufletului său”, și celelalte, la care adaugă o scolie: „Pentru cel ce nu veghează asupră-și sau nu ia seama de sine, e cu putință ca, din negrijă sau din neluare aminte, să cadă într-o narcoză [dormitare] duhovnicească [altfel spus: într-o apatie dublată de o ne-simțire sau necunoaștere a stării în care se află], care-l va primejdui mai vârtos decât o face o cădere cu capul înainte [grabnică, de năprasnă] în groapa păcatului”.

III. A lui Antioh Pandectul

A osândi pe aproapele este mai rău decât toate patimile; că nu numai vinovat de munci prea grele îl face pe cel ce a osândit – ca pe cel ce a răpit vrednicia lui Dumnezeu, și, cum s-ar zice, potrivnic al lui Dumnezeu s-a făcut întru aceasta – ci și, întru aceea întru care pe altul îl osândește, pe sine a cădea se face, prin a osândi golindu-se pe sine de acoperământul și ajutorul lui Dumnezeu. Cel osândit însă, de nu se va supăra pe cel ce-l osândește, se va ușura de greutate, iar cel ce osândește trage asupra sa sarcina aceluia, precum mai arătat ne-a arătat nouă aceasta Pilda cu Fariseul și Vameșul[158].

IV. A lui Avva Isaia

1. Omul, fiind întru multe osteneli, dacă va vedea pe cineva aflat în tot păcatul sau în lenevire și-l va defăima pe acesta, în deșert este toată pocăința lui, căci, judecându-l pe dânsul, și nelăsând judecata Judecătorului Dumnezeu, nici luând seama la păcatele sale, a lepădat mădularul lui Hristos. Căci toți suntem întru această viață ca într-o casă a doctorului, pe unul durându-l ochiul, iar pe altul mâna, iar altul rană în picior având și câte sunt și din boli. Și unele răni, iată, sunt vindecate; dar când cel ce s-a vindecat de acestea va mânca ceva din cele ce-l vatămă, iarăși se strică. Tot așa este și cu cel ce este în pocăință, de judecă sau defăimează pe cineva, iarăși strică pocăința lui. Că dacă din cei ce sunt în casa doctorului având felurite neputințe, unul dintre ei va striga, au doară îi va zice altul: „Pentru ce strigi?” Au nu fiecare pentru a sa patimă gândește? Tot așa, de ar fi fost patima [suferința] păcatelor mele înaintea mea, nu aș fi văzut pe altul ce păcătuiește. Că cei ce stau în bolniță, fiecare din ei se păzește pe sine pentru doctor, nemâncând ceea ce vatămă rana sa. Dar oare cine este neavând rană?

2. Că tot cel ce a greșit după Botez, sub pocăință aflându-se, nu poate fi fără de grijă; și măcar puteri [semne, minuni] mari de ar face și tămăduiri, și de ar învia morți, și ar avea toată cunoștința, dacă a greșit, nu poate fi fără de grijă, ci sub pocăință se pune. Și ce înseamnă aceea că „a păcătuit”? Nimic altceva

---

[158] A osândi pe cineva înseamnă a te lipsi de ajutorul și acoperirea lui Dumnezeu: căci, odată ce te faci judecător în locul lui Dumnezeu, El te lasă singur, ca pe unul ce socotești că-L poți suplini, iar de aici te primejduiești în a cădea în același rău pe care tu îl pui pe seama celui pe care tu îl judeci. Greutatea pe care o pui asupra altuia – dacă și acela nu va răspunde cu rău – se prăvălește apoi peste tine.

decât a cădea cu trupul în curvie, ori după fire, ori afară de fire: sau cu ochiul a văzut trup cu patimă, sau a furat, sau în ceva din celelalte păcate s-a alunecat, sau a ajuns a gusta ceva într-ascuns, uitându-se împrejur pentru a nu-l vedea cineva, sau altul, punând cojocul undeva, el iscodește să vadă ce are în el; că cel ce face acestea ocărăște[159] pe Iisus.

Și i-a zis lui oarecine: „De unde să aibă cineva acribie, Părinte?” Și a răspuns: „În ce chip cel ce a făcut o spargere printr-un perete și a luat banii s-a amăgit de vrăjmașul, tot într-acest chip și acesta, căci așa cum cel ce [vrăjmașul] l-a biruit pe acela, așa l-a biruit și pe acesta. Că cel ce se biruiește în cele mici, și întru cele mari se biruiește”.

3. De vei vedea poticneala fratelui tău, nu-l disprețui pe dânsul, ca să nu cazi în mâinile vrăjmașilor tăi. Ia aminte să nu ocărăști pe cineva pentru portul lui, că astfel vei vătăma sufletul tău.

4. Sfântului Apostol Petru Dumnezeu i-a arătat să nu socotească pe niciun om spurcat sau necurat (cf. Fapte 10: 28); *de vreme ce inima lui s-a sfințit, s-a sfințit omul tot, iar celui ce are inima întru patimi, nimeni dinaintea lui nu este sfânt, ci pe tot omul îl socotește a fi după patimile cele dinăuntrul inimii lui* (cf. și Tit 1: 15). Iar de-i va zice cineva că cutare om este bun, îndată se mânie; iar voi, iubiților, păziți-vă pe înșivă a nu prihăni pe cineva, nici cu gura, nici cu inima voastră.

5. Dacă defăimarea luptă inima ta spre a defăima pe aproapele tău, adu-ți aminte că Dumnezeu pentru aceasta te dă în mâinile vrăjmașilor tăi, și te odihnești. Însă cunoaște aceasta: că omul, având prihăniri asupra fratelui său, departe este de mila lui Dumnezeu.

V. A lui Avva Marcu

1. Frate, când vei auzi călcarea de poruncă a lui Adam și a Evei crede că, dintru început, *de aceia* s-a făcut; apoi vei afla cum că, acum, călcarea în chip gândit de mine și de tine se face; dar iată că acum, prin Botezul Bisericii născându-ne și în Raiul acesteia punându-ne, porunca Celui ce ne-a născut pe noi a doua oară am călcat-o. Domnul însă a poruncit ca să iubim pe toți cei de o credință cu noi[160] și rodul ce vine de la toți ca pe un bun prin răbdare a-l mânca, după cea zisă: *Din tot pomul Raiului puteți mânca* (Fac. 2: 16), iar noi, gândurile șarpelui lucrându-le, pe unii

---

[159] ὑβρίζει, sau: batjocorește, disprețuiește.

[160] Având în vedere și cele de mai jos, „cei de o credință cu noi” credem că desemnează pe toți oamenii, nu numai pe creștini.

adică ca pe niște buni i-am iubit, iar pe alții, ca pe niște răi i-am urât, care lucru înseamnă a cunoaște pomul cunoștinței binelui și răului: adică nesuferind pe aproapele întru biruirile[161] lui, ci aflând pe fiecare întru primeniri[162]; și așa, întru cele ce se par bune iubind, iar întru cele socotite rele urând, dintr-acest pom gustând mintea, cade în aceleași alunecări, iar reaua-sporire își află goliciunea sa, pe care mai-nainte nu o știa, căci era acoperită prin iubirea[163] frățească[164]. Dintr-aceasta ne și omorâm cugetarea, Dumnezeu nefăcând moartea, ci omul, fiindcă urăște pe aproapele.

---

[161] În cele în care el se biruiește, necazuri, păcate, înșelări etc.

[162] Adică aflând pe fiecare lesne schimbăcios, și, de aici, lipsit, slab, pătimaș etc.

[163] συμπάθεια = afinitatea, simpatia etc.

[164] Precum la Facere, și după venirea lui Hristos, ni se pune înainte Pomul Vieții – Crucea lui Hristos – și pomul cunoștinței binelui și răului, adică ceea ce noi numim azi cunoașterea „obiectivă”, după imanență, după datele oferite de simțurile trupești, excluzând voia sau rațiunile lui Dumnezeu care se vădesc în creație sau descoperite prin revelație. Această cunoaștere pământească sfârșește la un moment dat „În cele mai de jos ale pământului”, adică în iadul sau monotonia „cunoașterii” fără sens, cu rezultate catastrofale. Această cunoaștere nu vede aproape nicio valoare în om, socotindu-l numai simplu „consumator”, cetățean născut întru moarte, celulă spre folosul material al societății, aflat în permanență, cum zice mai-nainte, „întru primeniri”, adică fără nicio temelie, fără un scop superior, într-o schimbare perpetuă, pe care nu te poți bizui, vrednic de dispreț, element sau sclav al evoluționismului imanent ce duce nicăieri și al determinismului social, simplu obiect de exploatat. Această cunoaștere, zice, își află apoi „goliciunea sa”, adică rușinea sa – precum au aflat-o și Adam și Eva, care au descoperit după păcat că sunt goi, și pe care încearcă mai departe să o ascundă de Dumnezeu cu „frunzele” sau „hainele de piele” ale subterfugiilor. Altfel spus, goliciunea aceasta e, pe de o parte, descoperirea rușinii trupului, adică a faptului că, în păcătoșenie, în cădere, trupul devine vrednic de dispreț, ajunge urâciune, devine tuturor priveliște de nesuferit, sau de exploatat fără milă, care de acum trebuie acoperit cu haine, căci a lepădat haina de lumină și ajutorul lui Dumnezeu, acoperământul Lui ocrotitor. Prin această urâciune a trupului, el și-a atras moartea, toată această lipsire de Pomul Vieții îl trimite în moarte; cu moarte, zice apoi Avva Marcu, își omoară omul și cugetarea (διάνοιαν = gândirea, înțelegerea, cugetul), și-o omoară, zice, prin ura aproapelui, uitând că și el poartă rușinea/goliciunea păcatului și că și el, la rândul lui, e sub mânia lui Dumnezeu și vrednic de disprețul altora; urând pe aproapele, el își sporește răutatea, iar răutatea e cea care a născut și naște moartea; prin reaua-sporire, zice, el își află goliciunea sau rușinea sa, iar de aici el se ascunde neîncetat, conștient de răutatea sa, el fuge, se rușinează. Adam n-a ascultat de glasul lui Dumnezeu din Rai (Adame, unde ești?), ci a fugit, ca unul care, făcând acestea, cum zice și Avva Isaia mai sus, a

Căci Dumnezeu nici n-a făcut moartea, nici nu se bucură de pierzarea celor vii (Înț. Sol. 1: 13), nici nu se mișcă cu patima iuțimii, nici nu izvodește vreun lucru, iar apoi face răzbunare, nici nu-Și schimbă așezarea după vrednicia fiecăruia, ci pe *toate întru înțelepciune le-a făcut* (Psalm 103: 27), mai-nainte hotărând a fi judecate de legea duhovnicească. Pentru aceasta nu-i zicea lui Adam „în orice zi veți mânca, Eu vă voi omorî pe voi”, ci, întemeindu-se de mai-nainte pe legea dreptății, zice*: În orice zi veți mânca, cu moarte veți muri* (Fac. 2: 17); și astfel, fiecărui lucru, și bun, și rău, i-a rânduit firește a-i urma ce i se cuvine, celui bun, plata, celui rău, pedeapsa, și nu prin a izvodi altceva la fiecare pricină, precum socotesc unii care nu cunosc legea cea duhovnicească.

2. Iar noi, care din parte știm aceasta, datori suntem a cunoaște că dacă pe cineva din cei de o credință îl vor urî ca pe un rău, și noi, ca cei ce suntem răi, ne vom urî de Dumnezeu; și dacă pe cineva ca pe un păcătos îl vom lepăda ca nevrednic de pocăință, și noi, ca cei ce suntem păcătoși, din pocăință vom fi lepădați. Și de nu vom lăsa păcatele aproapelui, nici nouă nu ni se vor lăsa.

3. Pe această lege și Hristos, Dătătorul de Lege, arătată făcând-o, a zis: *Nu judecați, ca să nu vă judecați; nu osândiți, ca să nu fiți osândiți; iertați, și se va ierta vouă* (Luca 6: 37). Pe aceasta și Sfântul Pavel știind-o, zicea: *Cel ce judecă pe altul, pe sine se osândește* (Rom. 2: 1). Și prorocul: *Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui* (Psalm 61: 13). Încă și alt proroc zice ca dinspre fața lui Dumnezeu: *A Mea este izbânda, Eu voi răsplăti, zice Domnul* (Deut. 32: 35; Evr. 10: 30). Și, simplu a zice, toată Scriptura cea Veche și cea Nouă luminat ne arată nouă legea aceasta, ca duhovnicească să o aflăm pe dânsa și tainic mai-nainte hotărâtă, de toată primenirea noastră [cea rea] temându-ne, ca nu numai întru arătare, ci și în ascuns să ne sârguim a-i iubi pe frații noștri,

---

ocărât pe Iisus, Cel ce a făcut Pomul Vieții – adică chipul cunoașterii lui Dumnezeu și a lumii prin Izvorul Vieții (Hristos) –, din Care, de va fi gustat, viu și nerușinat va fi fost în veci; însă Dumnezeu Se milostivește și ia chip de om, căutându-l din nou pe acesta, arătând că, prin Cruce, adică prin nădejdea în Dumnezeu și suferirea a toată rușinea și răutatea adusă de păcat, omul poate face experiența Vieții celei adevărate, prin recunoașterea acestei rușini, el se poate învrednici de cunoașterea lui Dumnezeu. Pentru aceasta, Hristos Cel fără de păcat, răstignindu-Și pe Crucea viețuirii Sale pe pământ toată voia cea omenească și supunând-o pe ea voii celei Dumnezeiești, S-a adeverit pe Sine ca chip al dobândirii și Vieții celei adevărate și mijlocitor al acesteia prin chipul Crucii ca Pom al Vieții și al adevăratei cunoașteri, oferind-Se pentru aceasta spre mâncare tuturor spre biruirea morții și spre viața de veci.

căci aceasta nu este ca Legea Mozaicească, judecând cele din afară, ci duhovnicească, care și pe cele ascunse ale omului le mustră, și pe cea Veche a împlinit-o, după cuvântul Domnului ce zice: *N-am venit să stric Legea, ci să o plinesc* (Matei 5: 17).

4. Deci un scop se cuvine a avea în toată vremea*:* în tot locul și în tot lucrul în tot felul nedreptățindu-ne de oameni, să ne bucurăm și să nu ne întristăm. Așadar să ne bucurăm, însă nu simplu și fără de osteneală, ci, atunci când aflăm pricină, să iertăm păcatele celui ce a greșit, ca și noi să luăm iertarea greșelilor noastre, că aceasta este adevărata cunoștință a lui Dumnezeu, care cuprinde în ea toată cunoștința, prin care putem a ruga pe Dumnezeu și a fi auziți; aceasta este rodirea rugăciunii prin care se arată credința în Hristos, că prin aceasta putem din toată inima a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele ca pe noi înșine. Pentru aceasta datori suntem a-L ruga pe Dumnezeu, cu priveghere și cu toată reaua-pătimire, ca cele dinăuntru[165] și inima deschizându-se să o primească înăuntru pe dânsa și să nu o lepede. Că atunci și harul cel dat nouă într-ascuns prin Sfântul Botez ce până atunci era nearătat, acum, întru toată adeverirea și simțirea lucrându-se îl vom afla, prin a ierta adică greșelile aproapelui. Iar acestei fapte bune îi este opritoare două răutăți: dulceața amestecându-se cu trupul și slava deșartă, de care de mai-nainte trebuie a ne lepăda cu mintea și numai așa a ține această faptă bună.

5. Iar de ne vom vinde pe înșine acestora, să nu punem pricina pe nimeni, nici pe Satana, nici pe oameni, ci să batem război cu voia noastră și să nu fim nebăgători de seamă, că întru noi este războiul, înăuntrul nostru, și nimeni din afară nu poate lupta cu noi. Numai pe Unul Îl avem ajutor: pe Hristos, Cel tainic ascuns întru noi de la Sfântul Botez, nemișcat și neamăgit. Și El ne va ajuta nouă dacă vom face poruncile Lui după puterea noastră. Acestea două care ne luptă pe noi au amăgit-o pe Eva și pe Adam l-au rătăcit.

6. Dulceața adică a arătat pomul ca pe un plăcut la mâncare și frumos spre a-l înțelege, iar slava deșartă, aceea adică *veți fi ca niște dumnezei cunoscând binele și răul* (Fac. 3: 5). Deci precum cei întâi zidiți, Adam și Eva, se rușinau unul de altul, tot așa și noi: nerăutatea din ochii cei gânditori lepădând-o și pe înșine goi văzându-ne unii pe alții, cu conștiința ne rușinăm. Și iată, frunze de smochin coasem: cu cele din afară graiuri, forme, înțelegeri [noime] și drepte-cuvântări [îndreptățiri de sine] ne îmbrăcăm. Iar Domnul ne gătește nouă îmbrăcăminte din piei și zice: *Întru*

---

[165] σπλάγχνα, toată simțirea lăuntrică, toată afectivitatea ce se deschide spre Dumnezeu prin rugăciunea inimii.

răbdarea voastră vă veți dobândi sufletele (Luca 21: 19), adăugând și acestea: „...Iar întru pomenire de rău și în alt păcat îl vom pierde pe dânsul; iar cel ce aici l-a pierdut pe dânsul, adică l-a răstignit, îl va afla în viața cea veșnică” (cf. Matei 10: 39).

7. Cel ce are vreun dar [harismă] și împreună-pătimește cu cei ce nu au, prin împreună-pătimirea sa îl păzește pe acesta; iar cel ce se fudulește îl va pierde pe dânsul, cu ispitele fuduliei prigonindu-se împrejur.

8. Pe ale tale iscodește-le, și nu cele străine, și nu se va prăda prăvălia ta cea gânditoare.

VI. A Sfântului Anastasie Sinaitul

Întrebare

În ce chip nu vom putea osândi pe cel ce arătat păcătuiește?

Răspuns

Aducându-ne aminte de Domnul, Care zice: *Nu judecați, și nu vă veți judeca, nu osândiți, și nu vă veți osândi* (Luca 6: 37). Și de Apostolul ce ne sfătuiește și zice: *Celui ce i se pare că stă, să ia seama să nu cadă* (I Cor. 10: 12). Și iarăși: *Tu, cel ce judeci pe altul, pe sine te osândești* (Rom 2: 1). *Căci nimeni nu știe cele ale omului, fără numai duhul care locuiește întru dânsul,* după glasul Mântuitorului (I Cor. 2: 11).

Că mulți, de multe ori, înaintea oamenilor păcătuind, apoi într-ascuns lui Dumnezeu mărturisindu-se, iertare au câștigat și, bine plăcând [lui Dumnezeu], Duh Sfânt au luat. Iar cei ce de noi se socoteau păcătoși, la Dumnezeu sunt drepți. Că păcatul adică l-am văzut, iar lucrările cele bune, pe care în ascuns le-au lucrat, nu le-am cunoscut. Pentru aceea nu se cade să osândim pe cineva, măcar cu ochii noștri de-l vom vedea păcătuind.

Că zece pași depărtându-se de noi cel ce a păcătuit, nu putem ști lucrarea lui cea întru ascuns ce a făcut-o Dumnezeu cu dânsul. Spre după-amiază, în Marea Zi de Joi, Iuda vânzătorul era împreună cu Hristos și Ucenicii Lui; iar tâlharul era între ucigașii de oameni. Iar ajungând Vineri, Iuda s-a dus întru întunericul cel mai din afară; iar tâlharul a moștenit Raiul împreună cu Hristos.

Deci, pentru niște schimbări fără de veste ca acestea, bine este a nu osândi pe om, până ce va veni Hristos, Cel ce știe mintea oamenilor și descoperă cele ascunse ale inimilor; că toată judecata Tatăl Fiului a dat-o, iar cel ce judecă pe altul, adică pe aproapele, a răpit dregătoria Judecătorului, iar unul ca acesta este potrivnic lui Hristos [e antihrist]. Încă și altfel: sunt oarecare care prin felurite ispite ajung să ia iertarea păcatelor, pe care însă noi nu-i cunoaștem; alții prin neputința trupului și boală îndelungată se curăță, că zice: *Certând, m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat* (Psalm 117: 18).

Și Apostolul zice: *Dar, judecându-ne de la Domnul, ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim* (I Cor. 1: 32), care lucru l-a făcut și în pricina celui ce a curvit, poruncind a da pe unul ca acela Satanei spre stricarea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua judecății (cf. I Cor. 5: 5); de unde ne învățăm că și cei ce se îndrăcesc, dacă cu mulțumită vor răbda, se mântuiesc prin pedepse; și alții întru însăși boala morții lor prin lacrimi fierbinți pe Dumnezeu L-au rugat, și milă au câștigat, precum Iezechia împăratul (cf. Is. 38: 1-22).

Alții pe ascuns întru eiși, și Dumnezeu tocmeli și așezăminte de pocăință făcând, după puțină vreme din viață mutându-se, s-au mântuit. Că întru ce se va afla omul, întru aceea se și judecă, ori întru [așezământul] cel bun, ori întru cel rău. Precum prin Iezechiil Prorocul a hotărât Dumnezeu, zicând: *De va face omul toate nedreptățile, iar întorcându-se, va face dreptate, fărădelegile lui nu le voi pomeni; că întru ce îl voi afla pe dânsul, întru aceea îl voi și judeca* (Iez. 33: 16).

Și sunt încă alții care și prin bărbați drepți au dobândit iertare păcatelor, *că Domnul va face voia celor ce se tem de El* (Psalm 144: 19), și mărturie la aceasta este Dumnezeiasca Scriptură: căci Aaron, făcând lui Israil vițel în Horeb, prin rugăciunile lui Moise a fost iertat (cf. Ieș. 32: 1-35), așijderea și Mariam, sora lui Moise, s-a izbăvit de lepră, Moise rugând pe Dumnezeu pentru dânsa (cf. Num. 12: 13-15). Încă și Nabucodonosor împăratul, prin rugăciunile Prorocului Daniil, milă de la Dumnezeu a dobândit (Dan. 4: 33-37).

De multe ori și Sfinții Îngeri, ca niște adevărați plăcuți ai lui Dumnezeu, și multă îndrăzneală către Dânsul având, ca cei ce nicidecum Lui nu-I greșesc, cerând uneori de la Dânsul – unul adică mântuire acestui om, iar altul, celuilalt –, le dă lor Dumnezeu, Cel slujit de dânșii ziua și noaptea, cererile lor. Asemenea și împărații pământești uneori pe cei vrednici de moarte îi dăruiesc prietenilor lor celor adevărați, de dânșii fiind rugat. Sfinții Îngeri sunt iubitori de oameni foarte și milostivi către neamul nostru, fiindcă prin trupul nostru s-au învrednicit a vedea pe Dumnezeu-Cuvântul, precum din veac doreau să vadă. Și pentru acest cuvânt mărturisesc Petru și Pavel, Verhovnicii, Petru adică zicând: *A dăruit nouă Dumnezeu bunătățile pe care îngerii doreau a le vedea* (I Pt. 1: 12), adică pe Dumnezeu așa arătat a-L vedea, pe Care noi înaintea îngerilor L-am văzut când S-a întrupat. Iar Pavel, despre Înălțarea lui Hristos, strigă zicând: *Acum însă S-a suit Hristos ca să Se arate Începătoriilor și Stăpâniilor prin*

Biserică (Ef. 3: 10). Așadar pentru această pricină sunt Sfinții Îngerii iubitori de oameni. Pentru aceea a zis și Domnul: *Bucurie se face și prăznuire se face la dânșii în cer pentru un păcătos care se pocăiește* (Luca 15: 7). Drept aceea și fiecăruia dintre credincioși, atunci când se botează, i se dă de la Dumnezeu înger păzitor, povățuitor și învățător; că zice Domnul către Jidovi: *Vedeți să nu defăimați pe vreunul din acești mai mici care cred întru Mine, că zic vouă că îngerii lor pururea văd fața Tatălui Meu Cel din ceruri* (Matei 18: 10).

Deci îngerul cel dat omului spre păzire, de va afla pe omul căruia i s-a încredințat iubind binele și silindu-se pe sine după putere a face binele, îi ajută lui, rugând pentru dânsul pe Iubitorul de oameni Dumnezeu și cerând ca să-i dăruiască lui mântuire și iertarea păcatelor, iar Dumnezeu îi plinește lui cererea sa.

Dacă bărbați drepți, precum am zis, cerând de la Dumnezeu de multe ori, au mântuit pe păcătoși, cu atât mai vârtos Sfinții Îngeri pot aceasta.

Deci să nu osândim pe om, măcar arătat de-l vom vedea pe dânsul păcătuind, ci mai vârtos să-l sfătuim pe dânsul cu smerenie și să ne rugăm pentru dânsul; iar dacă nu ajung cele zise spre încredințare, să mai adăugăm și altele.

Că spune-mi, iubitule, cine ar fi crezut, văzând pe Raav curva în Ierihon arătat curvind, că Dumnezeu a iertat-o de toate curviile și a făcut-o dreaptă pentru primirea iscoadelor lui Israil (cf. Iosua 2: 1-7; 6: 22-25; Evr. 11: 31; Iac. 2: 25)? Sau pe vameșul, răpitor și nedrept cum era, rugându-se împreună cu fariseul, cum printr-o suspinare a îmblânzit pe Dumnezeu și s-a pogorât îndreptat la casa sa (cf. Luca 18: 10-14)? Sau pe Samson, cel ce s-a ucis pe sine, că își are partea cu sfinții, precum Pavel mărturisește (Evr. 11: 32)? Sau pe Manase, cel ce vreme de cincizeci și doi de ani a slujit idolilor și pe tot poporul lui Israil l-a făcut a nelegiui, depărtându-l de la Dumnezeu, cine ar fi socotit că acesta, întru-un singur ceas, prin puțină rugăciune, ar fi dobândit iertăciune, precum povestește Scriptura (cf. II Paralip. 33: 1-20; Rugăciunea lui Manase)? Că încuiat fiind într-un bou de aramă de împăratul Asirienilor, înăuntrul boului fiind, s-a rugat lui Dumnezeu cu rugăciunea sa, iar cu Dumnezeiască putere s-a spart boul, și l-au mutat pe dânsul îngerii lui Dumnezeu în Ierusalim, precum zic scriitorii de istorii, și de aici a trăit în pocăință. Și, ca să trec de cele vechi, pomenind de sfântul tâlhar cel de pe cruce, voi înceta cuvântul. Că oare dacă taina cea de la Dânsul [taina pocăinței] s-ar fi împlinit într-ascuns, ar fi crezut cumva vreun om de pe pământ? Că acel spurcat, care pe mulți a furat, a ucis tineri și bătrâni, drepți și nedrepți, care și pe alții tâlhărească fărădelege i-a învățat, acesta, printr-un singur grai, la sfârșitul vieții s-a îndreptat și mai-nainte de toți Raiul a moștenit.

Acestea, nu în zadar multe grăind, le-am povestit, dar am făcut așa știind că limba multora este mai ascuțită decât sabia cea cu două ascuțișuri – care măcar și milioane de bunătăți de ar vedea în om, vor vedea însă la el, ca la om, și oarece alunecări –, că doar zice: „Nimeni nu este fără de păcat, fără numai Unul Dumnezeu”[166], lăsând și trecând cu vederea acele nenumărate îndreptări, numai acea mică alunecare o poartă pururea pe limbă, și către alți oameni îl fac de poveste, cărora, după vrednicie, le va veni pedepse de la Dumnezeu, nu numai pentru a lor vătămare și pierzare, ci și pentru a altora.

VII. A Sfântului Maxim

Oare nu se cuvine a se înfiora, a se spăimânta și a se uimi cu cugetul cineva [știind] că *Dumnezeu și Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului* (Ioan 5: 22)? Și că Fiul strigă: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7: 1)? Și Pavel asemenea: *Nu judecați ceva mai-nainte de vreme, până când va veni Domnul* (I Cor. 4: 5), și *tu, care judeci pe altul, pe sine te osândești* (Rom. 2: 1)? Așijderea și că oamenii, lăsând păcatele lor, au luat judecata de la Fiul, și ei, ca niște păcătoși, judecă și osândesc pe alții? Cerul și pământul s-au spăimântat și s-au cutremurat (cf. Ier. 2: 12), iar ei nu se rușinează, nesimțitori fiind.

VIII. Din Pateric

1. Aproape de un stareț oarecare locuia un frate, fiind puțin lenevos în nevoința călugăriei; lângă acesta, ce acum trăgea să moară, ședeau oarecare dintre frați și, văzându-l pe dânsul bătrânul vesel și cu bucurie ieșind din trup, voind a folosi pe frații care ședeau cu el, a zis către dânsul: „Frate, toți știm că n-ai fost prea sârguitor întru nevoință, de unde, dar, cu atâta osârdie te duci?” Și a răspuns fratele: „Crede-mă, părinte, că adevăr zici; însă de când m-am făcut călugăr, nu știu să fi judecat vreun om sau să fi pomenit de rău pe cineva; iar dacă vreodată se întâmpla vreo prigonire [neînțelegere] cu cineva, în chiar ceasul acela mă împăcăm cu dânsul. De aceea, voiesc a zice lui Dumnezeu: «Stăpâne, Tu ai zis *nu judecați, și nu vă veți judeca, iertați, și vi se va ierta vouă* (Luca 6: 37)»”. Și i-a zis lui starețul: „Pace ție, fiule, că fără de osteneală te-ai mântuit”.

---

[166] Referință necunoscută. Poate fi foarte bine o parafrază inspirată din oarecare versete biblice care sugerează aceasta.

2. Avva Agathon, atunci când vedea vreun lucru, adică vreo greșeală de oarecine făcându-se, și gândul lui voia să-l osândească pe acesta, zicea către sine: „Agathoane, ia aminte tu, să nu faci aceea”, și așa se liniștea gândul lui.

3. Zis-a odinioară Avva Antonie prorocind către Avva Ammona: „Ai ajuns a spori întru frica lui Dumnezeu”, și l-a scos pe el afară din chilie. Și arătându-i lui o piatră, i-a zis lui: „Ocărăște-o pe ea și o bate”. Iar el a făcut așa. Și i-a zis lui Avva Antonie: „Tot așa și tu vei ajunge întru măsura aceasta”. Și așa s-a și făcut: că întru atâta nerăutate și bunătate a sporit Avva Ammona, încât nu mai cunoștea nicidecum răutatea. Și iată că, făcându-se el episcop, au adus la el o fată stricată de oarecine ce avea și în pântece, împreună încă și pe cel ce a stricat-o. Și i-au zis lui: „Dă-le lor certare”. Și, însemnând pântecele femeii [cu semnul crucii], a poruncit să i se dea șase perechi de giulgiuri [așternuturi], zicând: „Ca nu cumva, după ce se va duce să nască, să moară sau ea, sau pruncul, și să nu aibă cu ce să se învelească”. Iar cei ce aduseră pâră asupra ei, văzând ceea ce se făcuse, au zis lui: „De ce ai făcut aceasta? Dă-le lor certare!” Iar el a zis lor: „Vedeți, fraților, că aproape este de moarte, și ce mai am eu a face?” Și, aceasta zicând, au slobozit-o pe ea, și n-a cutezat bătrânul să o judece pe dânsa.

4. Același a venit odinioară în oarecare loc ca să prânzească, și era acolo un frate ce avea veste rea, adică de curvie; și s-a întâmplat atunci a fi de față în chilia lui și femeia cu care pătimea fratele. Deci cei ce locuiau pe acolo, aflând cum că femeia este în chilia fratelui, s-au pornit ca să-l gonească pe dânsul din chilia lui. Iar cunoscând și că Episcopul Ammona este aproape de dânșii, venind către el, l-au rugat pe dânsul ca să vină împreună cu dânșii, ca, vădindu-se fratele înaintea lui, să-l gonească pe el. Iar fratele, prinzând de veste, apucând mai-nainte, a ascuns pe femeie într-un butoi (poloboc) mare ce avea gura în jos. Cunoscând Avva Ammona ce a făcut fratele, după ce a venit și a intrat în chilia lui, a șezut deasupra butoiului, și a poruncit ca să caute prin chilie și să cerce pentru femeie. După ce au scormonit pretutindenea cu de-amănuntul, iar femeia n-a fost aflată, le-a zis lor Avva Ammona: „Dumnezeu să vă ierte!” Și, făcând rugăciune, i-a făcut pe toți să se ducă; apoi, apucând pe fratele de mână, i-a zis lui deosebi: „Ia aminte de sine, frate!” Și, aceasta zicând, s-a dus.

5. Păcătuind un frate oarecare, prezbiterul l-a despărțit de frățime. Și sculându-se Avva Visarion, a ieșit împreună cu dânsul zicând: „Și eu sunt păcătos”.

6. Zis-a Avva Isaia: „De-ți va veni ție gând a judeca pe aproapele pentru vreo greșeală, socotește mai întâi întru sine că tu

ești mult mai păcătos decât el și cele ce ți se par că le faci bine, să nu crezi că au plăcut lui Dumnezeu, și așa nu vei cuteza a judeca pe aproapele”.

7. Zis-a din nou: „A nu judeca pe aproapele și a te defăima pe sine este chip al odihnei conștiinței”.

8. Un bătrân a văzut un frate stricându-se cu oarecine și nu l-a mustrat pe dânsul, zicând întru sine: „Dacă Dumnezeu, Cel ce i-a zidit pe dânșii, văzând, nu-i arde, cine sunt eu ca să-i mustru pe dânșii?”

9. Mers-a Avva Isaac Thebanul și, văzând pe un frate greșind, l-a osândit pe dânsul. Apoi, ducându-se din chinovie, a intrat iarăși în pustie. Și îngerul Domnul a venit și i-a stat înaintea ușii chiliei lui și nu-l lăsa să intre. Iar starețul îl ruga, zicând: „Care este lucrul, adică pricina [pentru care faci aceasta]?” Și a zis îngerul către dânsul: „Dumnezeu m-a trimis pe mine, zicându-ți ție: «Unde poruncești să pun pe fratele ce a greșit și pe care l-ai judecat?»” Și, auzind starețul, s-a pocăit îndată, zicând: „Greșit-am, iartă-mă!” Și i-a zis îngerul: „Scoală, că Dumnezeu te-a iertat pe tine; dar păzește-te de a nu judeca pe cineva, până când va veni Domnul”.

10. Se spunea despre Avva Macarie cel Mare că se făcuse, precum este scris, „dumnezeu pământesc” (cf. Ioan 10: 34; I Cor. 5: 1); că, precum este Dumnezeu acoperind lumea [cu purtarea Sa de grijă], tot așa și Avva Macarie, acoperind alunecările pe care le vedea [la oameni], de ca și cum nu le-ar vedea, și cele ce le auzea, de ca și cum nu le-ar fi auzit[167].

---

[167] Dumnezeu nu privește sau nu ia aminte, nici nu reacționează la răutățile din lume precum o fac oamenii slabi și păcătoși, căci aceasta L-ar lipsi de Dumnezeire și de caracterul Lui lipsit de patimi, de patimi adică ale slăbiciunii și ale răutății; o privire dintr-o perspectivă strict omenească a răutăților din lume din partea lui Dumnezeu e de neconceput, și, totuși, Dumnezeu le știe pe toate, și are grijă de ele într-un chip numai de El și de fiii Lui știut, le știe însă cu atât mai mult cu cât S-a făcut om, S-a înfrățit cu omul, simțind ca om, purtând și El jugul și suspinul acestuia, un jug care Lui îi este ușor, căci îl poartă cu iubire de oameni și ascultare iubitoare de Tatăl. Dar pentru ca omul să nu rămână în necunoștință de chipul purtării Lui grijă față de el, această lucrare a lui Dumnezeu cu lumea s-a arătat de scriitorii Dumnezeieștei Scripturi și de alți sfinți fie prin cuvinte omenești, neputincioase sau nedesăvârșite, apropiate înțelegerii omului în general, fie prin cuvinte de negrăit, care cuvinte, prin aparenta lor lipsă de limpezime, prin paradoxurile lor, cheamă la o înțelegere mai înaltă a lor, dumnezeiesc-omenească. Marele Macarie e unul care s-a învrednicit de o astfel de vedere a lucrurilor, el s-a făcut, cum se zice, înger pământesc și om ceresc; cu adevărat, unul ca el poate privi sau judeca lumea și acum, și la sfârșit împreună cu Sfinții îngeri, dar nu cu o judecată precum cea pe care o osândesc aici Scriptura

11. Un frate a greșit odinioară în Schit și, făcându-se sobor, au trimis după Avva Moise, iar el nu voia să vină. Și iarăși trimițând prezbiterul după dânsul, i-a zis: „Vino, că te așteaptă poporul (frații)”. Iar el, sculându-se, și luând o coșniță găurită, umplând-o cu nisip, a pus-o pe umăr și a venit așa. Iar Părinții au venit întru întâmpinarea lui; și, văzând pe dânsul ducând coșnița pe umăr, l-au întrebat zicând: „Ce este aceasta, Părinte?” Și a răspuns lor bătrânul, zicând: „Păcatele mele sunt dinapoia mea, curgând, și eu nu le văd pe ele și [, cu toate acestea,] am venit astăzi a judeca greșeli străine”. Iar ei, auzind, nimic n-au grăit fratelui, iertându-l pe el.

12. Același a zis: „Dator este omul a muri dinspre tot omul, a nu judeca pe cineva întru ceva; căci atunci când mâna Domnului a ucis pe tot cel întâi-născut în pământul Egiptului, nu era casă întru care să nu fie mort”. Zis-a lui un frate: „Ce este cuvântul acesta, Părinte?” Și a răspuns bătrânul: „Că de vom putea suferi a vedea păcatele noastre, nu am vedea păcatele aproapelui nostru. Că nebunie este omului să-și lase mortul său și să se ducă să plângă pe cel al aproapelui. Iar aceea a muri dinspre aproapele aceasta este: a-ți purta păcatele tale, și a fi fără de grijă pentru tot omul, a nu zice «acesta este rău», și a nu face rău niciunui om, și a nu socoti în inimă pe cineva că este viclean, nici a defăima pe cineva ce face rău, nici a te pleca[168] celui ce face rău aproapelui său, nici a te bucura cu el. Așijderea și pe cel ce clevetește, nici a avea vrăjmășie cu vreun om sau a urî pe cineva, că aceasta este pacea; întru acestea, frate, mângâie-te pe tine și te păzește, știind că în puțină vreme este osteneala, iar odihna este în veci”.

13. Un frate a întrebat pe Avva Pimen zicând: „Spune-mi, cum mă voi face monah?” Și a răspuns bătrânul: „De voiești să afli odihnă și aici, și în veacul ce va să fie, pentru tot lucrul, zi «cine sunt eu?» și să nu judeci pe cineva”.

14. Auzit-a odinioară prezbiterul Pelusiului despre oarecare frați că se duc deseori în cetate și se îmbăiază și se lenevesc pe eiși, iar după ce vin în sobor. Însă, după ce au venit în sobor, a luat

---

sau Părinții, ci cu una dumnezeiască, plină de milă, și nu dintr-o patimă înverșunată, plină de suspinare față de suferințele ce le pricinuiesc vrăjmașii diavoli oamenilor prin păcat. Suspinarea aceasta e cu adevărat asemănare cu Dumnezeu, e după chipul suspinării lui Hristos, Cel ce împreună-pătimește și suspină cu frații Lui cei de pe pământ până la sfârșitul veacurilor, până-i va putea supune pe toți cei ce voiesc Tatălui Său, Care, pentru aceasta I-a și dat Lui toată puterea din cer și pe pământ (cf. Matei 28: 18; I Cor. 15: 25 ș.u.).

[168] πεισθήναι. „Nici a aproba pe cel ce face rău/nici a-l încuraja/ nici a-l asculta/nici a te bizui/încrede pe el”.

de la ei portul călugăresc [schima]. Dar, după aceasta, a fost bătut de conștiință și s-a căit, și a venit la Avva Pimen, beat fiind de gânduri, aducând și rasele fraților, și i-a vestit stareţului lucrul, și i-a zis lui stareţul: „Dar tu nu ai nimic dintr-ale omului celui vechi? Și oare desăvârșit te-ai dezbrăcat de dânsul?” Și a zis către dânsul prezbiterul: „Încă am împărtășire de omul cel vechi”. Și a zis lui stareţul asemenea cu Apostolul*: Întru ceea ce judeci pe altul, pe sine te osândești, că tu, cel ce judeci, pe aceleași le faci* (Rom. 2: 1). Deci iată că și tu ești ca și frații: că, deși puțin te împărtășești din omul cel vechi, negreșit supus ești păcatului”. Deci, întorcându-se prezbiterul, a chemat pe frați, unsprezece fiind ei, și s-a pocăit lor și, iarăși îmbrăcându-i pe dânșii cu schima, i-a slobozit.

15. Întrebat-a un frate pe Avva Pimen zicând: „De voi vedea greșeala fratelui, bine este să-l acopăr pe dânsul?” Și a răspuns bătrânul: „În orice ceas vom acoperi greșeala fratelui nostru, și Dumnezeu le va acoperi pe ale noastre; și în orice ceas vom vădi pe cele ale fratelui, și Dumnezeu le va vădi pe ale noastre”.

Aici[169], „frate” nu zice pe cel ce petrece în aceeași obște, ci ori pe cel ce locuiește aproape, ori pe cel ce petrece în aceeași obște, dar care nu este sub același stareț, că unuia [unui frate] ca acesta vrednic este a i se ascunde și a trece cu vederea orice păcat, care lucru mare este, fiindcă fiecare pe al său [păcat îl] caută. Iar cei ce țin viața de obște, ca cei ce, deși întru multe trupuri, ai unui singur trup sunt, trebuie a se îngriji unii de alții ca de propriile mădulare, precum poruncesc legile părintești și a face unii altora pomenire de cele cuviincioase întru smerenie; chiar de vor vedea pe frații lor păcătuind, de nu se vor îndrepta prin facerea pomenirii, trebuie a spune despre dânșii stareţului și așa a păzi dragostea către frați.

16. Alt frate a întrebat pe același stareț, zicând: „De voi vedea pe vreun frate despre al cărui păcat am auzit, nu voiesc a-l băga pe el în chilia mea; dar dacă voi vedea un frate bun, mă voi bucura împreună cu dânsul”. Și i-a răspuns lui stareţul: „De faci celui bun puțin bine, îndoit fă cu acela, că acesta este cel neputincios, și așa face Dumnezeu și cu tine milă”.

17. Era în chinovie oarecine cu numele Timothei; iar egumenul, prinzând de veste despre oarecine din frații de acolo care era ispitit, de păcat adică, a întrebat pe Timothei despre dânsul. Acesta din urmă l-a sfătuit să scoată pe fratele din obște. Deci, după ce l-au scos pe fratele, îndată ispita fratelui s-a pus pe Timothei până când s-a primejduit [a cădea și el în păcat]. Deci

---

[169] Iarăși cuvântul Cuviosului Pavel Monahul.

plângea Timothei înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Greșit-am, iartă-mă!” Și a venit lui glas, zicând: „Timothei, să nu socotești că acestea ți s-au întâmplat ție pentru altceva fără numai pentru că ai trecut cu vederea [disprețuit] pe fratele în vremea ispitei lui”[170].

18. A greșit odată un frate în chinovie. Și era în locurile acelea un pustnic, și de multă vreme nu ieșise; deci, venind către dânsul starețul chinoviei, i-a vestit lui despre fratele care a greșit. Iar el a zis: „Izgoniți-l pe dânsul”. Și, scoțându-se fratele din chinovie, aflând o râpă lângă un pârâu, a intrat într-însa; și petrecea plângând. Și, aflând frații din chinovie vreme prielnică, s-au dus către Avva Pimen; și, trecând pe lângă râpă, l-au auzit pe fratele plângând; și, intrând, l-au aflat pe el în mare durere, și l-au rugat pe dânsul să vină la bătrânul, și n-a voit, zicând: „Aici voi muri!” Deci, după ce s-au dus către Avva Pimen, i-au povestit lui despre fratele; și i-a rugat pe dânșii starețul ca, întorcându-se, să spună fratelui că „Avva Pimen te cheamă”. Și, auzind fratele, a venit la bătrân. Și, văzându-l pe dânsul bătrânul necăjit, sculându-se, l-a îmbrățișat. Și, veselindu-se, l-a rugat să mănânce. Apoi a trimis Avva Pimen pe unul din cei ce erau cu dânsul către sihastru, zicând: „De mulți ani doream să te văd, auzind cele despre tine. Dar din pregetarea amândurora nu ne-am întâlnit unul cu altul”. Iar sihastrul, măcar că nu ieșea din chilie, a zis: „Dacă Dumnezeu n-ar fi încredințat pe starețul, n-ar fi trimis către mine”. Și sculându-se, a venit la dânsul și, sărutându-se unul cu altul, au șezut cu bucurie. Și a zis Avva Pimen către dânsul: „Doi oameni erau într-un loc oarecare și amândoi aveau morți [printre rudenii]. Și unul dintr-înșii a lăsat mortul său și s-a dus să-l plângă pe al celuilalt”. Și, auzind sihastrul și socotind ceea ce-i făcuse fratelui, s-a umilit de cuvânt și a zis: „Pimen, sus în cer, iar eu, pe pământ, jos”.

19. Întrebat-a oarecare din Părinți pe Avva Pimen, zicând: „De voi vedea pe vreun frate greșind, oare să-l mustru pe el?” Răspuns-a bătrânul: „Eu, de voi avea vreodată vreo trebuință și, trecând prin oarecare locuri, văd pe un frate greșind, merg mai departe și nu-l mustru”.

20. Iarăși l-au întrebat ei pe dânsul, zicând: „Cum a suferit Avva Nistero pe ucenicul său?” Și a răspuns lor bătrânul: „De aș fi fost eu, și *pernă* puneam sub capul lui”. L-a întrebat Avva Anuv: „Dar lui Dumnezeu ce I-ai fi spus?” Zis-a lui Avva Pimen: „Stăpâne, Tu ai zis *scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea a scoate și paiul din ochiul fratelui tău* (Matei 7: 5).

---

[170] Povestirea de aici e pusă de Pateric tot pe seama lui Avva Pimen (vezi Patericul, Slova P, Avva Pimen, p. 70).

21. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Ce voi face?" Și a răspuns bătrânul: „Scris este: *Că fărădelegea mea eu voi vesti și mă voi griji pentru păcatul meu* (Psalm 37: 19)".

22. Venit-a odinioară Avva Pimen ca să locuiască în părțile Egiptului; iar aproape de dânsul petrecea un frate ce avea femeie, și niciodată nu l-a mustrat pe dânsul. Și s-a întâmplat într-o noapte ca ea să nască, și, pricepând bătrânul, a chemat pe fratele său cel mai mic, zicând: „Ia cu tine un urcior cu vin și dă vecinului, că îi trebuie astăzi". Iar frații cei din jurul lui Avva Pimen nu știau [pentru ce s-a făcut] lucrul. Iar el a făcut precum i-a poruncit lui bătrânul. Și, primind fratele vinul, străpungându-se, peste puține zile a slobozit pe femeie, dându-i ei tot ce avea, și apropiindu-se de starețul, a zis: „Eu de astăzi înainte mă pocăiesc". Și l-a întărit pe el bătrânul; și, ducându-se fratele, și-a zidit aproape de starețul o chilie, de unde cu lesnire putea merge la starețul. Și-l lumina pe el starețul în calea lui Dumnezeu, și așa a dobândit pe fratele.

23. Fost-a odinioară sobor[171] în Schit pentru un frate ce greșise; în vreme ce Părinții grăiau, Avva Pior tăcea; iar mai pe urmă, sculându-se, a ieșit și, luând un sac, l-a umplut de nisip, și-l purta pe umărul său dinapoia sa; și, luând și un săculeț mic, a pus într-însul puțin nisip, și-l purta înainte, și a intrat așa în sobor. Și întrebându-l Părinții ce este aceasta, a zis: „Sacul ce are mult nisip greșelile mele sunt, care, multe fiind și fără de număr, le-am lăsat înapoi, ca să nu le văd pe ele și să mă doară pentru dânsele și să plâng, și, iată, aceste puține [greșeli] ale fratelui meu înaintea mea le-am pus și, întru dânsele îndeletnicindu-mă, îl judec pe dânsul. Dar nu trebuie să fac așa, ci mai vârtos *pe ale mele* să le aduc înaintea mea, și a ruga pe Dumnezeu ca să mă ierte". Și, sculându-se ei, au zis: „Cu adevărat, aceasta este calea mântuirii".

24. Zis-a Avva Pafnutie: „Călătorind într-o zi, am rătăcit; și am ajuns aproape de un sat, și am văzut pe oarecare având vorbă unul cu altul, adică pe un bărbat cu o femeie. Și îndată am stat rugându-mă pentru păcatele mele. Și iată, a stat înaintea mea îngerul Domnului ținând sabie și zicând: „Pafnutie, toți cei ce judecă pe frații lor, cu această sabie pier. Iar tu, pentru că n-ai judecat, ci te-ai smerit pe sine înaintea lui Dumnezeu, de ca și cum tu ai fi făcut păcatul, pentru aceasta s-a scris numele tău în cartea vieții".

25. Zis-a un stareț: „Dacă sunteți curați, nu judecați pe curvari, căci, făcând așa, asemenea și voi călcați și Legea; că Cel ce a zis *să nu curvești,* a zis și *să nu judeci".*

---

[171] Despre sobor sau sinaxă (adunare), vezi nota de la Pricina XVI, 8 din Vol. I.

26. Se spune despre un stareț că ședea într-o chilie singur și avea obicei ca un frate și o fecioară să vină la dânsul. Într-o zi, s-au întâmplat ei să vină la bătrânul și era seară; și, neputând el să le dea drumul, a așternut o rogojină, iar el a dormit în mijlocul lor. Însă prin bântuiala vicleanului, luptați fiind amândoi [fratele și fecioara], au săvârșit păcatul; și, simțind bătrânul, nimic nu le-a zis lor. Și, făcându-se dimineață, la plecare i-a petrecut pe ei, nearătând nicio mâhniciune către ei. Iar mergând ei, au început a se pocăi de păcatul lor și a-i durea foarte și, întorcându-se la bătrânul, s-au pocăit, zicând lui cu lacrimi: „Avva, n-ai priceput cum ne-a batjocorit pe noi Satana și ne-a făcut a păcătui?” Iar el a zis: „Ba da”. Iar ei au zis lui: „Și unde era gândul tău într-acel ceas, că nu ne-ai oprit pe noi din acea spurcată și scârnavă faptă, pentru care acum cu scârbă se ard inimile noastre?” Și a răspuns starețul: „Gândul meu întru acel ceas, unde S-a răstignit Hristos, acolo era stând și plângând”. Și luând ei canon de pocăință de la starețul, s-au dus și s-au făcut vase alese.

27. Era un bătrân mâncând trei posmagi pe zi, și a venit la dânsul un frate; și, după ce au șezut să guste, i-a pus starețul fratelui trei posmagi; apoi, văzându-l pe dânsul că-i mai trebuie, i-a mai adus lui alți trei; deci, după ce s-au săturat ei și s-au sculat, a osândit bătrânul pe fratele, zicându-i lui: „Nu trebuie, frate, a sluji trupușorului”. Iar el s-a pocăit bătrânului și a ieșit. În ziua următoare, după ce a venit ceasul ca să guste bătrânul, și-a pus lui după obicei trei posmagi și, mâncându-i, încă era flămând, dar s-a ținut pe sine. În ziua ce a urmat, iarăși aceeași a pătimit. Iar după ce, flămând fiind, se oprea pe sine pentru că nu voia să treacă peste obicei, a început și să slăbească; și a cunoscut starețul că părăsirea lui Dumnezeu s-a făcut la dânsul. Și, aruncându-se pe sine jos, se ruga cu lacrimi lui Dumnezeu pentru părăsirea ce s-a făcut întru dânsul, pentru ce adică a pătimit aceasta. Și, stând îngerul lângă dânsul, i-a zis: „Aceasta ți se întâmplă ție pentru că ai osândit pe fratele tău; ca să te înveți că cel ce poate să se înfrâneze sau altceva bine să facă, nu dintru a sa putere face, ci bunătatea lui Dumnezeu este întărindu-l pe dânsul”.

28. Un bărbat sfânt, văzând pe oarecine păcătuind, lăcrimând, a zis: „Acesta, astăzi, și eu negreșit mâine”.

29. Zis-a același: „Măcar oricum de ar greși cineva înaintea ta, nu-l judeca pe el, ci să te ai pe sine mai păcătos, măcar și mirean de ar fi”.

30. Zis-a oarecine din Părinți: „Nu este neam sub cer precum cel al Creștinilor; și iarăși: nu este întru dânsul [ceva mai mare] precum rânduiala monahilor. Iar cele ce mult îi vatămă pe ei acestea sunt: pomenirea de rău a unora către alții și osândirea, pe

care, cel ce le leapădă din inima sa, îngerească viață viețuiește pe pământ”.

31. Fost-au doi frați mari [sporiți] într-o chinovie; și fiecare s-a învrednicit a vedea oarecare har peste fratele său; deodată, unul dintr-înșii, pentru oarecare trebuință, într-o zi de vineri, afară din chinovie fiind, a văzut pe cineva mâncând, încă fiind dimineață, și i-a zis lui: „Într-acest ceas mănânci, și mai vârtos vineri?” Iar a doua zi, după obicei, făcându-se adunare în biserică, căutând celălalt frate spre dânsul, n-a văzut după obicei harul lui Dumnezeu și s-a mâhnit; iar după ce s-a întors în chilia, i-a zis lui: „Ce ai făcut, frate, că n-am văzut peste tine harul lui Dumnezeu?” Iar el a răspuns: „Eu nici în faptă, nici în gând nu știu ceva rău întru mine”. Zis-a lui fratele său: „Nici vreun cuvânt n-ai grăit cumva?” Și, aducându-și acela aminte, a zis: „Ieri, afară din mănăstire, am văzut pe cineva mâncând de dimineață și am zis lui: «La acest ceas mănânci tu vinerea?» Acesta este păcatul meu, dar ostenește-te cu mine două săptămâni, și să rugăm pe Dumnezeu ca să mă ierte”. Și au făcut așa. Și, după două săptămâni, a văzut acel frate iarăși harul lui Dumnezeu venind peste fratele său; și s-au mângâiat ei, mulțumind Domnului.

32. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Dacă mă voi duce către cineva din bătrâni și-l voi întreba pe el cum că voiesc a petrece lângă cutare, iar el știe cum că nu-mi este de folos, oare cum îmi va răspunde? Că de va zice «nu te duce», oare nu-l osândește pe acela cu gândul?” Și a răspuns bătrânul: „Această subțirătate nu o au mulți, adică istețime și ascuțime; iar dacă pornirea va avea patimă, adică din împătimire va zice, urându-l sau clevetindu-l pe bărbat, pe sine se vatămă și nici cuvântul nu are putere, mai de folos fiindu-i lui să zică «nu știu» și pe sine să se izbăvească; iar de va fi slobod de patimi, nu va osândi pe nimeni, ci, pe sine prihănindu-se, va zice «cu adevărat eu neîntovărășit[172] sunt de fel și poate [că ceea ce aș putea spune] nu-ți va folosi», și, de va fi priceput cel ce întreabă, nu va merge la acel bărbat pentru care a întrebat pe starețul; că acesta nu din răutate a zis, ci ca să nu crească vreun rău, ci a grăit adică din purtare de grijă pentru mântuirea celui ce a întrebat. Pentru aceea, puternic este și cuvântul a adeveri pe cel ce ascultă, dacă și acela, priceput fiind, primește cu credință, și, simțind adeverirea, împlinește sfătuirea”[173].

33. Auzit-a oarecare din Părinți[174] că un frate a căzut în curvie

---

[172] Nesociabil, necomunicativ.

[173] Avem aici un exemplu grăitor despre ceea ce înseamnă comuniune adevărată între părinte și ucenic.

[174] În gr. avem ἁγίων (sfinți). E bine știut că, în trecutul Bisericii, sfinți

și a zis: „O, rău a făcut!” Iar după puține zile s-a pristăvit fratele. Și a venit îngerul lui Dumnezeu cu sufletul fratelui la bătrânul și i-a zis lui: „Iată, cel pe care l-ai judecat s-a pristăvit. Unde poruncești să-l pun pe dânsul? Întru Împărăție sau în muncă?” Și a petrecut bătrânul până la sfârșitul lui rugându-se lui Dumnezeu cu lacrimi multe și cu dureri mari, ca să dobândească iertare pentru aceasta.

34. Zis-a un stareț: „De vei vedea pe cineva râzând sau mâncând mult, să nu-l judeci pe dânsul, ci mai vârtos zi: «Fericit este acesta, că, neavând păcate, pentru aceasta se bucură sufletul lui»”.

35. Zis-a un stareț: „De vei vedea cu ochii tăi pe cineva căzând, îndată zi «anatema ție, Satano!»[175], că acest lucru nu are[176]; și păzește inima ta a nu judeca pe fratele tău, și Duhul Sfânt nu Se va depărta de la tine; și zi iarăși «precum acesta s-a biruit, tot așa și eu», și plângi și cere ajutorul lui Dumnezeu, și pătimește împreună cu cel ce fără de voie pătimește; că *nimeni* nu voiește să greșească lui Dumnezeu, ci toți ne amăgim”.

36. Povestit-a un bătrân: „Șezând eu odată întru adâncul pustiei, a venit un frate dintr-o chinovie pentru cercetare. Și l-am întrebat pe el: «Cum se află Părinții?» Și mi-a zis: «Bine, prin rugăciunile tale». Apoi l-am întrebat de un frate ce avea veste rea și mi-a zis mie: «Crede-mă, Părinte, că nu încă nu s-a schimbat de vestea cea rea». Iar eu, dacă am auzit, am zis: «Of»[177] și, de îndată ce am zis aceasta, m-am tras de somn, și m-am făcut întru uimire, și m-am văzut pe sine stând înaintea Sfintei Golgotha, și pe Domnul nostru Iisus Hristos în mijlocul a doi tâlhari răstignit, și m-am repezit să mă închin Lui, iar după ce m-am apropiat, a poruncit Sfinților Îngeri care se aflau lângă Dânsul cu mare glas strigând: «Scoateți-l afară, că potrivnic Îmi este Mie, că înainte de a judeca Eu, el a osândit pe fratele său». Deci, izgonit fiind, am venit la ușă ca să ies, iar mantia [rasa] s-a prins de ușă, că se închise de

---

erau numiți toți creștinii, cu deosebire cei ce se apropiau de Sfânta Cuminecătură, ca unii care primeau la Liturghie „Sfintele Sfinților”, iar prin primirea aceasta se făceau copărtași trupului sfânt al Bisericii, ca trup tainic al lui Hristos.

[175] Cuvântul nu poate fi socotit o blasfemie, căci, într-un fel sau altul, Satana este blestemat de Dumnezeu (nota trad. neogr.), deși, alți Părinți, când e vorba mai ales de păcatele proprii, zic, pentru smerenie, să nu învinovățim sau să ocărâm nici pe Satana.

[176] Această expresie, tradusă literal, pare la prima vedere neinteligibilă; nu întâmplător în neogreacă nici nu este tradusă. În ciuda posibilelor interpretări, lăsăm totuși expresia precum este.

[177] ούφ, reacție de dezgust.

năprasnă; și, lăsând-o pe ea acolo, am ieșit și m-am deșteptat. Cântărind eu cele ce le-am auzit, am zis către fratele ce venise: «Rea îmi fu mie ziua aceasta». Iar el a zis: «Pentru ce, Părinte?» Iar eu i-am povestit lui cele ce am văzut și i-am zis: «Mantia mea era acoperământul lui Dumnezeu peste mine, și eu m-am lipsit de Dânsul; de atunci am petrecut șapte ani rătăcind prin pustie, nici pâine mâncând, nici sub acoperământ intrând, nici cu om vorbind, până ce iarăși am văzut pe Domnul meu în locul Căpățânii poruncind a mi se da mantia înapoi»".

37. Întrebat-a oarecine pe un stareț, zicând: „Pentru ce nu pot locui cu frații?" Și a răspuns starețul: „Pentru că nu te temi de Dumnezeu; că, dacă ți-ai fi adus aminte de cea scrisă ce zice că Lot s-a mântuit în Sodoma, pe nimeni osândind, te-ai fi pus pe sine a locui chiar și în mijlocul fiarelor".

38. Zis-a un stareț: „Douăzeci de ani am petrecut luptându-mă cu un gând, rugându-mă lui Dumnezeu ca pe toți oamenii să-i văd ca [pe] unul".

IX. A Sfântului Efrem

Nu defăima pe mirean, călugăre, în cugetul tău; că numai Domnul singur cunoaște cele ascunse ale inimii; și cinstește pe toți, pentru Domnul, ca și Domnul tuturor să te cinstească pe tine.

X. A lui Everghetinos[178]

Minunat a adăugat Părintele [Sfântul Efrem] aceea, adică „în cugetul tău"; că se poate [e îngăduit] uneori ca pe toți mirenii a-i defăima, însă numai cu limba, pentru folos, pentru monahii cei iubitori [cu împătimire] de mireni, sau pentru cei ce sunt aproape de deznădăjduire, precum și însuși el așa într-alt loc mult ne-a învățat.

---

[178] În *gr.* τού πατρὸς. Aici tălmăcitorul a tradus cu tâlcuire.

PRICINA A TREIA

Că nu trebuie a sminti pe cineva întru cele ce nu sunt după poruncă; și despre ce înseamnă numele smintelii; și cum că nu se cuvine să ne smintim, iar pe cei ce smintesc să-i tămăduim.

I. Din Pateric

1. Oarecare frați, ieșind dintr-o chinovie, au mers în pustie la un pustnic; iar el i-a primit pe ei cu bucurie și, precum este obiceiul pustnicilor, văzând-i pe dânșii osteniți, le-a pus lor masă mai-nainte de vreme și din toate ce le avea le-a pus înainte și i-a odihnit; iar când s-a făcut seară, au citit cei doisprezece psalmi, așijderea și noaptea; iar când bătrânul priveghea deosebi, i-a auzit pe dânșii vorbind unul cu altul și zicând că „pustnicii în pustie mai mult se odihnesc decât noi, cei din obște”. Și, vrând ei a se duce dimineața către alt bătrân vecin al lui, le-a zis lor: „Închinați-vă lui de la mine și ziceți-i lui «să nu adapi verdețurile»”. Iar acela, auzind, a priceput graiul și i-a ținut pe dânșii până seara lucrând flămânzi; iar după ce s-a făcut seară, au făcut pravilă lungă, iar apoi a zis: „Să mai lăsăm din osteneală, că sunteți obosiți”. Și iarăși a zis: „Nu avem [noi, pustnicii] obicei a mânca în fiecare zi, dar, pentru voi, să gustăm puțin”. Și le-a pus lor înainte pâine uscată și sare, zicând: „Trebuință este pentru voi a face praznic”. Și a pus puțină sare și oțet. Și, sculându-se după ce au mâncat, au făcut pravilă până la miezul nopții. Și le-a zis lor: „Nu putem, pentru voi, a săvârși toată pravila, ca să vă odihniți puțin”. Iar făcându-se ziuă, voiau să se ducă, iar bătrânii îi ruga pe dânșii zicând: „Rămâneți câtăva vreme cu noi, iar dacă nu, măcar pentru poruncă, trei zile rămâneți, după obiceiul pustiei”. Iar ei, văzând că nu-i sloboade, au fugit pe ascuns.

2. Pogorâtu-s-au o dată odinioară doi călugări din Egipt în Schit, și au mers la bătrânii de acolo; iar după ce au vorbit, au șezut să mănânce, și i-au văzut pe Schiteni mâncând cu grabă, ca din foamea postirii lor, și s-au smintit; și, aflând prezbiterul de aceasta, a voit să-i tămăduiască pe dânșii și a propovăduit în biserică zicând către frați: „Postiți, fraților, și întindeți petrecerea nevoinței voastre”. Deși cei din Egipt au voit să se ducă, prezbiterul nu i-a lăsat pe dânșii.

Deci, petrecând în ziua cea dintâi, au postit și s-au întunecat[179]; și i-a făcut pe dânșii a posti câte două zile (Schitenii posteau după obicei toată săptămâna). Și, venind sâmbăta, cei ce veniseră din Egipt au șezut ca să mănânce împreună cu bătrânii;

---

[179] S-au zăpăcit, au amețit, au slăbit.

și, temându-se cei din Egipt ca să mănânce, tulburându-se, unul din bătrâni i-a ținut de mână și le-a zis: „Mâncați cu socoteală, ca niște călugări”. Iar unul dintr-înșii și-a tras mâna, zicând: „Sloboade-mă, că mor de foame, toată săptămâna n-am mâncat nicio fiertură”. Și a zis bătrânul: „Deci voi, dacă câte două zile postiți, așa v-ați slăbit, cum de v-ați smintit de frații care de-a pururea săvârșesc acest post?” Iar ei, pocăindu-se și folosindu-se, s-au dus cu bucurie.

II. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „De voi face vreun lucru precum mi se pare cu socoteală, iar cineva mă îndreaptă[180] întru dânsul zicând că nu cu socoteală fac, să-i răspund lui sau să tac, fugind de slava-deșartă?” „De nu are nevoie răspunderea[181], taci; iar dacă lucrul dă gânduri fratelui [îl tulbură], împotrivește-te slavei-deșarte și tămăduiește-l pe dânsul”.

Zis-a fratele: „De voi face lucrul de mijloc[182], adică întru care nu este păcat, știind că, odată ce cutare frate mă va afla făcându-l, se smintește de mine, iar eu îl ascund din slavă-deșartă – că mă rușinez de mă va vedea –, oare dator sunt, pentru a nu cădea în slava deșartă, să-l ascund, din pricina sminteliI? Iar dacă nici nu știu cu deadinsul că smintește, ci doar îmi închipui [presupun], ce să fac?”

Răspuns-a bătrânul: „Dacă te osândește pe tine inima ta că smintești pe fratele tău, ascunde-l, și nu-i da lui gânduri; iar dacă nu știi cu deadinsul, ci doar îți închipui, nu te mai griji de aceasta”.

2. Întrebat-a fratele: „De voi zice cuiva un grai ce-l poate tulbura pe acesta, iar el nu înțelege noima acestuia, oare dator sunt să mă pocăiesc lui sau a tăcea și a nu-i pricinui lui gând [ce-l poate tulbura]?” Răspuns-a bătrânul: „Dacă fratele nu va pricepe că l-ai tulburat pe dânsul, taci și nu-l tulbura pe dânsul, ci te sârguiește a pune pocăință lui Dumnezeu pentru aceasta”.

3. Zis-a fratele: „Spune-mi, stăpâne, ce este slobozirea cea în lucruri, și cum trebuie să ne folosim de dânsa?”

Răspuns-a bătrânul: *„Slobozenia este adevărul care se zice arătat*[183]*;* că poate cineva are trebuință de hrană sau de îmbrăcăminte sau, în chip cuprinzător, de orice fel de lucru, dator este a-i zice curat celui ce ar putea să-i dea că nu se cuvine către toți oamenii a folosi slobozenia, ci, cu pândire, [numai] către fețele cele ce pot a primi slobozenia fără de sminteală.

---

[180] Corectează.

[181] De nu vreo pricină oarecare impune un răspuns.

[182] Cumva neutru.

[183] Deschis, limpede, sincer. În *Filocalie* (Vol. XI, întrebarea 376) la acest text avem o frumoasă scolie: „Libertatea [slobozenia] în privința lucrurilor (ca și a gândurilor de altfel) e una cu nefățăria, cu sinceritatea, dar nu cu o sinceritate cinică, care nu e unită cu o cunoaștere a sinelui

4. *Că nu toți se pot zidi prin ea,* ci numai cel ce are dreaptă-socoteală, acela se zidește și se bucură de dânsa; iar cel ce nu este într-acest fel, acela se smintește; încă și cel ce o folosește pe dânsa este dator nu cu împătimire a o folosi spre a-și mulțumi patima care îl supără pe dânsul, ci spre împlinirea unei trebuințe [de nevoie]. Deci, dacă nicio față nu se smintește, nici patimă nu zace dedesubt, atunci se cuvine a folosi slobozenia.

5. Iar dacă cineva se smintește întru dânsa, se cuvine a face iconomie, și nu fără păzire a o folosi, ca să nu smintească pe aproapele. Că se poate întâmpla ca, ostenit fiind cineva, să voiască să guste mai de dimineață decât alții, iar altul, auzind și văzându-l pe dânsul voind sau făcând aceasta, se smintește, sau se poate și din lucrul pe care-l ceri fratele să nu se zidească[184]. Deci, se cuvine ca pentru lucrul pe care-l ceri, să zici deosebi către cel ce poate să-l dea, și așa a păzi cugetul fratelui nevătămat; deci, precum s-a zis, bună este slobozenia care în frica lui Dumnezeu se face.

6. Dar o poți strica pe dânsa așa: dacă, având trebuință de un lucru, nu-l vei cere celui ce-l poate da, așteptându-l pe acela ca de la sine să o facă, și se întâmplă că acela nu știe de cele ce ai tu trebuință sau, și știind, a uitat, sau voiește a te ispiti să faci aceasta, ca să vadă de ai răbdare, [o poți strica] de te afli asupra lui cârtind sau smintindu-te de dânsul.

7. Însă, de te vei folosi de slobozenie și arătat vei zice lui, și nimic din acestea nu se face, gătește însă gândul tău de mai-nainte, că, dacă cerând, nu vei lua ceea ce ceri, să nu te necăjești sau să te smintești sau să cârtești, ci zi gândului: «Ori nu poate să-mi dea, ori nu sunt vrednic, și nici nu-mi folosește, și, pentru

---

adevărat, ci cu una smerită, prin care recunoști smerit că ai anumite trebuințe elementare ca orice om. E tot o eliberare de mândria care caută să-și procure cele necesare sau cele dorite pe căi ocolite, necurate. O astfel de libertate poate sminti pe cel care nu o întâmpină cu înțelegere. Căci dacă se adresează unuia lipsit și el de curăție, acela poate să întâmpine cererea lui cu tot felul de presupuneri dezonorante. El se smintește, pe când cel ce reușește să se întâlnească în sinceritate cu cel sincer, se zidește și se bucură de libertatea cu care i se adresează cel ce își arată trebuințele lui adevărate".

[184] La aceeași întrebare, am găsit și următoarea scolie: „E bine să se destăinuie o trebuință numai celui care o poate satisface și are înțelegere pentru ea; nu în fața unui frate care poate fi prezent, dar nu e în stare să audă de această trebuință dezvăluită, fără bănuieli".

aceasta, Dumnezeu nu-l lasă să-mi dea mie». Și ia seama ca nu cumva, privind la nedobândirea ce s-a făcut [neîmplinindu-ți-se cererea], să tai slobozenia cea către el, iar când vei avea vreo trebuință, să nu mai ceri de la dânsul, păzindu-te pe sine, precum s-a zis, fără de tulburare pentru oarece nedobândire.

8. Așijderea și de te va întreba cineva de la sine pentru lucrul de care ai trebuință, spune-i adevărul [că ai adică nevoie de lucru]; iar dacă din răpire [a unui gând] vei zice că «nu-mi trebuie», să nu te rușinezi, ci întoarce-te și zi «iartă-mă, că am greșit zicând că nu-mi trebuie, și îmi trebuia»”.

9. Zis-a fratele: „Dar când nu sunt încredințat și mă îndoiesc de fața celui către care am lucru [de cerut], de se smintește sau nu, ce să fac la o slobozenie ca aceasta?” Răspuns-a starețul: „Poți, prin cercare, să-l cunoști de se smintește sau nu. Adică de vei avea trebuință să mănânci, să nu-i zici lui «dă-mi», ci zi: «mă văd pe sine flămând pentru cutare pricină» și, auzind acela, se va da pe față, și dintru aceasta vei afla despre așezarea lui, de se smintește sau nu”.

10. Zis-a fratele: „Cum zici, Părinte, că a cere arătat ceea ce am trebuință este slobozenie?” (Marele Bătrân, întrebat fiind de fratele Ioan dacă poate tăia niște poame și să mănânce, i-a poruncit să se împărtășească de cele ce i se dădeau, însă să nu ceară să ia. (Deci, oare nu se pare că aici îl oprește pe dânsul de la slobozenie?)

Răspuns-a bătrânul: „Gândul ce se puse asupra lui Ioan era ca nicidecum să mănânce poame. Dar, întrebat fiind Marele Bătrân, a zis că aceasta i s-a pus în cuget de la draci; și, vrând a-i vădi pe dânșii, le-a zis: «Nu cere nimic de la sine și vei pricepe răutatea vrăjmașilor; că cel ce-ți zice să nu mănânci deloc, acela te va face să cârtești de-ți va da mai puțin sau deloc». Deci pentru aceasta i-a răspuns lui. Încă i-a dat lui și porunca aceasta: *unde nu este poruncă, atunci folosește slobozenia*[185]*.*

---

[185] Textul, aflat în *Filocalie* la *Răspunsul 378,* are o scolie ca aceasta: „Hotărârea de a nu mânca deloc s-a descoperit că e de la diavolul prin aceea că, necerând de la cel ce avea ce să-i dea de mâncare, a murmurat în sinea lui când acela i-a dat puțin sau nu i-a dat deloc. De aceea Varsanufie i-a lăsat libertatea să mănânce când i se dă, dar să nu ceară. E o mândrie și o nesinceritate să declare cineva că nu vrea să mănânce, dar să murmure când i se dă puțin. Mai bine să renunțe la această mândrie și nesinceritate, cerând și primind ceea ce i se dă, dar fără să murmure că i se dă puțin, ci cu mulțumire pentru cât i se dă. Prin aceasta manifestă sinceritatea și lipsa de mândrie, silindu-se să unească cu ele mulțumirea, și nu cârtirea. Prin aceasta și-a putut arăta libertatea sau sinceritatea. Varsanufie vrea să elibereze de cărările șerpuitoare sufletul celui care i-a

III. A Sfântului Efrem

Dacă locuiești cu frați, nu te faci nimănui pricină de despărțire de frățime, ca să nu te judeci în cealaltă lume; și foarte te păzește a nu sminti pe cineva, și așa nu vei fi despărțit de Împărăția Cerurilor cu cei ce fac sminteli.

---

scris, făcându-l drept și cinstit”.

PRICINA A PATRA

Se cade ca creștinul să-și robească toată înțelegerea întru Hristos; și că cei duhovnicești și din cugetările cele mirenești sau și din lucruri rele întru cugetări bune se povățuiesc.

I. Din viața Sfintei Pelaghia

1. Odinioară, șezând Arhiereul Antiohiei împreună cu episcopii cei de sub dânsul în afara bisericii Sfântului Mucenic Iulian și cele de-suflet-folositoare vorbind, a trecut Pelaghia, șezând într-o caretă, având cea obișnuită a ei gătire și împodobire, de multe slugi fiind înconjurată, văzduhul cel de aproape îl înmiresma cu mirosul mirurilor[186], așijderea văpsindu-l [luminându-l] și cu strălucirea mărgăritarelor și a pietrelor[187], deci pe aceasta văzând-o ceata Păstorilor așa trecând fără de rușine și crutare[188], ceilalți, ca unii care nu căutau a vedea mai mult decât cele văzute, vederea [înfățișarea] ei cea curvească au osândit-o, și nicidecum nu sufereau să se uite la dânsa, ci, rușinându-se, se întorceau într-altă parte.

2. Dar unul, Non episcopul, știa cum din cele potrivnice de multe ori putea să dobândească folos, și cum din boldul dulceții pe care altul îl primea în suflet, pe aceea el o avea aprindere către fapta bună, osebit făcându-se de Părinți, el dinspre curvă nu și-a ridicat ochiul, ba chiar, de față fiind, către dânsa întins privea, și, chiar ducându-se ea, el de privire se ținea.

3. Și tare suspinând, și de lacrimi umplându-se, pe sine se plângea Fericitul, iar împodobirea aceleia osândire a sa o zicea. Și, întrebat fiind de Părinți despre aceasta, le-a zis: „Dacă aceea era îndrăgitoare de trupuri stricăcioase – și aceasta mai vârtos spre pierzarea ei –, măcar frumusețea ce înflorește în mădulare o are firească, și nu se ostenește a măiestri ceva peste frumusețea cea firească, adăugând din cea meșteșugită, și cu oareșicare măiestrii și sulemeneli să o strice pe aceea, ca așa să-și facă roabă amara dulceață; noi însă, celor ce nemuritor ne este Cel îndrăgit – și, adaug, Iubitorul –, care avem un Mire nemuritor, al Cărui har nicidecum nu îmbătrânește la cei ce cu adevărat sunt împodobiți, atât de departe suntem de la a împodobi sufletul cel nemuritor, încât și frumusețea lui cea firească o facem de rușine, și nu ne rușinăm, ba și ne disprețuim pe înșine [unii pe alții], iar de la

---

[186] În context: parfumurilor.

[187] Pesemne că acestea, în lumina soarelui fiind, iradiau în culorile pietrelor și ale mărgăritarelor.

[188] În chip provocator.

dulceața cea negrăită și minunată [a Raiului] ticăloșește[189] ne oprim, mai vârtos că nu suntem nici necunoscători de munca cea gătită nouă și de judecățile cele de acolo”.

4. Așa zicând acela, nu numai către lucrul cel de față uitându-se, precum mi se pare, ci, iată, și pe cel viitor cu mintea văzându-l, știa că, nu după multă vreme, și de frumusețea ei cea sufletească se vor birui[190], și mai jos decât curva se vor arăta către nevoințele cele duhovnicești.

II. Din Pateric

1. Trecând odinioară Avva Macarie cu frații prin Egipt, a auzit pe un copil zicând către mama lui: „Maică, un bogat mă iubește, iar eu îl urăsc pe el; iar un sărac mă urăște, iar eu îl iubesc pe el”. Și, auzind bătrânul, s-a minunat. Și i-au zis lui frații: „Ce este cuvântul acesta, Părinte, că te-ai minunat?” Și le-a răspuns lor bătrânul: „Cu adevărat, Domnul nostru este bogat și ne iubește pe noi, iar noi nu voim să-L ascultăm; iar vrăjmașul nostru, Diavolul, sărac este și ne iubește pe noi, iar noi iubim necurăția lui”.

2. Venit-au odinioară niște frați ca să ispitească pe Avva Ioan Colovul, că [zice-se] nu lăsa niciodată gândul a se răspândi, nici nu grăia vreun lucru al veacului acestuia. Și au zis lui: „Mulțumim lui Dumnezeu că a plouat mult în anul acesta și au băut finicii și scot frunze, iar frații află materie pentru rucodelia lor”. Și a răspuns lor Avva Ioan: „Tot așa Duhul Sfânt, când se pogoară în inimile oamenilor, se înnoiesc și scot frunze în frica lui Dumnezeu”.

3. Fericitul Athanasie, Arhiepiscopul Alexandriei, a rugat pe Avva Pamvo să se pogoare din pustie în Alexandria; deci, pogorându-se el și văzând pe o femeie curvă, s-a făcut plin de lacrimi; iar cei de față, întrebându-l pentru ce a lăcrimat, a zis: „Două lucruri m-au pornit: unul, pierzarea aceleia, iar altul, că nu am atâta sârguință a plăcea lui Dumnezeu pe cât are aceea ca să placă oamenilor pângăriți [de rușine].

III. A Sfântului Efrem

1. Iubitule, dacă sufletul tău este drept către Domnul, din toate te vei folosi. De vei vedea negușător, zi către sine: „Suflete, acela, cele vremelnice poftind, atât se ostenește și rabdă ca să adune pe cele ce nu rămân lângă dânsul până în sfârșit, iar tu pentru ce te lenevești de cele veșnice?” De vei vedea pe cineva judecându-se pentru un lucru, iarăși zi către sine: „Suflete, aceștia

---

[189] ἐλεεινός = *lit.* într-un chip vrednic de milă, lamentabil.

[190] De cea adică venită din sfințenie.

pentru un lucru de nicio treabă atâta sârguință și ceartă arată unii către alții, iar tu, cu mii și mii de talanți fiind dator, pentru ce nu cazi către Dumnezeu precum se cuvine, ca să dobândești iertare?”

2. De vei vedea pe oarecare zidind casă, zi iarăși: „Suflete, aceștia casă de tină zidesc, sârguindu-se a săvârși lucrul ce le stă înainte, iar tu pentru ce defăimezi veșnicele lăcașuri și nu te nevoiești a ridica întru sine locaș lui Dumnezeu din alcătuirea și încheierea faptelor bune (cf. și Ef. 4: 16)?” Dar ca să nu lungim cuvântul luând una câte una [din aceste pricini], prin orice vom vedea în viață să ne sârguim ca pe gândurile cele lumești și priveliștile cele mirenești întru cele duhovnicești să le mutăm, și, cu adevărat, dintru toate ne vom folosi, harul lucrând împreună cu noi.

PRICINA A CINCEA

Despre vicleșug și răutate, simplitate și nerăutate, de unde se nasc și ce folos și vătămare este dintr-însele; și despre pizmă.

I. A lui Avva Isaia

1. Simplitatea și a nu te număra pe sine sfințește inima, întărind-o în fața celui viclean; iar cel ce umblă cu fratele său întru vicleșug, scârba inimii lui nu-l va trece pe el [nu se va depărta niciodată de la el].

Cel ce una vorbește și alta are în inima lui nutrește gânduri cu vicleșug, iar toată rugăciunea unuia ca acesta deșartă este.

2. Nu te lipi de unul ca acesta, ca să nu te mânjești de otrava lui cea spurcată; umblă cu cei fără de răutate, ca să te faci părtaș slavei și curăției lor; nu avea vreo răutate spre om, ca ostenelile tale să nu se facă deșarte; ține-ți inima curată către toți, ca să vezi pacea lui Dumnezeu întru tine. Precum cineva care este înțepat de o scorpie, otrava ei cuprinde tot trupul și vatămă inima lui, astfel este și răutatea față de aproapele în inimă, că otrava ei pătrunde în suflet, și așa se primejduiește de aceasta a cădea în pierzare. Deci cel ce cruță ostenelile sale ca să nu piară[191], degrabă va scutura de la sine scorpia aceasta, adică viclenia și răutatea.

3. Dacă fratele îți aduce ceva, să nu voiești să deschizi ca să știi ce este fără de dânsul; iar de este cinstit foarte [de valoare] lucrul cel adus ție, zi-i lui: „Dă-mi-l în mâinile mele”.

4. Dacă râvna [pizma] te va necăji, adu-ți aminte că toți suntem mădulare ale lui Hristos și că cinstea și ocara aproapelui a noastră este, a tuturor, și te odihnești.

II. A Sfântului Maxim

1. Mâhnirea celui ce pizmuiește *cu multă osteneală* se oprește, că primejdie [nenorocire] a sa socotește lucru cel întru tine pizmuit și nu este cu putință a o opri într-altfel decât dacă vei ascunde cumva lucrul. Iar dacă acesta pe mulți folosește, iar pe acesta îl mâhnește, care parte o vei trece cu vederea?

2. Deci, de nevoie este ca folosul celor mulți să se facă, și de la acela, pe cât îți stă în putere, să nu te lenevești, dar nici patimii celui ce pătimește să nu-i răsplătești cu rău, și întru smerita-cugetare să-l socotești pe dânsul mai presus de sine, și în toată vremea și locul și lucrul să-l cinstești pe dânsul.

3. Iar a ta pizmă o poți opri dacă întru cele ce se bucură cel

---

[191] Cel ce se îngrijește adică să nu-și facă zadarnice ostenelile sale.

pizmuit de tine te vei bucura și întru cele ce se mâhnește împreună te vei mâhni, astfel plinind zisa Apostolului: a ne bucura adică cu cei ce se bucură și a plânge cu cei ce plâng (cf. Rom. 12: 15).

III. A lui Avva Marcu

1. Mai rău decât cel ce nedreptățește pe față este cel ce face rău întru ascuns, pentru care acela și greu se va munci.

2. Cel ce împletește vicleșuguri și face rele într-ascuns, șarpe este, după Scriptură, șezând pe cale și mușcând călcâiul calului (cf. Fac. 49: 17). Cel ce pe aproapele său, în același timp, întru unele îl laudă, iar întru altele îl prihănește[192], acesta cu slava-deșartă și cu pizma este ținut, acesta prin laude se ispitește să ascundă pizma, iar prin prihăniri pe sine mai iscusit decât acela se socotește.

3. Precum nu este cu putință împreună a se paște și oi, și lupi, tot așa nu este cu putință a câștiga milă viclenind pe aproapele.

IV. A Sfântului Efrem

1. Cel ce din vicleșug tace ascunde pomenire de rău în inimă, iar cel ce întru blândețe cu pace răspunde, nepomenitor de rău este.

---

[192] Sau: în fața unora îl laudă, iar a altora îl prihănește.

PRICINA A ȘASEA

Că cei ce defăimează și iau în batjocură pe bărbații cei neprefăcuți și simpli, care pe sine se smeresc, prea mult păcătuiesc.

I. Din viața Sfântului Grigorie Făcătorul de Minuni

1. […] Era limpede tuturor că, mai presus de toate, sârguința acestui bărbat se vădea în cercetarea și mângâierea celor în nevoie. Întorcându-se oarecând Marele Grigorie din cetatea cea vecină, adică Comana, în cetatea sa, doi jidovi oarecare, ori spre câștig privind, ori și oareșicare prihănire asupra bărbatului izvodind, ca pe unul ce cu lesnire socoteau că-l pot amăgi, au pândit pe calea prin care acela voia să treacă. Unul dintre ei se întinse la marginea drumului prefăcându-se mort, iar celălalt fățărea suspine către cel ce zăcea. Și, trecând Marele, striga zicând: „Moarte de năprasnă l-a cuprins pe ticălosul acesta, iar acum zace gol și gătit pentru îngropare!” Așa, cu prefăcute lacrimi, se ruga Marelui ca să nu-l treacă cu vederea; și jale oarecare arătând pentru pricina sărăciei, cerea aceluia să dea cea mai de pe urmă haină a sa ca să pună peste trup.

2. Acestea zicând acela și unele ca acestea cerând, Sfântului nu i-a fost grijă de nimic: haina cu care era îmbrăcat punând-o peste cel ce zăcea, s-a ținut mai departe de călătoria sa; iar după ce a trecut sfântul, cei ce s-au jucat cu acestea împotriva lui au venit întru sine: că, schimbând amăgitorul acela plânsul cel viclean, poruncea acum celui ce zăcea să se scoale, tare hohotind de bucurie pentru câștigul ce li se făcuse lor din amăgire.

3. Însă celălalt deopotrivă era, neauzind nimic din cele zise; dar el, cu mai mare glas strigând, încă și cu piciorul îmboldindu-l, cel ce zăcea nu făcea nimic mai mult, nici glasul nu-l auzea, nici îmboldirea nu o simțea, ci era asemenea, întins în același chip; căci era mort*:* într-adevăr, odată cu punerea hainei, în moarte s-a făcut, întru care se fățărnicea spre amăgirea Marelui; astfel că omul lui Dumnezeu nu a fost amăgit, ci, pentru pricina pentru care s-a dat de dânsul haina, întru aceasta să se facă lor trebuincioasă, care au luat-o[193].

---

[193] O minune ca aceasta nu poate să nu arate o lecție și pentru omul de azi, căutător de „scene” de acest fel. Dumnezeul Creștinilor este un Dumnezeu al adevărului: orice minciună, orice încercare de teatralizare, de fățărire a unor lucrări întru dobândirea de câștig își va avea pedeapsa sa. Unul ca Sfântul Grigorie n-a putut cădea în înșelarea acelora, însă în înșelarea „scenelor” teatrale, cinematografice, politice sau economice ce i se propun „trecătorului pe cale” de astăzi de urmașii unora ca cei doi

4. Însă nimeni să nu se mire dacă un lucru ca acesta, rod al credinței și puterii Marelui, pare a fi plin de jale, ci să privească către Apostolul Petru: că și acela, nu numai prin cele ce la arătare bine le făcea cu puterea pe care o avea – prin singură umbra trupului vindecând patimile [suferințele] bolnavilor –, ci și prin Anania, cel ce defăima puterea care era în Apostol, pe care l-a osândit la moarte, ca, precum mi se pare mie, cu frica [de cele întâmplate] aceluia, tot cel plecat spre defăimare întru popor prin înfricoșata pildă mai înțelept să se facă, spre a nu cădea în cele asemenea, și pilde ca acestea să-i fie spre povățuire.

Deci cu cuviință era ca și următorul lui Petru, pe cel ce s-a apucat a unelti înșelăciune împotriva Duhului, să-l facă să adeverească minciuna, iar prin [cei doi] înșelători minciuna să o mute întru adevăr; cu dreptate, dar, pedepsirea celor ce li s-a părut că pot batjocori puterea Marelui s-a făcut altora pildă spre a nu cugeta spre înșelăciune, pentru care [putere] Dumnezeu Se face pârâș al celor ce îndrăznesc unele ca acestea.

II. A Sfântului Efrem

De se va afla om ostenicios și de va iubi a se osteni mai mult în faptele bune, nimeni să nu-l defăimeze pe dânsul, ci mai vârtos pe unii ca aceștia să-i primim: că lui Dumnezeu sunt plăcuți, iar adunării trebuincioși, și să vă încredințeze spre aceasta cele două tabere: a Jidovilor și a celor de alt neam [Filistenilor], și David luptându-se singur cu Goliath; încă și cei ce au naufragiat, care s-au mântuit pentru dreptul care era împreună cu dânșii, precum este scris: *Nu te teme, Pavele, înaintea Cezarului ți se cade a sta; și iată, ți-a dăruit ție Dumnezeu pe toți cei ce sunt în corabie cu tine* (Fapte 27: 24).

---

cad și sufletele celor de azi, care, căzuți în cursa acestora, trăiesc fățăriile create de aceștia ca pe unele ce sunt reale, desfătându-se adică de roadele minciunii și de tatăl acesteia – Diavolul, iar aceia se bucură de roada ostenelilor acestora, precum cei doi jidovi de haina sfântului. Dar, precum se arată mai jos, nimeni nu poate batjocori puterea Sfinților și/sau a lui Dumnezeu fără a cădea în cursa pe care au întins-o sau în osebite alte nenorociri. Unii ca aceștia propun deci alt adevăr, nu pe Adevărul, ci adevărul minciunii lor.

PRICINA A ȘAPTEA

Că se cade ca credinciosul, pe cele ce le face, cu bună-conștiință să le facă, și nu cu rea; că Dumnezeu judecă fapta fiecăruia nu precum se vede, ci după scopul celui ce o face.

I. A lui Grigorie Dialogul

1. Multe se par, Petre, că sunt bune, dar nu sunt, pentru că nu se fac cu așezare bună, iar aceasta și Domnul în Evanghelie a zis: *Dacă ochiul tău este viclean, tot trupul tău întunecat va fi* (Matei 6: 23), că lucrul fiecăruia, dacă cu vicleșug se face, toată lucrarea care urmează strâmbă se va afla.

2. Zis-a un stareț[194] despre Moise că, atunci când a ucis pe acel egiptean, a luat aminte încoace și-ncolo, adică la gândurile sale, și n-a văzut nimic, adică a văzut că nimic rău nu se vede pe sine făcând, ci pentru Dumnezeu era făcând, și atunci a ucis pe egiptean.

3. Este lucru făcându-se la arătare ca un bun, în vreme ce scopul celui ce-l săvârșește nu este bun, încă e și o lucrare care la arătare este rea, iar scopul celui ce o face este bun, iar în chipul acesta unii fac nu numai lucruri, ci grăiesc și cuvinte: unii adică fac lucrul din neiscusință sau necunoștință, iar alții după așezarea vicleniei[195], iar alții, după scopul blagocestiei.

4. Cel ce întru năvălirea laudei ascunde prihănire, anevoie de aflat este pentru cel simplu; asemenea cu acesta este cel plin de slavă-deșartă având înfățișare smerită. Unii ca aceștia multă vreme pot amăgi adevărul, însă, odată dați pe față pentru minciună, se vădesc și prin lucruri[196].

5. Este cineva care la arătare face ceva bun pentru a-i izbândi aproapelui la ceva, este însă altcineva care nu face aceasta, însă îl ajută cu cugetul. Este cineva care mustră din răutate și răzbunare și este altcineva care face aceasta după frica și adevărul lui Dumnezeu. Arată-te, dar, pe sine în cuget Stăpânului, că *omul la față, dar Dumnezeu la inimă se uită* (I Împ. 16: 7)[197].

---

[194] Punctele 2-11 sunt de fapt din colecția anonimă a Patericului, 3-8 sunt din Marcu Ascetul, iar 9-11 din Maxim Mărturisitorul.

[195] După voia lor îndreptată spre viclenire.

[196] *Trad. neogr.* redă mai liber: în loc de „se vădesc și prin lucruri”, zice „renunță la prefăcătorie”.

[197] Se respinge aici avântul nesocotit pentru a face dreptate în ceva sau cuiva și se propune descoperirea cugetului în adevărul și frica lui Dumnezeu, Care privește fără încetare la izvodirile inimii noastre, gata întotdeauna de a da cunoștință adevărată și putere de lucru celui ce-L

Păcătuind întru ascuns, să nu socotești că te vei putea tăinui, *că toate goale și descoperite stau înaintea ochilor Lui, către Care ne este nouă cuvântul* (Evr. 4: 13).

6. Dumnezeu socotește faptele după înainte-voire [πρόθεσις], că zice: *Dea ție Domnul după inima ta* (Psalm 19: 5). Este cineva care, făcând o poruncă, slujește patimii și așa, prin gânduri viclene, prăpădește fapta bună.

7. Una este împlinirea poruncii și alta virtutea, chiar dacă se prilejuiesc una pe alta; împlinirea poruncii stă în a face cea poruncită, iar virtutea, întru a plăcea adevărului cea făcută[198].

8. Precum una este bogăția cea simțită, dar în multe feluri este dobândită, tot așa una este fapta bună, multe feluri de lucrări având.

Cel ce voiește să facă ceva și nu poate, înaintea cunoscătorului de inimi Dumnezeu este de ca și cum ar fi făcut; iar aceasta se cuvine a o înțelege și la cele bune, și la cele rele.

---

caută.

[198] Porunca o poți împlini și formal, fără a dovedi din aceasta vreo virtute. Spre pildă: te poți ruga doar cu mintea, dar nu și cu inima, drept care rugăciunea ta nu este și o virtute, căci nu este cu adevărat lucrătoare, nu unește cu Dumnezeu, dar rugăciunea aceasta poate fi totuși o virtute în potență sau un început al virtuții. Întocmai putem socoti despre post, nevoințe trupești, milostenii și altele ca acestea, care, oricât de multe ar fi, pot lesne ajunge fie încercări zadarnice de a lucra fapte bune întru îmbunătățire, fie începuturi și mijloace putincioase întru aceasta, sau plăcute adevărului sau întru cunoștință, cum se mai zice. Poruncile pot fi împlinite sau lucrate și în chip mincinos sau din înșelare – adică în zadar, fără a avea vreo virtute, sau ca manifestare a acesteia, fără a le face adică spre bine și plăcute adevărului – însă nu și virtuțile, care nu se pot lucra decât din adevăr. Altfel spus, împlinirea poruncilor poate fi pricină a lucrării virtuților și invers, căci, cum zice Sfântul Marcu în altă parte, Hristos Se ascunde în spatele acestora, ca ființă a lor, ba și pricină, mijloc și scop. Virtutea este prin definiție o stare sau o excelență a caracterului sau firii, dobândită prin lucrarea lui Dumnezeu în om și a omului în Dumnezeu; ea nu se poate împlini deci decât prin lucrarea lui Dumnezeu, în vreme ce porunca se poate împlini în virtutea unui interes oarecare, care poate să fie și după om, pentru slava-deșartă și mândria acestuia și altele ca acestea pe care le pricinuiesc demonii. Nu întâmplător, vechii traducători, precum și cel al cărții de față, traduceau cel mai adesea αωρετη, nu prin „virtute”, în chip abstract, ci prin „faptă bună” sau „bunătate”, căci fapta bună e ceea ce îl face pe om bun sau îmbunătățit, adică virtuos. Pentru aceasta, virtutea sau fapta bună se face deopotrivă cu binele (αωγακο sau αωγακοθτα). Astăzi, când virtutea a devenit pentru mulți o abstracție sau un termen nebulos pe care-l poți înțelege cum vrei, cei mândri și plini de slava lumii sunt socotiți adesea oameni virtuoși.

Mintea fără de trup săvârșește multe [lucruri] și bune, și rele; iar trupul, afară de minte, nimic din acestea nu va putea săvârși, pentru că legea slobozeniei se cunoaște[199] [în minte] înainte de a lucra vreo faptă.

9. Dumnezeu cercetează scopul tuturor celor făcute de noi: ori de le facem pentru Dânsul, ori pentru altă pricină. Când vei auzi Scriptura zicând: *Că Tu vei răsplăti fiecăruia după lucrurile lui* (Psalm 61: 13), înțelege că Dumnezeu nu va răsplăti cu bine cele făcute fără un scop drept, chiar de se vor părea a fi bune, că judecata lui Dumnezeu privește nu la cele făcute, ci la scopul cel drept al celor făcute.

10. Sunt multe lucrări firești și bune care se fac de oameni, dar, de se vor face pentru altă pricină, nu se vor dovedi bune.

Lucrări precum postul, privegherea, rugăciunea, cântarea, milostenia și primirea de străini sunt lucrări firești, dar, dacă se fac pentru slava deșartă, nu sunt bune.

11. Plățile ostenelilor faptelor bune sunt nepătimirea și cunoștința, că acestea sunt cele ce se fac solitoare de Împărăția Cerurilor, precum și patimile, și necunoștința de munca cea veșnică. Deci cel ce le caută pe acestea [faptele bune] pentru slava oamenilor, și nu pentru binele însuși, va auzi de la Scriptură zicându-se: *Cereți și nu luați, pentru că rău cereți* (Iac. 4: 3).

II. A Sfântului Isaac

Fapta bună nu este [se vădește în] arătarea mulțimii faptelor și a felurimii acestora, a celor ce se săvârșesc prin trup, ci [se arată prin] inima cea înțeleaptă întru nădejdea ei; căci cu dânsa se împreună scopul cel drept întru lucrurile cele după Dumnezeu.

Că cugetul poate a săvârși bunătatea și fără faptele trupești, iar trupul, afară de înțelepciunea inimii, măcar că lucrează [fapte bune], nu se poate folosi[200].

---

[199] ἀναγινώσκηται. În libertate se hotărăște toată lucrarea. Trupul poate aduce înrâurire întrucâtva asupra minții, dar sub niciun chip nu poate săvârși ceva de sine. Prin urmare, omul e responsabil pentru toate faptele sale, iar pentru cele rele nu va suferi atât trupul, cât mintea, ca inițiatoare a tuturor faptelor, ca cea care voiește liber.

[200] Ca și mai sus, se accentuează că virtutea/fapta bună nu vine din lucrările trupești, ci din înțelepciunea și nădejdea inimii ce lucrează după scopul cel drept sau după Dumnezeu și apoi, astfel, se poate dovedi sau lucra și din lucrările trupului.

PRICINA A OPTA

Mare bunătate este conștiința, ce ni s-a dăruit nouă de la Dumnezeu, și mult ajută celui ce o ascultă pe aceasta.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Agathon: „Se cade monahului să nu lase conștiința[201] sa să-l mustre în niciun fel de lucru”.

2. Zis-au bătrânii: „Sufletul este izvor; dacă-l vei adânci pe dânsul săpându-l, se va curăța, iar de-l vei astupa, se prăpădește”. Se pare că prin „suflet” au zis conștiința, pe care, cel ce o ascultă, aceasta îl va arăta mai lămurit, iar pentru cel ce nu o ascultă și o calcă, ea se întunecă[202].

II. A Sfântului Isaia Pustnicul

1. Fraților, să râvnim tuturor sfinților, celor ce n-au ascultat de păcat până la moarte, ci au ascultat de conștiință, și așa au moștenit cereasca Împărăție; deci să luăm și noi aminte întru frica lui Dumnezeu la conștiința noastră, până ce se va slobozi și ea pe

---

[201] συνείδησις = *lit.* cunoștință împărtășită cu altul, de la συνοίδα – a cunoaște împreună cu altul. Scriitorii greci precreștini îi dădeau de cele mai multe ori conotații negative, din pricina păcătoșeniei omului; ei accentuau mustrarea adusă de aceasta. Dată fiind taina nepătrunsă a acestei cunoașteri și nevrednicia omului în a cunoaște adevăratul sens al ei, termenul nu apare folosit de multe ori în Vechiul Testament; odată cu Apostolul Pavel însă și cu scrierile Părinților, termenul dobândește un sens mai limpede – hristologic. Îndeobște conștiința e glasul lui Dumnezeu înăuntrul omului; acesta se vădește omului prin îngerii Săi, prin Sfinți, prin Scripturi și/ sau prin rațiunile sădite în om și fãpturi, care, ca niște glasuri (cf. Psalm 18), ni se vor face judecători în fața lui Dumnezeu (cf. Deut. 31: 28) pentru chipul în care am răspuns glăsuirii lor.

[202] Cel ce ascultă glasul conștiinței devine mai lămurit [δεικνυσιν], adică mai luminat în a cunoaște adevărul; ea îi deschide mintea, făcând-o mai luminată, spre a se cunoaște pe sine și pe ceilalți, iar pentru cel ce nu o ascultă, ea se întunecă [ἀμαυροί, sau: i se face obscură, îl orbește], el devenind astfel robul propriilor impulsuri trupești și al celor demonice, iraționale. „Întunecarea” aceasta a ei e și a noastră: întunericul ei e sinonim cu punerea ei în umbră, iar întunericul nostru e cel pricinuit de zidirea noastră în temnița sau turnul cel întunecat al egoismului și mândriei. Aici, cum se va arăta mai jos, omul, lipsit de apărare, se va face pradă „vrăjmașilor lui” – patimile. Despre conștiință mai cu de-amănuntul, a se vedea nota anterioară.

sine împreună cu noi, ca să se facă unire între noi și ea[203].

2. Iar de aici, ea ni se va face nouă păzitor, arătându-ne nouă fiecăruia de care lucru să ne tăiem. Iar de nu o vom asculta pe dânsa, se va depărta de la noi și ne va părăsi, iar noi vom cădea în mâinile vrăjmașilor noștri[204], care nu ne vor mai arăta milă, precum ne-a învățat Stăpânul nostru zicând: *Împacă-te cu pârâșul tău, până când ești pe cale cu dânsul, ca nu cumva să te dea judecătorului, iar judecătorul, slugii, și vei fi băgat în temniță. Amin zic ție: nu vei mai ieși de acolo până când nu vei fi dat și codrantul [bănuțul] cel de pe urmă* (Matei 5: 25-26). *Pârâș* zic a fi conștiința, căci se împotrivește omului ce voiește a face voile cărnii sale, iar de nu o va asculta omul pe dânsa, îl dă pe dânsul vrăjmașilor săi.

III. A Sfântului Marcu

1. Căutând tămăduire, poartă grijă de conștiință și, câte zice ție, fă și vei afla folos.

2. Multe sunt sfătuirile aproapelui, dar, spre folosul nostru, nimic nu este mai potrivit decât propria socoteală, dacă, pentru aceasta, și conștiința se curăță.

3. Pe toate cele ascunse ale fiecăruia le știe Dumnezeu și conștiința, așadar prin acestea să-și ia și îndreptare.

4. Cel ce nu stăruia întru privire conștiinței, nici ostenelile cele trupești pentru buna-cinstire nu le va primi.

5. Carte firească este conștiința; cel ce cu fapta bună o citește pe dânsa primește gustare din Dumnezeiescul ajutor.

6. Conștiința bună prin rugăciune se găsește; iar rugăciunea curată prin conștiință, că una de alta firește au trebuință.

---

[203] Adică atunci când gândurile, scopurile noastre vor fi una cu cele ale ei. Aici se pare că conștiința e arătată ca una ce se vădește întâi prin rațiunea propriei firi, apoi a celorlalte făpturi, prin rațiunile și legea lui Dumnezeu din acestea, care și ele, prin suspinul și durerea lor (cf. Rom. 8: 21 ș.u.), ni se vădesc printr-o mustrare adusă păcatului nostru de la Dumnezeu. Când ea se va slobozi de suspinul ei, cum pare că zice Apostolul Pavel, atunci va fi părtașă la unirea cu fiii lui Dumnezeu, la libertatea lor. Conștiința omului nu va putea fi niciodată deplin împăcată sau odihnită, căci rațiunile omului sunt legate ca într-o plasă de toate rațiunile celorlalte făpturi și, ca atare, ca un împreună-pătimitor ce este cu acestea, omul se va resimți până în sfârșit de glasurile, suspinele, dar și bucuria acestora. Cu toate acestea, omul e chemat în primul rând la mântuirea sufletului său și apoi, după putință, la împreună-pătimirea spre mântuire a celorlalți și la sfințirea făpturii.

[204] *Trad. neogr.* adaugă „adică a patimilor noastre”.

IV. A Sfântului Maxim

1. Nu necinsti conștiința, că prea bune pururea te sfătuiește; că socoteală îngerească și Dumnezeiască îți vâră ție, și de întinăciunile ascunse ale inimii te slobozește, și îndrăzneală către Dumnezeu întru ieșirea din viață îți dăruiește.

PRICINA A NOUA

Că trebuie de-a pururea a lua aminte și de pretutindenea a ne păzi pe înșine, că vrăjmașul de pretutindenea și prin toate năvălește.

I. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Către călugărițele cele ce se adunau, Sfânta Singlitichia zicea: „Se cade nouă ca împotriva vrăjmașilor a ne întrarma în tot chipul; că și din cele din afară năvălesc, și din cele dinăuntru bat război. Și precum corabia uneori de valurile cele din afară se cufundă, iar alteori sub apa cea dinăuntru ajunge, tot așa și sufletul, uneori adică se primejduiește din pândirile duhurilor celor din afară, iar alteori cedează prin gândurile cele dinăuntru. Deci se cuvine a pândi năvălirile duhurilor celor din afară și a urmări răutățile cele prin gândurile cele dinăuntru, dar mai vârtos spre gânduri a priveghea, căci adeseori stau asupră și, pe ascuns, fără de veste, în pierzare trimit.

2. Că la valurile cele din afară, de multe ori, strigând corăbierii, se face izbăvire prin corăbiile cele din apropiere, iar apa [ce pătrunde printr-o spărtură a] corabiei, poate că, dormind marinarii, chiar dacă nu este furtună, lesne poate cufunda corabia. Deci se cuvine a arăta mai ostenicioasă luare-aminte către gânduri, că vrăjmașul, ca pe o casă voind a surpa sufletul, sau din temelie face răsturnarea lui, sau, de la acoperământ începând, îl strică apoi pe tot, sau pe ferestre intrând, întâi pe stăpânul casei îl leagă și așa le ia în mână pe toate. Deci temelia stă în faptele cele bune, iar acoperământul este credința, iar ferestrele sunt simțurile, iar vrăjmașul prin toate se ostenește.

3. Pentru aceea cu mulți ochi se cuvine a fi cel ce voiește a se mântui; în viața de acum nu suntem slobozi de griji, că zice Scriptura: *Celui ce i se pare că stă, să ia seama să nu cadă* (I Cor. 10: 12). Că marea este viața noastră și unele părți ale ei sunt pietroase, iar altele și pline de fiare, iar altele sunt liniștite, și nu așa de învolburate. Noi [monahii] părem că înotăm [navigăm] în părțile cele liniștite, iar mirenii întru cele primejdioase: și noi adică înotăm ziua, de Soarele dreptății povățuindu-ne, iar aceia noaptea, de necunoștință fiind trași. Dar e cu putință de multe ori ca mireanul, întru întuneric și întru furtună fiind, să-și mântuiască corabia sa[205] strigând către Dumnezeu și priveghind, iar noi, în liniște fiind, de lenevire să ne scufundăm, lăsând cârma dreptății. Deci, să ia seama cei ce stau ca să nu cadă, că cel ce a căzut o grijă are – să se scoale, iar cei ce stau să ia seama să nu cadă.

---

[205] *Trad. neogr.* adaugă: „adică sufletul său”.

II. Din Pateric

1. Avva Visarion, atunci când era să moară, zicea: „Dator este călugărul să fie ca heruvimii și ca serafimii – peste tot numai ochi”.

2. Zis-a Avva Pimen: „Nu avem trebuință de altceva fără decât de inimă trează”.

3. Zis-a iarăși: „Răutatea vrăjmașilor dinapoia lor este ascunsă”.

4. Același a zis: „A întrebat un frate pe Avva Simon zicând: «Dacă ies din chilia mea și aflu pe fratele meu risipindu-se, iar eu mă risipesc împreună cu el, și dacă îl aflu râzând, râd împreună cu el, când intru în chilia mea nu sunt lăsat să am odihnă». Zis-a lui bătrânul: «Dacă ieși din chilia ta și afli pe cei ce râd, voiești să râzi cu ei? Iar cu cei ce vorbesc, împreună vrei să vorbești? Iar când te întorci în chilia ta mai vrei să și te afli pe sine precum erai? Păzește deci păzirea înăuntrul chiliei, păzește păzirea și în afară””.

5. Mers-a unul din bătrâni la alt bătrân și, vorbind ei, a zis unul: „Eu am murit lumii”. Zis-a lui celălalt: „Nu îndrăzni ție însuți, frate, până când vei ieși din trup, că, de zici tu că ai murit, Satana nu a murit”.

6. Unui bărbat sfânt, în ceasul în care era să se săvârșească, stând Satana înainte, i-a zis: „Tu mi-ai scăpat!” Și, răspunzând bătrânul, a zis: „De-am scăpat, încă nu știu”.

7. Avva Agathon, vrând a se săvârși, a petrecut trei zile având ochii deschiși, și l-au mișcat pe dânsul frații zicând: „Avva Agathon, unde ești?” Iar el a zis: „Stau înaintea judecății lui Dumnezeu”. Întrebatu-l-au pe dânsul frații: „Au și tu te temi, Părinte?” Răspuns-a lor bătrânul: „Eu după putere am împlinit poruncile lui Dumnezeu, dar om sunt, de unde știu dacă a plăcut lucrul meu lui Dumnezeu?” Zis-au lui frații: „Nu ești nădăjduindu-te spre lucrul tău, că este după Dumnezeu?” Zis-a bătrânul: „Nu mă încumet, până nu voi întâmpina pe Dumnezeu, că una este judecata lui Dumnezeu și alta a oamenilor”. Iar după ce au voit să-l întrebe și alt cuvânt, le-a zis lor: „Faceți dragoste, nu grăiți acum cu mine, că mă îndeletnicesc[206]”. Și așa s-a săvârșit întru bucurie, că-l vedeau pe dânsul înălțându-se cu bucurie, în același fel în care cineva îmbrățișează[207] pe prietenii și pe iubiții săi.

8. Odinioară, mergând Avva Macarie în pustia cea prea adâncă, l-a întâmpinat pe dânsul oarecine foarte bătrân, încărcat și înfășurat peste tot trupul cu multe vase; și era în fiecare vas câte o

---

[206] „Sunt adâncit în vedenie, nu am vreme de altceva” (de la vb. ἀσχολέω).

[207] ἀσπάζεται = își ia rămas bun, îi sărută.

pană; iar toate acelea le purta în loc de îmbrăcăminte. Deci, pe acesta văzându-l Avva Macarie, se opri în loc; iar acela l-a întrebat pe dânsul: „Ce faci aici, rătăcind prin pustia aceasta?” Iar el a răspuns: „Voiesc a afla pe Dumnezeu, fugind de înșelăciune. Dar tu cine ești, bătrâne, spune-mi mie? Că portul tău îl văd străin de cele obișnuite ale oamenilor. Și ce sunt acestea care te cuprind pe tine?”

Iar el, de Dumnezeiasca putere fiind silit în chip nevăzut, deși nevrând, a mărturisit însă zicând: „Eu sunt cel pe care îl numiți Satana și Diavolul, iar acestea care mă cuprind pe mine sunt cele cu care, pe oameni amăgindu-i, îi trag către sine; și asupra a toată partea și mădularul amăgire potrivită aduc fiecăruia; și cu penele poftelor mișc inimile acestora și, răsturnând pe cei ce se pleacă mie, mă veselesc de căderea lor, care de mine sunt biruiți”. Auzind Avva Macarie și îndrăznind, a zis către dânsul: „Dacă Hristos pe tine te dădu spre jucărie robilor Săi, cum încă te mai fălești cu unele ca acestea? Tâlcuiește-mi, dar, câte una din puterea ce le au farmecele; că pentru aceasta te-ai făcut arătat, ca să ne învățăm [aflăm de] vrăjitoriile tale cele în multe chipuri și să nu ne învoim cu socoteala ta”.

Iar el a zis: „Spune-voi ție, chiar, și nevrând, a mea meșteșugire. Că Cel ce te-a gătit pe tine a vedea acestea, Acela și pe mine spre a spune ție despre acestea mă silește. Deci înțelege pricina fiecărui vas: de voi afla pe cineva neîncetat cugetând în Legea Domnului, mă apuc a-l opri, ungându-l din vasul cel de la capul meu, durere de cap pricinuindu-i lui. Iar pe cel ce voiește a priveghea întru laude și rugăciuni, luând din vasul care este la sprâncenele mele și cu pana ungându-l, îl trag întru dormitare și a adormi îl silesc. Iar vasele cele ce le port la urechi, spre neascultare sunt gătite și prin acestea îi plec pe cei ce voiesc a se mântui să nu asculte cuvântul adevărului. Iar din cele ce sunt la nările mele, cu miruri de bun miros pe tineri spre curvie îi pornesc. Iar cu farmecele cele ce sunt gătite la gură, îi amăgesc pe nevoitori prin dulceața bucatelor și îmbuibarea pântecelui spre a face ce voiesc eu, trimițându-le lor și felul clevetirii și al grăirii celei scârnave, care, și primind semințele, întru mulțime de graiuri iubite mie le lucrează pe acestea.

Iar din vasele cele de la grumazul meu, pe cei ce după fapta bună viețuiesc, cu mândria ungându-i, întru înalta-cugetare îi ridic și așa îi surp pe dânșii în pierzare, și pe alții întru plăcerea și slava omenească îi plec a se turba și, cu acestea legându-i, departe de la Dumnezeu îi duc. Iar cele ce le vezi la pieptul meu sunt vase ale gândurilor mele, dintru care, adăpând inimile, cu a mea beție a relei-credințe [păgânătății] întunec socotelile cele binecredincioase ale celor ce vor să-și aducă aminte de cele viitoare, iar pomenirea acelora o ating cu uitarea. Iar vasele cele ce sunt la pântecele meu pline sunt de nesimțire, prin care fără de cuvântare [în chip irațional] și dobitocește a trăi pe oameni îi gătesc. Iar cele ce sunt sub pântecele meu îi zădăresc pe aceia către amestecări păgânești[208] și neastâmpărări și înverșunări[209]. Iar cele din mâinile mele spre slujirea pizmelor și a uciderilor îmi sunt răpite. Iar cele spânzurate la spate și la umeri sunt întuneric ale jefuirilor mele, prin care cu tărie vrăjmășesc pe cei ce se ispitesc a se oști cu mine; și, făcând pândiri dinapoi, izbesc pe cei ce se nădăjduiesc spre stăpânia[210] lor.

Iar cele ce sunt spânzurate la coaste și până la picioarele mele, curse sunt, și felurite lațuri mult împleticite, dintru care, stropind, tulbur căile celor drepți și îi împiedic pe dânșii a umbla pe drumul blagocestiei, trăgându-i pe ei a păși în calea mea; că în mijlocul căilor vieții și ale morții șezând, îi împuternicesc pe dânșii să pornească în călătoria mea, întru care cei ce se abat se leapădă cu totul de calea adevărului; tu însă nu ai voit să mă asculți nici măcar o dată ca să am și eu puțină mângâiere, ci, apropiindu-mă eu de tine, tu mă arzi totdeauna, ca unul care ai asupră-ți armă tare; pentru aceea acum mă grăbesc a fugi către robii mei, că tu și cei împreună cu tine aveți Stăpân bun, Care cu blândețe vorbește cu voi și vă păzește pe voi ca pe niște fii ai Lui.

Acestea auzind bătrânul cel sfânt, și-a făcut cruce zicând: „Bine este cuvântat Dumnezeu, Cel ce te dă pe tine celor ce nădăjduiesc în El, spre rușinea ta, Care și pe mine să mă păzească desăvârșit de a ta înșelăciune, și pe toți cei ce-L cheamă pe Dânsul; iar pe tine să te strice, izgonindu-te departe de la noi”. Acestea zicând el, acela s-a făcut nevăzut într-un nor de fum ca de foc, iar Avva Macarie, mulțumind lui Dumnezeu, s-a dus în calea sa bucurându-se.

9. Se spunea despre un stareț că s-a rugat lui Dumnezeu ca să poată vedea pe draci și i s-a descoperit lui zicându-i-se: „Nu ai trebuință să-i vezi pe dânșii”. Iar starețul se ruga zicând: „Doamne, puternic ești a mă acoperi cu mâna Ta”. Și Dumnezeu i-a descoperit pe aceia ochilor lui, și a văzut că înconjoară pe om precum albinele, scrâșnind spre dânsul dinții lor, iar îngerul Domnului îi certa pe ei[211].

---

[208] Ά θέουσ = proprii păgânilor, ateilor.

[209] Felurite chipuri ale curviei.

[210] Abilitățile, autoritatea.

[211] E și aceasta o dovadă a marii iubiri de oameni a lui Dumnezeu, că, nefiindu-i aceluia trebuință ca să-i vadă, rugat fiind de el, El i-a făcut și harul acesta. Asemenea face și la mulți alții, care, de vor stărui în

10. Zis-a Avva Isaia: „Mă asemăn păsării legate la picior de un copil, pe care, de o va slăbi puțin din sfoară, îndată zboară, socotind că s-a slobozit; dar, dacă copilul trage de sfoară, o aduce înapoi jos. Tot așa mă văd și eu pe sine, și aceasta o zic: că nu trebuie a fi cineva fără de grijă până la cea mai de pe urmă suflare, din pricina răutății vrăjmașului cea de multe feluri”.

11. Zis-a iarăși: „De ar face omul puteri mari și tămăduiri și de ar avea toată cunoștința și ar învia și morții, de a căzut în păcat, nu poate fi fără de grijă, că sub pocăință este. Deci să facem după puterea noastră, fraților, și să ne aruncăm pe sine înaintea lui Dumnezeu, și bunătatea lui Dumnezeu ne va milui pe noi, și ne va trimite nouă putere a ne dezbrăca de greutatea patimilor celor necurate, că vrăjmașul nostru nu se liniștește, în tot chipul vânându-ne pe noi, vrând a răpi sufletele noastre; dar Domnul nostru Iisus este cu noi, certându-l pe dânsul prin sfintele Lui porunci, de le vom păzi pe ele.

Fericit este omul cel ce întru cunoștință se roagă pentru lăsarea păcatelor sale și vai celor ce cheltuiesc vremea lor întru lenevire, că au gândit că nu sunt păcătoși, călcând pe a lor conștiință, nevoind a fi îmboldiți de dânsa, ne[re]cunoscând că nu este lucru ce poate fi socotit mic, chiar de ar părea a fi astfel.

Că, precum plugarului care, din toată sământa ce a semănat, nu i-a rodit nimic, zadarnică i se face toată lucrarea, căruia îi și pare rău pentru osteneala sa pentru că nu a rodit, tot așa și omul, de va cunoaște toate tainele și toată cunoștința, și va face puteri multe și tămăduiri, și în multe feluri de rele-pătimiri de s-ar afla, și gol chiar și de îmbrăcăminte, [totuși] încă sub frică se află, iar dacă osteneala sa nu rodește, nu poate îndrăzni [a se încrede] în conștiința sa; că încă are pe vrăjmași, pe pânditori și pe vânători, până când va ajunge în dragoste; că atunci va auzi că dragostea niciodată nu cade, ci toate le crede, le nădăjduiește și le rabdă; deci, dacă cel ce are frica lui Dumnezeu se nevoiește cu toată puterea sa a face reaua-pătimire[212] și așa a petrece în păzire neîncetată, atunci se va afla pe sine nevrednic a zice din gura sa [până] și numele lui Dumnezeu.

12. Zis-a același: „Frate, atât cât ești în trup, nu slobozi inima ta [nepăzită], că, precum omul nu poate să nădăjduiască în rodul său ce răsare în țarina lui – că nu știe ce se poate întâmpla înainte de a se încuia în jitnițele sale –, tot așa nu poate slobozi inima sa atât cât are suflare în nasul său; că, până când este sub trupul cel viu și supus neputințelor, omul nu știe ce patimă [suferință] îl va

---

trebuințe fără rost, își vor lua plata numai în viața aceasta.

[212] *Trad. lit.* În *trad. neogr.:* „...să reziste relei-pătimiri”.

întâmpina până la suflarea cea mai de pe urmă, tot așa și cu sufletul, nu poate fi fără de grijă, întrucât este în locul vrăjmașilor săi, adică în viața aceasta de acum, ci se cuvine totdeauna a striga către Dumnezeu pentru ajutorul și mila Lui.

Fraților[213], se cade ca și voi, cei duhovnicești, și în sporire fiind, să vă păziți și în cele subțiri și puține până la suflarea cea mai de pe urmă, că zice: *Cel ce defăimează pe cele mici, câte puțin va cădea* (Sirah 19: 1), și să nu zici «Cum poate să cadă cel duhovnicesc? Căci, petrecând așa, nu cade», iar când puțin din cele potrivnice va primi, și spre acela va rămâne nepocăit, însuși acel mic, zăbovind și crescând, nu suferă a fi orfan și fără de rudenii, ci-l trage către înrudirea cu sine, ca cu o funie prin prieteșugul cel lung silnicește târându-l. Iar dacă se va lupta prin rugăciune și o va tăia, va rămâne întru măsurile [sporirii] sale de dinainte – rămânând însă lipsit de nepătimirea ce era la dânsul – pe atât pe cât a petrecut pătimirea răului cel întâmplat înainte[214]. Iar dacă, înfricoșându-se și cedând, va fi dus până în sfârșit prin întinderea [puterea] celui ce ține războiul, și osteneala rugăciunii lui o va scurta, de nevoie este a se amăgi și de alte patimi.

Și așa, de moștenirea fiecăreia, câte puțin fiind târât, din obiceiul cel bun, după măsura depărtării, se depărtează și dumnezeiescul ajutor, iar de acolo, de sila [obiceiurilor pătimașe] celor ce au apucat mai-nainte, dus va fi înainte întru și mai mari răutăți, chiar și fără a voi el.

Greșelile cele mici Diavolul le face de puțin preț, căci altfel nu poate aduce pe om spre cele mai mari. Cele rele, una prin alta, primesc putere – precum și cele bune, unele prin altele, cresc – și pe cel vinovat de ele spre cele dinainte *mai mult* îl îndeamnă[215].

---

[213] De aici până la capăt, cuvintele sunt ale Sfântului Marcu Ascetul, extrase din scrierea sa *Despre pocăință,* din care în *Filocalie* găsim numai un mic fragment în prefața la scrierile acestuia.

[214] În *Filocalie,* Vol. I, ed. 1, p. 222, avem așa: „...rămâne așa aproape de nepătimire cât de departe e păcatul săvârșit de patimă”. În *trad. neogr.*: „rămânând lipsit de nepătimirea ce o avusese înainte numai până la măsura trebuincioasă biruirii acelui gând”. O cădere duhovnicească îl leagă pe nevoitor ca cu o funie de patima ce l-a cuprins, însă el o poate tăia prin rugăciune întinsă. Tăind-o de la el, el nu va spori întru nimic duhovnicește, nici nu va lua vreo cunună, căci n-a alungat sau n-a scăpat de vreun gând oarecare pătimaș care-l lupta spre învoirea cu el, ci prin această tăiere el scapă de o aplecare pătimașă sau un obicei rău, care, odată îndepărtat, nu-l va părăsi fără a-i lăsa oarecare tulburare și mâhnire în suflet. Altfel spus, pe cât de mare va fi fost căderea, pe atât de mult va fi el lipsit de treapta de nepătimire sau sporire de care se învrednicise mai-nainte. O pildă grăitoare în acest sens aflăm mai jos – Ioan din Licopole.

III. A lui Paladie

1. Oarecare monah[216] era locuind în pustia cea mai dinăuntru, foarte iubitor de liniște fiind; acesta o lucrare avea totdeauna, adică în rugăciuni și în cântări și în vederile minții a se îndeletnici totdeauna, încă și de multe descoperiri s-a învrednicit, uneori deștept, iar alteori în somn; pe scurt fie zis, acesta pășea pe urmele vieții celei nemuritoare și fără de trup; nu se îngrijea nicidecum de hrană, nici de chivernisirea trupului, ci, de când din lume s-a ridicat și în pustie a locuit, pe cele ale lui o dată pentru totdeauna lui Dumnezeu le-a lăsat și, umplându-se de nădejdea cea întru Dumnezeu, de cele trupești nicio grijă nu făcea.

2. Deci, pentru o credință vârtoasă ca aceasta răsplătindu-i Dumnezeu, îi dădea lui la două sau trei zile pâine prin înger, pe care, atunci când simțea trebuința trupului, nevoitorul o și afla intrând în peșteră; și, mulțumind Stăpânului, își împlinea trebuința trupului. Apoi iarăși cu Dumnezeieștile laude și rugăciuni și vederi se îndulcea, fără de îndoială ținându-se de acestea, întru acestea răsfățându-se și veselindu-se pururea. Și așa în toate zilele înflorea în cele duhovnicești și sporea în dragostea și îndrăznirea cea către Dumnezeu, și, cum s-ar zice, iată, ca în mâini având odihna cea bună, așa se afla.

3. De aici însă îndrăznind luiși și de la a fi silitor slăbind puțin câte puțin în nădejdea nepătimirii sale, a gustat din bântuiala diavolească, de care desăvârșit s-ar fi biruit și s-ar fi surpat cu cădere vestită de nu degrabă i-ar fi ajutat lui Dumnezeu, Cel neasemănat întru milă.

4. Că acesta, îndrăznind viețuirii sale și părându-i lui a fi mai presus de mulți alții, ca cel ce s-a învrednicit de unele ca acestea și ca cel ce a îmbătrânit în nevoință, și iată, cum s-ar zice, la bătrânețe ajungând, întâi adică s-a făcut într-o mică oareșicare

---

[215] Prima afirmație din paragraf e explicată de cele de după ea: nu-l poate duce Diavolul pe om întru săvârșirea unor păcate mai mari de nu-l va convinge că cele mici nu sunt (așa de) grave; iar din acest început primesc putere păcatele cele mari, adică, odată săvârșite cele mici, omul va putea fi mai ușor convins sau îndemnat de vrăjmaș ca să le facă pe cele mari. O ultimă scăpare de alunecarea de la cele mici la cele mari se propune mai sus, prin îndemnul la tăierea lor prin rugăciune.

[216] E vorba de Avva Ioan din Licopole. Fragmentul de aici – ce-i drept, concentrat pe tema pricinii –, comparativ cu alte fragmente din *Everghetinos,* e cel mai extins; spre plinirea celor de aici însă, să se vadă Vol. I, Pricina 1, 1 (unde aflăm și alte referințe importante) și Vol. II, Pricina XIX, 1.

trândăvie, [care așa de subțire era] că nici nu o simțea, apoi și întru una și mai mare a sporit, încât întru desăvârșită simțire a acesteia a căzut: căci acum mai pregetător se scula din somn spre obișnuitele laude și rugăciuni, iar rugăciunea nu mai era așa întinsă și nerisipită, iar trupul mai multă odihnă poftea, iar mintea începuse a se povârni în jos și împrăștieri ale gândurilor pătimea.

5. După acestea, încă și necuviosie oarecare întru cele ascunse ale sufletului se ivea, însă obiceiul lui cel spre cele bune degrabă depărta mintea de la aceasta, pe care [minte] o trăgea cu totul spre cele Dumnezeiești.

6. Deci, odată ce nevoitorul pe cele mici nu le lepăda, nici spre tămăduirea răului nu se trezvea – poate ca pe un lucru mic defăimându-l pe dânsul, nesocotind că trecerile cu vederea mult vatămă sârguința nevoitorilor –, răutatea lua creștere întru dânsul, iar necuvioasele gânduri *mai* adesea la dânsul năvăleau și așa cu anevoie de dânsele se izbăvea; iată însă că și văpaia poftei se aprinse înăuntrul lui și inima o înfierbânta.

7. Deci a început nevoitorul a se supune patimii, iar spurcatele gânduri biruiau mintea lui și în lume o ducea pe dânsa; el însă se abătea din nou sprijinindu-se pe obișnuita laudă și rugăciune; apoi, intrând în peșteră, a aflat din nou pâinea pusă înainte, însă nu curată ca mai-nainte, ci ca de șoareci roasă, mucedă și negrijită; și, mirându-se de aceasta, a suspinat și s-a făcut trist, însă a mâncat și s-a întărit. De acum sosi a treia noapte după începerea răului, iar războiul se înverșuna și mai mult, iar pofta mai iute îl învăpăia, gândurile arătându-i parcă că o femeie era de față stând alături de el. Cu toate acestea, sculându-se după obicei, spre laude și rugăciune s-a pornit, încă nu curate avându-și pomenirile [cele bune], căci, adeseori întorcându-se [cu gândul] încolo și-ncoace, cu mintea se robea.

8. Astfel trecând ziua aceea, seara s-a întors, iar el avea trebuință de pâine, pe care a și aflat-o în locul cel obișnuit, dar netrebnică cu totul, și ca de câini și de șoareci roasă, și, osebit de ea, miezuri oarecare, rămășițe ale roaderii. Atunci, greu cu totul căzându-i aceasta, a suspinat și a plâns, dar nu din destul și nu atât cât pentru a-și tăia necuviosia, și a mâncat nu pe cât voia [obișnuia], ci numai câteva fărâme; iar după ce a venit să se odihnească, nu era cu putință să afle odihnă, ci, gândurile de pretutindeni înconjurându-l, îndată, robit, l-au dus în lume. Deci sculându-se a mers spre lume prin pustie călătorind noaptea; umblând, dar, toată noaptea și a doua zi, după ce de lume încă departe era, lua seama în toate părțile și împrejur se uita, doar-doar de va vedea undeva vreo mănăstire, unde, intrând, să se odihnească.

9. Și, zărind o sihăstrioară de frați, s-a apropiat de dânsa, și primit a fost de dânșii cu bucurie; căci, ca pe un bun părinte văzându-l frații pe dânsul, întâi adică au spălat picioarele lui, care, după atâta vreme, era foarte întinate. Apoi, rugându-se și masă punând, îl rugau să guste din cele ce se aflau, iar el a mâncat și așa pe sine din destul s-a întărit.

10. Apoi frații l-au rugat pe dânsul ca să le spună cuvânt de mântuire, și cu cel fel de meșteșug se pot mântui de cursele Diavolului, și cum vor putea birui gândurile cele urâte; iar bătrânul mult i-a sfătuit pe dânșii despre nevoință și despre lupta gândurilor, adăugând că se cade ca cei ce se nevoiesc cu osârdie întru osteneli a răbda cu nădejdea bunătăților ce vor să fie și a îndulcirii celei din ceruri, întru care, nu după mult timp se vor muta.

11. Iar contenind din sfătuire și puțin întru sine venind, socotea cum că, pe alții sfătuind, însuși nesfătuit a rămas. Și, recunoscându-și biruirea sa, sculându-se de-a fuga spre pustie iarăși se ducea și, în peștera cea mai dinainte venind, și-a așternut luiși sac și cenușă și așa zăcea suspinând dintru adânc și pe păcat plângându-l.

12. Și așa plângând și lui Dumnezeu mărturisindu-se, cerea iertăciune; și nu s-a sculat de jos, nici de suspine și de tânguiri n-a contenit până când, slăbind și de somn fiind tras, a auzit în vis glas de înger zicând către dânsul: „A primit Dumnezeu pocăința ta și te-a miluit. Și ia aminte de aici înainte ca să nu te amăgești: că vor veni frații pe care i-ai sfătuit, rugându-se ție, și-ți vor aduce blagoslovenii[217], pe care, primindu-le, să te împărtășești de ele împreună cu dânșii. Iar pâine, de aici înainte, de la ei să primești, pentru care mulțumește totdeauna lui Dumnezeu”.

13. De atunci, toate vremea vieții lui a petrecut-o plângându-se pe sine, păgubit de acea dumnezeiască masă.

IV. A Sfântului Maxim

1. *Abate-te de la rău și fă bine* (Psalm 33: 15), adică luptă pe vrăjmașul ca să micșorezi patimile, și iarăși oștește-te, ca să câștigi fapte bune; și apoi trezvește-te ca să le păzești. Aceasta înseamnă și aceea: *a lucra* și *a păzi* (Fac. 2: 15).

2. Un monah mai tânăr[218], locuind nu prea departe de Avva Antonie, zărind pe oarecare bătrâni mergând la Avva Antonie și văzându-i cum că erau obosiți de drum, a poruncit unor asini ca să-i ajute; care, ascultându-l, au venit și au purtat pe bătrâni și i-au

---

[217] Hrană etc.

[218] Punctele 2 și 3 sunt din *Pateric.*

dus la Avva Antonie; iar bătrânii au vestit lui Avva Antonie semnul pe care l-a făcut spre dânșii tânărul acela. Și le-a zis lor Avva Antonie: „Mie, monahul acesta mi se aseamănă cu o corabie plină de bunătăți, despre care nu știu dacă va ajunge și în liman”.

Și, trecând puțină vreme, șezând Avva Antonie, a început îndată a plânge și a se tângui și a-și smulge părul. Și, văzându-l ucenicii lui, apropiindu-se, îl întrebau: „Ce a fost de te tânguiești așa cu amar?” Și le-a răspuns lor starețul: „Un mare stâlp al Bisericii a căzut acum (și zicea de călugărul acela tânăr), dar duceți-vă la dânsul și vedeți ce a fost cu el”. Iar ei s-au dus și l-au aflat pe dânsul șezând pe rogojină și plângând păcatul pe care îl făcuse. Și, văzând pe ucenicii starețului, le zicea lor: „Spuneți starețului să se roage lui Dumnezeu ca numai zece zile să-mi dea răgaz și nădăjduiesc că voi da răspuns”. Și, ducându-se frații, după cinci zile el s-a săvârșit.

3. Zis-a Avva Visarion: „Când ne smerim, să luăm aminte ca nu cumva, bucurie străină intrând, să ne lăudăm; sau inima să o slobozim [nepăzită], și așa să ne dăm războiului; că nu de puține ori Dumnezeu, pentru neputințele noastre, face milă cu noi și oprește pe Satana de la noi; iar noi, dacă nu ne vom griji de frica cea întru Dânsul și luarea-aminte o vom lepăda, îndată iarăși în ispite ne dăm”.

PRICINA A ZECEA

Că se cade a ne cerceta pe înșine și greșelile a le îndrepta, iar pe cele bune a le spori.

I. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Spunea Fericita Singlitichia: „Știu pe oarecine, după fapta bună viețuind, care, șezând în chilie, pândea năvălirile gândurilor, pe care le număra însemnându-le: care e întâi, care a doua și pe fiecare dintr-însele câtă vreme ține, de rămâneau în urmă [zăboveau] sau le întreceau pe cele din ziua ce trecuse; și din acestea cunoștea cu de-amănuntul harul lui Dumnezeu și a sa răbdare și sporire și surparea vrăjmașului.

2. Deci trebuință este ca și noi, primind niște canoane ca acestea, să le păzim; că, dacă cei ce pe cele vremelnice le neguțătoresc, și în fiecare zi socotesc, și de câștiguri și de cele ce au sporit se bucură, iar de pagube se mâhnesc, cu mult mai vârtos *noi* se cuvine a priveghea neguțătorind adevărata vistierie și a dori de bunătățile cele mai mari, iar de se va și ivi vreo mică furare a vrăjmașului, să ne îngreuiem [ostenim] a o plânge pe dânsa; însă nu trebuie să ne deznădăjduim și, pentru o greșeală, să le lepădăm pe toate.

3. Ai pe cele nouăzeci și nouă de oi, caută pe cea pierdută; nu te speria pentru una și apoi să fugi de Stăpân, ca nu cumva mâncătorul de sânge diavol pe toată turma faptelor tale robind-o să o piardă, aflând-o pustie de acoperământul Stăpânului. Deci nu da dosul[219] pentru una[220]; bun este Stăpânul, te primește ori de câte ori te vei întoarce către Dânsul; tu numai sârguiește-te prin pocăință curată a o întoarce și pe aceea înapoi.

II. Din Pateric

1. Zis-a Avva Nistero: „Dator este monahul în fiecare seară și dimineață socoteală a face întru sine și a zice «oare ce ai făcut din

---

[219] Nu da bir cu fugiții.

[220] *Trad. neogr.* în loc de „una” pune „o greșeală”. A întoarce o oaie înapoi pentru a plini numărul turmei înseamnă deci a ne întoarce cumva de la păcat. Oaia cea pierdută pare a fi aici un fel de „talant” dat de Dumnezeu spre rodire, care talant nu e altceva decât harul lui Dumnezeu de la Botez și, desigur, celelalte haruri date de Dumnezeu omului după acesta. Odată pierdută o oaie sau un talant, se pierde în parte și putința omului de a-l înmulți sau de a-l păstra, căci putința aceasta fost vândută de om vrăjmașului, căruia i s-a robit prin păcat (cf. și Marcu 3: 27).

cele ce voiește Dumnezeu și ce n-ai făcut?», și așa a-și isprăvi viața sa”.

2. Întrebat-a Avva Moise pe Avva Siluan zicând: „Oare poate omul în fiecare zi a pune început?” Și a zis starețul: „De este lucrător, poate și în fiecare ceas a pune început”.

3. Zis-a un stareț: „De te vei apuca de nevoință și te vei moleși, apucă-te iarăși; și să nu contenești până la moarte făcând aceasta; că, unde va ajunge omul, acolo și petrece, ori în lenevire, ori în înfrânare[221]. Deci cearcă-te pe sine în fiecare zi, și săptămână, și lună, și an, de ai sporit în post, în rugăciune, în liniște și, mai mult decât toate, în smerenie. Că aceasta este adevărata sporire a sufletului: ca în fiecare zi mai smerit pe sine să se facă, pomenind greșelile cu care neîncetat greșește, și socotește pe tot omul mai bun decât pe sine, că, fără de acest gând, măcar semne de ar face, măcar morți de-ar învia, departe se află de Dumnezeu”.

4. Zis-a Avva Veniamin: „Mergeți pe calea cea împărătească și milele măsurați-le, și așa nu vă veți împuțina”.

III. A Sfântului Isaia

1. Socotește în fiecare zi întru ce ai greșit și, de te vei ruga lui Dumnezeu pentru păcate, El ți le va ierta; cercetează-te pe tine aici [pe pământ] de-a pururea ca să vezi de ce ești lipsit și așa nu te vei osteni în ceasul nevoii morții; gătește-te a întâmpina pe Dumnezeu și vei face voia Lui; cearcă-te pe sine în fiecare zi ca să vezi ce patimă ai biruit, dar nu te încrede în sine, că mila și puterea ale lui Dumnezeu sunt[222].

2. Sculându-te în fiecare zi, adu-ți aminte că vei să dai seama lui Dumnezeu pentru tot lucrul, cuvântul și gândul, și nu vei greși spre Dânsul, și frica Lui va fi aproape de tine.

IV. A Sfântului Efrem

1. Fraților, neguțători duhovnicești suntem și ne asemănăm cu neguțătorii cei lumești, care în fiecare zi numără câștigul și paguba; și, de se vor afla pe eiși păgubiți, se îngrijesc să plinească paguba.

---

[221] Față de *trad. rom.,* literală, *trad. neogr.* redă mult mai dezvoltat: „Căci sporirea duhovnicească depinde de măsura și întinderea ostenelii la care te dai. O osteneală moale duce la neluare-aminte, în vreme ce o osteneală întinsă pricinuiește înfrânarea”.

[222] *Trad. neogr.:* „...că Dumnezeu a fost Cel ce a făcut milă cu tine și ți-a dat puterea să o biruiești”.

2. Tot așa și tu, iubitule, în fiecare zi, seara și dimineața, cu de-amănuntul cunoaște neguțătoria ta. Seara intrând în inima ta, socotește și zi întru sine: „Oare nu cumva am întărâtat întru ceva pe Dumnezeu? Au nu cumva și cuvânt deșert am grăit? Sau am mâncat fără de vreme? Sau am întărâtat pe fratele meu? Sau am clevetit pe cineva? Oare nu cumva gura mea cânta, iar mintea nălucea lucruri lumești? Nu cumva mi-a venit mie poftă trupească și cu dulceață am primit-o? Nu cumva m-am biruit în grijile lumești, depărtându-mă cumva de pomenirea lui Dumnezeu?”

3. Acestea și cele asemenea acestora socotește întru sine și, de te vei afla întruna din acestea păgubit, sârguiește-te a împlini paguba. Suspină și plângi rugându-te lui Dumnezeu ca nu iarăși întru acestea să te păgubești. Dar și dimineața, pe acestea, întru sine, cugetă-le și zi: „Oare cum a trecut noaptea aceasta? Am câștigat ceva întru dânsa sau m-am păgubit? Privegheat-a mintea mea împreună cu trupul? Lăcrimat-au ochii mei? Nu cumva m-am tras de somn întru plecarea genunchilor? Nu cumva au năvălit asupra mea gânduri rele și nu de îndată m-am întors înapoi, ci cu dulceață le-am cugetat?”

Cercetează-te pe sine, dacă în ceva dintru acestea te-ai biruit; nevoiește-te pe biruire a o întoarce înapoi, pune păzitor în inima ta, ca nu cumva iarăși aceeași să pătimești. Dacă așa de-a pururea te vei griji, vei mântui neguțătoria ta în cămările cele cerești, cu bună pază pe dânsa învistierind-o.

PRICINA A UNSPREZECEA

Că nu fără de primejdie este credinciosului călcarea unei singure porunci, ca unul ce a luat putere a le lucra pe toate, mai vârtos că aceasta i se cere cu deosebire [de Domnul] și că o mică răutate prea mult vatămă.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Zicea Marele Pahomie ucenicilor săi: „Spuneți-mi, fraților, dacă un om are o casă având înăuntru o sută de chilii [odăi], iar altul va cumpăra de la dânsul una din ele, au doară va fi oprit ca să intre în lăcașul său? Tot așa și credinciosul, de va fi având toate roadele Duhului, iar prin a sa lenevire și pândire a vrăjmașului va pierde una dintr-însele, vânzând fapta bună vicleșugului, au nu va fi neputincios în această parte de care de voie s-a despărțit[223]?

2. Că, dacă nu trezvindu-se se va deștepta cu sufletul și nu se va păzi, prin această mică vârâre înăuntru a vrăjmașului, toată fapta lui bună o pierde. Că precum cei ce, în război asupra potrivnicului ridicându-se, primesc o rană de moarte, dacă prin aceasta vor sta descoperiți dintr-o parte, se primejduiesc și pentru însăși viața lor; deci se cade fiecare din noi bine a se păzi pe sine și cu toate faptele bune a se împodobi; că nu puțină pagubă este celui ce trece cu vederea pe cea mică faptă bună”.

II. Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Pimen zicând: „Poate omul să nădăjduiască numai într-o faptă bună?” Și a răspuns bătrânul: „Zicea Avva Ioan Colovul: «Eu voiesc ca omul să se împărtășească câte puțin din toate faptele bune, și nu adeseori a se îndeletnici numai cu o faptă bună»”.

III. A Sfântului Isaia

1. Fraților, datori suntem toți după puterea noastră a săvârși toate faptele bune: cel mic după micimea sa, iar cel mare după mărimea sa; că și cei ce aruncau darurile lor în vistieria bisericii, deși erau bogați, dar Domnul tuturor S-a bucurat mai vârtos de văduva cea săracă, pentru cei doi bănuți ai ei (cf. Marcu 12: 41-44; Luca 21: 1-2); că Dumnezeu la înainte-voirea voastră ia aminte și după dânsa primește și pe cele făcute de noi[224]; deci vai sufletului

---

[223] *Trad. neogr.* adaugă „...dând-o Diavolului”.

[224] Nu ia aminte atât la roadele noastre, cât la intenție, la hotărâre; nu

celui ce nu voiește să fugă de tot păcatul, că multe necazuri are dinspre cei[225] ce-l pizmuiesc și de la cele ce-l întâmpină pe dânsul.

2. Căci, atunci când poporul era în Egipt, mânca și bea din belșug, însă robind lui Faraon; iar când le-a trimis lor Domnul ajutor, adică pe Moise, ca să-i izbăvească pe dânșii de Faraon, atunci s-au supărat și s-au necăjit; iar întru toate rănile [plăgile] pe care Dumnezeu le-a adus lui Faraon, Moise n-a îndrăznit spre pieirea lor până ce n-a venit vremea, când Dumnezeu a zis către dânsul*: Încă o rană voi aduce peste Faraon, și să zici lui: Sloboade pe poporul Meu, de vreme ce voi ucide pe tot cel întâi-născut al tău* (Ieș. 11: 1 ș.u.). De atunci înainte a îndrăznit Moise și Dumnezeu a zis către dânsul: *Grăiește pe ascuns în urechile poporului Meu, și să ceară fiecare om de la aproapele său, și fiecare femeie de la vecina sa vase de aur și de argint, și îmbrăcăminte, și să le puneți pe grumajii fiilor voștri, și prădați pe Egipteni* (Ieș. 11: 2); iar acestea le-a folosit pentru a face cortul [mărturiei].

3. Zic Bătrânii că vasele[226] și îmbrăcămintea sunt simțirile, cele ce slujesc vrăjmașului; deci, de nu le va depărta omul desăvârșit de la vrăjmași, ca așa să aducă roade lui Dumnezeu, acoperământul odihnei lui Dumnezeu nu vine peste dânsul; încă și norul nu umbrise încă cortul, căci nu era isprăvit, ci numai după ce l-au isprăvit l-a umbrit; așijderea și biserica zidindu-se, până ce încă lipsea ceva, norul nu a umbrit, iar când s-a isprăvit și s-au adus înăuntru jertfele de sânge și arderile de tot și grăsimile, și a mirosit Dumnezeu bună-mireasmă, atunci norul a umbrit biserica, cuvântul arătând că, de nu va iubi omul pe Dumnezeu din toată vârtutea sa și din tot cugetul său, și din toată inima să se lipească de dânsul, acoperământul odihnei lui Dumnezeu nu vine peste dânsul.

4. Că precum corabia, lipsită fiind de ceva din cele trebuincioase ei, nu poate naviga, tot așa cu neputință este sufletului să treacă valurile patimilor având ceva lipsă din faptele cele bune. Și precum ostașul, ieșind a lupta pe vrăjmașii împăratului, nu poate sta împotriva lor având ceva lipsă din întrarmarea lui, tot așa cu neputință este monahului a sta împotriva patimilor având ceva lipsă din faptele bune. Și precum cetatea zidită, având ceva surpat din ziduri, lesne prădată este de vrăjmași, măcar și străji de vor fi la porți, [acestea] nu pot opri pe

---

ia aminte atât la mulțimea averii sau micimea ei prin care facem milostenie, cât la așezarea, la duhul cu care facem aceasta.

[225] După *trad. neogr.,* aceștia ar fi dracii.

[226] În limbaj biblic, prin *vase* se mai înțelegea și orice obiect din cele cu care se îndeletnicea omul.

războinici ca să nu intre în cetate, de nu se va zidi partea cea surpată; tot așa cu neputință este monahului nevoitor să stea împotriva vrăjmașilor stăpânit fiind de vreo patimă.

5. Nu eu zic acestea, ci Dumnezeiasca Scriptură, că scris este la Facere: *A zis Dumnezeu către Noe: pe tine singur te-am văzut drept și desăvârșit în neamul acesta* (Fac. 7: 1). Și iarăși a zis lui Avraam: *Fă-te fără prihană înaintea Mea, și voi face cu tine așezământ veșnic* (Fac. 17: 1-2). Tot aceea încă și pentru Iov a mărturisit (cf. Iov 1: 8), încă și Isaac blagoslovind pe fiul său, Iacov, i-a zis lui: *Dumnezeul meu să te împuternicească până când vei putea face toată voia Lui* (Fac. 28: 3).

6. Și Ecclesiastul, învățându-ne pe noi cum că o prea mică patimă prăpădește toată puterea faptelor bune, zice: *Muștele, murind, putrezesc [fac să se împută] tocmirea [gătirea] îndulcirii untdelemnului* (Eccl. 10: 1). Scris încă este și la Iezechiil*: În orice zi se va rătăci dreptul, dreptatea lui nu o voi pomeni* (Iez. 18: 24). Și Apostolul zice: *Puțin aluat dospește toată frământătura* (I Cor. 5: 6; Gal. 5: 9). Și Iacov zice: *Că de va păzi cineva toată Legea și va greși întru una, se face vinovat tuturor* (Iac. 2: 10).

7. Iar dacă și din istorii voim să ne învățăm aceasta, să ne aducem aminte de Ahar, care a furat din cele afierosite Ierihonului, lipsind astfel pe tot poporul de ajutorul lui Dumnezeu, și așa Israil nu mai putea să stea împotriva vrăjmașilor lui, nici a ieși la luptă, până ce nu va fi scos pe Ahar din mijloc (cf. Iisus Navi 7: 1-26). Vedem încă și pe Saul căzut din împărăție, pentru că a luat din prada [cuceririi] lui Amalic, care, după Lege, era afierosită lui Dumnezeu (cf. I Împ. 15: 9-26). Încă și pentru necunoștință lui Ionathan – care, fără să știe, a călcat jurământul tatălui său –, Dumnezeu n-a ascultat pe Israil în ziua aceea (cf. I Împ. 14: 24-45).

8. Și Anania, încă și Safira, femeia lui, luând din prețul țarinii și mințind, a căzut îndată la picioarele Apostolilor și a murit. Și altele încă ca acestea poate pune cineva de față pentru aceasta din Scriptura cea Veche și din cea Nouă; dar celui bine-cunoscător îi ajung acestea. Așadar, să fie cunoscută aceasta: că cu neputință este omului care face cele rele să facă cele bune. Dar se poate de asemenea ca un om să facă cele bune cu pricinuirea [pretextul] binelui, atunci când păcătuiește și nu se pocăiește. Că dacă s-ar fi pocăit cu adevărat, nu ar [mai] fi păcătuit; că cel ce s-a pocăit nu are ceasuri pentru Dumnezeu în care socotește să facă binele și ceasuri pentru Diavol întru care să se poată neastâmpăra, nici vreme a blagocestiei, și iarăși vreme a fărădelegii, nu uneori rob al lui Dumnezeu, iar alteori rob al Diavolului, ci [cel ce se pocăiește cu adevărat] de-a pururea același este.

9. *Că cel ce face păcatul,* zice Domnul, *rob este al păcatului*

(Ioan 8: 34). Iar robul păcatului nu poate robi lui Dumnezeu, precum iarăși nemincinosul Domn zice în Evanghelie: *Nimeni nu poate sluji la doi domni* (Matei 6: 24), *că ce împărtășire este între dreptate și fărădelege,* zice Apostolul, *sau între lumină și întuneric? Și ce tocmeală între Hristos și Veliar, și ce învoială între Biserica lui Dumnezeu și templul idolesc?* (I Cor. 6: 14-16). *Să ne curățăm pe noi,* zice, *de toată întinăciunea cărnii și a duhului, și atunci să săvârșim sfințenie întru dragostea lui Hristos* (II Cor. 7: 1), adică toată buna-lucrare; că cel ce scapă de păcatele cele prea multe, și de unul, oricare s-ar întâmpla, este stăpânit, nu este slobod, *că de orice se biruiește cineva, aceluia îi este și rob* (II Pt. 2: 19), și cel ce cu lesnire se biruiește de cele mici, cu mult mai mult va fi robit de cele mari, căci cu neputință este a ține [să stăpânească] cineva patimile cele mari, dacă mai întâi nu va birui pe cele mai proaste”[227].

IV. A lui Avva Marcu

1. Cuvântul lui Dumnezeu aceeași putere are cu cea a Împărăției, iar pe cei ce-l ascultă îi face datori a lucra, aducând în inimă puterea celor zise; că, dacă nu s-ar fi dat aceasta, cum este Împărăția Cerurilor asemenea cu aluatul pe care, luându-l o femeie, l-a ascuns în trei măsuri de făină până când s-a dospit toată (cf. Luca 13: 21)? Este întocmai precum cugetul ce primește cuvântul lui Dumnezeu, pe care îl ascunde în ipostasul cel în trei împărțit, zic al trupului, al duhului și al sufletului, după Apostol (cf. I Tesal. 5: 23), iar toată subțirătatea lor cea din gânduri a adunat-o în trup ca într-un aluat al credinței, ca pe niște făină în multe părți risipită, cugetul adică așteptând să se asemene cu totul cuvântului celui lucrător[228].

---

[227] În *Filocalie,* Vol. XII, p. 35, dându-se unele fragmente – ce se regăsesc și mai sus, dar nu în întregime – din scrierile lui Avva Isaia, se spune că acestea se păstrează numai în *Everghetinos,* Vol. III, Pricina XI.

[228] Cuvântul lui Dumnezeu e una cu descoperirea Împărăției, are aceeași putere cu ea, e Împărăția în lucrarea ei descoperitoare. El lucrează în inima celor ce-l ascultă, făcându-i responsabili de puterea cu care se umplu din ascultarea lui, care ascultare este una cu primirea în inimă a Împărăției sau gustarea ei. Puterea cuvântului/Împărăției este ca un aluat pe care, luându-l femeia, sau omul prin voința gnomică (după Sfântul Maxim Mărturisitorul), l-a ascuns/ adunat în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată. Această lucrare a dospirii sau a sporirii cuvântului în noi începe cu primirea lui în minte sau în ipostasul [persoana] cel împărțit în trei, în trup, suflet și duh; aceste trei părți se îmbină printr-o subțirătate [λεπτότητα, sau „delicatețe”] de gânduri asemănătoare făinii împrăștiate în multe părți. De aici, voința gnomică,

2. Iar aceasta adevărată este și din aceea că pe Apostoli i-a numit curați, pentru cuvântul pe care l-au auzit (cf. Ioan 15: 3): prin puterea ceea ce se aducea împreună cu cuvântul auzit, ei făcându-se iscusiți către lucrare; *că viu și lucrător este cuvântul lui Dumnezeu* (Evr. 4: 12); pentru aceea, pe cei ce nu se îndeletnicesc cu [folosesc de] această împreună-aducere [a puterii], ca pe niște necredincioși i-a osândit, zicând: *De n-aș fi venit și n-aș fi grăit lor, păcat n-ar avea; iar acum n-au îndreptățire pentru păcatul lor* (Ioan 15: 22).

3. Deci datori suntem toți cei botezați să credem lui Hristos și toate poruncile Lui a le lucra, luând de la Dumnezeu puterea unei lucrări ca aceasta; iar aceasta nu vrea să zică cum că am fi datori a lucra, pe rând, câte o poruncă, în chip despărțit, ci, prin cele cuprinzătoare să le/ne apucăm pe cele deosebite[229] și așa pe toate a le săvârși în scurtă vreme; iar pe cele pe care le întâmpinăm din întâmplare să nu le trecem cu vederea.

4. Iar porunci deosebite sunt acestea: *Tot celui ce cere, dă-i; celui ce ia cele ale tale, nu-i cere înapoi* (Luca 6: 30), *de cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu te întoarce* (Matei 5: 42). Iar cele cuprinzătoare, mai presus de acestea[230], sunt acestea: *Vinde averile tale și le dă săracilor* (Matei 19: 21) și *ia crucea ta și vino după Mine* (Matei 10: 21), *cruce* zicând răbdarea necazurilor ce vin asupră-ne.

5. Deci cel ce a împărțit toate săracilor și a luat crucea sa, pe toate poruncile cele mai-nainte zise deodată le-a făcut. Și iarăși zice: *Nu curvi* (Osea 3: 3), *nu preacurvi* (Ieș. 20: 13), și, mai presus de acestea, *surpând izvodirile minții și toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoștinței lui Dumnezeu* (I Cor. 10: 5), iar cel ce surpă gândurile, pe toate pricinile păcatului cele zise mai-nainte le-a încuiat afară[231].

---

ca și femeia, așteaptă dospirea aluatului, adică a întregului ipostas al trupului, prin credința în cuvântul lucrător al Împărăției întru subțirătatea gândurilor care însuflețesc cele trei părți ale omului. Toată această lucrare a Cuvântului este dezvoltată în alte chipuri și mai jos.

[229] Prin cele universale, generale sau mari, pe cele particulare, mici.

[230] ἐπί τούτοις.

[231] Gândurile sunt aici închipuirile pătimașe spre păcat. Altfel spus: cine e înclinat cu gândurile spre păcatul cu fapta, dar le surpă pe acestea prin împlinirea poruncilor, chiar având pricinile săvârșirii păcatului (femeia, pentru curvie, aproapele, pentru înălțarea asupra lui etc., precum se zice și mai sus), se întoarce dinspre ele sau le vede pe acestea cumva încuiate undeva în afara lui, neavând nicio teamă de ele, ci numai de Dumnezeu, ale Cărui porunci le împlinește, căci luarea crucii, ca poruncă cuprinzătoare, e una cu luarea puterii de biruință asupra ispitelor din gânduri și a răbdării necazurilor.

6. Deci, *dacă ne-am îngropat împreună cu Hristos prin Botez* (Rom. 6: 4), iar *cel ce a murit s-a îndreptat [slobozit] de păcat* (Rom. 6: 7), iar păcatul nu ne mai stăpânește, datori suntem a face toate poruncile, ca să aflăm desăvârșirea cea dată nouă prin Botez[232]; iar de nu facem, necredincioși suntem; că credința stă nu numai în a ne boteza în Hristos, ci și în a face poruncile Lui. Dar, dacă noi, de poruncile Lui lenevindu-ne, stăm cu voirea lipiți de dulceți, cu dreptate [firește] suntem stăpâniți de păcat, ca și un câine întorcându-ne spre a noastră borâtură după Scriptură (cf. II Pt. 2: 22).

7. Căci la Botez omul se izbăvește [slobozește] cu darul lui Hristos, însă nu ca tras cu sila, ci pentru a putea face lucrurile slobozeniei, dacă așa și voiește; iar, după a sa voie, unde iubește, acolo și rămâne, chiar dacă a fost botezat, căci de-sine-stăpânirea este nesilită [nu poate fi silită]; că voia, și după Botez, nici Dumnezeu și nici Satana nu o silesc; iar atunci când zice că silitorii răpesc Împărăția Cerurilor (cf. Matei 11: 12), aceasta o zice pentru voia fiecăruia, pentru ca fiecare din noi să o silească după Botez, așadar, pentru a nu ne abate spre rău, ci a petrece întru cele bune; că, dacă am fi pătimit silă de la stăpânii [draci], negreșit că Dumnezeu, Cel ce ne-a slobozit pe noi, putea și neabătuți de sila lor să ne facă[233].

---

[232] *Trad. lit.* Sau, am zice noi, „să actualizăm, să punem în lucrare ceea ce, tot după Sfântul Marcu, e cumva în virtualitate/potență de la Botez, ca un deja care nu e încă, ca unii care, ar zice Sfântul Apostol Pavel, suntem mântuiți, am dobândit mântuirea, dar totuși o așteptăm.

[233] Se arată aici delicata și totuși negrăita comuniune a lui Dumnezeu cu omul, căruia nu-i îngrădește libertatea în niciun fel. Aici se referă îndeobște la prunci. Dacă aceștia sunt botezați în Hristos (și nu inițiați în felurile alte credințe), aceasta nu înseamnă cu niciun chip o îngrădire a libertății, ci, dimpotrivă, o promovare și întărire a ei, cum se va zice mai jos, ca slobozire de sila dracilor. Niciun om născut nu poate fi cu desăvârșire liber, căci nu e absolut în putere, precum Dumnezeu, ci e înrâurit de o putere absolută, apropiată lui și personală, în ciuda neputințelor, iar dacă era rezultatul sau emanația unor procese și legi oarbe sau iraționale de evoluție, nu mai avea cum să tindă către un absolut ca arhetip personal și scop al său, căci nu l-ar fi putut cunoaște personal, ci doar spre aceleași procese oarbe impersonale, ba și, ca emanație, n-am mai fi putut vorbi de o conștiință personală. Omul nu poate alege în chip absolut, absolut slobod de orice înrâurire, căci nu are puteri absolute, nu e atotputernic. Fiecare se naște deci în „legea” sa, viețuiește după ea și se judecă după ea, fie că e creștinească, fie de la neamuri. Pentru Creștini, cum zice Sfântul Marcu adesea în *Filocalie,* adevărata legea e duhovnicească, vine din veșnicia lui Dumnezeu și-și face început în felurite chipuri de la facerea lumii. Cei ce se nasc și sunt

8. Dar nu a fost și nu este așa, ci El adică, prin Botez, din robia cea după silă ne-a scos, stricând păcatul prin Cruce, pentru care a pus și porunci de izbăvire; iar a călca poruncile și a păcătui sau nu, numai voii noastre i-a fost îngăduit; deci poruncile, pe cât de mult se lucrează, pe atât însemnează dragostea către Cel ce le-a dat; și iarăși, pe cât de mult le privim cu lenevie sau nu luăm seama de ele, pe atât de mult arătăm îndulcirea cea către patimi.

9. Iar cei ce zic că „voim să facem poruncile, dar nu putem, fiind ținuți și după Botez de stăpânirea păcatului”, aceia să cunoască că nu din pricină că Sfântul Botez nu este desăvârșit și nu dăruiește desăvârșita slobozenie de păcat și puterea de a lucra toate poruncile se fac iarăși supuși [răului] – că zice: *Legea Duhului vieții m-a izbăvit de legea păcatului și a morții* (Rom. 8: 2), adică „desăvârșită dezlegare mi-a dat” –, ci al nostru lucru este: sau a ne lega iarăși pe înșine prin împătimire, sau dezlegați a fi prin lucrarea poruncilor.

10. Iar dacă și urându-se păcatul, adică gândul cel viclean, ține totuși în stăpânire mintea (cf. Rom. 7: 15) (căci se întâmplă, iar eu nu tăgăduiesc), aceasta nu este părăsire din pricina păcatului lui Adam, ci din lepădarea cea după Botez, căci, după Sfântul Botez, putând a face toate poruncile, dar nu le facem, atunci, chiar nevrând, de păcat suntem stăpâniți, până când prin pocăință ne vom ruga lui Dumnezeu îndreptându-ne către toate poruncile Lui, iar El va șterge toate lepădările păcatului nostru.

11. Deci două sunt pricinile lucrării răului și amândouă dintru noi sunt: una adică lucrând după măsura nesocotirii poruncilor, iar alta stăpânind necruțătoare din pricina săvârșirii răului de după Botez, pe care numai Dumnezeu o poate nimici, pentru rugăciunea și milostenia noastră, și pentru răbdarea celor ce ne vin asupră-ne, pe care și pe acestea ni le dă nouă pe ascuns desăvârșitul har cel dat nouă prin Sfântul Botez.

Cel ce se nevoiește de toate se înfrânează și nu încetează până ce nu va pierde Domnul sămânța din Babilon (Ier. 27: 16).

12. Socotește cum că douăsprezece sunt patimile necinstirii; dacă una dintr-însele vei iubi cu voia, aceea plinește locul celor unsprezece. Deci nu lăsa niciun păcat neșters, măcar prea mic de ar fi, ca nu mai pe urmă întru mai mare răutate să te târască.

13. Cuprinzându-te la început de oarece răutate, nu zice că „nu mă va birui”, că pe cât te-a cuprins, pe atât, iată, te-a biruit.

---

botezați în ea se nasc totodată în libertatea cu care sunt cinstiți în chipul sau structura lor sufletească. Omul botezat, odată ajuns, treptat, la o oarecare conștiință de menirea sa, poate, ca și primul om creat de Dumnezeu pe pământ, să aleagă „după a sa voie, [și] unde iubește, acolo și rămâne”, precum s-a zis.

Că fiecare din cele ce se fac, de la [ceva] mic începe și, câte puțin hrănindu-se, ia creștere.

Mreajă mult-împletită este meșteșugirea răutății, întru care, cel ce se va împletici în parte, de se va lenevi, peste tot va fi strâns de ea.

Niciuna din faptele bune singură nu ne deschide nouă ușa cea firească[234], dacă nu toate, unele de altele nu vor fi atârnate.

Cel ce de cele mici cu lesnire se biruiește, de nevoie[235] și celor mari le va fi rob; iar cel ce pe acestea [mici] le defăimează, și acelora [mari] întru Domnul le va sta împotrivă [rezista].

V. A Sfântului Diadoh

1. Înfrânarea este nume de obște[236] al tuturor faptelor bune; deci se cade ca cel ce se nevoiește de toate a se înfrâna. Că precum la om, de ar lipsi [de va fi tăiat] vreunul din mădularele cele mici, întreaga înfățișare a omului se face urâtă, fie cât de mic acel mădular care lipsește, tot așa și cel ce se lipsește de o faptă bună, toată înfrânarea, precum nu știe, o prăpădește.

2. Deci se cade nu numai în virtuțile cele trupești a ne osteni, ci și întru cele ce pot a curăța omul nostru cel dinăuntru; că ce folos este celui ce-și păzește trupul său feciorelnic, dacă la suflet de dracul neascultării se preacurvește?

3. Sau cum se va încununa cel ce se păzește de îmbuibarea pântecelui și de toată pofta cea trupească, iar de iubirea de sine și de slava deșartă nu poartă de grijă?

4. Lumina cumpenei celei drepte din Ziua Judecății va răsplăti fără nicio lipsă celor ce lucrează lucrurile dreptății în duh de smerenie.

VI. A Sfântului Maxim

1. Domnul, după Înviere, a zis Apostolilor: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i pe ei ca să păzească toate câte am poruncit vouă* (Matei 28: 19-20). Pentru aceasta, toate câte a poruncit trebuie a le păzi tot omul cel botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Că pentru aceasta, pe lângă credința cea dreaptă, Domnul a înjugat și păzirea tuturor poruncilor, ca Cel ce știa că cu neputință este ca, una de alta desjugându-se, să mântuiască pe om.

---

[234] *Trad. neogr.* adaugă „a mântuirii”.

[235] În chip inevitabil, implacabil.

[236] *Lit.* eponim.

2. Pentru aceasta și David, având credința cea dreaptă către Dumnezeu, zicea: *Spre toate poruncile Tale m-am îndreptat; toată calea cea nedreaptă am urât* (Psalm 118. 128). Că împotriva a toată calea cea nedreaptă ni s-au dăruit nouă toate poruncile de la Dumnezeu, iar dacă una va fi lăsată în urmă, aceasta negreșit va deschide calea răutății celei împotriva ei. Iar Domnul ne-a dat nouă putere a păzi toate poruncile, atunci când a zis: *Iată, v-am dat vouă stăpânie a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma pe voi* (Luca 10: 19).

3. Această putere luând-o Pavel, zice: *Fiți mie următori, precum și eu lui Hristos* (I Cor. 11: 1). Și iarăși: *Iar cei ai lui Hristos și-au răstignit trupurile împreună cu patimile și cu poftele* (Gal. 5: 24). Și iarăși: *Mie lumea s-a răstignit, și eu lumii* (Gal. 6: 14). Iar toate poruncile, deși multe sunt, se încheie [recapitulează] într-un cuvânt: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată vârtutea ta, și pe aproapele tău ca pe sine* (Luca 10: 27). Deci, cel ce se nevoiește, dacă pe acest cuvânt îl va ține, deodată pe toate poruncile le îndreaptă.

VII. A lui Avva Isaac

1. Patimile se aseamănă cu câinii ce obișnuiesc să pândească la măcelării; patimile, ca și câinii, cu singur glasul se izgonesc, iar nebăgate în seamă, se năpustesc ca niște lei prea mari.

2. Pofta cea mică urgisește-o de îndată ce se va mișca întru tine, ca să nu te înfierbânți de arderea ei cea prea cumplită; că purtarea de grijă și răbdarea către lucrurile cele mici dau brânci primejdiei celei din lucrurile cele mari; *iar dacă cineva nu va birui lucrurile cele proaste, pe cele mari cum le va birui?*

3. Arată vrăjmașului răbdarea ta cea întru cele mici, ca să nu caute de la tine pe cele mari, și fie ție cele mici hotar, ca printr-acestea să trântești pe potrivnicul, ca să nu te poată apoi duce întru cele mari.

4. Că cel ce nu se pleacă vrăjmașului, adică celui ce-l îndeamnă a ieși din chilia sa măcar cinci pași, cum se va pleca a ieși din pustie? Sau a se apropia de sat? Și cel ce nu primește a se uita pe fereastră din isihia lui din îndemnul vrăjmașului, cum va asculta de cel ce-l sfătuiește a ieși dintr-însa?

5. Iar cel ce de-abia se pleacă seara a se împărtăși din puțina hrană, cum de gândurile împuținării și ale îmbuibării se va amăgi, ca mai-nainte de vreme să mănânce? Și cel ce se rușinează a gusta din cele proaste, cum va pofti pe cele scumpe? Și cel ce nu se pleacă nici spre a privi trupul său, cum va iscodi frumusețe străină?

6. Aceasta este dreapta socoteală a luptei și a împotrivirii față de vrăjmașul; pentru aceasta, cei înțelepți nu se lasă a veni întru mari nevoințe și războaie, ci-și arătă răbdarea doar întru cele mici, păzindu-se printr-însa a nu veni întru mari osteneli, iar cel ce dintru-nceput, în cele mici, este nebăgător de seamă și se biruiește dă pricină vrăjmașului a-l lupta pe dânsul întru cele mari; adică Diavolul întâi pe neîncetata rugăciune din inimă se nevoiește a o pierde, apoi, astfel, îl pleacă a trece cu vederea și vremile cele rânduite ale rugăciunii și ale pravilei celei date, ce trupește se face[237].

7. Apoi iarăși îi moleșește gândul ca mai-nainte de vreme să guste din hrană, iar de aici înainte, odată stricată înfrânarea, luptă pe om întru neînfrânare și neastâmpărare. Încă îl face a socoti că a se uita la goliciunea trupului mic lucru este, sau la altă oarecare frumusețe a mădularelor sale, atunci când se dezbracă de hainele sale, sau când stă pentru ud, sau pentru treaba trupului; așijderea și pentru a băga cu slobozenie mâna sa înăuntrul hainelor sale și a se atinge de mădularul său.

8. Și dacă în ceva dintru acestea va pleca pe om a se supune lui, atunci îi vâră lui și altele mai mari și mai grele, iar nevoitorul cel ce mai-nainte păzea neclătinarea minții, care și pe mica risipire o socotea pagubă, atunci păcatul deschide asupra sa amare și cumplite intrări[238]; căci gândurile se aseamănă cu apele din canale, care, pe cât se strâmtorează [îngrădește] dintr-o parte și din alta, curg cu bună rânduială, iar dacă găsesc vreo mică ieșire, stricare multă și pustiire pricinuiesc zăgazului.

9. Vrăjmașul de-a pururea stă în preajma noastră, cercetând prin care cale a simțirilor noastre, deschisă de lenevirea noastră, va putea intra întru noi, și, pe care o va afla nepăzită, ne trimite nouă vicleanul pe cele ale sale[239]. Dar noi să schimbăm ostenelile cele mari în cele mici și așa, cu lesnire, ne vom întări asupra lui.

---

[237] Poate voiește a zice că, de îndată ce vrăjmașul reușește să-l abată de la rugăciunea duhovnicească, cea cu mintea în inimă, care se face neîncetat, apoi îl abate și de la cea trupească ce se arată în obișnuita pravilă din chilie și de la biserică, pe care fiecare monah, de voie sau de nevoie, de rușine sau liber, trebuie să o facă.

[238] είσόδος, sau „prilejuri”.

[239] *Trad. neogr.* adaugă numindu-le pe acestea „săgeți”.

PRICINA A DOUĂSPREZECEA

Că monahilor celor cucernici și, îndeobște, celor ce au primit dumnezeiasca cunoștință, și păcatele cele mici cu mari munci li se cercetează.

I. Din povestirea călătoriilor Sfântului Ioan Teologul

1. După Înălțarea Domnului, adunându-se Apostolii în Ghetsimani și, după porunca Aceluia, sfătuindu-se a merge în toată lumea ca pe cei din neamuri să-i învețe, părțile lumii și le-au împărțit cu sorți; iar lui Ioan i-a căzut sorțul Asiei.

2. Iar el cu greu suferea, cu gând omenesc mai vârtos decât cu credința căutând lucrul de îndreptat, socotind că această parte este cu totul închinată idolilor și cu anevoie mișcată pentru a urma lui Hristos, drept care căzu în îndoială.

3. Dar a priceput de îndată că a greșit Domnului vânzându-se neputinței gândurilor și că, trăgându-se afară de cuviință, a alunecat în îndoială. Și de aici a suspinat și, căzând către Apostoli, le cerea să se roage Domnului ca să-i dea lui iertare. Lăcrimând și suspinând, a zis către dânșii: „Am greșit, Părinți și frați, mâhnindu-mă pentru sorțul Asiei și, degrabă slăbind cu credința – neaducându-mi aminte de zicerea lui Dumnezeu că *toate îi sunt cu putință celui ce crede* (Marcu 9: 23) –, mi se făcu cunoscut că mare pedeapsă voi plăti pentru aceasta prin a fi dat primejdiei mării; deci întâi să se facă rugăciune întinsă și apoi vom merge precum ne-a poruncit Domnul”.

4. Deci, rugându-se ei, s-a dus fiecare în locul cel sortit lui, fiecare luând împreună cu sine câte un însoțitor din cei șaptezeci. Luând Ioan pe Prohor, s-a pogorât în Ioppi, apoi, intrând a doua zi în corabie, au mers spre Asia.

5. Și a început Ioan a lăcrima și a zis către Prohor (fără a auzi cineva, căci erau șezând în locul cel mai din spate al corabiei): „Fiule Prohor, necazul primejdiei mării vine asupra mea și mult se va chinui duhul meu; iar pentru viață sau moarte, Dumnezeu nu mi-a descoperit; deci, de vei scăpa măcar tu, du-te în Asia și, ajungând la Efes, așteaptă-mă acolo timp de trei luni, iar dacă voi putea veni cândva în tot acest timp, vom face slujba încredințată nouă de Dumnezeu, iar de nu, să te întorci în Ierusalim la Iacov, fratele Domnului, și orice-ți va zice, aceea fă”. Iar pe când Ioan zicea acestea, era ca la al zecelea ceas din zi[240].

---

[240] Pentru ora bizantină, asfințitul soarelui era în ceasul al doisprezecelea [ora 24], prin urmare, ceasul al zecelea era cândva aproape de acesta *(nota trad. neogr.).*

6. Și îndată, învolburare sălbatică ridicându-se, de sila valurilor corabia s-a spart și toți au căzut în mare, deși fiecare din toți cei patruzeci și șase din încuviințarea [și lucrarea] lui Dumnezeu s-au apucat de câte o scândură sau de o bucată de lemn, ajungând nevătămați la uscat, numai Ioan singur a rămas în noian.

7. Iar Prohor, ridicându-se din Seleucia – căci marea acolo îl aruncase –, a ajuns în Asia după patruzeci de zile. Trecând printr-un sat pe nume Marmareotin, a văzut că, împreună cu un val prea mare și ridicat ce s-a izbit de uscat, era zbătându-se un om.

8. Deci a apucat și a alergat ca să-i ajute lui; dar, înainte să ajungă el, acela a apucat de s-a ridicat; și, cunoscându-se unul pe altul, de bucurie s-au îmbrățișat lăcrimând și mulțumind Purtătorului de grijă Dumnezeu pentru mântuirea și întâlnirea amândurora; după ce s-au odihnit puțin, Ioan a povestit lui Prohor cum în chip minunat, timp de patruzeci de zile și nopți, cu Dumnezeiasca putere fiind ținut și înotând în chip negrăit pe valurile mării, a luat învățătură că trebuie mai vârtos a se supune lui Dumnezeu decât neputinței gândurilor omenești și a se pleca fără îndoială celor poruncite de Dânsul.

9. Zicea Fericitul Epifanie[241]: „Dumnezeu, păcătoșilor celor ce se pocăiesc, le lasă și păcatele cele de căpetenie, precum curvei și vameșului, iar de la cei drepți cere și dobândă (cf. Matei 25: 27; Luca 19: 23), și aceasta este ceea ce zice Apostolul: *De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a fariseilor și a cărturarilor, nu veți intra întru Împărăția Cerurilor* (Matei 5: 20)”.

10. Zis-a un bătrân: „Dumnezeu suferă păcatele lumii, iar păcatele pustiei nu le suferă; că cel ce este în lume are multe pricinuiri de a păcătui, iar cel ce s-a despărțit de lume, atâta vreme cât se va păzi de cele din afară[242] și dacă pe sine se va nevoi, nu va avea niciuna”.

---

[241] Punctele 9 și 10 sunt din *Pateric.*

[242] *Trad. neogr.* adaugă numindu-le „gânduri”. Cei din lume au osebite circumstanțe atenuante. Aceștia pot fi oarecum scuzați, din pricina locului plin de ispite, căruia puțini îi pot rezista fără a cădea în ele sau fără a-și tulbura liniștea sufletească. Cei din pustie însă, dacă se păzesc și se nevoiesc, nu vor fi asupriți nici de cele din afară (deși îndeobște trăiesc departe de ele), nici de cele dinlăuntru, adică nu vor avea scuză pentru păcat nici din pricina ispitelor și gândurilor celor din afară, nici din pricina celor dinlăuntru. S-a arătat din destul mai-nainte cum simple gânduri înșelătoare sau mici abateri de la obiceiul cel bun depărtează ajutorul lui Dumnezeu și slăbesc puterile duhovnicești ale monahilor.

PRICINA A TREISPREZECEA

Că se cade bărbătește a sta împotriva trândăviei [akediei] și a întristării celei de la draci; și despre răbdare.

I. Din viața Sfintei Singlitichia

1. A zis Fericita Singlitichia către cele ce se adunaseră: „Este o întristare[243] folositoare și este o întristare făcătoare de

---

[243] În titlul Pricinii s-a pomenit de ἀκηδίας despre care s-a mai scris și în alte părți; aceasta e tot un fel de întristare, în schimb, aici se pomenește de λύπη, de o întristare ce poate fi și folositoare. Prima e mult mai subtilă: pentru cel ce din negrijă și iubire de sine se împuținează în nevoință și iscodește alte căi de viețuire, ea apare într-adevăr ca un fel de întristare, dar e ceva mai mult, e de fapt o întristare care duce într-o primă etapă la nelucrare duhovnicească, plină de roade vătămătoare (despre roadele sau urmările acestei nelucrări, zic pe larg și Cuvioșii Antioh Pandectul, Ioan Cassian și alții mai jos). S-a putea spune că, până la urmă – urmându-l aici pe Sfântul Maxim (vezi Vol. I, Pricina XXX, 3) –, toate neputințele și răutățile vin din lenevie (αμέλεια) sau, după Sfântul Ioan Cassian, care îl citează pe Sfântul Pavel (vezi mai jos), din neorânduială (care e tot un fel de negrijă), care negrijă naște iubirea de sine (despre care zice în altă parte Sfântul Maxim că aceasta ar fi pricina tuturor răutăților, deși cineva nu se poate iubi pe sine, fără a nesocoti, fără a fi în negrijă/lenevie de cele dumnezeiești). Apoi, omul ajunge și la „întristarea (λύπη) vârâtă de vrăjmașul", cum zice apoi Sfânta Singlitichia, despre care zice că alții o numesc și akedie (Sfântul Ioan Cassian însă zice mai jos că întristarea cea potrivnică e cea care naște akedia), iar aceasta ne aduce în nelucrarea celor de folos și, după predanie, și în iscodire (interesul irațional, bolnăvicios arătat celor din afară) – precum zice Apostolul Pavel mai jos, citat de Sfântul Ioan Cassian –, nelucrarea naște apoi toate răutățile ce se pot închipui. Această întristare de la vrăjmașul apare pe de o parte din nemulțumirea cu starea de lenevie în care ne-am aruncat, iar pe de alta, din gândul de la vrăjmaș care vâră fără încetare gânduri înșelătoare spre ieșirea din aceasta (putem presupune aici chiar o sinergie negrăită între aceste direcții, și mai puțin succesiune). După Sfânta Singlitichia însă, întristarea (λύπη) poate fi și de folos, adică după Dumnezeu sau de la Dânsul (pentru păcate, pentru neputințele altora, pentru dobândirea virtuții), iar întristarea cea fără folos și „făcătoare de stricăciune", în sens de akedie, e de la demon. Ca o concluzie, traducătorii greci definesc într-o scolie akedia ca „o așezare a sufletului care-l condamnă pe om la nelucrare duhovnicească". Alții adaugă că akedia nu ar fi, cel puțin într-o primă fază, păcat, chiar dacă e adusă de demon, ci doar o stare deosebită ce încearcă să-l arunce pe om în osebite gânduri pătimașe cu care să se îndulcească sau în fapte păcătoase, o ispită oarecare. Această stare se vindecă sau se izgonește, după Sfânta Singlitichia, Sfântul Ioan Cassian și

stricăciune. Întristarea cea de folos este[244], pe de-o parte, pentru suspinarea pentru păcatele proprii, iar pe de alta, pentru necunoștința aproapelui, iar alta, pentru a nu cădea din așezarea sufletească [de la scop], iar alta, pentru a ajunge la fapta bună cea desăvârșită.

2. Este însă întristare și vârâtă de la vrăjmașul, plină de necuvântare [iraționalitate], care însă și trândăvie [akedie] se numește de oarecare; iar pe aceasta se cade mai vârtos a o izgoni prin rugăciune și cântare, socotind noi că nimeni nu este în viață fără durere și fără a cădea în întristarea cea fără de minte[245].

3. Că zice Scriptura: *Tot capul întru durere și toată inima întru întristare* (Is. 1: 5); și, pentru a zice mai pe scurt, Duhul Sfânt, și viața călugărească și cea mirenească, pe toate le-a cuprins, că prin *durerea capului* a zugrăvit petrecerea călugărească, căci chip al capului este partea cea stăpânitoare a sufletului, precum zice și într-alt loc: *Ochii înțeleptului, în*[246] *capul lui* (Eccl. 2: 14), căci se zice că aceasta este partea văzătoare; iar *durerea* înseamnă că toată odrăslirea faptei bune din durere este.

4. Iar prin întristarea inimii, Duhul Sfânt a arătat obiceiul cel nestatornic și ostenicios al vieții lumești; că precum inima pururea-mișcată este, despre care se zice că este locaș al mâniei și al întristării, tot așa și cei ce trăiesc în lume de nestatornicie și de întristare niciodată nu se izbăvesc desăvârșit, căci, neslăvindu-se, se întristează, topindu-se a pofti cele străine; săraci fiind, cu greu suferă, bogați fiind, se turbează din pricina grijilor și, de păzirea celor ce le au, nici de somn nu sunt lăsați a se împărtăși.

5. Deci, să nu ne amăgim cu cugetul zicând că cei din lume

---

alți Părinți, prin lucrul mâinilor, cugetarea la cuvintele Dumnezeiești, nădejdea cea bună întru Dumnezeu, pomenirea morții, a judecății și a muncilor, răbdarea în ispite, rugăciunea și cântarea.

.

[244] Îngăduită, slobozită.

[245] Traducere mai liberă pentru ἄφρων. În manuscris avem „întristare”, variantă care, vom vedea, nu e nici ea greșită. În *trad. neogr.* găsim o scolie: „Prin ἄφρων se înțelege aici cel ce are multe griji lumești și care nu e bogat în Dumnezeu (cf. Luca 12: 21, unde găsim și termenul de față), ci în altele, drept care poate fi lesne numit nebun. Bogatul cel nebun din Evanghelie (cf. Luca 12: 20) a experiat întristarea, pentru că nu a găsit loc unde să-și adune covârșitorul său belșug”.

[246] ὑπέρ = peste, dincolo de, în interiorul, în sensul de *ochii minții* (cf. și Biblia 1688 și 1914). E aici un argument pentru simțurile sufletului, superioare sau mult mai subțiri sau fidele în a distinge realitățile. Acești ochi au fost arătați mai jos ca fiind „partea văzătoare (διορατικός)”, adică cea care vede limpede, care poate face deosebiri clare, ce vede mult mai limpede ca partea văzătoare trupească sau ochii trupești.

sunt fără de grijă, căci, în asemănare cu noi, ei mai mult se ostenesc, însă nu tuturor sunt potrivite cele zise, ci numai celor ce urmează viața călugărească; că precum dobitoacelor nu una le este hrana, tot așa nici oamenilor nu le folosește același cuvânt, că zice: *Nu se cade a pune vin nou în burdufuri vechi* (Matei 9: 17), că într-un fel se ospătează cei ce s-au învrednicit de vedenie și de cunoștință, și într-alt fel cei ce se nevoiesc la fapta bună cea postnicească[247] și lucrătoare, și într-alt fel cei din lume.

6. Că, precum dintre jigănii, unele sunt pe uscat, iar altele în apă, iar altele zburătoare, tot așa și dintre oameni, unii urmează viață de mijloc, precum jigăniile de pe uscat, iar alții spre cele înalte privesc, precum cele zburătoare, iar alții cu apele păcatelor sunt acoperiți, precum peștii – *că am venit,* zice, *întru adâncul mării și viforul m-a cufundat* (Psalm 68: 3); deci și noi ca niște vulturi să ne înaripăm și de cele mai înalte să dorim.

7. Frate[248], ai răbdare desăvârșită întru lucrul la care ești chemat și nu fi trândav [nu te lăsa cuprins de akedie], urând ostenelile cele pentru Domnul; căci, dacă suntem legați [robi} ai Mântuitorului nostru Dumnezeu, să nu ne rușinăm de lanțul scârbelor celor pentru Dânsul, ci cu bucurie să-l răbdăm pe acesta, venirea Lui cea din ceruri așteptând-o, ca și pe noi să ne numere împreună cu ceata sfinților.

8. Că cei ce s-au împărtășit de patimile Lui, părtași vor fi și mângâierii. Iar dacă pentru osteneala lucrului se îngreuiază cineva, să socotească câți în lume sunt răniți la mâini și la picioare, nu numai bogați, ci și săraci, care nici noaptea, nici ziua nu se odihnesc, de nevoia durerilor pururea chinuindu-se și cu boala aceea ca cu un lanț pururea fiind ferecați.

9. Iar noi să câștigăm durere de bunăvoie și răbdare pentru Împărăția Cerurilor. Deci statornică inimă pururea să avem și, de se va întâmpla nouă mică trândăvie [akedie], nu îndată să ne împuținăm cu sufletul, ci să ne silim pe înșine ca un călător cu bună-inimă: că și unuia ca acesta, când i se întâmplă vreo moleșire în drum, nu slăbește de la scopul drumului, măcar departe de va fi acesta, ci se mângâie pe sine zicând: „Încă puțin și vei ajunge la un han și te vei odihni”. Și Domnul, văzând silirea lui, îi dă lui vârtute, ușurându-i greutatea; că lenevirea și pregetarea solitoare sunt ale sărăciei nu numai de darurile cele duhovnicești, ci și de trebuințele cele trupești.

---

[247] *Lit.,* ascetică, ce înseamnă nu atât postul sau singurătatea, cât nevoința sufletească și trupească. Despre termen, să se vadă nota de la *Pricina* XXXII, 9, din Vol. I.

[248] Punctele 7 până la 19 sunt fragmente din osebite lucrări ale Sfântului Efrem.

10. Deci, să nu ne împuținăm, fraților, slujind unii altora pentru Domnul, că mulți, îndrăgind o slujnică, au ales a sluji pentru cea iubită[249]; nici să ne trândăvim șezând în chilie, aducându-ne aminte că sfinții mucenici erau întemnițați și puși în cătușe de fier și la multe alte munci aduși.

11. Deci să nu fugim de strâmtorarea chiliei, că Dumnezeu nu este nedrept astfel încât să uite de osteneala ta, ci [ba] și pentru întunericul pe care-l suferi în chilie șezând îți va străluci lumina dreptății, precum este scris: *Răsărit-a întru întuneric lumină drepților* (Psalm 111: 4), nici să ne supărăm lucrând, aducându-ne aminte că mulți dintre sfinți în ocne erau trimiși pentru Domnul. Deci, dacă am fi fost și noi în zilele acelea, ne-am fi dat oare viața noastră pentru strujiri și chinuri?

12. Să ne aducem pururea aminte, fraților, de facerile de bine ale Dumnezeului nostru, Cel ce ne-a sporit, ne-a hrănit și ne-a păzit pe noi întru toate, *Cel ce scoate vânturi din vistieriile Sale* spre slujba noastră, *Cel ce ridică nori de la marginile pământului* (Psalm 134: 7), Cel ce înmulțește jivine zburătoare și umede [peștii] spre folosul neamului nostru, Cel ce a făcut soarele spre lumina zilei și luna, și stelele spre lumina nopții (cf. Psalm 135: 8-9) pentru neamul nostru și ne-a mântuit prin taina cinstitei Crucii Sale. Să slujim, dar, Lui cu frică și cu cutremur mult, și cu nădejde bună, că nemernici suntem în viața aceasta, după cel ce zice: *Nemernic și străin sunt, precum toți părinții mei* (Psalm 38: 13).

13. Frate, rabdă în locul în care șezi, împotrivindu-te împuținării, că nu întru mutare și întru depărtare îmblânzești patimile, ci întru vegherea minții. De răbdare avem dar trebuință, ca, voia lui Dumnezeu făcând, să dobândim făgăduințele; iar cel ce de trândăvie se poartă împrejur, departe s-a făcut de răbdare, întocmai precum bolnavul de sănătate. Așadar, fapta bună întru răbdare și nu întru scârbă se cunoaște, iar înnoindu-se răbdarea [făcându-se stăruitoare], se întărește, îndeletnicindu-se în vederea și cugetarea celor așteptate.

14. Că de acolo întărindu-se mintea, primește putere, precum și trupul de bucatele cele simțite, iar dacă neîmpărtășită ar fi mintea din harul acesta și din vrednicie, cu adevărat săracă și neputincioasă ajunge. Deci, scuturând tu împătimirea de cele materialnice, îndeletnicește mintea ta într-acea lucrare Dumnezeiască și nu vei mai avea nevoie de a muta trupul din loc în loc, nici de a tăia cugetarea [la lucrurile lui Dumnezeu] cu călătoriile în afară, cu pricină binecuvântată și din porunca

---

[249] Precum Iacov, pentru a câștiga pe fiica lui Laban (cf. Fac. 29: 15-30).

proestosului; că *Împărăția Cerurilor înăuntrul vostru este* (Luca 17: 21), precum zice Domnul.

15. Încă socotește, iubitule, câți din lume sunt în felurite strâmtorări: că unii din pricina sărăciei și-au pus zălog cele ale lor, iar alții și-au pierdut copiii, aceia căzând în mâna celor puternici, care i-au vândut în robie, și așa robesc unora mai ticăloși decât aceia sau și barbarilor din pământ străin; iar alții, săraci fiind și nici hrana cea de peste zi având, sunt aruncați în ulițele și răspântiile cetăților, îmbrăcați în trențe proaste, rupte și murdare, în ger și în arșiță ticăloșindu-se, iar unii din ei sunt chinuiți și de boli cumplite, ca să nu mai zic de cei închiși în temnițe și de cei ce rău-pătimesc în ocne. Iar nouă nu mare lucru ne este că avem acest acoperământ pe care ni l-a dăruit Dumnezeu și negrija de tulburările și lucrurile cele mirenești?

16. Acestea pomenește-le și vei fi mulțumind lui Dumnezeu pentru nenumăratele faceri de bine pe care le-a făcut și le face cu noi; dar și înșiși celor ce li se pare a trăi bine în viață, ce bine le dă lor lumea? Fără numai osteneală și griji nenumărate ale vieții? Și-a luat cineva femeie? I se face lui începătură a grijii. A născut un fiu? Altă grijă. A născut altul? Mai multă grijă. A murit un fiu? I-a lăsat pe născătorii săi plângând și nemângâiați. Iar dacă cel ce trăiește ajunge cu mintea rea, îi doare pe părinți mai mult pentru dânsul decât pentru cel ce a murit.

17. Și, în sfârșit, când va veni unui bărbat ceasul morții, cel ce se săvârșește se necăjește și se tulbură în cele dinăuntru mai mult pentru iubirea cea spre soția lui și pentru fii mai mult decât pentru durerea morții, socotind că o lasă pe aceea văduvă, iar pe aceia orfani. Dar pe noi [monahii] de acestea toate ne-a izbăvit pe noi jugul lui Hristos cel bun și ușor (cf. Matei 11: 30); încă prea mult ne ajută spre oprirea trândăviei și pomenirea morții. Deci, se cuvine ca cel ce este supărat de dânsa, întâi adică, să se roage lui Dumnezeu ca să-i dea răbdare și îndelungă-răbdare, iar apoi să-și mângâie sufletul zicând: *Pentru ce ești mâhnit, suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește spre Dumnezeu, că mă voi mărturisi Lui, Mântuirea feței mele și Dumnezeul meu* (Psalm 42: 5).

18. Au doară totdeauna vom locui în viața aceasta? Auzi pe cel ce zice: *Nemernic sunt eu pe pământ și străin precum toți părinții mei* (Psalm 38: 12). Socotește pe cei ce au locuit mai-nainte întru mănăstirea întru care tu locuiești acum și cunoaște că precum aceia au trecut din veacul acesta, așa și noi, cu vrerea lui Dumnezeu, după pribegia aceasta, trebuie să ne ducem, iar adevărata viață după sfârșit este; pentru aceea și Prorocul, după acea viață dorind, strigă către Dumnezeu, zicând*: În ce chip*

dorește cerbul izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu spre Tine, Dumnezeule. (...) Când voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu? (Psalm 41: 2-3).

19. Ca pe o temniță socoteau sfinții viața aceasta de acum, drept aceea într-alt loc zice: *Acum slobozește, Stăpâne, pe robul Tău după cuvântul Tău în pace* (Luca 2: 29); tot așa poftea și Apostolul, ca să se dezlege și împreună cu Hristos să fie (cf. Filip. 1: 23). Că dacă omul va urî lumea aceasta și amăgirea ei și va dori de cele cerești, rob se pune pe sine înaintea Domnului, cu toată inima sa și cu sufletul, și caută către cele dorite a se duce; pentru aceasta niciodinioară nu se va putea împuternici asupra sa trândăvia și împuținarea. *Dar atâta vreme cât sufletul pe cele pământești și le nălucește – felurimile poftelor lumii acesteia și deșartele dulceți adunându-le într-însul prin gânduri – își slăbănogește astfel vârtutea sa și, pentru aceasta, se și împuținează.*

II. A Lui Antioh Pandectul

1. Dracul trândăviei [akediei] este foarte cumplit și prea greu; acesta cade peste călugăr la al șaselea ceas[250], făcând frică peste dânsul și aducându-i îngreuiere pentru loc, încă mai vârtos și pentru frații cu care locuiește împreună și, de tot lucrul, și de citirea Dumnezeieștilor Scripturi.

2. Și, citind, cască mult și spre somn se trage cu lesnire, freacă ochii, își întinde mâinile; ochii ridicându-i de pe carte, se uită pe perete și, iarăși întorcându-se, citește puțin. Și, deschizând cartea, cearcă începuturile și sfârșiturile cuvântului, numără foile și socotește capetele, prihănește sau laudă scrierea și împodobirea cărții, iar mai pe urmă, închizând-o încet, o pune sub cap și doarme, însă nu foarte adânc, că foamea pe care i-o solește lui trândăvia deșteaptă sufletul lui și nu-l lasă să doarmă mult.

3. Deci, după puțină vreme sculându-se, socotește ceasul, uitându-se adeseori la razele soarelui și vremea mesei așteptând-o. Își ciulește urechile, luând aminte pentru când se va auzi toaca care cheamă la masă; și, auzind, osârdnic se face și strigă cu inima: „Aferim, Aferim![251]”

4. Monahul trândav e iute la slujbă [la ascultare], iar împlinirea patimii o socotește ca pe poruncă ce trebuie împlinită. Precum bolnavul nu se îndestulează cu o singură hrană sau cu un

---

[250] De la ora 3 încolo. Despre momentul venirii acestuia, mărturisesc asemenea și alți autori, precum Evagrie Ponticul și alții.

[251] Cuvânt vechi românesc din *lb. turcă* ce redă πε εύγη = bine, perfect, bravo!

singur fel de mâncare, tot așa și călugărul trândav nu petrece numai într-un lucru, ci adeseori se mută dintr-unul într-altul și tot așa, apucându-se de toate, nimic nu-i place și pe niciunul nu-l săvârșește. Și așa trândavul monah pune înainte[252] cercetările bolnavilor, vorbirile cele duhovnicești cu frații, pomenirile sfinților și Praznicele [împărătești], și-și împlinește scopul său. Norul fără de apă este gonit de vânt, iar monahul ce nu are răbdare, de duhul trândăviei.

5. Călugărul trândav este osârdnic la cuvântarea deșartă, iar la rugăciune foarte neosârdnic. Citindu-și pravila în chilie, caută pricinuiri pentru oarecare trebi și zice: „Aceasta nu stă bine, iar aceea nu trebuie să fie acolo”. De multe ori, și de rucodelie ținându-se, își face [în aceeași vreme] pravila sa.

6. Ochii trândavului adeseori se uită la ferestre și cugetul lui pe cei ce-l cercetează și-i închipuie. Scârțâie cumva ușa? Acela îndată a sărit! Glas a auzit? Prin fereastră își aruncă privirea! Și nu se depărtează de dânsa până nu va amorți răzimându-se de ea. Trândăvia se tămăduiește prin răbdarea în ispite și a le face pe toate cu stăruință și cu frica lui Dumnezeu.

7. Rânduiește-te pe sine cu măsură întru tot lucrul și nu te depărta mai-nainte până ce-l vei săvârși; roagă-te cu pricepere și cu fierbințeală, și duhul trândăviei va fugi de la tine; și, rugându-te, zi graiurile lui David cu pricepere întru simțirea sufletului tău și cu zdrobire: *Degrab auzi-mă, Doamne, slăbit-a duhul meu; să nu întorci Fața Ta de la mine, că a smerit vrăjmașul sufletul meu; pusu-m-a întru întuneric, ca pe morții cei din veac; mâhnitu-s-a întru mine duhul meu, inima mea s-a tulburat* (Psalm 142: 7, 3-4). *Ci Tu, Doamne, nu mă părăsi, ci caută spre mine și mă miluiește; și fă cu mine semn spre bine, ca să vadă cei ce mă urăsc și să se rușineze, că Tu, Doamne, m-ai ajutat și m-ai mângâiat* (Psalm 85: 16-17).

III. A lui Isaia Pustnicul

Frate, păzește-te de trândăvie [akedie], că aceasta prăpădește roada monahului; deci, dacă te nevoiești asupra patimii, să nu te moleșești, ci aruncă-te pe sine înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Nu pot asupra ei, Doamne, ajută-mi mie, ticălosului”. Așa zi cu toată inima ta și te vei odihni; și nicidecum să nu intri în chilia fratelui tău, ci șezi în chilia ta luând aminte la rucodelia ta, la citire și rugăciune; și să nu socotești rucodelia lui: de a lucrat acela mai mult decât tine sau tu decât dânsul.

---

[252] Aduce ca pretext, scuză.

IV. A Sfântului Marcu

De te mâhnești[253], necăjit fiind în multe feluri de răutate, adu-ți aminte de ieșire și de cumplitele munci.

Mai bine este a te lipi de Dumnezeu prin rugăciune și nădejde, decât a avea pomenirile cele din afară, măcar de vor fi folositoare.

V. A lui Avva Cassian

1. Cumplit este duhul mâhniciunii[254]când cuprinde sufletul omului și-l întunecă cu totul, că de la toată fapta bună îl oprește pe el și de toată răutatea îl umple: că nici a săvârși rugăciuni cu osârdie nu-l lasă, nici a stărui pentru folosul sfintelor citiri, ba și mânios și turbat spre frați îl arată pe om, și-l face a arăta urâciune chiar către însuși cinul monahicesc, și, pe scurt, mâhniciunea tulbură toate mântuitoarele sfătuiri ale sufletului și, slăbănogind osârdia și răbdarea lui, ca pe un nebun și ieșit din minți îl lucrează cu gândul deznădăjduirii, îmbrăcându-l pe dânsul.

2. Și precum molia haina, și caria lemnul, tot așa și mâhnirea mănâncă sufletul omului (cf. Pilde 25: 20), plecându-l a se abate de la vorba bună, nelăsându-l a primi nici de la prieteni vreun cuvânt de sfătuire, nici a le da acelora vreun răspuns bun sau pașnic, ci, tot sufletul apucându-l, de amărăciune și de greață îl umple; iar de aici îl îndeamnă la a fugi de oameni, ca de unii ce-i sunt pricinuitori de tulburare, care nu-l lasă pe el să cunoască că nu dinăuntru, ci din afară are grămădită boala, care [mai vârtos] atunci se arată, când ispitele, stând asupră-i prin nevoință[255], o scot pe dânsa la arătare; că niciodată nu se va vătăma omul de la altul, de nu va avea înăuntru grămădite pricinile.

3. Pentru aceasta și Domnul nostru Iisus Hristos, Doftorul sufletul, Cel ce cu de-amănuntul știe greșelile cele sufletești, ca un Ziditor al nostru, și Care pune peste acestea doctoriile cele potrivite, nu petrecerile cele împreună cu oamenii poruncește a le părăsi, ci pricinile răutății cele dintru noi a le tăia, cunoscând El că sănătatea sufletului nu întru depărtarea de oameni se îndreaptă, ci întru adunarea cu bărbații cei îmbunătățiți.

4. Deci cel ce pentru oarecare pricini binecuvântate părăsește pe frați să cunoască cu deadinsul că prin depărtare nu va tăia

---

[253] De ești cuprins de akedie.

[254] λύπη, sau „întristării”. Despre el, vezi mai sus. Poate că Sfântul Părinte îl vede sinonim cu akedia.

[255] Γυμνασίασ; despre termen, a se vedea nota de la *Pricina* III, 9, din Vol. I.

pricinile mâhniciunii, ci mai vârtos le primenește prin boala cea grămădită înăuntru într-însul, care [de acum] prin alte lucruri le ridică; pentru aceasta, pentru tulburările patimilor noastre, să nu punem pricina pe unii din cei din afară, ci pe înșine singuri; și toată nevoința noastră să ne fie nouă asupra patimilor celor dinăuntru: că acestea, prin ajutorul lui Dumnezeu din noi scoțându-se, nu numai cu oamenii, ci și cu fiarele sălbatice lesne vom petrece împreună, după cea zisă de Fericitul Iov: *Fiarele sălbatice vor în pace cu tine* (Iov. 5: 23).

5. Deci mai întâi să ne nevoim asupra duhului mâhnirii, care ne aduce nouă deznădăjduire, ca din inima noastră cu nădejdea cea întru Dumnezeu să-l gonim; că acesta pe Cain, după uciderea de frate, nu l-a lăsat a se pocăi, nici pe Iuda după vânzarea Stăpânului. Așadar, să ne nevoim să urmăm numai acea mâhniciune ce se face spre pocăința păcatelor noastre cu *nădejde bună* (II Tesal. 2: 16), pe cea meșteșugită spre câștigarea bunătăților cerești, care și de Hristos se fericește, Care și zice: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5: 4) și celelalte, și de Apostolul se laudă, zicând*: Întristarea cea după Dumnezeu pocăință spre mântuire lucrează, fără părere de rău* (II Cor. 7: 10)

6. Iar această mâhniciune mântuitoare, care cu nădejdea pocăinței hrănește sufletul, este amestecată cu bucurie, pentru aceasta gătește pe om osârdnic și ascultător spre toată lucrarea bună, drăgăstos, blând, nerăutăcios, răbdător spre toată osteneala trupească și durerea sufletească după Dumnezeu, dintru care de aici se va cunoaște în el roadele Duhului, adică *dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, credința, înfrânarea* (Gal. 5: 22).

7. Iar roadele mâhniciunii celei potrivnice sunt acestea: trândăvia [akedia][256], nerăbdarea, mânia, urâciunea, împotrivă-cuvântarea [sfada], deznădăjduirea, lenevia de rugăciune și cântare; de care mâhniciune suntem datori a fugi ca de curvie, de iubirea de argint și de celelalte patimi, iar aceasta se tămăduiește prin rugăciune și prin cântare, prin nădejdea cea întru Dumnezeu, cugetarea la Dumnezeieștile cuvinte și răbdarea întru ispite.

8. Iar dacă demonul nu-l va afla pe monah păzit cu aceste arme, nestatornic și risipit îl arată pe dânsul, leneș și nelucrător; și-l face a înconjura [umbla prin] multe mănăstiri, de nimic altceva îngrijindu-se, fără numai a iscodi locurile unde se fac ospețe cu băuturi; că nimic altceva nu nălucește mintea trândavului fără decât risipirile cele dintru acestea; iar de aici, și de-lucruri lumești

---

[256] Deci akedia vine din mâhnirea cea potrivnică (λύπη, care, precum s-a zis, poate fi și bună), care naște la rândul ei toate celelalte patimi despre care a zis și Cuviosul Antioh Pandectul.

îl leagă pe dânsul și, puțin câte puțin, îl îndeletnicește întru lucruri vătămătoare ca acestea, până când din cinul călugăresc desăvârșit îl scoate.

9. Această boală prea grea știind-o Apostolul și voind a o smulge pe dânsa din sufletele noastre, arată mai întâi pricina dintru care se naște aceasta, zicând: *Poruncesc vouă, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, feriți-vă de tot fratele care umblă fără de rânduială, și nu după predania pe care ați luat-o de la noi. Că înșivă știți cum vi se cade a fi nouă următori; că nu am umblat fără de rânduială întru voi, nici pâine în zadar nu am mâncat de la cineva, ci întru osteneală și sudoare noaptea și ziua lucrând, spre a nu îngreuia pe cineva din voi; nu că n-am avea stăpânire [dreptul], ci ca pe înșine chip să ne dăm vouă, ca să ne urmați nouă. Că și când eram la voi, aceasta v-am poruncit: că oricine nu voiește să lucreze, nici să nu mănânce. Că auzim că oarecare umblă fără de rânduială, nimic lucrând, ci iscodind. Și unora ca acestora poruncim și îi rugăm întru Domnul nostru Iisus Hristos ca, cu liniște lucrând, să mănânce pâinea lor* (II Tesal. 3: 6-12).

10. Să ascultăm cum înțelepțește ne arată nouă Apostolul pricinile trândăviei [akediei]: că pe cei ce nu lucrează îi numește *fără de rânduială,* printr-un singur grai arătând multa răutate; că cel fără de rânduială este și necucernic, obraznic în cuvinte și lesnicios spre ocărâri și, de aici, nepotrivit pentru isihie și rob al trândăviei. Deci poruncește a se despărți de dânsul ca de ciumă, iar apoi zice: *nu după predania pe care ați luat-o de la noi,* prin zicerea aceasta arătându-i pe ei a fi mândri și nebăgători de seamă și stricători ai predaniilor Apostolilor. Și iarăși zice: *Nu am mâncat pâine în zadar de la cineva, ci întru osteneală și sudoare noaptea și ziua lucrând, spre a nu îngreuia pe cineva din voi.*

11. O, minune! Dascălul neamurilor, propovăduitorul Evangheliei, cel răpit până la al treilea cer, care zice că Domnul a poruncit ca cei ce vestesc Evanghelia din Evanghelie să trăiască, în osteneală și sudoare ziua și noaptea lucra, spre a nu îngreuia pe cineva.

12. Ce, dar, vom face noi, trândăvindu-ne de lucru și trupeasca odihnă căutând-o, cărora nici propovăduirea Evangheliei nu ni s-a dat în mână, nici grija bisericilor (cf. II Cor. 11: 28), ci numai grija de sufletele noastre? Arătând apoi vătămarea care se naște din nelucrare, a zis: *Nimic lucrând, ci iscodind*[257]*;* astfel, din nelucrare vine neorânduiala, iar din neorânduială, toată răutatea.

---

[257] περιεργαζομένους, sau: umblând fără de rânduială, iscodind viețile și lucrările altora.

Cu aceste învățături apostolești pedepsindu-se Sfinții Părinți cei din Egipt, nu lasă nicio vreme pe monah a fi fără de lucru, și mai vârtos pe cei mai tineri, știind că prin răbdarea lucrului izgonesc trândăvia, din care își scot hrana și celor lipsiți le ajută.

13. Că nu numai pentru a loruși trebuință lucrează, ci și străinilor, și celor săraci, și celor din temnițe le dau dintr-a lor rucodelie, crezând că o facere de bine ca aceasta se face jertfă sfântă bine-primită lui Dumnezeu. Încă și aceasta o zic Părinții: că cel ce lucrează, de cele mai multe ori, se luptă numai cu un drac și de acesta e strâmtorat, iar cel nelucrător, de nenumărate duhuri se robește; și bine este ca pe lângă acestea să facem și un cuvânt a lui Avva Moise pe care mi l-a grăit el mie.

14. Șezând eu în pustie, am fost supărat de trândăvie și am mers la dânsul și i-am spus: „Ieri, fiind supărat cumplit de trândăvie și slăbind foarte, nu m-am izbăvit de dânsa până ce nu m-am dus la Avva Pavel”. Și mi-a răspuns mie Avva Moise la acestea și mi-a zis: „Îndrăznește, că nu te-ai izbăvit de dânsa, ci mai vârtos supus și rob te dăduși ei; află că te va lupta mai vârtos ca pe un fugar, de nu, de acum înainte, prin răbdare și rugăciune și lucrul mâinilor, te vei sârgui a o birui pe aceasta”.

VI. A Sfântului Maxim

Toate celelalte patimi țin de partea cea iuțoasă [iuțimea] a sufletului, sau de cea poftitoare, sau chiar de cea rațională, precum uitarea și necunoștința; iar trândăvia, toate puterile sufletului cuprinzându-le, deodată pe toate patimile le pornește, pentru aceasta, ea este mai grea decât orice altă patimă; și bine a zis Domnul, doctoria acesteia dând-o: *Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19).

VII. Din Pateric

1. Avva Antonie, șezând odată în pustie, se făcu întru trândăvie și în multă întunecare a gândurilor și a zis către Dumnezeu: „Doamne, voiesc a mă mântui, și nu mă lasă gândurile. Învață-mă ce să fac întru necazul meu, cum să mă mântuiesc?”

Deci, sculându-se Antonie și ieșind din chilie puțin, a văzut pe oarecine asemenea lui șezând și lucrând; apoi, sculându-se de la lucru și rugându-se, și iarăși șezând și împletind șir (că aceasta lucra cel ce se arăta), și iarăși, după ce a lucrat din destul, la rugăciune se scula; acesta era îngerul Domnul trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie, care a și zis către dânsul: „Fă așa și te mântuiești”. Și, auzind Antonie aceasta, multă bucurie avea și îndrăzneală, lepădând trândăvia, și, așa făcând, se mântuia.

2. Zis-a oarecare frate lui Avva Antonie: „Părinte, mă necăjesc gândurile, zicând «nu poți posti, nu poți lucra, măcar cercetează pe cei bolnavi, că și aceasta este dragoste””. Iar stărețul, știind măiestriile dracilor, i-a zis lui: „Du-te, mănâncă, bea, dormi și nu lucra, numai de chilie nu te depărta”, că știa stărețul că răbdarea chiliei aduce pe monah întru rânduiala lui. Deci, după ce fratele s-a dus, a făcut trei zile și trei nopți și s-a trândăvit; și, aflând puține smicele, le-a despicat, iar a doua zi a început să împletească. Și, flămânzind, a zis către gânduri: „Iată, mai sunt puține smicele, le voi împleti pe acelea și voi mânca”. Și, după ce a împletit, a zis iarăși: „Să citesc puțin și, după aceea, voi mânca”. Iar după ce a citit, a zis: „Să-mi fac mica mea prăvilioară și voi mânca apoi fără de grijă”. Și așa, câte puțin, cu harul lui Dumnezeu sporind, s-a făcut iscusit, biruind trândăvia și, luând îndrăzneală asupra gândurilor, le biruia pe dânsele.

3. Întrebat a fost un stareț de un frate zicând: „Pentru ce mă mâhnesc [trândăvesc], șezând în chilia mea?” Și i-a răspuns: „Pentru încă nici odihna cea nădăjduită n-ai văzut-o, nici munca ce va să fie. Că, dacă pe acestea cu de-amănuntul le-ai fi văzut, de ți-ar fi fost chilia chiar și plină de viermi, cât să te fi cufundat într-înșii până la grumaz, ai fi răbdat fără mâhnire”.

4. Un frate a întrebat pe un stareț zicând: „Gândurile mele se împrăștie și mă necăjesc”. Răspuns-a stărețul: „Șezi în chilia ta și gândurile vor veni iarăși la tine; că, precum asina, de va fi legată, iar mânzul ei, dezlegat fiind, saltă încoace și-ncolo, oriunde se va duce, iarăși la mama sa se întoarce, tot așa și gândurile celui ce rabdă pentru Dumnezeu în chilia sa, deși câte puțin se împrăștie, iarăși se întorc înapoi”.

5. Povestit-a oarecine din Părinți: „Fiind eu în Oxirinh[258], au venit niște frați săraci sâmbătă seara ca să ia dragoste [milostenie]; și, dormind noi, unul dintr-înșii avea numai o rogojină, jumătate din ea fiind sub dânsul, iar jumătate peste dânsul, și așa îngheța de frig (că era rece foarte). Și, ieșind eu pentru ud, l-am auzit pe el cum îl durea și tremura de frig, mângâindu-se pe sine și unele ca acestea zicând lui Dumnezeu: „Mulțumesc Ție, Doamne, pentru toate bunătățile Tale pe care le faci cu mine; căci câți sunt acum în temnițe purtând fiare, iar alții au picioarele prinse în butuci, nici nevoia lor neputând a o face, iar

---

[258] Veche localitate din Egipt, pe malul de vest al Nilului, astăzi purtând numele de Al-Bahnasa. Pe acest loc s-au descoperit în veacurile din urmă multe papirusuri conținând texte ale autorilor antici greci și latini.

eu ca un împărat sunt întinzând picioarele mele”. Și, acestea auzind eu, am povestit fraților spre zidire.

6. Oarecine din Părinți și-a hotărât luiși a nu ieși din chilia sa întru tot Postul cel Mare până la Paști; iar Diavolul, cel ce de-a pururea pizmuiește celor ce se nevoiesc, a umplut toată peștera lui de jos până sus cu ploșnițe, încât și pereții erau acoperiți cu ele, și pâinea, și apa, și toate ale sale erau pline de ploșnițe. Iar el, vitejește răbdând ispita, zicea: „De ar fi de trebuință să și mor eu, nu ies până la Sfântul Praznic”. Și, întru a treia săptămână a Sfântului Post, a văzut de dimineață cum, iată, mulțime mare de furnici intrau în peșteră, care, și pornindu-se ca la război spre ploșnițe, pe toate le-au omorât; și, luându-le el, le-a scos din peșteră; și așa izbăvindu-se bătrânul de ispită, mulțumea lui Dumnezeu”.

7. Un frate a întrebat pe Avva Pimen zicând: „Ce să fac, că, șezând în chilie, mă împuținez?” Și i-a zis lui bătrânul: „Pe nimeni să nu defăimezi, sau să judeci, sau să clevetești, și Dumnezeu îți dă ție odihnă, și-ți vei face șederea netulburată”.

8. Un frate, în pustie fiind și liniștindu-se în chilie, cumplit era luptat de mâhniciune [akedie] pentru a ieși din chilie și zicea către sine: „Pentru ce te mâhnești, ticălosule, și cauți să ieși din chilie? Deși nu faci nimic bun, și nici nu smintești pe cineva sau necăjești, nici nu ești necăjit sau smintit, nu-ți ajunge ție aceasta? Socotește de câte răutăți te-a izbăvit pe tine Dumnezeu; nu grăi deșertăciuni, nu asculta cele nefolositoare, nu privi la cele ce smintesc; un război îți era ție, al mâhniciunii, și puternic este Dumnezeu și pe acesta să-l strice, dacă întru smerenie și întru zdrobirea inimii neîncetat vei cădea către Domnul și vei chema ajutorul Lui; căci cunoaște El și neputința ta întru toate și nu lasă a te ispiti mai mult decât poți [suferi]”. Acestea și altele ca acestea zicând fratele către sine, multă mângâiere s-a făcut lui cu harul lui Dumnezeu. Iar învățătura aceasta o avea de la Sfinții Părinți cei ce au îmbătrânit în pustie, care cu mare apropiere către Dumnezeu s-au îmbogățit din nevoința lor.

9. Întrebat a fost un stareț: „Pentru ce niciodinioară nu te-ai împuținat?” Și a răspuns: „Fiindcă în fiecare zi aștept să mor”.

10. Un frate a întrebat pe Avva Pimen despre mâhniciune și a răspuns starețul: „Mâhniciunea la toată începătura binelui luptă pe om și nu este patimă mai rea decât dânsa, dar, de o va [re]cunoaște omul că ea este [cea care-l necăjește], se odihnește, dacă adică spre răbdare și sârguință se va deștepta”.

VIII. A Sfântului Efrem

Un nor mic lesne poate acoperi rotunjeala [discul] soarelui, iar după nor, soarele este foarte călduros; tot așa și mica trândăvie acoperă sufletul dinspre Dumnezeiasca lumină, iar bucuria cea după dânsa mare este.

IX. A Sfântului Efrem

1. Monahul împuținat și trândav [cuprins de akedie], atunci când îi vine un gând, încuie ușa chiliei sale, iese afară și umblă încoace și-ncolo, ca o corabie fără cârmă; iar cel ce șade cu răbdare nu se trage cu gânduri deșarte.

2. Sufletului împuținat dă-i cuvânt de mângâiere, și Domnul va întări inima ta.

3. Monahul nelucrător și trândav multe locuri va cerca, iar sabie asupra dracului trândăviei este pomenirea morții și a muncilor.

4. Început și sfârșit al credincioșilor este credința, nădejdea și dragostea; iar mai cumplită decât orice patimă este trândăvia, mai vârtos de va avea ca ajutătoare necredința; că pline sunt roadele ei de otravă purtătoare de moarte.

5. Adu-ți aminte, iubitule, totdeauna de înfricoșata judecată și va fi ție sprijin spre a lupta pe cei ce vrăjmășesc asupra sufletului tău.

6. Ucide pe al său suflet cel ce se abate de la poruncile Domnului; iar cel ce le păzește pe ele întru adevăr, bucurie negrăită va moșteni.

8. Monahul trândav mult se va păgubi, iar cel ce se trezvește, niciun ceas nu-l va trece cu vederea [nu-l pierde fără folos].

PRICINA A PAISPREZECEA

Că se cade ca nevoitorul, chiar bolnav fiind cu trupul, nu cu totul să se sloboadă dulceților, nici să facă dezlegare la rânduială, sau în doctorii să-și nădăjduiască sănătatea, ci în Dumnezeu, cu a Cărui iconomie și bolile vin către noi.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Marele Palamon, dascălul Cuviosului Pahomie, de acum prea bătrân fiind și pătimind de splină din prea multa nevoință, avea trupul său cu totul bolnav; uneori mânca fără a bea apă, iar alteori bea fără a mânca ceva.

2. Rugat fiind de oarecare frați ce veneau la dânsul a nu trudi trupul său prea foarte, ci de oareșicare îngrijire a-l învrednici – ca nu cumva, întins fiind prea tare [de nevoință], să-i dea lui dureri –, bătrânul însă, târziu, abia după câteva zile s-a plecat a se împărtăși din cele folositoare bolii.

3. Însă cunoscând și dintru aceasta că durerea mai mult stăruia, a lăsat acele mâncăruri, zicând: „Dacă Mucenicilor lui Hristos, ciopârțindu-li-se mădularele, capetele tăindu-li-se și arși fiind, cu nădejdea cea întru Dumnezeu până la moarte au răbdat, cum eu, «întru prea mică durere moleșindu-mă, pe sine să mă păgubesc sau și de frica necazului celui vremelnic să mă spăimântez? Dar chiar și plecându-mă și împărtășindu-mă din bucatele cele ce se par că odihnesc trupul, cu nimic nu m-am folosit! Deci, întorcându-mă, iarăși mă voi apuca de cea mai dinainte nevoință, întru care este, precum sunt eu încredințat, toată odihna, întru care mă voi și tămădui; și nu pentru om urmez aceasta, ci pentru Dumnezeu mă nevoiesc.

4. Deci așa bărbătește nevoindu-se, într-o lună de zile, a căzut într-o boală întru care l-a cercetat pe el Domnul; și, de față fiind și Pahomie, strângându-se el binișor și gătindu-se pe sine, întru bătrânețe bune s-a odihnit [săvârșit].

5. Altădată, mergând frații împreună cu Marele Pahomie într-un ostrov ca să secere papură, în vreme ce Theodor era gătindu-le lor mâncare, cuprinzându-se Părintele cu o boală trupească, s-a întors tremurând. Și i-a pus lui Theodor un așternut de păr [de cal]. Și foarte întristându-se el de ceea ce a făcut, a zis: „Ia aceasta de la mine și pune peste mine o rogojină, precum este obiceiul la frați”.

6. Și aceasta făcându-se, iarăși de ca și cum Theodor uitase de acribia Stărețului, luând o mână de finice [curmale], îi dădea lui și-l ruga să mănânce. Iar el, văzând și lăcrimând, i-a zis lui: „Oare,

frate, de vreme ce noi avem în stăpânire ostenelile fraților și cele de trebuință ale lor le iconomisim, pentru aceasta, așa simplu precum se întâmplă trebuie să ne dăm pe înșine oricând la mâncăruri, sau peste trebuință, sau afară de vreme ori obiceiul de obște? Deci, unde este frica lui Dumnezeu? Că spune-mi, frate, ai înconjurat tu oare toate colibele și te-ai încredințat că nu sunt întrînsele oarecare bolnavi? Nu te amăgi, Theodore, că și întru [lucru, obicei] mare și întru mic a nelegiui, deopotrivă este. Așadar, aceia [frații cei asemenea bolnavi] cu mulțumită rabdă necazurile, iar noi să nu suferim?”

7. Și așa, după harul cel dat lui, răbda bolile, cercând firea fiecăreia, oricum era aceea; că știa că diavolii se ispitesc prin toată meșteșugirea a pune piedică credincioșilor. Iată cum, odinioară, l-au apucat pe dânsul în mănăstire niște friguri prea iuți, iar el era nemâncat de 5 zile; și, pricepând că acesta este un meșteșug al vicleanului, cel ce pururea voiește pe sfinți a-i împiedica, nu lipsea niciodată a se scula la începutul fiecărei zile și fierbinte către Dumnezeu, pe Care Îl dorea atât, rugăciuni făcea. Deci, după puțină vreme ușurându-se de boală, la masa fraților celor sănătoși a șezut, mulțumind Domnului, Celui ce i-a dăruit lui o dreaptă-socoteală ca aceasta. Iar într-acest fel fiind el, nicidecum nu era fără de grijă de bolnavi, ci era bun și milostiv față de frați, încât niciunul se mai afla ca dânsul.

8. Odată, oareșicare suferință ivindu-se la capul lui Theodor, dureri iuți îi dădea lui; pentru aceasta le cerea celorlalți să-l cerceteze și să-l lecuiască. Și i-a zis Pahomie lui: „Socotești, frate, că ți se întâmplă vreo suferință oarecare sau altceva de acest fel fără de îngăduința lui Dumnezeu? Pentru aceea, fiule, rabdă, și, când va voi Domnul, te va tămădui; iată, acum te ispitește, deci fii mulțumind ca desăvârșitul Iov, ca odihnă să ai. Bună este răbdarea cea după Dumnezeu la călugăr întru rugăciune și întru înfrânare; și mai vârtos și bolnav fiind, prin suferire și îndelungă-răbdare poate să primească mai multă răsplată”.

9. Încă și alt frate din aceeași mănăstire, Zaheu cu numele[259], după vreme îndelungată de pocăință, pătimind lepră la trup, avea chilia despărțită de frați, în toată vremea nevoinței sale mâncând numai pâine și sare; și, deopotrivă cu cei sănătoși, lucra în fiecare zi câte o rogojină, iar când împletea rogojină, adesea suferea înțepături și zgârieturi de la împletituri, iar mâinile slobozeau picături de sânge, arătându-și astfel răbdarea în însuși lucrul pe care îl avea.

---

[259] După alte versiuni, el se numea Athenodor (poate după numele de mirean). *(nota. trad. neogr.)*

10. Și măcar că, întru neputință fiind, n-a lipsit niciodată de la pravila fraților, nici n-a dormit vreodată ziua, acestea până la moartea sa; și avea obicei ca noaptea, înainte de a adormi, să citească și să învețe pe de rost părți din Sfânta Scriptură, după care își plinea canonul, și, pecetluindu-se cu semnul crucii peste tot trupul său, dădea lui Dumnezeu slavă și se culca; și, sculându-se la miezul nopții, săvârșea laudă până dimineață.

11. Mâinile acestuia văzându-i-le oarecând un frate rănite cumplit și însângerate, i-a zis lui: „Frate, de ce te ostenești așa lucrând, mai ales că ești și lovit de o boală ca aceasta? Oare ar fi păcat de ai înceta o vreme lucrul și te-ai odihni? Sau aștepți judecată de la Dumnezeu pentru nelucrare? El știe că tu pătimești, dar nimeni având un necaz ca acesta nu s-a atins vreodată de lucru, și mai vârtos că nu este nimeni care să te silească. Pe alții îi îndestulăm cu ajutorul lui Dumnezeu, pe străini și pe săraci, dar ție, celui ce ești al nostru și părinte înaintat în vârstă, au nu ți se cuvine a-ți sluji cu osârdie?” Răspunzând acela, a zis: „Cu neputință îmi este mie a nu lucra”. Și a zis fratele: „Dacă așa ți se pare, măcar unge seara cu untdelemn mâinile tale, ca să nu mai sângereze și să nu te ostenești apoi mai rău”.

12. Iar el, plecându-se, a făcut precum l-a învățat; cu toate acestea, el mai vârtos era înțepat de papură și mult mai cumplit îl apucau durerile de la răni. Și, venind Marele Pahomie spre a-l cerceta pe el în chilie, i-a vestit lui durerea, iar Marele i-a zis lui: „Ți se pare, frate, că te folosește untdelemnul? Și cine te-a silit a te osteni așa, astfel încât, cu pricinuirea lucrului, întru untdelemnul cel simțit mai vârtos decât în Dumnezeu nădejdile sănătății să le pui? Au doară cu neputință era lui Dumnezeu a te tămădui, sau nu cunoaște El neputințele noastre, având trebuință de pomenire? Sau, având urâciune spre noi, ne trece cu vederea, Cel din fire iubitor de oameni? Dar El, folosul sufletului iconomisindu-l, sloboade nouă necazurile, ca, suferind vitejește, răbdare să arătăm, punându-ne într-Însul toată nădejdea – când voiește și precum voiește, să dăruiască încetarea durerilor”. Iar el, răspunzând, a zis: „Iartă-mă, Părinte, și roagă-te pentru mine, ca și pe acesta și pe toate păcatele mele Preabunul Dumnezeu să le șteargă”.

13. Și adevereau unii pentru dânsul că un an întreg a plâns pentru aceasta, la două zile împărtășindu-se de hrană.

II. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zice Fericita Singlitichia: „De te-ai hotărât să postești, nu pricinui boli, iar pentru dânsele să te depărtezi de postire, că și cei

ce nu postesc, întru aceleași de multe ori sau și mai rele boli au căzut. Ai început binele? Nu te depărta de dânsul dacă vrăjmașul te împiedică cu boli, că acela mai vârtos prin răbdarea ta se va birui”.

2. Că și cei ce încep să înoate cu corăbiile nu întind pânzele până nu simt vânt potrivit pentru plecare; apoi îi întâmpină și vânt potrivnic, și nu vor deșerta corabia doar pentru o furtună mică, ci, puțin așteptând sau și luptându-se împotriva tulburării, trecând ea, aceia iarăși fără vreo vătămare continuă înotarea.

3. Tot așa și noi, duh[260] potrivnic căzând asupră-ne, crucea în loc de pânze întinzând-o, fără teamă să ne facem călătoria.

III. Din viața Sfântului Luca din Ellada[261]

1. Odinioară, fiind sfântul pe un ostrov aproape de Kalamion, din pricina năvălirii turcilor, rană grea și cumplită i-a făcut lui vrăjmașul Diavol: că în mădularele cele născătoare i-a pus lui o mâncărime foarte cumplită și sălbatică, încât era gata să le și taie. Dar ce leac a cercat el ca să vindece acest rău? Rugăciune necontenită către Dumnezeu și către sfântul al cărui trup era îngropat acolo. Acesta din urmă, arătându-i-se în vis lui Luca, i-a arătat lui o buruiană, zicând: „Prin aceasta vei afla tămăduire de lucrul care te întristează, însă să știi limpede că te vei păgubi de plata cea datorată răbdării dintru aceasta.

2. Apoi, deșteptându-se apoi acela, nu rău chivernisitor s-a arătat la alegerea lucrului celui folositor, nici ușurarea pătimirii ce era să-l supere numai puțină vreme n-a ales-o înaintea răsplătirii cei veșnice, ci a voit a pătimi așa până când Domnul cunoștințelor (cf. I Împ. 2: 3), Cel ce scrie și răsplătește înainte-voirea înaintea faptei, și rana precum a știut a tămăduit-o, și desăvârșite plăți nevoitorului pentru veacul cel viitor i-a învistierit.

IV. A Sfântului Maxim

1. Unele dintre virtuți sunt sufletești, iar altele, trupești. Cele trupești sunt postul, privegherea, slujirea [celor din jur], culcarea pe jos, lucrul mâinilor (spre a nu îngreuia pe cineva, sau spre a da de pomană și celelalte); deci, dacă vreo nevoie, sau primejdie trupească, sau boală, sau ceva de acest fel ni se va întâmpla nouă spre a nu putea săvârși virtuțile trupești cele mai-nainte zise, avem iertăciune de la Domnul, Cel ce știe și pricinile. Iar pe cele

---

[260] De luat aminte la jocul de cuvinte: πνεύματος înseamnă atât „vânt”, cât și „duh”.

[261] Sfântul Cuvios Luca e prăznuit de Biserică la 7 februarie.

sufletești[262] nesăvârșindu-le, niciun răspuns nu vom avea, că nu sunt din neputință, nici nu se pot nesocoti pentru vreo silă [constrângere] oarecare.

V. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Amoi că era bolnav la pat de mulți ani, însă niciodată n-a lăsat gândul său a lua aminte la locul cel mai dinăuntru al chiliei[263] și a pricepe cele ce sunt într-însa. Iar pentru că era bolnav, îi aduceau lui părinții felurite mâncăruri spre mângâiere; intrând odată ucenicul lui în acea chilie, bătrânul își închidea ochii săi ca să nu vadă cele pe care le duce fratele. Chiar bolnav fiind, atâta acribie arăta bătrânul, încât se îngrădea pe sine a nu lua aminte la dulceața gâtului sau a cere ceva din cele ce-i făceau plăcere, ci se îndestula și se mulțumea cu cele ce-i gătea lui ucenicul și-i aducea; care lucru și noi, pe cât ne este puterea, să ne sârguim a urma.

2. Bolnăvindu-se odată Avva Isaac de grea boală, multă vreme a zăbovit într-însa; iar un frate, slujindu-i lui, i-a făcut lui o turtă mică de ovăz peste care a pus și o prună, și i-a adus starețului; iar văzând starețul, n-a primit. Și îl ruga pe el fratele, zicând: „Ia, Părinte, puțin, pentru boală”. Și a răspuns bătrânul: „Cu adevărat, frate, voiesc să fac treizeci de ani în boala aceasta”.

3. Îmbolnăvindu-se odată Avva Longhin, zicea către sine: „Bolnăvește-te și chiar mori, însă de vei cere a mânca mai-nainte, nici hrana cea de toate zilele nu-ți voi da, adică cea obișnuită”.

VI. A Sfântului Efrem

1. Domnul în Evanghelie zice: *Cel ce întru puțin este necredincios, și întru mult va fi necredincios* (cf. Matei 25: 21), prin *puțin* arătând făgăduința[264] cea din viața aceasta, adică hrană, îmbrăcăminte și câte sunt legate de trup, pentru care a poruncit ca nici să nu ne îngrijim, ci Lui să-I lăsăm grija pentru acestea, iar prin *mult* a arătat dăruirile veacului ce va să fie, pe care S-a făgăduit a le și da celor ce cred Lui, care totdeauna se îngrijesc pentru ele și le cer de-a pururea, că zice: *Căutați Împărăția lui*

---

[262] Tot după Sfântul Maxim, virtuțile sufletești sunt „iubirea, îndelungă-răbdarea, blândețea, înfrânarea, rugăciunea și cele următoare” *(Filocalia,* Vol. II, Capete despre dragoste, II, 57).

[263] Pesemne chilia avea și alt ungher sau o altă încăpere alăturată, precum se înțelege și din cele zise mai jos.

[264] *Trad. lit.,* adică „cele în/prin care ne-am făgăduit a trăi aici pe pământ”.

Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă (Matei 6: 33).

2. De aici înțelegem că aceste puține și vremelnice se fac vădire și cercare credinței în Hristos a fiecăruia. Iar cel ce crede aceasta – ca unul care nu râvnește după lucrurile cele vremelnice, ci numai după cele ale veacului viitor – Dumnezeu îi va da belșug (cf. Ioan 10: 10), fiind limpede că unul ca acesta are credință în cele veșnice și în chip vădit le caută pe acestea. Acestea se vor arăta și din cele următoare.

3. Socotești că este cu putință să te faci fiu al lui Dumnezeu și împreună-moștenitor cu Hristos, cu Care să împărățești în toate veacurile? (cf. Rom. 8: 17). „Da, vei spune tu degrabă, căci de aceea m-am lepădat de lume și am ales să slujesc Domnului”. Pentru aceasta cercetează-te îndeaproape, ca nu cumva să te grijești iar de cele lumești și alergi după îndestularea nevoilor trupului, despre care ni s-a poruncit să nu le căutăm; căci, dacă se va adeveri dimpotrivă, mințind ai grăit zicând că crezi în viața veșnică.

4. Căci dacă ai crezut fără îndoială în suflet că vei primi aceste mari și nepieritoare bunătăți ale veacului viitor, nu ai fi nesocotit voia Domnului pentru aceste lucruri mici și stricăcioase. El S-a făgăduit să te dăruiască în toată vremea cu acele lucruri pe care El, pentru bunătatea Lui, le dă și fiarelor, și păsărilor, și celor necredincioși; pentru aceasta, dacă nu crezi Lui pentru toate aceste stricăcioase, cum poți spune că crezi în cele cerești și veșnice?

5. Să te mai întreb și aceasta: crezi tu că puternic este Hristos ca să-ți tămăduiască rănile și patimile sufletului? Fără îndoială că vei zice: „Cu adevărat cred, și stau în această nădejde”. Socotește dacă nu cumva, zicând acestea, te amăgești pe sine, ca unul care poate chemi pe doctori pentru tămăduirea bolilor trupești, punând astfel pricina bolii tale asupra Hristos, socotind în acest chip că El nu te poate vindeca, deși tu te-ai încredințat pe sine Lui.

6. Că ce este mai mult decât haina, după cuvântul Domnului (cf. Matei 6: 31-33), tot așa și sufletul decât trupul, și dacă ai fi crezut că rănile sufletului cele netămăduite de oameni pot fi tămăduite de Hristos, cu atât mai vârtos ai fi crezut că și rănile trupului, și pe singur El L-ai fi rugat, trecând cu vederea izvodirile cele doctoricești.

7. Însă negreșit vei zice că „nici pe acelea nu le-a oprit Dumnezeu, Însuși făcând să răsară buruienile spre tămăduirea trupului”. Mă plec și eu. Dar învață-te pentru cine le-a răsărit pe acestea și cui le sunt potrivite. Căci, pentru călcarea poruncii

căzând omul din grădina desfătării și în lumea aceasta izgonit trimițându-se, în patimi și în boli trupești căzând, Dumnezeu, pentru multa Lui bunătate, le-a lăsat pe acestea oamenilor lumii acesteia, [zic adică] celor ce nu pot în chip desăvârșit a se încredința pe eiși lui Dumnezeu; iar tu, cel ce voiești a fi desăvârșit și străin de lume și a te face fiu al lui Dumnezeu mai presus de omul cel dintâi și pătimaș, ca cel ce și mai mari făgăduințe ai primit, ți se cuvine a avea o petrecere și o cugetare nouă și o credință mai presus decât ceilalți oameni ai lumii.

8. Dar dacă nu ai avut în gând o petrecere ca aceasta, ce te-a oprit pe tine de la nuntă, bogăție, neguțătorii și de la folosirea celorlalte ale lumii? Dar pe acestea Dumnezeu le-a iconomisit ca să fie în jurul omului celui ce s-a făcut vinovat păcatului, precum s-a zis, dintru care toate acestea tu afară te făcuși, ca să te unești cu Dumnezeu. Deci, precum de acelea, tot așa este de cuviință a te depărta tu și de izvodirile cele doctoricești, ca cel ce te-ai încredințat pe tine întreg lui Hristos, Celui ce pe toate S-a făgăduit a le da robilor Săi.

9. Drept aceea, cel ce într-adevăr voiește a fi om al lui Hristos, care a crezut prin auz cele preaslăvite, care sunt moștenire a cetății celei cerești, desfătarea împărăției celei veșnice, sfințire a inimii și cea prin Sfântul Duh desăvârșită curăție, dator este a încredința lui Dumnezeu și toată grija pentru trup; și, pe lângă acestea, sărăcia bogăție a o socoti, iar reaua-pătimire, odihnă, ocara, cinste și defăimarea, slavă; că aceasta este cunoașterea robilor lui Hristos și a celor ce au crezut întru adevăr toate cuvintele Lui.

PRICINA A CINCISPREZECEA

În ce chip, când și ce doctorii se cuvine a folosi, și că nu se cade monahului să plece din mănăstire pentru tămăduirea trupească, ci, odată bolnăvindu-se într-însa a răbda, îndestulându-se de îngrijirea fraților.

I. Din Pateric

1. Se povestea despre Episcopul Oxirinhului, Apfi cu numele, că, atunci când era în pustie, multe petreceri aspre făcea, iar când s-a făcut Episcop, a vrut să urmeze această aspră petrecere și în lume, dar n-a putut, și s-a aruncat pe sine înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Oare nu pentru episcopie s-a dus harul de la mine?” Și s-a descoperit lui: „Nu s-a dus, ci că atunci când erai în pustie, nefiind niciun om, te sprijinea Dumnezeu, iar aici este lumea, și oamenii te sprijină”.

2. Un bătrân era din Schit și, căzând într-o boală mare, era slujit de frați; și, văzând el că frații se ostenesc pentru dânsul, zicea: „Mă duc în Egipt[265], ca să nu slăbănogesc pe frați”. Și i-a zis lui Avva Moise: „Nu te duce, căci vei cădea în curvie”. Iar el, scârbindu-se, a zis: „Trupul meu a murit, și tu îmi zici unele ca acestea?”

3. Deci, s-a dus în Egipt și, auzind oamenii, îi aduceau lui multe daruri; și a venit și o fecioară ca să slujească cu credință bătrânului; iar după ceva vreme, obișnuindu-se ei unul cu altul, însănătoșindu-se el, a căzut cu dânsa, iar femeia a luat în pântece.

4. Iar oamenii, văzând-o pe dânsa având în pântece, o întrebau de unde a zămislit, iar ea a răspuns că de la bătrânul; iar ei nu o credeau pe dânsa. Iar bătrânul zicea către dânșii: „Eu am făcut aceasta; păziți-mi rogu-vă pe copilul ce se va naște”.

5. Deci, după ce s-a născut și l-au înțărcat, venind bătrânul și luând copilul, s-a dus iarăși în Schit și, pândind o zi de praznic, după ce a pus copilul pe umărul său, a venit în biserică și a intrat înaintea a tot poporul ducând pe copil pe umărul lui.

6. Și, văzându-l pe el frații, au plâns. Iar el a zis către dânșii: „Vedeți copilul acesta? Este fiu al neascultării; deci păziți-vă pe sine, fraților, că iată, la bătrânețile mele făcui aceasta; rugați-vă, dar, pentru mine!” Și, ducându-se în chilia lui, a pus început de lucrarea sa cea de mai-nainte.

7. Un frate a fost mușcat odată de un șarpe și a intrat într-o cetate ca să se tămăduiască; și l-a primit pe dânsul o femeie

---

[265] Voia să se ducă de fapt în Alexandria Egiptului; unde se putea vindeca, Schitul fiind și el în Egipt.

cucernică și temătoare de Domnul și l-a tămăduit pe dânsul. Iar după ce a dobândit puțină ușurare de boală, a început Diavolul a-i semăna lui gânduri spurcate spre dânsa. Și, venind aceea după obicei ca să-i slujească lui, fratele s-a atins de mâna ei.

8. Iar ea, cunoscând războiul bătrânului, i-a zis lui: „Nu, Părinte. Pe Hristos ai, în Hristos te-ai îmbrăcat, îngerească schimă porți. Adu-ți aminte de scârba și de pocăința cu care ai a te pocăi mai pe urmă șezând în chilie; adu-ți aminte de suspinele și lacrimile cu care vei lăcrima îndelung și de cealaltă rea-pătimire pe care o vei pătimi pentru scurta și putreda dulceață”.

9. Iar el, acestea auzind de la acea curată femeie, s-a rușinat, neputând nici în fața ei a se uita; și voia să fugă de acolo, iar aceea iarăși l-a oprit pe dânsul cu milostivirea lui Hristos și i-a zis: „Să nu te rușinezi și să fugi, că nu te-ai tămăduit desăvârșit; iar acele gânduri nu erau ale sufletului tău cel curat, ci erau vârâri ale pizmărețului Diavol”. Și așa, plecându-l pe dânsul să mai rămână, după ce l-a tămăduit, i-a dat drumul cu pace și cu merinde.

II. A Părintelui [Pavel Everghetinosul]

Vezi cum și acest frate, pentru lipsa nădejdii în Dumnezeu și împuținare, a mers fără sfială în cetate pentru tămăduirea suferinței celei trupești? Cum, părăsindu-se de har, a fost luat în stăpânirea vrăjmașului? Și negreșit și acesta, de ar fi avut plecată pe acea minunată femeie, în curvie ar fi căzut; dar monahul a fost întărit de dânsa spre a nu cădea desăvârșit, de care lucru și noi temându-ne, să ne păzim.

III. A lui Diadoh

1. Nimic nu ne oprește a chema doctori în vremea bolilor; iar fiindcă meșteșugul doctoricesc era să se dobândească cândva prin iscus omenesc, pentru aceasta și buruienile au fost de mai-nainte. Însă nu întru doctori trebuie să avem nădejdea tămăduirii, ci întru adevăratul nostru Mântuitor și Tămăduitor – Hristos.

2. Iar acestea le zic celui ce îndreaptă în obște sau în cetăți scopul înfrânării, căci, datorită locului [condițiilor] în care petrec, nu pot avea prin dragoste necontenită lucrarea credinței. Încă și altfel: anume pentru a nu cădea ei în slava-deșartă și în ispita Diavolului, prin care unii înaintea multora se făgăduiesc, zicând că nu au trebuință de doctori.

3. Iar dacă cineva viață singuratică în locuri mai pustii îndreaptă între doi sau trei frați de același nărav [chip al viețuirii], la singur Domnul nostru, Cel ce tămăduiește nouă *toată boala și*

toată neputința (Matei 4: 23), pe sine să se aducă prin credință, măcar în orice suferință vor cădea, căci, după Domnul, în pustietate are destulă mângâiere.

4. Drept aceea, unul ca acesta nu va fi lipsit niciodată de lucrarea credinței, mai vârtos că nici nu va afla de unde să-și arate fapta bună cea din răbdare, având pustietatea drept bună perdea; că pentru aceasta și *Domnul face a locui în casă pe cei ce sunt într-un fel* (Psalm 67: 7).

IV. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe starețul zicând: „De vreme ce la slujba bolniței ai socotit să fiu, spune-mi, Părinte, să citesc cărți doctoricești și să dobândesc iscusință din ele sau mai vârtos să fiu fără de grijă despre unele ca acestea și să fug de dânsele ca de unele ce risipesc mintea, ca nu cumva să nu mă mai trezvesc și să-mi pricinuiesc slavă deșartă? Să mă îndestulez oare cu cunoștințele pe care le am, folosind untdelemnul, cataplasmele și ungerile, și, simplu zicând, folosind meșteșuguri ca acestea pe care îndeobște le urmează cei mai mulți din cei ce nu citesc cărți?”

2. Răspuns-a bătrânul: „De vreme ce nu am ajuns la desăvârșire, ca desăvârșit să ne izbăvim de patimile robiei, ne este mai de folos să nu ne îndeletnicim cu cele doctoricești, ci cu patimile [pentru izbăvirea de ele][266], ci întru Dumnezeu, Cel ce omoară și face viu, întru Cel ce a zis: *Bate-voi, și Eu voi vindeca* (Deut. 32: 39). Deci, cinstindu-le pe acestea sau și întrebând pe cineva pentru ele, să nu uiți *că fără Dumnezeu nu se face nimănui tămăduire.* Deci cel ce se folosește de ele, dator este ca în numele lui Dumnezeu să se folosească, și El îi va ajuta lui. Meșteșugul doctoricesc nu oprește pe nimeni a fi pravoslavnic [drept-slăvitor], dar să-l ai pe acesta precum și frații au rucodelia lor. Cu frica lui Dumnezeu fă ceea ce faci și păzește-ți meșteșugul”.

3. Zis-a fratele: „Altădată mi-ai zis că și întru aceasta își poate tăia cineva voia sa*:* întru a nu se prici vreodată a-și impune voia sa sau cuvântul său. Așadar, Părinte, dacă eu aduc un lucru folositor la bolnav, iar acela îl vatămă? Într-o pricină ca aceasta eu mă necăjesc, ca unul ce mi-am făcut voia mea. Și iarăși, văd că toată ziua sunt întru risipire și, să zic pe scurt, abia dacă pot să-mi mai

---

[266] În *Filocalie* (Vol. XI, la întrebarea 327) avem mai liber: „Ne e de ajutor mai degrabă să ne folosim de scrierile de medicină decât să ne lăsăm în seama patimilor”. La care cuvânt avem o scolie (nota 480): „Căci dacă ne-am încrede în priceperea noastră, am face-o cu mândrie și am greși”. Iar în *trad. neogr.:* „Ne e mai de folos să nu cugetăm la chestiunile doctoricești mai mult decât asupra patimilor”.

aduc aminte de Dumnezeu; deci, spune-mi, ce să fac? Că cred că aici[267] îmi este mântuirea”.

4. Răspuns-a bătrânul: „De socotești că lucrul acesta ajută celui bolnav, și pentru aceasta pui și cuvântul tău, și se întâmplă ca dintru aceasta el să se vatăme, Dumnezeu, luând aminte la inima ta, nu te osândește, că știe că, vrând a-l folosi, l-ai vătămat [fără de voie]. Iar dacă vreunul iscusit va zice ție ce să faci, iar tu, trecând cu vederea a-l asculta pe dânsul, vei face ceea ce ți se pare ție, aceasta este mândrie și voie proprie.

5. Iar pentru risipire ascultă acestea: mulți aud mereu despre o cetate, și se întâmplă lor ca să intre într-însa fără a cunoaște că este aceea despre care au auzit. Frate, tu toată ziua ești întru pomenirea lui Dumnezeu, și nu cunoști?[268] Căci a avea poruncă și a te îndeletnici a o păzi pe dânsa este și dovadă de supunere și de pomenire a lui Dumnezeu.

6. Și bine ți-a zis ție fratele Ioan: «Scoate întâi frunzele, adică lucrurile patimilor, și, cu vrerea lui Dumnezeu, vei scoate și roadele, adică înseși patimile[269]». Deci, dacă nu știi ce-ți este de

---

[267] În aducerea-aminte de Dumnezeu, în pomenirea Lui.

[268] Pilda cetății o găsim și la Pricina VIII, 2 din Vol. II (vezi și nota, în care e așezată și o frumoasă scolie din *Filocalie* la răspunsul de față), unde se citează din același răspuns al bătrânului, însă în chip diferit, alegându-se mai mult acele ziceri legate de tema cu pricina.

[269] Interesant este cum roadele sunt asemănate cu patimile. Patimile pot fi înțelese ca fiind părțile sau puterile sufletului (rațiunea, iuțimea sau mânia și pofta sau dorirea) în ipostaza de slujitoare ale celor contrare, adică ale cugetărilor celor strâmbe ale minții, care, din lenevie, mândrie și îndemnul vrăjmașului se fac născătoare ale celorlalte (de care *Everghetinosul* pomenește din plin); acestea ce sunt născute din cele trei sunt singurele ce pot fi dezrădăcinate. O patimă nu poate fi propriu-zis dezrădăcinată: mânia, pofta, iuțimea, diferitele afecte și nevoi sunt lăsate de Dumnezeu pentru osebite foloase (împotriva păcatului, pentru sporire spre Dumnezeu, ajutorarea altora, lupta împotriva răului și multe altele). Avva Isaia făcea undeva deosebire între patimile firești (dând ca exemplu mânia) și cele nefirești, contra firii, precum minciuna, excesele alimentare, curvia, răutatea arătată prin ură, ucidere, furt etc., care deci pot fi socotite păcate. Aceste patimi nefirești sunt de fapt patimile firești abătute de la lucrarea lor cea după fire, adică după sensul sau rațiunea dumnezeiască sădită în fire. Căci săvârșirea răului, ca îndepărtare de Dumnezeu, este una cu abaterea lucrării puterilor firii de la scopul lor, sau mișcarea nesocotită a puterilor firești (ale sufletului) spre altceva decât scopul lor, în urma unei judecăți greșite (cf. *Filocalia,* Vol. III, Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie,* Definiția răului). Patimile sunt văzute aici ca roade în sensul de punere în lucrare a judecăților greșite de care s-a zis, care rodesc prin lucrurile sau pricinile patimilor de care zice Avva Varsanufie, înțelese prin metafora frunzelor.

folos, urmează celor ce știu, și aceasta este smerenie, și prin ea afli harul lui Dumnezeu; deci, precum ai zis, «că aici îmi este mântuirea», bine ai zis aceasta, că n-a fost fără de Dumnezeu venirea ta, ci Dumnezeu te-a păzit.

7. Împuternicește-te în Domnul, că nu mică dobândă câștigi din «risipirea» de care zici”.

V. A Sfântului Efrem

1. Nu te lenevi față de cel bolnav, că scris este: *Cel ce-și astupă urechile sale a nu auzi pe bolnav, și el va striga și nu va avea cine să-l asculte* (Pilde 21: 13).

2. De pătimește fratele tău, ostenește-te împreună cu dânsul, ca să te învrednicești a auzi de la Domnul în Ziua aceea: *Dacă unuia din acești frați ai Mei prea mici ați făcut, Mie ați făcut* (Matei 25. 40).

3. Cel ce nu se îngrijește de bolnav, întărâtă pe Cel ce-l pedepsește pe dânsul; iar cel ce se bucură întru căderea fratelui lui va cădea cu cădere vestită.

4. Iubitule, dacă ești iscusit la știința doctoricească, fii treaz, ca nu cumva, vrând a tămădui pe alții, pe sine pătimaș să te arăți, precum zice Apostolul: *Ca lucrul vostru cel bun să nu se hulească* (Rom. 14: 16).

Deci așa numitele patimi din afara firii sau nefirești sunt aceleași patimi firești în ipostaza de abatere de la scopul lor, care trebuie numai „netezite”, cum zic Părinții, sau temperate, aduse la cumpătare spre folosul firii menite îndumnezeirii, iar așa-numita dezrădăcinare a patimilor se referă mai mult la cele născute din cele trei de care am zis. Cele zise de Avva Varsanufie par o tâlcuire la Psalmul 1: 3, unde omul e asemănat cu pomul răsădit lângă izvoarele apelor, care-și lucrează mântuirea prin frunze – ca tot atâtea cugetări drepte ale minții – și prin apă și soare – ca chipuri ale lucrării harului. Mintea unui om ca acesta nu se pleacă sau nu râvnește peste măsură nici la soare, nici la apă, ca nu cumva printr-o râvnă nechibzuită sau prin lenevie și mândrie să se pârjolească sau să se înece prin păcat de pedeapsa Proniei. Roadele minții cei drept-cugetătoare sunt virtuțile, faptele bune cele după fire, iar roadele minții ce cugetă strâmb sunt răutățile cele împotriva firii.

PRICINA A ȘAISPREZECEA

Că nu se cuvine ca monahul, fără de mare nevoie, a se scălda sau a se dezgoli.

I. Din viața Sfântului Antonie

1. Marele Antonie, de-a pururea cu nevoință multă și întinsă îndeletnicindu-se – că întotdeauna postea, iar îmbrăcămintea pe dinăuntru o avea de păr, iar pe dinafară de piele, pe care a și purtat-o până la sfârșit –, nici trupul a-l scălda pentru tină nu suferea vreodată, nici picioarele a le spăla și nici măcar simplu a le băga în apă nu voia, fără de mare nevoie; și nici dezgolindu-se nu l-a văzut cineva vreodată pe dânsul în toată viața sa, de când s-a făcut monah, nici trupul său nu l-a văzut cineva vreodată gol.

2. Odată, șezând în munte, uitându-se în sus a văzut pe oarecine ridicându-se în văzduh și multă bucurie făcându-se pentru toți[270]; și, minunându-se și fericindu-l pe unul ca acela și vrând a afla cine este acela, a auzit un glas zicând: „Acesta este sufletul lui Ammun, monahul cel din Nitria (acesta fusese pustnic până la bătrânețe)”.

3. Și se zice că multe semne se făceau printr-însul, printre care și acesta. Odinioară, trebuință făcându-se ca să treacă el râul Licos, pentru că era vremea când apele se revărsau [fluxului], l-a rugat pe Theodor care era împreună cu dânsul să se îndepărteze de dânsul, ca să nu-și vadă unul altuia goliciunea atunci când vor înota; apoi, ducându-se Theodor, acum se rușina a se vedea chiar și pe sine gol; deci, cum se rușina el și se îngrijea, de năprasnă răpindu-se, a fost dus de acea parte.

II. Din povestirea Sfinților Părinți celor uciși în Sinai și în Raith

1. După ce barbarii au ucis pe mulți dintre sfinți, străbătând pustia, au aflat un loc cu verdeață și cu mulți copaci împodobit, spre care îndată degrabă au alergat.

2. Și, apropiindu-se ei, au nimerit la o căscioară unde locuia un tânăr, a cărui mărime de suflet și bărbăție și înșiși barbarilor s-a socotit vrednică de mirare: căci el n-a suferit să le arate nicio mănăstire ascunsă de ochii lor ca să scape de moarte (căci aceasta [scăparea] îi era făgăduită lui de barbari), nici a ieșit din căscioară, nici a dezbrăca haina nu s-a învoit, zicând: „A spune despre cineva care se ascunde, vânzare este, iar a asculta de orice voi fi silit să

---

[270] *Trad. neogr.* adaugă „Sfinții Îngeri”.

fac, este nebărbăție și moliciune a sufletului. Că celor ce se nevoiesc, zicea, mărime de suflet le trebuie, și nu se cuvine a se pleca fricii sau îngrozirilor, chiar de ar aduce vreo mare primejdie; căci, dacă ne dăm unui obicei ca acesta, el ni se face drum spre căderi [tot] mai mari, iar spaima[271], odată ce s-a deprins a pune stăpânire, poruncește a trece cu vederea și mari bunătăți, încă mai pe urmă a vinde și blagocestia, adică atunci când frica de cele cumplite va afla socoteala împresurată prin spaimă.

3. Iar dacă acum, zice, voi scoate din socoteală de-sine-stăpânirea, cum oare, temându-mă de moarte năprasnică, nu mă voi pleca mai lesne a merge către păgânătate – mai vârtos de chinuri și de tescuiri îngrozindu-mă – așa obișnuindu-mă mai vârtos a cinsti nedurerea decât folosul?

4. Drept aceea, nu mai căutați acum a dobândi cele ce nădăjduiți și așa nu pregetați a face cele ce voiți. Că niciun loc din cele în care locuiesc iubitorii de Dumnezeu, măcar că le știu, nu vă voi arăta. Și din ușă poruncind voi, eu nu voi ieși, nici haina nu o voi dezbrăca, ca nu cumva, încă întru simțire fiind și stăpân pe voire, să mă vadă cineva gol și să-mi vadă trupul pe care nici ochii mei nu l-a văzut până acum. Iar după ce voi muri și fără simțiri voi fi, să facă fiecare ce voiește cu mine; căci astfel prihănirea va fi a cruzimii celor ce lucrează fărădelegea, și nu a socotelii celui ce pătimește[272].

5. Deci înăuntru voi muri, îmbrăcat, precum m-am hotărât, și nu voi face ceva în afara socotelii vânzându-mă pe mine ca pe un rob; voi fi ucis în stadia în care m-am nevoit și mormânt îmi va fi mie această căscioară, care, sudorile faptei bune mai-nainte primindu-le, acum va primi sângele vitejiei.

6. Nesuferind pierzătorii îndrăzneala vitejiei sufletului lui, prea iute s-au repezit asupra lui, încât l-au tăiat făcându-i atâtea răni câte încăpea trupul. Că fiecare, vrând să-și astâmpere mânia sa, nu socotea izbândă din destul săbiile celor ce au apucat mai-nainte, de nu și însuși cu a sa mână străpungând cu sabia, așa putea să-și mângâie mânia.

Cei mai mulți dintre ei l-au străpuns pe când el era deja mort, și așa s-au depărtat, turbându-se mânie că nu le-a ajuns lor trupșorul spre mai multă chinuire.

III. Din viața Sfântului Ioanichie cel Mare

1. La minunatul Ioanichie mers-a odinioară Eustratie,

---

[271] δειλία, spaima, frica înțeleasă ca lipsă de curaj și lașitate.

[272] *Trad. neogr.* adaugă „care, fiind mort, nu mai poate face nimic”.

egumenul mănăstirii Avgara, împreună cu alți oarecare și, întru vorbire zăbovindu-se ei, un bărbat oarecare, Ilie cu numele, ce pustnicea în vecinătate împreună cu Sfântul, pe însuși Marele și pe cei ce au venit cu Eustratie îi ospăta.

2. Prihănind deșertăciunea vieții și prin cuvinte [argumente] vădind nestatornicia ei și netemeinicia ei, dumnezeiescul Ioanichie îi îndemna de obște pe aceia să se depărteze de cetăți și de sate, zicând că mai vârtos lui Ilie i se cuvine a face aceasta decât celorlalți. Iar el a zis: „Fii încredințat de aceasta, Părinte Ioanichie, că multă adeverire de aceasta ne dă pustietatea și singurătatea din anii cei mulți ce au trecut”.

3. La două zile după ce sfântul a zis acestea, același monah, Ilie, apropiindu-se dânsul, a cerut blagoslovenie pentru boala ce se încuibase într-însul ca să se ducă la unul din satele ce izvorau ape fierbinți. Deși Sfântul n-a voit, acela stăruia cu cererea; însă mai pe urmă, plecându-se sfântul la neputința fratelui, l-a slobozit să plece.

4. Apropiindu-se de acele locuri, Ilie abia dacă s-a putut apropia de fața apelor celor fierbinți, de unde a și leșinat; însă a fost ridicat de unii ce au trecut din întâmplare pe acolo, care l-au culcat într-una din chiliile de lângă munte. Pe la miezul nopții însă s-a depărtat de loc, atât mulțumind pentru ostenelile nevoințelor celor dinainte, încât, pentru pomenirea acestora, s-a căit amar pentru acest mai de pe urmă gând, de unde a și simțit puțină oarece tămăduire a trupului.

IV. A Sfântului Efrem

1. Nu se cuvine călugărului a-și spăla trupul sau picioarele cu împătimire, precum cei iubitori de dulceți; că, precum aceia prin grijirea trupului și a hainelor vânează dulcețile, tot așa și nevoitorul blagocestiei, prin cele potrivite, se oștește împotrivindu-se celor potrivnici[273].

V. A lui Avva Isaia

1. De vei merge la vreun frate și vei osteni pe drum, și vei voi cu puțin untdelemn a te unge pentru osteneala căii, unge numai picioarele tale, sfiindu-te a le descoperi pe ele, iar trupul tău să nu-l ungi, afară de nevoie sau de boală.

2. Iar șezând tu în chilie, de va veni frate străin la tine, asemenea fă-i și lui, ungându-i picioarele lui, și zi lui: „Fă dragoste

---

[273] *Trad. neogr.* adaugă „adică prin nesocotirea trupului și a împodobirii acestuia”.

și ia puțin untdelemn și unge-te cu el”.

Și de nu va voi să ia, pentru odihnă, nu-l osteni pe dânsul; iar de este bătrân lucrător[274], silește-l până se va unge peste tot.

VI. A Sfântului Diadoh

1. Nimeni n-ar putea zice că a merge la feredeu[275] este lucru păcătos sau fără socoteală; însă a se înfrâna cineva depărtându-se de feredeu și vitejesc lucru zic că este și cu totul înțelept. Căci, dacă ne oprim de la baie, acea moleșeală îndulcitoare nu ne moleșește nici trupul, nici întru pomenirea neslăvitei goliciuni a lui Adam nu ne poate aduce, ca astfel și de frunzele aceluia să ne îngrijim spre a ne acoperi a doua oară pricina rușinii. Mai vârtos, ca cei ce cu puțin mai-nainte am sărit din pierzarea vieții, datori suntem prin curățenie să ne cinstim trupul nostru cu frumusețea fecioriei.

VII. Din Pateric

1. Povestitu-ne-a nouă Avva Paladie acestea: „Odinioară, zicea, intrând în Alexandria împreună cu Avva Daniil pentru o trebuință, ne-am întâlnit cu un tânăr ieșind dintr-o baie unde se spălase. Și, văzându-l bătrânul, a oftat și mi-a zis: «Vezi pe acest frate? Numele lui Dumnezeu se va huli din pricina lui. Dar să mergem după dânsul ca să vedem unde petrece».

2. Și, urmându-i, am intrat după dânsul; și, luându-l pe dânsul bătrânul deosebi, i-a zis: «Frate, tânăr fiind tu și sănătos, nu ți se cade a te îmbăia. Căci crede-mă, fiule, că pe mulți smintești, nu numai pe mireni, ci și pe călugări». Răspuns-a acela bătrânului: *«Dacă încă aș plăcea oamenilor, nu aș fi robul lui Hristos* (Gal. 1: 10). Dar și scris este: *Nu judecați, și nu vă veți judeca* (Luca 6: 37)». Atunci i-a făcut lui bătrânul metanie zicând: «Iartă-mă, pentru Domnul, căci ca un om am greșit». Iar după ce am ieșit de acolo, i-am zis stărețului: «Nu cumva fratele e bolnav, și pentru aceasta se îmbăiază, și astfel nu se poate socoti sub osândă?»

3. Iar starețul, oftând și lăcrimând, a zis: «Să te încredințeze pe tine adevărul, frate, căci am văzut mai mult de cincizeci de draci înconjurându-l pe dânsul și turnând peste el noroi puturos, și o arăpoaică șezând pe umărul lui și sărutându-l, și altă arăpoaică înaintea lui batjocorindu-l și învățându-l cele nerușinate, și dracii împrejur urmându-i și bucurându-se de dânsul; iar pe sfântul înger nu l-am văzut nici aproape, nici departe de dânsul. Drept aceea, de

---

[274] Ce se îndeletnicește adică cu virtuțile practice.

[275] Baie publică.

aici socotesc că este plin de toată scârnava lucrare.

4. Iar cea zisă o mărturisesc și hainele lui, care sunt de piele, moi și netede, încă și petrecerea lui e fără de rușine în mijlocul cetății acesteia, întru care și cei ce au îmbătrânit în nevoință intrând pentru oarecare trebuințe de nevoie, îndată se grăbesc să iasă, ca să nu pătimească vreo vătămare sufletească.

5. Încă și într-alt fel: de n-ar fi fost acesta iubitor de sine, și iubitor de dulceți, și iubitor de curvie, nu s-ar fi dezgolit pe sine fără de rușine în feredeu, nici i-ar fi văzut pe ceilalți goi, precum au hotărât Sfinții Părinții noștri Antonie, Pahomie, Ammun și Serapion și ceilalți Purtători de Dumnezeu Părinți, anume ca nimeni dintre călugări fără de mare nevoie sau boală să se dezgolească. Că și ei, vrând a trece râuri pentru o oarecare trebuință de nevoie, nefiind luntre și a se dezgoli nesuferind, pentru că se rușinau de sfântul înger care urma lor și de soarele ce lumina, măcar că de oameni nu se vedeau, rugau pe Dumnezeu și treceau pe sub cer, Iubitorul de oameni și Atotputernicul Dumnezeu deodată primind cererea lor cea dreaptă și plină de cucernicie, cu preaslăvire plinind-o și cu lucrul săvârșind-o». Acestea zicându-le mie, bătrânul a tăcut.

6. După ce ne-am întors noi în Schit, n-au trecut multe zile și au venit niște frați din Alexandria, care au povestit că fratele cutare, care era preot (căci fusese hirotonit) viețuind în biserica Sfântului Isidor, acela, după ce cu puțin mai-nainte venise din Constantinopol (acesta adică era fratele despre care vorbise bătrânul), s-a aflat că curvise cu femeia Selenariului[276], dar, prinzându-se de slugile aceluia și de vecini, i-au tăiat amândouă boașele împreună cu mădularul [scârbavnic al] trupului, iar după tăiere, trăind încă trei zile, s-a săvârșit, făcându-se rușine și ocară tuturor monahilor.

7. Iar eu, auzind aceasta, sculându-mă, m-am dus la Avva Daniil și i-am povestit lui întâmplările; și, auzind bătrânul, a lăcrimat și a zis: «Pedeapsă celui mândru e căderea». Și a însemnat bătrânul că, de nu ar fi bolit acela cu mândria și ar fi primit sfătuirea lui, nu ar fi pătimit una ca aceasta. Din căderea aceluia să se pedepsească [să ia pildă de învățătură] și ceilalți mândri și să se învețe a se abate de la o prăpastie ca aceea”.

VIII. A Sfântului Efrem

1. Spune-mi, iubite frate, pentru ce speli obrazul tău cu apă? Negreșit ca să placi aproapelui tău; iar din aceasta arătat este că

---

[276] Demnitar care se ocupa cu păzirea sau chivernisirea secretelor de stat de la palatul împărătesc din Constantinopol.

n-ai scuipat [disprețuit] patimile trupului tău, ci încă ești robit întru dânsele.

2. Deci, de voiești a spăla fața ta, spal-o cu lacrimi și o scaldă cu plânsul, ca să strălucească cu slavă înaintea lui Dumnezeu și a Sfinților îngeri; că, spălând fața cu lacrimi, este frumusețe neveștejită.

3. Dar, cu toate acestea, îmi vei zice că te rușinezi de întinarea feței tale; dar să știi că tina picioarelor și a feței tale, unită cu o inimă curată, mai mult decât soarele va străluci între Dumnezeu și între Sfintele Puteri.

PRICINA A ȘAPTESPREZECEA

Că la Dumnezeu nu este ceva nehotărât, ci toate cele ce se fac, și înseși morțile cele de năprasnă, cu precunoștința lui Dumnezeu sunt hotărâte [rânduite].

I. A lui Grigorie Dialogul

1. Un bărbat cucernic, Anastasie cu numele, era egumen al unei mănăstiri ce se chema Ipocrimnon[277], pentru că era așezată sub o râpă; și era zăcând deasupra acestei mănăstiri o piatră foarte mare.

2. Într-o noapte, din înălțimea acelei pietre se făcu un glas mare, care zicea: „Anastasie, vino!” Apoi, glasul chemă, pe rând, alți opt frați. Iar acest glas a fost auzit de tot soborul. Și au cunoscut toți cei chemați că li se apropiase moartea.

3. Întâi, după puțin, a adormit dreptul Anastasie, apoi, pe rând, s-au dus către Domnul și ceilalți, precum le poruncise glasul. Deosebi de acestea, s-a întâmplat atunci un alt lucru minunat: că, în vreme ce cinstitul Anastasie se muta la Domnul, în mănăstire era un frate care nu voia să trăiască fără de dânsul.

4. Deci, la picioarele lui tăvălindu-se, îl ruga pe dânsul cu lacrimi zicând: „Pe Cel către Care te-ai dus, să nu mă lași a face în lumea aceasta șapte zile fără de tine”. Și, mai-nainte până ce să se sfârșească săptămâna, a adormit și el, care nu era chemat alături de ceilalți. Așadar arătat este că mutarea acestuia de aici singură rugăciunea sfântului a lucrat-o.

Petru

5. Dintru acestea ne învățăm că cei desăvârșiți de la Domnul pot fi auziți de multe ori și întru cele ce nu sunt hotărâte de mai-nainte[278].

Grigorie

6. Cu toate acestea, nu putem socoti nicidecum că se pot auzi întru cele ce nu sunt înainte-hotărâte; însă cele ce, rugându-se sfinții, le dobândesc sau fac, iată, mai-nainte hotărâte sunt, ca prin rugăciunea lor să le câștige pe acestea; și însăși moștenirea Împărăției celei veșnice de la Atotputernicul Dumnezeu întru cei aleși este înainte-hotărâtă, ca întru bunăvoința aceasta a lui Dumnezeu cu osteneli și prin rugăciune să o dobândim[279].

---

[277] Traducere a toponimului latin „Suppentonia”, localitate aflată în apropierea vechii cetăți Nepi.

[278] *Trad. neogr.:* „pot dobândi și lucruri care n-au fost hotărâte de mai-nainte”.

[279] Sfântul Grigorie nu pare nici să infirme, nici să confirme zisa lui

Petru

7. Arată-mi însă mai limpede dacă rugăciunea poate oarecum împreună-lucra cu înainte-hotărârea.

Grigorie

8. Aceasta, Petre, o poți cunoaște și din istoria lui Avraam; că, precum știi, lui Avraam i-a zis Dumnezeu: *Întru Isaac se va numi sămânța ta* (Fac. 21: 12). Și iarăși: *Părinte al multor neamuri te-am pus tine* (Fac. 17: 5). Și iarăși: *Te voi blagoslovi și voi înmulți sămânța ta ca stelele cerului* (Fac. 22: 17). Deci Dumnezeu a binevoit a înmulți sămânța lui Avraam prin Isaac.

9. Deci, dacă întru Isaac era hotărât a se înmulți sămânța lui Avraam, pentru ce a avut Isaac soție străină? Că scris este: *Că Isaac a rugat pe Domnul pentru soția sa, și El a dat zămislire Rebeccăi* (Fac. 25: 21). E limpede deci de aici că înainte-hotărârea prin rugăciune se împlinește, prin care, auzit fiind Isaac, a făcut fiu, întru care era Dumnezeu hotărând a înmulți sămânța lui Avraam.

Petru

Nimic n-a rămas în îndoială la întrebarea aceasta, ci am avut luminat dezlegarea nedumeririi.

Petru de mai-nainte. El arată că, paradoxal, chiar și acolo unde cineva, după omenească-cuviință zicând, schimbă prin cererea sa cele hotărâte de Dumnezeu, precum Ninivitenii prorocia lui Iona, făcând pe Dumnezeu să lucreze altfel sau să schimbe cele hotărâte, chiar și aici Dumnezeu preștie toate acestea și lucrează ca atare, hotărând cele de cuviință.

PRICINA A OPTSPREZECEA

Despre răbdarea în boli și folosul cel dintr-însele, și cum unora din cei îmbunătățiți li se aduc de la Dumnezeu pedepse iconomicești spre desăvârșita curățenie.

I. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Un Preacucernic Părinte pe nume Spes, în locul ce se numește Cample, a zidit osebite mănăstiri; pe acesta, Preaputernicul și Milostivul Dumnezeu aici pedepsindu-l, din veșnicele munci l-a izbăvit; căci pentru iconomia Lui cea prea mare a arătat și îngrozirea și milostivirea[280]: că, pe cât de mult pe dânsul bătându-l îl iubea (cf. Pilde 3: 12; Evr. 12: 6), mai pe urmă desăvârșit l-a arătat, tămăduindu-l pe dânsul.

2. Căci ochii lui, până la patruzeci de ani cu petrecerea întunericului i-a orbit, nici puțintică vedere lăsându-i lui; iar pe această bătaie nimeni nu o poate suferi, de nu însuși Milostivul Părinte, Cel ce dă chinuire, nu va dărui și răbdare; că, pentru nerăbdare, la unii pedeapsa aceasta adaugă păcat, și nu folos. Pentru aceasta, știind Dumnezeu neputința noastră, cu bătăile Lui amestecă și răbdarea, ca, și pedepsind pe aleșii Săi, fii drepți să-i arate, apoi și cu dreptate spre dânșii să Se milostivească[281].

---

[280] *Lit.* împreună-pătimirea (συμπάθεια).

[281] σπλάγχηισθή = *lit.* să se apropie afectiv, iubitor de cele dinlăuntru ale noastre. Așadar, bătăile pedepsitoare sau pedagogice, ca lucrări ale iconomiei lui Dumnezeu, ce iau forma „îngrozirilor”, cum zice mai sus, săvârșite nu din mânie – cum cu omenească-cuviință le-am putea noi înțelege –, pricinuiesc răbdare în sufletul nevoitorului, iar prin această lucrare a îndreptării – cum pare a fi numită mai jos – Dumnezeu Își face Sieși fii drepți prin apropierea Sa iubitoare, sau milostivire a Sa (σπλαγχηίσθην, precum înțelegeau cei vechi acest termen). Am văzut mai sus că îngrozirea e amestecată cu milostivirea sau împreună-pătimirea. Prin aceasta se arată că Dumnezeu e neîncetat prezent în suferințele robilor Săi; El nu le sloboade pe acestea, sau nu ne lasă pradă lor decât din iconomie, adică pentru vindecare de păcate și patimi și aflarea mântuirii. Ca frate al nostru Care prin întrupare S-a făcut și om, El pătimește cu noi în toate suferințele noastre pentru a dobândi răbdare (vezi și Rom. 5: 3-5). El nu este precum judecătorii și dregătorii lumii acesteia, care pedepsesc sau fac bine în vârtutea unor legi sau din interese uneori meschine sau din alte pricini; aceștia prea puțin sau deloc pătimesc și îi iubesc pe cei pe care îi conduc sau cu care intră în legătură; El însă vine în apropierea noastră ca un Doctor gata fără încetare a ne ajuta și vindeca dacă și noi dorim aceasta, nu dintr-un interes oarecare – căci, ca Dumnezeu desăvârșit, nu are nevoie de ceva de la noi –, ci din iubirea Sa, ca Unul Care, ca Făcător, nu poate să nu Se

3. Pentru aceea și pe acest Preacucernic bărbat, deși cu întunericul acesta din afară l-a înnegrit, cu lumina cea dinăuntru însă niciodată nu l-a părăsit, care, atunci când cu bătaia [pedeapsa] trupului se învifora, avea prin acoperirea Duhului mângâiere inimii; iar pentru că anul al patruzecilea isprăvise cu orbirea, și Domnul i-a redat lui lumina, Același i-a făcut pomenire de apropierea morții sale, poruncindu-i să propovăduiască cuvântul vieții (cf. I Ioan 1: 1) în mănăstirile cele zidite de dânsul, ca unul care, iată, luând acum a doua oară lumina trupului, pe cea a inimii să o deschidă.

4. Iar el, de porunca Celui ce a poruncit ascultând, obștile fraților le înconjura și poruncile vieții, pe care lucrând le învățase, înaintea acelora le-a pus [spre învățătură]; iar după cincisprezece zile, întorcându-se de la propovăduire în mănăstirea sa, chemând pe frați în biserică și stând în mijlocul lor, s-a împărtășit de Stăpânescul Trup și Sânge, cu care a săvârșit și cântările cele tainice ale psalmilor; și încă cântând ei, iar el la rugăciune petrecând, și-a dat sufletul său.

5. Și toți frații cei ce erau de față au văzut ieșind din gura lui un porumbel; și, acoperământul bisericii deschizându-se, frații au văzut cum s-a suit la cer; iar printr-o închipuire ca aceasta a porumbelului le-a arătat lor Atotputernicul Dumnezeu în ce simplitate[282] a inimii a slujit lui Dumnezeu bărbatul acesta.

II. A lui Diadoh

1. Atunci când pentru bolile cele trupești ce ni se întâmplă nouă foarte ne îngreuiem, se cuvine a ști că sufletul este încă robit cu patimile trupului; pentru aceea, poftind el bunătățile cele materialnice, nu numai că nu voiește a se despărți de cele bune ale vieții, ba chiar și mare neajuns socotește ca, din pricina bolii, să nu se poată folosi de cele dulci ale vieții.

2. Iar dacă cu mulțumită primește mâhniciunile cele din boli, de aici se cunoaște că nu este departe de hotarele nepătimirii; drept aceea și moartea cu bucurie o așteaptă, ca pe una care mai vârtos este pricinuitoare a vieții celei adevărate.

În ce chip ceara, dacă nu se moaie sau nu se încălzește multă vreme, nu poate primi pecetea cea pusă pe ea, tot așa și omul, dacă prin dureri și boli nu se va lămuri, nu va putea primi pecetea virtuții lui Dumnezeu.

3. Pentru aceea și Domnul zice dumnezeiescului Pavel: *Ajunge ție harul Meu, că puterea Mea întru neputințe se*

îngrijească de lucrul mâinilor Sale.

[282] ἀκεραιότης = desăvârșire, nevătămare, nevinovăție, curăție.

săvârșește, iar apoi însuși Pavel se fălește zicând: *deci prea cu dulceață mă voi lăuda întru neputințele mele, ca să umbrească peste mine puterea lui Hristos* (II Cor. 12: 9), el adică zicând *neputințe* năpustirile întrarmate ale vrăjmașilor Crucii lui Hristos, care adesea i se întâmplau lui și Sfinților celor de atunci, ca să nu se înalțe, precum însuși zice, pentru covârșirea descoperirilor (cf. II Cor. 12: 7), ci mai vârtos să petreacă [ei] prin smerenie în chipul desăvârșirii prin desele defăimări cele de aici, astfel păzind cu cuvioșie Dumnezeiescul har[283].

4. Iar noi acum *neputință* zicem gândurile cele viclene și slăbiciunile trupești; căci atunci trupurile sfinților celor ce se nevoiau împotriva păcatului se dădeau la chinuri purtătoare de moarte și la alte feluri de necazuri, ei fiind mult deasupra patimilor celor ce intră în firea omenească prin păcat, însă acum, pentru mila Domnului, pacea bisericilor s-a înmulțit, drept care trupul cu dese strâmtorări trebuie necăjit, iar sufletul acestor nevoitori ai blagocestiei cercat cu gânduri viclene, ca afară de toată slava-deșartă și risipirea să fie și pentru ca inima să încapă, precum am zis, prin multă smerenie pecetea frumuseții celei dumnezeiești, după sfântul care zice*: Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale, Doamne* (Psalm 4: 7).

5. Deci se cuvine mulțumind a răbda sfatul Domnului; căci așa desimea bolilor și războiului gândurilor celor drăcești ni se va socoti ca a doua mucenicie. Că cel ce zicea atunci Sfinților Mucenici, prin dregătorii ce făceau fărădelege, „lepădați-vă de Hristos și poftiți slavele vieții” și acum stă asupră, prin sine zicând robilor lui Dumnezeu neîncetat aceleași lucruri.

6. Cel ce atunci muncea trupurile drepților și cu totul ocăra pe cinstiții învățători prin cei ce slujeau acelor diavolești socotințe, acela și acum mărturisitorilor blagocestiei le aduce felurite pătimiri cu multe ocări și defăimări; pentru aceasta și noi trebuie cu pază și cu răbdare mărturisirea conștiinței noastre a o lucra înaintea lui Dumnezeu, că zice: *Așteptând am așteptat pe Domnul și a căutat spre mine* (Psalm 39: 1).

III. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zice Fericita Singlitichia: „Multe sunt cursele Diavolului: n-a putut prin sărăcie să miște sufletul? Aduce spre amăgire și bogăția. Prin ocări și sudalme nu a putut? Laude și slave pune înainte. Prin sănătate a fost biruit? Bolnăvește trupul. Iar când

---

[283] *Trad. lit. Trad. neogr.* redă așa: „ci să stăruie printr-o smerenie venită din desele defăimări, păstrând acest Dumnezeiesc dar al desăvârșirii prin sfânta lor viață”.

prin dulceți nu poate a amăgi, se ispitește a face răsturnare sufletului prin durerile cele fără de voie.

2. Căci oarecare boli din cele prea grele și nesuferite aduce asupră, ca prin împuținare să tulbure dragostea noastră cea către Dumnezeu; și deși trupul pătimește și cu friguri cumplite se zvârcolește, încă și cu sete neoprită se usucă, dacă, păcătos fiind, vei suferi acestea, adu-ți aminte de focul cel veșnic și de veșnica muncă și de nesuferitele chinuri, și nu te vei împuțina spre cele de față.

3. Și așa te bucură că te-a cercetat Dumnezeu, și să ai pe limbă acel vestit grai, zicând cu prorocul: *Certând m-a certat Domnul, dar morții păcatului nu m-a dat* (Psalm 117: 18). Ești ca un fier? Lepădă prin foc rugina. Iar dacă, drept fiind, ești bolnav, de la cele mai mici spre cele mari sporește. Aur ești? Prin foc mai lămurit să te faci.

4. Înger al Satanei s-a dat trupului tău? Bucură-te. Vezi cui te-ai făcut asemenea: lui Pavel, luminătorul lumii! Prin foc te ispitești? Prin ger te pedepsești? Trecând prin foc și prin apă, gata vei afla și odihna sufletului. Dobândind pe cele ce ai apucat mai-nainte, așteaptă pe cele ce urmează.

5. Nu te întrista cum că pentru neputința trupului nu poți sta la rugăciune sau cânta cu glas; că toate acestea și cele următoare acestora se fac nouă spre curățarea patimilor celor trupești; căci postul și culcarea pe jos ni s-au legiuit nouă [îndeobște] pentru prea scârnavele dulceți; iar dacă boala le-a tocit pe acestea, acelea [postul și culcarea pe jos] de prisos vor fi.

6. Și de ce zic de prisos? Pentru că socotesc că mai vârtos boala este cea mai mare și mai înaltă doctorie pentru a nimici cugetul cărnii (cf. Rom. 8: 6-7). Aceasta este, dar, nevoința cea mare*:* întru boli a răbda și a mulțumi lui Dumnezeu.

7. Ne-am lipsit de ochi din pricina bolii? Să nu suferim cu greu, că pe organele nesațiului[284] le-am lepădat și slava lui Dumnezeu o oglindim cu ochii cei dinăuntru.

8. Am asurzit? Să mulțumim; că auzirea cea deșartă nu o vom mai primi; iar cu urechile [sufletului] înțelegând cuvântul Domnului, totdeauna îl vom auzi.

9. De mâini și de picioare pătimim? De mădularele cele ce sunt ajutătoare păcatului ne-am lipsit; avem însă mâinile și picioarele dinăuntru prin care vom birui pe vrăjmașul și pe cărarea ce duce către cer cu bună-pază vom călători.

10. Se obosește tot trupul de boli? La omul cel dinăuntru însă desăvârșită sănătate se face.

---

[284] Poftelor nesățioase.

11. Deci, bolnavi fiind, să nu slăbim, ci să mulțumim lui Dumnezeu, Celui ce pe toate cu folos le iconomisește; și, de multe ori, prin vremelnica boală a stricăciosului trup, dăruiește sănătate și mântuire veșnică nemuritorului suflet.

IV. Din viața Sfântului Luca

1. Oarecare monah, Grigorie cu numele, prieten fiind cu Sfântul Luca, săvârșind oareșicând sfințitele lor zile ale postului, stăruia venind la dânsul și cerându-i a se ruga lui Dumnezeu pentru înlăturarea bolii sale, cerând astfel izbăvire de ceea ce cumplit îl strâmtora. Că el bolnăvicios trup avea, iar stomacul lui era foarte neputincios.

2. Iar acela, pentru smerita lui cugetare[285], întârzia, astfel înștiințându-l că cererea era mai presus de puterea lui, iar Grigorie, pentru că avea dureri mari, îndrăznea (că știa așezarea aceluia către Dumnezeu), stăruind și poftind cu cererea, până când, odată, neputând minunatul Luca a-l mai opri, a zis: „Smerite Grigorie, te vei face sănătos și nu te va mai durea stomacul din pricina mâncărurilor ce le mănânci”. Și aceasta s-a plinit și în lucru, și omul a dobândit curată sănătate.

V. A lui Avva Isaia

1. Dacă liniștindu-te în chilie te va ajunge boala, să nu te întristezi, ci mulțumește Domnului; iar de se tulbură sufletul tău, zi lui: „Nu-ți este mai de folos boala aceasta decât Gheena întru care vei să mergi?” Și se va liniști întru tine.

2. Odinioară, bolnăvindu-se sfântul acesta [Isaia], l-a cercetat ucenicul său, Avva Petru; și, văzându-l pe dânsul chinuindu-se foarte, s-a întristat pentru el, iar bătrânul, mângâindu-l pe dânsul, i-a zis: „Numai de îndată ce mă apropii de niște boli ca acestea pot a-mi aduce aminte de amarul ceas al morții și al judecății; pentru că sănătatea trupului nu are folos, căci caută vârtutea sa spre a vrăjmăși pe Dumnezeu; căci și pomul, adăpându-se în toate zilele, nu se usucă pentru a nu rodi”.

3. Același, asemenea bolind, a zis către dânsul: „Osteneala, având nădejdea odihnei, nu are greutate; pentru aceea nici eu întru osteneala bolii nu mă prea îngreuiez, ci mă strânge pe mine frica ceasului celui prea întunecos, când voi fi lepădat de la fața lui Dumnezeu, și de aici nimeni nu va fi care să mă audă, nici nu va fi vreo nădejde de odihnă”.

---

[285] μετριοφροσύνη, sau: „pentru cugetul lui cel cu multă măsură/înțelept”.

VI. A lui Varsanufie

1. Un frate mirean al Marelui Stareț, bătrân fiind și el cu vârsta trupului, venind la obștea întru care se liniștea Sfântul, a trimis vorbă la el ca să vorbească cu dânsul.

2. Iar Starețul i-a arătat lui acestea: „Eu am frate pe Iisus. Dacă vei dispreţui lumea și te faci călugăr, atunci ești frate al meu”.

3. Acestea auzindu-le, cu mult plâns s-a dus, și, nu după multă vreme venind, s-a făcut acolo călugăr; iar după ceva vreme, căzând în boală trupească și pătimind de idropică, a trimis vorbă către Starețul, rugându-l să-l ușureze de pătimire.

4. Iar el i-a răspuns lui acestea: „Boala aceasta nu ți-a venit ție pentru altceva fără numai pentru ca să nu te duci fără de rod către Dumnezeu; deci, de vei răbda și vei mulțumi, în loc de petrecere [nevoință] se va socoti ție, că n-ai zăbovit mai mult întru călugărie; încă și din parte ți s-a făcut necazul acesta, că m-ai socotit pe mine, cel ce nu sunt nimic, ca pe un om mare, și pe tine ca pe un frate al unui om ca acesta[286], oare nu știi că suntem *fii ai călcării lui Adam* (Rom. 5: 14) și *pământ și cenușă* suntem (Fac. 18: 27)?

5. Deci, mulțumește Celui ce te-a adus întru o așezare ca aceasta. De am avea smerenia lui Iisus, am putea zice *cine este maica Mea, și cine sunt frații Mei?* și celelalte (cf. Marcu 3: 33)[287].

VII. Din Pateric

1. Era un stareț care adeseori pătimea și se îmbolnăvea; și i s-

---

[286] În *Filocalie* (Vol. XI, Răsp. 344), la acest text găsim o scolie ca aceasta: „Omul se poate mândri nu numai pentru ceea ce este el însuși, ci și pentru ceea ce e tatăl lui, sau fratele lui, pentru că vrea să atragă asupra sa ceva din cinstirea de care se bucură aceia (nota 507)” . Marele Bătrân arată încă și că nu trebuie să cinstim ca pe un fel de eroi lumești pe cei socotiți sporiți duhovnicește, apelând la ei ca la niște puternici ce ne pot ajuta oricând și oricum. *Toți suntem fii ai călcării lui Adam,* încheie Bătrânul, drept pentru care comuniunea dintre frați trebuie să fie cu multă smerenie, aducând cinstire unii altora pentru Domnul, și mai puțin în vârtutea unei relații frățești, socotind sau cugetând mai mult la puterea sau harul lui Dumnezeu ce ar putea să se arate prin robii Lui, și mai puțin sau deloc la ce pot face aceștia (și) ca oameni.

[287] „E de remarcat explicarea acestui cuvânt al lui Iisus din smerenia Lui. Iisus nu zice: «Faceți loc că vine Maica Mea, că vin frații Mei; că doar știți cine sunt Eu». Ci spune: «Așa cum nu cer cinstire deosebită pentru Mine, nu cer nici pentru ei. Așa cum vreau să slujesc Eu altora, la fel vreau să slujească și ei altora»” *(Idem,* nota 508).

a întâmplat lui într-un an a nu se îmbolnăvi și-i părea rău foarte și, plângând, zicea: „M-a părăsit Dumnezeu și nu m-a cercetat”.

2. Zis-a Avva Pimen: „De vor fi trei la un loc, și unul se liniștește bine, iar altul este bolnav și mulțumește, iar celălalt slujește cu gând curat, toți trei de o lucrare sunt”.

3. Bolnăvitu-s-a odinioară un bătrân ce viețuia singur la Chilii; și, neavând cine să-i slujească lui, sculându-se, orice afla în chilia sa, aceea mânca. Și așa a făcut în multe zile, nevenind nimeni la dânsul spre cercetarea lui. Deci, trecând treizeci de zile, fiindcă nimeni n-a venit la dânsul spre cercetarea lui, a trimis Dumnezeu un înger ca să-i slujească lui.

4. Iar după ce a petrecut cu dânsul șapte zile, frații și-au adus aminte de el și au venit spre cercetarea lui. Și cum au bătut ei la ușă, îngerul s-a depărtat de la el, iar bătrânul a strigat dinăuntru: „Duceți-vă de aici, fraților!” Iar ei, stricând ușa, au intrat; și-l întrebau pe dânsul pentru ce striga, iar el a zis lor: „Treizeci de zile am fost trudindu-mă și nimeni nu m-a cercetat, și iată, de acum sunt șapte zile de când a trimis Dumnezeu pe îngerul Său ca să-mi slujească, iar după ce ați venit voi, el s-a dus de la mine”. Și acestea zicând, a adormit; iar frații, minunându-se, au slăvit pe Dumnezeu.

5. Zis-a un stareț: „De-ți va veni ție o boală trupească, nu te împuțina, că, dacă voiește Stăpânul să pătimești tu cu trupul, cine ești tu ca să te necăjești? Au nu El poartă grijă de tine întru toate? Au fără de Dânsul trăiești? Deci fii fără de răutate și-L roagă pe Dânsul a-ți da ție cele de folos. Aceasta este, dar, voia Lui; șezi cu îndelungă-răbdare și mănâncă dragostea [din pomană]”.

6. Un monah, întru toate nevoindu-se împotriva Satanei, i s-au orbit ochii, și nu se ruga ca să vadă, ci avea răbdare, și, pentru stăruința lui, Dumnezeu i-a dăruit vederea, și a văzut iarăși.

VIII. A Sfântului Efrem

1. Iubitule, de vei cădea în boală, adu-ți aminte de cel ce zice: *Fiule, nu defăima certarea Domnului, nici nu slăbi, mustrat fiind de Domnul. Că pe care îl iubește Domnul, pe acela îl ceartă, și bate pe tot fiul pe care îl primește [cu dragoste]* (Pilde 3: 11,12). Cel încuiat în temniță, de i se pare că este chinuit pe nedrept de împăratul, cu ce se va folosi? Iar cel ce cade și se roagă, acela va fi miluit.

PRICINA A NOUĂSPREZECEA

Pentru oarecare folos, de multe ori și drepții se dau (de Dumnezeu) la moarte silnică.

I. A lui Grigorie Dialogul

1. Valentie este proestos al meu în cetatea Romei; mai-nainte de aceasta însă, el a păstorit mănăstirea din cetatea Valeriei; acesta a povestit că, năvălind longobarzii[288], doi călugări de-ai lui care erau acolo au fost spânzurați de ramurile copacilor; asemenea și alții care erau acolo au fost spânzurați și au murit în aceeași zi.

2. Iar făcându-se seară, duhurile amândurora se auzeau acolo cu glasuri luminate și line cântând, pe care auzindu-le cei ce i-au ucis pe dânșii, foarte s-au înfricoșat, Dumnezeu binevoind a se auzi în corturi [-le longobarzilor] glasurile acestora, pentru care glasuri cei ce fuseseră prinși mai pe urmă au și mărturisit, ca cei ce trăiesc în trup să se învețe că, dacă se vor nevoi a sluji lui Dumnezeu curat, cu adevărat și după moartea trupului vor trăi.

3. Iar de aceasta [de mai jos] m-am înștiințat de la bărbații cei cucernici, încă fiind eu în mănăstire.

4. Aceștia ziceau că în orașul ce se numește Sura era un bărbat preacucernic cu viața; acesta era părinte al mănăstirii ce se numește Suranos; acesta, robilor celor ce veneau către dânsul, le dăruia din toate cele ce le avea în mănăstire, până și din hainele ce le avea pe el și din cele ale fraților[289], pe toate dându-le milostenie, până și din cele ce avea în grădină.

5. După ce le-a dat pe toate, fără de veste au venit și longobarzii; și prinzându-l pe el, i-au cerut bani, iar el îi încredința că nu are nimic. Atunci a fost suit în muntele cel aproape de ei, unde era o pădure prea mare și deasă.

6. Însă un rob care scăpase de ei fugise în pădurea aceasta și se ascunsese în scorbură, care a și vestit ceea ce s-a făcut, anume că, în locul acela, scoțând unul din longobarzi sabia, pe cel mai-nainte zis cucernic bărbat, l-a omorât. Iar atunci când trupul lui [de îndată ce a fost străpuns] a căzut în pădure, toată pădurea și muntele au răsunat, de ca și cum ar fi dat glas pământul, neputând suferi greutatea sfinției sale.

---

[288] Longobarzi sau lombarzi, populație germanică care a invadat Italia în 568. Regatul întemeiat de ei a durat până în 774.

[289] E vorba de cei ce scăpau din robia longobarzilor care îi prinseseră sau fugeau de năvălirea lor, refugiindu-se pe unde puteau. Toate acestea sunt povestite pe larg în *Dialogul al Patrulea,* iar fragmentul de față e luat din cap. 15 ș.u.

7. Un altul, ce era din cetatea Marsiei, era diacon, preacucernic cu viețuirea; încă și pe acesta prinzându-l longobarzii, unul dintr-înșii a scos sabia și i-a tăiat capul. Iar după ce trupul lui a căzut, acela care i-a tăiat lui capul, prinzându-se de un duh necurat, a căzut la picioarele celui omorât, ca așa să se arate că, pentru că l-a omorât pe prietenul lui Dumnezeu, a fost dat vrăjmașului lui Dumnezeu.

Petru

8. Ce este aceasta, rogu-te, că Atotputernicul Dumnezeu îngăduie ca unii ca aceștia să moară astfel, iar după moarte să-i arate tuturor ca Sfinți?

Grigorie

9. Scris este: *Cu orice fel de moarte se va apuca dreptul, dreptatea lui nu se va lua de la dânsul* (Înț. Sol. 4: 7; Iez. 18: 20). Drept aceea, celor buni li se vor înmulți cele bune în viața veșnică, chiar dacă acum se vor săvârși cu moarte amară.

10. De multe ori încă, pentru o mică greșeală a lor ce le-a rămas, este cu datorie a se tăia cu moarte silnică; pentru aceea se și întâmplă, încă trăind ei, ca potrivnicii acestora să-i ia în stăpânirea lor, însă nu și după aceea, când, de îndată ce dreptul a murit, izbânda asupra cruzimii acestora se face de aici prin cei uciși de ei, precum s-a făcut la acel diacon de care am zis mai-nainte: că cel ce a fost lăsat să-l omoare pe acesta nu a fost însă lăsat să se și bucure pentru moartea lui.

11. Aceasta o putem învăța și din Dumnezeiasca Scriptură; căci și acolo, pe omul lui Dumnezeu cel trimis în Samaria, care pentru mâncare s-a oprit pe cale, pentru neascultarea lui a fost omorât de un leu. Și încă scris este că leul a stat aproape de asin, iar din stârv n-a mâncat (cf. III Împ. 13: 28). Drept aceea se arată de aici că păcatul neascultării prin însăși moartea s-a iertat, și că leul, numai cât a fost el viu a îndrăznit asupra lui și l-a omorât, însă, odată omorât, nu s-a atins de el; căci acela, în viață fiind și sub greșeală căzând, prin moartea cea silnică pentru neascultare se făcu drept, al cărui trup leul l-a și păzit după moarte (cf. III Împ. Cap. 13).

12. Se mai întâmplă de multe ori ca sufletele drepților, atunci când vor a se despărți de trup, a se speria foarte de moarte și a se teme. Aflat-am pentru aceasta un bărbat sfânt, care, atunci când veni spre moarte, foarte s-a temut; iar după moarte s-a arătat ucenicilor săi îmbrăcat în podoabă albă, cărora le-a arătat în ce fel de slavă era; acesta avea oareșicare greșeli, iar prin frica aceasta s-a curățat de ele.

II. Din viața Sfântului Ștefan cel Nou[290]

1. Cuviosul Ștefan, în divan[291] petrecând împreună cu ceilalți Cuvioși Părinți închiși împreună cu dânsul, vorbind cele de suflet folositoare și mântuitoare, de năprasnă intrară înăuntru ca niște fiare sălbatice cei ce voiau a face cele plăcute tiranului, la pământ trântindu-l și scuturându-l și din obezile cele de fier dezlegându-l, cu care erau ferecate picioarele lui, trăgându-l, l-au scos în ulița cea mare, cu picioarele lovindu-l, cu pietre împroșcându-l și cu lemne dând, niciun fel de muncă și de ocară nelăsând a nu se slobozi.

2. Iar după ce, trăgându-l, l-au trecut pe poarta divanului, iată, era în dreptul ușii bisericii lui Theodor, zic adică a Sfântului Mucenic, mâinile de pământ sprijinindu-și și puțin ridicându-și capul, cea de pe urmă închinăciune îi dădu Mucenicului; căci, nici într-o primejdie ca aceasta fiind, nu și-a uitat de lucrul cel iubitor de blagocestie, pe care și văzându-l oarecare ucigaș, Filomatie cu numele, de dobitocească mânie umplându-se, a zis: „Vedeți, nepomenitul, cum și mucenic voiește a se săvârși!”[292]

3. Acestea zicând, la tulumbele[293] cele de acolo a alergat, care erau pentru aprinderile cele ce se întâmplă, și un lemn de acolo smulgând, nu mic, ajungând la el, târându-l, l-a lovit în moalele capului pe cât a putut, și așa îndată ucigându-l, pe acela adică l-a făcut mucenic, iar pe sine s-a făcut ucigaș de mucenic, lucru mai blestemat decât toate.

4. Vezi însă și dreptatea: că nu zăbovea, precum de multe ori îi este ei obiceiul, ci iute a intrat și deodată l-a lovit, iar el, deodată

---

[290] Sfântul Cuvios Mucenic Ștefan cel Nou e prăznuit de Biserică la 28 noiembrie.

[291] *Lit.* pretoriu, reședința sau locul dregătorului sau guvernatorului din Imperiul Roman. Conform variantei din *Viețile Sfinților,* cei ce l-au tras afară din temniță pe Sfântul Ștefan fuseseră trimiși de împăratul bizantin Constantin Copronim (741-775), care-i voia moartea; împăratul dezlănțuise o cumplită prigoană împotriva celor ce se închinau sfintelor icoane, în special împotriva monahilor care se luptau mai mult decât toți ceilalți creștini împotriva iconoclaștilor. Pomenind de divan, aghiograful se referă și la temnița în care stăteau spre judecată sau mucenicie monahii pomeniți mai sus, care pesemne că nu era departe de divanul cu pricina.

[292] *Trad. lit. În trad. neogr.* avem mai nuanțat: „Vezi, nepomenitule, unde vrei să mori ca Mucenic! Cum vrei să te arăți/ strălucești?” Nepomeniți erau numiți ortodocșii ce se împotriveau iconomahilor.

[293] σίφωνασ = un fel de țevi, furtunuri de colectare sau scurgere a apei, folosite, cum zice mai apoi, pentru aprinderi, adică pentru posibilele incendii care se stârneau.

la pământ căzând, cu drăcească lovire s-a zdrobit: dinții prea cumplit scrâșnindu-i și spume din gură lepădând, așa a petrecut în acea cumplită bătaie, până la sfârșit ținându-l pe ticălos și pedepsindu-l[294].

III. Din Pateric

1. Întrebat-a Avva Marcu pe Avva Arsenie zicând: „Pentru ce mulți dintre oamenii buni, atunci când mor, cum mult necaz și mari nevoi trupești se săvârșesc?" Și a răspuns: „Pentru ca, cu niște sare sărându-se aici, curați să se ducă acolo".

2. În Lavra celor Șapte Guri[295], care este la șapte stadii[296] de Lavra Cuviosului Savva, era un sihastru minunat cu numele Ioan; acesta avea și un ucenic, care, văzând relele ce se făceau de Perși Sfintei Cetăți a lui Dumnezeu [Ierusalimului], ruga pe bătrânul să-i spună dacă Cetatea se va lua de vrăjmași.

3. Iar el la început se lepăda, zicând: „De unde să știu eu despre aceasta, om păcătos fiind eu?"

---

[294] În varianta din *Viețile Sfinților* se zice că Filomatie era gealat sau călău, despre care, spre deosebire de varianta noastră, adaugă că, „până la moartea lui, așa a fost chinuit de Diavolul" *(Viețile Sfinților,* Ed. a II-a, Editura Episcopiei Romanului, 2000, p. 578). Cu alte cuvinte, dreptatea de care se zice aici s-a făcut de Dumnezeu prin slobozirea desăvârșită a Satanei împotriva lui, cu care, de altfel, Filomatie „eram îmbrăcat" *(idem).* Extinsa relatare a vieții Sfântului Cuvios Ștefan din *Viețile Sfinților* (50 de pagini!) e foarte pilduitoare pentru vremurile pe care le trăim: ea ne arată cu lux amănunte cum puterea politică poate manipula sau înșela – sprijinită substanțial și de mai-marii Bisericii! – mase întregi de creștini. Lucrurile nu stăteau prea diferit nici în vremea ereziilor ariană și monotelită – ca să pomenim doar de cele mai importante –, când adevărata Ortodoxie era ținută numai de un număr extrem de mic de creștini, în majoritate monahi. Avem prin urmare dovada că adevărul vine în cele din urmă sau în primul rând de la Hristos, Adevărul în Persoană, și de la cei ce Îl cunosc *cu adevărat,* pe Care creștinii trebuie să-L cunoască nu atât prin mijlocirea „mai-marilor" lor, cât personal, ca pe Unul care li se adresează (și) *direct,* precum oarecând în Evanghelie, cerând un răspuns la fel de direct, fără prejudecăți fariseice dintr-o Lege oarecare. Tema aceasta a înșelării în masă prin mai-marii lumii și ai Bisericii ar fi putut constitui poate o veritabilă pricină a Everghetinosului. Ceva în acest sens se va vorbi în volumul patru, la pricinile despre erezii și teologie.

[295] În *Pateric* (vezi *Adaosul* de la urmă) se redă ca în grecește: „Eptastomu". Această Lavră a fost întemeiată de Sfântul Savva în anul 510 în deșertul Iuda, pe dealurile de la nord de Valea Kidronului. Era o mănăstire relativ mică, ce nu avea mai mult de 20 de monahi.

[296] O stadie avea cca 185 m.

4. Dar pentru că tânărul stăruia rugându-l și vrând a se înștiința, lăcrimând, bătrânul i-a zis: „De vreme ce te văd, o, fiule, că cu durere voiești să știi despre aceasta, eu îți voi spune ție, că mi-a arătat mie Dumnezeu: cu cinci zile în urmă eram îndeletnicindu-mă și rugându-mă pentru aceasta, și m-am văzut răpit pe sine înaintea Sfintei Golgothe, și era tot poporul împreună cu clerul strigând «Doamne, miluiește!»; și, uitându-mă, am văzut pe Dumnezeul nostru, Iisus Hristos, pironit pe Cruce și pe Preasfânta Stăpână de Dumnezeu Născătoarea rugându-se pentru popor, iar pe Stăpânul Îl auzeam zicând: «Nu-i voi asculta pe dânșii, că au spurcat jertfelnicul Meu».

5. Deci așa strigând noi cu suspine «Doamne, miluiește», am venit la biserica Sfântului Constantin, iar eu, ducându-mă să mă închin acolo unde erau cinstitele lemne ale Cinstitei și de-Viață-Făcătoarei Cruci, am văzut ieșind de acolo noroi împuțit vărsându-se prin biserică, iar doi oarecare cu sfințită cuviință stăteau lângă Dânsul, cărora le-am și zis: «Nu vă temeți de Dumnezeu, că, din pricina noroiului, nici nu ne putem ruga? De unde, dar, e atâta putoare aici?»

6. Și ei au răspuns: «Din fărădelegile clerului locului acestuia». Iar eu le-am zis: «Și nu se poate ca noroiul să se curețe, ca să ni se îngăduie a ne închina?» Zis-au aceia: «Crede, frate, că nu se vor curăța cele de aici într-alt fel fără numai cu foc»”.

7. Acestea zicând bătrânul, iarăși a lăcrimat și a zis ucenicului său: „Și ție, fiule, îți zic aceasta: că a ieșit hotărâre ca mie să mi se taie capul, și mult am rugat pe Dumnezeu ca să fiu iertat, și mi s-a descoperit mie că hotărâre este, și trebuie să se facă”.

8. Drept aceea, încă grăind bătrânul acestea, iată, au venit barbarii asupra lui, iar speriindu-se ucenicul, a fugit, iar bătrânul, după ce a fost prins de ei, a fost omorât. După ce barbarii s-au dus, a venit ucenicul și, aflându-l mort pe bătrânul, a lăcrimat cu amar și, luându-l pe dânsul, l-a îngropat cu Părinții.

9. Șezând odinioară șapte frați cu Avva Moise, a zis lor bătrânul: „Iată, astăzi vin barbarii în Schit, dar voi, sculându-vă, fugiți”. Iar ei i-au zis lui: „Dar tu nu fugi, Părinte?” Zis-a bătrânul: „Eu de mulți ani aștept ziua aceasta, ca să se împlinească cuvântul Stăpânului, care a zis: *Toți cei ce apucă sabia, de sabie vor muri* (Matei 26: 52), iar eu să fug acum? Nicidecum”.

10. Zis-au frații: „Nici noi nu vom fugi, ci cu tine vom merge”. Deci le-a zis lor bătrânul: „Eu treabă nu am [cu voi], fiecare să vadă de sine cum șade [și așa să facă]”. Și, zăbovind puțin, a zis: „Iată, barbarii se apropie de ușă”. Și, intrând aceia, i-au omorât pe ei; iar unul din ei s-a ascuns după ușă și a văzut șapte cununi

venind și încununându-i pe dânșii[297].

---

[297] Înainte de a se face monah, Avva Moise fusese tâlhar, aceasta fiind pricina pentru care și aștepta să fie ucis, ca să-și ispășească adică uciderile ce le făcuse în vremea când era tâlhar *(nota trad. neogr.).* Cât despre ceilalți, am putea spune că, deși poate că nu aveau oarece rămășiță a păcatelor de plătit, au reușit de s-au „agățat” cumva de mucenicia sau jertfa lui, pentru care nu aveau descoperire că li se cuvenea și lor; în plus, am văzut că mai rămăsese unul care nu s-a dus cu ei la moarte, despre care nu ni se spune că prin aceasta și-a gătit cumva osândă sau a primit vreo mustrare, ci că pur și simplu a confirmat prin descoperire câștigarea cununilor de către aceia. De aici înțelegem marea nevoie a credincioșilor de a se lipi de un duh de jertfă al unui bărbat duhovnicesc, de care să se agațe, să se țină pe calea spre cer.

PRICINA A DOUĂZECEA

Că nu se cade a se mira cineva atunci când ceva primejdios li se întâmplă bărbaților celor drepți.

I. A lui Paladie

1. Trăia în Muntele Nitriei un bărbat minunat pe nume Veniamin; acesta a trăit viață îmbunătățită până la optzeci de ani și, desăvârșit iscusindu-se întru fapta bună, s-a învrednicit de darul tămăduirilor, încât totdeauna, pe oricine pe care punea mâinile sau pe care îl ungea cu untdelemn binecuvântat, de toată boala ce-l supăra îl izbăvea.

2. Acesta, înainte cu opt luni de răposarea sa, a fost cuprins de idropică și atât de mult s-a umflat trupul său, încât cel mai mic deget am mâinii lui nu-l putea cuprinde nimeni nici cu două mâini. Deci neputând noi a căuta la nesuferita patimă, ne întorceam ochii noștri dinspre dânsul.

3. Atunci ne-a zis nouă fericitul: „Rugați-vă, fraților, ca să nu mi se bolnăvească de idropică și omul meu cel dinăuntru, că trupul acesta nici bine-pătimind nu m-a folosit cu ceva, nici rău-pătimind nu mă vatămă”.

4. Deci într-acele opt luni i-au făcut lui un scaun foarte lat pe care ședea totdeauna, de vreme ce, pentru celelalte trebuințe ale trupului, cu niciun chip nu se putea culca pe pat, și, întru această patimă nevindecat fiind, pe alții îi vindeca de orice fel de boală erau cuprinși.

5. Iar la pristăvirea sa, atât de umflat era trupul Fericitului și Pururea-pomenitului Veniamin[298], încât, ca să poată scoate trupul lui din chilie, au scos pragurile și stâlpii ușii.

II. A aceluiași

1. Un oarecare Ștefan, de neam libian, ședea de șaizeci de ani pe coasta Marmaricăi și a Mariotului[299], făcându-se pustnic desăvârșit și cu dreaptă-socoteală.

2. Acesta s-a învrednicit de un dar ca acesta: că totdeauna, pe cel ce era în vreo scârbă sau durere oarecare, vorbind cu dânsul,

---

[298] Încă și alte amănunte despre Avva Veniamin se pot afla în *Lavsaicon*.

[299] Marmarica era o zonă maritimă între Egipt și Cirene, iar Mariotul era parte a Libiei, ce se învecina cu Egiptul. Versiunea din *Lavsaicon* a vieții lui Ștefan e ceva mai extinsă.

nescârbit se ducea de la el. Cu acesta vorbind Ammonie[300] și Evagrie, cunoscând cumplita lui boală, mi-au povestit acestea.

3. Căci chiar în locul dintre boașe și mădular făcuse rană, care se zice cangrenă[301]; și l-am aflat pe el atunci când era îngrijit de un doctor, iar el împletea cu mâinile smicele și vorbea cu noi, și așa lucrarea doctorului cu mulțumită și cu răbdare o suferea, de ca și cum altul s-ar fi tăiat și nu el; că, deși mădularele lui i se tăiau ca niște fire de păr fără de simțire, el petrecea cu covârșirea gătirii celei dumnezeiești.

4. Iar simțindu-ne Fericitul pe noi întristați, ne-a zis nouă: „Nu vă smințiți, fiilor, că nimic din cele ce face Dumnezeu nu le face vreodată cu răutate, ci cu sfârșit bun; că poate că mădularele erau vinovate muncii [vrednice de pedeapsă], și mai de folos le este lor ca să ia răsplătire aici, decât atunci când vor ieși din stadia aceasta”.

Și așa pe noi cu cuvinte de răbdare mângâindu-ne, ne-a întărit a răbda întru cele necăjicioase și ca să nu ne mirăm când vedem că și sfinții pătimesc astfel de lucruri cumplite.

III. A lui Grigorie Dialogul

1. În biserica cetății Ancona[302] era un episcop foarte cucernic, Marcelin cu numele; picioarele acestuia au fost atât de mult cuprinse de dureri, adică de podagră, încât nu putea cu niciun chip păși; și, oriunde era trebuință de el, îl duceau pe brațe.

2. Într-o zi, pentru negrija unuia, în cetatea sa se făcu o aprindere prea mare; iar focul, iute cuprinzând cetatea, văpaia lui n-a putut fi stinsă cu nicio izvodire omenească, de acum îngrozind și cuprinzând aproape toată cetatea. Episcopul, purtat acum pe mâini și tânguindu-se foarte pentru prăpădirea cetății, a poruncit celor ce îl purtau ca, ducându-l, să-l pună înaintea focului, care lucru se și făcu, el fiind pus în locul în care văpaia se arăta cu toată puterea ei.

3. Și a început focul în chip minunat a se trage în sine, ca și cum se cucernicea de episcopul, slobozind parcă glas că se temea și nu putea trece de episcop; astfel legându-se văpaia și către sine întorcându-se, desăvârșit s-a stins. Deci pricepe, Petre, ce fel de

---

[300] În *Lavsaicon,* în ambele traduceri românești, avem însă „Antonie”. Datorită asemănării lor, numele celor doi puteau fi confundate ușor, de aici și confuzia. Având în vedere datele despre viețile celor doi, socotim mai probabilă varianta din Everghetinos.

[301] În *Lavsaicon (ed. cit.* 1993) „rana” e interpretată ca „ulcer canceros”.

[302] Oraș din centrul Italiei și port la mare.

faptă bună avea omul acesta, că, bolnav fiind și șezând acolo, a putut stinge prin rugăciune o văpaie ca aceea.

Petru

Pricep și foarte mă minunez.

IV. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Văzând urătorul de bine Diavol că Fericita Singlitichia cu ușurință mai presus de cursele lui zbura, și nu numai ea, ci și pe multe alte surori prin cele ce făcea și învăța le aducea întru biruință asupra lui, a cerut-o de aici spre nevoința cea mai de pe urmă: de cele dinăuntru ale ei atingându-se, i-a făcut rană adâncă, adică pe mădularul cel mai de nevoie spre a trăi – plămânul – l-a rănit, și nesuferite dureri i-a făcut, și așa, câte puțin, viața ei o cheltuia[303].

2. Nu putea însă – pentru că o ceruse doar pentru o vreme – să-i grăbească și sfârșitul, ci, ca un gâde [călău] mâncător de sânge, prin multe loviri [plăgi] și prin multă vreme își mângâia cruzimea sa, și se ispitea să o facă pe aceea ca să obosească către lungimea vremii și către greutatea chinurilor.

3. Pentru aceea, câte puțin topindu-i plămânul, prin scuipările ce le scotea l-a lepădat și pe acela afară; pe lângă acestea, îi stârnea ei și friguri necurmate care ca o pilă îi zdruncina și mult îi muncea trupul cel chinuit.

4. Și precum judecătorii, care atunci când voiesc ca cei nelegiuiți și osândiți mai grea muncă a pătimi, poruncesc a-i prăpădi pe ei cu puțin foc, tot așa și vrăjmașul, din cele dinăuntru ale ei foc aprinzând, tot trupul ei îl mânca și-l mistuia, neîncetat ziua și noaptea aducându-i ei chinuri.

5. Deci trei ani și jumătate viteaza prin aceste slăvite osteneli a făcut cu vrăjmașul bătălie vitejește și a suferit cu mulțumită, dar necăzând cu cugetarea, mai vitejește se întrarma asupra lui și pe mulți din cei răniți de dânsul cu învățăturile îi tămăduia.

6. Iar el acestea văzând se necăjea și, nesuferind biruirea, altă muncă mai grea i-a adus fericitei: că i-a rănit organele cele ce pricinuiesc glasul, meșteșugind vicleanul ca să oprească grăirea cuvântului și pe mulți a-i lipsi de folosul cel dintr-însul.

7. Dar, cu toate acestea, deși auzul celor ce veneau s-a lipsit de folosul cel din cuvinte, cu vederea [ochii] mai mult câștigau: că la iuțimea patimilor uitându-se cei ce veneau și răbdarea și mărimea de suflet cea în dureri a fericitei pricepând-o, se întăreau la socoteală, și întru războiul cel asupra vrăjmașului mai îndrăzneți se făceau.

---

[303] Zice poate de tuberculoză.

8. Deci, de unde a început vrăjmașul rana? Din gură, de unde și ieșeau izvoarele cele preadulci ale cuvintelor; și o măsea durând-o, i-a putrezit îndată gingia și măseaua a căzut, iar putrejunea s-a întins peste toată bărbia și s-a făcut stricăciune în carnea care este dedesubt, iar în patruzeci de zile, viermele[304] i-a ros osul, iar după două luni i s-a făcut gaură și tot locul dimprejur se învinețise; iar stricându-se osul, se sfărâma și el puțin câte puțin.

9. Iar din putrejunea cea prea grea slobozea și nesuferită putoare, încât cele ce-i slujeau nici nu se puteau apropia de dânsa din pricina neomeneștei putori; iar dacă era vreuna chemată pentru trebuințele cele de nevoie, aceea se apropia de dânsa numai după ce aprindea multă tămâie, și numai atunci intra, și apoi degrabă fugea, acea cumplită putoare fiindu-le tuturor nesuferită.

10. Iar viteaza, ca cu ochii văzând pe potrivnicul înaintea ei stând, bărbătește cu dânsul se lupta și nu suferea a i se face pentru boală niciun ajutor omenesc, măcar că mult o rugau femeile ce se adunau pentru a lor neputință[305], măcar cu mir să o ungă, ca, izgonindu-se mulțimea putorii, suferită să le fie lor petrecerea cea împreună cu ea; dar fericita nu primea, socotind că prin ajutorința cea omenească va cădea din preaslăvita nevoință.

11. Deci, trimițând surorile, au chemat un doctor, ca prin acela să încerce a o pleca pe dânsa să primească oarecare doctorie; iar ea nici așa nu se pleca, zicând: „De ce mă împiedicați din această nevoință bună? De ce căutați ceea ce se vede, neștiind ceea ce se ascunde? De ce iscodiți lucrul care se face, neștiind pe cela ce-l face?”

12. Iar doctorul a zis: „Nu pentru vreo tămăduire sau mângâiere aducem doctoria, ci ca să îngropăm partea cea stricată și moartă, ca să nu se strice și cele ce sunt împreună cu sfinția ta, că ceea ce o fac la morți aceea și noi o aducem – aloe împreună cu mirt, pe care le amestecăm cu vin și apoi punem[306].

13. Iar ea, primind sfătuirea, a primit să se pună, fiindu-i milă mai mult de surorile cele ce se adunau, ca printr-aceasta să se împrăștie necurmata putoare. Iar întru nevoința aceasta a pătimit trei luni, iar trupul se ținea numai cu Dumnezeiasca putere, că

---

[304] τερηδονίζεται = caria, care ca un vierme mănâncă sau strică dinții.

[305] Pare că zice de osebite femei din lume care le ajutau pe maici la diferite trebuințe.

[306] Aloe este o plantă cu proprietăți medicinale, din ale cărei frunze se extrage un suc amar. Mirtul e cel mai probabil una din plantele exotice și lemnoase din familia mirtaceelor, ce secretă pungi cu uleiuri eterice. Vinul, datorită alcoolului său, era folosit ca dezinfectant.

cele ce-l întăreau au lipsit cu desăvârșire, că nici din hrană nu putea să guste, ținând-o o putrejune și împuțiciune ca aceasta, nici a ațipi în vreun fel, fiind lovită de-a pururea de acele prea cumplite dureri, din pricina cărora somnul se tăiase și se izgonise.

14. Iar când s-a apropiat de sfârșitul nevoinței și voia să se îmbrace cu cununa dreptății, a stat întru vederea unui înger înțelegător și a unei lumini cu negrăită strălucire, și erau și cete de fecioare sfinte îndemnând suirea ei în sus.

15. Iar după ce a venit întru sine, a vestit surorilor cele ce a văzut; pe care le și îndemna vitejește a suferi durerile și a nu se împuțina; și a adăugat zicând: „După trei zile mă voi despărți de trup, pe la acest ceas din zi”. '

Iar trecând acele trei zile, întru acelea de care a zis mai-nainte s-a dus către Domnul, plată pentru nevoințele ei luând de la Dânsul preafericita – petrecerea în ceruri și îndulcirea.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI UNA

Că se cuvine credinciosul, chiar de va fi și lipsit vreodată de cele de folos și de nevoie, să nu se împuținеze îndată, ci să mulțumească și să aștepte pe Domnul, și fără de îndoială să nădăjduiască că Bunul Dumnezeu negreșit va purta grijă de dânsul.

Și cum că rușine este nevoitorului, odată ce slujește lui Dumnezeu, să se apropie de mireni și a cere cele de trebuință, chiar de se va și îngreuia cu lipsa.

I. Din viața Sfântului Teodosie Chinoviarhul

1. Praznic era, întâiul dintre praznice și domnul lor, adică înseși Dumnezeieștile Paști. Și era chiar în ajunul sfințitei nopți, iar ucenicilor Marelui Theodosie din cele de nevoie spre mâncare nimic nu era, nici pâine, nici untdelemn, nici altceva din cele de mâncare, nimic[307]. Și se necăjea ceata ucenicilor, doisprezece la număr fiind ei, și se necăjeau nu numai pentru dânșii, ci și pentru lipsa prescurilor spre aducerea de jertfă, Paștile fiind pe cale să se jertfească fără de Trupul lui Hristos; și, împrejurul dascălului stând ei, vesteau lipsa.

2. Iar el a zis acestea: „Se cuvine ca sfințita masă să fie gătită numai, și, de aici înainte, nimănui pentru nimic să nu-i fie grijă; că Cel ce oarecând în pustie pe Israil, atâtea mii fiind ei, apoi și pe urmă nu mai puțină mulțime a hrănit, încă și spre prisosință (cf. Ieș. 16: 35; Matei 14: 20), Acela, dar, și de noi va purta de grijă acum, că nici la putere mai slab nu S-a făcut acum, nici către dăruirea celor de nevoie mai pregetător”.

3. Acestea zicând el, iată, graiurile lui și în puterea lucrurilor degrabă s-au împlinit, și astfel așteptările ucenicilor lui nu le-a înșelat, precum va spune și cuvântul. Că, precum de demult, un berbec într-un tufiș înaintea lui Avraam înainte a stat gata de jertfă (Fac. 22: 13), tot așa și la Fericitul.

4. Soarele acum de pe pământ lipsind, veni oarecine cu o căruță trasă de catâri, aducând o sarcină cu fel de fel de hrană potrivită nevoitorilor; și așa nici pâinea cea văzută și gândită a sfintei mese nu lipsea, ci împreună cu celelalte era, pentru care și *mai mulți* ucenici s-au bucurat; iar cele aduse le-au ajuns până la Rusalii.

5. Altădată iarăși, un oarecare bărbat din cei bogați și cu fapte bune cunoscut a fi îndestulat, pe a sa avuție spre

---

[307] Nimic adică din cele pentru masa praznicului.

blagoslovenie a semănat-o și așa materia banilor o făcea materie de mântuire a sufletelor. Deci tuturor în nevoie, mai vârtos celor ce viețuiau după Dumnezeu și care sunt departe de lume, și pentru că se apropie mai mult de Dumnezeu, cu îndestulare dându-le, pe cei ai lui Theodosie, pentru uitare sau neștiință, din facerea de bine nu i-a făcut părtași, poate și pentru că Dumnezeu îl ispitea pe sfântul în chip preaslăvit.

6. Deci apropiindu-se ucenicii, supărau pe Păstorul, și cu multă sârguință îl sileau arătat aceluia să se facă și pe sine, și pe ei, căci de aici înainte nu vor avea cu ce să se hrănească, având doar puține roșcove; iar uneori lipsind și acelea, sâmburi de finice din cele rămase fierbând, le era lor mângâiere a foamei.

7. Așa aceia, pentru micșorarea de suflet, pe cel ce de-a pururea se sârguia a se ascunde de om îl sileau arătat să se facă și pe cel obișnuit a-și ridica ochii către Dumnezeu îl nevoiau acum către oameni să-și întindă mâinile mojicește[308], părăsind adică mâna cea deschisă care umple pe tot viețuitorul de bunăvoință (cf. și Psalm 103: 29; 144: 15-16) și osândind[309] atuncea deodată și strâmtorarea și puținătatea ce era la dânșii.

8. Iar dacă ei se necăjeau, el, încetișor sfătuind, zicea: „Cine, vreodată, nădăjduind la Dumnezeu până în sfârșit a fost părăsit? Sau cine, așteptându-L pe Dânsul până în sfârșit, nu s-a mângâiat? *Pe Cel adică care satură tot sufletul însetat și îndestulează pe cel flămând* (Ier. 38: 25), *Care gătește mâncare corbilor și puilor de corbi* (cf.; Iov 38: 41; cf. și Psalm 135: 25; 106: 9; 146: 10), ca așa pe Iov împreună și pe dumnezeiescul David să-i aduc să grăiască împreună cu mine.

9. Să cunoaștem, dar, care este măsura sârguinței omenești și care cea a Proniei celei Dumnezeiești, că până și la cele depărtate aude, și vom cunoaște cum de cele ce de voie pentru Hristos ne-am lepădat de acestea iarăși după Pronia lui Dumnezeu ne îndulcim cu îndestulare”.

10. Acestea zicând el, după puțin s-a ivit oarecine ducând un dobitoc, care mergea nu către mănăstirea Marelui, ci scopul lui era a trece pe lângă dânsa și într-altă parte oareunde a descărca povara. Iar când, iată, aproape era de mănăstire, chiar nevrând omul, l-a oprit pe el dobitocul, căruia și multe lovituri cu biciul dându-i, acela asemenea pietrelor nemișcat era.

---

[308] Adică să facă dreptate precum mojicii, oamenii de rând sau mirenii care adesea se judecă simplu între ei sau fac apel la dregător și mai puțin sau deloc la judecata lui Dumnezeu, precum obișnuia sfântul să facă, după cuvântul ucenicilor.

[309] *Trad. lit.* a lui κατεγνωκότα (de la κατέγνω), mai degrabă: dezaprobând și dând o hotărâre pentru cele ce stăteau înainte.

11. Deci bine-socotind omul că nu nedumnezeiesc lucru este acela, întorcând îndată rânduiala, ca pe un povățuitor și l-a făcut pe dobitoc: și, frâul slăbindu-l, i-a dat drumul a se duce unde îi era pornirea; așa făcând el, dobitocul într-altă parte nicidecum nu mergea, ci, de ca și cum oarecine de frâu îl trăgea și-l îndrepta, îndată spre mănăstire a plecat.

12. Unde și intrând bărbatul, a aflat de multa lipsă care-i ținea pe dânșii și, de negrăita Pronie a lui Dumnezeu mirându-se – cum acelora adică întristarea lipsei a meșteșugit pricinuiri de cununi, iar lui dezlegarea întristării –, era limpede că spre aceasta era nesupunerea dobitocului, Pronia chemându-l pe dânsul să hrănească sufletele ce slujeau lui Dumnezeu, care sufereau pentru lipsa și slăbiciunea trupului celui slujitor.

13. Deci de acestea înștiințându-se acela, numărul celor ce le-a dat era îndoit față de cel dintâi împărțitor ce dăduse milostenie[310]. Iar de atunci, încetând ucenicii de a-l mai supăra pe dânsul și de a se împuțina cu sufletul, acum *mai vârtos* se sârguiau a urma și a râvni părintelui, cu nădejdea cea către Dumnezeu și prin credință.

II. Din viața Sfântului Savva

1. Preafericitul Savva, sârguindu-se a zidi mai multe chilii în cetatea[311] sa, și locul spre Chinovie a-l găti; deși se ostenea foarte pentru cei de sub dânsul, nimeni însă nu se îngrijea de cele de neocolită trebuință. Dumnezeu însă, Căruia după socoteală locul I se făcea de locuit[312] și a Cărui poruncă este de a nu ne îngriji ce

---

[310] Despre acela s-a pomenit la punctul 5.

[311] *Lit.* ar fi cetate, fortăreață. Ea a fost numită și „Kastellion” sau, după *Viețile Sfinților* (5 decembrie – Sfântul Savva), „Castelin” sau „Muntele Castelinului”. Colina Kastellionului, sau Kirbet Mird, se afla pe locul fostei fortărețe irodiene Hircania. Era un loc ideal pentru zidirea unei mănăstiri, datorită formei stâncilor, foarte potrivită colectării apei în cisterne. Kastellionul a fost sfințit în noiembrie 492. În apropierea acestuia, el a zidit o chinovie mai mică (zidirea chiliilor de care se pomenește în text erau pare-se pentru această chinovie) destinată monahilor tineri sau începători (fără barbă), celor mai bătrâni și celor mai pătimași, neastâmpărați, care, deși erau monahi, nu reușeau să se integreze după cuviință într-o viață monahală după regulile tradiționale. Totuși, această chinovie a Kastellionului era situată într-un loc foarte neprimitor, stâncos, plin de buruieni și de reptile, socotit de mulți și bântuit de duhuri necurate. Prin sârguința sfântului și ajutorul lui Dumnezeu, locul a fost curățat și dat spre locuire călugărilor (cf. și nota *trad. neogr.).*

[312] *Trad. lit.* „Socoteală” traduce pe νοῦν. *Trad. neogr.:* „pentru Care

vom mânca și ce vom bea (cf. Matei 6: 31), Cel ce este mai iubitor de fii decât mama și tatăl, Acesta a trimis lui Marchian o vedenie ce-l trăgea spre aceasta [cetate], celui adică întru toate bun, care și egumen era al chinoviilor din Vitleem și, îndeobște, pentru călugării cei de pretutindeni multă purtare de grijă punea.

2. Deci, într-o noapte, acesta a văzut o îngerească vedenie cu străină închipuire, dulce și preafrumoasă strălucind, ce striga către dânsul unele ca acestea: „Tu, Marchiane, zicea, fără întristare și fără durere treci noaptea, de nimic din cele trupești fiind lipsit, iar robul lui Dumnezeu Savva, pentru multa dragoste cea către Stăpânul, multe trude răbdând împreună cu frații în cetate, multă îi este lipsa celor de nevoie și nimeni nu este măcar cu puțin să le ajute lor la cele spre trebuință. Deci dă-le lor din cele ce ai, niciun pic zăbovind, ca nu mai mult cu lipsa să se strâmtoreze”.

3. Așadar acestea (a zis) vedenia; iar Marchian, deloc zăbovind, trimise multe din cele trebuincioase la Savva cu dobitoacele ce slujeau mănăstirii sale spre a duce cele poruncite. Iar Savva, primind cele trimise și de pricina trimiterii înștiințându-se, l-a socotit și pe acesta semn al grijirii lui Dumnezeu pentru locuirea locului. Și așa deodată se ținea și de mulțumirea cea fierbinte către Stăpânul, încă și zidirea mănăstirii mai grabnic o punea.

4. Iar după aceasta, și Ilie, Patriarhul Ierusalimului, sârguință făcând ca să adune lângă sine la episcopia [bisericii] Sfintei Învieri pe cei mai sârguitori dintre monahii cei risipiți în oarecare chilii din jurul Turnului lui David, adunându-se acolo toți călugării, Dumnezeiescul Savva, după ce a cumpărat multe din chiliile dintru care ieșiseră călugării, le-a prefăcut a fi spre găzduirea celor ce mergeau în Țara Sfântă[313].

---

locul se va preface într-un centru al slujirii Lui”.

[313] Acești monahi erau numiți „râvnitorii (σπόυδαίοι) Sfântului Mormânt”; pe aceștia, Patriarhul Ilie i-a adunat în anul 494 într-o mănăstire pe care a întemeiat-o în apropierea patriarhatului. Aceștia slujeau bisericilor din cetate, ocupându-se și de primirea pelerinilor. Ei primeau zilnic o sumă fixă de bani, ducând o viață oarecum ușoară, în vreme ce monahii deșertului, precum cei din Lavra Sfântului Savva, nu primeau o astfel de sumă. Ajuns încă din tinerețe, neavând nici măcar barbă, în Sfânta Cetate, Sfântul Savva nu s-a împăcat cu rânduiala mănăstirilor de acolo, ale căror monahi duceau un trai asigurat financiar, el voind a-i urma monahismului deșertic al Sfântului Efthimie, pe care-l avea la mare evlavie. Marchian era proestosul bisericii Sfântului Sion și preot al bisericii Învierii (Anastasis). Acesta i-a făcut mai multe donații Sfântului pentru construirea chiliilor de care se zice mai sus; Antonie și Ioan, fiii lui Marchian (înainte de a intra în monahism, el fusese

5. A voit a cumpăra și altele, trebuincioase fiind și acelea Lavrei și potrivite scopului, dar lipsa aurului stătea înaintea voirii; chiar și prea fierbinte aflându-se pentru agonisirea acestora, nu avea însă și o mână spre ajutor, că nimic altceva nu rămăsese, fără numai o jumătate de galben.

6. Dar știind acela îndestularea lui Dumnezeu, înțelepciunea și puterea Lui către toate, Aceluia pe toate lăsându-le, ceea ce deocamdată avea a dat arvună stăpânilor chiliilor, făgăduindu-se ca, de nu va da și pe ceilalți în ziua următoare, și ceea ce dăduse să se piardă.

7. Deci tocmindu-se el așa cu călugării, către singură Dreapta cea nedeșertată privea. Și a venit oareșicare străin, necunoscut de nimeni; a venit ca cum din Dumnezeiasca trimitere și, nimic zicând și nici de la dânsul auzind, acela îi dăruiește o sută șaptezeci de galbeni; iar după ce i-a dat pe aceștia, îndată s-a dus, nefăcându-și cunoscut nici numele.

8. Și pricepând Savva îndată de unde și cum a fost cu putință o grabnică dăruire ca aceasta și aflând că arătat e de la Dumnezeu, numaidecât prețul chiliilor l-a dat și îndată a zidit o casă spre primirea altor monahi ce veneau din pământ străin; încă și două metocuri a agonisit cetății sale, unul lângă Sfânta Cetate, iar altul în Ierihon.

9. Apoi, după acea nedreaptă izgonire a lui Ilie[314], proestosul Palestinei, foamete mare și lipsă de cele de nevoie, încă și secetă și lăcustă și grele biciuiri [pedepse] au strâmtorat Palestina vreme de cinci ani. Iar șapte fiind mănăstirile cele cuprinse sub supravegherea dumnezeiescului Savva, în tot acest timp niciuneia din ele nu i-a izvodit niciun venit[315], ci toată grija pentru petrecerea lor a lăsat-o Proniei Dumnezeu.

10. Și acelea cu lipsa celor de nevoie strâmtorându-se, acela nu numai că nici ceva împuținat sau potrivit vremii a pătimit sau a grăit, ci, și chemând pe egumenii mănăstirilor, îi sfătuia a nu slăbi

---

căsătorit), l-au ajutat și ei la zidire. În sprijinul lui a venit și Patriahul Ilie, care i-a oferit o litră de aur. Chiliile cumpărate de el (vezi și mai jos) la Ierusalim erau pentru găzduirea pelerinilor în general și a monahilor; după unii, ele constituiau și un fel de „centre de recrutare" sau de pregătire pentru viitorii monahi ai mănăstirilor Sfântului Savva (pentru toate acestea și pentru celelalte precizări de mai jos am folosit: Joseph Patrich, *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism.* A Comparative Study în Eastem Monasticism, Fourth to Seventh Centuries, Dumbarton Oaks, 1995).

[314] Patriarhul Ilie a fost exilat în anul 516.

[315] Nu i-a asigurat vreun venit periodic de la Patriarhie sau din alte surse.

de scârbă întru acestea, nici de cele trupești a se îngriji cumva, ci Părintelui, Celui ce știe că avem trebuință de acestea, a crede, iar dăruirea lor de Dreapta Lui cea mult-îndestulată să o atârne.

11. Deci așa cu bună-cunoștință de acestea și vitejește aflându-se Savva, atât de mult au lipsit odată cele de nevoie și în Lavra cea de sub dânsul, încât nici prescuri spre jertfă și aducere lui Dumnezeu nu se aflau. Și s-a apropiat cel ce îi era încredințată slujba aceasta, vestindu-i lui primejdia, împreună și pentru duminica ce se apropiase tare adeverindu-l cum că nesăvârșite vor fi atunci Dumnezeieștile Taine, nici prescuri spre jertfă nefiind în Lavră, nici altceva din cele de nevoie.

12. Acela, dar, acestea le zise. Iar cu adevărat marele și minunatul suflet, nici așa nu se deznădăjduia de grija lui Dumnezeu și de căile cele negrăite ale Proniei: „Ci eu, zicea către dânșii, nicidecum Liturghia lui Dumnezeu nu o voi opri, iar dacă atâta e lipsa celor de nevoie, să se dea un odor din cele sfințite, din cele dăruite de pelerini, pentru a vă cumpăra vouă cele spre Liturghie. Cu toate acestea, credincios e Cel ce ne-a poruncit nouă ca ziua de mâine să rămână slobodă de grijă pentru câte spre trebuința trupului (cf. Matei 6: 34)”, a zis el.

13. Și încă nesosind duminica, au venit oarecare către dânsul, ca de Pronie trimiși, treizeci de poveri pe dobitoace deodată aducând; iar povara era grâu, vin și untdelemn și alte potrivite spre hrană bărbaților călugări, încât aproape că Lavra se făcea neîncăpătoare cu cele de mâncare.

14. Deci îndată Dumnezeiescul Savva, celui ce cu puțin mainainte îi vestise lipsa cu micime de suflet, i-a zis: „Ce zici, oare vom lăsa Liturghia?” Iar el, pricepând că întrebarea era mustrare a gândurilor lui nesănătoase spre a nădăjdui către Dumnezeu, a căzut la picioarele aceluia cerând iertăciune și, în locul împuținării de suflet celei așa mojicești, pocăință fierbinte a adus.

15. Iar acela, îndată iertând pe ucenic, îl sfătuiește cele cuviincioase, zicându-i a nu se împuțina așa cu sufletul, ci de dumnezeieștile nădejdi cu îndrăzneală să se țină, și de cea a lui David, a arunca adică grija spre Dumnezeu (cf. Psalm 54: 25), Căruia cu mult mai mult îi pasă pentru noi decât părinților noștri.

III. A Sfântului Efrem

1. Frate, de ți se va întâmpla să cazi în boală, nu scrie pentru cele trebuincioase la rudeniile tale cele trupești sau altor cunoscuți sau prieteni în lume, nici nu alerga spre ajutor mort și acoperământ omenesc, ci rabdă-îndelung, mai vârtos nădăjduind spre Domnul și așteptând de la Dânsul milă, ca să te

chivernisească după toate.

2. Că, Cel ce te-a lăsat cu folos a te îmbolnăvi, El va și purta de grijă de tine și nu te va lăsa să fii ispitit mai presus decât poți, după Scriptură (cf. I Cor. 10: 13); deci Acestuia să ne sârguim a-I plăcea întru toate, că a Lui este grija pentru noi.

3. Că știu un frate care, bolnăvindu-se odată, se silea la lucru și, plângând deosebi în chilia sa, ruga pe Domnul ca să-i dăruiască lui sănătate, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, știu că boala trupului spre tămăduirea sufletului meu este, iar ca să nu fac greutate fraților mei, rogu-mă Ție, iubitorule de oameni, Însuți cu harul Tău vindecă sufletul și trupul meu, că Tu ești Dumnezeul milei și Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, și primește pocăința mea, și arată întru mine mărirea Ta și nesfârșitele și neurmatele milele Tale, care nu au număr”.

4. Și, așa rugându-se lui Dumnezeu, îndată și cu lucrul s-a tămăduit.

IV. A lui Avva Isaia

1. Frate, ia aminte de sine cu deadinsul, ca și cum ai fi înaintea lui Dumnezeu de-a pururea, ca de la nimeni nimic să nădăjduiești, fără numai de la Dânsul singur cu credință; și, orice îți trebuie, roagă pe Dumnezeu ca să-ți facă trebuința ta după voia Lui, și, întru cele ce vei afla, mulțumește lui Dumnezeu totdeauna, căci El [e Cel ce] ți-a dat.

2. Și de vei fi lipsit de ceva, nicidecum să nu nădăjduiești spre om, nici să te întristezi, nici să cârtești asupra cuiva, ci suferă cu osârdie și cu netulburare, socotindu-te [și zicând]: „Că vrednic sunt de multe necazuri pentru păcatele mele, însă, de va voi Dumnezeu, poate a mă milui”. Și, așa jeluindu-te tu, El va împlini toată trebuința.

3. Când om pe om folosește în cuvinte sau în lucruri sau în fapte, *al lui Dumnezeu* a fi harul să mărturisească amândoi, iar cel ce nu înțelege aceasta, de către ce înțelege va fi stăpânit[316].

4. Cel ce laudă pe aproapele după oareșicare fățărnicie sau hatâr, pe același îl va ocărî pe dânsul la o vreme, și însuși se va rușina.

5. Atunci când pentru o trupească dăruire, pe om, ca pe un bun afară de Dumnezeu, îl vei lăuda, mai pe urmă acela rău ți se va arăta ție.

6. Tot binele de la Domnul cu iconomisire vine, iar cei ce îl aduc pe dânsul sunt diaconii [slujitorii] cei buni ai lui.

---

[316] Punctele 3 până la 10 inclusiv sunt luate din Sfântul Marcu Ascetul, din cele 200 de capete ale sale despre legea duhovnicească.

7. Sobolul [cârtița] cel orb sub pământ târându-se, la stele a se uita nu poate; și cel ce nu crede pentru cele vremelnice, nici pentru cele veșnice nu poate crede[317].

8. Harul cel mai-nainte de har[318] se dădea oamenilor ca o adevărată cunoștință de la Dumnezeu, învățând înainte de toate pe părtașii ei a crede Celui ce a dăruit-o.

9. Pentru cele ce a nădăjduit cineva spre Dumnezeu, nu se va mai certa cu aproapele pentru acelea.

10. Înaintea tuturor răutăților merge necunoștința, iar după dânsa merge necredința.

V. A Sfântului Isaac

1. Dacă crezi că Dumnezeu face purtare de grijă [proniază] pentru tine, ce te grijești [frământi fără rost] și porți de grijă pentru cele vremelnice și pentru trebuințele trupului?

2. Iar de nu crezi că Dumnezeu face purtare de grijă pentru tine și, pentru aceasta, afară de Dânsul, te îngrijești de trebuințele tale, *ești mai ticălos decât toți oamenii,* și deci pentru ce mai trăiești?

3. *Aruncă spre Domnul grija ta* (Psalm 54: 23), *și nu te vei speria de spaima ce vine peste tine* (Pilde 3: 25); ca unul care te-ai afierosit pe sine lui Dumnezeu, petrece întru odihna minții.

VI. A Sfântului Maxim

Pe tot omul din suflet se cade a-l iubi, iar nădejdea spre singur Dumnezeu se cade a o pune și din toată puterea a-I sluji; că dacă El pe noi ne va păzi, și prietenii toți ne vor fi nouă ocrotire și ajutor, atunci și vrăjmașii noștri nu vor putea asupra noastră. Iar dacă El dinspre noi Se va întoarce, atunci și vrăjmașii noștri se vor întoarce împotriva noastră.

VII. Din Pateric

---

[317] Dacă cârtița, oarbă fiind, viază și petrece sub pământ cu „credința” că nu se află în rătăcire, ci se târăște pe calea cea potrivită ei, tot așa și omul e dator să creadă, chiar și orbește, în cele pământești, adică în rațiunile sau legile lăsate de Dumnezeu pe pământ, și mai puțin sau deloc în izvodirile sale, care adesea l-au dus în rătăcire, căci numai prin credința în Pronia lui Dumnezeu arătată și în cele bune și în cele părut-rele vom putea crede și în cele veșnice arătate de Dumnezeu „cu iconomisire”, cum zice mai-nainte, adică prin slujitorii Săi.

[318] Zice poate de harul din Vechiul Legământ, ce s-a arătat mai mult prin cunoștința lui Dumnezeu din Legea lui Moise.

1. Zis-a un bătrân: „Sfinții, având pe Dumnezeu întru eiși, prin nepătimire le moștenesc și pe cele de aici, și pe cele de acolo; fiindcă și acestea, și acelea, ale lui Hristos sunt, și cei ce Îl au pe Dânsul le au și pe cele ale Lui; iar cel ce are lumea, adică patimile, măcar că are lumea, nimic nu are, fără numai patimile ce-l stăpânesc pe dânsul”[319].

2. Zis-a Avva Evprepie: „Dacă crezi pe Dumnezeu a fi credincios și puternic, întru Dânsul singur nădăjduiește, și vei avea parte de cele ale Lui, iar dacă te împuținezi, arătat este că nu-L crezi pe Dânsul a fi Unul ca Acesta [astfel]; iar de nu crezi în lucrurile de lângă tine, cum întru cele străine nu vei crede că Dânsul este puternic și toate le poate?”[320]

3. Se spunea în Schit despre Avva Moise că atunci când voia să intre în Piatră[321], adică în peștera în care voia a locui, călătorind până acolo, a ostenit și zicea întru sine: „Cum pot să-mi aduc apă aici?” Și i-a venit lui glas zicând: „Intră, și de nimic nu te griji”.

4. Deci a intrat; iar după aceasta au venit la dânsul oarecare din Părinți, și nu avea decât o năstrapă de apă, și, fierbând el puține linte, s-a cheltuit toată; iar bătrânul se necăjea; și, intrând și ieșind, se ruga lui Dumnezeu și, iată, era un nor deasupra acelei pietre și a plouat atât cât și-a umplut toate vasele lui.

5. Iar după aceea i-au zis lui Părinții cei ce merseseră la dânsul: „Spune-ne nouă, pentru ce adeseori ieșeai și intrai?” Răspuns-a lor bătrânul: „Judecată făceam cu Dumnezeu, zicând: «M-ai adus aici și, iată, apă nu am ca să bea robii Tăi», și pentru aceasta intram și ieșeam, rugând pe Dumnezeu, până când ne-a

---

[319] Așadar nu are lumea, ci numai împătimirea de ea, adică pofta de a o folosi în chip pătimaș, egoist; iar ea nu-l va satisface niciodată deplin, căci *al Domnului e pământul și plinirea lui,* zice David, adică numai Dumnezeu poate bucura pe om cu lumea Sa sau numai omul ce are pe Dumnezeu poate avea și se poate bucura de lumea lui Dumnezeu, fie de cea de aici, fie de cea de dincolo, căci are cunoștință despre adevăratul ei sens, adică pentru slava lui Dumnezeu și pentru folosul aproapelui său, și nu pentru propriile pofte.

[320] Această frumoasă apoftegmă o aflăm în Pateric povestită astfel: „Zis-a Avva Evprepie: «Având întru tine că este Dumnezeu credincios și puternic, crede întru Dansul și te vei împărtăși de cele ale Lui. Iar de defăimezi, nu crezi. Și toți credem că toate sunt Lui cu putință, dar și întru lucrurile tale crede Lui, că și întru tine face minuni»”. Sensul celor zise pare a fi unul cu cel din zicerea de la punctul 7 a lui Avva Isaia de mai sus.

[321] *Trad. lit.* Petra era o regiune din adâncul pustiei, aproape de Muntele Troe, lângă vechiul Memfis, Egipt. Aceea că Avva Moise s-a retras în această pustie la îndemnul Sfântului Macarie Egipteanul, ca să viețuiască singur în liniște (cf. *Pateric,* Avva Macarie, 22).

trimis nouă apă”.

6. Zis-a Avva Siluan: „Eu rob sunt, și Domnul mi-a zis mie «lucrează lucrul Meu, și Eu te voi hrăni pe tine, iar de unde, nu căuta». Deci eu, dacă lucrez, din plata mea mănânc, adică din mila lui Dumnezeu”.

7. Adus-a oarecine unui bătrân puțini bani, zicând: „Ține-i pe aceștia spre cheltuiala ta, că ai îmbătrânit și ești bolnav (căci era bubos)”. Răspuns-a lui bătrânul: „Șaizeci de ani am în boala aceasta și de nimic n-am fost lipsit, Dumnezeu dându-mi și hrănindu-mă pe mine fără lipsă, și tu acum ai venit ca să iei pe Hrănitorul meu?” Și n-a primit.

8. Povestit-au bătrânii despre un grădinar că lucra și toată osteneala grădinii sale o dădea de pomană, oprindu-și numai spre cheltuiala sa. Iar mai pe urmă i-a vârât lui Satana în gând, zicând: „Strânge-ți ție puțintele parale, ca nu cumva să îmbătrânești și să te îmbolnăvești și să ai trebuință de cheltuieli”. Și a adunat și a umplut un borcan de parale.

9. Iar după aceea i s-a întâmplat lui a se bolnăvi și a-i putrezi piciorul lui (bătrânul era adică lepros); și a cheltuit paralele sale la doctori și nimic nu s-a folosit. Iar mai pe urmă a venit un doctor iscusit și i-a zis lui: „De nu se va tăia piciorul tău, tot trupul tău va putrezi”. Și s-a hotărât să i se taie a doua zi piciorul lui.

10. Iar în noaptea aceea, venindu-și grădinarul întru sine și căindu-se de cele ce a făcut (adunând paralele și nădăjduind spre dânsele mai vârtos decât spre Dumnezeu, Cel ce iconomisește și hrănește toate), suspinând, a plâns și a zis: „Adu-Ți aminte, Doamne, de proastele mele lucruri de dinainte pe care le lucram și le dam fraților mei, iar mai vârtos, întâi de toate, de bunătatea Ta și de nemărginitele Tale îndurări și mă miluiește după mare și bogată mila Ta!”

11. Și acestea zicând, i-a stat înainte îngerul Domnului și i-a zis: „Unde sunt paralele pe care le-ai adunat și unde sfatul pe care l-ai sfătuit?” Iar el, foarte umilindu-se și lăcrimând, a zis: „Greșit-am, Doamne, iartă-mă, și de acum nu voi mai face aceasta!” Atunci s-a atins îngerul de piciorul lui și îndată s-a vindecat; și, sculându-se de dimineață, s-a dus în țarină să lucreze.

12. Și, după puțin, a venit doctorul, precum era tocmeala, ca să-i taie piciorul lui. Și, neaflându-l, întreba pentru el; și i-au spus lui că s-a dus de dimineață să lucreze la țarină; iar doctorul s-a dus în țarina întru care lucra acela, vrând a-l vedea pe dânsul. Și, văzându-l pe el săpând pământul, a slăvit pe Dumnezeu, Cel ce cu preaslăvire l-a tămăduit pe dânsul.

13. Un sihastru, luptat fiind de iubirea de argint, lucra mult, ostenindu-se foarte, și din rucodelia sa a adunat un galben, apoi

doi, apoi trei, apoi s-a sârguit și a făcut cinci; și, adunând cei cinci galbeni, îndată a căzut în patimă trupească, adică în boală, și pe picior s-au făcut răni ce scoteau puroi.

14. Iar el, trimițând, a chemat doctorul și a cheltuit cei cinci galbeni fără a se vindeca de boală, ba mai rău făcându-i-se aceasta, piciorul lui putrezind cu totul. Venind mai pe urmă un doctor, i-a zis lui: „Piciorul tău trebuie să se taie, Avva, fiindcă altminteri tot trupul tău va putrezi”. Iar el, pentru nevoie, s-a plecat tăierii.

15. Iar peste noapte, plângând el și rugându-se lui Dumnezeu, a stat înaintea lui îngerul Domnului și i-a zis: „Ai făcut ceva cu cei cinci galbeni?” Și, ca întru uimire făcându-se el, i-a apucat îngerul piciorul și, cu mâna netezind patima, îndată l-a tămăduit, după care s-a făcut nevăzut. Iar el, venind întru sine și cunoscând că s-a vindecat, mulțumea lui Dumnezeu.

Deci, venind doctorul dimineața, după tocmeală, a bătut în ușă, iar el, sculându-se, l-a întâmpinat pe el. Și văzându-l doctorul umblând, s-a mirat și, aflând de ceea ce se făcuse, se făcu creștin, fiindcă era elin.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI DOUA

Cine este cel care nebunește nădăjduiește în Hristos.

I. A Sfântului Isaac Sirul

1. Este o nădejde spre Dumnezeu prin credința cea din inimă, care adevărată este, căci cu dreaptă-socoteală și cu cunoștință se face; și este altuia una osebită, din nepricepere și lenevie făcându-se, care mincinoasă este.

2. Că omul cel ce nicidecum nu-și face grijă pentru lucrurile cele stricăcioase, ci cu toate ale lui se pune pe sine înaintea lui Dumnezeu, și toată îndeletnicirea și sârguința întru slujirea și buna-plăcere a Lui de-a pururea arătând-o noaptea și ziua, și, pentru aceasta, nepăsându-i lui a-și găti nici cele spre trebuința trupului, acesta bine și cu iscusință[322] nădăjduiește spre Domnul că El va găti lui cele de trebuință.

3. Căci cu dreptate este și pentru Dumnezeu a arăta spre unul ca acesta toată sârguința, ca să-i dăruiască fără de osteneală cele de trebuință, ca la o slugă credincioasă, care păzește porunca-I ce zice: *Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33).

4. Că celui ce așa cu totul s-a afierosit pe sine întru slujba lui Dumnezeu, toată lumea ca o slujnică îi dă lui [toate] de-a gata, și voii lui se supune, și cuvintelor lui slujește, ca unui stăpân întru toate plecându-i-se.

5. Iar ca să nu cadă[323] unul ca acesta dinspre starea înaintea lui Dumnezeu și din cea către Dânsul neîncetată vorbire și plecare – de care singură necurmat îngrijindu-se, de nimic altceva nicidecum nu suferă a se îngriji –, cu cuviință este ca toată zidirea să-i slujească lui și fără de osteneală și fără de grijă să-i dea lui cele de trebuință, plecându-se la poruncile Stăpânului Celui de obște, Care, pe cei ce curat Îi slujesc Lui, hrană ca unor păsări fără de osteneală și fără de grijă le dă.

6. Deci bună și după socoteală este nădejdea unuia ca acesta și nu este cu putință pentru cel ce stă într-însa să nu ia ceea ce nădăjduiește.

7. Iar dacă cineva încă de pământ și în împătimirea celor pământești are mintea pironită, și țărână mănâncă împreună cu șarpele, și la risipiri și la robii ale inimii, poate încă și la cuvântări

---

[322] Έπιστημόνωσ, sau: „cu [având] înțelepciune desăvârșită”

[323] άργηση pare că provine de la άργέω, verb ceva mai bogat. Altfel spus: „Dacă unul ca acesta s-ar face nelucrător dinspre/ nu s-ar mai griji de/ ar înceta să mai fie lucrător în starea-înaintea lui Dumnezeu...”.

deșarte dat se face, întinzând picioarele sale la nelucrare, zicând și că „cred lui Dumnezeu că îmi va da mie cele de trebuință”, unul ca acesta va auzi negreșit pe Dumnezeu zicându-i acestea prin prorocul: *Te apropii de Mine cu gura, iar inima ta departe este de la Mine, și voiești a te învăța căile Mele, cerând judecată și dreptate, de ca și cum ai făcut dreptate, și n-ai părăsit dreptățile Mele* (Is. 29: 13-14; 58: 2). Așijderea și fratele lui Dumnezeu Iacov va zice către dânsul: *De crezi lui Dumnezeu, bine faci, dar și dracii cred și se cutremură; și credința are trebuință de lucrare, iar fără de lucrare moartă este* (Iac. 2: 17-20) [324].

8. Nu te amăgi, nebunule, înainte-mergători sunt osteneala și sudoarea cea pentru Dumnezeu, care sunt întru lucrarea faptelor bune, ale nădejdii spre Dumnezeu; deci și tu, de crezi că Dumnezeu poartă grijă de zidirile Sale, și puternic este întru toate, arată, dar, și lucrare cuviincioasă credinței tale, și atunci vei avea pe Dumnezeu ascultându-te pe tine, și dăruirea tuturor celor de care ai trebuință ți-o va ție, încă și din toată primejdia și vătămarea și necazul te va scoate pe tine. Acestea și unele ca acestea le săvârșește purtarea de grijă cea de obște a lui Dumnezeu.

9. Iar tuturor celorlalți oameni Dumnezeu le-a poruncit pe cele ale lor înșiși cu socoteală a le chivernisi, iar cu Pronia lui Dumnezeu să amestece cunoștința pe care au luat-o de la Dânsul.

10. Însă cel ce toată viața sa a dat-o lui Dumnezeu și de singură plăcerea Aceluia se îngrijește, nu are nevoie ca prin [acest fel de] cunoștință să-și chivernisească cele ale lui; căci în locul acesteia are credința, *prin care se surpă toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoștinței de Dumnezeu* (II Cor. 10: 5), iar gânduri omenești sau firești[325] nu primește, ca cel ce a covârșit firea și de Dumnezeu s-a lipit prin neîndoita și vârtoasa credință, prin care cutează față de orice, nu ca unul ce ispitește pe Domnul, ci ca îndrăznind spre Dânsul și întrarmat cu nebiruită putere a Duhului.

11. Pentru unul ca acesta adevărat va zice Dumnezeu: *Cu dânsul sunt întru necaz, scoate-l-voi pe dânsul și-l voi slăvi, cu lungime de zile îl voi umple pe el și-i voi arăta Lui mântuirea Mea* (Psalm 90: 15-16)[326].

---

[324] Deși referințele de mai sus din Isaia și Iacov corespund Scripturii, nu sunt luate totuși literalmente decât în parte.

[325] Izvodite oarecum exclusiv – dacă se poate spune astfel – de firea omenească.

[326] Fragmentul e luat din Cuvintele Sfântului Isaac (Cuvântul XXII, în *Filocalie,* Vol. X). Cel ce și-a dăruit toată viața lui Dumnezeu e numit acolo „drept”, prin care numire putem înțelege pe monahul desăvârșit,

PRICINA A DOUĂZECI ȘI TREIA

Că nu se cade a lepăda nici cea mai mică poruncă pentru oarecare trebuință trupească – măcar de mult ne-ar sili aceasta - sau pentru vreo frică omenească.

I. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Mulțime multă de mâna persienească fugind și în Alexandria scăpând, cele de mâncare s-au rărit foarte (mai vârtos și că pe vremea aceea nici Nilul, după obicei, nu și-a făcut ieșirea din matcă[327]), îndată și banii Bisericii cheltuindu-se, Marele Ioan a fost silit a se împrumuta de la oarecine o mie de litre de aur.

2. Iar după ce și pe aceia i-a cheltuit, multă grijă îl clătina pe el, și se ruga iubirii de oameni a lui Dumnezeu a aduce scăpare în aceste strâmtorări, dar și așa, ajungând la ananghie, nu se vedea însă în mare primejdie, căci Dumnezeieștile legi și sfințitele rânduieli nu le-a rușinat, nici ca pe o coardă n-a slăbit a chivernisi cu deadinsul pe turma cea încredințată.

---

cel ce a dobândit toate virtuțile ca sumă a dreptății. „Dreptul, zice Sfântul Isaac, are Pronia lui Dumnezeu nedespărțită de el”, adică, spre deosebire de ceilalți oameni, care în cunoașterea sau includerea în lucrarea Proniei, amestecă (spre învățătură, călăuzire, sporire etc.) cunoștința despre Dumnezeu (cea din Scripturi, de la Sfinți etc.) cu cea omenească și firească, după rațiunile lui Dumnezeu din făpturi; acest „amestec” se face, sugerează Sfântul, mai mult prin dreapta-socoteală (discernământ), care presupune mai mult osteneala minții și a trupului, însă dreptul se folosește, zice, mai mult de credință, îndrăznind față de orice, nu ispitind, precum ceilalți, din puținătatea credinței, pe Dumnezeu pentru oarece chivernisiri, căci el, odată întrarmat cu tăria credinței și nebiruita putere a Duhului, nu mai vede, nici nu mai concepe vreo piedică în calea pe care a ales-o, „grija” lui fiind alta – a fi cu Dumnezeu neîncetat, pentru a vedea mântuirea Lui, cum zice la urmă Psalmistul. Mai luminat poate ne arată o scolie din *Filocalie* la acest fragment: „E demnă de remarcat această deosebire ce o face Sfântul Isaac între chivernisirea de sine pe care o face cel ce nu e predat total lui Dumnezeu și chivernisirea pe care o dăruiește exclusiv Dumnezeu celui predat total Lui. Cel ce se chivernisește pe sine uzează de o cunoștință pe care și-o agonisește în baza aspirației sale firești după cunoștința sădită de Dumnezeu în firea lui. Dar e ajutat de purtarea de grijă a [Pronia] lui Dumnezeu. Dreptul e apărat și călăuzit exclusiv de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dar nici el nu stă pasiv în fața lui Dumnezeu, ci lucrează astfel încât să primească în sine puterea ocrotitoare a lui Dumnezeu (nota 110bis, p. 120)”.

[327] În Egipt, unde ploile sunt mai rare, fermierii își irigă culturile cu apa Nilului, atunci când acesta se revarsă peste maluri în timpul fluxului *(nota trad. neogr.).*

3. Atunci, un cleric[328] din cei ce făcuseră a doua nuntă, bogăție din destul având, se dorea în treapta diaconilor. După ce a aflat de acea strâmtorare a Patriarhului, găsind vreme îndemânatică, a socotit că, dacă ar putea mângâia cu bani lipsa ce se făcuse, și-ar împlini astfel și dorirea, drept care dădu o hârtie [epistolă] în mâna Fericitului, ce zicea cam așa: „Înțelegând strâmtorarea ce ține dreapta cea mult dăruitoare a stăpânului meu, am socotit că nu e cu cuviință a petrece eu întru îndulcire și îndestulare, iar stăpânul meu a fi întru strâmtorare; deci sunt la mine multe mii de litre de grâu, iar de aur, cincizeci de litre[329].

4. Acestea mă rog a se da prin tine lui Hristos, numai de m-aș învrednici de diaconia Lui prin sfânta ta hirotonie; că se află undeva oareunde la Apostol zisă una ca aceasta: *De nevoie, și mutare a legii se face* (Evr. 7: 12)”.

5. Iar Patriarhul a trimis ca să fie chemat bărbatul deosebi, nevrând a-l rușina pe dânsul înaintea multora. Și, venind, a zis către dânsul: „Dania ta, fiule, este multă și vremii de acum de nevoie, dar prihănită și neprimită.

6. Nu cunoști că oile cele ce se aduceau după Lege, de erau prihănite, chiar și mari de ar fi fost, nu erau primite spre jertfă (cf. Lev. 22: 21), pentru care pricină nici cele ce s-au adus de Cain lui Dumnezeu (Fac. 4: 5)? Iar aceea că se face și mutare a legii, aceasta știm că pentru Legea Veche s-a zis de Apostol, alta decât Cea a minții[330]; iar ție ce ți se pare că zice cea de la Iacov, fratele lui Dumnezeu: *Cel ce împlinește toată Legea și va greși întru una, vinovat este tuturor* (Iac. 2: 10)? Iar pe frații noștri, pe săraci, măcar că noi nu-i vom putea cuprinde, Dumnezeu însă, Cel ce i-a hrănit până acum, Însuși va purta de grijă pentru dânșii, iar de aici înainte, noi numai să păzim neclătite poruncile Lui.

Că ce Îi este Lui cu neputință și cu anevoie, Care a împărțit în pustie odinioară cele cinci pâini și a blagoslovit cele zece obroace [măsuri] de grâu a crește întru mulțimi multe? Pentru aceea, fiule, se va potrivi la mine cea zisă la Fapte către Simon: *Că nu este ție parte nici soartă întru cuvântul acesta* (Fapte 8: 21)”.

---

[328] Din context pare a fi vorba de un anagnost (citeț), treaptă anterioară diaconiei.

[329] În jur de 22 kg.

[330] Frumoasă numire a Legii celei Noi. Prin urmare, Legea cea Veche era a trupului, pentru oamenii trupești, robi ai poftelor, iar cea nouă e pentru minte, pentru omul lăuntric, duhovnicesc. Clericul își închipuia că dacă Legea Veche s-a mutat, adică s-a schimbat din trupească în duhovnicească, și el poate face schimbare de lege prin mutarea de la această rânduială în cea trupească, a putinței de a cumpăra cele duhovnicești cu cele trupești sau materiale.

7. Încă nu a ajuns bine acela la casa sa, deșert fiind trimis, că s-a și vestit Marelui că două din corăbiile Bisericii au tras la liman, multe mii de măsuri de grâu din Sicilia acum aducând, care lucru auzind acela, în genunchi căzând, mulțumea lui Dumnezeu, zicând: „Cei ce Te caută pe Tine, Doamne, și păzesc poruncile Tale *nu se vor lipsi de tot binele* (Psalm 33: 11); pentru aceea măresc Preasfânt Numele Tău, că nu ai lăsat pe robul Tău ca, cumpărat cu bani, harul Tău a-l pune”.

8. Și așa, întru strâmtorare lățindu-se[331], pururea-pomenitul n-a vândut acribia canonului pentru trebuința cea de nevoie.

II. A Sfântului Efrem

1. Frate, trezvește-te de-a pururea, și ia aminte de sine, și nu tulbura sufletul tău privind la fața omului, nici nu-l disprețui pe el, fie el mic, fie mare sau dregător, că nimeni nu va putea să te scoată din focul cel nestins. Auzi pe Cel ce zice: *Ce va folosi omului, de va dobândi toată lumea, iar sufletul său și-l va păgubi?* (Matei 16: 26).

2. Deci nu pierde slava și îndrăznirea cea către Dumnezeu pentru cinstea și slava omenească, sau pentru mâncare, băutură, îmbrăcăminte, sau altceva din cele de nevoie, că acestea toate întru stricăciune încap, iar faptele fiecăruia – ori bune, ori rele – se scriu și în veci rămân neșterse.

3. Cele de sus cugetă, nu cele de pe pământ, ca să te norocești de făgăduințele Părintelui Celui din ceruri și să te îndulcești de slava Sfinților celor ce au plăcut Lui.

---

[331] Adică îmbogățindu-se până la strâmtorare, până ce, pentru mulțimea ei, abia dacă o mai putea iconomisi.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI PATRA

Că nu se cade ca credinciosul, măcar și în tulburări [lumești] de va cădea vreodată, să se prefacă [închipui] după lucrurile cele din afară, ci către Dumnezeu să privească și plăcerea Aceluia să o facă.

I. Din viața Sfântului Savva

1. Cuviosul Părintele nostru Savva a călătorit pentru a doua oară în cetatea lui Constantin, cu voia și cu rugămintea lui Petru, Patriarhul de atunci al Ierusalimului († 552), ca să solească către împăratul să dezlege urgia lui cea asupra creștinilor din Palestina și să-i izbăvească pe dânșii de primejdiile cele puse asupra lor de samariteni, pentru care au și pătimit și de care încă puteau să pătimească, încă fiind pârâți cum că se și făcuseră pricinuitori ai nesupunerii și răzmeriței acestora[332].

2. Deci, apropiindu-se Cuviosul de cetate și luminat foarte fiind primit de împăratul Iustinian – căci, încă de departe cunoscând împăratul că se apropie[333], din scaun cum se afla

---

[332] Samarinenii jefuiseră și incendiaseră multe case de rugăciune, locuințe și ferme ale creștinilor; revolta lor se datora legilor socotite prea dure și a taxelor impuse de împărat asupra lor. *Viețile Sfinților* adaugă că „Samarinenii, rupându-se de stăpânirea împăratului grecesc, și-au pus drept conducător pe un oarecare Iulian”. După revoltă, împăratul trimite oaste și înăbușă revolta, ucigându-l și pe Iulian. Atunci au murit peste 20.000 de samarineni, iar după altă sursă, peste 100.000. Silvan, probabil urmașul acestuia, este prins de creștini și ars. Fiul acestuia, Arsenie, „câștigă har la împăratul”, având titlu de dregător *(illustrius),* făcându-l pe acesta să creadă că vina era a creștinilor; mai mult, pentru a-și atinge scopul, el se pretindea a fi creștin, și nu samaritean. Mânia cuplului împărătesc, scrie Procopie, istoric bisericesc, se va arăta în multe rele dezlănțuite asupra creștinilor. În atmosfera încrâncenată dintre părți, Patriarhul socoti trimiterea lui Savva singură în măsură să potolească mânia împăratului și să strice influența lui Arsenie de la curte. După întâlnirea lui Savva, împăratul hotărăște uciderea lui Arsenie. Reușind să scape, ajunge la Savva, care, în anumite condiții, îl botează. Este a doua și ultima călătorie a Cuviosului în Constantinopol către împăratul Iustinian, pe când avea 90 de ani; el a fost însoțit de Ieremia monahul și Leonțiu de Bizanț. La 4 ani de la întoarcere, el moare la vârsta de 94 de ani. (Pentru toate informațiile adunate pentru acest capitol, am folosit pe același Joseph Patrich, *op. cit.,* vezi Pricina XXI, 2.).

[333] Evlavia împăratului s-a arătat încă de când Cuviosul se afla pe mare, el trimițând mici ambarcațiuni cu vâsle pentru escortarea vasului cu care venise. El a fost apoi întâmpinat cu cinste și de Patriarhul Epifanie (520-535), de episcopul Ipatie și de alții.

sculându-se, cu evlavie foarte pe acel sfințit cap l-a sărutat[334]. Apoi, după ce au șezut împreună, a arătat împăratului cele pentru care a venit, iar împăratul, gata pe acelea dăruindu-le[335], nu numai până la acestea a pus să stea osârdia sufletului, ci i se părea că va suferi cea mai de pe urmă pagubă, de nu și împărătește, și cu mărime de bunăvoire îl va dărui, încă se frământa dacă nu și oarecare venit de bani să dăruiască călugărilor de sub dânsul[336].

3. Iar Cuviosul a zis: „Pentru veniturile în bani, cât privitor la cele de nevoie trebuințe, Acela ne este nouă Purtător de grijă: Care și pe poporul cel neplecat odinioară în pustie cu îndestulare l-a hrănit și apă din piatră a scos; El ne dă nu numai dăruirea celor de nevoie, ci, de multe ori, și cu prisosință.

4. Iar ție, de-ți este atâta grija, o, împărate, de dăruirea noastră, iată, sunt de față și alte pricini, nu mici și nevrednice de a se trece cu vederea, prin care vei putea arăta către noi iubirea de cinste[337]". Și, pe rând, cuviosul ceru oareșicare cerere de obște folositoare, adică palestinienilor celor ce rău au pătimit de la samariteni scutire de dajdie câtăva vreme să le dăruiască, și celor

---

[334] Viața sa mai povestește că, înainte de a trece la cele pentru care a venit, împăratul îl invită în odaia împărătesei Theodora pentru a o binecuvânta spre nașterea unui băiat. Savva însă, știind tendințele ei monofizite și sprijinul acordat lui Sever, a refuzat invitația. Pilda dumnezeiescului Savva e una foarte binevenită și astăzi, când erezia e doamnă mare, îmbrăcată și împodobită cu haină „luminoasă" și părut drept-slăvitoare; când „împărații de acum" sunt ortodocși numai cu numele, un eventual îndemn de pomenire a lor sau atitudine „de deschidere" față de ei e dovadă de necunoștință și rătăcire.

[335] Împlinindu-i adică cererile, rezolvându-i petițiile. Luând cunoștință de dezastrul pricinuit de samariteni, împăratul le interzice acestora dreptul de a se aduna, de a lăsa moștenire pământurile sau de a ceda altora drepturile asupra lor. A poruncit de asemenea ca mulți dintre ei, cu deosebire conducătorii, să fie executați. După alții, legile privitoare la drepturile asupra pământurilor pomenite mai sus fuseseră date anterior revoltei, ele fiind și pricina acesteia.

[336] Precum am spus undeva mai-nainte, Sfântul Savva nu suferea, precum alte mănăstiri din Țara Sfântă, să-și asigure traiul cu oarece venituri periodice, căci, altminteri, unde s-ar mai fi arătat ajutorul lui Dumnezeu? Nu însemna prin aceasta că acele venituri ale altor mănăstiri nu puteau fi socotite și ele oarecare binecuvântări – mai puțin directe ce-i drept – de la Dumnezeu. Dar, odată acceptate astfel de venituri, starețul – monahismul în general – putea deveni ușor pradă osebitor influențe sau imixtiuni administrative sau de altă factură ale patriarhilor sau conducătorilor, care se puteau prevala de „mărimea de suflet" a dăruitorilor și în alte scopuri, precum istoria adeseori a arătat. Înțeleaptă atitudine a Cuviosului față de aceste „dăruiri" se va vedea mai apoi.

[337] Filotimia.

ce vin în Sfânta Cetate spre închinarea Mormântului celui De-viață-făcător, o casă să le zidească spre găzduire, și să pună capăt eresurile celor ce încă supără bisericile, și mănăstirilor sale să le zidească un turn spre scăpare de năvălirea răzmeriței[338].

5. Deci niște cereri ca acestea punând dumnezeiescul Savva înaintea împăratului – de ca și cum acela încă de demult ar fi fost însetat să facă dăruiri Sfântului –, îndată să se scrie poruncind, hotărâri pretutindeni trimițând, toate le-a făcut, ca nu cumva zăbovirea să dea loc și trecerilor de vreme, ca nu întârzierea celor făcute, adică a dăruirilor, să tocească iubirea de cinste[339].

6. Deci așa îndeletnicindu-se împăratul pentru cererile lui, împreună cu Trivonian chestorul[340], întru ceea ce se cheamă porticul cel mare[341], împreună-șezător având pe cuviosul, precum s-a zis, el, iată, ceasul al treilea ajungând[342], pe împăratul lăsând deosebi, oareunde pe obișnuitele sale rugăciuni lui Dumnezeu le da, dându-se pe sine rostirii sfințiților psalmi ai lui David.

7. Iar Ieremia, unul din ucenici, apropiindu-se de dânsul, a zis: „Ce este aceasta, Părinte, împăratul așa adunând toată sârguința și pentru a împlini cererile tale foarte tare ostenind cu fierbințeală, tu, pe dânsul părăsindu-l, într-altă parte petreci acum?”

8. Acela, foarte cu slobozenie răspunzând, a zis: „Nimic necuviincios, o, fiule, nu este aici, că el ceea ce se cuvine face, și noi, ceea ce ne este îndatorat, după datorie facem”. Așa, niciun lucru al trebuinței vremii nu l-a gătit pe dânsul să se lase prins de vreo oarecare înaltă momire, fie ea și de la curțile împărătești, sau de vreo altă cuviință de rob, ci cea cuviincioasă măsurare o întrebuința către toți și de nobilitatea cinului și de iubirea de înțelepciune multă purtare de grijă făcea.

---

[338] E vorba de fapt de o fortăreață cu turnuri de apărare împotriva năvălirilor saracinilor; aceștia au fost și aliați ai perșilor, în vremea primului război persan. Precum se știe, aceștia au intrat la începutul secolului al VII-lea în Țara Sfântă, săvârșind multe stricăciuni mănăstirilor și ucigând numeroși monahi.

[339] Ca nu executarea celor hotărâte și poruncite să se facă cu întârziere și astfel să se strice iubirea de cinste (filotimia).

[340] Trivonian a fost un membru de cinste al palatului împărătesc al lui Iustinian și un jurist excelent; el l-a ajutat pe împărat la întocmirea monumentalei *Corpus juris Civilis.* Având funcția de chestor *(Quæstor sacri palatii),* el era capul consiliului împărătesc și un fel ministru al justiției, ca în Imperiul Roman.

[341] Aula Magna, cum se zice azi, unde erau primiți atunci ambasadorii și trimișii străini.

[342] Probabil ceasul al treilea din noapte, la trei ore după apusul soarelui *(nota trad. neogr.)*.

I. Din Pateric

1. Întrebată a fost Maica Theodora: „Cum poate cineva, în mijlocul gâlcevilor fiind și cuvinte mirenești auzind, a avea mintea cu Dumnezeu?” Și a răspuns: „Precum atunci când șezi la masă, întru care sunt multe bucate, pe care fără dulceață le primești, nu te osândești, tot așa și cuvintele mirenești, de vor intra după nevoie în urechile tale, să ai inima ta către Dumnezeu, și nu-L uita pe Dânsul; și, în această așezare neauzind cu dulceață, nu te vei vătăma așa mult”.

2. Zis-a un bătrân: „Albina, oriunde merge, miere face, iar monahul, oriunde se va afla lucrul lui Dumnezeu, acolo lucrează”.

3. Zice Avva Pimen: „Zicea Avva Sisoe că este o rușine legată de păcatul netemerii: atunci când cineva se trufește, iar apoi se rușinează de oameni, dar nici așa nu face binele, vină de netemere de Dumnezeu își câștigă luiși (cf. și Ef. 6: 6-7)”.

4. Zis-a un stareț: „Oriunde vei merge, ia aminte de sine totdeauna – *că locașul erodiului*[**] *povățuiește înaintea lor* (Psalm 103: 19)[343]; adică monahul se aseamănă cu erodiul, pentru că nu are calabalâc și e iubitor de pustie: oriunde merge, are locașul său mergând înainte și tot locul este locașul lui. Deci sârguiește ca în oricare loc te vei afla, să-ți faci canonul tău și să nu te lenevești de rugăciunile cele orânduite; ia aminte și la înțelegerile lor, pe cât îți este puterea, și tot necazul să-l ai înaintea ochilor tăi. Iar acestea fără de luare-aminte și osteneală multă nu se pot îndrepta [câștiga]”.

[**] [**] Egretă.

[343] „Înaintea lor”, adică a erodiilor. În Omiliile sale la Psalmi, Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuiește acest verset așa: „Erodiul poate locui orice loc, oriunde se duce, el află, cum s-ar zice, o casă gătită pentru el”.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI CINCEA

Se cade ca, cel ce caută a plăcea lui Dumnezeu, necinstirile și cinstele de la oameni ca nimic a le socoti.

I. Din Pateric

1. Un frate a mers la Avva Macarie Egipteanul și i-a zis lui: „Părinte, spune-mi cuvânt, cum să mă mântuiesc?” Și i-a răspuns bătrânul: „Du-te la morminte și ocărăște pe morți”.

2. Deci, ducându-se fratele, i-a ocărât și a dat și cu pietre și, venind, a spus bătrânului, iar el i-a zis: „Nimic nu ți-au grăit?” Răspuns-a fratele: „Nu”. Zis-a lui bătrânul: „Du-te iarăși și mâine și îi slăvește pe dânșii”.

3. Deci, ducându-se fratele, i-a slăvit pe dânșii, zicându-le: „Apostoli, Sfinți și Drepți!” Și, întorcându-se la bătrânul, i-a zis: „I-am slăvit”. Iar el a zis: „Nu ți-au răspuns nimic?” Iar fratele a zis. „Nicidecum”. Atunci i-a zis lui starețul: „Așadar, știi cât i-ai necinstit pe dânșii și nimic nu ți-au răspuns și cât i-ai slăvit și nimic nu au grăit, tot așa fă și tu dacă voiești a te mântui: fii mort, și nici necinstea oamenilor, nici cinstea să nu o socotești, precum morții, și poți a te mântui”.

4. Zis-a Amma Sarra: „De mă voi ruga lui Dumnezeu ca pe toți oamenii să-i adevereze pentru mine, mă voi afla pocăindu-mă fiecăruia, pentru aceasta mai vârtos mă voi ruga ca inima mea să fie curată cu toți”.

5. Zis-a un stareț: „Nu voiesc a fi defăimat”.

6. Același a zis: „Vai omului când numele lui este mai mare decât lucrul lui”.

7. Zis-a Avva Antonie: „Că vine vremea ca oamenii să se nebunească și, dacă vor vedea pe cineva nenebunindu-se, se vor scula asupra lui zicând «tu ești nebun», pentru că nu este adică asemenea cu dânșii, la care cel ce se nevoiește nu trebuie să ia aminte”[344].

II. A Sfântului Efrem

1. Fraților, de se va întâmpla nouă cândva a fi ocărâți pentru lucru bun, să nu ne fie rușine de ocara ceea ce de la oameni fără dreptate se aduce nouă și care astfel ne fac ceea ce nu se cade. Că scris este: *Poporul Meu, la care Legea Mea este în inima voastră, să nu vă temeți de mustrarea oamenilor și de hulirea lor să nu vă biruiți. Căci vor fi ca o haină, care cu vremea se strică, și ca lâna*

---

[344] *Ci va veni vremea, și acum este* (Ioan 4: 24)!

care se mănâncă de molii; iar dreptatea Mea în veac va fi și mântuirea Mea în neamurile oamenilor (Is. 51: 7-8). Și iarăși zice: *Eu nu Mă pricesc, nici nu Mă împotrivesc, spatele Mele le-am dat spre bătăi și fălcile Mele spre pălmuiri, iar fața Mea nu am întors-o dinspre rușinea scuipărilor; și Domnul a fost ajutorul Meu, pentru aceasta nu M-am rușinat, ci am pus fața Mea ca o piatră vârtoasă și am cunoscut că nu Mă voi rușina* (Is. 50: 5-7)[345].

2. Pentru aceasta și noi, iubiților, măcar de ne vom ocărî sau ne vom batjocori sau altceva din cele cumplite vom pătimi de la

---

[345] Rușinea, ocara, mustrarea de care se zice mai sus sunt stări prilejuite de judecata lui Dumnezeu și lipsa slavei sau a ocrotirii Sale. Rușinea, precum pe primii oameni, cuprinde pe om datorită lipsei slavei lui Dumnezeu sau dizgrației în care omul cade, în- depărtându-se de Dumnezeu prin neascultare de El și negrijă față de menirea sa. Simțindu-se gol de prezența sau slava lui Dumnezeu, omul se rușinează de goliciune, simte judecata lui Dumnezeu, ba și a oamenilor, și se rușinează; judecata lui Dumnezeu și a acestora îl vor condamna – mai ales că, după păcat, nu s-a întors spre El, ci *s-a ascuns,* rușinându-se deci de Dumnezeu, nevrând să recunoască și să-și asume starea precară în care ajunsese – la ocări și mustrări, precum zice prorocul mai sus. Dumnezeu preface însă această prigonire în pricină de sporire duhovnicească, de scăpare la El, în pricină de recâștigare a demnității umane și a izgonirii rușinii, ocării sau mustrării ce ne cuprind din toate părțile, toate acestea ca niște adevărate „săgeți” înțelegătoare convergând în conștiința omului. Hristos, prorocește Isaia, a pus fața Sa ca o piatră vârtoasă, adică a avut credință neclintită și ca om în Tatăl și în Înviere. Prorocul Isaia prorocește apoi despre rușinea suferită de Hristos ca om pentru oameni, Care, cu ajutorul lui Dumnezeu și Tatăl, Și-a făcut fața ca o „piatră vârtoasă” împotriva tuturor slăbiciunilor și ispitelor. A fost spânzurat *gol* pe Cruce și nu S-a rușinat. A arătat și ca om condiția umană precară, căreia nu i s-a împotrivit (*Eu nu Mă pricesc, nici nu Mă împotrivesc...),* căci ar fi însemnat să Se împotrivească ca om omului – ceea ce ar fi fost un non-sens să Se angajeze, precum necredincioșii, în nesfârșite împotriviri, certuri și războaie. *De hulirea lor să nu vă biruiți,* că *dreptatea Mea în veac va fi și mântuirea Mea în neamurile oamenilor,* zice apoi Isaia, adică Hristos nu S-a biruit și ca om, nu a răspuns cu rău la rău, ca un om la hulirea altora, ci a nădăjduit în dreptatea Tatălui, în mântuirea și lucrarea Lui, și pentru aceasta și S-a umplut de slavă (cf. Ioan 2: 11; 5: 17; 17: 5 etc.). De slavă era înconjurat și Adam, dar a pierdut-o; pe aceasta și nu numai pe aceasta o poate câștiga acum prin Hristos. Dacă omul va nădăjdui în el și în ceilalți sau dacă se va împotrivi oamenilor și va fugi de rușinea și ocările la care aceștia îl expun, nu va ajunge nicăieri decât tot în sine și în iadul rușinii și al angoasei. Așadar, dacă nădăjduiește în cele ale omului, va primi cele ale omului, iar dacă în cele ale lui Dumnezeu, va primi slava Lui în veac. Pe cât de mult ne impunem în afară cu priceperea sau și cu forța umană cu care suntem înzestrați, pe atât ne lipsim de slava (ajutorul, dreptatea, mântuirea) ui

oameni pentru bunătate, să nu ne speriem, nici să părăsim calea cea dreaptă, după prorocul ce zice: *De se va rândui asupra mea tabără, nu se va înfricoșa inima mea* (Psalm 26: 5). Și iarăși: *Cei mândri făceau fărădelege foarte, iar eu de la Legea Ta nu m-am abătut* (Psalm 118: 51), și *pentru Tine am suferit ocară, și rușinea a acoperit obrazul meu* (Psalm 68: 9). La fel și Mântuitorul: *Fericiți veți fi când vă vor ocărî pe voi și vă vor prigoni* (Matei 5: 11) și celelalte.

3. Deci, să nu ne rușinăm, iubiților, căci altminteri vom fi numiți fățarnici de cei ce leapădă poruncile Domnului; că arătat este că nu pentru îndreptarea noastră aduc pomenirea fățărniciei, ci, înfruntându-ne ei, noi să ne facem obraznici, așijderea și dârji, și străini de cucernicie și de toată cealaltă faptă bună; căci ei îi numesc pe cei cucernici, fățarnici.

4. Iar dacă ei, pe cei cucernici, îi numesc fățarnici, noi, de ne vom rușina de ocările lor, nepedepsire vom lua; iar *pe cei nepedepsiți,* după Scriptură, *moartea îi întâmpină* (Pilde 24: 8)[346]. Zice încă și într-alt loc: *Iubiților, dacă inima noastră nu ne va osândi pe noi, îndrăzneală avem către Dumnezeu* (I Ioan 3: 21). Și iarăși: *De sunteți ocărâți pentru numele lui Dumnezeu, fericiți sunteți, că Duhul slavei și al lui Dumnezeu peste voi se odihnește; și nimeni din voi să nu pătimească ca un ucigaș, sau fur, sau făcător de rău, sau ca un ispititor de lucruri străine. Iar dacă pătimește ca un creștin, să nu se rușineze, ci să proslăvească pe Dumnezeu întru numele acesta* (I Pt. 4: 14-16). *Și dacă dreptul abia se mântuiește, necredinciosul și păcătosul unde se vor arăta?* (I Pt. 4: 18)

5. De aceea, să fugim de îndrăzneală și de râs: că acestea răstoarnă sufletul monahului; pentru aceea se și zice: *Fericit bărbatul care le va scuipa pe toate pentru evlavie* (Pilde 28: 14), și de oamenii cei râzători [glumeți] și neluători-aminte să ne abatem. Că zice: *Ce parte este credinciosului cu necredinciosului? Sau ce împărtășire este între lumină și întuneric? Și ce conglăsuire [învoire] este între Hristos și Veliar?* (I Cor. 6: 14-15).

Dumnezeu, expunându-ne rușinii și ocărilor, pe scurt, tuturor primejdiilor cu putință.

[346] Cei ce nu-și recunosc precaritatea, rușinea viețuirii lor în fața altora (fie că aceia sunt sau nu îndreptățiți să ne rușineze prin ocări) sau în fața Proniei, vor fi numiți fățarnici, ca unii care nu-și asumă starea în care se află și care, în plus, caută și nepedepsirea, adică îndreptățirea de sine și lepădarea oricărei învățături potrivnice sau vindecătoare a acestei îndreptățiri sau mândriei și comodității în general; căci, după Pilde, *pe care Domnul îl iubește, pe acela îl ceartă,* sau: *fiule, nu disprețui certarea Domnului și nu simți scârbă pentru mustrările Lui* (Pilde 3:11; 12).

III. A lui Avva Marcu

1. Cel ce se socotește drept, de cei fărădelege se va batjocori, iar aceasta [îndreptățirea de sine] este semn [dovadă] a plăcerii de sine.

IV. Din Pateric

1. Zicea Avva Ioan Colovul ucenicului său: „Fiule, să cinstim pe Unul, și toți ne vor cinsti pe noi; iar de vom trece cu vederea pe Acest Unul, Care este Dumnezeu, toți ne vor defăima pe noi și în pierzare vom merge”.

2. Zicea Avva Matoi despre Avva Tithoe: „N-am aflat vreun om care să deschidă gura sa asupra lui în vreun lucru oarecare, ci, precum aurul cel curat stă în cumpănă, tot așa și Avva Tithoe[347]”.

---

[347] *Trad. neogr.* adaugă: „aude și grăiește de acele lucruri care au vrednicie”.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘASEA

Că se cuvine ca fapta bună întru ascuns a o lucra și a nu o vădi, nici a ne făli pentru slavă-deșartă și [sau] slavă omenească; și de unde se naște slava-deșartă, cum lucrează și cum se aprinde.

I. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zicea Fericita Singlitichia către cele ce se adunau: „De mari bunătăți cu adevărat ne-am fi învrednicit, dacă, căutând pe argintul cel lămurit al poruncilor, am fi adus atâta osteneală pe cât vânătorii de lume aduc întru cele deșarte peste care dau.

2. Că spargere de corăbii pătimesc, cu ispititori se întâlnesc, între tâlhari cad și, pe scurt a zice, nenumărate alte cumplite suferă și, de multe ori, [chiar și] câștigând, săraci se numesc pe eiși și câștigul îl ascund, din pricina celor ce zavistuiesc.

3. Iar noi, pentru câștigul cel adevărat, nu numai că nu îndrăznim peste proaste[348] primejdii, ci și, dacă vreodată puțin ostenindu-ne, mică bunătate oarecare scoatem, ne mărim pe sine, iar bunătatea aceea cu adăugire [umflată] o arătăm oamenilor; și, de aceea, prin arătare, pe dânsa iarăși o risipim.

4. Iar mirenii, măcar că multe câștigă, încă mai multe poftesc, iar noi, cu puținele noastre [virtuți], ca cu niște mari îndestulându-ne, a ne mai osteni spre a îndrepta și pe cele mai mari nu ne osârduim.

5. Deci se cuvine de-a pururea către cele dinainte a ne întinde, și de cele mai înalte a dori, și toată sârguința a o pune pentru a ascunde câștigul; că, precum comoara, vădindu-se, piere, tot așa și fapta bună, cunoscându-se și făcându-se văzută de unii și de alții, se stinge.

6. Iar cei ce povestesc îndreptările lor să ispitească și neajunsurile pe care le-au ascuns; iar dacă, pentru a nu fi prihăniți, le ascund pe acestea, se cade a nu povesti nici îndreptările lor[349].

7. Că cei ce cu adevărat viețuiesc după fapta bună, greșelile cele mici ale lor cu adăugire le povestesc, ca fiind adică mult mai mari decât cele ce au făcut [în realitate], astfel slava cea de la

---

[348] εὐτελεστέρα, peste primejdii nevrednice de treapta noastră, nu atât de mari ca cele suferite de mireni.

[349] Precum se afirmă și în titlul pricinii, fapta bună sau oarecare isprăvi ale noastre nu trebuie ascunse cu totul, ci povestite alături de neajunsuri și/sau de păcatele făcute până la isprăvirea faptelor bune, sau în chip amestecat, slăvind pe Dumnezeu și punând toate pe seama Lui, și nu pe osteneala noastră, din slavă-deșartă.

oameni lepădând-o, iar îndreptările ascunzând spre întemeierea [neprimejduirea] sufletului, ca nu cumva, făcându-le cunoscute pe acestea, să fie lăudați de oameni și, din sârguință slăbănogindu-se, să piară.

8. Că precum ceara se topește de fața focului, tot așa și sufletul de laude se topește[350] și vârtutea sa o leapădă.

9. În chinovie fiind noi, ascultarea mai vârtos decât nevoința să o alegem; că nevoința ne poate învăța disprețul, iar ascultarea ne solește nouă smerita-cugetare.

II. Din Pateric

1. Ședea odată la biserică Avva Ioan Colovul și a oftat, neștiind că este cineva dinapoia lui; iar întorcându-se și văzând, i-a făcut metanie, zicând: „Iartă-mă, Avva, încă nu m-am învățat creștinătatea[351]”.

2. Povestit-a Avva Iosif al Pelusiului: „Atunci când ședeam în Schit, era acolo un frate cu totul nevoitor și frumos la înfățișare, și venea la pravilă purtând haina cea de deasupra[352] mult-cârpită.

3. Deci, văzându-l eu pe el de-a pururea venind așa la pravilă, i-am zis într-o zi: «Frate, nu vezi pe frați cum ca îngerii lui Dumnezeu vin în sobor[353]? Tu de ce vii totdeauna așa?» Iar el a zis: «Iartă-mă, Avva, că nu am altele». Și, luându-l pe dânsul în chilia mea, i-am dat leviton[354] și altele care îi mai trebuiau; iar de aici înainte era ca și ceilalți, și era a-l vedea pe el ca pe un înger.

4. Iar odată a fost trebuință Părinților a trimite zece frați către împăratul pentru oarecare trebuință; și l-au rânduit și pe el împreună cu trimișii; iar el, după ce a aflat aceasta, a făcut metanie Părinților, zicând: «Pentru Domnul, iertați-mă pe mine, că sunt rob al unuia din cei mari de acolo și, de mă va cunoaște, mă va dezbrăca de călugărie, și mă va trage iarăși a sluji lui».

5. Deci Părinții, auzind aceasta, l-au lăsat pe el; iar mai pe urmă m-am înștiințat de la oarecine ce-l știa pe dânsul cu de-

---

[350] διαχείται = se împrăștie, se sfărâmă, se varsă, se strică.

[351] „Creștinătatea” e adăugat de traducător. *Lit.* ar fi „nu m-am învățat”, adică „sunt începător, slab, nu știu să petrec după cuviință”. Arătarea în public a vreunei nevoințe oarecare, chiar și fără voie, ca în cazul nostru, putea fi socotită de altul semn al slavei- deșarte.

[352] μαφόριον, ceea ce noi numim azi camilafcă.

[353] Despre σύναξις *(lit.* adunare), am mai pomenit și în alte note. Ea putea însemna, după împrejurări, și sinaxa euharistică, Liturghia, precum credem că înseamnă și aici; pentru aceasta și termenul a fost tradus mai liber: pravilă, sobor, rugăciune, biserică.

[354] Un fel de rasă sau mantie folosită atunci de monahi în vremea împărtășirii, iar azi și în alte momente, precum citirea Psaltirii etc.

amănuntul că, atunci când era în lume, era eparh al divanurilor[355] și, ca să nu fie cunoscut și așa să afle supărare de la oameni, a pus pricina aceasta. Iată, dar, cum fugeau Părinții de slava și odihna lumii acesteia”.

6. Zis-a un bătrân: „Sau, fugind, fugi de oameni, sau, batjocorind, batjocorește lumea și pe oameni, nebun de multe ori făcându-te pe sine”.

III. A Sfântului Efrem

1. Dacă, lepădându-te de lume, vei ieși din pământul tău și din rudenia ta și te va odihni Domnul Dumnezeu în locul în care vei sluji Lui, să nu voiești a-ți scoate nume [să fii lăudat] în locul acela, măcar boier mare de ai fost în pământul tău, ci zi gândului tău și oamenilor precum prorocul: *Sărac și lipsit sunt eu* (Psalm 85: 1), și Dumnezeu te va sprijini pe tine și te va înălța.

2. Călugăre, nu arăta în afară cucernicie, iar în chilie nebăgare de seamă, ca să nu te asemeni mormintelor celor văruite, care pe dinafară se arată albe, iar pe dinăuntru sunt pline de oasele oamenilor și de necurății; că în tot locul este Același Dumnezeu, spre Care privind, de-a pururea fă ceea ce faci, și nu vei greși niciodată.

3. Casa, zidindu-se pe nisip, nu va sta (cf. Matei 7: 26), iar nevoința, amestecată cu plăcerea omenească, nu va petrece [dura]; iar cel ce lucrează în frica lui Dumnezeu, de plată nu se păgubește. Până când va ascunde pământul sămânța semănată într-însul? Negreșit că până ce va lua stropire cu apă nu va răsări pe cele semănate într-însul mult-îndoite cu frumusețea.

4. Deci și tu, iubitule, lucrează pe ascuns poruncile lui Dumnezeu și în chip luminat va răsări ție răsplătire la arătare; de vei părea înaintea fraților tăi ca niște aur curat, tu socotește-te pe sine ca pe un vas netrebnic și așa vei fugi de mândrie, cea mult urâtă de Dumnezeu și de oameni.

5. Vezi, iubitule, nu cumva, mai multă cinste poftind, să-ți tragi asupră-ți necinstea; căci, cu adevărat, cinstea bărbatului este a face toate după Dumnezeu, iar necinstea, a călca cu covârșire poruncile.

IV. A lui Avva Isaia

---

[355] Reprezentant oficial al administrației civile în Imperiul Roman. Acești prefecți ai Pretoriului, cum ar mai putea fi numiți, aveau putere juridică ca delegați ai împăratului: supravegheau și controlau guvernatorii provinciilor și stabileau impozitele.

1. Dacă ești întru viețuire rău-pătimind cu trupul pentru Dumnezeu, iar omenirea te râvnește[356] și te cinstește pe tine pentru dânsa, las-o pe aceasta și te apucă de alta, ca nu cumva zadarnică osteneala ta să se facă.

2. Iar de ai trecut de slava-deșartă, nu lua aminte la ceilalți oameni, știind că întru ceea ce faci împreună se pleacă cu tine și Dumnezeu.

3. Precum casa, neavând uși și ferestre, și, care voiește din cele târâtoare, intră într-însa, tot așa este și cel ce face osteneala sa și nu o păzește pe dânsa.

4. Precum rugina roade fierul, tot așa cinstea omenească, inima, de te vei pleca ei.

5. Precum volbura, împleticindu-se cu vița, prăpădește rodul, tot așa slava-deșartă prăpădește rodul monahului, de se va pleca ei.

6. Mare lucru și cinstit socotesc că este biruirea slavei-deșarte și sporirea întru cunoștința lui Dumnezeu. Că cel ce cade întru urâtele și cumplitele patimi ale slavei-deșarte se înstrăinează de pace, și cu inima se învârtoșează dinspre sfinți, și zavistia locuiește întru dânsul, și se junghie de draci, iar în sfârșitul relelor sale, întru înalta-cugetare cea fără de Dumnezeu cade[357].

7. Iar tu[358], o, credinciosule, să ai ascunse ostenelile tale și grijește-te întru durerea inimii tale, ca să nu le prade pe acelea limba ta și să fii dat vrăjmașilor tăi; de voiești de la Domnul a se acoperi păcatele tale (cf. Psalm 31: 1), nu face arătate oamenilor faptele tale cele bune; căci ceea ce facem noi cu faptele bune, aceea face și Dumnezeu cu păcatele noastre.

8. Ascunzând fapta bună, nu te înălța de ca și cum ai fi săvârșind dreptate; că dreptatea nu este numai a ascunde faptele bune, ci și nimic a gândi din cele oprite.

9. Păzește-ți cuvântul de laude și gândurile de înălțare, ca nu slobozit să fii a face cele potrivnice, că cele bune nu se isprăvesc numai de la oameni, ci și cu ajutorul lui Dumnezeu, Care le vede pe toate[359].

---

[356] Își arată zelul spre a te urma, aducându-ți și laude pentru aceasta, sau te invidiază în oarecare fel.

[357] Aroganță.

[358] De la punctul 7 până la 9 capetele sunt luate din scrierile Sfântului Marcu Ascetul.

[359] Așadar îndeamnă la două păziri: de laudele cele din afară, adică de lăudăroșenie, și de gândurile înălțării sau părerii de sine, care ne fac să credem că am dobândit „ceva”, poate chiar desăvârșirea (cf. și nota *trad. neogr.)*

V. A Sfântului Isaac

1. Câinele ce-și linge nasul, dintr-al său sânge bea, și nu simte vătămarea ce-i vine din dulceață.

2. Tot așa și călugărul care bea slava-deșartă, dintr-a sa viață bea, și nu cunoaște vătămarea sa din dulceața ce-i vine la un ceas[360]. Slava lumească este o piatră peste tot acoperită cu apă și necunoscută corăbierului ce trece peste dânsa, până când corabia se va izbi de dânsa și, făcându-se spărtură, se va umple de apă și se va duce întru adânc.

3. Tot așa și slava deșartă nu încetează a băga în sufletul celui ce s-a izbit de dânsa apele cele amare și tulburi ale lumii, până când îl va cufunda și-l va pierde pe dânsul.

4. Despre dânsa au zis Părinții că, în sufletul stăpânit de slava-deșartă, patimile cele odată biruite prin nevoință și vreme îndelungată degrabă se întorc înapoi și se înnoiesc în suflet.

VI. A lui Avva Cassian

1. Patima slavei-deșarte este cu multe fețe [chipuri] și prea subțire, și degrabă nici de cel iscusit nu se înțelege; căci dacă asuprelile celorlalte patimi sunt mai arătate și oarecum mai ușoară e lupta cea împotriva lor, sufletul cunoscând pe potrivnicul său, iar prin împotrivă-grăire și rugăciune îndată îl biruiește pe el.

2. Răutatea slavei-deșarte, precum s-a zis, în multe chipuri fiind, anevoie este biruită; căci cu toată izvodirea stă de față: în port, în glas, în cuvânt, în lucru, în privegheri, în posturi, în rugăciune, în citire, în isihie [liniște], în îndelunga-răbdare; că prin toate acestea se nevoiește a săgeta pe ostașul lui Hristos.

3. Pe care nu-l poate amăgi prin îmbrăcămințile cele de mult preț către slava-deșartă, pe acesta se apucă a-l amăgi prin proasta îmbrăcăminte; și pe care n-a putut prin cinste a-l înălța, pe acesta, de ca și cum a suferi pentru necinste, spre nebunie[361] îl ridică, și pe care n-a putut să-l supună pentru știința cuvintelor[362] a se slăvi în deșert, pe acesta îl amăgește prin tăcere, ca să socotească că a dobândit liniștea; și pe care n-a putut prin mâncărurile cele de mult preț să-l slăbănogească, pe acesta prin postire pentru laude

---

[360] *Trad. neogr.* redă mai liber: „dulceața cea trecătoare a patimii”.

[361] ἀπονοία. Traducătorul a redat însă termenul prin „mândrie”, socotind poate că mândria e una cu nebunia. Sfântul grăiește pare-se de cei ce-și închipuie că pot suferi cu adevărat necinste pentru Hristos, dar care pot fi lesne doborâți de slava-deșartă, ajungând de data aceasta la o nebunie a mândriei sau a necinstei.

[362] Talentul ritoricesc și multa carte.

voiește a-l slăbănogi; și, pe scurt vorbind, tot lucrul, toată îndeletnicirea se pot face acestui drac pricină de război; încă la acestea îi vâră a năluci cele despre preoție.

4. Că îmi aduc aminte de oarecare bătrân, pe când petreceam în Schit, că, ducându-se la chilia unui frate pentru cercetare, după ce s-a apropiat de ușa lui, îl aude pe el dinăuntru grăind; și, socotind că citește din Scriptură, a stat ascultând, până ce a simțit că fratele își ieșise din minți din pricina slavei-deșarte, socotindu-se pe sine [deja] hirotonit diacon și celor chemați dându-le slobozire.

5. Deci, după ce a auzit bătrânul aceasta, la urmă, împingând ușa, a intrat; și, întâmpinându-l pe el fratele, i s-a închinat după obicei și ceru să afle de la dânsul dacă de multă vreme stă la ușă. Iar bătrânul a răspuns către dânsul: „Acum, zicea, am venit, când tu săvârșeai otpustul”. Iar fratele, rușinându-se și umilindu-se, a căzut la picioarele bătrânului și-l ruga să se roage pentru dânsul ca să se izbăvească de o înșelăciune ca aceasta.

6. Am pomenit, dar, aceasta vrând a arăta până la ce nesimțire poate aduce dracul acesta pe om; deci cel ce voiește desăvârșit a se nevoi și cu cununa dreptății a se încununa, prin toate chipurile să se nevoiască a birui pe această fiară cu multe fețe, aducându-și aminte pururea de acest grai al prorocului: *Risipit-a Domnul oasele celor ce plac oamenilor* (Psalm 53: 6); și nimic să nu facă căutând împrejur lauda omenească, ci numai de la Dumnezeu să caute plata, lepădând de-a pururea gândurile cele ce vin în inima lui și îl laudă, și să se defăimeze pe sine înaintea lui Dumnezeu, ca, așa, împreună cu Dumnezeu să se poată izbăvi de duhul slavei-deșarte.

VII. A Sfântului Maxim

1. Când vei birui vreuna din patimile cele necinstite, adică îmbuibarea pântecelui, sau curvia, sau mânia, sau lăcomia, îndată sare peste tine gândul slavei-deșarte; și, dacă și pe acela îl vei birui, urmează [să te asuprească] cel al mândriei.

Toate patimile cele necinstite ale sufletului, atunci când îl stăpânesc pe acesta, izgonesc gândul slavei-deșarte; iar când toate cele mai-nainte zise sunt biruite, [acestea] îl trimit pe acela[363].

---

[363] Sfântul Maxim face deosebire între slavă-deșartă și mândrie, și pe bună-dreptate, pentru că omul întâi dorește să fie slăvit de oameni, să primească slavă de la ei, iar umplându-se de aceasta, va cugeta apoi că stă pe o treaptă mai înaltă decât aceștia, ca un mândru *(nota trad. neogr.).* Biruirea deplină a slavei-deșarte – cea de la oameni și cea din gândurile vrăjmașului –, zice undeva Sfântul Ioan Scărarul, se face numai

2. Când vei vedea pe Irod și pe Pilat împrietenindu-se unul cu altul la uciderea lui Hristos, atunci înțelege pe împreună-alergarea dracului curviei și al slavei-deșarte, una cu alta întocmindu-se spre a omorî rațiunea faptei bune și a cunoștinței.

3. Atunci când dracul slavei-deșarte, fățărnicind cunoștință duhovnicească, o trimite dracului curviei, iar cel al curviei, după darea în lături, în curăție prefăcându-se, o trimite[364] înapoi dracului slavei-deșarte. Drept aceea, *cu luminată haină îmbrăcându-L,* zice, *Irod L-a trimis pe Iisus înapoi la Pilat* (Luca 23: 11; cf. și 12)[365].

---

prin lacrimi și rugăciune neîncetată. Însă e de luat aminte că slava aceasta de oameni sau de la gânduri ne vine uneori fără voia noastră, fără a o dori, însă, dacă prin lacrimi și rugăciune neîncetată nu vom putea lepăda, măcar prin a ne defăima pe sine și a nu ne îndulci de ea, și fără a necăji cumva pe alții prin oarece reacții, care poate nu din lingușire ne-au adus laude, și astfel vom putea rămâne nevătămați.

[364] άναπέμπεί.

[365] După Sfântul Maxim, „Irod are înțelesul cugetului trupesc, iar Pilat al percepției prin simțuri *(Filocalia,* Vol. II, „Cele 400 de capete despre dragoste”, Suta a treia, 75)”. În alt loc, Sfântul Maxim zicea că Hristos e ființa faptei bune sau a virtuții, aici însă zice că e rațiunea [sensul] acesteia; cu alte cuvinte, El este temeiul sau puterea lucrării faptelor noastre bune. În *Filocalie* se zice așa: „Dar, întrucât ființa virtuții ca tărie o avem de la Hristos (Care e ființa virtuții), primul efect al harului lui Hristos e restabilirea firii. Viața conformă cu firea nu e o viață din puterile exclusive ale naturii umane, ci e o viață așa cum e cerută de sensul, de «rațiunea» firii, așa cum e necesară pentru ca firea să existe în normalitatea ei. În faza aceasta, un mare rol are rațiunea, ca factor ce diriguiește simțirea, ca factor de judecată obiectivă (Cf. Vol. III, *Cuvânt înainte)”.* Slava-deșartă și curvia aleargă împreună pentru a ucide lucrarea lui Hristos din noi, pentru ca noi să-L alungăm, într-o primă fază – pentru niscai isprăvi ale noastre –, prin slava-deșartă; slava-deșartă se înfumurează apoi prin cunoștință, „nevoitorul” socotind că, odată sau în același timp cu isprăvirea lucrărilor virtuților trupești, a dobândit și cunoștința duhovnicească (despre Dumnezeu, despre adevărul lucrurilor etc.) sau poate și darul deosebirii duhurilor sau lucrurilor. Dracul acesta al slavei-deșarte în chipul cunoștinței trimite apoi roadele lui (altfel spus, trufia cunoștinței [vezi pentru trufie ca traducere a lui κενοδοξία nota de la titlul Pricinii de față]) dracului curviei. Curvia lucrează în primul rând sau într-o primă etapă ca împreunare înțelegătoare/noetică a minții cu ceva dinăuntru (un gând, o închipuire sau socotință izvodită din iubirea trupească de sine), sau din afară, printr-o punere în lucrare a curviei dinăuntru (precum de pildă curvea Israil oarecând cu idolii neamurilor, lepădând cunoștința și lucrarea lui Dumnezeu), adică prin păcatul cu lucrul, curvia prin împreunare trupească sau pătimașă, sau îndeletnicirea cu osebite lucruri care pricinuiesc plăcere minții, precum așijderea o fac simțurile prin împreunarea trupească. Dracul curviei, zice apoi Sfântul,

4. Pe slava-deșartă o ucide lucrarea cea ascunsă, iar pe mândrie, aceea adică a pune pe seama lui Dumnezeu îndreptările.

Cel ce pentru slava-deșartă lucrează faptele bune, arătat este că și pe cunoștință pentru slava-deșartă o lucrează; iar unul ca acesta nici nu face, nici nu vorbește ceva spre zidire, ci întru toate pe slava de la cei ce-l văd sau îl aud o vânează; iar patima se vădește atunci când cineva din cei mai-nainte ziși la lucrurile sau la cuvintele lui aduc prihănire, iar el, pentru aceasta, foarte se scârbește, nu pentru aceea că nu s-a zidit (că nici nu avea acest scop), ci pentru că s-a defăimat.

5. Slava-deșartă și iubirea de argint una alteia sunt născătoare: că cei ce iubesc slava-deșartă se silesc spre îmbogățire, iar îndeobște cei ce s-au îmbogățit doresc să se trufească, precum se întâmplă la mireni. Iar monahul, tocmai pentru că este neavut, mai vârtos atunci se trufește; iar având argint, îl ascunde rușinându-se, ca cel ce are lucru necuviincios schimei.

6. Osebit lucru al slavei deșarte celei călugărești este a se trufi pentru fapta bună și pentru cele ce urmează acesteia; iar al mândriei lui este a se înălța pentru îndreptări, a defăima pe ceilalți și a le pune pe acestea pe seama lui, și nu a lui Dumnezeu.

7. Iar lucru osebit al slavei-deșarte și al mândriei celei

închipuie în mintea celui pătimaș curăția, pe care o lasă cumva moștenire sau spre păzire dracului slavei-deșarte. Ceva mai clar, Sfântul aduce unele clarificări sau adăugiri ale acestora în alt loc („Capete despre dragoste”, Suta a treia, 75), pe care le putem parafraza astfel: trufia „cunoștinței” dobândită prin slava-deșartă sau, invers, slava-deșartă sporită sau dobândită prin cunoștință mincinoasă e una cu neștiința. Sufletul plin de slavă-deșartă (ca chip al jidovilor) și lucrător prin cugete, adică prin cugetul trupesc (ca chip al lui Irod) și prin percepția prin simțuri în general (ca chip al lui Pilat), alipindu-se din neștiință de cele ce cad sub simțuri (ca chip al Cezarului), predă Cuvântul (Rațiunea) simțurilor, adică spre moarte, întărind împotriva Lui, prin mărturisire mincinoasă, împărăția celor stricăcioase, ca chip al Cezarului, căci jidovii ziceau că aveau împărat numai pe Cezarul (cf. Ioan 19: 13). Sufletul, zice o scolie la acest text, ucide sau răstignește pe Cuvântul, socotit mai mult ca Adevăr și ca ființă a virtuții, nu atât ca persoană, căci, dacă sufletul predă pe Cuvântul percepției simțurilor și a celor ce cad în sarcina acestora (Cezarul și Pilat), îl tăgăduiește prin aceasta ca Adevăr lucrător prin Dumnezeire, îl răstignește lăuntric pe Crucea propriilor închipuiri mincinoase ale slavei-deșarte, care Cuvânt, prin vădirea patimii, aduce apoi sufletului prihănire (vezi punctul 4), precum jidovilor oarecând prin pedeapsa nimicirii Ierusalimului, iar creștinilor mincinoși prin judecata conștiinței și muncile cele veșnice. A se vedea mai jos cum poate fi ucisă în aceste condiții slava-deșartă și cele ce țin de ea.

mirenești este a se slăvi pentru frumusețe, bogăție, stăpânire, a se înălța pentru înțelepciune și pentru a primi slava oamenilor.

8. Nu mică nevoință este a se izbăvi cineva de slava-deșartă; iar de aceasta se poate izbăvi prin ascunsa lucrare a lucrurilor[366] și deasa rugăciune; iar semn al izbăvirii este a nu mai pomeni de rău pe cel ce te-a grăit de rău sau te grăiește[367].

VIII. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Arsenie și despre Avva Theodor al Fermei că mai mult decât toți au urât slava omenească; Avva Arsenie nu întâmpina degrabă pe cineva, însă Avva Theodor întâmpina, dar cuvântul lui era ca o sabie.

2. Era un sihastru mare, care era și preot, pe nume Evloghie, care postea la două zile, iar de multe ori trecea și toată săptămâna flămând; iar când dezlega, mânca numai pâine și sare; acesta însă, pentru nevoința lui, se slăvea de oameni.

3. Într-o zi, a mers la Avva Iosif din Panefo, nădăjduind să vadă la dânsul o petrecere mai aspră decât dânsul; și, primindu-l pe el starețul cu bucurie, a poruncit ucenicului său a face mângâiere din cele ce avea; apoi, după ce au șezut să mănânce,

---

[366] ἑργων. În *Filocalie* (Suta a patra a capetelor despre dragoste, 43) avem „virtuților”, precum de altfel este și în *Filocalia* greacă.

[367] Aici termină ce începuse de fapt la punctul 4, arătându-se chipurile izbăvirii de slava deșartă și de mândrie: pe aceasta din urmă o biruie punerea pe seama lui Dumnezeu a îndreptărilor noastre, iar pe prima, lucrarea cea ascunsă a virtuților și deasa rugăciune. Deși Hristos nu fost biruit de slava-deșartă sau de mândrie, însă, pentru că era și om, El a fost ispitit de ele; a luptat împotriva celei dintâi neprimind sau necăutând slavă de la nimeni (cf. Matei 4; 26: 53; 27: 40) – iar dacă unii Îl slăveau (cf. Luca 4: 15 etc.), El nu se bucura de aceasta, căci vremea proslăvirii Lui nu venise (cf. Ioan 7: 39 etc.) –, iar pe a doua a ocolit-o prin a pune toată lucrarea pe seama Tatălui (cf. Marcu 14: 36; Ioan 3: 28; Ioan 8: 50, 54; 9: 4; 17: 4 etc.). El a lucrat tot prin ascuns, prin lucrarea cea ascunsă a Dumnezeirii (arătând-o totuși în parte sau ca arvună numai celor vrednici [cf. Matei 17: 2; Ioan 17 etc.]) și chiar a omenității – precum și dracii lucrau în ascuns prin jidovi și romani spre uciderea Lui, precum am arătat mai devreme –, pe care Și-a arătat-o apoi deplin prin proslăvirea Sa prin Înviere și pe care încă o arată în viața celor ce Îi urmează (cf. Matei 5: 16). În sfârșit, Sfântul Maxim, urmând chipului lui Hristos, vorbește de deasa rugăciune (cf. Matei 26: 37; Marcu 1: 35; 14: 35; Luca 5:16; Ioan 17 etc.) și de nepomenirea răului (cf. Luca 4: 30; 23: 34; Matei 26: 62, 63; Marcu 14: 61, 62). Prin aceste două lucrări din urmă și, îndeobște, prin toate chipurile mai mult sau mai puțin ascunse ale virtuților, sunt chemați să lucreze și cei ce nu caută slava acestei lumi și cunoștința mincinoasă pe care o aduce.

ucenicii lui Evloghie au zis că prezbiterul nu mănâncă decât pâine și sare; iar Avva Iosif, tăcând, mânca.

4. Deci a petrecut Evloghie trei zile cu ucenicii săi, vreme în care nu i-au auzit pe ceilalți ucenici cântând sau rugându-se (că lucrarea lor era ascunsă); și au ieșit nefolosindu-se.

5. Iar după iconomie, s-a făcut negură și, rătăcind, s-au întors la Bătrânul, iar mai-nainte de a bate în ușă, l-a auzit pe dânsul înăuntru psalmodiind împreună cu ucenicii săi și, așteptând mult, aceia n-au contenit din cântare, și, fără a mai aștepta, a bătut la ușă. Și, auzind aceia dinăuntru bătaia, au contenit din psalmodie și i-au primit pe dânșii bucurându-se.

6. Și, fiind zăduf mare, iar Evloghie dând semne pentru aceasta, unul din ucenicii lui, punând apă în vas, i-a dat lui să bea, iar apa era un amestec de apă de mare și de gârlă; și, gustând Evloghie, n-a putut să bea și, venind întru sine, a căzut la Bătrânul zicând: „Ce este aceasta, Avva? Că, fiind noi cu voi, n-ați cântat, iar după ce am ieșit de la voi, atunci de cântare mult v-ați ținut; așijderea încă și atunci înaintea noastră și vin ați băut, iar acum, gustând apă de la voi, am aflat-o sărată și de nebăut?”

7. Și a răspuns starețul: „Fratele care a adus apa este nebun și, după amăgire, a amestecat cu cea din mare”. Iar el stăruia la bătrânul ca să-i spună lui adevărul. Atunci i-a zis lui bătrânul: „Acel pahar mic de vin, dragoste era, iar aceasta este apa cea obișnuită a fraților, că într-acest fel de-a pururea beau”. Așijderea și despre cântare a dat răspuns, căci cu iconomie ascunsese lucrarea sa, făcând-o întru nearătare.

8. Și de aici l-a învățat și pe el a fi cu iconomie și drept-socotitor, și a tăiat de la dânsul toate cele omenești, plecându-l pe dânsul a lucra de atunci întru ascuns; și, mult folosindu-se Evloghie, a zis către bătrânul: „Cu adevărat, adevărată este lucrarea voastră”.

9. Povestit-a oarecine din părinți despre Avva Theodor al Fermei: „M-am dus odată la dânsul spre seară, vară fiind, și l-am aflat pe dânsul purtând o rasă așa ruptă, încât pieptul lui era gol și culionul zăcând înaintea lui, fără să-l poarte; și, vorbind noi, iată, a venit un comis ca să-l vadă pe el; iar după ce a bătut, Bătrânul a ieșit ca să-i deschidă; și, primindu-l pe el, au șezut împreună și vorbea cu el; iar eu, luând o bucată de rasă, i-am acoperit umerele lui; iar Bătrânul, apucând-o cu mâna, a lepădat-o.

10. Iar după ce a plecat comisul, i-am zis lui: „Părinte, de ce ai făcut aceasta? Oare omul a venit să se folosească sau să se vatăme?” Și a răspuns Bătrânul: „Ce zici, Avva? Oare încă suntem datori a sluji oamenilor? Mi-am făcut trebuința și a trecut. Deci, cel ce voiește să se folosească, folosească-se; și cel ce voiește să se

smintească, smintească-se. Eu, cum mă aflu, așa întâmpin”.

11. Și a poruncit ucenicului său ca, de va veni cineva vrând a-l vedea pe dânsul, să nu zică lui ce vrea să audă, adică ceva omenesc, adică să zică vreo minciună pentru a-i face pe plac, adică, de va mânca Bătrânul, să spună celui ce a venit că mănâncă, iar de va dormi, să-i spună că doarme. Așa de mult urâse Bătrânul Theodor slava omenească; iar noi[368], dacă chiar și neputincioși fiind, pe această minunată lucrare a bătrânului desăvârșit a o arăta nu putem și plăcerea omenească a o călca așa, măcar întru cele ce întină conștiința să ne îngrețoșăm de dânsa, și nu, pentru a plăcea oamenilor, vrăjmași ai lui Dumnezeu să ne facem[369].

12. Un frate a întrebat pe același, zicând: „Voiești, Avva, adică îmi îngădui să nu mănânc pâine câteva zile?” Și a răspuns Bătrânul: „Bine faci, că și eu am făcut așa”. Zis-a fratele: „Deci voiesc să pun năutul meu în pitărie și să fac făină”. Și i-a zis Bătrânul: „Dacă mergi la pitărie, fă-ți pâine, dar ce trebuință este de această izvodire[370]?”

13. Un frate a întrebat pe Avva Motie, zicând: „De mă voi duce să petrec în vreun loc, voiești să învăț [pe cineva] acolo?” Răspuns-a lui Bătrânul: „De locuiești într-un loc, să nu voiești a-ți scoate nume în ceva, adică zicând că «la adunare nu ies» sau «de pomană nu mănânc»; că oamenii, unde află acestea, acolo aleargă.

14. Deci tu, oriunde te vei afla, arată-te deopotrivă cu toți și, orice vezi pe cei mai cucernici făcând – despre care ești și încredințat –, fă și tu și așa te odihnești; că două bunătăți câștigi din potrivirea către alții: dobândești smerenie și scapi de slava și supărarea oamenilor”.

15. Avva Nistero cel Mare, umblând odinioară cu un frate prin pustie, văzând un balaur[371], a fugit; și i-a zis lui fratele: „Și tu te temi, Părinte?” Răspuns-a lui Bătrânul: „Nu mă tem, fiule, dar de folos îmi este că am fugit, de vreme ce nu aveam să scap de

---

[368] Până aici, fragmentul e din *Pateric,* la Avva Theodor al Fermei, Slova Q, 27, însă ce urmează de aici pare a fi comentariul lui Pavel Monahul.

[369] Cuviosul Pavel propune o adevărată mucenicie a nevoinței creștine, adică a face și vorbi pe față cele ale viețuirii creștine, dând mărturie nemincinoasă despre aceasta, precum, de altfel, și Mântuitorul-Hristos a făcut (cf Ioan 7: 26; 10: 24-25 etc.), deși nu întotdeauna e cu cuviință a vorbi pe față despre adevărul celor zise sau făcute (cf. Ioan 16: 25).

[370] ἐξαγωγη. În *Pateric (loc cit., 7)* avem „purtare”. Adică „dacă tot vrei să-ți sporești postul, de ce te mai ispitești cu izvodiri ca aceasta, precum purtarea năutului la bucătărie?”

[371] δράκοντα, de regulă e vorba de un șarpe uriaș.

duhul slavei-deșarte, adică de mândrie”[372].

16. Zicea Avva Daniil: „Am mers odată la Avva Pimen și am gustat împreună; iar după ce ne-am sculat de la masă, ne-a zis nouă: «Duceți-vă de vă odihniți puțin, fraților», și s-a dus și acela în chilia lui. Deci ceilalți ce veniseră împreună cu mine s-au dus să se odihnească, iar eu am rămas, vrând a vorbi cu bătrânul deosebi. Deci m-am pornit a merge către dânsul; iar el, după ce m-a văzut venind, s-a culcat, prefăcându-se că ar fi adormit. Că aceasta era lucrarea Bătrânului, pe toate a le face în taină”.

17. Venit-a odinioară Avva Adelfie, Episcopul Iliopolei, la Avva Sisoe, în Muntele lui Avva Antonie, și, petrecând puțin la Bătrânul, când a voit să iasă ca să pornească la drum, Bătrânul l-a făcut să stea să mănânce împreună cu cei de sub dânsul, încă de dimineață fiind, și post, adică zi de post. Deci, punându-se masa, a șezut și Bătrânul cu dânșii să mănânce. Iar după ce au început a mânca, au ciocănit niște frați la ușă. Și a zis Bătrânul ucenicului său: „Mergi de le dă și lor puțină fiertură, căci din osteneală sunt”.

18. Zisu-i-a lui Avva Adelfie: „Lasă acum, ca să nu zică că Avva Adelfie mănâncă de dimineață”. Și, luând aminte Bătrânul la dânsul, zise ucenicului său: „Du-te și le dă lor”. Iar cei ce veniseră, după ce au văzut fiertura, a zis fratelui celui ce a adus: „Aveți străini? Nu cumva mănâncă cu voi și Bătrânul?” Iar el a zis: „Da”.

19. Iar ei, auzind, au început a se necăji și a zice: „Dumnezeu să vă ierte pe voi, că ați lăsat pe Bătrânul să mănânce acum; au nu știți că, pentru aceasta, în multe zile are a se osteni?” Și a auzit și episcopul aceasta și a făcut metanie Bătrânului zicând: „Iartă-mă, Avva, că oarecșice omenesc am gândit, iar tu lucrul lui Dumnezeu ai făcut”. Și i-a răspuns lui Avva Sisoe: „Dacă nu Dumnezeu îl va slăvi pe om, slava omului e nimic”[373].

20. Se spunea despre schitioți că, dacă înțelegea cineva lucrarea lor, nu o mai aveau [socotea] ca pe o faptă bună, ci ca pe un păcat[374].

---

[372] În *trad. neogr.* găsim o scolie după care monahul, de ar fi cerut ajutorul lui Dumnezeu pentru a nimici fiara, ar fi ispitit pe Dumnezeu și s-ar fi umplut de slavă-deșartă, citând în acest sens Matei 4: 6-7.

[373] Episcopul a îndemnat deci pe ucenic să ascundă obiceiul Bătrânului de frații vizitatori, ca să nu sufere mustrare, în vreme ce bătrânul nevoitor, pentru a evita fățărnicia, a preferat mai degrabă să fie mustrat decât să se bucure de slava oamenilor *(nota trad. neogr.)*.

[374] Iată adevăratul monahism deșertic, necunoașterea niciunui fel de compromis, a nu face aproape nimic spre plăcerea altora, ci numai spre plăcerea lui Dumnezeu, precum li se rânduiseră de cei mai mari să viețuiască de obște sau precum avea fiecare ascultarea sau rânduiala de sine. Monahismul pus în chip nemăsurat în slujba nevoilor „spirituale” ale

21. Zis-a un Stareț: „Plăcerea omenească toată felurimea omului[375] o ucide, adică așezarea sufletească, sau orice obicei îmbunătățit, și-l lasă pe dânsul uscat”[376].

22. Zis-a iarăși: „Cel ce-și arată și-și face cunoscute faptele sale bune este asemenea cu cel ce seamănă deasupra pământului și, venind păsările cerului, o mănâncă pe ea. Iar cel ce ascunde viețuirea sa este asemenea cu cel ce seamănă în brazdă înăuntrul pământului, care va și secera înmulțit (cf. și Matei 13: 3-9; Marcu 4: 3-9; Luca 8: 5-8[377])”.

---

mirenilor, sau a altor factori, sau care depinde mai mult sau mai puțin de susținea altora (precum am văzut că i se propunea dumnezeiescului Savva), se stinge de la sine sau se transformă în „asociație”, „deșertul” plăcerilor unora și ale altora prefăcându-l din oază vie în deșert mort, plin de reptile și mărăcini, cu miraje de oază duhovnicească. Așijderea zice și Psalmistul: *Ca Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au că Dumnezeu i-a urgisit pe dânșii. [Deci] Cine va da din Sion mântuire lui Israil* (Psalm 52: 7-8)?

[375] ποιότητα, *lit.* calitatea. *Trad. neogr.* redă prin „tot obiceiul (ήθος) lăuntric”.

[376] Adică ca un pământ neroditor. Așijderea zice alt cuvânt *(Pateric,* Colecția anonimă, XIV, 8): „Zis-a un Bătrân: «Plăcerea omenească, toata măduva omului o pierde și îl lasă sec»”.

[377] Pare a fi o tâlcuire la Pilda Semănătorului din Evanghelie sau e numai inspirată din ea: aici semănătorul este însuși omul, punerea seminței și îngrijirea de rodirea ei sunt osteneala lucrării faptelor bune, iar Dumnezeu e Cel ce face să crească (I Cor. 3: 6); dar sămânța lui nu e a lui, ci a lui Dumnezeu (așijderea lui Hristos, Care zice că cuvântul Lui nu e al Lui, ci al Tatălui; cf. Ioan 7: 16; 14: 24), căci el seamănă cu gândurile și lucrările sale ascultând de poruncile Dumnezeu, primind adică sămânța minții sau gândurilor Lui (I Cor. 2:16) și lucrându-le pe ele.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘAPTEA

Că nu se cade a căuta prieteșugurile celor mai mari din lume.

I. Din viața Sfântului Arsenie

1. Marele Arsenie, nu numai celor de aproape era vrednic de vedere, ci și multora din cei ce veneau la dânsul le era pricină de folos, dar și de departe nu puțini venind, mult dor aveau să vadă fața lui Arsenie și cu graiurile lui să se ospăteze.

2. Că vestea virtuții aceluia pretutindenea alerga și auzurile tuturor le umplea, pentru aceasta mulți din Alexandrini mergeau către dânsul, chiar și însuși acela, Theofil, zic adică Arhiepiscopul, care, mare lucru socotind cercetarea lui, întru nimic socotind ostenelile căii, împreună cu dregătorul cetății s-a dus către acela și pentru cuvinte de folos de la dânsul s-a rugat.

3. Iar el, puțin tăcând, a răspuns apoi: „Dar de voi zice vouă ceva, vă făgăduiți că veți păzi?” Iar ei îndată s-au făgăduit. Iar el a zis: „Oriunde veți auzi că este Arsenie, aceasta se cuvine să păziți voi: să nu voiți vreodată să mergeți către dânsul”. Veselitu-i-a, dar, pe dânșii cea zisă și nu i-a scârbit iubirea de liniște a bărbatului acestuia, înțelegând astfel desăvârșita lui smerenie.

4. Dar și după acestea căutând Arhiepiscopul mergerea către dânsul, prin oarecare prieteni a întrebat dacă, venind el, îi va deschide lui ușa. Iar el a zis: „Dacă vei veni, voi deschide, iar dacă ție îți voi deschide, e limpede că și altor mulți, iar pe urmă mă voi duce și eu departe de aici”. Acestea auzind Arhiepiscopul, n-a mai adăugat nimic spre a cere ceva de acest fel de la dânsul.

II. Din Pateric

1. Fost-a oarecare comis în părțile lui Avva Or, Longhin cu numele, și multe milostenii făcea, și, mergând la unul din părinți, l-a rugat să-l ducă la Avva Or. Deci, ducându-se călugărul la Bătrânul, îl lăuda pe comis că bun este și multe milostenii face.

Și, pricepând Bătrânul, a zis: „Da, bun este”. Iar călugărul a început a-l ruga pe dânsul zicând: „Lasă-l, Avva, să vină și să te vadă!” Și, răspunzând Bătrânul, a zis: „Cu adevărat, nu va trece valea aceasta, nici nu mă va vedea”[378].

---

[378] Nu se vădește limpede sensul celor zise de Avva Or, dar e de socotit că Avva Or n-a vrut să-l vadă fie că comisul făcea „milostenii” din oarecare interese, mai puțin duhovnicești, căutând poate de la Bătrânul, precum zice și titlul Pricinii, vreun „prieteșug” lumesc, fie poate pentru a nu-l dezamăgi sau sminti pentru vreun obicei de-al său, încă și poate

2. Petrecut-a un monah egiptean înaintea cetăţii lui Constantin în zilele împăratului Theodosie cel tânăr; şi, trecând împăratul pe calea aceea, lăsându-i pe toţi şi venind singur, a stat înaintea uşii monahului şi a bătut. Iar el, deschizând, l-a cunoscut cine este, dar l-a primit ca pe un ostaş.

3. Deci, după ce a intrat, Bătrânul a făcut rugăciune şi au şezut; şi l-a întrebat pe el împăratul: „Cum petrec Părinţii cei din Egipt?” Şi a răspuns Bătrânul: „Toţi se roagă pentru mântuirea ta”. Şi, sculându-se Bătrânul, i-a muiat lui pâine şi a pus puţin untdelemn şi sare şi, punând înaintea lui, i-a zis: „Mănâncă puţin”. Iar el a mâncat; şi i-a dat lui şi apă, şi a băut, şi i-a zis lui împăratul: „Ştii cine sunt eu?” Şi a zis Bătrânul: „Dumnezeu te ştie pe tine”. Apoi acela: „Eu sunt împăratul Theodosie”. Şi îndată Bătrânul i s-a închinat lui.

4. Zis-a iarăşi împăratul: „Fericiţi sunteţi voi, cei ce nu vă grijiţi de bogăţie; şi întru adevăr zic, că măcar deşi m-am născut în împărăţie, niciodată nu m-am îndulcit de pâine şi de apă precum astăzi: că foarte cu dulceaţă [plăcere] am mâncat”. Şi a început de atunci împăratul să-l cinstească pe dânsul; dar Bătrânul, sculându-se, a fugit şi a venit iarăşi în Egipt.

5. Zis-a un Bătrân: „Să nu ai cunoştinţă cu vreun egumen, nici să mergi adesea la dânsul, că dintru aceasta vei avea îndrăzneală şi, de aici, vei pofti a povăţui [şi tu ca şi acela]”.

III. A lui Isaia Pustnicul

1. Zis-a Avva Isaia: „Vai nouă, că, fiind din părinţi săraci şi neslăviţi, am uitat de unde suntem şi, sărăcie şi necinste a iubi pentru Dumnezeu făgăduindu-ne, ne întrecem a ne asemăna cu cei bogaţi şi slăviţi! Vai nouă, că, cu bogăţii şi cu puternicii adunându-ne, a le plăcea lor ne sârguim, iar de săraci şi de cei ce se apropie de noi cu rugăminte, ca de nişte supărători ne întoarcem.

2. Auzit-a odinioară boierul oraşului de Avva Moise[379], şi s-a dus în Schit să-l vadă; şi, alergând înainte oarecine, a vestit bătrânului venirea boierului şi, auzind Bătrânul, s-a sculat ca să fugă în luncă; şi, pe când fugea, s-a întâlnit cu boierul şi cu cei împreună cu dânsul şi i-au zis lui: „Spune-ne nouă, bătrâne, unde este chilia lui Avva Moise?” Iar el a zis lor: „Ce voiţi de la dânsul? Acela om nebun este”. Şi, auzind boierul, n-a mai vrut să se ducă către el.

3. Şi, venind la biserică, a spus clericilor: „Auzind eu despre

---

pentru a-şi păzi smerenia şi liniştea şi a nu se umple de slavă-deşartă pentru oarecare laude sau milostenii de la acela.

[379] De aici până la punctul 9, apoftegmele sunt din *Pateric.*

Avva Moise, m-am pogorât să-l văd, și, iată, mergând noi, ne-a întâmpinat un bătrân care mergea în Egipt și i-am zis lui: «Unde este chilia lui Avva Moise?» Și ne-a zis nouă: «Ce voiești de la dânsul? Acela nebun este». Iar auzind clericii, s-au întristat și au zis: „Cum arăta bătrânul care a grăit acestea asupra sfântului?” Răspuns-a boierul: „Un bătrân îmbrăcat în haine vechi, înalt și negru”. Iar ei i-au spus lui: „Acela este Avva Moise. Iar acestea vi le-a zis vouă pentru că v-a văzut pe cale și ca, necunoscându-se de voi, să poată trece”. Și, folosindu-se boierul, s-a dus.

4. Venit-a odată boierul să vadă și pe Avva Simon; iar el, auzind, și-a luat brâul și s-a dus la finic ca să-l curețe. Iar venind cei cu boierul și văzându-l curățând finicul, au strigat zicând: „Bătrâne, unde este pustnicul?” Iar el a zis: „Nu este aici pustnicul”. Și, auzind, s-au dus.

5. Altădată iarăși, a venit alt boier ca să-l vadă; și, apucând înainte clericii, i-au zis lui: „Părinte, gătește-te, că boierul, auzind de tine, a venit să se blagoslovească de la tine”. Iar el a zis: „Da, să mă gătesc”. Și, îmbrăcând hăinișoara sa și luând în mâini pâine și brânză, sculându-se, a șezut în poartă mâncând; iar venind boierul la vremea lui, văzându-l pe dânsul, s-a îngrețoșat de el zicând: „Acesta este pustnicul despre care am auzit?” Și îndată s-a întors.

6. Un stareț al unei obști [chinoviarh] avea multă slavă de la oameni (și era părinte a două sute de monahi). Odinioară, la mănăstirea acestora a venit Hristos în chipul unui bătrân sărac, cunoscut lui de mai-nainte, și-l ruga pe portar să spună egumenului că „cutare frate al tău este la poartă”. Iar portarul, abia plecându-se cererii lui, a intrat ca să-i spună despre dânsul și l-a aflat vorbind cu oarecare străini; și, așteptând puțin, i-a vestit despre Bătrânul cel sărac, iar el i-a răspuns lui cu mânie zicând: „Nu vezi că vorbesc cu oamenii? Lasă-mă acum!”

7. Și, sfiindu-se portarul, s-a dat în lături. Și, întorcându-se către Bătrânul ce arăta ca un sărac, i-a spus răspunsul proestosului. Iar Domnul, Cel îndelung-răbdător și fără de răutate, a mai șezut o vreme așteptând, la poartă, iar la al cincilea ceas, a venit un bogat la mănăstire, de venirea căruia, auzind portarul, îndată i-a deschis și i-a vestit starețului despre dânsul; iar el, ieșind cu sârguință, l-a întâmpinat la poartă.

8. Iar văzându-l pe el Cel bogat întru milă, Smeritul și Prietenul Dumnezeu, apropiindu-Se în chip de bătrân sărac, îl ruga zicând: „Voiesc să vorbesc cu tine, Avva”. Iar el nici de răspuns nu l-a învrednicit pe dânsul; și a intrat împreună cu bogatul, sârguindu-se a-i găti lui cele de ospăț. Iar după ce au prânzit, l-a petrecut pe el Avva până la ușă, iar apoi s-a întors degrabă, fiind robit de multe griji, uitând de rugămintea Săracului și Bătrânului

Celui fără de răutate. Iar după ce s-a făcut seară, după ce nimeni pe Acel Blagoslovit străin nu L-a chemat, nici nu l-a băgat cumva în seamă, apropiindu-se iarăși de portar, i-a poruncit să spună egumenului așa: „Dacă voiești slava oamenilor, Eu, pentru osteneala ta cea mai dinainte și multele tale nevoințe, voi trimite să vină la tine vizitatori din cele patru părți ale pământului, de vreme ce a unge și a te unge voiești[380], iar din bunătățile Împărăției Mele nu vei gusta”. Iar din acestea graiuri, săracul S-a cunoscut lor că este Atotțiitorul.

---

[380] Propoziția – poate esențială! – „de vreme ce a unge și a te unge voiești” nu se află în *Patericul* în *trad. rom. (Colecția anonimă,* cap. XIV, 11). Altfel spus: „De vreme ce vrei să flatezi și să fii flatat...”. Starețul de aici se alătură poate celor de care Prorocul David se ruga să-l scape Dumnezeu (Psalm 16: 14): *Dumnezeule, desparte-mă de oamenii acestei lumi, care-și iau partea în viață,* iar cuvintele „Bătrânului sărac” ne duc cu gândul la înseși cuvintele Smeritului Dumnezeu: *Eu am venit în numele Tatălui Meu, și voi nu mă primiți (...), cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la singurul Dumnezeu nu o căutați?* (Ioan 5: 43-44, vezi în acest sens și Iacov 2: 1-4).

PRICINA A DOUĂZECI ȘI OPTA

Că nu se cuvine ca, din plăcerea de sine, a face ceva mai presus de ceilalți frați ce sunt în mănăstire.

I. Din viața Sfântului Efthimie

1. Marelui Efthimie, cu totul fără rost și vătămător lucru i se părea ca cineva dintre frați, și mai vârtos tânăr fiind, mai arătată și mai vederoasă postire decât ceilalți să arate în chinovie și astfel să dezlege canonul cel de obște al fraților, de voia și legea sa purtându-se; așijderea nici să se trâmbițeze virtutea, nici arătată a fi și vestită, voind mai degrabă, pe cât este cu putință, să fie ascunsă.

2. Pentru aceasta și zicea că prea bună este înfrânarea de mâncăruri prin care să nu se ajungă la sațiu: a ne opri noi adică de la trebuința de a mânca până la sațiu și a ne împărtăși din hrană mai puțin decât este trebuința trupului; iar pe ascuns a sta împotriva patimilor cărnii și vârtos de pretutindenea a ne îngrădi cu armele faptei bune, iar acestea sunt: smerenia, întreaga-curăție, cugetarea [la cele de folos], dreapta-socoteală și cea după Dumnezeu ascultare, care este însăși virtutea cea următoare lui Dumnezeu, prin care adică Îi urmăm Lui cu adevărat.

II. Din viața Sfântului Pahomie

1. Cuviosul Pahomie, pe un frate care nu umbla drept, ci voii sale urma, luându-l deosebi, i-a zis lui: „Frate, Domnul zice: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine, a Tatălui* (Ioan 5: 30). Deci și tu ești dator a ne asculta pe noi, că te văd pizmuit de vrăjmașul și osteneala ta prin multe furându-se.

2. Deci umblă după canon, iar când vei fi chemat la mâncare, să nu rămâi nemâncat, ci, venind împreună cu frații, împărtășește și tu cu măsurare din pâine și din fiertura cea pusă înaintea ta, și nici, tare fiind tu cu trupul, tare să te și saturi, nici iarăși, slab fiind cu trupul, prea să-l topești, ci robește-te pe sine după puterea trupului, până când vei birui pe dracul laudei; că mult stă asupra ta”.

3. Iar auzind el, s-a plecat pentru o vreme sfatului, apoi iarăși urma înșelării, zicând: „Ce este aceasta? Unde este scris «să nu postești» și «să nu te nevoiești»?” Deci așa urmând el pornirilor sale, l-a stăpânit vrăjmașul.

4. Iar Marele a chemat pe Theodor și i-a zis lui: „Știi că foarte

mă întristează cele despre fratele cutare. Du-te, dar, cercetează-l și vezi ce face”. Iar el, ducându-se, l-a aflat pe el ca rugându-se, dar scoțând graiuri schimbate. Și, întorcându-se, a spus Marelui îndeletnicirea lui.

5. Și socotind Theodor lucrarea Diavolului și războiul cel de multe feluri către noi, s-a mirat și s-a spăimântat foarte, și s-a nedumerit întru sine: „Oare cu câtă trezvire trebuie să stea călugărul împotriva pornirilor celor meșteșugoase ale potrivnicului?” Deci, venind Sfântul și rugăciune făcând pentru dânsul, întru tot Îndurатul Dumnezeu l-a tămăduit pe el, iar el, înțelepțindu-se, de aici înainte s-a păzit, către cele dinainte întinzându-se (cf. Filip. 3: 13).

6. Și zicea Pahomie către frații cei adunați: „Mare trezvire, fraților, ne trebuie spre a ne mântui; că aud de multe ori pe draci[381] fălindu-se pentru cele cu care amăgesc pe călugări; drept aceea, păziți-vă totdeauna și vă îngrădiți cu numele lui Hristos, și, voii Lui urmând noi, vrăjmașii nu vor putea asupra noastră, că cenușă sunt și fum, și nu este întru dânșii ipostas vrednic de a sta asupra celor ce se tem de Domnul.

7. Fost-a odată șezând Marele Pahomie într-un loc al mănăstirii cu alți frați mai în vârstă; iar un frate din cei ce erau acolo făcuse în acea zi două rogojini, pe care le puse înaintea chiliei sale în preajma locului în care Fericitul ședea împreună cu frații; iar aceasta o făcuse îngâmfându-se cu gândul slavei-deșarte, socotind că astfel va fi lăudat de Cuviosul; iar deși canonul era ca fiecare frate să facă o rogojină pe zi, acela a îndoit lucrul.

8. Și, văzând Marele ceea ce se făcu și cunoscând că spre arătare a făcut fratele aceasta, oftând tare, a zis către frații care ședeau împreună cu dânsul: „Vedeți pe acest frate? De dimineață până acum lucrând, toată osteneala sa a dăruit-o Diavolului și nimic din lucrul său nu a lăsat spre mântuirea sufletului său: că a iubit slava oamenilor mai mult decât pe cea a lui Dumnezeu; trupul cu osteneala l-a stors, iar sufletul lui deșert de îndulcirea lucrurilor l-a făcut.

9. Și, chemând pe acel frate, i-a dat canon și i-a poruncit ca, atunci când vor veni frații, ținând acele două rogojini, să stea dinapoia lor și să zică: „Rogu-mă vouă, fraților, rugați-vă pentru păcătosul meu suflet, ca întru tot Îndurатul Dumnezeu cu rugăciunile voastre să-l miluiască, care mai vârtos și-a ales aceste două rogojini decât Împărăția Lui”.

10. Și iarăși, când mâncau frații, a poruncit să stea într-același chip în mijloc cu rogojinile, până când se vor scula frații de

---

[381] *Lit.* „pe cei răi”.

la masă; iar după aceasta a poruncit să fie închis singur în chilie, și, vreme de cinci luni, să facă în fiecare zi câte două rogojini, și să mănânce numai pâine cu sare, și nimeni din frați să nu vorbească cu dânsul.

III. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Daniil că, atunci când au venit barbarii în Schit, Părinții au fugit, iar el a rămas zicând: „Dacă Dumnezeu nu Se îngrijește de mine, pentru ce mai șed aici?” Și a trecut prin mijlocul barbarilor, și aceia nu l-au văzut. Atunci a zis către sine: „Iată, S-a îngrijit Dumnezeu de tine și n-ai murit; deci fă și tu cea omenească, și fugi și tu ca și Părinții”.

IV. A Sfântului Efrem

1. Frate, de șezi în obște, nu te abate de la legea și canonul apostolicesc[382]; că trecerile cu vederea cele ce par că sunt mici, nu mică vătămare fac. Deci bine este și foarte bine a nu cugeta înalt, nici lucrurile plăcerii de sine făcând, sub osândă să fii, ci, deopotrivă cu ceilalți, pe toate să le faci și, așa, să mergi împreună cu frații cei de un suflet la pravilă, sau la priveghere, sau la rucodelie și la celelalte lucruri care se întâmplă, care lucru este semn prea mare al smeritei-cugetări.

2. Așijderea și la masă [împreună cu ei să fii], afară de boală trupească, să nu fii ținut adică de voia ta, adică cu îngâmfare deșartă, ci să urmezi canonului întru toată cucernicia și frica lui Dumnezeu, măcar și de două ori în zi de ți se va da să mănânci, împărtășește-te din bucate cu mulțumită, și, orice fac cei mai cu evlavie din frați, aceea fă și cu conștiință curată, și vei spori degrabă întru Domnul.

3. Iar de-ți vine gând întru dreapta-socoteală cum că multe sunt cele puse pe masă, să socotim că nu prin porunca noastră s-a făcut gătirea celor de mâncare, iar dacă iarăși sărăcești și strâmte sunt cele ce se întâmplă și va începe gândul cu greu a suferi pentru acestea, să socotești că, întrupându-Se Domnul slavei, n-a socotit cu nevrednicie a mânca pâine de orz (cf. Ioan 6: 9).

4. Deci, se cuvine ca întru pricepere duhovnicească a întâmpina tot războiul, întrebuințând fiecare meșteșugire cu putință, și a zvârli înapoi toate măiestriile sale prin puterea cea purtătoare de cruce. Și se cade a ști că, de multe ori, la vreunul din frați, vrăjmașul îi dă osârdie multă spre nevoință și aspră petrecere și părută viețuire desăvârșită; iar fratele, de este smerit-

---

[382] *Trad. neogr.* citează pentru aceasta Fapte 2: 32- 33, 44-45.

cugetător și se leapădă de voia sa, nu se va încredința pe sine gândurilor celor înșelătoare, ci ori le gonește pe ele degrabă, ori îi vestește proestosului, plecându-se sfătuirii și învățăturii aceluia.

5. Iar de are rânduială de sine (idioritmie), și, de aici, căutându-și plăcerea sa, își ascunde patima sa și nu o descoperă cuiva [unui bătrân]; și, voind el să-și sporească nevoința, de iese pentru aceasta din locul său despărțindu-se de frățime, voind să-și împlinească dorirea precum voiește, cade astfel întru cea desăvârșită pierzare; și dat fiind în mâinile vrăjmașilor săi [draci], este stăpânit de dânșii; că temelia lui nu s-a zidit pe piatră, adică pe smerita-cugetare și pe credință neclătinată, ci pe nisip, adică pe plăcerea omenească și pe mândrie; pentru aceea și clătinându-se [dărâmându-se] de ploaie, de râuri și de vânturi, cade întru adâncul cel pierzător al deznădăjduirii (cf. și Matei 7: 24-25; Luca 6: 48).

6. Căci, după ce se desparte de frățime, ispititorul îi izvodește niște gânduri ca acestea: că îl face adică a-și închipui întindere de vreme și lungime de viață, și îi zice: „Osteneala este a răbda până la sfârșit întru asprimea aceasta, ca nu cumva, slăbind trupul tău până la sfârșit, mai apoi, să nu-l mai poți aduce în putere”. Și așa stăpânindu-l pe dânsul, întru nebăgare de seamă îl aruncă, și-l prăpădește întru deznădăjduire de Dumnezeiescul ajutor, depărtându-se din pricina mândriei și a plăcerii de sine[383].

---

[383] Punctul 6 pare o parafrază la punctul 5, sau ideile de dinainte sunt reluate cu câteva adăugiri. Se arată până unde poate duce înșelarea, adică până la a sluji dracilor cu socoteala că se slujește lui Dumnezeu, „nevoință” proprie vechilor, dar și actualilor păgâni. Propriu-zis, cel astfel înșelat trăiește chinuri cumplite pe care le socotește nevoință spre sfințire. Odată lepădat ajutorul sfătuitorilor, el își urmează voia sa, apoi (vezi punctul 3) el este apăsat de osebite strâmtorări sau de oarecare sărăcie, care îi aduce greutate în gânduri, de care greutate – ca unul care a lepădat ajutorul lui Dumnezeu cel prin sfaturile celor mai mari și așa își urmează voia – nu mai poate scăpa, pentru care dă vina pe condițiile de viață, pe frați și pe stareț, ajungând în pierzania deznădăjduirii. De aici, el nu-și părăsește totuși nevoința, ostenindu-se întru măsurile învățate de la vrăjmașul, iar nu de la stareț. În ispite sau pierzări asemănătoare cad și numeroși mireni care-și meșteșugesc propria credință creștină, întemeiată, zic ei, pe Scriptură și pe alte „autorități” în domeniu, de aici toată dezbinarea și lipsa comuniunii duhovnicești, înlocuită adesea cu o unitate surogat, anume prin relații întemeiate pe oarecare principii – socotite și ele „creștine” sau „evanghelice” – altele decât cele lăsate de Părinții cu viață sfântă.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI NOUA

Că și singură mândria poate a pierde pe creștin și cum că cei ce se îngâmfă pentru îndreptări, părăsiți fiind de har, cad.

I. A lui Paladie

1. Oarecine, Oualie cu numele, de neam palestinian, mergând în pustie, a locuit cu noi o vreme, acesta, mare asprime a vieții având, nevoința cea desăvârșită îndreptând-o, s-a alunecat în mândrie și până întru atât s-a amăgit de Diavolul, încât i se părea că îngerii vorbesc cu dânsul, care și pentru toate cele trebuincioase îi slujeau.

2. Odinioară, era cosând coșnițe; noapte și întuneric adânc fiind, a pierdut undreaua cu care cosea, și, precum povestesc cei obișnuiți ai lui, dracul i-a aprins o lumânare, și așa a găsit undreaua, și pentru aceasta ticălosul mult s-a înălțat cu cugetul[384].

3. Altădată iarăși s-a întâmplat ca niște străini să aducă poame fraților, iar kir Macarie Prezbiterul a trimis câte o mână la fiecare chilie, asemenea și acestui ticălos Oualie. Iar el, pe cel ce i-a adus, l-a bătut și l-a ocărât zicând: „Spune lui Macarie așa: «Nu sunt mai prejos decât tine, ca tu să-mi trimiți mie blagoslovenie».

4. Și, cunoscând Macarie înșelarea lui, s-a dus după câteva zile ca să-l roage pe dânsul și i-a zis lui: „Frate Oualie, te-ai batjocorit, contenește și roagă-te lui Dumnezeu”. Iar el n-a luat aminte, neplecându-se sfătuirii și împotrivindu-se ei. Deci adeverindu-se Diavolul că desăvârșit se pleacă lui, se preface în chipul Mântuitorului și vine la dânsul noaptea în nălucire cu o mie de draci purtători de făclii, arătându-i o roată de foc, iar în mijloc părând a fi Mântuitorul, iar unul, apucând înainte, a zis: „Te-a iubit Hristos pentru curăția vieții tale și a petrecerii și a venit la tine ca să te vadă; ieși, dar, din chilia ta și, de departe văzându-l pe El stând, pleacă-te Lui și te închină”.

5. Iar el, ieșind, a văzut o ceată de purtători de făclii, iar ca la o stadie depărtare, pe Antihrist, și, căzând, i s-a închinat; și atât de mult s-a vătămat la minte robindu-se ticălosul, încât, după câteva zile, venind în biserică, a zis înaintea tuturor: „Eu trebuință de împărtășire nu am, că L-am văzut astăzi pe Hristos”.

6. Atunci, luându-l Părinții pe dânsul, l-au legat cu fiare,

---

[384] În traducerile românești ale *Lavsaiconului* se adaugă că atât de mult se înălțase cu cugetul și se îngâmfase, încât nici n-a mai vrut să se împărtășească cu Sfintele Taine. Apoi se continuă ca și în din *Everghetinos.* De notat că în *trad.* din 1993, în loc de Oualie, avem Valent, nu și în cea de la Alba Iulia, 1994.

ținându-l așa vreme de un an, și cu dese rugăciuni pentru dânsul, cu aleasă alegere la mâncare[385] și cu viață fără înstrăinare[386] surpând îngâmfarea lui, l-au tămăduit; că celor împotrivă, cele împotrivă sunt tămăduitoare[387].

7. Întru una din zile[388], au ieșit fericiții diaconi Evagrie și, adunându-ne noi, ne-am dus la Cuvioșii Părinți Cronie, Iacov și Pafnutie și căutam a ne înștiința de la dânșii pricinile căderilor fraților ce cad.

Și ne-au zis: „Această socoteală [judecată] ne-au dat-o nouă cei ce sunt făclii ai dreptei-socoteli: că toate ce se fac se despart în două întru bunăvoirea lui Dumnezeu și întru slobozirea [îngăduința] Sa; deci, câte se fac întru virtute și întru slava lui Dumnezeu, acestea cu bunăvoirea lui Dumnezeu se fac; iar câte păgubitoare, primejdioase și spre cădere, acestea toate cu slobozirea lui Dumnezeu se fac din nepriceperea și mândria celor părăsiți[389]; căci cu neputință este ca cel ce cugetă drept și trăiește cu blagocestie părăsit să fie și să cadă în căderile rușinii și ale amăgirii dracilor.

8. Deci câți cu scop stricat, cu plăcere omenească sau cu gând de înălțare izvodesc și lucrează virtutea, acestora li se întâmplă a cădea și în greșeli, după scopul lor cel stricat, Dumnezeu părăsindu-i pe dânșii, ca, simțind schimbarea cea din primenirea cea rea, să îndrepte sau fapta, sau așezarea sufletului[390]; că uneori oamenii greșesc în așezare, iar alteori în fapte; precum adică cel neastâmpărat face milostenie[391] celor mai tinere pentru scop nerușinat, sau iarăși, altul cu scop drept să facă milostenie la bolnavi sau îmbătrâniți, sau din avere scăpătați, dar cu scumpete [zgârcenie] sau cu cârtire; că, deși scopul este drept, fapta este nevrednică de scop, căci cu nescumpete și cu față veselă se cuvine a milui (cf. II Cor. 9: 8)”.

9. Ziceau însă și aceasta: „Că îndemânările [iscusințele] sunt în multe suflete: că unele au istețime spre cugetare, iar altele,

---

[385] Adică nu cu cele ce l-ar îndulci sau îndestula cumva.

[386] Ἀπραγμοτέρω. Amănuntul lipsește din *trad. rom.* ale *Lavsaiconului.* În manuscris avem „cu viață nesocotită”. Adică cu viață simplă, fără a-i da oarecare pricini de necazuri.

[387] Citat din Hippocrate, *Despre Respirație,* I, 25, des folosit de Părinți.

[388] Fragmentul de aici nu se găsește *Lavsaicon,* așa cum îl avem noi azi, nici în alte traduceri moderne.

[389] Despre cum părăsește Dumnezeu pe cei care urmează voilor lor și fac neascultare s-a arătat mai-nainte, precum și în cuvintele Sfântului Efrem.

[390] Înainte-voirea, intenția.

[391] Flatează cu osebite atenții/ daruri.

îndemânare de nevoință. Uneori însă, acestea nu se fac pentru însuși lucrul cel bun sau după scop dumnezeiesc, drept care nici nevoința, nici istețimea cea din cugetare nu numai că nu folosesc, ci și pricinuitoare de vătămare se fac; și așa cel ce se îngâmfă pentru buna-izvodire de cuvinte nu pune pe seama lui Dumnezeu dăruirea istețimii sau darea de cunoștință, ci o pune pe seama firii sale sau a nevoinței (cf. și I Cor. 4: 7).

10. Iar pe îngerul purtării de grijă [proniei], cel ce este rânduit peste acest har, Dumnezeu îl depărtează de la unul ca acesta, care de acum se silnicește ca un neajutorat de potrivnicul. Deci cel ce se înalță pentru istețimea sa și cade întru neastâmpărare, de felul celei câinești și dobitocești, să izgonească pe dracul mândriei[392].

II. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zicea Fericita Singlitichia surorilor celor ce se adunaseră: „Fiecăreia din noi îndoită frică îi zace asupră: sau să ne întoarcem către cele vechi – vrăjmașul luptându-ne prin împuținare –, sau din alergare să fim furați [opriți]: că vrăjmașul nostru Diavolul sau dinapoi ne trage către sine – când zăbavnic și trândav va vedea pe suflet –, sau, părându-i-se sufletului a fi sârguitor spre nevoințe, el se vâră în chip subțire și, pe ascuns, prin mândrie, desăvârșit îl pierde pe suflet[393].

2. Mândria este arma cea mai de pe urmă [puternică] a vrăjmașului, ca ceea ce este mai mare decât toate celelalte către războiul cel împotriva noastră: că, prin care el s-a surpat, printr-aceeași și pe cei mai puternici dintre oameni se ispitește a-i surpa; că, precum cei mai cumpliți dintre războinici, după ce cheltuiesc cele mai subțiri săgeți, atunci, încă mai ținându-se [rezistând] potrivnicii, mai pe urmă pe cea mai tare sabie o pun înainte, tot

---

[392] Mai limpede: „Cel ce din mândrie se înalță cu istețimea sa și cade în neastâmpărare, să izgonească pe dracul ce i-a închipuit această mândrie sau cu sfatul căruia s-a umplut de mândrie”.

[393] Două temeri are nevoitorul sau cel ce aleargă: să nu se întoarcă prin împuținare de suflet la patimile și obiceiurile cele vechi sau să nu fie oprit într-un fel oarecare din suișul către Dumnezeu. Pe de o parte, împuținarea naște apoi zăbovire și trândăvie, Diavolul cu ușurință putându-ne trage înapoi către robia lui, pe de altă parte, el ne poate fura sau opri din nevoință/alergare prin mândrie, nevoitorul făcându-se pricină acesteia prin părerea de sine, că el adică e sârguitor și celelalte; mândria e vârâtă subtil, pe ascuns, fiind ca o groapă în care alergătorul poate cădea oricând cu cădere cumplită de nu va lua aminte la gândurile cu care aleargă, iar împuținarea și cele ce vin din ea vin cu timpul, treptat, sufletul întorcându-se cu timpul la patimile cele vechi.

așa și Diavolul, după ce deșartă toate săgețile sale, atunci pe cea mai tare sabie, pe mândria cea mai de pe urmă, o folosește spre surparea nevoitorului.

3. Dar care sunt cele dintâi săgeți ale lui? Arătat e cum că îmbuibarea pântecelui, iubirea de dulceți, curvia (cu care s-a obișnuit a bate război cu cei tineri), iar acestora le urmează iubirea de argint, lăcomia și cele asemenea acestora; deci atunci când cu harul lui Hristos nevoitorul le va birui pe acestea, atunci prin toate nedumerindu-se vicleanul, atunci îi vâră lui o cugetare prin care să se mărească în chip nemăsurat, făcându-l a se înălța asupra fraților: că îl face pe el a-și închipui că a ajuns la cele ce la mulți sunt necunoscute și cum că cu postirile și cu privegherile și cu cealaltă nevoință pe mulți îi covârșește și, așa, mulțime de alte izbândiri îi numără lui[394].

4. Încă și pomenirea păcatelor din minte o oprește și întru desăvârșita uitare a greșelilor sale îl așază, ca să nu poată zice el de aici înainte Doctorului Dumnezeu acel glas: *Ție Unuia am greșit, miluiește-mă* (Psalm 50: 4), ci precum vrăjmașul, după cugetul său, i-a închipuit în mintea lui: *Sui-mă-voi în cer, deasupra stelelor cerului voi pune scaunul meu; sui-mă-voi deasupra norilor, fi-voi asemenea Celui Preaînalt* (Is. 14: 14) și celelalte, așa și pe acesta îl nălucește întru stăpâniri și întru înainte-șederi, încă și întru dăscălii și întru lucrările tămăduirilor.

5. Deci sufletul cel așa amăgit se strică și piere, cu netămăduită rană rănindu-se. Iar noi, niște gânduri ca acestea fiind de față, ce se cuvine a face? Neîncetat a cugeta aceste dumnezeiești cuvinte: *Eu sunt vierme și nu om* (Psalm 21: 7); *eu sunt pământ și cenușă* (Fac. 8: 27); încă și cea zisă de Isaia: *Toată dreptatea omului, ca o cârpă lepădată* (Is. 64: 5) și altele ca acestea.

6. Și, dacă viețuiește deosebi [cu rânduială de sine], cea [monahia] care primește aceste gânduri de suflet stricătoare să intre în obște și, dacă pentru prea multa nevoință s-a prins cu această patimă, să se silească a mânca de două ori pe zi, și de la cele de o vârstă să se certe și să se ocărască, ca una ce nimic bun n-a făcut, și să împlinească toată slujirea.

7. Și să i se tâlcuiască ei și vieți de sfinți mai înalte, și surorile cele ce sunt împreună să se ispitească a se întinde pe ele spre nevoință, ca, văzând aceea, pe sine mai prejos să se socotească; și să zică adeseori către dânsa: „Ce te îngâmfi și cugeți înalt? Poate că nici vin nu bei, dar alții nici de apă nu se satură. Nu mănânci

---

[394] Toate acestea și altele de după acestea sunt manifestări ale mândriei de care s-a vorbit înainte, care se înrădăcinează, zice, ca o cugetare sau (mod de) înțelegere (ἔννοια).

untdelemn sau fiertură? Dar alții nici cu pâine, ci cu buruieni sălbatice își mângâie lipsa trupului. Postești oare până seara? Alții petrec în postire și două sau trei zile. Și, pentru că nu te speli pe cap, deodată și înalt cugeți? Dar mulți dintre mireni, pentru o suferință trupească, aceasta nicidecum o fac.

8. Te minunezi că dormi pe pământ povârnit sau pe așternut de păr? Dar alții jos se culcă de-a pururea; dar și aceasta de ai fi făcut, nu-i niciun lucru mare, că unii au drept așternut loruși și pietrișul, ca să nu li se întâmple îndulcire la cele ale firii, iar alții s-au și atârnat pe eiși toată noaptea[395]; dar și pe acestea toate de le-ai făcut și ai fi făcut nevoința cea desăvârșită, niciodată să nu cugeți [că ai făcut ceva] mare.

9. Că și dracii mai mult au făcut și fac decât oamenii: că nici nu mănâncă, nici nu beau, nici ceva din ale lumii nu le trebuie, nici nu dorm vreodată; dar chiar și în pustie de petreci sau locuiești în peșteră, de ți se pare că faci ceva mare, dintru aceste gânduri și fapte, este cu putință cu harul lui Dumnezeu a te tămădui de mândrie; că precum focul cel ce cu iuțime se înalță cu flăcările, iar apoi degrabă piere, tot așa și fapta bună, măcar și multă putere a nevoinței de ar lua, din pricina înălțării cu care se arată, lesne zboară și se risipește; și, precum sabia pe nicovală cu lesnire cu o piatră se sfărâmă, tot așa și nevoința cea întinsă, îndată mândrindu-se, piere.

Drept aceea, se cuvine ca din toate părțile să păzim sufletul și pe nevoința cea desăvârșită – cea pârlită de arșița mândriei – a o pleca către locurile cele umbroase, iar uneori a și tăia pe cele ce prisosesc, ca rădăcina să se facă mai verde; că mândria *prea mare întru răutăți* este și aceasta este limpede din bunătatea cea potrivnică ei, smerita-cugetare, care este atât de mare, încât Diavolul, deși toate faptele bune și le poate închipui[396] asupra sa, pe aceasta însă nu o știe nicidecum [cum să și-o închipuie],

III. Din Pateric

1. Zis-a Avva Isidor: „Dacă după lege vă nevoiți, postind, nu vă îngâmfați; iar dacă pentru aceasta mare cugetați, ce trebuință mai este de postire? Că mai de folos îi este omului să mănânce carne decât a posti și, pentru acesta, a se trufi și mult a se făli”.

2. Ziceau Părinții, că, dacă vei vedea un tânăr cu voia sa suindu-se la cer, apucă-l de picior și trântește-l jos, că de folos îi este lui.

---

[395] Se țin cu mâinile de funii sau lanțuri ca să chinuie trupul spre neadormire și spre potolirea patimilor.

[396] μιμείσθαι = le poate urma, imita, fățări cumva.

3. Mers-au odată niște frați la oarecare stareț în Schit și l-a întrebat unul dintr-înșii zicând: „Avva, am învățat Testamentul Cel Vechi și Cel Nou pe de rost”. Și răspunzând bătrânul a zis: „Ai umplut văzduhul de cuvinte”. A întrebat și al doilea zicând: „Eu și pe Cel Vechi, și pe Cel Nou mi le-am scris”. Și i-a zis: „Și tu ai umplut firidele de hârtii”. Și a zis al treilea: „În vatra mea au crescut mușchi”. Și i-a zis lui bătrânul: „Și tu iubirea de străini ai izgonit-o de la tine”[397].

4. Zis-a un bătrân: „Șezând eu aproape de alt bătrân, venit-a la dânsul o fecioară zicând: «Părinte, am postit două sute de duminici câte șase[398] și am învățat pe de rost Testamentul Cel Vechi și Cel Nou, ce îmi mai lipsește ca să lucrez?» Și a răspuns bătrânul: «Și care este rodul acestora la tine? Făcutu-s-a ție defăimarea ca și cinstea?» Zis-a aceea: «Nu». «Sau paguba ta o socotești ca și dobânda? Sau străinii ca și pe rudeniile după trup? Sau lipsa ca și belșugul?» Iar ea a zis: «Nicidecum». Și i-a zis starețul: «Deci n-ai postit câte șase zile, și nici pe Cea Veche, nici pe Cea Nouă nu ai învățat-o pe de rost, ci te amăgești pe sine; du-te de lucrează, că nimic nu ai»”.

5. Era un monah în Thebaida preadesăvârșită nevoință și petrecere având: că și la rugăciuni se îndeletnicea, și la privegheri neîncetate, și desăvârșită necâștigare a arătat, și atâta postire avea, încât o dată pe săptămână, duminica, către seară se hrănea cu legume ce s-ar fi întâmplat sau cu buruieni sălbatice, mângâind neputința firii; deci multă vreme a petrecut așa viețuind.

6. Dar aflătorul răutății, Diavolul, pizmuind acestuia pentru fapta lui bună, s-a sârguit a-l surpa pe dânsul prin căderea mândriei prin care și el a căzut. Deci i-a vârât lui gânduri de mândrie, zicând: „Cu cea desăvârșită nevoință te îndeletnicești, pe care nimeni altul nu o poate îndrepta; deci ți se cuvine ție și arătare de semne a face, ca și tu mai osârdnic spre nevoința să te faci, și pe oameni să-i folosești văzând minunile lui Dumnezeu, ca să slăvească pe Tatăl nostru cel din ceruri. Deci să cerem lucrarea semnelor, că Însuși Mântuitorul a zis: *Cereți și vi se va da vouă* (Matei 7: 7)”. Deci această rugăciune cu cerere prea întinsă o aducea lui Dumnezeu.

7. Iar Iubitorul de oameni Dumnezeu, *Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască* (I Tim. 2: 4), văzând înșelarea lui și aducându-și aminte de osteneala nevoinței lui, nu l-a lăsat să fie

---

[397] „Te-ai hrănit cu mâncare nearsă la foc și mâncând verdețuri și mâncare uscată, dar de iubirea de străini n-ai luat aminte”.

[398] În *Pateric* (Colecția anonimă, Cap. XXV, 47) avem așa: „am postit doi ani, doar a șasea zi mâncând pâine”. În *neogr.* avem „două sute de săptămâni”.

biruit de vicleanul; și i-a venit lui o înțelegere și a socotit zicerea Apostolului: *Nu suntem îndestulați a zice de la sine ceva* (II Cor. 3: 5)[399]. „Deci, dacă unul ca acesta a zis *nu sunt îndestulat,* cu atât mai vârtos eu am trebuință de învățătură; deci, mă voi duce la cutare sihastru, orice-mi va zice și mă va sfătui, ca de la Dumnezeu voi primi sfătuirea, spre a mea mântuire”.

8. Și era sihastrul către care s-a dus mare și vestit, sporind întru vedenii și putând a folosi pe cei ce vorbeau cu dânsul. Și, ieșind din chilie, a venit la dânsul și, intrând, starețul a văzut două maimuțe[400] șezând pe umerii lui de amândouă părțile și lanț împrejurul grumazului lui punând și ținându-l și către sine fiecare trăgându-l. Și, văzându-le, le-a cunoscut pe ele, una adică era dracul slavei-deșarte, iar alta al mândriei[401] – că bărbatul era învățat de Dumnezeu – și suspinând, a lăcrimat încetișor. Și, după rugăciune și după obișnuita sărutare, au șezut ca la un ceas negrăind – că acesta era obiceiul Părinților celor de acolo.

9. Apoi zice cel ce venise: „Părinte, folosește-mă și-mi dă așezăminte de calea mântuirii”. Răspuns-a starețul: „Nu sunt îndestulat, fiule, spre aceasta, că și eu am trebuință de ducere de mână”. Iar el a zis către dânsul: „Nu te lepăda, chir Avva, a mă folosi, că mă adeverez întru tine [mă încredințez ție] că am dat făgăduință ca să primesc sfătuirea ta”. Iar el iarăși se ferea zicând: „Pentru că nu mă asculți pentru aceasta mă lepăd”. Iar el stăruia, adeverindu-se și zicând: „Orice-mi vei zice, ca pe un înger te voi asculta”.

10. Atunci i-a zis starețul: „Ia punga aceasta cu paralele și du-te în cetate și cumpără zece pâini, zece măsuri de vin și zece litre de carne și le adu aici”. Iar el, auzind, s-a întristat, însă, primind, s-a dus. Iar pe cale multe gânduri îl mișcau și, nedumerindu-se, zicea întru sine: „Oare ce i s-a părut bătrânului a fi aceasta? Și cum voi cumpăra acestea? Că se vor sminti mirenii luând eu acestea”.

11. Deci, plângând și rușinându-se, s-a dus în cetate și de la unul a cumpărat pâine, iar de la altul vin, iar pentru carne nu se hotăra și zicea: „Vai mie, ticălosului, cum voi cumpăra carne, sau singur, sau prin altul?” Aflând pe un mirean, i-a dat lui paralele și, cumpărând acela, a adus carnea la călugăr.

---

[399] *Nu că vrednici suntem noi a cugeta ceva de la noi, ca dintru noi, ci vrednicia noastră este de la Dumnezeu* (după Biblia de la 1914).

[400] πίθηκος mai înseamnă și *înșelător, pușlama, pitic.*

[401] Iarăși se face deosebire între slavă-deșartă și mândrie; cel stăpânit mândriei îi disprețuiește pe ceilalți dintr-un simțământ de superioritate, iar cel plin de slavă-deșartă caută lauda cea deșartă a oamenilor pentru niscai isprăvi ale lui.

12. Și, luând-o pe ea și pe celelalte, le-a dus la Bătrânul. Deci i-a zis lui Bătrânul: „Știi că mi-ai dat făgăduință zicând că «orice vei zice mie voi asculta»; deci ia pe acestea și du-te în chilia ta; și, rugându-te, mănâncă câte o pâine și bea câte o măsură de vin și mănâncă câte o litră de carne în fiecare zi și, după zece zile, vino iarăși la mine”.

13. Iar el, auzind și necutezând a grăi împotrivă, luându-le, s-a dus plângând și zicând întru sine: „Vai mie! În cel fel de postire eram și întru ce ajunsei acum?! Oare face-voi sau nu? Dar, de nu voi face, voi neasculta de Dumnezeu, că dădui făgăduință ca orice-mi va zice Bătrânul, aceasta să fac, primind ca de la Dumnezeu. Și acum caută, Doamne, spre ticăloșia mea și mă miluiește iertând păcatele mele, că, iată, silit sunt a face afară de voirea și socoteala mea cea pentru înfrânare”.

14. Și, așa plângând, a venit la chilie; și, precum îi poruncise Starețul, așa a făcut. Iar când voia să mănânce, uda bucatele cu lacrimi, zicând către Dumnezeu: „Pentru ce m-ai părăsit?” Și a petrecut așa acele zile plângând și tânguindu-se și pe sine nevrednic și de cin socotindu-se.

15. Iar Dumnezeu, luând aminte la smerenia lui, i-a dat mângâiere în inima lui și a cunoscut pentru ce i s-a întâmplat lui să fie nedeosebit[402] la mâncare, precum a putut vedea, și a mulțumit Iubitorului de oameni Dumnezeu, zicând întru sine: „Cu adevărat, *toată dreptatea omului, ca o cârpă lepădată* (Is. 64: 5). Și iarăși: *De nu va zidi Domnul casa, în deșert s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în deșert ar priveghea cel ce o păzește* (Psalm 126: 1)”. Deci s-a întors către Bătrânul mai uscat fiind cu trupul decât atunci când petrecea săptămânile nemâncând nimic.

16. Și, văzând Bătrânul pe el așa uscat, iar maimuțele nevăzute făcându-se, s-a veselit foarte și, bucurându-se, l-a primit pe dânsul, iar după ce au făcut amândoi rugăciune, au șezut tăcând.

17. Apoi a zis Bătrânul: „Fiule, Iubitorul de oameni Dumnezeu te-a cercetat și n-a lăsat pe vrăjmașul să te stăpânească; că s-a obișnuit vicleanul ca, pe cei ce se nevoiesc, dacă nu va putea să-i taie de la nevoință, întru cele peste măsură a-i îndemna, ca printr-acestea în groapa mândriei să-i povârnească, și patimă mai urâtă decât aceasta nu este la Dumnezeu, și nicio faptă bună mai cinstită decât smerita-cugetare.

18. Deci tu pe calea cea împărătească călătorește, după Scriptură (cf. Num. 20: 17), și nu te abate în dreapta sau în stânga,

---

[402] ἀδιαφορῆσαι. În *Pateric (loc. cit.,* 58) se traduce mai liber prin „să fie nebăgat în seamă”.

ci pe cea de mijloc folosește-o, întru mâncare cu măsură mâncând în fiecare seară; iar de va fi ție trebuință – sau pentru o suferință oarecare sau pentru altă pricină oarecare – a dezlega ceasul cel orânduit sau iarăși după o zi a mânca, să nu te îndoiești, că nu suntem sub Lege, ci sub Har (cf. Rom. 6: 14; Ef. 2: 5).

19. Însă, mâncând, să nu voiești a te sătura, ci ține-te pe sine întru înfrânare, mai vârtos dinspre mâncărurile cele mai grase, iar pe cele mai proaste iubește-le totdeauna și inima ta păzește-o în tot chipul iscusindu-te la smerita-cugetare; *că jertfa lui Dumnezeu,* după Prorocul, *duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Psalm 50: 19), și iarăși acela: *Smeritu-m-am și m-a mântuit Domnul* (Psalm 114: 6). Deci toată nădejdea ta, fiule, arunc-o la Domnul. Mergi în pace în calea ta, și El va face și va scoate ca lumina calea și dreptatea ta, și judecata ta ca amiază-zi".

20. Așadar, folosind pe fratele și întărindu-l și cu cele ce se aflau ospătându-se împreună cu dânsul, l-a slobozit vesel, mulțumind Domnului și zicând: *„Să mă întoarcă pe mine cei ce se tem de Tine, și cei ce cunosc mărturiile Tale, Doamne* (Psalm 118: 79). Și: *Certând, m-a certat Domnul și morții nu m-a dat* (Psalm 117: 18). Și: *Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra* (Psalm 140: 5). Și către sine zicea*: Întoarce-te, sufletul meu, la odihna ta, că Domnul bine a făcut ție* (Psalm 114: 7)" și celelalte. Și așa, intrând în chilie, a viețuit după așezămintele Bătrânului și se făcu monah prea iscusit.

21. Un frate ședea afară de satul său, și mulți ani nu s-a suit în sat, și zicea către frați: „Iată, atâția ani sunt de când nu m-am suit în sat, iar voi măcar o dată tot vă suiți". Și i-au spus despre aceasta lui Avva Pimen, și a zis Bătrânul: „Dacă aș fi fost ca el, m-aș fi suit noaptea ca să înconjur satul, ca să nu se trufească gândul meu că nu m-am suit".

22. Un bătrân sihastru, umblând ca un rătăcit prin pustie, zicea întru sine că a îndreptat bunătățile; și se ruga lui Dumnezeu zicând: „Arată-mi, Doamne, de-mi mai lipsește să fac ceva!" Iar Dumnezeu, vrând să smerească gândul lui, a zis către dânsul: „Du-te la cutare arhimandrit și, orice îți va zice, fă". Și a fost trimis un înger la arhimandrit zicând: „Iată, cutare sihastru vine la tine ca să te întrebe, iar tu zi lui să ia biciul și să pască porcii".

23. Deci, dacă a venit sihastrul la arhimandrit, sărutându-se [îmbrățișându-se] unul cu altul, au șezut, și i-a zis lui sihastrul: „Spune-mi, ce să fac ca să mă mântuiesc?" Zis-a lui arhimandritul: „Dar vei face orice-ți voi zice?" Iar el a zis: „Da". Și i-a zis lui: „Ia biciul și du-te de paște porcii". Și, ducându-se sihastrul, a făcut așa, și păștea porcii. Iar cei ce-l vedeau atunci păscând porcii ziceau unii către alții: „Vedeți pe pustnicul cel mare? Iată-l, și-a

ieșit din minte, și are drac, și paște porcii”. Iar Dumnezeu, văzând smerenia lui, și că cu multă mărime de suflet suferea ocările oamenilor, l-a slobozit iarăși la locul său.

24. Un frate a întrebat pe un bătrân zicând: „Ce voi face, că mă supără mândria?” A zis lui bătrânul: „Bine faci, tu ai făcut cerul și pământul”. Și spre aceasta umilindu-se frate, a făcut metanie bătrânului, zicând: „Iartă-mă, că nimic de acest fel n-am făcut”. Răspuns-a bătrânul: „Dacă Cel ce a făcut acestea întru smerita-cugetare a venit, tu, care ești tină, pentru ce te mândrești? Că ce este lucrul tău, ticăloase?”

25. Zis-a un stareț: „Câte greșeli am putut ajunge, apoi nu le-am repetat, iar câte fapte bune am îndreptat, apoi nu le-am mai socotit, *uitându-le pe cele dinapoi și spre cele dinainte întinzându-mă* (Filip. 3: 14)”.

26. Un frate era luptat de gândul mândriei și zicea: „Iată, suflete, ai îndreptat faptele bune”. Și, vrând fratele a-l birui pe acesta, și-a apropiat mâna sub căldarea ce ardea și zicea către sine: „Iată, arde, nu cugeta înalt”.

27. Că cei trei tineri, în mijlocul văpăii fiind și nearzându-se, nu s-au înălțat cu inima, ci întru smerenie multă lăudând pe Dumnezeu, în mijlocul cuptorului ziceau: «Cu suflet smerit și cu duh de smerenie să fim primiți înaintea Ta» (cf. Dan. 3; Cântarea lui Moise 7: 39). Iar tu, întru odihnă stând, înalt cugeți”. Și cu aceasta biruia pe dracul mândriei.

IV. A lui Antioh Pandectul

1. Călugărul mândru este pom neroditor și neînrădăcinat și nu va putea suferi năvăliri de vânt; și, precum picăturile de ploaie, spărgându-se, pier, tot așa pomenirea mândrului piere după moarte; și, precum rugăciunea smeritului pleacă pe Dumnezeu, tot așa rugăciunea celui mândru întărâtă pe Cel Preaînalt.

V. A lui Avva Cassian

1. Precum boala ciumei cea stricătoare, nu un mădular al trupului, ci tot trupul îl strică, tot așa și mândria, nu o parte a sufletului, ci pe tot îl netrebnicește și-l pierde; că celelalte patimi, deși tulbură sufletul, numai către o faptă bună bate război, către ceea ce îi stă împotrivă, și pe aceasta a o birui se pricepe, adică*:* îmbuibarea pe înfrânare a o strica se sârguiește, curvia pe întreaga-curăție, iubirea de argint pe necâștigare, mânia pe blândețe și celelalte chipuri ale răutății pe faptele bune cele potrivnice lor.

2. Iar mândria, când va stăpâni pe ticălosul suflet, ca un tiran prea cumplit ce ia o cetate mare și înaltă îl răstoarnă cu totul și până la înseși temeliile lui îl sapă; și martor al acestora este acel înger ce a căzut din cer pentru mândria lui, care, lumină fiind și luceafăr numindu-se, întuneric se făcu, din pricina înălțării, și, în iad fiind aruncat, în loc de slavă cerească, foc nestins a moștenit și muncă nesfârșită.

3. Deci, aducându-ne aminte de acestea, să ne temem și *cu toată paza să păzim inima noastră* (Pilde 52: 3) de pierzătorul duh al mândriei și, când vreo faptă bună vom îndrepta, să zicem nouă înșine pe cea a Apostolului: *Nu eu, ci harul lui Dumnezeu ce este împreună cu mine* (I Cor. 15: 10), socotind noi cea zisă de Domnul, că *fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5), pe cea a Prorocului, că, *de n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc* (Psalm 126: 1) și pe cea zisă de Apostolul Iacov, că *toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Tine, Părintele luminilor* (Iac. 1: 17). Iar cum că harul împreună cu mila lui Dumnezeu mântuire ni se fac nouă, martor de netrecut ne este nouă tâlharul de pe cruce, care nu a moștenit Împărăția Cerurilor ca plată pentru fapta bună, ci prin milă și prin har[403].

4. Mândria[404] se întâmplă pentru nelucrarea patimilor, prin tăierea pricinilor acesteia sau prin darea în lături cu vicleșug a dracilor. Dracul mândriei îndoită viclenie are: că sau pleacă pe monah a pune pe seama lui îndreptările și nu lui Dumnezeu a i le da, Dătătorului a toate bunătățile și Ajutătorului spre îndreptări, sau, spre aceasta neplecându-se, îl îndeamnă a defăima pe frații mai leneși.

Îndeobște cel bântuit nu cunoaște și aceasta: că îl pleacă a se lepăda de ajutorul lui Dumnezeu: că, dacă arătat pe aceia ce nu pot a îndrepta [precum el] îi defăimă, pe sine se aduce înainte, cum că adică dintru a sa putere a îndreptat [niscai fapte bune], care lucru este cu neputință.

5. Zicând Domnul că *fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5), ostenindu-se neputința noastră la cele bune fără Dătătorul celor bune, la sfârșit a le aduce pe dânsele nu poate; iar cel ce a cunoscut neputința firii omenești, acesta a luat iscus al puterii

---

[403] Cele până la punctul 3 se află într-o formă asemănătoare și în *Filocalie,* la Sfântul Ioan Cassian (Vol. I, Despre cele opt gânduri ale răutății, cap. VIII), cele următoare vor fi fost luate fie din alte scrieri ale Sfântului, păstrate sau nu până astăzi.

[404] Textele de la 4 până la 7 sunt culese din scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul (vezi *Filocalia,* Vol. II, *Suta a doua a capetelor despre dragoste,* 38 ș.u.).

celei Dumnezeiești și unul ca acesta ce printr-însa a îndreptat [faptele bune] nu defăimează niciodată pe vreun om; că știe că, precum lui i-a ajutat și de multe feluri de patimi cumplite l-a izbăvit, puternic este tuturor a ajuta când voiește, și mai vârtos celor ce se nevoiesc printr-însa, deși, pentru oarecare judecăți [tainice ale Sale], nu pe toți deodată de patimi îi izbăvește, ci, în osebite vremi, ca un Doctor bun și Iubitor de oameni, pe fiecare din cei ce aduc osteneală îi tămăduiește la vreme.

6. De voiești a fi recunoscător [mulțumitor] și măsurat și patimii mândriei a nu sluji, de-a pururea cearcă întru toate lucrurile lumii acesteia ce este ce se ascunde de a ta cunoștință; și, aflând prea multe și felurite lucruri ascunzându-se de tine, te vei minuna de a ta mojicie și necunoștință, și-ți vei strânge[405] cugetul; și, pe sine cunoscându-te, vei pricepe mulțimea lucrurilor celor mari și minunate, căci părerea [socotința] după care îți închipui că știi, nu te lasă a spori întru a ști[406].

---

[405] συστέλείσ, sau: „și-ți vei umili/zdrobi...”.

[406] Cu cât ți se pare că știi ceva mai mult, cu atât te afunzi în neștiință, căci cunoștința simplă venită din mândrie nu aduce nicio satisfacție, ci chinuie pe om, înșelându-l să caute și mai multă știință, dându-i nădejdi deșarte într-o cunoaștere desăvârșită sau mulțumitoare. Cunoștința adevărată e arătată de Sfântul Maxim ca fiind cea care se îndreaptă prin umilirea cugetului în fața măreției celor de cunoscut. Cel mândru nu vede minunea lucrurilor de cunoscut, ci numai pe cea a mândriei sale, pe care vrea să și-o umfle neîncetat cu alte și alte cunoștințe. Bucuria de „lucrurile cele mari și minunate”, cum zice mai-nainte, o află numai cel ce și-a plecat cu smerenie cugetul în fața lui Dumnezeu, adică cel care vede mâna dăruitoare și bunătatea Acestuia în toate cele de cunoscut și întrebuințat. Neaflând această bucurie, „omul de știință” dintotdeauna se pomenește în nesfârșite fundături fără sens ce-i aduc numai amărăciune, tristețe și osteneli deșarte. Ca o concluzie, am putea spune că mare parte din știința sau cunoașterea actuală, socotită mult-superioară științei din trecut, a sporit într-atâta neștiință, încât a ajuns la nebunie în adevăratul sens al cuvântului, iar că este așa, nu poate fi înțeles decât de cel ce și-a cunoscut mojicia, cum frumos zice apoi, adică neștiința și neputința sa. Cugetările Sfântului Maxim ne aduc aminte de cugetările lui Socrate, care a socotit că mare rău este ca cineva să creadă că știe ceva ce nu știe (Platon, *Apologia lui Socrate,* 29a, cf. și *nota trad. neogr.).*

PRICINA A TREIZECEA

De unde se naște hula și cum se tămăduiește.

I. Din Pateric

1. Oarecare frate a fost luptat spre hulă și se rușina a spune; că, oriunde auzea de stareți mari, mergea la dânșii ca să le vestească, apoi se rușina să le mărturisească și se întorcea așa. Adeseori mergea și la Avva Pimen, și la dânsul așijderea făcea: rușinându-se, nimic nu mărturisea.

2. Iar bătrânul înțelegea că are gândul acesta și se întrista că nu-l mărturisea fățiș. Într-o zi, petrecându-l pe dânsul, i-a zis: „Frate, iată, de atâta vreme vii aici ca să-mi vestești gândurile pe care le ai, iar când vii, nu voiești a mi le spune, ci de fiecare te întorci necăjindu-te, pentru că le ții întru tine. Spune, dar, ce este ceea ce ai?” Iar el a zis către dânsul: „Spre hulirea lui Dumnezeu mă luptă Diavolul, și mă rușinam a spune, iar acum spun”. Și, povestind lui gândul, s-a ușurat.

3. Și i-a zis lui starețul: „Nu te necăji, fiule, ci, când îți vine gândul acesta, zi așa: «Eu treabă nu am, hula ta să fie asupra ta, Satano, că acest lucru nu-l voiește sufletul meu». Și tot lucrul pe care nu-l voiește sufletul, puțină vreme este [iar apoi piere]”. Și, tămăduindu-se fratele, s-a dus.

4. Un frate a întrebat pe unul din Părinți despre gândul hulei, zicând: „Se necăjește sufletul meu, Avva, de la dracul hulei, ci fă milă cu mine și-mi spune de unde se întâmplă și ce să fac”.

5. Răspuns-a bătrânul: „Un gând ca acesta ni se întâmplă nouă din clevetire, defăimare și osândire; și mai vârtos din mândrie, și din a face cineva voile sale, și din a se lenevi de rugăciunea sa, și dintru a se iuți și a se mânia, care toate sunt semne ale mândriei; că aceasta este cea care ne bagă pe noi în patimile cele mai-nainte zise, iar de acolo se naște gândul hulei; iar de va zăbovi în suflet, dracul hulei îl dă pe dânsul dracului curviei, iar de multe ori îl duce și la ieșire din minți, iar de nu se va trezvi omul, pierdut va fi”.

II. A Sfântului Anastasie Sinaitul

Întrebare

1. De unde sufletul omului de multe ori grăiește oareșicare gânduri lăuntrice și cuvinte scârnave și necurate, nevrând și fără de voie?[407]

---

[407] Zice de grăirea cu sine prin gânduri, ca cuvinte lăuntrice ce pot lua

2. De multe ori oareșicare graiuri nedumnezeiești și hulitoare, chiar și asupra lui Dumnezeu și a Sfintelor Taine în vremea adunărilor, a rugăciunilor și a Dumnezeieștei Împărtășiri, încât unii, din mâhnire și deznădăjduire, dintru niște graiuri nedumnezeiești și hulitoare ca acestea se socotesc pe eiși a nu mai fi creștini.

3. Iar alții și a se ucide pe eiși au socotit, ca unii care nu mai aveau nădejde de mântuire, socotind cuvântul Domnului care zice: *Că celui ce hulește pe Sfântul Duh, nu i se va ierta lui nici în veacul de acum, nici în cel ce va să fie* (Matei 12: 31-32).

Răspuns

4. Un gând ca acesta se întâmplă celor mulți din pricina mândriei lor, Dumnezeu îngăduind Satanei a-i bântui pe dânșii, ca, smerindu-se ei, să vină la pocăință, lepădând cugetul cel înalt.

5. Altora iarăși, cucernici fiind și iubitori de Dumnezeu, [li se întâmplă lor gândul acesta] din zavistie drăcească, pentru aceea întru-un gând ca acesta cad și unii din Cuvioșii din pustie și din pustnicii cei îmbunătățiți.

6. Iar ceea ce este mai cumplit în războiul acesta este că nimeni, bântuindu-se de dânsul, nu cutează a-și mărturisi gândul auzurilor omenești, părându-i-se că nimeni altul din oamenii cei din lume nu are niște gânduri hulitoare și grozave ca acestea.

7. Și orice alt păcat pe care îl face cineva, îndrăznește a-l mărturisi aproapelui, iar pe acest gând nicidecum; iar când omul îl pomenește pe dânsul, numaidecât socotește că mai bine ar fi să fie înghițit de pământ, care să se despice sub dânsul, sau cu foc din cer pogorându-se să se mistuie; drept aceea, din mulțimea scârbelor celor dintr-înșii și a deznădăjduirii, unii se topesc, veștejindu-se [cu trupul].

8. Iar alții și cu aspră nevoință și cu felurită rea-pătimire pe ale lor trupuri le-au topit, nădăjduind că astfel se vor izbăvi de gând, dar n-au putut să se sloboadă de el; că o ispită ca aceasta, nu din voia omului, ci fără de voie, din singură bântuiala drăcească vine. Pentru aceea neosândit este tot credinciosul și nevinovat despre dânsa[408].

9. Căci cum este cu putință ca noi, care Aceluiași Dumnezeu

---

forma cuvintelor cu glas. Îndeobște, zice Cuviosul mai jos, aceste gânduri și cuvinte nu sunt grăite în afară de cei ispitiți de ele.

[408] Neosândit cu adevărat rămâne dacă numai din zavistia dracilor, și nu din mândrie și din cele dintr-însa care nasc gândul hulei este ispitit, precum a zis mai-nainte, dar multă osândă va lua nevoitorul, dacă, tulburat de astfel de gânduri, nu va înlătura și pricinile lor: mândria și celelalte de care s-a zis, care nasc pe dracul hulei.

ne închinăm, pe Acelaşi să-L şi hulim? Că nici elinii, pe dumnezeii pe care îi cinstesc, pe aceiaşi nicidecum îi şi hulesc; cu atât mai vârtos noi, pe Dumnezeul şi Ziditorul nostru, Căruia ne închinăm şi pe Care Îl proslăvim şi Îl chemăm, pe Care singur Dumnezeu şi Stăpân al nostru Îl cunoaştem şi Îl mărturisim, Căruia Îi slujim cu trupul şi cu duhul nostru, pentru Care, de case, de neam, de părinţi, de maici, de fraţi, de rudenii, de prieteni, de femei, de fii, încă şi de trupurile noastre lepădându-ne, ne-am răstignit pe înşine tuturor plăcerilor şi dulcilor-pătimiri şi odihnelor cu osârdie şi, cu toată bucuria, suferim reaua-pătimire, străinătatea, sărăcia şi celelalte necazuri de la draci şi de la oamenii cei ce bat război adevărului şi pe noi ne gonesc şi ne hulesc şi sub nenumărate [stări] întristăcioase ne vâră, dar pe acestea nu necazuri şi scârbe, ci mai vârtos răsuflări [uşurări] şi răsfăţuri le socotim pentru dragostea cea către Stăpânul, pentru Care, de multe ori şi de-ar fi fost să murim, ne-am fi bucurat şi cu dulceaţă aceasta am fi primit-o.

10. Cum, dar, pe singur Dumnezeul nostru, pe Carele Îl iubim şi Îl cinstim, să voim a-L ocărî şi a-L huli? Cu neputinţă este aceasta, cu totul şi de neînchipuit; deci nu din pricina noastră este această ispită[409], ci din bântuiala Diavolului; că, dacă dintru a noastră ar fi fost, negreşit că şi cu gura am fi grăit aceste graiuri, dar noi am alege mai bine cu foc a fi arşi decât a grăi unele ca acestea.

11. Şi se cuvine a socoti noi şi aceasta: că tot păcatul din cele ce sunt întru puterea noastră este şi vom veni întru dânsul numai dacă de voie ne vom supune patimilor noastre: că, primind noi cu voia gândurile cele viclene, zădărâm patimile; apoi de patimi întru fapte ne îndeletnicim.

12. Iar de voim a sta împotriva gândurilor şi de la sine pe acestea a le goni, putem, împreună cu Dumnezeu, folosi asupra lor rugăciunea necurmată şi celelalte doctorii împotriva răutăţii; iar dacă voim a izgoni de la noi pe acest păgân şi răzbunător[410] şi asupra lui către Dumnezeu ne rugăm şi toată nevoinţa şi reaua-pătimire izvodind, a-l goni de la noi nu putem, pentru aceasta negreşit că cu totul străin de noi este şi fără de voia noastră, şi

---

[409] Vezi nota de dinainte.

[410] Parafrază pentru αλάστορα (demon, înger răzbunător). Îl numeşte aşa pentru pricinile arătate mai sus: răzbunător sau zavistnic pe sporirea nevoitorilor şi/sau în vârtutea slobozirii pe care o are de la Dumnezeu ca să ispitească pe aceştia, fie pentru cercarea sporirii, fie ca o urmare a mândriei lor. Drept aceea, chinul pe care ni-l pricinuieşte acest demon e o lecţie pentru noi cei mândri, ca să-l căutăm iarăşi cu osârdie pe Dumnezeu.

numai din bântuiala Satanei.

13. Drept aceea, și nevinovați suntem și neosândiți la Dumnezeu; că numai pentru patimile și gândurile cele de voie, pe care putem a le opri, și nu le oprim, ni se cere seama de la Dumnezeu, nu și pentru cele ce fără de voie vin asupra noastră.

14. Că duh fiind Diavolul, în chip nevăzut în urechile sufletului nostru cel fără de trup [netrupesc], chiar nevrând el, niște graiuri nedumnezeiești ca acestea grăiește; și aceasta mai vârtos o face când stăm la rugăciune și genunchii îi plecăm și ne rugăm lui Dumnezeu asupra lor; de multe ori însă spurcatul voiește încă și de la pravilă [sinaxă] și de la împărtășirea Dumnezeieștilor Taine să ne depărteze, și a ne împiedica din privirea[411] cea către Dumnezeu și de la împărtășirea cea de viață făcătoare.

15. Deci, cunoscând noi vicleșugul vicleanului, nicidecum pe o ispită ca aceasta să o avem [primim] în măsura[412] noastră, ci, când începe diavolul a grăi întru noi unele ca acestea, să zicem către dânsul: „Întoarce-se-va durerea ta pe capul tău, viclene și necurate diavol, și pe creștetul tău hula ta se va pogorî (cf. și Psalm 7: 17); că eu Unuia Dumnezeului meu mă închin și Lui Unuia voi sluji în toate zilele vieții mele; iar tu, pentru această hulă a ta, mai grea muncă vei avea, ca un depărtat de Dumnezeu și ca cel ce pornești limbă păgânească asupra Lui”. Cu un chip ca acesta și nu cu un altul oarecare poate cineva să biruiască pe dracul hulei.

16. Cunoaștem, dar, dintru aceasta cum că un gând ca acesta nu este al nostru, ci al vicleanului celui potrivnic, și, chiar urându-se el de noi, rămâne multă vreme și nu se depărtează. Iar în pricina altor gânduri și patimi, din inimă cu tot sufletul de va fi urât, puțină vreme petrece și apoi de sine se stinge; iar acesta al hulei, și așa [din inimă cu tot sufletul] urându-se de noi, nu se depărtează, ci îndelung-petrece, încât și dintru aceasta se arată că nu este gând din cele dintru noi, ci ispită satanicească și bântuială; iar spre mai multă încredințare, și de o istorie veche să facem pomenire:

17. Se povestește la Filon Istoricul[413] că Fericitului Petru, Arhiepiscopul Alexandriei și Mucenicul, oarecine din Părinții Schitului i-a spus un gând ca acesta [al hulei], după ce a fost

---

[411] νεύσεωσ, sau „înclinarea, așezarea către”.

[412] *Trad. lit.* a lui μέτρον; mai liber: „canonul, regula, rânduiala”.

[413] Zice cel mai probabil de Filon Iudeul sau Alexandrinul (10-15 î.Hr – 45-50 d.Hr.); reprezentant de seamă al Iudaismului elenistic; autor al unor lucrări pe teme biblice, el a influențat și pe unii Părinți și scriitori ai Bisericii.

supărat cumplit de dânsul, către care Fericitul Petru a răspuns așa: „Du-te, fiule, și de celelalte păcate ale tale te grijește, iar osânda și vina pentru acest gând las-o asupra mea; că, dinspre un gând ca acesta, cel ce crede cu tot sufletul și se închină lui Dumnezeu, neosândit este; că toată bântuiala *a Diavolului* este, care voiește a ne opri pe noi din lupta cea asupra lui și a ne smulge din slujirea și apropierea către Dumnezeu. Iar de voiești ca de la mine să te încredințez pentru aceasta, o să-ți povestesc cele ce însumi am pătimit și m-am învățat.

18. Că odinioară și eu, foarte supărându-mă de un gând ca acesta, l-am spus robului lui Dumnezeu, Pafnutie, și m-a adeverit și acela zicând că, «în vremea mărturisirii mele, întru însuși divanul, în vremea când cu cumplite și felurite munci se zgâria trupul meu și cu foc se ardea, diavolul dinăuntrul meu hule asupra lui Dumnezeu grăia.

19. Către care, răstindu-mă eu, am zis cu mânie: O, viclene și lucrătorule a toată răutatea, pe sine la nenumărate munci și morți mă dădui ca să nu mă lepăd de Domnul meu sau să-L hulesc, și tu gânduri de hulă îmi grăiești mie? Dacă pe Dumnezeul meu hulesc, cum pe al meu sânge îl vărs și la trup mă tai? Mărturisescu-mă cu aceasta și înaintea tuturor mă închin: că vădit este că mărturisirea și mucenicia mea, *a mea este,* iar hula cea asupra lui Dumnezeu *a ta este* și peste tine se va întoarce”". Aceasta este povestirea și sfătuirea lui Petru către schitiot.

20. M-am înștiințat încă și despre Cuviosul Pamvo: că și acesta, de acest fel de drac fiind supărat odinioară, rugându-se lui Dumnezeu, a auzit glas de sus zicând către dânsul: „Pamvo, Pamvo, nu te mâhni pentru păcat străin, ci pentru faptele tale te îngrijește, iar hulele vicleanului asupra lui le lasă”.

21. Deci și noi, fraților, să-l trecem cu vederea pe dânsul, ca pe un gând satanicesc și străin de noi, și așa prin nebăgare de seamă vom putea să ne izbăvim de dânsul cu harul lui Dumnezeu; căci altfel nu-l vom putea birui. Că celelalte patimi și războaie prin gânduri, și de timp au trebuință, și de materie, și așa omul se poate lupta și le poate opri pe ele.

22. Iar acest gând ca un fulger și ca o săgeată ce zboară sau ca clipeala ochiului, așa iute și fără oprire aleargă pe lângă suflet; și nu este cu putință să-l ținem pe dânsul sau să luptăm împotriva lui; pentru aceasta, și cu neputință este a-l opri pe el și a amuți gura dracului celui netrupesc.

III. A Sfântului Maxim

1. Când mintea va începe să sporească în dragostea lui

Dumnezeu, atunci începe și dracul hulei a o bântui pe dânsa și niște gânduri ca acestea îi vâră ei, într-un fel în care nimeni din oameni, ci numai Diavolul poate izvodi, tatăl și scornitorul acestora; iar aceasta o face zavistuind iubitorului de Dumnezeu, ca, întru deznădăjduire venind el, gândind unele ca acestea, să nu mai cuteze prin obișnuita rugăciune a se avânta către Dânsul.

2. Dar amăgitorul nu se folosește cu nimic din aceasta către scopul său, ci, dimpotrivă, mai tari și mai temeinici ne face pe noi; că, luptați fiind și împotrivă luptând, mai lămuriți și mai curați întru dragostea lui Dumnezeu ne aflăm, *iar sabia lui să intre în inima lui și arcele să se zdrobească* (cf. Psalm 36: 15).

PRICINA A TREIZECI ȘI UNA

Că prea mare între faptele bune este dreapta-socoteală, iar cele ce le face credinciosul se cuvine a le face după dânsa; că cele ce se fac fără dreaptă-socoteală și fără scop, măcar bune de-ar fi, la nimic nu folosesc, ba uneori pricinuiesc și vătămare.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Antonie: „Sunt unii care-și istovesc trupurile lor întru nevoință, dar, pentru că nu au întru ei dreapta-socoteală, departe de la Dumnezeu se fac”.

2. Zis-a Avva Ammona: „Omul toată vremea sa o face [cheltuiește] ducând secure, și nu află copac să dea jos, și este altul iscusit a tăia, și prin puțin dă jos copacul”. Și zicea că acesta [al doilea] este cel ce are dreaptă-socoteală[414].

3. Întrebat a fost un stareț: „Ce este lucrul călugărului?” Și a răspuns: „Dreapta-socoteală”.

4. Același a zis: „Mai mare decât toate faptele bune este dreapta-socoteală”.

5. Zis-a un bătrân: „Pe mintea ce rătăcește o statornicește citirea, privegherea și rugăciunea; iar pe pofta cea învăpăiată o veștejește foamea, osteneala și depărtarea în singurătate; pe mânia cea tulburată o contenește cântarea psalmilor, îndelungă-răbdarea și mila; și acestea făcându-se în vremi cuviincioase și cu măsură; că cele fără de vreme și fără măsură sunt în scurtă vreme [trecătoare], iar cele în scurtă vreme vătămătoare mai vârtos decât folositoare sunt[415].

6. Întrebat-a Avva Longhin pe Avva Luchie, zicând: „Voiesc a mă înstrăina”. Zis-a lui Bătrânul: „De nu-ți vei ține limba ta, oriunde vei merge, nu vei putea fi străin; deci și aici ține-ți limba ta, și așa ești străin”. Zis-a iarăși către dânsul: „Voiesc să postesc”. Zis-a Bătrânul: „Isaia Prorocul a zis: «De-ți vei strâmba ca un belciug grumazul tău, nici așa nu se va chema post bine-primit, ci mai vârtos oprește gândurile cele viclene» (cf. Is. 58: 8)”. Zisu-i-a lui a treia oară: „Vreau să fug de oameni”. Răspuns-a Bătrânul: „De nu vei îndrepta mai întâi [faptele bune] cu oamenii, nici

---

[414] În *Pateric,* la Avva Pamvo, 52, avem așa: „Zis-a iarăși Avva Pimen că a zis Avva Ammona: omul în toată vremea sa poartă secure și nu găsește să doboare un copac; și este altul iscusit să taie și cu puține lovituri dă jos copacul. Și zicea că securea este dreapta-socoteală”.

[415] Bătrânul e Avva Evagrie Monahul, iar apoftegma se găsește și în *Filocalie* (Vol. I, Evagrie Monahul, *Capete despre trezvie,* 5). Măsurarea sau moderația în toate, propusă aici, ține deci de dreapta-socoteală.

deosebi [depărtat de ei fiind] nu vei putea îndrepta ceva”.

7. Zis-a un Bătrân: „Nu face nimic înainte de a cerceta inima ta, adică de se face după Dumnezeu ceea ce voiești tu să faci”.

8. Zis-a Avva Antonie: „Cel ce bate bucata de fier, mai întâi socotește întru sine ce va face: seceră, cuțit sau topor și, după ceea ce-și închipuie, așa lucrează. Tot așa și noi suntem datori a socoti ce faptă bună uneltim, ca nu în deșert să ne ostenim”.

9. Zis-a un bătrân: „Toate cele peste măsură sunt ale dracilor”.

10. Zis-a Avva Pimen: „A nu vedea noi mai-nainte lucrurile nu ne lasă pe noi a spori întru cele mai bune”.

11. Zis-a un Bătrân: „N-am făcut niciodată vreun pas până ce nu am aflat unde va să pun piciorul meu; și așa stăteam gândind și nicidecum slăbind, până când mă povățuia Dumnezeu”.

12. Zis-a iarăși: „Din cele ce fac, mic sau mare, întâi socotesc și privesc rodul lui ce va ieși, ori în gânduri, ori în fapte”.

13. Ziceau Bătrânii că, precum focul arde lemnele, tot așa lucrul monahului dator este să ardă patimile.

14. Un frate a întrebat pe Avva Nistero cel Mare, zicând: „Care lucru bun este, ca să-l fac și să trăiesc într-însul în veci (cf. și Matei 19.16)?” Nu toate lucrurile întocmai se întâmpină de toți[416]. Că zice Scriptura: Avraam era iubitor de străini, și Dumnezeu era cu dânsul, și Ilie iubea liniștea, și Dumnezeu era cu dânsul, și David smerit era, și Dumnezeu era cu dânsul. Deci orice vezi pe sufletul tău voind după Dumnezeu, și mai cu îndemânare către Dânsul se află, aceea o alege și o fă, păzind inima ta, și te vei mântui”.

15. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Spune-mi un cuvânt, cum să mă mântuiesc?” Iar el a zis: „Să ne sârguim a lucra câte puțin, și vom fi vii”.

16. Zis-a Avva Sisoe: „Voiesc mai degrabă lucrare ușoară și

---

[416] „Se întâmpină” redă pe συνέρχονται. În *Pateric (trad. rom.,* Avva Nistero, 1), avem tradus oarecum altfel; versiunea greacă a *Patericului* la rândul ei se potrivește cu cea a *Everghetinosului,* chiar dacă folosește alte cuvinte. În *trad. rom.* avem astfel: „Au nu sunt toate lucrurile întocmai?”, variantă ce pare că contrazice traducerea noastră. „întocmai” traduce pe εἴσαι, care în context ar putea fi redat așa: „Au nu toate lucrurile sunt împărțite în mod cinstit de toți?” Deci lucrurile sau chipurile viețuirii alese de oameni după voia sufletului, după pricepere și după cele aflate mai la îndemână, cum zice apoi, sunt *întocmai* după vrednicie, nu după fel sau lucrare, căci ele sunt diferite, precum s-a arătat în pildele din Scriptură. Căci și cel ce cu adevărat a iubit liniștea și cel ce a iubit străini și ceilalți ca ei, *cu toată vârtutea* și dreapta lor socoteală au făcut acestea, drept care Dumnezeu îi așază deopotrivă, le dă aceeași plată (cf. Matei 20:12).

petrecătoare[417], decât ostenicioasă la început și degrabă tăiată”.

II. A lui Avva Marcu

1. Nimic să nu gândești sau să faci fără scopul cel după Dumnezeu; că cel ce fără de scop călătorește, în deșert se va osteni. Când mintea va uita scopul cel după Dumnezeu, atunci lucrul cel arătat al faptei bune nefolositor se face.

III. A lui Avva Cassian[418]

1. Când împreună cu prietenul meu, Sfântul Gherman, am venit în pustia Schitului, acolo unde erau cei prea iscusiți dintre călugări, am văzut și pe Avva Moise, bărbat Sfânt și Purtător de Duh, pe care cu lacrimi l-am rugat ca să ne spună nouă cuvânt de zidire prin care să ne putem sui la desăvârșire, și, mult fiind rugat Bătrânul, a zis așa:

2. „Fiilor, toate meșteșugurile și izvodirile au oareșicare scop mergând înainte, către care, mergând oamenii, pe ale lor lucruri le îndreaptă, și așa pe sfârșitul cel căutat îl nimeresc. Spre pildă: lucrătorul de pământ, uneori adică văpaia soarelui, iar alteori iuțeala răcelii răbdând-o, cu osârdie lucrează pământul, scop având ca curat pe dânsul de buruieni și de mărăcini să-l arate, iar ca sfârșit, îndulcirea cea din roade.

3. Încă și cel ce se face ostaș nu bagă de seamă nici la primejdiile cele din războaie, nici la relele-pătimiri cele din străinătate, ci cu osârdie rabdă, scop având a izbândi, iar sfârșit, dregătoria cea din izbândire, câștigul și cinstea cea dintr-însa; și,

---

[417] Lucrare simplă, statornică, cu rânduială fixă, cu lucrare treptată, de la cele mai mici la cele mai mari, precum se zice mai-nainte prin „câte puțin”, care să dăinuie vreme îndestulată, iar nu una ostenicioasă ce caută să dobândească grabnic ceva, care apoi să fie tăiată de tristețe, deznădejde, neputință și altele ca acestea.

[418] Fragmentele de față sunt luate din cele două convorbiri cu Avva Moise pe care Sfântul Ioan Cassian le-a consemnat în colecția sa de convorbiri (cf. Colecția *Părinți și Scriitori Bisericești* [PSB], Vol. LVII, 1990, p. 307 ș.u.; parțial și în *Filocalie* (Vol. I) avem câteva din textele de aici). Chiar dacă traducerea aceasta a fost făcută din originalul latin, iar cea din *Everghetinos* fiind o traducere în greacă a aceleia, la o simplă comparație cu varianta din *Everghetinos* se poate lesne observa precaritatea de care dă dovadă, limba traducerii fiind aproape total străină limbajul bisericesc, în plus, chiar dacă varianta din *Everghetinos* e o alcătuire mai scurtă – după scopul urmărit de autor –, se pot observa deosebiri semnificative, fiecare variantă având câte ceva în plus sau în minus față de cealaltă).

ca să zic pe scurt, toți cei ce pun la cale vreun meșteșug sau izvodire negreșit au câte un scop înainte mergând, către care îndreaptă pe cele ce le fac până vor ajunge la sfârșitul pe care l-au pus înainte.

4. Scop al făgăduinței noastre este curăția inimii, iar sfârșit, Împărăția Cerurilor; deci cu neputință este ca să venim noi întru Împărăția lui Dumnezeu fără curăția inimii; să fie, dar, mintea noastră totdeauna întru acest scop, și gândurile, și graiurile noastre, și faptele către dânsul de-a pururea să ne sârguim; iar de se va întâmpla vreodată ca inima să se depărteze din calea cea dreaptă, îndată să o întoarcem și să o îndreptăm, ca pe un dreptar al unui meșter pe scop întrebuințându-l.

5. Care lucru, și Fericitul Pavel Apostolul, știindu-l și făcându-l, zice: *Cele din urmă uitându-le, la cele dinainte mă întind, către scop alerg, la plata chemării celei de sus* (Filip. 3: 14). Deci, pentru acest scop, și noi toate să le facem, pentru acesta pe toate să le trecem cu vederea: și patria, și neamul, și banii, și toată lumea, și dulcețile le călcăm, și celor ce ne fac strâmbătate nu le răsplătim cu rău, nici celor ce ne ocărăsc sau ne bat nu le stăm împotrivă, ci pe toate le acoperim, pe toate le răbdăm, ca pe curăția inimii să o câștigăm; iar dacă vom uita de scopul acesta, negreșit ananghia se abate asupra noastră și, întru întuneric umblând noi și afară de calea cea dreaptă călătorind, mult vom rătăci și ne vom poticni[419].

6. Și aceasta la mulți se întâmplă: aceștia întru începutul lepădării de lume trecând cu vederea bogăția, bani mulți și toate cele din lume, mai pe urmă, pentru un cuțit, pentru un ac, un condei sau o carte se mânie și se tulbură, și același așezământ al mâniei îl arată și către frați și pentru materiile cele prea mici: că de multe ori și pofta spre lucrurile cele proaste și-o împlinesc, avântându-se astfel cu împătimire spre lucruri de nimic cu care apoi se îndulcesc.

7. Aceștia nu ar fi pătimit acestea de și-ar fi adus aminte de scopul pentru care au trecut cu vederea toate lucrurile; că, pentru dragostea lui Dumnezeu și a aproapelui, pe toate le defăimăm, ca pe aceasta să o câștigăm, curați cu inima făcându-ne dinspre toată îndulcirea și slava lumii; că cel ce s-a despărțit pe sine de împătimirea materiilor și a urât toată dulceața și slava lumii, acela este în pace cu toți, pentru aceea și curată face inima sa.

8. Iar prin curăția inimii vine Împărăția Cerurilor. Că *fericiți,* zice, *cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei

---

[419] Scopul pomenit aici, curăția inimii, e alt nume al dreptei-socoteli, căci nu căutăm să ne curățăm inima ca să privim simplu la ea, ci ca să le putem înțelege, zice și face pe toate în chip luminat sau dumnezeiesc, adică cu dreaptă-socoteală, fără a rătăci în întunericul necunoștinței.

5: 8). De unde învățăm că desăvârșirea nu o dobândim din lepădarea de lucruri și depărtarea de oameni, ci după ce vom fi îndreptat dragostea cea către Dumnezeu și către aproapele, care ne solește nouă curăția inimii.

9. Deci se cuvine noi pentru dânsa pe toate a le face, și toată dulceața și slava a o lepăda, și postul și priveghere și toată cealaltă rea-pătimire cu dulceață a le suferi, și întru citiri și în psalmi cu întindere a ne îndeletnici, însă, de s-ar întâmpla ca pentru oarecare nevoie și după Dumnezeu îndeletniciri din obișnuita postire și citire și cealaltă nevoință să fim opriți, să nu ne lenevim pentru dragostea, dinspre cea care păzește adică curăția inimii, precum s-a zis; că nu ne va fi nouă atât folos din postire și din citire pe câtă vătămare ni se face de vom trece cu vederea pe fratele și pe acesta îl scârbim, căci în postiri, în privegheri, în cugetarea la cuvintele Scripturii și lepădarea a toată lumea nu este desăvârșire, precum am zis, ci ele sunt mijloace ale desăvârșirii.

10. Căci nu întru acestea se află desăvârșirea, ci printr-acestea se adaugă și, deci, în deșert ne trufim pentru postire, priveghere, neavere sau pentru citirea Scripturilor, dacă nu vom împlini dragostea cea către Dumnezeu și către aproapele; pentru că cel ce a împlinit dragostea aceasta curat este cu inima, și întru sine are pe Dumnezeu, și mintea lui de-a pururea este cu Dumnezeu, și frumusețea Aceluia o oglindește.

11. Încă se cuvine a ști și aceasta: că monahul, de nu va lucra cu toată puterea dreptei-socoteli și pe toate printr-însa să le cerce, și așa să socotească și să grăiască și să facă, de nevoie este ca, precum cineva care se rătăcește noaptea, nu numai întru preacumplitele gropi ale răutății a cădea, ci și întru cele drepte și netede a se împiedica.

12. Că dreapta-socoteală nu mică faptă este, că și din darurile cele preavestite ale Sfântului Duh, și acesta din cele mai mari, precum ne învață și Apostolul zicând: *Unuia prin Duhul i se dă cuvântul înțelepciunii, altuia cuvântul științei, întru Același Duh, iar altuia deosebirea duhurilor [dreapta-socoteală]* (I Cor. 12: 8-10). Iar după toate acestea adaugă: *Iar toate acestea le lucrează Unul și Același Duh* (I Cor. 12: 11).

13. Că dreapta-socoteală turn[420] este și împărătească întru celelalte fapte bune; că aceasta, la cine se adaugă, îl învață pe dânsul cum de la toată neajungerea și covârșirea să se abată și cum pe calea cea împărătească a călători de-a pururea, care nici dinspre cele de-a dreapta prin covârșire și prin cele părut bune nu-l lasă a se fura, nici dinspre cele de-a stânga a se târî către

---

[420] ἀκρόπολις = acropolă, castel, fortăreață, cetate de scăpare.

trândăvie și moliciune nu-l lasă.

14. Ci ca un ochi și făclie sufletului se face[421], și pe toate precum sunt le arată omului, pe cele rele de cele bune cu de-amănuntul despărțindu-le: care sunt din viclenia celor potrivnici, și care sunt din Pronia cea de sus, și pe cel ce urmează luminii acesteia cu plăcere de Dumnezeu îl face pe dânsul a viețui și fără rătăcire și poticneală a călători pe această cale întunecată și aspră a vieții; că aceasta și pe faptele bune le întărește, și pe însăși aceea, adică a fi cu putință faptele bune și a se numi așa o dă; iar dacă de aceasta se vor despărți, nu mai sunt fapte bune, ci, de multe ori, și ca niște răutăți se socotesc.

15. Că mulți[422], cu posturi și cu privegheri sfărâmându-se, și în pustie depărtându-se, și întru neavere desăvârșit nevoindu-se, și milostenia atâta împlinind-o, încât nici cele ale lor nu le mai ajungea spre împărțire după pofta așezării lor, și pe toată cealaltă fapta bună arătând-o, mai pe urmă cu ticăloșie au căzut și în răutate s-au alunecat, și aceasta au pătimit-o pentru că nu au avut întru sine darul dreptei-socoteli, precum și Antonie, cel Mare între toți Părinții, despre dânsa a hotărât, cu care împreună-hotărâtori și ceilalți Părinți se făcură. Încă și din istorii să încredințăm cuvântul.

16. Saul acela, căruia împărăția lui Israil i-a fost încredințată pentru prima dată, de vreme ce făclia aceasta a dreptei-socoteli nu a avut-o, întunecat făcându-se la minte, n-a știut să socotească drept, că adică, mai degrabă decât a aduce jertfă, mai plăcut era lui Dumnezeu să asculte el de Sfântul Samuil și să omoare pe Og, împăratul lui Amalic; iar el, cruțându-l pe acesta – prin care lucruri socotea să slujească lui Dumnezeu –, printr-acelea s-a poticnit și așa din împărăție lepădat s-a făcut; iar dacă trebuie, să aducem înainte și pildele cele mai noi[423].

17. Aduceți-vă aminte de Bătrânul Iron[424], pe care și voi

---

[421] Cf. Matei 6: 22. În varianta integrală a Convorbirii (vezi *ref. cit.)* se pomenește în întregime acest verset, dreapta socoteală fiind asociată ochiului sufletesc.

[422] Cele de aici, de la punctul 15 înainte, sunt de fapt cuvintele lui Avva Antonie, care a intervenit cumva la un moment dat în cuvântul lui Avva Moise, ținând un cuvânt destul de lung (vezi *ref. cit.).* În ultimele rânduri ale acestui punct (15) însă, pare a fi o adăugirea a Cuviosului Pavel, care scrie de Avva Antonie de ca și cum ar fi fost pomenit de Avva Moise. Oricum ar fi, cele ce urmează și cele ce au fost sunt cuvinte duhovnicești împărtășite, cum zice apoi Cuviosul Pavel, și de Avva Antonie, și de Avva Moise, și de ceilalți Părinți.

[423] Cf. textului integral al convorbirii (vezi *ref. cit,* p. 330), aici se pare că se încheie cuvântul lui Avva Antonie.

[424] Despre Iron (sau Heron), să se vadă *Everghetinosul,* Vol. I, Pricina

negreșit îl știți, și de jalnica lui cădere, vrednică de nenumărate tânguiri, care a pătimit înaintea vederii noastre; că acesta, cincizeci de ani în pustie petrecând, și mare asprime de viață și întinsă înfrânare urmând, și după cea prea depărtată pustie și singurătate mai mult decât toți cei de aici alergând, după atâtea nevoințe și osteneli, întru prea-cumplită primejdie a căzut, pentru că nu avea întru sine dreapta-socoteală.

18. Căci, gândului său urmând, spre atât de mult post s-a dat și atât de mult a voit să se depărteze de oameni, încât nici la praznicul Dumnezeieștilor Paști nu venea în Biserică, ca nu cumva, adunându-se cu Părinții și cu frații și mâncând împreună cu dânșii, să fie silit apoi a se împărtăși de legume sau dintr-altă fiertură din cele puse la masă și așa să i se pară că a căzut din al său canon și scop.

19. Deci întru aceasta în multă vreme cu a sa voie înșelându-se și depărtându-se pe sine de Părinți, mai pe urmă, pe dracul ca pe îngerul luminii l-a primit (cf. și II Cor. 11: 14) și, acestuia închinându-se, i s-a poruncit lui ca pe la miezul nopții într-un puț prea adânc pe sine să se arunce, ca să cunoască cu iscusul ce fel de cinste lângă Dumnezeu a dobândit pentru covârșirea faptelor lui celor bune și osteneli către Dumnezeu și că nicidecum de aici înainte nu se va mai pune sub vreo primejdie.

20. Iar el, nesocotind drept cu gândul – neștiind adică cine este cel ce îl sfătuiește pe dânsul o sfătuire ca aceasta –, ci crezând înșelăciunii ca adevărului, s-a aruncat pe sine pe la miezul nopții în puț; și nu după mult timp, după iconomia lui Dumnezeu cunoscând frații întâmplarea, de abia au putut a-l scoate, el mai mult mort decât viu fiind. Iar după ce l-au tras, trăind încă două zile, a treia zi a murit, lăsând fraților și prezbiterului Pafnutie plângere nemângâiată, care, prin multa iubire de oameni pornindu-se și aducându-și aminte de ostenelile lui cele multe și de marele număr al anilor lui întru care a răbdat în pustie, nu l-a despărțit pe el de pomenirea celor răposați și aducerile cele pentru aceștia, ca așa să nu se numere cu cei morți de moarte silnică.

21. Încă și oarecare doi frați, petrecând de acea parte de pustiul Thebaidei, unde odinioară petrecuse Fericitul Antonie, într-o zi s-au sfătuit ca să meargă în cea mai dinăuntru pustie, mare fiind aceasta și nelucrată, hotărând între dânșii să nu ia hrană de la om, fără numai pe cea care, făcând Domnul minune, o va da.

22. Deci, mult rătăcind ei în pustie și slăbind de foame, dacă

XX, 1 și *Lavsaiconul*.

i-au văzut pe ei de departe mazichii[425] – ce era mai sălbatici și mai cruzi decât oricare alt neam – așa topiți și abia suflând, schimbându-și ei, din Dumnezeiasca Pronie, sălbătăcia în care crescuseră în iubire de oameni, i-a întâmpinat pe dânșii cu pâine.

23. Iar un frate, dreapta-socoteală intrând într-însul, cu bucurie și cu mulțumită a primit pâinița și, mâncând-o, s-a întărit, socotind că cei ce sunt atât de cruzi și de sălbatici și pururea se bucură de sângele omenesc nu s-ar fi milostivit spre dânșii, slăbiți fiind ei de foame, și nu le-ar fi adus lor hrană, dacă nu i-ar mișcat Dumnezeu pe dânșii; iar celălalt, de hrană lepădându-se, ca una ce de la om era adusă, și petrecând întru sfatul cel fără dreaptă-socoteală, de slăbiciunea nemâncării a pierit.

24. Deci, deși prea rău întru dânșii dintru început s-au sfătuit, nesocotit și pierzător sfat hotărându-și lor, după aceasta însă: unul, urmând dreapta-socoteală, lucrul pe care cu semeție și fără păzire îl hotărâse, pe acesta acum bine l-a îndreptat, iar celălalt, întru sfătuirea cea nebună petrecând și fără de dreapta-socoteală aflându-se, singur și-a tras asupră-și moartea pe care Domnul voise să o întoarcă.

25. Dar ce voi zice despre acest nevoitor, al cărui nume de voie îl voi trece cu vederea (pentru că încă este viu)? Care pe dracul ca pe înger de multe ori primindu-l, și descoperiri printr-însul luând, și lumină ca de făclie adeseori în chilie văzând, mai pe urmă i s-a poruncit de dânsul a aduce lui Dumnezeu jertfă pe al său fiu, care petrecea împreună cu dânsul în mănăstire, ca pentru aceasta să se învrednicească de cinstea Patriarhului Avraam? Acesta, dar, atât s-a supus sfătuirii aceluia, încât și cu lucrul ar fi săvârșit jertfa junghierii fiului său dacă fiul nu l-ar fi văzut pe dânsul ascuțindu-și cuțitul afară de obicei și legături gătind cu care voia să-l lege pe el ca pe o jertfă, drept care de aici cu fuga a câștigat mântuirea.

26. Aș lungi mult vorba de aș grăi cu de-amănuntul de câți s-au batjocorit și din bunătate în răutate s-au alunecat pentru a nu fi aflat ei dreapta-socoteală – pe ceea ce este rădăcină și cap și legătură a tuturor faptelor bune; iar aceasta într-alt fel nu se face în om fără numai de va avea adevărată smerenie, iar dovadă a smereniei celei adevărate este aceea adică nu numai pe cele ce le lucrăm, ci și pe cele ce le cugetăm să le descoperim Părinților și a nu crede întru nimic gândului nostru, ci după toate a urma cuvintelor Părinților și acel lucru a-l crede că este bun sau rău: pe

---

[425] Mazichii formau un trib de sălbatici din vechea Mauritanie (cea din nord-vestul Africii, numită așa după numele latin, sau „Mauritania romană”, cum i se mai zice) pe teritoriul Algeriei de azi (cf. și *nota trad. neogr.).*

care aceia îl vor hotărî, că această lucrare face pe călugăr să treacă nevătămat calea vieții și, mai presus de toate cursele Diavolului făcându-se, către cer să se suie.

27. Căci cu neputință este ca cel ce cu judecata și cu socoteala celor bătrâni își pune în rânduială pe a sa viață, să cadă întru înșelăciunea dracilor; deci cel ce nu crede judecății[426] cugetului său, ci umblă întru toată învățătura și tipicul Părinților, degrabă împreună cu Dumnezeu se va învrednici darului dreptei-socoteli, care învață pe monah să fugă de-a pururea de cele peste măsură ca de niște vătămătoare*:* întru hrană, în somn și întru cealaltă nevoință; căci am cunoscut pe oarecare cum prin îmbuibarea pântecelui nu s-au biruit, iar prin postul cel fără de măsură s-au surpat și, pentru aceeași patimă, s-au alunecat spre aceeași patimă a îmbuibării pântecelui, pentru slăbiciunea pricinuită din postul cel fără de măsură.

28. Și eu încă țin minte că odinioară una ca acesta am pătimit din postul cel fără de socoteală: că atât am postit, încât mi s-a stins de tot pofta de mâncare și, în multă vreme petrecând flămând, nu pofteam hrană, nici nu mâncam, de n-ar fi venit cineva și, pentru cuvântul lui, chiar nevrând eu, fără de poftă mă sileam să mănânc, și, așa silit fiind, câte puțin iarăși am deșteptat pofta.

29. Încă și privegherea atât am urmat-o, încât de tot s-a depărtat somnul de la mine, iar aceasta mi se pare că și din pândirea dracilor s-a întâmplat, și puțin de nu m-am primejduit, în multe nopți petrecând fără de somn, dacă Iubitorul de oameni Domnul, rugat fiind de mine, nu mi-ar fi dat a dormi și neputința firii nu ar fi întărit-o.

30. Deci mai greu m-am primejduit pentru cea fără de măsură postire și priveghere decât pentru îndrăcirea pântecelui și sațiul somnului.

IV. A Sfântului Maxim

1. De voiești a fi drept, împarte fiecăreia din părțile cele ce sunt întru tine, sufletului zic și trupului, cele de care sunt vrednice: părții cei raționale a sufletului (dă-i) citiri și vedenii duhovnicești și rugăciuni; iar celei iuțoase [iuțimii, irascibilității], dragoste duhovnicească, ceea ce stă împotriva urâciunii; iar celei poftitoare, cumpătare[427] și înfrânare, iar trupșorului, hrană și

---

[426] *Lit.* criteriilor.

[427] σωφροσύνην De va voi omul să fie drept, fiecare din părțile lui arătate aici trebuie să lucreze sau să funcționeze după dreptate sau rațiune, adică după Dumnezeu, Dreptatea și Rațiunea noastră; niciuna dintre ele nu va putea lucra drept sau rațional dacă celelalte vor lucra în

acoperăminte (cf. I Tim. 6: 8), singure cele de care are nevoie.

2. Mintea, când are patimile supuse, lucrează după fire, și așa lucrează[428] rațiunea celor ce sunt, și lângă Dumnezeu petrece.

3. Precum sănătatea și boala privesc către[429] trupul viețuitorului[430], și lumina și întunericul către ochi, tot așa și fapta bună, și răutatea către suflet, și cunoștința, și necunoștința către minte; deci nu toată îndeletnicirea ta să o ai pentru trup, ci hotărăște-i lui nevoința cea după putere și *toată* mintea spre cele dinăuntru întoarce-o; *că nevoința trupului la puține folosește, iar evlavia spre toate este de folos* (I Tim. 4: 8)[431].

4. Cel ce nu știe a călători calea cea duhovnicească nu are grijă de înțelegerile [noimele] cele pătimașe, ci toată îndeletnicirea o are împrejurul trupului, și așa, sau se îndrăcește cu pântecele și neastâmpărat se face, se scârbește, se mânie și pomenește de rău, și, de aici, își întunecă mintea, sau postire nemăsurată urmează și își tulbură cugetarea.

5. Nimic din cele date nouă spre trebuință nu voiește Scriptura a le strica, dar pedepsește lipsa măsurii și nesocotința o îndreaptă; adică nu ne oprește de la a nu mânca și a nu avea bani

---

chip irațional.

[428] În *Filocalie* (Vol. II, *Capete despre dragoste,* Suta a patra, 45), în loc de „lucrează” (ενεργεί), avem „contemplă” (care traduce pe γεωρή, din *Filocalia* greacă). Prin urmare, vederea sau contemplarea rațiunilor celor ce sunt este și o lucrare, căci, odată patimile supuse dreptei-socoteli prin despătimire, mintea lucrează și vede apoi nu după gândurile sau rațiunile patimilor, ci după rațiunile duhovnicești ale Logosului-Hristos, pe care, odată văzându-le cu ochiul sufletesc (precum a fost numită undeva mai-nainte dreapta-socoteală), le lucrează spre folos, adică spre slava lui Dumnezeu și spre mântuire.

[429] *Trad. lit.* În *Filocalie (loc. cit.* 46) avem „se raportează la”.

[430] ζώου. În *Filocalie (loc. cit.)* avem „animalului”, deși termenul se poate referi și la om.

[431] Mintea întoarsă cu totul spre cele dinăuntru nu se face totuși străină de cele din afară, ci, paradoxal, în cele dinăuntru fiind, adică în inimă și în cele trei părți ale ei pomenite mai sus, numai așa se poate îndeletnici cu dreptate și cu măsură de cele din afară, adică de trebuințele mai pământești, ale trupului și ale sufletului. Înăuntru află lumina, sănătatea și fapta bună (virtutea) de care s-a zis mai sus, căci ele vin din comuniunea cu Hristos, după chipul arătat la punctul 2. Îndeletnicirea nemăsurată cu cele din afară aduce, dimpotrivă, boală, întuneric și răutate, căci, cu ele, mintea risipită în chip irațional în afară nu poate afla decât cele contrare celor ce le poate afla dinăuntru, de la Hristos, Cel de pe altarul inimii. Faptele următoare acestei risipiri a minții sunt arătate pe larg la punctul 4. De aceea și concluzionează zicând că evlavia e la *toate* de folos, și la cele dinăuntru pentru mântuire, și la cele din afară pentru cele trebuincioase.

și drept a-i chivernisi, ci oprește îndrăcirea pântecelui și iubirea de arginți și celelalte; și nici de la cugetarea la acestea nu oprește, că pentru aceasta s-au și făcut, ci de la a cugeta pătimaș la ele.

6. Poruncile Domnului ne învață pe noi a folosi lucrurile de mijloc[432] cu bună-judecată, că folosirea cea cu bună-judecată a celor de mijloc curăță așezarea sufletului, iar curata așezare naște dreapta-socoteală.

V. A Sfântului Efrem

1. Mai-nainte de a începe lucrul, socotește sfârșitul[433] lui și, mai-nainte de luptă, socotește pe potrivnicul tău – că scris este: *Cel născut din Dumnezeu se păzește pe sine, și vicleanul nu se atinge de dânsul* (I Ioan 5: 18).

2. Să nu te afle vrăjmașul [diavolul], călugăre, făcând ceva afară de lucrul ce ți l-ai făgăduit, și nu te va înfricoșa niciodinioară.

VI. A Sfântului Isaac

1. Odihna și nelucrarea sunt pierzătoare ale sufletului, acestea putând să vatăme mai mult și decât dracii.

2. Pe trupul cel slab, când îl vei sili la lucruri mai presus de puterea lui, întunecare peste întunecare faci sufletului și mai vârtos tulburare îi aduci.

3. Iar pe trupul cel tare, dacă odihnei și nelucrării îl vei da, toată răutatea se va săvârși în sufletul cel ce locuiește într-însul; și astfel și dorirea binelui o va lepăda, și însăși poftirea [acestuia], și așa îl întoarce pe dânsul a pofti cele pierzătoare.

4. Iar de se va îmbăta sufletul în bucuria nădejdii lui și întru veselia lui Dumnezeu, trupul nu va simți necazurile, măcar și slab de va fi. Trupul poate duce îndoită greutate și totuși să nu priceapă, pentru că se îndulcește împreună cu sufletul din hrana duhului și din mângâiere[434].

---

[432] Aceste lucruri de mijloc sunt tâlcuite într-o scolie din *Filocalie* ca fiind „lucrurile ce servesc ca mijloace” (cf. *Suta a patra,* 91, nota 271). E de socotit că aceste lucruri s-au arătat mai-nainte la punctul 5, adică „cele date nouă spre trebuință”, la care putem cugeta fie pătimaș, fie după înțelesul simplu, cum zice Sfântul Maxim în altă parte, referindu-se la întrebuințarea lor cu măsură.

[433] έκβασίν sau: consecințele, urmările.

[434] Duce și greutatea necazului, și slăbiciunea trupului, și nu-și dă seama cum, căci se îndulcește, precum a zis, de hrana duhului și din mângâiere, prin care se îndestulează spre toată trebuința trupească și sufletească. „Duhului” e în *gr.* tot cu literă mică, deși, precum în multe alte locuri, nu e un semn sigur că nu e vorba de Duhul Sfânt. Precum am

5. Inima cea plină de întristare pentru neputința și slăbiciunea faptelor celor trupești plinește locul a toată lucrarea cea trupească prin întristare. Faptele trupului fără de întristarea cugetului, sunt ca un trup fără suflet.

6. Iar cel întristat cu inima, dar cu simțurile dezlegate [nestăpânite], este asemenea omului ce are un fiu, singurul născut, și pe acesta cu mâinile sale îl junghie[435]; că întristarea cugetului este dar de cinste a lui Dumnezeu și cel ce o poartă pe dânsa precum se cuvine poartă întru sine sfințenia.

---

mai scris, duhul omului (spre deosebire de suflet, pe care îl au și animalele) e una cu personalitatea omului, anume a celui conștient de menirea sa dumnezeiască din lume, cu adevărata conștiință de sine pe care o dă sfințenia prin Duhul Sfânt, cum zice Sfântul Isaac, adică înduhovnicirea prin supunerea minții față de Duhul.

[435] În *Filocalie* (Vol. X), la acest text găsim o scolie (nota 336): „întristarea e singura lui calitate, dar o omoară și pe aceasta prin slobozenia dată simțurilor”.

PRICINA A TREIZECI ȘI DOUA

Că, fără de ajutorul cel de sus, nici izbăvire de răutate, nici dobândire de faptă bună nu se face celui ce se nevoiește și cum că înfierea, nu din lucruri, ci din har se face.

I. A lui Avva Marcu

1. Făcând fapta bună, adu-ți aminte de Cel ce a zis: *Că fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5); că toată fapta bună de Dumnezeu e stăpânită, precum și soarele lumina cea de peste zi. Domnul, vrând să arate că toată porunca este îndatorată[436], iar că înfierea este dar al Său dăruit prin Sângele Său, zice: *Când veți face toate cele poruncite vouă, atunci să ziceți că „robi netrebnici suntem, că ceea ce am fost datori a face, aceea am făcut”* (Luca 16: 10). Pentru aceasta, Împărăția Cerurilor nu este plată a lucrătorilor, ci har al Stăpânului gătit robilor celor credincioși; robul nu cere slobozenia ca pe o plată, ci mulțumește ca un dator și după har așteaptă.

2. *Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi* (I Cor. 15: 3), și celor ce bine Îi slujesc Lui, acelora le dăruiește slobozenia, că zice: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău* (Matei 25: 21). Că nu este slugă credincioasă cel ce se reazemă de simpla cunoștință, ci cel ce prin ascultare crede lui Hristos, Cel ce a poruncit.

Cel ce cinstește pe Stăpânul face cele poruncite; iar greșind sau neascultând, rabdă ca pe ale sale pe cele ce-i vin asupră.

3. Unora, nefăcând poruncile, li se pare că drept cred; iar alții, făcându-le ca pentru o plată îndatorată, Împărăția o așteaptă; dar amândouă părțile greșesc de la adevăr, căci Stăpânul nu e dator cu plată robilor, căci cei ce nu slujesc drept nu află slobozenie.

4. *Dacă Hristos a pătimit pentru noi, după Scripturi* (Rom. 5: 8), *și nu mai trăim nouă înșine, ci Celui ce a pătimit pentru noi și a înviat* (II Cor. 5: 15; cf. și Rom. 14: 8), arătat este că datori suntem a-I sluji Lui până la moarte; deci cum vom socoti înfierea ca ceva ce ni se datorează?

5. Hristos e Stăpân și după ființă, și după iconomie [săvârșirea mântuirii], căci, nefiind noi, El ne-a făcut și că, păcatului murind, prin Sângele Său ne-a răscumpărat pe noi, și, celor ce cred așa, le-a dăruit harul.

6. Când vei auzi Scriptura zicând: *Că Tu vei răsplăti fiecăruia*

---

[436] Arătând obligația împlinirii fiecărei porunci.

după lucrurile lui (Rom. 2: 6), nu zice de fapte vrednice de Gheena sau de Împărăție, ci de lucruri ale credinței celei întru Dânsul sau ale nedreptății; pentru că Hristos răsplătește fiecăruia nu ca un schimbător al lucrurilor care cântărește prețul lucrurilor în schimb, ci ca un Dumnezeu Ziditor și Răscumpărător al nostru.

7. Câți ne-am învrednicit băii nașterii celei de-a doua, lucrurile cele bune nu pentru răsplătire le aducem, ci pentru păzirea curăției celei date nouă prin Botez.

Tot lucrul bun, care prin firea noastră îl lucrăm, ne face să ne depărtăm de răutatea cea potrivnică, dar a face adăugire de [sporire în] sfințenie, fără har, nu poate.

8. Cel înfrânat se depărtează de îmbuibarea pântecelui; cel neavut, de lăcomie; cel ce se liniștește, de multa-cuvântare; cel cinstit[437], de curvie; cel îndestulat cu ce are, de la iubirea de argint; cel blând, de la tulburare; cel smerit-cugetător, de la slava-deșartă; cel suspus, de la pricire; cel ce mustră, de la fățărnicie; asemenea și cel ce se roagă, de deznădejde; săracul, de mulțimea banilor; mărturisitorul, de lepădare; mucenicul, de slujirea idolilor.

9. Vezi cum toată fapta bună ceea ce se săvârșește până la moarte, nimic altceva nu este, fără numai depărtare de păcat; iar aceasta este lucru al firii, și nu [ceea ce aduce] răsplătirea Împărăției[438].

Omul de abia poate a păzi cele ale firii sale, Hristos însă, prin Cruce, dăruiește înfierea.

Cel ce face bine și cere răsplătire nu slujește lui Dumnezeu, ci voii sale; cel ce greșește nu va scăpa de răsplătirea pentru greșeala sa, fără numai prin pocăință potrivnică faptei sale.

10. Zic unii că „nu putem face binele, dacă nu prin lucrare și în chip simțit vom primi harul Duhului”. Dar aceasta o zic pentru că, de-a pururea cu voirea zăcând ei în dulceți, se leapădă de

---

[437] σεμνός, adică cel cinstit pentru fecioria sa, sau nobilitatea caracterului.

[438] Socotim că zice de fapta bună (virtutea) practică (de altfel, Sfântul Marcu se concentrează îndeobște prin capetele sale mai mult asupra celor practice), care se săvârșește până la moarte, după care aceasta încetează, dând loc odihnei, sau vederii duhovnicești, sau virtuții celei după vedere, cum mai e numită. Însă și cea din urmă e lucrată sau gustată în viața aceasta, însă numai în parte, ca anticipare a celei depline de după moarte, când vom vedea pe Hristos așa cum este. Toată această faptă bună, zice, este mai mult lucru al firii, care, se înțelege, nu lucrează de sine, ci cu harul lui Hristos, Cel sălășluit tainic în inimă de la Botez, cum zice Sfântul Marcu în altă parte; însă acest har nu e una cu răsplătirea Împărăției, care e din darul lui Dumnezeu, nu din vrednicia firii, e răsplata din jertfa de pe Cruce, cum zice mai apoi, adică înfierea. Toate acestea sunt accentuate și în cele de mai jos.

lucrul cel [cu putință de săvârșit] după putere, cu pricina că nu sunt ajutorați. Însă celor botezați întru Hristos li s-a dăruit harul în chip tainic[439], dar el lucrează după măsura lucrării poruncilor, care har nu încetează a ne ajuta nouă în ascuns; dar a face sau a nu face binele după putere întru stăpânirea noastră este.

11. Mai întâi, harul deșteaptă conștiința cu dumnezeiască cuviință, aceasta și pe făcătorii de rele îi face să se pocăiască și să placă lui Dumnezeu; încă și întru învățătura aproapelui este ascuns, iar uneori și întru citire îi urmează înțelegerii, și, prin urmarea cea firească, învață mintea adevărul său; deci, dacă talantul urmării celei din parte nu-l vom ascunde, vom intra în chip lucrător (simțit) în bucuria Domnului (cf. Matei 25: 14-30).

Cel ce înaintea lucrării poruncilor caută facerea de bine a Duhului este asemenea robului cel cumpărat cu argint, care, odată cu cumpărarea, împreună cu zapisul de cumpărare cere a i se scrie și slobozenia.

12. Ostenelilor celor pentru blagocestie le urmează și sprijinire; iar aceasta se cuvine a o cunoaște prin Dumnezeiasca lege și prin conștiință; sămânța nu va crește fără rod și fără apă, iar omul nu se va folosi afară de ostenelile cele de voie și fără Dumnezeiescul ajutor.

13. Cel ce drept se pocăiește nu socotește osteneala [ca pe o compensație] împotriva păcatelor celor vechi, ci printr-o astfel de osteneală el caută a-L îmblânzi pe Dumnezeu.

Dacă câte lucruri bune are firea noastră în fiecare zi datori suntem a le face, ce vom răspunde lui Dumnezeu de aici pentru răutățile cele făcute mai-nainte? Oricâtă covârșire a faptei bune vom face astăzi, vădirea acesteia este a lenevirii [negrijii] celei trecute, și nu a răsplătirii.

14. Frica lui Dumnezeu ne îndeamnă pe noi a bate război cu răutatea, iar bătând noi război, harul Domnului o pierde pe dânsa.

15. Fraților, nevoința noastră vremelnică este, iar răsplătirea și darurile, veșnice; pe cât cineva cu osârdie se nevoiește, pe atât și vrăjmașul spre mânie aprinzându-se, mai cu silnicie asupra lui se pune; dar harul lui Dumnezeu nu contenește dăruind pe al său har și ajutor celui ce bate război, dacă și acela l-ar chema pe dânsul cu tot sufletul[440].

16. Deci, dacă cineva, moleșindu-se pe sine, va pregeta a-l chema pe dânsul spre sprijinire și astfel se va stăpâni de vrăjmașul, ca cel ce nu s-a ajutorat de dânsul, pe sine să se

---

[439] Acesta este harul de care aceia, din înșelare, ziceau că sunt lipsiți sau că nu l-au primit.

[440] De remarcat expresia „harul... dăruind pe al său har”. Mai liber ar fi: „Harul dăruind din bunătatea/puterea sa”.

învinuiască, pentru trândăvie. Că precum cineva, sănătoase avându-și mâinile, îndestulare de bucate fiind puse înainte, s-ar lenevi a le întinde spre ele și din bunătăți a se îndulci se face luiși pricinuitor a muri de foame, tot așa și cel ce se lenevește a chema harul și a se umple de puterea cea de la dânsul, singur luiși își pricinuiește cădere și pierzare.

17. Deci, cel ce se trezvește în toate și-l cheamă pe dânsul se învrednicește de sprijinirea cea de la dânsul, care și pe vrăjmaș, în scurtă vreme surpându-l, îl pune sub picioarele lui și așa slăvește pe om și însuși el [harul] se slăvește[441]; iar fără de dânsul, inima a-și ajuta eiși nu poate, nici străpungere a câștiga, nici a se mărturisi după cuviință Stăpânului, nici altceva din bunătăți a lucra, ci săracă și lipsită va fi de cele bune, și așa se sălășluiesc într-însa gândurile cele urâte și grețoase ca un corb de noapte în loc nelocuit (cf. Psalm 101: 7)[442].

---

[441] La aceasta, *trad. neogr.* adaugă „prin biruirea vrăjmașului său – diavolul”.

[442] Gândurile se asemănă corbului: precum corbul de fel este o pasăre fricoasă ce locuiește în locuri părăsite, ruine sau păduri întunecoase, tot așa gândurile rele ale dracilor (sau înșiși aceștia), izgonite și înfricoșate de slava biruințelor omului, se sălășluiesc în locuri depărtate; dar, odată pierdută această slavă, gândurile vor încerca iarăși să se sălășluiască prin lucrarea dracilor în locul de acum nelocuit de har al inimii omului (cf. și *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți,* Ed. Egumenița, 2007, tâlcuire la Psalmul 101: 7-8).

PRICINA A TREIZECI ȘI TREIA

Care este pricina ispitelor, care este folosul dintru acestea și cum se deosebesc [de ce fel sunt].

I. A Sfântului Marcu

1. Fraților[443], din ispitele cele ce se întâmplă fiecăruia, niciuna nu e cu nedreptate, ci toate sunt după dreapta judecată a lui Dumnezeu; unele pătimindu-le pentru propriile răutăți, iar altele pentru ale aproapelui. Că zice Scriptura*: În sânul celor nedrepți intră toate cele nedrepte; cele drepte toate sunt de la Domnul* (Pilde 16: 35). Și iarăși: *Toate lucrurile Domnului cu dreptate, și fiecare, ceea ce seamănă, aceea va și secera* (Gal. 6: 7).

2. Pe acest cuget avându-l și Sfântul David, cu porunca lui Dumnezeu de Semei fiind necăjit, dintr-o pricină a sa mărturisește că se necăjește[444]; aceasta și în Psalmi arătând-o, zicea: *Cunoscut-am, Doamne, că drepte sunt judecățile Tale și întru adevăr m-ai smerit* (Psalm 118: 75). Și iarăși: *Ocară celui fără de minte m-ai dat, amuțit-am și n-am deschis gura mea, că Tu ai făcut* (Psalm 38: 13).

3. Încă și Isaia, și Ieremia, și Iezechiil, și Daniil, și ceilalți Proroci proroceau poporului și neamurilor cele necăjicioase ce erau să vină asupra lor după păcatul fiecăruia, arătând totodată și pricinile pedepsei, și ziceau că, pentru cele ce grăiau așa și făceau așa, le-a venit lor cutare și cutare.

4. Propriu bărbatului desăvârșit este a fi slobod de amorțeală în cele ce încearcă să-l biruiască. Dar, dacă din acestea din urmă, cele ce luptă fățiș sunt anevoie de înțeles și greu de biruit, cu mult mai vârtos socotințele gândurilor care le pricinuiesc; iar noi, cea mai mare parte a răutăților noastre necunoscând-o, ne tulburăm întru pedepse.

5. Deci, să cunoaștem, ca niște raționali, că spre folosul nostru aduce Domnul asupra noastră pedepsele și multe lucruri bune printr-însele lucrează întru noi: întâi, aflarea cugetărilor celor rele ce ne țin pe noi în chip ascuns, iar după aflarea acestora, neprefăcută și adevărată smerită-cugetare adaugă; apoi, descoperirea părerii deșarte de sine, după cea scrisă: *Ivitu-s-au toți cei ce lucrează fărădelegea, ca să piară în veacul veacului*

---

[443] Capetele de mai jos nu se regăsesc și în *Filocalie;* ele sunt culese din scrierea *Dispută cu un scolastic* (PG, 65, 1071-1102), în curs de apariție la Editura Egumenița.

[444] Despre Semei, *trad. neogr.* dă ca referință I Împ. 16 și 17.

(Psalm 91: 7-8).

6. Deci, dacă nu vom răbda primejdiile cu credință și cu mulțumită, nu vom putea afla răutatea cea ascunsă; iar aceasta, neaflându-se cu limpezime, nu putem lepăda nici cele de față gânduri rele, nici ispășirea celor făcute mai-nainte a o căuta, nici pázire a arăta pentru cele viitoare. Însă se cuvine a ști și aceasta: că pedepsele și mustrările nu se potrivesc la arătare cu pricinile lor, însă după lucrul cel duhovnicesc toată dreptatea o păzesc.

7. Iar aceasta și din Dumnezeiasca Scriptură o putem cunoaște: că au doară cei omorâți de turnul Siloam (cf. Luca 13: 2-16) au scuturat la rândul lor vreun turn peste alții? Și cei duși spre pocăință în Babilon șaptezeci de ani, pe alți oarecare, robi au luat spre pocăință?

8. Nu, nu sunt așa pedepsitoarele întâmplări; ci, precum ostașii, prinzându-se greșind, sunt chinuiți, dar nu le pătimesc pe aceleași, adică în felul în care au săvârșit relele, tot așa și toți ne pedepsim prin cele ce ne vin asupră la bună și potrivită vreme și spre pocăință, însă nu într-un chip asemănător și nu în aceeași vreme, nici prin aceleași lucruri; iar ceea ce aduce pe mulți la necredința în dreptatea lui Dumnezeu este zăbovirea vremii dintre păcat și pedeapsă și neasemănarea pedepselor[445].

Întrebare

9. Multe sunt lucrurile cele necăjicioase ce ne vin nouă asupră, unele adică prin oamenii ce ne pizmuiesc, ne clevetesc, ne pârăsc, ne năpăstuiesc, ne momesc, ne amăgesc, ne păgubesc, ne smintesc, ne defăimează, ne urăsc, ne războiesc, ne bat, ne bântuiesc, ne izgonesc și câte se mai pot face asupra oamenilor de la oameni sau de propriul trup, care tulbură, bat război, caută odihne, cad în felurite boli, sau și cele ce afară de acestea se întâmplă: mușcături de câini, sau de cele veninoase, sau de fiarele cele mâncătoare de stârv, pe lângă acestea și foamete, ciumă, cutremure, geruri, arșiță, bătrânețe, sărăcie, singurătate și câte ca acestea.

10. Iar altele, prin duhurile răutății – către care Apostolul a arătat că este lupta noastră (cf. Ef. 6: 12) –, cele ce pândesc faptele și cuvintele noastre, prin care [luptă], după urmare, se și socotesc care gânduri sunt ale noastre și care nu. Dar câtă vreme mintea noastră cea de-sine-stăpânitoare nu va vorbi degrabă cu cele ispititoare, adică nu va lăsa nădejdea cea sobornicească[446], nu va mișca nici gânduri, nici cuvinte nu va scoate afară, nici fapte nu va porni spre a mulțumi pe draci.

---

[445] Cum că adică s-ar da în chip inegal și deci nedrept.

[446] Sau „universală”; adică „nădejdea cea sfătuită de mulți și urmată de obște, proprie creștinilor evlavioși”.

11. Așadar, acestea fiind așa, pentru că însuți ai zis și că toate primejdiile după pricina și măsura fiecăruia vin asupra noastră, arată-ne nouă acum pricinile, ca cu adevărat să credem că suntem vinovați pedepselor și că datori suntem a răbda cele necăjicioase ce vin asupră-ne, ca nu cumva la judecată – nu numai ca niște păcătoși, ci și ca cei ce n-am primit doctoria – mai grea muncă să avem.

Răspuns

12. Pricină la toată întâmplarea[447] este gândul fiecăruia; socoteam a zice încă că și cuvintele, și faptele, dar, fiindcă acestea nu ies mai-nainte de gânduri, pentru aceasta, toate se cuvin puse pe seama gândurilor; deci, gândul mergând înainte, atât faptele, cât și cuvintele ne dau nouă apoi împărtășire[448] unii spre alții.

13. Și două sunt felurile împărtășirii: unul vine din dragoste, iar altul din răutate; iar prin împărtășire nu știm cum primim asupră unii pentru alții[449]; iar primirilor le urmează și necazurile,

---

[447] σύμβασεωσ, sau: „conjunctura, concursul de împrejurări”.

[448] În sensul de: „prilejuiesc interacțiunea dintre noi”.

[449] Altfel spus: „Prin aceste interacțiuni ne asumăm responsabilități unii față de alții în feluri pe care nu le putem cunoaște în niciun chip sau doar în parte; toate acestea ni le asumăm fie de voie, fie ne lăsăm în voia iconomiei lui Dumnezeu. Nimeni nu poate trăi afară de vreo responsabilitate pentru altul și invers, iar toate cele ce se întâmplă (urmări, consecințe, ispite etc.) de voie sau de nevoie, țin de această interacțiune, în lipsa căreia o viață sănătoasă, ba chiar viața însăși, n-ar putea fi cu putință. Toată împrejurarea, întâmplarea trăită, ce se cunoaște sau nu se cunoaște, sau toate cele ce se întâmplă au ca pricină gândul omului; acesta, mergând înainte, se concretizează în cuvinte și fapte ce înlesnesc o comuniune și o conlucrare între oameni, prin ceea ce adică omul gândește și face, fie că gândul a fost din răutate sau din dragoste. Gândul și fapta se concentrează asupra unui subiect sau obiect cu care vrem să fim legătură, fie din dragoste, fie din răutate, iar pentru aceasta ne asumăm o responsabilitate de care adesea nu suntem conștienți, trebuind să avem în vedere sau să ne asumăm toate urmările gândurilor și faptelor noastre; iar fiindcă lucrarea noastră nu e de regulă una pur originală, ci o alcătuire personală a mai multor idei și cunoștințe preluate din altă parte, responsabilitatea se extinde și asupra a ceea ce a precedat izvodirea noastră – gândurile, faptele altora de dinaintea noastră, pe care le-am preluat mai mult sau mai puțin conștienți de bunătatea sau răutatea lor, sau, mai scurt, moștenirea umanității de dinaintea noastră. Pentru pricina noastră, ce ține de iconomia mântuirii, comuniunea se face fie pe temeiul dragostei – adică a jertfirii pentru ceilalți, fie că-i cunoaștem sau nu, a primirii-asupră a felurite întâmplări ce le vin acelora, a suferirii lor, pe scurt, a responsabilizării pentru ele (se anticipează aici ceea ce se va zice mai jos pe larg despre primirea-asupră a păcatelor noastre de către Hristos) –, fie pe temeiul răutății, pentru

precum zice Scriptura: *Cel ce ia în chezășie pe al său prieten dă vrăjmașului mâna sa* (Pilde 6: 1); tot așa fiecare nu numai pentru sine suferă cele ce îi vin asupră, ci și pentru aproapele, pe temeiul celor luate de el în seamă[450].

Întrebare

14. Rugămu-ne să aflăm și un chip al acestei primiri-asupră, să zicem de cel ce se face din răutate.

Răspuns

15. Primirea-asupră din răutate este fără de voie și se întâmplă așa: precum nu voiește, cel ce lipsește pe cineva de cele ale lui, asemenea și cel ce asuprește pe altul, aceștia primesc-asupră ispitele și necazurile aproapelui ce le suferă acestea. De pildă: cel ce face pagubă, pe ale păgubașului, așijderea cel ce năpăstuiește, pe ale năpăstuitului, cel ce lăcomește, pe ale lacomului, cel ce dosădește, pe cele ale dosăditului, cel ce clevetește, pe ale clevetitului și, ca să nu zic așa câte una, tot cel ce nedreptățește, ispitele nedreptățitului le va primi asupră-și.

16. Iar mărturie a acestora este Scriptura, ce zice: *Dreptul din cursă va scăpa și în locul lui se va da cel necredincios* (Pilde 11: 8). Și iarăși: *Cel ce sapă groapa aproapelui va cădea într-însa, și cel ce prăvălește o piatră, pe sine o prăvălește* (Pilde 26: 27). Deci, *dacă dreptatea noastră adeverează dreptatea lui Dumnezeu,* după Apostolul, *ce vom zice? Ca un om vorbesc.* (Rom. 3: 5). Au doar nedrept este Dumnezeu, Care aduce mânie celor ce nu se învață prin necazuri, ba și se sălbăticesc împotriva acestora? Să nu fie!

Întrebare

17. Slavă Ție, Dumnezeule! Ascultând acestea, prin urmare, credem că acestea sunt așa. Dar spune-ne nouă și despre primirea-asupră cea din dragoste.

Răspuns

18. Primirea-asupră cea din dragoste este cea pe care Domnul nostru Iisus ne-a lăsat-o nouă, întâi vindecând neputințele noastre cele sufletești, apoi tămăduind toată boala și toată

---

care gânduri, cuvinte și fapte săvârșite cu răutate, în ciuda fugii de responsabilitatea pentru ele, vom da seamă prin primirea ispitelor și a necazurilor pe care le merităm, ca tot atâtea plăți pentru răutatea noastră, făcute fie aici, fie în Iad (așijderea și despre acestea se va detalia mai jos).

[450] Pe temeiul celor pentru care s-a responsabilizat, fie cu știință, fie cu neștiință. Se anticipează ce se va zice după următoarea întrebare: cel ce face rău aproapelui în oarecare fel e responsabil pentru ispitele și necazurile adiacente; el va da cumva seama, aici sau în iadul cel veșnic, pentru toate consecințele sau urmările relelor sale făcute cuiva.

neputința, ridicând păcatul lumii, firea curat alcătuind-o, iar celor ce cred Lui răscumpărare de moarte dăruindu-le, cinstire de Dumnezeu dând, blagocestia învățând și pentru dragoste pătimind până la moarte.

19. Arătând răbdare întru acestea, prin venirea Duhului ne-a dăruit nouă bunătățile cele viitoare, *cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit* (I Cor. 2: 9), și pentru aceasta și ispitele le-a primit asupră pentru noi: ocărându-se, batjocorindu-se, năpăstuindu-se, pălmuindu-se, legându-se, vânzându-se, lovindu-se cu pumnii, cu oțet și cu fiere adăpându-se, și ce mai mult să zic? Cu piroane răstignindu-Se și cu sulița împungându-Se, primind patimile cele pentru noi, astfel S-a împărtășit nouă prin Duh și prin Trup, o astfel de Lege dând aleșilor Săi, adică Apostolilor, Prorocilor, Părinților, Patriarhilor, pe unii adică învățându-i dinainte prin Duhul Sfânt, iar altora arătându-Se prin Preacuratul Trup.

20. Această primire-asupră primind-o, zicea: *Nu vă temeți, Eu am biruit lumea* (Ioan 17: 33). Și iarăși: *Eu pentru dânșii Mă sfințesc pe Sine, ca și ei să fie sfinți întru adevăr* (Ioan 17: 19). Și iarăși: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca adică cineva să-și pună sufletul pentru prietenii săi* (Ioan 15: 33). Drept aceea și Sfântul Pavel, urmând pe Domnul, zicea: *Acum mă bucur întru pătimirile mele pentru voi, și plinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu pentru trupul Lui, Care este Biserica* (Col. 1: 24), făcându-se și el asemenea prin primirea-asupră cea din dragoste.

21. Voiești cumva să cunoști cum s-au împărtășit cu noi toți Apostolii, prin gândire cuvânt și faptă, și prin împărtășire au primit asupră-le ispitele noastre? Prin gândire[451], ei ne-au deschis nouă Scripturile și pe Proroci i-au pus de față, plecându-ne a crede lui Hristos ca Unui Izbăvitor, încredințându-ne a sluji Lui ca Unui Fiu după ființă al lui Dumnezeu, rugându-se ei pentru noi, lăcrimând, murind și câte sunt a împlini ale credincioasei gândiri.

22. Iar prin **cuvinte** ne-au mângâiat, îndemnat, certat, mustrând împuținarea credinței noastre, ocărându-ne, defăimând necunoștința noastră, blagocestia propovăduind-o, pe Hristos mărturisind, reaua-credință tăind-o în toată vremea, locul și lucrul, cu minciuna neînvoindu-se, cu cel ce se fălește după trup nevorbind, cu cel ce se slăvește în deșert nepetrecând, pe cel trufaș nicidecum îmbrățișându-l, pe cel viclean defăimându-l, pe cei smeriți primindu-i, pe cei cucernici făcându-și-i aproape și pe noi pe aceleași a le face învățându-ne.

---

[451] ἐννοίας, *lit.*-. prin cele săvârșite sau întâmplate în minte.

23. Iar prin **faptele** lor, ei au fost izgoniți, batjocoriți, lipsiți, necăjiți, rău supărați, în temnițe închiși, uciși și câte ca acestea au pătimit pentru noi (cf. și Evr. 11: 36-37). Așadar, prin *împărtășire au primit-asupră ispitele noastre,* că zice: *Ori de ne necăjim, ori de ne mângâiem, pentru mângâierea și mântuirea voastră este* (I Cor. 1: 6-7).

24. Deci, Legea de la Domnul primind-o, ei ne-au dat-o nouă, zicând: *Dacă Domnul sufletul Său Și L-a pus pentru noi, datori suntem și noi a ne pune sufletele noastre pentru frații noștri* (I Ioan 3: 16). Și iarăși: *Purtați-vă sarcinile unii altora, și așa veți împlini Legea lui Hristos* (Gal. 6: 2).

25. Deci, dacă am cunoscut amândouă chipurile împărtășirii unora către alții, și ispita cea de nevoie ce le urmează de aici, adică ispitele și necazurile ce se întâmplă după măsura fiecăruia, să nu le iscodim întrebând cum sau când sau prin cine vin, căci numai al lui Dumnezeu este a ști potrivirea fiecărui lucru (ispite) pentru fiecare dintre noi, lucrând atât cu iuțimea cea fără de zăbavă și de nemutat în altă vreme[452], cât și prin luarea aminte la împreună-lucrarea a toată făptura. Iar noi datori suntem a crede dreptății lui Dumnezeu și a cunoaște că tot ce ne vine nouă asupră fără de voie, ne vine ori pentru dragoste, ori pentru răutate; pentru aceea trebuie a ne pleca și a nu o lepăda, ca să nu adăugăm păcate la păcatele noastre.

26. Încă se cuvine a ști și aceasta, anume că sunt trei chipuri ale cinstirii de Dumnezeu prin care omul poate să se mântuiască: cel dintâi este a nu greși, al doilea, cel ce a greșit să rabde cele necăjicioase care-i vin asupră, iar al treilea, cel ce nu rabdă să plângă pentru lipsa răbdării. Iar de aici, de nu se va îndrepta prin întâmplările cele potrivite[453], nevoie este de aici înainte să meargă la judecata cea de acolo[454]; dar, de ne va vedea pe noi Dumnezeu plângând și smerindu-ne, precum știe cu harul Lui cel atotputernic va șterge păcatele noastre.

27. Iar noi, dacă pe cel dintâi nu-l vom putea săvârși, ca un lucru cu anevoie îndreptat, să nu ne lenevim însă de cel de-al doilea, iar de nu, măcar de cel de-al treilea să ne sârguim, ca nu din mântuire desăvârșit să cădem.

28. Iar înainte de toate, vă rog pe voi, fraților, cu toată acribia să luați aminte la cele zise, ca nu cumva și noi fără de folos pe

---

[452] Sau „presiunea, urgența” (έπειξις). Adică lucrând după ceea ce se impune ca imperativ.

[453] Cele iconomisite de dreptatea lui Dumnezeu, precum s-a zis.

[454] De după moarte sau de la sfârșitul veacului, căci cel credincios nu va intra la judecată (cf. Ioan 5: 24), ci numai cel ce se vede pe sine plin de nedreptate (cf. Psalm 142: 2).

ispitele cele pentru învățătură să le suferim, iar voi, pentru trândăvire, pe cele zise să le dați uitării; că uitarea este a trândăviei și amândouă se nasc din necredință.

Întâmplarea cea dureroasă[455] îi dă celui priceput pomenirea lui Dumnezeu (cf. și Is. 26: 16), dar, tot astfel, îl poate necăji pe cel ce uită de Dumnezeu. Toată durerea cea fără de voie să-ți fie ție dascăl spre pomenirea lui Dumnezeu și nu-ți va lipsi ție pricină de pocăință.

29. Tot necazul după Dumnezeu este lucru enipostatic[456] al blagocestiei; că dragostea cea adevărată prin cele potrivnice se lămurește;

Să nu zici că ai câștigat faptă bună în afara necazului, că fapta bună nelămurită este pentru odihnă [trupească].

La tot necazul fără de voie socotește-i sfârșitul, și vei afla întrînsul stricarea păcatului.

Prin necaz s-au gătit oamenilor cele bune (cf. Fapte 14: 22), așijderea și cele rele, prin slava deșartă și dulceață.

30. Dacă cineva păcătuiește în chip vădit și, nepocăindu-se, nu va pătimi nimic până la ieșirea sa, socotește că judecata lui nemilostivă va fi acolo.

Precum pe cei stricați la stomac din mâncare îi folosește pelinul cel amar, tot așa pe cei cu rău nărav îi folosește reauapătimire; că doctorii ca acestea pe unii îi gătește a se însănătoși, iar pe alții a se pocăi.

31. Dacă nu voiești să pătimești-rău, nu voi nici rău a face, pentru că aceasta [reaua-pătimire] îi urmează negreșit aceleia [facerea răului]. Că, ce seamănă fiecare, aceea va și secera.

De voie pe cele rele semănându-le noi, fără de voie le vom secera, pentru care trebuie să ne minunăm de dreapta-judecată a lui Dumnezeu.

Cel ce nu primește ostenelile cele pentru adevăr de bunăvoie, de la cele fără de voie cumplit se pedepsește.

32. Cel ce cunoaște voia lui Dumnezeu și o face pe dânsa după putere, prin mici dureri, de mari [dureri] va scăpa.

Să nu socotești că tot necazul le vine oamenilor din pricina păcatului, că se află unii bine-făcând, dar sunt ispitiți [cu necazuri], că scris este: *Cei necredincioși și cei nelegiuiți prigoniți*

---

[455] De aici până la capăt, la punctul 38, sunt fragmente din scrierea Sfântului Marcu Ascetul, *Despre Legea duhovnicească* și *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte.*

[456] Pe care se întemeiază blagocestia sau evlavia. În *Filocalie (op. cit.* 65): „Orice întristare după Dumnezeu face parte din ființa evlaviei”. *Trad. neogr.:* „Fiecare necaz răbdat după Dumnezeu este lucrare adevărată a blagocestiei”.

vor fi (Psalm 36: 28), așijderea și *cei ce vor a viețui în Hristos după blagocestie prigoniți vor fi* (II Tim. 3: 12).

33. Cel ce cinstește pe Stăpânul face cele poruncite, iar greșind și neascultând, rabdă ca pe ale sale pe cele ce-i vin asupră[457].

Iubitor de învățătură fiind, fă-te și iubitor de osteneală, că simpla cunoștință îngâmfă pe om.

Ispitele cele ce vin în chip neașteptat cu iconomisire ne învață pe noi a fi iubitori de osteneli și, chiar nevrând noi, ele spre pocăință ne trag.

34. Necazurile cele ce le vin oamenilor sunt nașteri [urmări] ale răutăților lor, iar dacă prin rugăciune le vom răbda pe dânsele, aflăm iarăși aducere de lucruri bune.

Semn al cunoștinței celei adevărate este răbdarea celor necăjicioase și a nu da vina pe oameni pentru primejdiile[458] noastre.

35. Cel ce socotește pedepsele cele ce vin din afară ca aduse de dreptatea lui Dumnezeu, acesta, căutând pe Domnul, a aflat cunoștință și dreptate.

De vei înțelege, după Scriptură, că *în tot pământul [stăpânesc] judecățile Domnului* (Psalm 105: 7; I Paralip. 16: 14), toată întâmplarea se va face ție învățătură pentru cinstirea de Dumnezeu.

Mintea ce uită de cunoștința cea adevărată se sârguiește pentru cele potrivnice ca pentru cele ce-i folosesc și pentru acestea se sfădește cu oamenii.

Când sufletul păcătos necazurile cele ce-i vin asupră nu le primește, atunci îngerii zic pentru dânsul: *Doftorit-am pe Babilon, și nu s-a vindecat* (Ier. 28: 9).

36. Întru durerile cele fără de voie este ascunsă mila lui Dumnezeu în chip minunat, trăgând spre pocăință pe cel ce le rabdă și izbăvindu-l de munca cea veșnică.

Dacă nu este ușor a afla pe cineva care a bine-plăcut lui Dumnezeu fără de ispite, se cuvine a mulțumi lui Dumnezeu pentru cele ce ni se întâmplă.

Dacă Apostolul Petru n-ar fi rămas fără izbândă în pescuitul cel de noapte, nu l-ar fi câștigat pe cel de ziuă (cf. Luca 5: 5-6); și, dacă Pavel nu s-ar fi robit în chip simțitor, n-ar fi văzut duhovnicește (cf. Fapte 9: 8); și, de nu s-ar fi năpăstuit Ștefan ca un hulitor, n-ar fi văzut pe Dumnezeu deschizându-i lui cerurile (cf. Fapte 7: 55-56).

---

[457] În *Filocalie (Despre cei ce-și închipuie..., 6)*: „... rabdă urmările care i se cuvin”.

[458] συμφοραίς, sau: „împrejurările, întâmplările, nenorocirile”.

37. Precum lucrarea cea după Dumnezeu se numește faptă bună, tot așa și necazul cel neașteptat se numește ispitire.

Dumnezeu a ispitit pe Avraam, adică îl necăjea spre folos, nu ca să afle în ce fel este – că îl știa pe dânsul, ca Cel ce le știe pe toate mai-nainte de facerea lor, ci ca să-i dea lui pricini ale credinței celei desăvârșite.

38. Tot necazul vădește aplecarea voirii, dându-i pricină a se pleca ori în dreapta, ori în stânga; pentru aceasta, necazul ce se întâmplă se zice ispitire, dând celor ce-l experiază pe dânsul lămurire[459] a voirilor lui cele ascunse.

II. A Sfântului Isaac Sirul

1. Zis-a oarecine din Sfinți că monahului care nu cu plăcere dumnezeiască slujește Domnului și nu cu sârguință se nevoiește pentru mântuirea sufletului său, ci se află cu lenevire împrejurul faptelor bune, negreșit i se va slobozi de la Dumnezeu felurite ispite și căderi în boli, ca nu cumva din multa deșertare să se povățuiască de cele rele; deci pentru aceasta aruncă Dumnezeu ispite peste cei lenevoși și trândavi, ca întru dânsele să se îndeletnicească, și nu în cele deșarte.

2. Deci pomenește pe Dumnezeu în toată vremea, și nu te vei teme de ispite.

Firea ta s-a făcut[460] primitoare de [rele-] pătimiri și multe sunt ispitele lumii acestea, iar cele rele nu sunt departe de tine, ci izvorăsc dinăuntrul tău și de sub picioarele tale; drept care nici din locul în care te-ai așezat să nu te clintești, iar când Dumnezeu te va cerceta și va privi spre tine, te va izbăvi și te va ușura de dânsele.

3. Că pe cât de mult se apropie genele unele de altele, tot așa și ispitele sunt aproape de oameni; și aceasta a iconomisit-o Dumnezeu cu înțelepciune spre folosul tău, ca să bați cu stăruință la ușa Lui, și cu frica celor necăjicioase să se semene frica Lui în cugetul tău, și să te apropii de Dânsul prin rugăciuni, și să se sfințească inima ta cu cea de-a pururea pomenire a Lui. Și, rugându-te tu, să te audă, și să afli că Dumnezeu este Cel ce te izbăvește, și așa să simți pe Cel ce te-a zidit, Care te izbăvește și te păzește.

---

[459] Lămurire traduce pe πήραν (iscus sau experiență câștigată prin ispite). Prin experierea ispitelor, necazul cel de aici îl lămurește pe cel ispitit de aplecarea voirilor sale încă necunoscute sau doar bănuite până la experierea ispitelor celor din întâmplări.

[460] Încă de la căderea primilor oameni.

III. A Sfântului Maxim

1. Cele întristătoare ni se întâmplă spre pedepsirea [învățătura] noastră, ori spre stricarea păcatelor celor trecute, ori spre îndreptarea lenevirii celei de față, ori spre tăierea păcatelor celor viitoare.

2. Deci, cel ce socotește că pentru una din acestea s-a întâmplat ispita nu se mânie dacă este bătut, nedreptățit sau altceva pătimește din cele întristătoare; mai vârtos știind și păcatele sale, nu învinuiește pe cel prin care se pricinuiește ispita – că, ori printr-însul, ori prin altul, tot va trebui să bea paharul Dumnezeieștilor judecăți –, ci spre Dumnezeu privește, și Lui Îi mulțumește pentru a fi slobozit acestea, și pe sine se prihănește, și primește pedeapsa cu osârdie, precum David și Semei.

3. Iar nebunul cere de multe ori de la Dumnezeu să fie miluit și să fie izbăvit din cele cumplite, iar venind mila, nu o primește, fiindcă n-a venit după cum a voit el, ci precum Doctorul sufletelor a socotit a-l folosi. Și pentru aceasta se împuținează și se tulbură și uneori se sfădește cu oamenii, iar alteori și Dumnezeirea o hulește, și arată nemulțumire, și mângâiere nu ia.

4. Cei ce după slobozirea lui Dumnezeu ne ispitesc pe noi și partea cea poftitoare a sufletului o înfierbântă, sau pe cea iuțoasă o tulbură, sau pe cea rațională o împiedică, sau trupul cu durere îl îmbracă, sau pe cele trupești le răpesc, sau chiar dracii prin eiși ne ispitesc, sau pe cei ce nu se tem de Dumnezeu asupra noastră îi întrarmează: prin eiși adică, când de oameni ne depărtăm, precum pe Domnul în pustie (cf. Matei 4: 3-10), iar prin oameni, când împreună cu aceștia vom petrece, precum și pe Domnul prin Farisei.

5. Iar noi, la rânduiala noastră privind, de amândouă părțile să ne păzim.

Pe scurt zicând, tot păcatul se face prin îndulcire, iar pierderea lui, prin toată reaua-pătimire și întristare, sau prin pocăința cea de voie[461], sau prin pedeapsa adusă de la Pronie cu iconomisire. *Că, de ne-am fi judecat pe înșine, n-am fi fost judecați. Iar judecându-ne de la Domnul, ne certăm, ca nu cu lumea să se osândim* (I Cor. 11: 31-32).

6. Unele dintre ispite aduc oamenilor dulceți, altele scârbe,

---

[461] Sfântul Marcu Ascetul – ale cărui scrieri le-a cunoscut și Sfântul Maxim – zicea nu o dată că pricina păcatelor este îndulcirea (de orice se poate cugeta, pipăi etc.) și slava deșartă; propriu-zis, ambele se conțin sau se implică reciproc, niciuna dintre ele neputând fi izvodite și/ sau lucrate fără cealaltă.

iar altele dureri trupești; că doctorul, prin judecățile sale, după pricina patimilor care sunt în suflet pune și doctoria.

7. Când fără de veste îți va veni ispită, nu învinui pe cel prin care a venit, ci caută pricina acesteia; și aflând-o, îndreaptă-te; că cel cu minte[462], socotind doctoria Dumnezeieștilor judecăți, cu mulțumită suferă primejdiile cele ce se întâmplă lui prin acestea, nimic altceva socotind drept pricină a acestora, fără numai păcatele sale.

8. Iar cel nebun, necunoscând Pronia cea preaînțeleaptă a lui Dumnezeu, păcătuind, și, de aici, pedepsindu-se, sau pe Dumnezeu, sau pe oameni socotește drept pricină a relelor sale.

Cel ce cu acribie voiește a se mântui e cel ce nu se împotrivește doctoriilor celor vindecătoare; iar acestea sunt durerile și scârbele cele aduse prin felurite pedepse; iar cel ce se împotrivește nu știe ce poate neguțători aici, nici ce foloase va trage pentru a se bucura apoi când se va duce din viață.

9. Când vei afla pace[463] neschimbată în calea ta, atunci să te temi, că departe ești de cărarea cea dreaptă, cea călcată de picioarele cele ostenitoare ale Sfinților; că, pe cât de mult călătorești pe calea cea împărătească și te apropii de cetatea lui Dumnezeu, mai mare e puterea ispitelor ce te întâmpină pe tine; și, pe cât sporești, pe atât de mult vei afla ispitele înmulțindu-se asupra ta; deci, când vei simți în sufletul tău pe vrăjmașul tău mai tare luptându-te, adică ispitele, cunoaște că și mai mare putere ai luat de la har și s-a adăugat ție treaptă de mai înaltă sporire, că, după harul cel dat ție, sloboade Dumnezeu a se aduce ispite asupra ta.

10. Iar ispita nu vine de nu mai-nainte sufletul va primi mărire duhovnicească peste măsura sa și sporire a harului, iar spre zisa aceasta mărturisește Însuși Domnul, Care a fost ispitit după Botez, și Apostolii, după ce au primit pe Mângâietorul, atunci slobozindu-se a veni întru ispite; că, celor ce se împărtășesc din cele bune, le este potrivit a răbda și ispitele cele pentru dânsele; că fără de necaz nu i se dă nimănui cele bune.

11. Deci, mai-nainte de ispită, în minte merge harul, împuternicind-o pe dânsa, care ca pe un ostaș în război o întrarmează; iar după ce ispita a isprăvit și sufletul a biruit-o pe dânsa, atunci și simțirea sufletului gustă din har și întru odihnă dintr-însul se desfată.

12. Iar dacă cineva, neputincios fiind, și mai vârtos fricos și

---

[462] Έχεφρων, sau „prudent”.

[463] Punctul 9 și cele următoare, până la 19, cuprind fragmente din *Cuvintele* Sfântului Isaac Sirul (cf. *Filocalia,* Vol. X, Cuvântul XLVI, p. 239 ș.u.).

neosârdnic, nu voiește spre folos a fi ispitit și, pentru aceasta, cerând de la Dumnezeu, va fi auzit de Dânsul, cunoaște că pe cât nu este îndestulat spre [a trece cu folos de] ispitele cele mari, după atât și către dăruirile cele mari este neîndestulat; și, pe cât s-a oprit dinspre dânsul năvălirea ispitelor celor mari, așa se vor opri de la dânsul și darurile cele mari.

13. Iar ispite zic nu pe cele mirenești, care se fac pentru a se înfrâna răutatea, nici pe tulburările trupești nu le zic, ci pe cele ce se potrivesc călugărilor în liniștea lor, întru care se lămurește sufletul nevoitorului și sporește după Dumnezeu; adică pregetarea, greutatea trupului, moliciunea mădularelor, trândăvia [akedia], tulburarea cugetului, frica de boală a trupului, lipsa nădejdii la un ceas[464], întunecarea gândurilor, lipsa ajutorului omenesc, neajungerea trebuinței celei trupești și cele asemenea acestora.

14. Deci se cuvine nouă în vremea unor ispite ca acestea a avea două oarecare [simțăminte] ce sunt împotrivitoare uneia alteia, adică bucurie și frică. **Bucurie**, că în calea lui Hristos ne aflăm pășind, care din ispite se arată, și **frică**, ca nu cumva nu pentru iscusul și sporirea în cele ale lui Dumnezeu, ci pentru mândria noastră să pătimim ispite, însă harul înțelepțește pe cei smeriți și le dă a deosebi și a cunoaște care sunt ispitele din mândrie, spre pedeapsă și mustrare venite asupra noastră, și care sunt din lovirile cele ce din dragoste rănesc pe om, pentru ca să crească întru cele bune și de mai mare har să se învrednicească[465].

15. Din cel de-al doilea fel de ispite, omul câștigă nădejde întemeiată întru Dumnezeu, și aceea adică a nu nădăjdui spre nimeni altcineva (cf. Psalm 145: 3); încă și inimă smerită și moartă către tot lucrul văzut, și, pe lângă acestea, ba mai vârtos printr-acestea, vine de aici înainte și întru poftirea și dragostea Ziditorului. În aceste pedepse e amestecată mângâierea, și așa

---

[464] Disperare temporară sau cădere grabnică în deznădejde.

[465] La acest text prezent, precum am zis, și în *Filocalie* avem o scolie: „Ceea ce se ivește ca rod al mândriei este ispită, dar poate fi și încercare (necaz); iar ceea ce se ivește ca lovire de pe urma iubirii este încercare, dar poate fi și ispită. Numai discernământul distinge când fiecare din aceste urmări este încercare sau ispită (cf. *nota* 262)”. Avem deci ispitele din pricina mândriei, ca pricinuitoare de necazuri sau pedepse, care sunt peste putință de a le purta, precum zice mai jos, și ispitele ca loviri din dragoste, care de asemenea pot aduce necazuri, însă pentru ele omul e ajutat de har ca să le poată purta, ca să crească în cele bune și să ia har mai mare și învățătură din ele. În acest sens, mai jos găsim altă scolie: „Sunt ispite de la draci ce întrec puterea sufletului de a le rezista, precum sunt daruri de la Dumnezeu care sunt mai presus de puterea naturală a omului. Dar cele din urmă măresc puterea omului, pe când cele dintâi o anulează și pe cea pe care el o are *(nota* 269)”.

pedeapsa nu petrece îndelung, precum și lumina e trimisă după întuneric, iar sprijinirea spre ușurare în război.

16. Iar ispitele ce vin pentru înălțarea inimii, adică pentru mândrie, din depărtarea lui Dumnezeu, foarte îngreuiază sufletul și întru nedumerire îl bagă, *punând peste dânsul o greutate peste puterea lui,* încă și întru hulă și întru alt oarecare păcat îl împing și-l silesc, sau prin patimile cele sufletești ridicându-se asupra omului, cu puhoirea asupra lui se pornesc, sau prin durerile cele trupești, prin boli și prin alte întâmplări aduse asupra lui de la oameni, ori printr-altă primejdie oarecare: a cădea adică din înălțime și a-și zdrobi trupul, sau în viforul mării a cădea și, pe lângă pierderea lucrurilor sale și, de aici, a ajunge și la a-și primejdui însăși viața, și, în scurt să zic, câte peste putere se aduc asupra omului, **pentru care el îndată nu va afla sprijin**.

17. Și acestea pentru mândrie din slobozirea lui Dumnezeu se aduc asupră; deci, poți înțelege căile sufletului și ale petrecerii tale măsurându-le cu chipul viețuirii tale[466] și cu putința de a putea purta mărimea ispitei[467].

18. Încă se cuvine a ști și aceasta: că, atunci când va voi Dumnezeu mai mult a stoarce[468] pe om, îl sloboade pe el a veni în mâinile [stăpânirea] împuținării de suflet, întru care, împuternicindu-se asupra lui mâhniciunea [akedia], gustă din sugrumarea cea sufletească, adică din munca Gheenei, iar dintru aceasta vine asupra lui duhul ieșirii din minți, dintru care izvorăsc miriade de ispite, tulburare, mânie, hulă, prihănirea împrejurărilor, gânduri răzvrătite, mutarea din loc în loc și cele asemenea acestora[469].

19. Iar tămăduirea tuturor acestora, prin care sufletul află mângâiere, este una: smerenia inimii, care se face în om din rugăciune și din vărsarea lacrimilor, a se arunca pe sine înaintea lui Dumnezeu și a se defăima, iar fără de aceasta, nu este cu

---

[466] ήθους.

[467] *Trad. neogr.* aduce aici o variantă foarte liberă: „Dacă ispita este peste putința ta de a o purta, ea vine din îngăduința lui Dumnezeu spre îndreptarea ta; dar dacă stă în puterea ta și este lesne de întâmpinat, atunci aceasta e îngăduită din dragoste Dumnezeiască, pentru înmulțirea comorii de har dintru tine”.

[468] θλήβεναι de la θλίβω = a strâmtora, a presa; a îndurera, a asupri.

[469] „Stoarcerea” aceasta se va vădi – și acum se vădește! – mai vârtos în vremurile din urmă, când Dumnezeu prin îngerii pedepsitori va stoarce pe oameni ca pe niște struguri în teasc: unele dintre aceste lucrări vor fi pentru unii prilejuri spre mântuire, iar altora spre mustrare și pedeapsă și sugrumare sufletească, care sunt pregustare a Iadului. Reacțiile la astfel de strâmtorări vor fi dintre cele mai diverse, precum s-a arătat și precum se vede și acum în lumea în care trăim.

putință ca din ispitele acestea a se izbăvi cineva; că aceasta dă omului răbdare, prin care se ușurează greutatea necazurilor și vine mângâierea, care sporește dragostea cea către Dumnezeu și bucuria și veselia cea întru Duhul Sfânt.

IV. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul, zicând: „De vreme ce s-a zis *ispitește-mă, Doamne, și mă cearcă* (Psalm 25: 2). Și iarăși: *Bucurați-vă, când veți cădea în multe feluri de ispite* (Iac. 1: 2). Iar într-alt loc: *Nu ne duce pe noi în ispită* (Matei 6: 13). Și: *Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită* (Matei 26: 41). Pentru că acestea par a fi potrivnice, rogu-mă, Părinte, să-mi spui deosebirea dintre gândurile acestea.

2. Și a răspuns Bătrânul: „Frate, este ispită dintru noi[470] și este ispită din slobozirea lui Dumnezeu; cea din noi este spre vătămarea sufletului, și pentru dânsa strigă Apostolul Iacov, zicând: *Nimeni, ispitit fiind, să nu zică «de la Dumnezeu sunt ispitit», că Dumnezeu nu este ispitit de rele*[471] (Iac. 1: 13) și celelalte; iar cea după slobozirea lui Dumnezeu spre folosul sufletului se face, că este spre cercare omului, *iar cercarea aduce pe om întru nădejde, iar nădejdea nu rușinează,* după cea scrisă (cf. Rom. 5: 3-5), iar cel ce nu se rușinează mântuit este întru Domnul[472].

3. Iar a zice *ispitește-mă, Doamne, și mă cearcă* este a omului nevoitor ce caută a fi cercat de Domnul printr-o ispită venită cu slobozenia lui Dumnezeu, pentru a se cerca pe sine și a vedea de va fi răbdător în necazul adus de aceasta; că răbdarea, precum s-a zis, întru lămurire și întru celelalte bunătăți aduce pe om, iar de aici, cu adevărat, este atât folosul cât și sporirea. Că voia celui ce se nevoiește nu lucrează împreună[473] cu ispita, ci mai vârtos se împotrivește ei, pentru aceasta și în osteneală se bagă omul pe sine, ca să nu fie biruit de ispită[474].

---

[470] Pentru care adică purtăm toată responsabilitatea. De pildă: slava-deșartă, mândria, curvia, dulceața trupească și altele.

[471] O altă variantă ar fi: *Dumnezeu nu este ispititor de rele* (Biblia 1688). Ambele însă au adevărul lor.

[472] În *Filocalie* (Vol. XI, *Întrebările* 392 și 393), la acest text avem o frumoasă scolie: „Cine nu e întărit în libertate prin cercările la care e supus nu poate avea nădejdea că va fi membru al Împărăției fiilor lui Dumnezeu, cei liberi. Dar cine a ajuns prin cercare la această nădejde, ea nu-l va rușina prin neîmplinirea ei”.

[473] Adică nu cooperează.

[474] Omul își poate socoti aproape orice lucrare – sau „osteneală”, cum zice aici Avva Varsanufie – a sa drept ispită, dar, ca să o poată socoti

4. Iar prin *nu ne duce pe noi în ispită* zice adică „să nu ne lași pe noi a fi ispitiți din voia și pofta noastră”; căci dintr-o ispită ca aceasta se naște moartea, iar pentru o ispită ca aceasta Mântuitorul zice: *Rugați-vă, ca să nu intrați în ispită*[475]*.*

V. A Sfântului Efrem

1. Trâmbița dând semn, oastea se gătește de război; însă, în vremea nevoinței, nu toți se arată luptători; tot așa și călugării, mulți sunt cu portul, dar puțini nevoitori.

Iscusința călugărului în vremea ispitei se arată.

În vremea iernii, fiara e urmărită după urmele pe care le lasă, iar în vremea ispitei, Satana urmărește pe monah după urmele lăsate.

VI. A lui Avva Isaia

1. Frate, în fiecare zi așteaptă să-ți vină ție ispită, ori spre moarte, ori spre necaz și primejdii mari, dar tu suferă cu osârdie și fără tulburare, socotind că *prin multe necazuri se cuvine nouă a intra întru Împărăția Cerurilor* (cf. Fapte 14: 22).

VII. Din Pateric

1. Zis-a Avva Antonie. „Nimeni nu poate intra neispitit întru Împărăția Cerurilor”.

2. Zis-a un Bătrân: „Dacă la smerita-cugetare ne-am fi silit, nu am fi avut trebuință de pedeapsă [prin necazuri și ispite]; că toate

---

ispită de la Dumnezeu, el trebuie mai întâi să se roage lui Dumnezeu pentru aceasta. Cercându-se astfel, lămurindu-se întru răbdare și câștigând nădejdea, el va putea birui ușor ispitele cele venite în chip neașteptat pentru osebite pricini; despre aceste pricini s-a zis pe larg mai sus, în diferite locuri.

[475] Voia și pofta noastră sunt cele mai mari ispite, prin ele au căzut protopărinții noștri: și-au făcut voia lor (spre iubirea de sine, lenevie și mândrie), neascultând de Dumnezeu, și au poftit să aibă autonomie, să viețuiască de sine, poftind orice altceva (după dulceața trupului și a lumii) mai vârtos decât a iubi pe Dumnezeu. Toate acestea le-au născut lor moartea; aceeași moarte ne-o naștem noi căzând în aceste ispite; deși urmările morții aduse în lume de primii oameni au rămas și acum, ca tot atâtea ispite, prin Hristos, izbăvirea de acestea (de care nu întâmplător se zice în Rugăciunea *Tatăl nostru,* unde se adaugă și ispita celui viclean, precum aceasta s-a ivit și după facerea omului) preface moartea în trecere la viață, preface sufletul căzut și mort în păcat în suflet viu, hrănit din viața lui Hristos încă de aici.

cele cumplite, pentru înălțarea noastră se întâmplă (cf. și Matei 23: 12); că dacă Apostolului i s-a dat îngerul Satanei ca să-l muncească pe dânsul ca să nu se înalțe, cu atât mai vârtos nouă, celor ce ne înălțăm, însuși Satana se va da a ne călca pe noi, până când ne vom smeri”.

3. Întrebat-a oarecine din Părinți pe Avva Sisoe, zicând: „De voi ședea în pustie și va veni vreun barbar ca să mă ucidă, iar eu voi putea asupra lui [îl voi birui], oare să-l omor pe el?” Răspuns-a Bătrânul: „Nu, ci lasă-l pe el la [mila lui] Dumnezeu; că orice fel de ispită va veni omului, dator este a socoti și a zice că «pentru păcatele mele s-a întâmplat aceasta», iar de este bun, să zică «cu bunăvoirea lui Dumnezeu... »”.

PRICINA A TREIZECI ȘI PATRA

Cum se cade a sta împotriva ispitelor, și că nu se cuvine a se arunca cineva într-însele; când se cade a fugi de ispită și în ce împrejurare se cuvine a fugi sau a o primi pe aceasta.

I. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Corăbiile Marelui Ioan erau în număr de treisprezece; acestea, fiind pline de povară, atunci când s-au apropiat de Marea Adriatică, toate deodată au căzut întru primejdie și au naufragiat, pierzând trei mii trei sute de litre de aur.

Cei cărora le erau încredințate corăbiile le-au adus pe acelea trăgându-le la limanul Alexandriei, fugind și adăpostindu-se într-o biserică; aflând Patriarhul de aceasta, I-a mulțumit lui Dumnezeu și pentru aceasta, iar acelora le-a trimis scrisoare de iertăciune, având singure cuvintele lui Iov: „Domnul a luat, Domnul a dat, fraților; deci veniți, de nicio primejdie temându-vă pentru aceasta, că pentru ziua de mâine Domnul se va îngriji”.

Iar de vreme ce mulți dintre cetățeni veneau către dânsul pentru mângâiere, apucând el, zicea: „Întru nimic nu se cuvine, fraților, a vă posomorî pentru primejdia corăbiilor, a cărei pricină eu însumi am fost: că, de nu m-aș fi cuprins eu de înalta cugetare pentru împărțeala celor străine – mai vârtos ale lui Dumnezeu –, nu mi s-ar fi întâmplat aceasta; încă și voind Dumnezeu îngâmfarea mea a o topi, a slobozit a se întâmpla primejdia aceasta. Că milostenia de multe știe a face pricină de înaltă-cugetare celui ce nu ia aminte, iar sărăcia, după cea scrisă, [știe] a smeri pe bărbat (cf. Pilde 10: 14).

2. Deci pricină a două rele sunt eu: una adică că de plata milosteniei m-am lipsit, pentru slava-deșartă, iar alta că, din pricina ei, mă făcui și pricină de prăpădire a atâtor de mulți bani; iar acum trag spre sine osânda sufletelor celor strâmtorate; însă Dumnezeu, măcar că nu pentru mine, însă pentru purtarea de grijă a celor ce au trebuință, va fi dătător de cele spre trebuință; că aceea, adică *nu te voi lăsa, nu te voi părăsi,* este cuvântul Aceluia (Deut. 31: 6) și credincios este Cel ce a făgăduit”.

3. Așa, cei ce cu credință veneau ca să mângâie pe Sfântul, mai vârtos *ei* erau cei ce se mângâiau de la acela; însă n-a trecut multă vreme și Dumnezeu a înnoit noului Iov averile, și era el către cei lipsiți *mai* cu mărime de suflet, și mult mai îndestulat decât înainte[476].

---

[476] În *Viețile Sfinților* (12 Noiembrie) întâmplarea de față e povestită puțin diferit: „Odată fericitul Ioan a pierdut multă avere prin întâmplarea

II. Din viața Sfântului Pahomie

1. Era un frate oarecare din cei vestiți nevoindu-se singur deosebi; acesta, auzind de viața Sfântului Pahomie, venind, l-a rugat pe dânsul să-l primească în chinovie. Deci, fiind primit și făcând puține zile, poftea să se facă mucenic, [chiar dacă] lumea era atunci în pace și Biserica lui Dumnezeu era în liniște și sporea și cel între împărați Sfântul Constantin împărățea.

2. Acesta de multe ori ruga pe fericitul, zicând: „Roagă-te, Avva, pentru mine, ca să mă fac mucenic”. Iar bătrânul îl învăța pe dânsul zicând: „Rabdă, frate, nevoința cea călugărească, cu vitejie și fără prihană, îndemnându-ți viața după bună-plăcerea lui Hristos, și vei avea în ceruri împărtășire cu mucenicii. Iar pe gândul acesta să nu-l mai lași să intre în inima ta”.

3. Iar acela, neslăbind, în fiecare zi întindea dorire către aceasta, supărând pe Sfântul ca să se roage lui Dumnezeu pentru dânsul. Vrând Marele a se scutura de o supărare ca aceasta, a zis lui: „Eu mă voi ruga și, dacă voiești [,] aceasta [mucenicia] te va ajunge. Dar întărește-te pe sine, ca nu cumva, venind ceasul, în loc de a mărturisi, să te afli făgăduind pe Hristos; căci, cu adevărat, cel ce voiește să meargă de sine și să cadă în ispită greșește”.

4. Și a fost că după doi ani oareșicare frați s-au trimis de Marele în satul lor cel de mai sus ca să adune papură pentru a se lucra rogojini; iar lângă sat erau barbarii cărora li se spune vlemi.

---

aceasta: niște corăbii bisericești, fiind încărcate cu produse, când erau pe Marea Adriatică, s-a ridicat furtună mare și toată bogăția ce era în corăbii s-a înecat. Așa a voit Dumnezeu, ca încercarea credinței Sfântului Ioan să fie mult mai strălucită decât aurul cel pieritor. Numărul corăbiilor era de treisprezece, iar prețul produselor era de trei mii și trei sute de litre de aur. Sfântul Ioan, pierzând atâta avere cu care ar fi putut hrăni multă vreme pe săraci, a răbdat cu mulțumire, zicând adeseori cuvintele lui Iov: *Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat.* Au venit la dânsul atunci mulți din cetățenii cei mai cinstiți vrând să-l mângâie în necaz. Iar el le-a răspuns: «Eu sunt pricina pierderii averii bisericești, că, de nu m-aș fi înălțat cu mintea că dau multă milostenie, nu s-ar fi întâmplat înecarea bogăției. Eu m-am mândrit când am dat milostenie. Deci, vrând Dumnezeu să mă smerească, a trimis asupra mea sărăcia aceasta, pentru că sărăcia smerește pe om. Acum și eu singur petrec în sărăcie și încă și altora sunt pricinuitor de lipsă, căci vor răbda foamete toți aceia care primeau hrană de la mine. Însă Domnul, nu pentru mine, ci pentru ei, nu-i va lăsa și le va da cele de trebuință». Astfel, cei ce veniseră să mângâie pe Ioan au fost mângâiați de dânsul, auzind cuvinte de folos. Domnul a întors apoi sfântului averile îndoite, iar Ioan mai multă milostenie dădea săracilor, fiind foarte milostiv către cei ce aveau nevoie”.

Și, fiind frații acolo și adunând papură, a trimis Fericitul către dânșii pe fratele cel ce poftea a mărturisi, ca să ducă puține cheltuieli [bani] fraților, poruncindu-i lui să se întărească pe sine; și, zicându-i cea scrisă, ca printr-o ghicitură îi zicea lui „că iată acum vreme bine-primită, iată acum vremea mântuirii, nicio împiedicare întru nimic să nu dai, ca să nu fie prihănită slujba”.

5. Iar el, luând asinul și punând cheltuielile, se ducea către frați. Și, fiind el prin pustie, pogorându-se barbarii din munte ca să aducă apă, l-au întâmpinat pe dânsul; pe care și prinzându-l, i-au legat mâinile, și, luându-i și toate cele de trebuință, l-au dus pe el în munte, către ceilalți barbari.

6. Iar văzându-l ceilalți barbari venind, au început a-l batjocori zicând: „Călugăre, vino de te închină idolilor noștri!” Și, junghiind dobitoace, au făcut jertfe dumnezeilor lor. Și, aducând pe călugăr, îl sileau pe el a jertfi împreună cu dânșii. Iar pentru că nu voia să facă aceasta, au venit la dânsul cu mânie, ținând săbiile goale îndreptate spre el.

7. Și, îngrozindu-l că, de nu va jertfi, îndată se va ucide de dânșii, văzând el săbiile lor goale și de obiceiul lor cel sălbatic temându-se, a luat și a jertfit idolilor lor și a mâncat cu dânșii din carnea cea jertfită idolilor. Astfel, temându-se el de moartea cea trupească, a murit sufletește, lepădându-se de Stăpânul Hristos.

8. Apoi, după ce barbarii l-au slobozit, s-a pogorât din munte; și, venindu-și el întru sine, și-a cunoscut păcatul său și mai vârtos păgânătatea pe care o făcuse și, sfâșiindu-și hainele sale și mult bătându-și fața sa, a venit la mănăstire.

9. Și, cunoscând Fericitul ce i s-a întâmplat lui, a ieșit foarte mâhnit întru întâmpinarea lui; iar el, văzându-l pe el venind către sine, s-a aruncat la pământ cu fața în jos strigând cu plângere: „Greșit-am lui Dumnezeu și ție, o, Părinte, că n-am ascultat sfatul tău cel bun; că, de-aș fi ascultat, n-aș fi pătimit acestea”. Iar Marele a zis: „Scoală, o, ticăloase, că te-ai încuiat pe sine în afara atâtor bunătăți. O, becisnicule, cu adevărat ți s-ar fi pus ție cunună și tu ai lepădat-o de la tine.

10. Stăpânul era de față cu sfinții îngeri, vrând a pune pe capul tău diademă, și tu de Hristos te-ai lepădat într-o clipeală de ceas. Și, temându-te, n-ai vrut să pătimești moartea care ți se cădea a o pătimi, și așa ai căzut de la Dumnezeu, și viața veșnică ai pierdut-o. Unde sunt cuvintele tale cele de dinainte? Unde este dorirea ta?”

11. Și zicea acela: „Am greșit, Părinte, întru toate și nu-mi mai pot arăta fața mea la cer; am greșit, o, Părinte, și nu este acum stare de a mă putea pocăi. Ce să fac, Părinte? Că nu mă așteptam să fiu așa”.

12. Acestea și mai multe decât acestea zicând el și amar tânguindu-se, iarăși a zis Marele către dânsul: „Tu, ticălosule, te-ai făcut cu desăvârșire străin de Domnul. Dar Dumnezeu bun este și niciodată n-a ținut urgie spre mărturie Luiși, că voitor al milei este și, pocăindu-ne noi, ridică de la noi păcatele noastre. Că nu voiește moartea păcătosului, ci pocăința și, pe cel ce a căzut, a nu rămâne întru cădere, ci a se scula. Pentru aceasta nu te deznădăjdui, că este nădejde de mântuire, că zice: *De se va tăia copacul, iarăși va înflori* (Iov. 14: 7). Deci, de voiești să mă asculți întru toate, orice îți voi zice, așa să faci, și vei avea iertăciune de la Dumnezeu”.

13. Iar el, cu amar plângând, zicea: „Te voi asculta de acum întru toate, Părinte”. Și i-a poruncit lui Marele ca, ducându-se într-o chilie liniștită, să se încuie pe sine și cu nimeni să nu vorbească până la moarte, să mănânce o dată la trei zile numai pâine și sare și numai de apă să se împărtășească, să facă două rogojini în fiecare zi – în vreme ce ceilalți frați făceau numai câte una, după cât le era canonul –, să privegheze și să se roage pe cât va putea, iar de plâns nicidecum să nu se lipsească.

14. Iar el, primindu-le pe acestea cu osârdie, s-a dus precum i s-a poruncit și pe toate cele poruncite lui le-a îndoit; și în toată viața sa cu nimeni altul n-a vorbit decât cu Sfântul, cu Theodor și cu câțiva din ceilalți Bătrâni. Deci, vreme de zece ani așa nevoindu-se, cu harul Domnului bine a adormit, Marele mărturisind despre răposarea[477] sa.

III. A Sfântului Varsanufie

1. Oarecare frate, locuind în mănăstire și de multe ispite izbăvindu-se cu rugăciunile Sfinților Părinți, auzind despre venirea tâlharilor, voia să se ducă din mănăstire și a întrebat pe Starețul ce se cade a face.

2. Și i-a răspuns lui acestea: „Iscusul bunătăților Stăpânului nostru, iată, îl avem, din multe necazuri și ispite fiind izbăviți de Dânsul; dar nici acum să nu ne îndoim, că ne izbăvește și acum, că ne izbăvește și ne acoperă pe noi de tot răul; deci toată grija și nădejdea noastră spre Dânsul să o aruncăm (I Pt. 5: 7), și, cu rugăciunile Sfinților, să nu vă îngrijiți de vreun rău, ci stați întemeiați în credința lui Hristos, cu Prorocul David viersuind: *Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul* (Psalm 117: 6) și celelalte. Și iarăși: *Domnul te va păzi pe tine de tot răul. Păzi-va Domnul sufletul tău; Domnul va păzi intrarea și ieșirea ta de acum și până în veac* (Psalm 120: 7-8).

---

[477] Precum se știe, „a răposa” e una cu „a (se) odihni (ἀναπαύω)”, care nu e altceva decât mântuirea de neodihna lumii.

3. Luați seama să nu se înștiințeze oamenii că, având voi pe Dumnezeu, vă temeți de oameni, și, auzind, să se smintească, ci voi, în fiecare zi cântând, să ziceți: *Că de voi și umbla în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești* (Psalm 22: 4). Deci cum, așa temându-ne, vom putea zice acestea în adevăr? Ziceți, dar, necredinciosului suflet să ia îndrăzneală: *Domnul puterilor cu noi este, Sprijinitorul nostru, Dumnezeul lui Iacov* (Psalm 45: 8). Vă îmbrățișăm pe toți în Domnul, Care zice: *Eu sunt, nu vă temeți* (Matei 14,27)”[478].

4. Acest răspuns auzindu-l un alt frate, a trimis aceluiași Stareț [o scrisoare] zicând acestea: „Rogu-mă ție, se cade cineva, având această nădejde, a locui fără de frică în locuri tâlhăroase?”

5. Și a răspuns Bătrânul: „Totdeauna suntem datori a îndrăzni în Domnul. Că nu ne lasă pe noi a fi ispitiți peste putere; și, de vreme ce El ne-a învățat pe noi zicând *rugați-vă, ca să nu intrați în ispită* (Matei 26: 41), a ne da pe înșine la moarte este călcare a poruncii lui Dumnezeu. Iar dacă locuim într-un loc pașnic și ni se va vesti despre venirea tâlharilor, nu ni se cuvine a ne tulbura, ca unii ce avem acoperământul lui Dumnezeu. Că Dumnezeu vede că nu noi ne-am băgat în ispită, nici n-am călcat porunca Lui, ci mai vârtos o păzim pe aceasta, strigând noaptea și ziua: *Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean* (Matei 6: 13).

6. Deci, dacă, rugându-ne noi acestea, va veni nouă ispită – ori venire a tâlharilor, ori altceva de acest fel – să nu slăbim, că spre cercarea noastră se face și după slobozirea lui Dumnezeu spre folos nouă. Dacă ar fi după slobozirea Lui, să avem întărirea învățăturii Apostolului, zicând: *Credincios este Dumnezeu, Care nu ne va lăsa pe noi a ne ispiti mai mult decât putem, ci împreună cu ispita va face și izbânda, ca să putem suferi [răbda]* (I Cor. 10: 13).

7. Iar dacă numai din auzire vom fugi din loc în loc, se poate ca Diavolul să nu ne lase pe noi să ședem în niciun loc. Dar, când cu întemeiere știm despre un loc că are prepus de primejdie, datori suntem a ne păzi de mai-nainte, iar dacă locul este pașnic și de năprasnă va veni ispita, văzând Dumnezeu că nu este din pricina noastră, ne acoperă pe noi după voia Lui[479].

8. Că, precum cineva lămurește în topitoare aur și argint[480], tot așa întru ispite se lămuresc sufletele oamenilor. Deci, nu te

---

[478] Cf. și *Filocalia* (Vol. XI, *Întrebarea* 390).

[479] Cf. *idem.* (op. cit. *Întrebarea* 391). Ultima parte a răspunsului e omisă în *Everghetinos.*

[480] Fragmentele cuprinse între punctele 8 și 13 inclusiv nu se regăsesc în scrisorile lui Avva Varsanufie. Ele n-au fost de aflat nici în scrierile celorlalți autori adunați în *Everghetinos.* Pot fi adăugiri ale autorului sau fragmente din scrisori ale lui Avva Varsanufie neajunse până la noi.

mări pe sine mai-nainte de ispită, căci, când va veni ispita, atunci vei cunoaște [să cunoști] puterea ta, și, de te vei vedea pe sine căzând, cheamă ajutorul lui Dumnezeu și El te izbăvește; și stai vârtos împotriva păcatului, și nu te teme de venirea ispitei, căci pe nevoitorul viteaz ispita nu-l vatămă, ci mai lămurit îl arată.

9. Că, de multe ori, cel întărit prin foc, acela poate sta împotriva focului; căci cărămida crudă, fiind slabă, este și sfărâmicioasă, iar când cu focul se va împreuna și se va coace, zid se face focului și oprește puterea lui. Căci cuptorul, din cărămidă făcându-se, așa ține întru sine văpaia cea aprinsă și nu o lasă să sporească mai mult, așijderea și vasul de lut, apa cea pusă întrînsul.

10. Deci și tu, frate, stai împotriva ispitelor și a necazurilor, chemând Dumnezeiescul ajutor, și negreșit mai iscusit vei fi și mai viteaz, căci *necazul,* zice, *lucrează răbdare, iar răbdarea iscusință* și celelalte (Rom. 5: 3-4).

11. Deci, atunci când ți se întâmplă ție necaz, să nu cazi îndată cu totul, ci așteaptă, că aproape este și bucuria, și mângâiete pe sine cu nădejdea bucuriei celei următoare, pildă luând pe corăbieri: că aceștia, ridicare de vânt și de furtună cumplită făcându-se asupra lor, nu se deznădăjduiesc de a lor mântuire, ci împotrivă se luptă cu valurile, așteptând liniștea, și așa trec viforul.

12. Și iarăși: când se află în alinare, așteaptă tulburare, și corabia dinspre toate părțile o păzesc, și așa se trezvesc ca nu fără de veste, furtună, iată, ridicându-se, negătiți să se afle și să se primejduiască.

13. Deci și tu, întru necazuri fiind, așteaptă răsuflare și vei răbda vitejește ispitele, scăpând de deznădăjduire, iar întru bucurie venind – când va veni ție –, nu cu totul al ei să te faci și, vărsându-te [risipindu-te], să uiți plânsul și tânguirea, ci strânge-te pe sine arătând întristare, iar când ți se va întâmpla [ispită etc.], nu te vei uimi ca un negătit, ci vitejește vei suferi pe cea de acum așteptată, că zice: *Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat* (Psalm 118: 60).

IV. A Sfântului Isaia

1. A afla și a da mulțumire în vremea ispitei întoarce înapoi ispitele cele ce vin asupră.

V. A lui Avva Marcu

1. Cel ce voiește afară de rugăciune și de răbdare a birui

ispitele nu le va putea înfrânge pe ele, ci *mai mult* se va împletici [încurca] în vremea necazului.

2. Ia aminte la năvălirea[481] dulceții, fiindcă năvălirea mângâie necazul și așa bine-primită se face.

3. Cel ce pe cele necăjicioase de față le așteaptă cu nădejdea bunătăților celor viitoare a aflat cunoștința adevărului și de iuțime și de întristare cu lesnire se va izbăvi.

4. Cel ce voiește ca pe toată reaua venire-asupră a o încuia afară, dator este prin rugăciune a împăca[482] toate lucrurile cu Dumnezeu și a ține gânditor nădejdea cea întru Dânsul, iar grija de cele simțitoare după putere a o amăgi.

5. Venind ispita, nu căuta pentru ce, cum sau de la cine a venit, ci socotește cum o vei răbda pe dânsa fără întristare și fără pomenire de rău.

6. Răutatea străină [de la alții] nu adaugă păcatul, însă numai dacă noi nu o vom primi cu înțelegeri rele.

7. Când vei fi nedreptățit și cele dinăuntru ale tale și inima se vor aspri, nu te mâhni, căci cu iconomie s-a mișcat pricina, ci, bucurându-te, taie gândurile care se ivesc, știind că, din începutul

---

[481] προσβολήν (atac, apropiere, vizită, năpădire, asupreală; în *Filocalie* e tradus adesea cu „momeală”); pentru Sfântul Marcu, „năvălirea” e adesea sinonimă cu venirea gândurilor, λογισμός) pe care le izvodește fie omul, fie vrăjmașul, fie se izvodesc în chip amestecat. Vedem aici că și însăși dulceața sau plăcerea e un gând care ne cuprinde fie din firea ca neîntărită, fie din învoirea cu gândul șoptit de vrăjmaș, pentru a ne îngădui felurite dulceți spre „odihna” trupului și pentru cea a minții, adică pentru slava-deșartă, toate făcându-se, cum zice Sfântul Marcu undeva, „afară de toată socoteala (γνώμη)”, adică dincolo de o judecată întărită în credința în Dumnezeu. Altfel spus: „Nu primi gândurile îndemnătoare la dulceață, nu sta de vorbă cu ele, căci ele vin spre «mângâierea» necazului trimis ție ca ispită de la Dumnezeu spre lămurirea ta; suferă, dar, cu răbdare și mulțumește, altminteri vei fi prins de mrejele acestei mângâieri înșelătoare”. De altfel, pentru noi, cei de azi, această „năvălire a dulceții” e proprie unei mari părți a „culturii” de astăzi, care nu încetează să ne îmbie cu nenumărate „mângâieri” fără socoteală și fără Dumnezeu.

[482] Συναλλάσσειν = *lit.* a schimba ceva, a da la schimb ceva pentru ceva, cu deosebire în scopul împăcării. În *Filocalie* (Vol. I, Sfântul Marcu Ascetul, *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte,* 172) avem „încredințează”. Dincolo de sensul literal pomenit mai sus, termenul e folosit în general în limbajul negustoresc. E aici o tâlcuire indirectă a formulei liturgice: „Ție Îți aducem de toate și pentru toate”, și nu pentru altceva decât pentru izbăvirea de toată reaua venire-asupră, în nădejdea iubitoare a celor viitoare de la și prin Dumnezeu; această nădejde, zice apoi, amăgește năvălirea cea amăgitoare a grijii celei nemăsurate pentru cele prin simțuri.

asuprelii ucigându-se ele, va fi omorât și răul ce s-a ivit după mișcare; iar dacă gândurile vor stărui mai departe în năvălirea lor, se va obișnui și aceea să ia sporire[483].

VI. A Sfântului Isaac

1. Adu-ți aminte de Dumnezeu în toată vremea, și așa Își va aduce și El aminte de tine când vei cădea în rele.

2. Caută ajutor înainte de a începe războiul, și cheamă pe doctor mai-nainte de a te bolnăvi, și roagă-te înainte de a-ți veni cele întristăcioase, și în vremea scârbelor Îl vei afla pe Dânsul Ajutor nebiruit[484].

3. Corabia lui Noe în vremea păcii s-a gătit, iar lemnele lui s-au sădit înainte cu o sută de ani, iar în vremea urgiei, nedrepții au pierit, iar Dumnezeu S-a făcut acoperământ dreptului.

VII. Din Pateric

1. Zis-a Avva Iperehie: „Laudă duhovnicească să fie în gura ta și citirea să-ți ușureze greutatea ispitelor celor ce-ți vin asupră. Și pilda aceasta grăitoare este: călătorul, tare îngreuindu-se, osteneala călătoriei cu cântare o va fura”.

2. Zis-a un Bătrân: „De va veni omului ispită, de pretutindeni i se înmulțesc lui necazurile, ca, împuținându-se el, să cârtească. Și a povestit o întâmplare ca aceasta: «Un frate era la Chilii și a venit peste dânsul ispită. De-l vedea cineva pe el, nu voia să-l salute, nici în chilie să-l bage. Și, de-i trebuia pâine, nimeni nu-l miluia pe

---

[483] Se face aici o deosebire între rău și gândurile ce năvălesc, arătându-se că acestea, pe măsură ce năvălesc în număr tot mai mare, sporesc și mai mult răul, răul nefiind altceva decât așezarea sufletului departe de Dumnezeu, nesocotirea puterii Lui. Astfel înțelegem și cum, odată primit un gând, golul sufletesc pe care acesta îl face devine loc de primire a celorlalte, răul luând astfel neîncetată sporire (despre această sporire prin gânduri a răului, vezi și capetele Sfântului Maxim din *Pricina* XXVI, 7). „Gândul” e numit de alți Părinți și patimă, păcat sau drac. Propriu- zis, omul se depărtează de Dumnezeu prin patimă (πάθος), care nu e altceva decât o experiere, un iscus, o stare, aplecare rea (sau bună) către cineva/ceva, iar aceasta se întâmplă fie prin gândurile izvodite de minte, fie de draci, fie amestecat. Astfel, patima ajunge să fie numită slavă-deșartă, mândrie și celelalte, care sunt tot atâtea păcate.

[484] În *Filocalie* (Vol. X, Cuvântul 5, pp. 54-55) avem puțin altfel, capetele de aici având acolo și o oarecare plinire pe care o redăm mai jos: „Îl vei afla pe El, și El te va auzi pe tine. Cheamă-L și roagă-L înainte de a te rostogoli; și, înainte de a te ruga, pregătește-ți făgăduințele, adică merindea lor. Corabia lui Noe... „.

dânsul. Și, la biserică venind el, nimeni nu-l îndemna la masă, precum este obiceiul. Încă uneori și întorcându-se de la seceriș și neavând pâine în chilie sau altceva de-ale mâncării – căci nimeni nu-i dădea lui –, cu toate acestea, nu cârtea împuținându-se cu sufletul, ci toate acestea le suferea vitejește, mulțumind lui Dumnezeu.

3. Și, văzând Dumnezeu răbdarea lui, a ridicat războiul ispitei de la dânsul; și îndată oarecine, venind din Egipt, a adus o cămilă încărcată cu pâini, pe care și descărcându-le la chilia monahului, s-a dus. Iar el a început a plânge și a zice către Dumnezeu: Doamne, nu eram vrednic a mă strâmtora puțin pentru numele Tău? Și de atunci frații îl chemau la chiliile lor și-l odihneau»”.

4. Un Bătrân s-a dus să-și vândă coșnițele sale, iar întâlnindu-l dracul, le-a luat de la dânsul și nevăzute le-a făcut; și îndată bătrânul s-a aplecat spre rugăciune zicând: „Dumnezeule, mulțumescu-Ți Ție, că m-ai izbăvit de osteneală”. Iar nerăbdând dracul mulțumirea bătrânului, a strigat zicând: „Iată-ți coșnițele, bătrân rău!” Și, luându-le bătrânul, le-a vândut pe ele.

5. Zis-a oarecine din Părinți despre Lazăr cel sărac că îl aflăm pe dânsul că n-a făcut nimic altceva fără decât că niciodată n-a cârtit asupra lui Dumnezeu că n-a făcut cu dânsul milă, ci cu mulțumită suferea durerea sa, și pe bogatul nu l-a osândit, și pentru aceasta Dumnezeu l-a primit pe dânsul.

6. Călugărul care este gata a răbda cu vitejie cele ce i se întâmplă, din parte se va întrista în vremea ispitei, iar pe cel ce nu așteaptă ispită, mai mult îl va durea.

7. În ziua aprinderii se aduc tulumbe, și lacrimi în vremea ispitei.

8. Așa se stinge văpaia aprinsă la casă, și lacrimile în rugăciune pe poftele răutății.

PRICINA A TREIZECI ȘI CINCEA

Că nu este bine a alerga către făcătorii de minuni, ci, din smerenie, a ne lepăda de aceștia; și nici osebite daruri [harisme] nu se cade a dori sau a cere; iar de se va învrednici cineva de acestea, să nu cugete înalt, ci să se păzească prin smerenie; și cum că cei ce arată viețuire dumnezeiască nu sunt cu nimic mai prejos decât cei ce fac semne; și că, afară de facerea de minuni, sunt alte daruri, mai mari, din care se cunosc cei duhovnicești.

I. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Întrebi, Petre, de se poate și acum a se afla bărbați de felul Părinților noștri celor Purtători de semne? Eu cred că unii ca aceștia sunt și acum în lume; că nu fac și semne ca acelea, nu vom socoti de aici că nu sunt întocmai ca aceia; căci cunoașterea vieții celei Dumnezeiești stă întru puterea lucrurilor, iar nu întru arătarea semnelor. Știi bine că Pavel Apostolul era frate întru apostolie cu Petru Verhovnicul și că Petru a umblat pe mare cu picioarele, iar Pavel a naufragiat într-însa (cf. Matei 14: 29; Fapte 27: 14-44). Deci într-unul și același loc, Pavel n-a putut trece cu vasul, iar Petru a mers cu picioarele pe apă. Cu toate acestea, dacă în pricina minunii puterea amândurora nu este deopotrivă, vrednicia amândurora din cer este deopotrivă[485].

Petru

2. Negreșit, adevărate sunt cele zise; însă, dintre toate minunile, aceasta o socotesc mai minunată: adică ca cel ce a murit să învieze iarăși și către viața aceasta de acum să se întoarcă.

Grigorie

3. Dacă vom lua aminte numai la cele văzute, Petre, cea mai de nevoie de crezut ar fi aceasta, iar dacă vom cumpăni pentru cele nevăzute, e limpede că a propovădui cuvântul și a ne ruga, pentru că a se întoarce cel ce a greșit este o minune mult mai mare decât a învia cu trupul pe cel mort. Că la aceasta din urmă se ridică iarăși trupul care a murit[486], iar la prima înviază sufletul, care viază în veci.

---

[485] Răsplata lor din cer este aceeași, căci toți au lucrat „în puterea lucrurilor” cu Duhul lui Dumnezeu, chiar dacă unul într-un fel, iar altul într-altul, unul mai mult prin minuni, altul mai mult prin învățătură etc. Convorbirea este preluată în formă prescurtată din Cartea I a *Dialogurilor,* cap. 12, și Cartea a III-a, 17.

[486] Care se poate sau nu mântui.

4. Deci două fețe pun înainte, ca printr-însele să înțelegi în care din ele s-a făcut minunea cea mai mare întru putere: pe Lazăr, pe care Domnul l-a înviat trupește, și pe Saul, pe care Domnul l-a ridicat în chip gânditor [cu duhul] din păcat. Despre puterile [minunile] lui Lazăr de după învierea lui, nu știm nimic, însă, dacă socotim învierea sufletului lui Pavel, cugetul nostru nu poate încăpea câte puteri a făcut în cuvântul cel sfințit.

5. Cum gândurile lui cele crude s-au întors întru milostivirile blagocestiei, cum poftea a muri pentru frații de a căror moarte mai-nainte se bucura (cf. Rom. 9: 3), cum, de toată Scriptura și cunoștința fiind plin, se judeca pe sine a fi nimic și socotea că nu are altă cunoștință, fără numai pe aceea a lui Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit (cf. I Cor. 2: 2), în câtă înălțime de cinste apostolească fiind, pe sine se numește mai mic decât toți ucenicii (cf. I Cor. 15: 9), cum până la al treilea cer înălțându-se cu ochiul minții (I Cor. 12: 2), iarăși s-a plecat pe sine cu împreună-pătimire spre a sfătui despre patul de însoțire (cf. II Cor. 12: 2), cel ținut în chip gânditor de sobor de îngeri nu se lepăda a chivernisi și a griji de lucrurile celor trupești (I Cor. 3: 1 ș.u.), cel ce de munci se bucura și întru neputință se lăuda (cf. II Cor. 12: 9-10), iar a trăi era Hristos și a muri dobândă (Filip. 1: 21), și viața pe care o avea în trup afară de trup era (cf.Gal. 2: 20).

6. Și uită-mi-te acum cum trăiește: căci din iadul minții către viața milostivirii[487] s-a întors. Așadar, a învia pe cineva cu trupul din morți este mult mai prejos decât această minune. Prin urmare, a învia cineva cu trupul nu este o vrednicie așa de mare, ci poate numai atunci când alături de învierea trupului înviază și mintea, o minune din afară ca aceasta slujind astfel și la învierea duhului celui dinăuntru.

7. Petru

Acum am cunoscut cu cât este mai mare minunea aceasta față de minunea cealaltă.

II. Din Pateric

1. Zis-a Marele Antonie: „Nu se cade a se făli cineva pentru scoaterea dracilor, nici a se îngâmfa pentru oarecare tămăduiri, nici noi, la rândul nostru, de cel ce scoate draci a ne minuna, iar pe cel ce nu scoate a-l defăima, ci cel ce voiește a se folosi să voiască a înțelege nevoința fiecăruia și, așa, ori să o urmeze sau s-o râvnească, ori să se îndrepte; iar a face semne nu este lucru al nostru, ci al Mântuitorului nostru. Că zicea ucenicilor Săi: *Nu vă*

---

[487] εύσπλαγχνος, sau „împreună-pătimirii”.

bucurați că vi se pleacă duhurile, ci pentru că numele voastre s-au scris în ceruri (Luca 10: 20).

2. Că a se scrie numele noastre în cer este mărturie a faptei noastre celei bune și a vieții noastre, iar a scoate draci este al Mântuitorului, Celui ce a dat har. Drept aceea celor ce nu în fapta bună, ci în semne se fălesc și zic: *Doamne, au nu cu numele Tău draci am scos și puteri multe am făcut?* (Matei 7: 22), acelora le-a răspuns: *Amin, amin zic vouă: nu vă știu pe voi!* (Matei 7: 23). Că Domnul nu Se recunoaște în căile necredincioșilor, căci aceia n-au mers în căile Lui, și nimeni din noi nu se judecă pentru că n-a scos draci sau că n-a avut înainte-cunoștință, ci fiecare se va judeca *de a păzit credința și dacă poruncile le-a împlinit bine.*

3. Drept aceea, nu trebuie ca pentru acestea mult a ne minuna, sau pentru acestea a ne durea, ci a ne nevoi ca să plăcem lui Dumnezeu prin buna noastră petrecere și a ne ruga neîncetat, ca Domnul să Se facă nouă împreună-lucrător[488] spre biruința asupra Diavolului”.

4. Într-o zi[489], Sfântul Palamon, împreună cu ucenicul său, Pahomie, priveghind și foc aprinzând, a venit de afară un frate vrând ca să rămână la dânșii. Și, sculându-se, a zis lui Palamon: „Dacă cineva dintre voi are credință, să stea pe cărbunii aceștia și să zică pe rând glasul Evangheliei[490]”. Dar, pricepând bătrânul mândria lui, l-a certat zicând: „Contenește din semeția ta, frate, și nu grăi unele ca acestea, că te-ai amăgit”. Iar el, mai mult îngâmfându-se, s-a suit pe jăratic fără a-i porunci cineva; și, cu slobozirea lui Dumnezeu și din lucrare drăcească, nicidecum nu s-a ars; iar această sporire a semeției lui se făcu după cea scrisă: *Către cei îndărătnici, îndărătnice căi trimite Dumnezeu* (Pilde 21: 8).

5. Apoi, vrând a purcede din chilie, de ca și cum i-ar ocărî pe dânșii, zicea: „Unde este credința voastră?” Deci după ce l-a văzut dracul pe dânsul desăvârșit amăgit și cu lesnire plecându-se lui, închipuindu-se într-o femeie frumoasă, îmbrăcată în haine strălucitoare, a venit la dânsul. Și, stând ea din afară de chilia lui, a ciocănit la ușă, iar el, după ce a deschis, i-a zis dracul lui: „Fiindcă sunt supărată de cămătari (creditori) și mă tem să nu mă

---

[488] συνεργός.

[489] De aici înainte și până la punctul 13 ni se pun înainte întâmplări din viața Sfântului Pahomie.

[490] *Trad. neogr.* interpretează acest glas (λείχω) al Evangheliei ca fiind cel de la Luca 10: 19, redând astfel: „.. .și să plinească cu fapta învățătura Evangheliei”. În *Viețile Sfinților* (15 mai), pentru acest loc avem astfel: „Dacă cineva dintre voi are credință, să se pună deasupra acestor cărbuni și să stea pe ei până se va citi rugăciunea Domnului, adică: Tatăl nostru”.

primejduiesc că nu am de unde să plătesc datoria, te rog să mă primești în chilia ta, că Dumnezeu m-a trimis la tine ca să mă mântuiesc”.

6. Iar el, fiind cuprins de orbirea cugetului, n-a putut desluși cine este cel ce vorbește cu dânsul și a primit-o pe ea. Iar dracul, fiindcă de acum cunoștea aplecarea lui spre răutate, poftă scârnavă a băgat într-însul și, bucurându-se cu gândul, a adăugat la aceasta și păcatul [cu lucrul]. Și, cum s-a apropiat el de dânsa, ea îndată l-a primit, și dracul l-a aruncat pe pământ, zăcând acum ca un mort fără de glas.

7. Apoi, după câteva zile, luând simțire de nebunia sa, a venit către Sfântul Palamon, tânguindu-se acestea către dânsul și zicând: „Știu că însumi m-am făcut pricină de pierzare; că tu, Părinte, mult m-ai sfătuit, și eu te-am ascultat. Pentru aceasta mă rog, cu cuvioasele voastre rugăciuni a-mi ajuta mie păcătosului, celui ce mă primejduiesc a fi ucis de dracul”.

8. Și încă grăind el, și ei din milostivire[491] lăcrimând pentru dânsul, de năprasnă de la necuratul drac fiind scuturat, a sărit din chilie, alergând pe munte și, gonit fiind, a ajuns în cetatea ce se numește Panos, iar acolo, după o vreme, dracul l-a aruncat în cuptorul feredeului [băii publice] și, îndată arzându-se cu totul, a pierit[492].

9. Odinioară a venit la mănăstirea Sfântului Pahomie oarecare eretici pustnici[493], care pe lupul cel dinăuntru îl acopereau cu haine de păr; stând ei înaintea porții, ziceau către frați că sunt trimiși de părintele lor către Marele [ca să-i zică acestea]: „Duceți-vă la el și-i spuneți că, «dacă cu adevărat ești omul lui Dumnezeu, și ești încredințat că Dumnezeu te ascultă pe tine, vino cu noi și să trecem râul acesta cu picioarele deasupra apei, ca să cunoască toți cine dintre noi are mai multă îndrăzneală

---

[491] συμπάθεια.

[492] În *Viețile Sfinților* avem așa: „Dar deodată s-a îndrăcit monahul acela și a fugit din chilie și, fiind gonit de diavol, alerga prin munți și prin pustie; apoi, mergând la cetatea care se numea Panos...”. La sfârșitul povestirii întâmplării de față, găsim adăugate acestea: „Fericitul Pahomie, văzând și auzind aceasta, își păzea cu dinadinsul inima sa de gândurile de mândrie și își îndrepta viața în smerită-cugetare și în blândețe, aducându-și aminte de cuvintele Domnului, care zice: *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”.* Dacă Dumnezeu îngăduise vrăjmașului să-l lucreze pe „nevoitor” prin „minunea” șederii pe cărbuni aprinși, pesemne că și aici l-a slobozit să-l lucreze „până în sfârșit” (cf. *Viețile Sfinților),* adică să-l lase pe dracul ca să-l ucidă prin ardere.

[493] Într-o formă prescurtată, însă cu unele elemente noi, și această întâmplare o avem povestită în *Viețile Sfinților* (15 mai).

către Dumnezeu»”.

10. Și vestind frații acestea lui Pahomie, scârbindu-se, a zis către dânșii: „Spuneți-mi, nu cumva v-ați plecat urechile către dânșii [socotind îndreptățite cererile lor]? Au n-ați cunoscut că aceste puneri-înainte sunt străine de Dumnezeu, și străine cu totul, nu zic că numai de petrecerea noastră, ci și de a mirenilor celor ce bine-cugetă și sunt cu adevărat creștini? Căci care lege ne poruncește nouă a pune unele ca acestea înainte și a le face? Ce lucru este mai ticălos decât nebunia aceasta care să poată să stea? Să părăsesc eu oare tânguirea păcatelor mele și să fug de veșnica muncă căreia m-am îndatorat, a mă copilări astfel în minte și a primi niște puneri-înainte ca acestea?

11. Zis-au frații către dânsul:

„Deci, dacă aceștia sunt eretici și străini de Dumnezeu, cum au îndrăznit a te chema la atâta înălțime?” Iar el, răspunzând lor, a zis: „Cu adevărat, a ereticilor este această punere-înainte. N-ați citit zicerea apostolească care zice: *Și după învârtoșarea lor și după inima lor nepocăită, i-a dat Dumnezeu pe dânșii întru minte neiscusită, ca să facă cele ce nu se cuvin* (Rom. 1: 28; 2: 5)? Aceștia, după slobozirea lui Dumnezeu, poate că ar putea să treacă râul ca pe uscat – ajutându-le lor diavolul, spre a se adeveri eresul necredinței lor, al celor ce se reazemă de dânsul – și cu pehlivănia aceasta să încredințeze pe oarecare din cei amăgiți de dânșii, însă mie nu-mi este de nevoie aceasta.

12. Deci, ieșind, spune-ți-le lor așa: „Acestea zice robul lui Dumnezeu, Pahomie: «Nevoința mea și toată sârguința mea nu stă în a merge deasupra râului, sau în a desface munții, sau a porunci fiarelor, ci a lua întru sine judecata lui Dumnezeu și a sări peste meșteșugirile cele diavolești cu puterea Domnului, a Celui ce a poruncit a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului (Luca 10: 19); că odată ce acestea îmi vor fi dăruite de la Domnul, și toate celelalte vor urma»”.

13. Și acestea zicând, chezășuia pe frați: „Să nu cugetați mare despre propriile îndreptări, nici să vă spăimântați de oareșicare vedenii, nici să ispitiți Dumnezeirea prin niște cereri ca acestea – că multe sunt măiestriile potrivnicului și că unele ca acestea toate la tot omul sunt de prisos și primejdioase –, zicând către vrăjmașul mântuitorul cuvânt: *Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău* (Matei 4: 7; Luca 4: 12).

14. Frate[494], de te vei învrednici de vreun dar, nu cugeta înalt; că nimic bun nu ai pe care să nu-l fi luat de la Dumnezeu (cf. I Cor. 4: 7); și, de nu vei umbla după voia Lui, El va lua de la tine darul

---

[494] De aici se reiau apoftegmele din *Pateric*.

Său și îl va da celui mai bun și mai smerit.

15. Se spunea despre un Bătrân că șapte ani a rugat pe Dumnezeu pentru un dar, și i s-a dat lui; și s-a dus la un Bătrân mare și i-a vestit lui despre dar, iar acela, auzind, s-a întristat și a zis: „Mare osteneală!” Și a zis Bătrânului: „Du-te și fă alți șapte ani rugând pe Dumnezeu ca să se ia de la tine darul, că puțin îți folosește ție”. Și, ducându-se, a făcut așa, până când s-a luat de la dânsul.

16. Unui Bătrân, din multa smerenie pe care o avea, Dumnezeu i-a dăruit darul vederii cu mintea [străvederii]; și, înainte-cunoscând Bătrânul pe oarecare care veneau să-l cerceteze pe dânsul, s-a mâhnit; iar după ce s-au dus aceia, s-a rugat lui Dumnezeu ca să se ia darul de la dânsul. Ducându-se și la un Bătrân mare, l-a rugat, zicând: „Ostenește-te împreună cu mine ca să se ia lucrul de la mine”. Și, șezând fiecare în chilia sa, s-au rugat lui Dumnezeu pentru aceasta. Și a venit un glas starețului, zicând: „Iată, îl iau de la tine, iar când voiești, îl poți avea iarăși”.

17. Unui frate i s-a arătat Diavolul închipuindu-se în înger de lumină și a zis către dânsul: „Eu sunt Gavriil și sunt trimis către tine”. Iar el a zis: „Nu cumva ești trimis către altul, că eu nu sunt vrednic să văd înger întru păcate viețuind?”

18. Lui Avva Longhin i-au adus unii odinioară un îndrăcit, iar el a zis către dânșii: „Dar eu ce să vă fac vouă? Mai vârtos duceți-vă la Avva Zinon”. Iar după ce s-au dus la acela, a început Avva Zinon a certa pe dracul ca să iasă din om, și se ruga asupra lui întins, iar dracul a strigat, zicând: „Socotești acum, Avva Zinone, că pentru tine ies? Iată, acolo Avva Longhin se roagă împotriva mea vorbind, iar eu, temându-mă de rugăciunea lui, ies, fiindcă știe că nu ți-am dat niciun răspuns”.

19. Altădată iarăși o femeie având o patimă ce se zice brâncă[495], auzind despre Avva Longhin, cerca să vorbească cu dânsul; iar atunci Bătrânul ședea la nouă semne de Alexandria; și, căutând să vorbească cu dânsul, s-a întâmplat că Bătrânul aduna lemnișoare. Și, aflându-l femeia pe dânsul, i-a zis: „Avva, unde petrece Avva Longhin, robul lui Dumnezeu (neștiind că el este)?” Iar el a zis: „Ce voiești de la înșelătorul acela? Nu te duce la el, că este amăgitor”.

20. Iar femeia i-a arătat patima, iar el, pecetluind locul cu semnul sfintei Cruci, i-a dat drumul zicând: „Du-te, și Dumnezeu te va tămădui, că Longhin nu te poate folosi”. Și s-a dus femeia crezând cuvântului, și s-a tămăduit îndată. Iar după aceasta,

---

[495] În *Pateric* (Avva Longhin, 4) se zice că aceasta avea „patimă la sân, care se cheamă carchin (καρκίνον)”. „Carchinul” e de fapt cancerul.

povestind ea la oarecine lucrul și de semnele Bătrânului zicând, a cunoscut că acela era însuși Avva Longhin.

21. Venit-a oarecare îndrăcit în Schit, și s-a făcut rugăciune în biserică pentru dânsul, și dracul nu ieșea, că era aspru. Și au zis clericii: „Oare ce să facem dracului acestuia?” Nimeni altul nu-l poate scoate, fără numai Avva Visarion; însă, de-l vom ruga, nici la biserică nu vine. Să facem aceasta: mâine, mai-nainte de toți, el va veni la biserică; să facem pe cel ce pătimește să șadă dormind în locul lui și, când va intra, să stăm la rugăciune și să-i zicem lui: „Deșteaptă pe fratele, Avva”. Și au făcut așa; și, venind bătrânul dimineața, a zis către dânsul: „Scoală de ieși afară!” Și îndată a ieșit dracul dintr-însul, și s-a tămăduit omul în ceasul acela[496].

22. Odinioară, un mirean se ducea la Avva Sisoe având cu sine pe fiul său; și Bătrânul era în muntele lui Avva Antonie, și pe cale s-a întâmplat de a murit fiul său, iar el nu s-a tulburat, având credință către Bătrânul. Și a căzut la pământ împreună cu dânsul de ca și cum ar fi făcând metanie, ca să se blagoslovească de bătrânul. Și, sculându-se tatăl, a lăsat pe copil la picioarele bătrânului și a ieșit afară.

23. Iar Bătrânul, socotind că face metanie, i-a zis lui: „Scoală de ieși afară (că nu știa că a murit)!” Și îndată s-a sculat și a ieșit, și, văzându-l pe dânsul tatăl lui, s-a minunat, și, intrând, s-a închinat bătrânului, și i-a spus lui pricina. Iar auzind bătrânul, s-a întristat, că nu voia să se facă aceasta, și i-a poruncit lui ucenicul nimănui să nu spună până la sfârșitul Bătrânului.

24. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: „Cum unii văd descoperiri și vederi îngerești?” Și i-a zis lui Bătrânul: „Fericit este, fiule, cel ce vede păcatele sale totdeauna, pentru că unul ca acesta totdeauna se trezvește”. Și a zis lui fratele: „Eu, Părinte, am văzut deunăzi pe un frate scoțând un drac dintr-alt frate”.

25. Și i-a zis lui Bătrânul: „Eu nu voiesc a scoate draci și boli

---

[496] E de cugetat că sfatul clericilor n-a fost cunoscut de dracul acela, pentru smerenia lor, drept care, chiar dacă dracul nu știa că pentru altă pricină a zis Bătrânul cuvântul, s-a temut foarte de el și a ieșit, căci cuvântul lui avea putere de tămăduire precum odinioară și veșmântul lui Hristos pentru femeia cu scurgere de sânge, chiar dacă Domnul, omenește vorbind, Se îndeletnicea în acea vreme cu altceva, și nu cu vindecarea femeii. Vedem așadar că cuvintele sfinților, indiferent de vremea și modul în care sunt rostite sau pricina lor, au putere tămăduitoare asupra celor ce le aud și le pun în chip lucrător la inimă și nu pentru studiu, „referințe” sau cultură generală. Această lucrare de sfințenie, de mângâiere, tămăduire și înțelepțire a lor se vădește și prin puterea sfintelor moaște prin care lucrează darul lui Dumnezeu cel câștigat de aceia, însă, de luat aminte, nu în mod automat, ci, în cele din urmă, ca o expresie a milei lor și a îngăduinței și milei lui Dumnezeu.

a tămădui, ci voiesc și rog pe Dumnezeu să nu intre întru mine dracul, și să mă curăț pe sine de gânduri necurate, și iată mare m-am făcut. Că dacă cineva își va curăța inima sa de gânduri necurate și fără pregetare își săvârșește pravila sa, negreșit acela împreună cu Purtătorii de semne Părinți se va învrednici Împărăției Cerurilor”.

26. Un frate s-a lepădat de lume împreună cu tatăl său cel trupesc și au petrecut amândoi într-o mănăstire. Deci, după câtăva vreme, frate a auzit despre tatăl său că a tămăduit pe un neputincios îndrăcit și s-a dus și a vestit Marelui Stareț, zicând cu mâhnire: „Avva, tatăl meu a sporit și a izgonit un drac dintr-un frate, iar eu întru lenevie sunt și nicio sporire nu este întru mine”.

27. Zisu-i-a lui Starețul: „Cu adevărat, o, fiule, aceasta – a izgoni dracii – nu este sporire, sau pe bolnavi a-i tămădui. Că acestea nu le face omul, ci puterea lui Dumnezeu și credința celui ce a venit. Iar unii, neînțelegând aceasta, au pierit ajungând întru mândrie. Iar eu zic că, de va veni omul întru smerenie adevărată, altă sporire mai mare decât aceasta nu este, niciodinioară căzând ea. Că cel ce odată a smerit jos sufletul său, unde va mai cădea de aici înainte? Iar semnul unuia ca acesta este a suferi necinste de la alții”.

28. Zicea Avva Pitirion ucenicului lui Avva Antonie: „Cel ce voiește a izgoni draci, mai întâi să-și robească patimile sale, că pe oricare din patimi o va birui, izgonește [și] pe dracul aceleia. Așadar, că urmezi ori patimii mâniei, ori a poftei, ori a întristării, așa se încuibează când voiește dracul cel îndemânatic al ei; deci, de vei înfrâna patima, ai izgonit și pe dracul care urmează patimii”[497].

29. Un pustnic ședea de treizeci de ani în pustia cea mai dinăuntru, avându-și hrana sa dintr-o buruiană; iar mai pe urmă a început a zice întru sine: „Zadarnic pierd zilele șezând aici de atâția ani. Că iată, am atâția ani nemâncând nimic, decât buruiana aceasta, și nici descoperire n-am văzut, nici minune n-am făcut, precum Părinții călugări de mai-nainte de mine; deci, lăsând cele

---

[497] În *Pateric* (Avva Pitirion, 1) avem mai pe scurt și puțin altfel: „«Urmează mâniei», zice dracul; dacă pe mânie o vei birui, s-a izgonit dracul acesteia. Asemenea și pentru fiecare patimă”. În *Lavsaicon* (ed. Alba Iulia, 1994, p. 93), același Avvă zice așa: „Să știți, fiilor, că sunt draci care iau aminte la patimile oamenilor. Adică drac de trufie, drac de iubire de argint, drac de îndulcire trupească și de lăcomie, precum și la celelalte patimi. Și cine voiește să izgonească de la sine pe acești draci, trebuie să dezrădăcineze patimile din inima lui, care vin din cugetele cele viclene”.

de aici, mă voi duce spre lume[498].

30. Acestea cugetând el, a stat înaintea lui Îngerul Domnului, zicând: „Ce gândești?” Iar el i-a vestit lui cele pe care le întorcea în gând. Și a zis Îngerul către dânsul: „Și ce fel de semn voiești să faci mai mare decât răbdarea și bărbăția pe care ți-a dat-o Dumnezeu? Înțelege, dar, Cine este Cel ce te-a împuternicit a răbda atâția ani în locul acesta din singură buruiana aceasta hrănindu-te; rabdă, deci, și cere de la Dumnezeu să-ți dea smerenie”. Și, întărindu-se de înger, a răbdat acolo și în cealaltă vreme a vieții sale[499].

---

[498] În *Pateric* (Colecția anonimă, Cap. V, 11) se adaugă aici „că și acolo cel ce vrea să se mântuiască se mântuiește”.

[499] Iarăși în *Pateric (loc. cit.)* avem puțin altfel: „Pentru ce primești în inima ta acele gânduri și sfaturi vrăjmășești? Adică, pentru că nu faci minuni, să ieși în lume? Dar ce minune mai mare decât aceasta dorești, că de atâția ani trăiești aici în această pustie și Dumnezeu te hrănește, te întărește, te păzește și nimic nu-ți lipsește, ca și unuia din lavră? Deci, pentru ce te supui sfatului vrăjmașului? De acum să nu te mai supui gândurilor și sfatului vrăjmășesc și șezi aici, în acest loc, până la sfârșitul tău, și te roagă lui Dumnezeu ca să-ți dea smerenie și răbdare! Iar el, fiind întărit de sfatul îngerului, a petrecut acolo toata vremea vieții sale și s-a mântuit”.

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘASEA

Că mai mare decât toate faptele bune este dragostea și că cel ce iubește pe Dumnezeu iubește folosul sau odihna aproapelui său întru toate mai mult decât le cinstește pentru sine.

I. A lui Paladie

1. Oarecare bărbat egiptean, Serapion cu numele, zis și Sidonie[500], pentru că niciodată nu se îmbrăca cu altceva decât cu giulgiu, acesta toată fapta bună desăvârșit deprinzând-o, cu neagoniseala mai pe toți îi întrecea, pentru care nici n-a putut să se liniștească în chilie; însă, ca să nu se îngrijească și să nu aibă ceva al său, el călătorea des și astfel își lua hrana cea de peste zi de la cei ce se întâmplau să-l afle; așadar, așa își petrecea el viața, neavând nimic altceva, fără numai giulgiul pe care îl purta.

2. Acesta, prin oarecare pustnic cunoscut, s-a vândut pe sine pe douăzeci de monede la un măscărici [actor] elin, pe care, și luându-le de la pustnic, le păstra lângă sine și era slujind cu sârguință măscăriciului, femeii lui și casei, nimic altceva mâncând, fără numai pâine și apă, și nu-și liniștea nici mintea și, de multe ori, nici gura de la cugetarea și citirea Scripturilor[501].

3. Deci petrecând la aceștia de acum vreme îndelungată, când era vreme vorbea cu dânșii despre Creștinătate și, așa, întâi l-a umilit pe măscărici, apoi pe femeie, apoi toată casa lui. Și, botezându-se ei, de atunci înainte s-au lepădat de a mai face comedii [de a mai juca teatru] și, ajungând la viața cea iubitoare de Dumnezeu, foarte se îndulcea de dânsul. Și i-a zis lui: „Vino, frate, să te facem slobod, de vreme ce tu din cea mai de rușine robie ne-ai făcut slobod pe noi”.

4. Atunci le-a spus lor: „Fiindcă a lucrat Dumnezeu, și voi ați voit, și s-a mântuit prin mine sufletul vostru, acum voi descoperi vouă taina: eu sunt pustnic slobod, de neam egiptean, însă, milostivindu-mă spre voi, care petreceați întru multă înșelăciune, mă vândui pe sine vouă, ca voi, slobozindu-vă de mari păcate, să vă

---

[500] Câteva ceva despre Avva Serapion aflăm și în *Lavsaiconul* editat la Alba Iulia. El este pomenit prin câteva rânduri și în *Istoria monahilor din Egipt (ed. cit.,* cap. 18). În *Lavsaiconul* de la București (cap. 37) avem o versiune mai extinsă a vieții lui. Toate aceste variante diferă semnificativ, însă se întregesc reciproc. După *Lavsaiconul* din urmă, „Sidonie” se traduce prin „Pânzarul”, din pricina giulgiului său.

[501] *Trad. lit.* Nu lăsa nici mintea, nici gura să se odihnească sau să se îndeletnicească (prea mult) cu cele lumești, ci le ostenea la cugetarea cuvintelor Scripturii și la citirea lor.

mântuiți; deci, fiindcă ceea ce am voit aceea a făcut și Dumnezeu, mă voi duce, ca așa și altora să ajut.

5. Acestea zicând, le-a dat lor aurul, iar ei nu voiau să-l ia, iar ei îl îndemnau pe dânsul să dea aurul săracilor, „de vreme ce, ziceau, se făcuse lor arvună de mântuire”. Iar el a zis lor: „Voi să-l dați, că este al vostru [și nu al meu]. Că eu nu dăruiesc bani străini săracilor”. Iar ei, luând aurul, îl rugau pe dânsul și-i ziceau să petreacă împreună cu dânșii, adeverind că: „De acum te vom avea ca pe un Părinte și stăpân al sufletelor noastre”.

6. Iar după ce mult rugându-l, a-l pleca n-au putut, îl pofteau ca măcar o dată pe an să-i cerceteze. Și, făgăduindu-se lor Fericitul, s-a mutat de acolo în Lakedemonia; unde, aflând de oarecine din cei mai de frunte ai cetății că este maniheu cu eresul împreună cu toată casa sa, iar la altele era bărbat îmbunătățit, ținându-se de evlavie, acestuia iarăși prin altul oarecine se vându pe sine; iar după doi ani acela s-a îndepărtat de eres, iar el a împreunat toată casa lui cu Biserica, apoi, luându-i și pe aceia, înconjura lumea bine-făcând oamenilor, pe cât putea.

II. Din viața Sfântului Ioanichie[502]

1. Marele Ioanichie, pornind din Efes și ducându-se în Canturia, s-a întâlnit pe cale cu niște călugărițe – mamă și fiică. Fiica era silită către porniri neastâmpărate, iar mama se sârguia ca prin sfătuiri să potolească valurile trupului ei.

2. Deci, cu acestea întâlnindu-se el, durându-l la suflet pentru patima fecioarei, a chemat copila la sine, căreia i-a și poruncit să pună mâna pe grumajii lui; care lucru și făcându-se precum a poruncit, se ruga ca fecioara să se izbăvească de răutatea care o supăra, iar acea patimă cumplită să cadă peste dânsul. Și așa ea, de războiul trupului izbăvindu-se, s-a dat pe sine în ceata călugărițelor, precum era și mai-nainte, iar acel război cumplit s-a ridicat acum asupra Sfântului.

3. Însă el răbda, ostenindu-și trupul cu mari nevoințe. Deci pricepând că gândurile cele necuvioase îl împingeau pe dânsul spre fapte ce nu erau bune, aflând prin acele locuri un balaur din cele târâtoare [un șarpe uriaș] locuind într-o peșteră, îndată se dădu aceluia spre mâncare, cu sila gătindu-l și fără de voie de trupul său a se apuca; astfel a ales mai vârtos a muri decât bunul neam al sufletului voilor trupului a-l robi.

---

[502] Sfântul Ioanichie cel Mare e pomenit pe 12 mai. Întâmplarea de față o avem într-o formă asemănătoare și în *Viețile Sfinților.* După versiunea de acolo, fata ardea să plece în lume și să se mărite, dar diavolul o ispitea cu război trupesc ca să părăsească călugăria.

4. Iată, dar, cum cel ce s-a dat pe sine balaurului, pe gândurile cele rele, semințele balaurului [diavol], îndată le-a izgonit. Și așa toată voia cea trupească ce îl supăra pe dânsul acum se veștejea și murea; îndată s-a omorât și însăși fiara, iar de atunci nevoitorului i s-a dat putere asupra tuturor fiarelor celor văzute și nevăzute[503].

III. Din viața Sfântului Eftimie

1. Vrând dumnezeiescul Eftimie a se muta din aceste pământești, a chemat pe ucenicii săi și le-a zis: „Părinții și frații mei iubiți întru Domnul și fiilor, iată, eu merg pe calea cea mai de pe urmă a Părinților mei, însă vouă vi se cuvine ca pe dragostea cea către mine *prin păzirea poruncilor* a o arăta, a căror înainte-mergătoare este dragostea care leagă, adică aceea a desăvârșirii în faptele bune (cf. Col. 3: 14); că ce este sarea pentru pâine, aceea este dragostea pentru faptele bune și, fără de dânsa, cu neputință este a se îndrepta precum se cuvine fapta bună; fiindcă și fapta bună prin dragoste și smerita-cugetare temeinică se cunoaște.

2. Că smerita-cugetare, pe cel ce se îndeletnicește cu ea, îl suie la înălțimea isprăvilor [îndreptărilor], iar dragostea îl ține neprimejduit și din înălțimea aceea nu-l lasă a cădea; iar că dragostea este mai mare decât toate este lucru arătat din însăși pilda Stăpânului și Ziditorului: că pentru dragostea cea pentru noi de voie S-a smerit pe sine și S-a făcut ca noi; iar nouă Acestuia ni se cuvine neîncetat a ne mărturisi și laudă a-I aduce, și, celor ce sunt întru necazuri, pe cât ne este puterea a le ajuta.

3. Dragostea este pecete a sufletului, precum și Domnul nostru a poruncit Ucenicilor Săi, zicând: *Întru aceasta vă vor cunoaște toți că sunteți Ucenicii Mei: de vă veți iubi unii pe alții* (Ioan 14: 35). Deci, pentru care pricină zice că vă vor cunoaște pe voi? Este limpede că și pentru oameni, dar mai vârtos pentru

---

[503] În varianta din *Viețile Sfinților* se încheie așa: „Apoi, aflând undeva un balaur înfricoșător încuibat în crăpăturile pământului, a cugetat să se dea pe sine balaurului spre mâncare, voind mai bine a muri decât să se învoiască cu gândurile cele necurate și să-și prihănească trupul său cel curat. Deci s-a aruncat pe sine înaintea balaurului, ca să fie mâncat de el. Însă șarpele nici n-a voit a se atinge de dânsul, ci, atunci când îl întărâta pe el Sfântul Ioanichie, îndată a murit. Din acel ceas au pierit de la dânsul toate gândurile necurate, s-a stins patima, a încetat pofta și s-a întors pacea în trupul lui. Deci i s-a dat lui de la Dumnezeu stăpânire peste balaurii cei văzuți și peste cei nevăzuți, ca să calce peste dânșii și să sfărâme capetele lor”.

puterile cele de-a dreapta și de-a stânga, adică pentru îngerii și dracii din ceasul morții (cf. și Matei 25: 12)[504].

4. Că, dacă vor vedea potrivnicii semnul dragostei călătorind împreună cu sufletul, cu frică se vor depărta de la dânsul; iar atunci se vor bucura cu el toate Sfintele Puteri. Deci, să ne nevoim, iubiților, a o câștiga pe ea după puterea noastră, ca să nu ne apuce pe noi vrăjmașii noștri.

5. Deci de te va chema fratele tău fiind tu la rucodelia ta, sârguiește-te a afla ce voiește și fă pe aceea [pentru care te-a chemat] lăsând pe altul [lucrul altuia încredințat ție]. De va fi vreun lucru având plată, împărtășească-se cu tine și fratele tău, și nu zavistui lui[505]; iar de va fi lucru mic și va zice unul către celălalt «du-te frate de lucrează altceva, că eu singur voi face aceasta», să-l asculte pe el; că cel ce ascultă acela este mare.

6. De te vei duce într-un loc ca să locuiești și vei lua chilie sau vei zidi, cheltuind cu dânsa, iar după o vreme o vei lăsa și în răstimp va petrece într-însa vreun frate, apoi iarăși după puțin vei voi să te întorci într-însa, să nu voiești să-l scoți pe dânsul de acolo, ci caută-ți ție altă chilie, că altminteri greșești lui Dumnezeu; iar dacă de bună voia lui va voi să se dea în lături, nevinovat ești, iar de ai lăsat oarece lucruri în chilie și el le-a cheltuit, să nu le ceri de la dânsul.

7. Iar când vei pleca din chilie, vezi să nu iei trebuința ei cu tine, ci las-o pe ea unui frate sărac și Dumnezeu va iconomisi oriunde vei merge. De vei locui cu vreun frate și gândul tău voiește a te lega întru mâncare[506], zi gândului tău că «neputincios este cel ce este aici, stăpânul meu este»; dacă voiești cumva să te înfrânezi mai mult, ia-ți ție o chilioară deosebi și nu necăji pe fratele tău cel neputincios.

IV. Din Pateric

1. Mers-a odinioară oarecine din Bătrâni la Avva Ioan, cel din naștere famen, și, grăind ei unul cu altul, a zis Avva Ioan: „Când eram în Schit, lucrurile sufletului erau lucrul nostru, iar rucodelia

---

[504] Dragostea ne arată priveliște îngerilor și oamenilor, ea ne arată adică în adevărata noastră față înaintea celor de sus și a celor de jos, spre înfricoșare dracilor și spre minunare îngerilor în ceasul morții, așijderea și în fața oamenilor, fie ei buni sau răi. Cu această pecete ne vor cunoaște toți, indiferent de legătura ce o avem cu ei.

[505] Nu-l privi cu ochi rău, îngrijindu-te să iei numai tu plata.

[506] De voiești a stabili oarece dietă fixă după firea ta, nesocotind poate neputința sau nevoile celuilalt.

a aveam sub cele ale sufletului[507], iar acum lucrul sufletului s-a făcut ca un lucru de jos[508]”.

2. Și l-a întrebat pe dânsul fratele, zicând: „Cum de zici aceasta, Părinte?” Răspuns-a Bătrânul: „Toate cele ce se fac după porunca lui Dumnezeu sunt lucru al sufletului, iar a lucra pentru sine și a aduna, aceasta trebuie a o socoti lucru de jos”.

3. Zis-a iarăși fratele: „Lămurește-mi pricina aceasta”. Răspuns-a Bătrânul: „Iată, auzi despre mine că sunt bolnav și ție ți se cade a mă cerceta, iar tu zici: «Oare să părăsesc rucodelia mea și să mă duc? Nu, ci voi împlini lucrul meu, și numai atunci mă voi duce». Și poate că îți vine ție și altă pricină, și tot așa, și nu vei merge deloc. Și iarăși, altul îți zice ție: «Dă-mi, frate, o mână de ajutor!», și tu zici: «Să las eu rucodelia mea și să merg să lucrez împreună cu tine?»; deci, de nu vei merge, calci porunca lui Dumnezeu, care este lucrul sufletului, și faci lucrul tău de jos, care este lucrul mâinilor tale”.

4. Zis-a Avva Antonie: „De la aproapele este și viața, și moartea: că, de vom dobândi pe fratele nostru, pe Dumnezeu dobândim și, de vom sminti pe aproapele, lui Hristos greșim”.

5. Zicea Avva Ioan Colovul: „Nu este cu putință să se zidească o casă de sus în jos, ci din temelie în sus”. Zisu-i-au lui: „Ce este cuvântul acesta?” Și a răspuns Bătrânul: „Temelia este aproapele, [vezi ce faci] ca pe dânsul să-l dobândești. Și datori suntem ca pe aceasta să o facem mai întâi, că întru dânsul atârnă toate poruncile lui Hristos (cf. Matei 22: 37-40)”.

6. Un frate a întrebat pe un Bătrân, zicând: „Cum de sunt și acum unii ostenindu-se întru viețuiri [petreceri aspre] și nu câștigă har ca cei de demult?” Zis-a Bătrânul: „Atunci dragoste era, și fiecare trăgea pe aproapele său în sus, iar acum, răcindu-se dragostea, fiecare pe aproapele său în jos îl trage; și pentru aceasta nu dobândim harul”.

7. Zicea Avva Agathon: „De mi-ar fi fost mie cu putință a afla lepros și a-i da lui trupul meu și a-l lua pe-al lui, cu dulceață aș fi făcut aceasta, că aceasta este dragostea cea desăvârșită”.

8. Se spunea despre acesta că, venind odată în cetate ca să-și vândă vasele, a aflat un om străin în uliță lepădat bolnav, pe care nu avea cine să-l grijească; și Bătrânul a petrecut împreună cu dânsul luând chilie cu chirie; și din rucodelie plătea chiria, așijderea și pentru celelalte trebuințe ale bolnavului cheltuia din ce câștiga; și au petrecut patru luni până s-a tămăduit bolnavul, iar

---

[507] πάρεργον. Sau: „le aveam ca secundare”. Altfel spus, „ascultările privitoare la lucrul mâinilor nu ni se făceau împiedicare pentru lucrurile sufletului”.

[508] πάρεργον.

atunci Bătrânul s-a dus cu pace în chilia sa.

9. Altădată iarăși s-a dus acesta în cetate să-și vândă vasele și a aflat pe oarecare bubos zăcând lângă drum. Și i-a zis lui bubosul: „Unde vei vinde vasele tale, acolo să mă pui”. Și a făcut așa. Iar când a vândut un vas, i-a zis lui bolnavul: „Cu cât l-ai vândut?” Și i-a zis lui Bătrânul: „Cu atât”. Și i-a zis lui acela: „Cumpără plăcintă”. Și i-a cumpărat. Și iarăși, de câte ori vindea câte un vas, îl întreba pe dânsul „cu cât?”, și răspundea „cu atât”, și iarăși zicea bolnavul „cumpără-mi aceea”, și îi cumpăra.

10. Deci, după ce a vândut toate vasele și a făcut asemenea, a voit să se ducă. Și i-a zis lui bubosul: „Te duci?” Zis-a Bătrânul: „Da”. Și i-a zis acela: „Fă dragoste iarăși și mă du de unde m-ai găsit”. Și, ridicându-l, l-a dus în locul unde era mai-nainte. Atunci a zis către Bătrânul: „Blagoslovit ești, Agathoane, de Domnul în cer și pe pământ”. Și, ridicându-și Bătrânul ochii săi, n-a văzut pe nimeni, că era Îngerul Domnul ce venise să-l ispitească pe el.

11. Se povestea despre dânsul că, oriunde se afla, se sârguia a sluji tuturor: de trecea cu luntrea, el era cel dintâi care apuca lopata [vâsla], iar când veneau frații la dânsul, îndată după rugăciune mâna lui punea masa, că era plin de dragostea lui Dumnezeu.

12. Era un oarecare Bătrân la Chilii pe nume Apollo; și, de venea cineva poftindu-l pe el la vreun lucru oarecare, cu bucurie mergea zicând: „Cu Hristos am să lucrez astăzi pentru sufletul meu”.

13. Zis-a Avva Theodor al Enatului: „Când eram tânăr petreceam în pustie; și m-am dus odată în pitărie ca să fac două frământături, și am aflat acolo pe un frate vrând să facă pâini, și nu avea cine să-i dea mână de ajutor; iar eu am lăsat pe ale mele și i-am dat lui o mână de ajutor.

14. Iar după ce am isprăvit, a venit alt frate, și l-am ajutat și pe acela și a făcut pâinișoarele, și iarăși al treilea a venit, și am făcut asemenea, și după dânsul altul și iarăși altul, până la masă; și am făcut cu totul șase frământături. Iar mai pe urmă, contenind cei ce veneau, am făcut și cele două frământături ale mele, și așa m-am dus”.

15. Zis-a Avva Antonie: „Niciodinioară n-am cinstit folosul meu mai mult decât al fratelui”.

16. Zis-a Avva Petru despre Avva Macarie: „Mergând el odată la un pustnic și aflându-l pe dânsul bolnav, îl întreba ce ar vrea să mănânce, în chilia lui nefiind nimic, iar acela zicând că pogace[509], pentru aceasta Bătrânul n-a pregetat să se ducă chiar în

---

[509] Πάστειλον, un fel de terci sau turtă de orz sau de mălai.

Alexandria. Și, după ce a cumpărat, a adus bolnavului, fără a cunoaște cineva ce s-a făcut”.

17. Povestit-a Avva Iosif despre Avva Agathon, zicând: „Avea un cuțitaș[510] cu care lucra; și a venit un frate la dânsul care a lăudat cuțitașul. Iar Bătrânul nu l-a lăsat pe fratele să zică [continue] până ce nu i l-a dat”.

18. Se spunea despre Avva Pimen că ședea în Schit cu doi frați ai lui, iar cel mai mic îi necăjea pe ei. Și a zis Avva Pimen celuilalt frate: „Acest [frate mai] mic ne slăbănogește pe noi. Scoală-te, să ieșim de aici!” Și, sculându-se, l-au lăsat pe dânsul. Și, văzând acela că au plecat, a ieșit; iar după ce i-a văzut pe dânșii duși departe, a început a alerga după ei și a striga.

19. Și, văzându-l pe dânsul Avva Pimen, a zis fratelui său: „Să așteptăm pe fratele, că se ostenește”. Iar după ce a venit acela la dânșii, a făcut metanie zicând: „Unde vă duceți și mă lăsați singur?” Zisu-i-a: „Pentru că ne necăjești, pentru aceea ne depărtăm”. Iar el a zis: „Da, da: unde voiți, să mergem împreună!”

20. Și, văzând Bătrânul nerăutatea fratelui, a zis către celălalt frate: „Să ne întoarcem, frate, că nu voind el face acestea, ci diavolul este cel ce face lui acestea”. Și, întorcându-se, au venit în locul lor.

21. Venit-au odată saracinii și au dezbrăcat pe Avva Sisoe și pe fratele său și, lăsându-i, s-au dus. Iar după ce s-au dus saracinii, ei au ieșit în pustie ca să afle ceva de mâncare, și, aflând Bătrânul balegi de cămile, fărâmându-le, a aflat într-însele grăunțe de orz. Și, alegându-le, unul îl mânca, iar altul îl punea în mâna sa.

22. Și, venind fratele și aflându-l pe el mâncând, a zis: „Aceasta este oare dragostea, că ai aflat mâncare și mănânci singur, și pe mine nu m-ai chemat?” Răspuns-a Bătrânul: „Nu ți-am făcut strâmbătate, frate, iată, partea ta o păstrez în palma mea”.

23. Se spunea despre Avva Pafnutie că nu degrabă bea vin: călătorind el odată, s-a pomenit într-o ceată de tâlhari, care atunci beau vin, și-l cunoștea pe dânsul vătaful tâlharilor. Și, văzându-l tare ostenit, a luat un pahar cu vin și a luat în mână sabia și a zis Bătrânului: „De nu vei bea, te voi omorî!”

24. Și, cunoscând Bătrânul că voiește să facă porunca lui Dumnezeu, vrând să-l câștige pe dânsul, a luat și a băut. Iar vătaful de tâlhari s-a pocăit lui, zicând: „Iartă-mă, Părinte, că te-am necăjit!” Și a zis Bătrânul: „Cred lui Dumnezeu că, pentru paharul acesta, va face cu tine mila Sa, și în veacul acesta, și în cel ce va să fie”. Și a zis vătaful de tâlhari: „Cred lui Dumnezeu că de

---

[510] σμιλίον, un fel de briceag sau scalpel, folosit de cizmari sau de alți meșteșugari.

acum nu voi mai face rău cuiva”. Și a dobândit [Bătrânul] toată ceata de tâlhari, lăsându-și voia sa pentru Domnul.

25. Povestit-a oarecine că un magistrat din divan[511], tânăr și frumos la chip, avea un prieten din cei luminați, ce avea o femeie tânără; acesta îl chema adeseori pe magistrat în casa sa și mânca cu el alături de femeia sa, care magistrat venea cu toată dragostea. Dar femeia începu a nutri gânduri către magistrat, fără știința acestuia. Și, stăpânită fiind de gânduri, s-a îmbolnăvit și zăcea.

26. Pentru aceasta, bărbatul ei a chemat doctori, de la care a aflat că femeia nu are nicio boală trupească, ci mai degrabă sufletească. Deci, rugând-o pe dânsa bărbatul ei și în tot chipul silindu-se a se înștiința de pricina bolii, a plecat-o astfel ca să-i spună lui adevărul, zicând: „Știu, domnul meu, că ori din dragoste, ori din simplu obicei purtându-te, aduci aici fețe tinere, iar eu, ca o femeie ce sunt, am pătimit către magistrat”.

27. Și, auzind bărbatul ei, a tăcut. Iar după câteva zile, dacă a venit magistratul după obicei, bărbatul acesteia i-a spus lucrul cu de-amănuntul. Auzind el acestea, nu numai că n-a luat gânduri spre dânsa, ci și foarte s-a întristat, nelăsând dragostea pe care le-o purta. Și a zis către bărbatul femeii: „Întru nimic nu te întrista, domnul meu, că Dumnezeu îi va ajuta”.

28. Și, ducându-se, și-a ras capul său și fața până la sprâncene, și așa a ridicat toată frumusețea aceea; și, înfășurându-se cu un șal[512], s-a suit la femeie și a aflat-o pe dânsa zăcând și pe bărbatul ei șezând aproape de dânsa. Și, descoperindu-se, i-a arătat ei capul și fața și a zis: „Așa mi-a făcut mie Domnul”.

29. Iar aceea, după ce l-a văzut pe dânsul dintr-o frumusețe ca aceea întru atâta nefrumusețe, s-a mirat. Și, ajutând Dumnezeu, după înainte-voirea magistratului, s-a ridicat de la dânsa războiul și îndată s-a sculat nemaisupărându-se de gândurile acelea. Iar magistratul, luându-și ziua bună, s-a dus și de atunci n-a mai venit la dânșii.

30. Un bătrân s-a îmbolnăvit în Schit și a poftit să mănânce pâine proaspătă. Și, auzind oarecine din frații cei nevoitori, a luat cojocul său și a pus într-însul pâini uscate și s-a dus în Egipt. Iar după ce a schimbat pâinile, a adus bătrânului.

31. Și, văzându-le pe dânsele calde, s-a minunat, iar bătrânul nu voia să guste, zicând: „Este sângele fratelui meu”. Și l-au rugat pe el bătrânii, zicând: „Pentru Domnul, mănâncă, ca să nu fie deșartă jertfa fratelui!” Și, rugat fiind, a mâncat.

---

[511] Apoftegma de aici nu se regăsește și în *Patericul* ed. Alba Iulia.

[512] φακιάλιον = turban, prosop.

32. Un pustnic, aflând pe un îndrăcit ce nu putea să postească, a rugat pe Dumnezeu să mute pe dracul într-însul, iar acela să se izbăvească. Și l-a ascultat Dumnezeu, iar dracul, depărtându-se de omul acela, a intrat în pustnic. Iar pustnicul, fiind înghesuit de dracul, se îndeletnicea întru nevoință, petrecând în post și în rugăciuni. După puține zile însă, pentru dragostea lui, a izgonit Dumnezeu pe dracul și de la dânsul.

33. Era un monah oarecare ce avea sub dânsul alt monah; iar acela viețuia într-o chilie la zece mile depărtare de dânsul. Și i-a zis lui gândul: „Cheamă pe fratele, ca să vină și să ia pâine”. Și iarăși a socotit întru sine: „Oare pentru pâine să ostenesc pe fratele și să meargă zece mile? Mai bine mă duc eu să-i duc pâine”. Și, după ce a luat pâinile, s-a dus către dânsul.

34. Și, pe când mergea, și-a lovit piciorul de o piatră; și, rănindu-și un deget, curgea mult sânge, iar el, din pricina durerii, a început să plângă, și îndată i-a stat îngerul înainte, zicând: „De ce plângi?” Iar el, arătându-i rana, i-a zis: „Pentru aceasta plâng”. Zis-a îngerul: „Nu plânge pentru aceasta, că și pașii pe care-i faci se numără pentru Domnul, și spre multă plată înaintea lui Dumnezeu se vor arăta ție”. Atunci, mulțumind nevoitorul lui Dumnezeu, călătorea bucurându-se; și, venind la fratele acela i-a adus lui pâinea și i-a povestit lui iubirea de oameni a lui Dumnezeu, iar apoi s-a întors.

35. Și a doua zi, după ce iarăși a luat pâine, s-a dus către alt monah; și s-a întâmplat atunci ca și acela să vină către dânsul, și s-au întâlnit unul cu altul pe drum. Și a zis cel ce se ducea către cel ce venea: „Comoară aveam (cf. Matei 13: 44; 19: 21), și tu ai căutat să o furi”. Iar el a zis lui: „Oare ușa cea strâmtă (cf. Matei 7: 14) te încape numai pe tine? Lasă-ne și pe noi să intrăm împreună cu tine”. Și abia grăind ei puțin, că îngerul Domnul s-a arătat lor și le-a zis: „«Sfădirea» aceasta a voastră ca o mireasmă de bun miros s-a suit la Dumnezeu!”

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘAPTEA

Că se cade ca pentru aproapele a pune și sufletul.

I. A lui Palladie

1. Într-o carte a lui Ippolit, cunoscătorul Apostolilor, am aflat o povestire ca aceasta: „Era în Corinth o fecioară de bun-neam și frumoasă deprinzându-se întru viață îmbunătățită. Dar, stând prigoana asupră, oarecare negustori de femei au pârât-o pe aceasta la judecătorul din acea vreme, care era elin (păgân), cum că hulește pe împărați și pe idoli, pe lângă acestea lăudându-i și frumusețea ei. După ce au adus-o pe ea înaintea acelui judecător păgân fără de Dumnezeu și îndrăcit spre femei, cu multă dulceață i-a ascultat pe dânșii.

2. Deci, după ce ea a fost adusă la acest ucigaș, văzând frumusețea ei, „dragostea” lui s-a aprins cu mult mai mult. Și, pornind el toată măiestria spre a o pleca, n-a putut nimic asupra ei, și, punând pentru aceasta pe viteaza la multe chinuri și neputând nici așa a o abate de la mărturisirea lui Hristos, tulburându-se el, a rânduit-o pe ea la casa de curvăsărie, poruncind celui ce era mai mare peste dânsele să-i aducă pentru dânsa treizeci de monede în fiecare zi.

3. Așadar, cel ce strângea plata faptei celei spurcate a dat-o pe dânsa în prăvălia spurcăciunilor tuturor celor ce o voiau. Iar ea, pe neastâmpărații ce veneau la dânsa, îi ruga zicând: „Rană am în locul cel ascuns, care pute grozav, și mă tem ca nu cumva cu îngrețoșarea rănii să ajungeți a mă ocărî. Lăsați-mă deci câteva zile și apoi veți avea stăpânie să mă aveți în dar”.

4. Cu aceste cuvinte plecându-i pe dânșii, îndată îi întorcea înapoi și ruga pe Dumnezeu cu prea-întinse rugăciuni și fierbinți lacrimi să o izbăvească de ispită. Iar Dumnezeu, Cel ce intră[513] în inimă, văzând că cu tot sufletul se îngrijește de curăție, a trezit inima unui magistrat tânăr și frumos și la omul cel dinăuntru, și la omul cel din afară, și a pus într-însul o dumnezeiască râvnă, așa încât să disprețuiască [treacă cu vederea] până și moartea.

5. Deci, ducându-se tânărul în chip de neastâmpărat, a intrat seara târziu la cel ce le hrănea pe acelea și i-a dat lui cinci monede, zicându-i: „Lasă-mă în această noapte ca să am pe această fată”. Și, intrând cu dânsa într-un loc ascuns, i-a zis: „Scoală, mântuiește-te pe sine!” Și, dezbrăcând-o pe dânsa de hainele sale și îmbrăcând-o cu ale lui, i-a zis: „Acoperă-te cu

---

[513] ἐμβατεύων, *trad. lit.,* dar și: Cel ce stăpânește inima, Cel ce adeseori o cercetează.

marginea hlamidei și ieși”. Iar ea, peste tot pecetluindu-se pe sine cu semnul cinstitei Cruci, a făcut așa și a ieșit din locul acela fără a se strica în vreun fel și s-a mântuit.

6. Iar a doua zi, după ce s-a cunoscut fapta, magistratul a fost adus la neîmblânzitul judecător; iar el, fiind dat fiarelor, a luat cununa muceniciei, ca cel ce s-a nevoit atât pentru sufletul său, cât și pentru cel al fericitei și pururea-pomenitei fecioare[514].

7. În anii turbaților vandali[515], multe locuri din Italia se făcuseră pustii, iar părțile Campaniei se făcură cu totul nelocuite: căci mulți, fiind robiți de aceștia, au fost duși în Africa, iar Paulin, Episcopul Nolelor[516], pe toate câte le avea spre trebuința episcopiei le-a împărțit robilor și celor lipsiți.

8. Însă, atunci când lui nu-i mai rămăsese nimic, a venit la dânsul o femeie văduvă zicând că pe fiul ei l-a dus în robie ginerele împăratului vandalilor, pentru aceasta cerând de la omul lui Dumnezeu prețul lui, poate așa o va învrednici Dumnezeu a lua de la dânsul, ca pe fiul ei să-l poată slobozi.

9. Iar cinstitul episcop cu toată sârguința și osârdia căuta împrejur de ar afla ceva ca să-i dea ei. Iar după ce n-a aflat nimic, a răspuns către dânsa, zicând: „Femeie, ce trebuie să-i dau nu am, însă mă dau pe mine rob sub stăpânire, ca pe fiul tău să-l dobândești, iar pe mine spre robie în locul lui să mă dai”. Așadar, aceea din gura unui bărbat ca acesta auzind-o, [sârguința lui o] socotea a fi mai vârtos batjocură decât milostivire, iar el, înțelegător fiind și ascuțit la minte, femeii ce se îndoia îi zicea să creadă că cele zise sunt adevărate și, pentru izbăvirea fiului ei, să

---

[514] Pentru viața acestei fecioare, să se cerceteze cele două versiuni în românește ale *Lavsaiconului,* între ele existând oarecare deosebiri. Dintre acestea, de notat este finalul povestirilor: „Iar preafericitul a primit cu bucurie năpustirea fiarelor, care l-au sfâșiat și l-au mâncat cu totul, rugându-se ca și Întâiul Mucenic Ștefan, cu care împreună împărătește încununat cu două cununi, cu a luptei și cu aceea prin care a mântuit pe fecioară” (ed. Alba Iulia, 1994, p. 130). „Slujitorul [magistratul] s-a predat și a fost aruncat fiarelor, ca și întru aceasta să fie rușinat demonul că tânărul s-a făcut mucenic îndoit: atât pentru sine, cât și pentru fericita aceea” (București, 1993, p. 118). Sfântul Ippolit, de care se pomenește la început, a fost scriitor creștin din Roma (c. 170-c. 235); el a scris lucrări precum *Respingere a tuturor ereziilor* și *Tradiția Apostolică,* de unde se și spune aici că era „cunoscător al Apostolilor”.

[515] Popor de neam germanic ce a avut un regat în Africa de Nord între anii 429 și 534 și care a pustiit și prădat Roma în 455. Fragmentul de mai jos, până la punctul 19, este cules din *Dialogurile* Sfântului Grigorie Dialogul, Cartea a III-a, cap. 1.

[516] Sfântul Paulin, episcop al Nolei (353/5-431), important scriitor bisericesc, autor de imnuri liturgice și poezii creștine.

nu se teamă a-l da pe el spre robie.

10. Deci s-au dus amândoi în Africa și, ieșind ginerele împăratului, văduva s-a apropiat de dânsul, rugându-l ca să dobândească pe fiul ei, iar barbarul acela, cu mândria îngrețoșându-se, nu numai că n-a vrut să facă aceasta, ci și de la a asculta [cererea ei] se lepăda.

11. Iar femeia a adăugat zicând: „Iar în locul fiului meu îl dau pe omul acesta, numai fă milă cu mine, și pe unul-născut fiul meu mi-l dă”. Atunci, acela, cu fața lină uitându-se la dânsul, l-a întrebat: „Ce meșteșug știe?” Iar omul lui Dumnezeu a răspuns zicând: „La vreun meșteșug sau la negoț nu mă pricep, dar știu să mă îngrijesc de grădină”.

12. Iar el, auzind acestea, cu multă bucurie l-a primit. Drept aceea, pe dânsul l-a luat rob, iar femeii i-a dat pe fiul ei, pe care și luându-l au părăsit Africa, iar Paulin a primit grija de lucrul grădinii.

13. Domnul lui intra adeseori în grădină, unde pe omul lui cel nou îl întreba asupra osebitor lucruri; cu vremea, cunoscându-l pe el că este înțelept, pe toți prietenii lui cei din casă părăsindu-i, cu dânsul de-a pururea vorbea și întru graiurile acestuia se desfăta; iar Paulin în fiecare zi aducea spre gătirea mesei stăpânului salate și alte verdețuri bine-mirositoare, iar după ce-și lua pâine, se întorcea la grija grădinii.

14. Deci, după ce în multă vreme a făcut aceasta, într-o zi, pe când domnul lui vorbea cu dânsul, Paulin i-a spus acestuia în taină: „Socotește ce vei face, că într-aceste zile împăratul va muri negreșit, iar tu va trebui să te îngrijești de împărăția vandalilor”.

15. Iar el, auzind acestea, ca cel mai mult decât toți era iubit de împărat, n-a trecut nicidecum sub tăcere ceea ce auzise de la grădinarul său, ci a vestit și împăratului său. Iar acesta, auzind, căuta să vadă pe bărbat. Și i-a zis lui ginerele lui: „El e cel ce mi-aduce în fiecare zi zarzavaturi din grădină; pe acesta îl voi face să le aducă la masa ta, ca să cunoști cine este cel ce mi-a adus acestea”.

16. Deci, gătindu-se împăratul să prânzească, salate și osebite verdețuri binemirositoare ținând în mână, acela a intrat la locul cu pricina. Iar împăratul, așa fără de veste pe dânsul văzându-l, s-a cutremurat și a chemat pe stăpânul lui, iar taina pe care mai-nainte o ascundea, acum o făcu arătată, și zicea: „Ceea ce ai auzit adevărat este: că în noaptea trecută am văzut în vedenie niște boieri șezând înaintea mea în divan, între care, împreună cu ei, era și acesta, iar prin judecata lor, biciul pe care-l aveam pentru judecata altora acum se luase de la mine. Deci întreabă-l pe dânsul cine este, că eu pe acest bărbat ce are numai o slujbă ca aceasta

nu-l socotesc a fi om prost”.

17. Atunci, ginerele împăratului, luând deosebi pe Paulin, îl întreba cine este. Către care omul lui Dumnezeu a răspuns zicând: „Sunt un rob pe care l-ai primit în locul văduvei”. Iar acela, cu durere și cu jurământ, îl întreba zicându-i să-i spună nu cine este acum, ci ce era în țara lui. Deci, strâmtorat fiind omul lui Dumnezeu și de jurăminte sfiindu-se și a le călca pe ele neputând, s-a mărturisit pe sine că este episcop.

18. Iar acela, auzind aceasta, foarte s-a temut și cu toată smerita-cugetare s-a purtat către dânsul zicând: „Cere de la mine orice voiești, ca în pământul tău cu prea mari daruri să te întorci”. Către care omul lui Dumnezeu a răspuns: „De voiești să-mi faci bine, una este cea pe care o cer: să slobozi pe toți robii din cetatea mea [care au fost aduși aici]”.

19. Care cerere a și fost împlinită, și îndată în toată Africa toți robii aceia au fost căutați, și câți au fost găsiți au fost suiți în corăbii împreună cu Paulin, iar spre adeverirea [mulțumirea] preacucernicului Paulin, acelea au fost pline cu grâu. Iar după puțin s-a săvârșit și împăratul vandalilor, iar cu slobozirea lui Dumnezeu, biciul pe care-l folosise spre osândirea sa și spre pedepsirea credincioșilor, acum l-a lepădat, precum Paulin a spus mai-nainte[517].

20. Într-o zi, un diacon a fost prins de longobarzi[518], care îl țineau legat la dânșii, căci cei ce l-au prins voiau să-l omoare. Și, iată, ziua spre seară plecându-se, Sanctul, omul lui Dumnezeu, care locuia între longobarzi, se ruga de aceia ca să dăruiască viață diaconului, însă ei nu se plecau.

21. Deci, văzând preacucernicul bărbat că moartea diaconului e ferm hotărâtă, îi ruga pe dânșii ca măcar spre păzire să i-l dea. Și, răspunzând, ei au zis: „Spre păzire ți-l dăm, însă cu o hotărâre ca aceasta: ca, de va fugi el, tu să mori”. Și, cu osârdie primind aceasta cinstitul bărbat, pe diaconul cel mai-nainte zis l-a luat în grija sa.

22. Iar la miezul nopții, când toți longobarzii erau ținuți cu somn greu, deșteptând el pe diacon, a zis către el: „Scoală-te și

---

[517] Iar „dialogul” continuă: „Iar robul lui Dumnezeu Paulin grăise adevărul. Mai mult decât atât, dându-se pe sine în robie, a condus mulțime mare înapoi în slobozenie, urmându-L pe Hristos, Care a luat chip de rob pentru a ne izbăvi de robia păcatului (cf. Filip. 2: 7; Rom. 6: 15-23). Urmând pilda lui Hristos, Paulin a ales de voie pentru o vreme chipul robului, ca apoi să se bucure cu mulți de slobozenie *(op. cit.* cap. 1, 1)”.

[518] Din aceleași *Dialoguri,* Cartea a III-a, cap. 37, e luat și acest fragment.

fugi degrabă, că te-a izbăvit Atotputernicul Dumnezeu”. Iar diaconul, aducându-și aminte de făgăduințele lui, i-a răspuns zicând: „Să fug, părinte, nu pot, că de voi fugi, te vor ucide fără nicio zăbavă”. Iar el îl silea să fugă zicând: „Scoală-te și te du, Atotputernicul Dumnezeu te va izbăvi, că eu sunt în mâna Lui (cf. Sirah 33: 14-15), și atât pot să-mi facă mie, pe cât El va slobozi”. Și a fugit diaconul, iar el a rămas acolo de ca și cum ar fi fost înșelat.

23. Iar dimineață făcându-se, au venit la dânsul longobarzii căutând pe diacon, iar preacucernicul Sanctul a zis către dânșii: „Diaconul a fugit”. Iar ei au zis către dânsul: „Știi bine că, precum te-ai făgăduit, așa vei avea”. Iar robul lui Dumnezeu, luând îndrăzneală, a zis: „Știu”. Și ei au zis către dânsul: „Tu ești om bun și nu voim ca, prin felurite munci chinuindu-te, să te omorâm. Deci alege-ți moartea pe care o voiești”. Către care omul lui Dumnezeu a răspuns zicând: „În mâna lui Dumnezeu sunt și, cu orice moarte va slobozi El ca să mor, cu aceea să mă omorâți”. Atunci toți barbarii au hotărât să-i taie capul.

24. Deci, cunoscând longobarzii locului aceluia că Sanctul, cel ce era între dânșii la mare cinste pentru sfințenia lui, era să se omoare, din obișnuita lor cruzime de moartea lui bucurându-se, s-au adunat cu toții stând încordați și moartea lui așteptând. Așa, după ce a fost pus el în mijloc, din toți acei longobarzi a fost ales unul singur – care adică cu vârtutea trupului era mai deosebit decât ceilalți, pentru care nimeni nu era a se îndoi – pentru a-i tăia capul cu o singură lovitură.

25. Iar el [Sanctul] a cerut să i se dea puțin răgaz ca să se roage; și, luând, s-a așezat pe pământ ca să se roage. Dar, zăbovind el la rugăciune, apropiindu-se cel ales spre uciderea lui, l-a îmboldit cu piciorul, zicând: „Scoală și îngenunchind întinde-ți grumazul!” Iar el, precum i s-a poruncit, așa a făcut. Iar acel mâncător de cruzime [gâde], luând sabia goală, și-a ridicat brațul întru putere spre înălțime ca să-l lovească, însă brațul lui a rămas țeapăn întins spre înălțime.

26. Atunci, toți longobarzii care se adunaseră au început a lăuda pe Dumnezeu, foarte minunându-se de ceea ce se făcuse. Și, apropiindu-se de Sfântul, îl rugau să se scoale și să tămăduiască brațul ucigașului. Iar el, după ce s-a sculat, a zis: „Nicidecum nu mă voi ruga pentru dânsul, de nu-mi va da mie mai-nainte jurământ că nu va omorî cu mâna sa om Creștin”. Iar ucigașul acela, silit fiind de chinul la care era supus, s-a jurat că de atunci înainte nu va ucide niciun om Creștin. Atunci Sfântul i-a poruncit să-și pogoare mâna sa, iar el îndată a pogorât-o și sabia sa a întors-o în teacă.

27. Iar toți longobarzii care erau de față, cunoscând sfințenia

bărbatului, boi și oi și altele ca acestea din cele luate de la alții au început a pune înaintea lui, dar omul lui Dumnezeu nu a primit acestea, ci alte daruri a cerut, zicând: „De voiți să dăruiți ceva, pe toți robii pe care îi aveți dăruiți-mii, ca așa să am de unde mă ruga pentru voi Atotțiitorului Dumnezeu. Iar ei s-au făgăduit; și pe toți robii cei de la dânșii i-au slobozit; căci așa iconomisise Pronia cea de sus: că dacă singur de sine pentru unul se dăduse a muri, să poată astfel pe mulți de moarte să-i izbăvească[519].

28. Încă tânăr fiind Sfântul Savva[520], petrecea în mănăstirea ce se cheamă Flaviana; într-o zi de iarnă, pitarul de acolo și-a udat hainele, pe care, pentru că era iarnă și nu avea unde să le usuce, le-a pus în cuptorul de acolo, iar trecând noaptea, pitarul le-a dat uitării. Ivindu-se o trebuință de năprasnă, însuși Savva împreună cu alți călugări și cu pitarul au început să frământe aluatul, iar cuptorul a trebuit să fie aprins, hainele, precum am zis, din pricina uitării rămânând înăuntru.

29. Și văpaia iată, ridicându-se, cuptorul întru pomenire venindu-i, când nu mai era cu putință a isprăvi ceva, înfricoșat văpaia îngrozind, de mâhnire la inimă se bătea și de întristare era ținut.

30. Însă Savva, nesuferind a-l vedea pe fratele așa mâhnit – deși nici el nu se ardea mai puțin la cele dinăuntru –, nu băgă de seamă nici de trup, nu băgă de seamă nici de foc, ci, cu semnul crucii îngrădindu-se, precum se afla, îndată înăuntrul cuptorului a intrat și, văpaia călcând-o, precum pe îndulcire mai-nainte, hainele din foc le-a scăpat, iar el a ieșit nevătămat, nu atât pentru blagocestie, precum de demult cei trei tineri, cât pentru iubirea frăției s-a rușinat văpaia de dânsul[521].

---

[519] Sau, după versiunea din *Dialoguri:* „Și astfel, prin Pronia cea de sus, prin mergerea la moarte a unuia pentru altul, mulți au fost izbăviți de moarte”.

[520] Din viața Sfântului Savva.

[521] Sfântul Savva intrase în mănăstirea Flaviana în 507, la numai opt ani. Aceasta avea un număr de 60-70 de monahi. Încă din fragedă vârstă el trăia ca un viețuitor îmbunătățit: posturi, lipsire de somn, învățase Psaltirea pe de rost (pentru care a fost făcut citeț) și altele. Minunea aceasta a ieșirii în chip nevătămat din foc, prima, pare-se, dintr-un șir nenumărat, este plasată de hagiografi cândva după vârsta de opt ani (cf. Joseph Patrich, *op. cit.* p. 38.). *Viețile Sfinților* (5 decembrie) continuă: „O, minune! Precum altădată tinerii, prin credință, nu s-au ars în cuptorul Babilonului, așa și copilul Savva, prin dragostea cea către frate, a ieșit din cuptor nevătămat, aducând în mâinile sale hainele fratelui nevătămate, asemenea și ale sale rămânând nearse”.

PRICINA A TREIZECI ȘI OPTA

Că cel ce întru Domnul are dragoste și smerenie se sârguiește nu numai a nu întrista pe aproapele, ci și a-l ajuta în tot felul, și pe toate cele ale lui a le face ca pe ale sale.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Agathon: „Niciodinioară n-am dat pomană, ci dragostea mea era a da și a lua, socotind că aceasta îmi este dobândă a fratelui meu și lucru al rodirii”[522].

2. Doi frați erau la chilii, și unul dintr-înșii era bătrân, și-l ruga pe cel mai tânăr zicând: „Să petrecem împreună, frate”. Iar el i-a zis lui: „Eu păcătos sunt și nu pot petrece împreună cu tine, Avva”. Și el îl ruga zicând: „Ba vom putea”. Că bătrânul era curat și nu voia să audă că fratele are gânduri de curvie. Și i-a zis lui fratele: „Lasă-mă o săptămână și iarăși vom vorbi”.

3. Deci, după o săptămână, vrând cel mai tânăr să-l ispitească pe dânsul, i-a zis: „Întru mare ispită am căzut în săptămâna aceasta, Părinte: că, ducându-mă în sat pentru o trebuință, am căzut cu o femeie. Oare mai este pocăință?” Răspuns-a fratele: „Da”. Zis-a bătrânul: „Eu voi purta jumătate de păcat și tu jumătate”. Atunci i-a zis fratele: „Acum putem să fim împreună”. Și au petrecut unul cu altul până la sfârșit.

4. Mers-au odinioară trei frați la seceră și și-au luat șaizeci de brazde[523], iar unul dintr-înșii s-a îmbolnăvit încă din prima zi la chilia sa. Și a zis unul din cei doi celuilalt: „Iată, frate, vezi că s-a bolnăvit fratele nostru, deci silește-ți puțin gândul tău, și eu puțin, și cred că prin rugăciunile lui vom secera locul lui”.

5. Deci, isprăvindu-se lucru, când voiau să se ducă să ia plata, chema și pe fratele zicând: „Vino de-ți ia plata, frate”. Iar el a zis: „Ce plată să-mi iau, nesecerând nimic?” Iar ei au zis: „Prin rugăciunile tale se făcu secerișul; vino dar și-ți ia plata!” Iar el tot nu se pleca.

6. Și multă sfădire făcându-se între dânșii, s-au dus către un Bătrân mare ca să se judece. Și i-a zis lui fratele: „Părinte, ne-am dus câte trei la seceriș și în aceeași zi m-am îmbolnăvit și m-am

---

[522] În *Pateric* (Avva Agathon, 17) avem așa: „Același Avva Agathon a zis: «Niciodată n-am dat dragoste, adică milostenie; ci milostenia mea era a da și a lua, socotind că folosul fratelui meu este lucru al rodirii»”. Dragoste, pomană, milostenie sunt de fapt variante de traducere ale lui αγάπη. Din noi se accentuează milostenia duhovnicească ca împreună-pătimire, precum au întărit mai-nainte și alți Părinți.

[523] În *Pateric* (Colecția anonimă, XII, 18): „măsuri de arătură”.

întors în chilia mea, iar frații mă silesc să iau plata pentru secerișul pe care l-au secerat ei, eu niciun ceas secerând”. Zis-au și aceia: „Noi trei am luat șaizeci de brazde și, chiar trei de am fi fost, nu le-am fi putut săvârși, dar, pentru rugăciunile lui, amândoi degrabă am isprăvit secerișul, și noi îi zicem să-și ia plata sa și el nu voiește”.

7. Și, auzind Bătrânul, s-a minunat; și a zis către fratele ce era cu dânsul: „Lovește în toacă ca să se adune toți frații”. Și, venind toți, le-a zis Bătrânul: „Veniți, fraților, de auziți astăzi judecată dreaptă!” Și le-a povestit lor toate. Iar ei l-au osândit pe fratele să-și plata sa și să facă orice voiește, și s-a dus fratele plângând și mâhnindu-se.

8. Ziceau Părinții că dator este fiecare pe cele ale aproapelui să le aibă ca ale lui, și să pătimească împreună cu dânsul întru toate, și împreună să se bucure, și împreună să plângă cu dânsul, și așa să fie cu așezarea: de ca și cum ar fi îmbrăcat cu trupul aceluia, precum este scris: *Că toți suntem un trup întru Hristos* (Rom. 12: 5). Și iarăși: *Și inima mulțimii celor ce au crezut era una* (Fapte 4: 32).

9. Un frate locuia împreună cu alt frate, și, cunoscându-l pe el că a căzut cu slujnica care le aducea cele de trebuință, n-a mustrat pe fratele, ci, tăcând, ofta și pentru dânsul cu rugăciune se ruga, și-l poftea și pe acela ca să se roage pentru dânsul, zicând: „Multe am păcătuit și voiesc ca, mai-nainte de sfârșit, să mă izbăvesc de păcate”. Iar cel ce greșise, minunându-se de umilința lui și sârguindu-se împreună cu dânsul, în răstimpul acela s-a sfârșit cel ce nu păcătuise. Iar după aceasta i-a stat înainte în vis, descoperind fratelui lucrul.

10. Povestit-a un bătrân[524]: „Patru prezbiteri au dat mâna unii cu alții ca să petreacă vremea de acum cu un suflet și cu un nărav, și iarăși în ceruri împreună să se afle, crezând Stăpânescului glas, care zice: *Dacă doi din voi se vor întocmi pe pământ, pentru tot lucrul oricare vor cere va fi lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri* (Matei 18: 19).

11. Deci trei dintre ei stăruind se nevoiau în pustie, iar celălalt le slujea lor la cele de trebuință. Și s-a întâmplat doi dintre ei a adormi întru Hristos, a se dezlega și a se duce în odihnă, iar ceilalți doi au rămas pe pământ, slujitorul și unul din cei ce se liniștеau [isihaști]. Iar din pândirea vrăjmașului, slujitorul a căzut în curvie, și s-a descoperit aceasta unuia din Bătrânii cei văzători: anume că cei doi care adormiseră rugau pe Dumnezeu pentru slujitorul zicând: «Dă pe fratele să fie mâncat de leu sau de altă

---

[524] Cf. și *Patericul* (Colecția anonimă, XII, 12).

fiară, ca, spălându-se de păcat, să vină în locul în care suntem noi și să nu cadă tocmeala noastră».

12. Și fu întorcându-se fratele din slujire după obicei, și l-a întâmpinat pe dânsul un leu, și căuta să-l omoare; și a cunoscut și cel ce se liniștea ceea ce se făcea, că i se descoperise lui. Și a stat la rugăciune rugând pe Dumnezeu pentru fratele, și îndată a stat leul. Iar cei doi Părinți ce se săvârșiseră rugau pe Dumnezeu zicând: «Rugămu-ne Ție, Stăpâne, ca să se mănânce de leu, ca să vină cu noi întru fericirea aceasta, și nu asculta, Sfinte, pe cel ce se roagă pentru dânsul pe pământ».

13. Iar Bătrânul cu lacrimi fierbinți își întinse ruga ca Dumnezeu să miluiască pe fratele și să-l izbăvească de leu. Și a ascultat Dumnezeu rugăciunea lui. Și a zis către cei ce erau în cer: «Mai cu dreptate este a asculta pe acela decât pe voi, că voi aici întru răsuflare sunteți izbăviți de osteneli și de sudorile vieții, iar acela este trudit întru osteneala trupului și încă bătând război către duhurile vicleșugului; pentru aceasta, cu dreptate este ca *aceluia* să-i dau har».

14. Și îndată s-a depărtat leul de la fratele și, venind la chilie, a aflat încă pe Bătrânul lăcrimând pentru dânsul. Și i-a povestit lui toate cele întâmplate lui, și a mărturisit păcatul pe care-l făcuse. Și, cunoscând că l-a cruțat pe el Dumnezeu, s-a pocăit și, întru puțină vreme, a venit la măsura cea dintâi, ostenindu-se și Bătrânul împreună cu dânsul, apoi au adormit și ei. Și s-a descoperit Bătrânului celui mai-nainte zis văzător că toți patru într-un loc s-au rânduit, după nemincinoasele făgăduințe ale Domnului nostru Iisus Hristos”.

15. Doi frați s-au dus în târg ca să-și vândă vasele lor și, după ce s-au despărțit unul de altul, unul a căzut în curvie. Apoi a venit fratele lui la dânsul și i-a zis: „Să mergem la chilie”. Răspuns-a acela: „Nu merg”. Iar el îl ruga zicând: „Pentru ce, fratele meu?” Și a zis: „Pentru că, după ce te-ai dus de la mine, am căzut în curvie”. Iar fratele, vrând a-l dobândi pe dânsul, a zis: „Și eu, frate, după ce m-am dus de la tine, așa mi s-a întâmplat. Să mergem, dar, să ne pocăim cu durere și Dumnezeu ne va ierta pe noi”.

16. Și, întorcându-se, au vestit Bătrânilor ceea ce li s-a întâmplat. Și le-au dat lor Bătrânii porunci de pocăință, și se pocăia cel ce nu păcătuise pentru cel ce a păcătuit. Și, văzând Dumnezeu osteneala lui cu care se ostenea pentru dragostea fratelui, după câteva zile a descoperit unuia dintre Bătrâni cum că pentru dragostea cea multă a celui ce n-a păcătuit a iertat pe cel ce a păcătuit.

17. Venit-a odinioară un frate către un Bătrân și i-a zis lui: „Părinte, fratele meu mă supără, ducându-se încoace și-ncolo, și

mă necăjește”. Iar Bătrânul îl ruga pe dânsul zicând: „Suferă pe fratele tău și Dumnezeu, văzând lucrul răbdării tale, îl întoarce pe el. Că nu se poate ca prin asprime să aduci pe cineva spre bine: că drac pe drac nu scoate, ci mai vârtos cu bunătatea să-l întorci pe dânsul; că și Dumnezeul nostru prin mângâiere îi întoarce pe oameni”.

18. Și a povestit Bătrânul zicând: „Erau în Thebaida doi frați, și unul, luptat fiind spre curvie și stăpânit de gânduri, a zis către celălalt: «Mă duc în lume». Iar el, plângând, zicea: «Nu te voi lăsa, fratele meu, să mergi în lume și să-ți pierzi toate ostenelile tale și fecioria ta». Iar el nu se pleca, zicând: «Nu șed, ci mă duc! Iar tu, ori vino cu mine, și mă voi întoarce cu tine, ori lasă-mă, și voi rămâne în lume».

19. Și nedumerindu-se fratele, s-a dus la un Bătrân și i-a vestit lui acestea, și i-a zis Bătrânul: «Du-te cu dânsul, și Dumnezeu, pentru osteneala ta, nu-l va lăsa pe dânsul să cadă».

20. Și, sculându-se, s-a dus în lume; și, cum a ajuns într-un sat, văzând Dumnezeu osteneala fratelui cea pentru dragostea fratelui, a ridicat războiul de la fratele cel luptat, și, ușurându-se acela, i-a zis lui: «Iată, socotește, frate, că am păcătuit, ce am câștigat dintru aceasta? Să mergem, dar, și să ne întoarcem în chilie». Și s-au întors fără de vătămare amândoi”.

21. Zis-a Avva Agathon: „Niciodată n-am adormit având asupra cuiva ceva, nici n-am lăsat, pe cât mi-a fost cu putință, pe cineva să doarmă având asupra mea ceva”.

22. Zis-a Avva Isaac: „Niciodată n-am băgat în chilia mea gândul fratelui ce m-a necăjit, așijderea m-am sârguit a nu lăsa pe fratele în chilia sa având el gând asupra mea”.

23. Suitu-s-a odată Avva Ioan de la Schit [Colovul] cu alți frați, și s-a rătăcit cel ce-i povățuia pe dânșii, că era noapte. Și au zis frații lui Avva Ioan: „Ce să facem, frate, că a greșit fratele drumul, ca nu cumva să murim rătăcindu-ne?”

24. Zis-a lor Bătrânul: „De-i vom zice lui, se va întrista și se va rușina; iată, mă fac că m-am îmbolnăvit și-i voi zice lui «nu mai pot călători, voi rămâne aici până dimineață»”. Și a făcut așa. Apoi au zis și ceilalți: „Nici noi nu vom merge, ci vom ședea cu tine”. Și au șezut până dimineață, și așa nu l-au smintit.

25. Un Bătrân era în Egipt încă înainte de a veni acolo cei de lângă Avva Pimen; având el și cunoștință, era cinstit de mulți.

Iar după ce s-au suit de la Schit cei de pe lângă Avva Pimen, oamenii l-au părăsit pe dânsul și veneau la Avva Pimen. Și se necăjea Avva Pimen pentru Bătrânul.

26. Iar într-o zi a zis către frații săi: „Ce să facem acestui mare Bătrân, că ne-au băgat oamenii în necaz, părăsindu-l pe

dânsul și luând aminte la noi, care suntem nimic? Oare cum să-l mângâiem pe dânsul?” Și a zis: „Faceți-mi puțintele bucate și luați un vas cu vin și să mergem la dânsul ca să gustăm împreună”.

27. Și au luat bucatele și s-au dus; și, cum au bătut în ușă, a auzit ucenicul lui și a zis: „Cine sunteți?” Iar ei au zis: „Spune lui Avva că Pimen este, vrând a se blagoslovi de la tine”. Și, vestind ucenicul aceasta, Bătrânul a răspuns: „Duceți-vă, că n-am vreme”. Iar ei răbdau în arșiță și ziceau: „Nu ne vom duce până când nu ne vom învrednici de Bătrânul”.

28. Iar bătrânul, văzând smerenia și răbdarea lui, umilindu-se, le-a deschis lor. Și, intrând, au gustat cu dânsul. Și, mâncând ei, a zis Bătrânul: „Într-adevăr, nu sunt numai cele ce le-am auzit despre voi, ci însutit am văzut lucrul vostru”. Și s-a făcut lor prieten din ziua aceea.

29. Zis-a Avva Pimen: „Cel ce are dragoste își pune sufletul său pentru aproapele (cf. Ioan 15. 3); că, dacă va auzi cineva cuvânt întristăcios și poate și el așijderea să zică, dar se va nevoi să nu zică, sau va fi nedreptățit și va suferi, la fel și celui ce a făcut lăcomie, de nu-i va răsplăti cu aceeași, unul ca acesta își pune sufletul său pentru aproapele”.

30. Venit-a unul din Bătrâni la Avva Lot, la mlaștina [lunca] cea mică a lui Arsenie, și l-a rugat pe dânsul pentru o chilie, și acela i-a dat. Și era Bătrânul bolnav, și-l odihnea pe dânsul Avva Lot. Și, de veneau oarecare la el, îi făcea pe dânșii ca să meargă și la bătrânul cel bolnav; iar el le grăia cuvinte de-ale lui Origen, și se necăjea Avva Lot, zicând: „Nu cumva vor socoti Părinții că și noi suntem așa?” Cu toate acestea, nu voia să-l scoată pe dânsul din locul acela, căci se temea pentru dragoste și pentru poruncă.

31. Și, sculându-se el, s-a dus la Avva Arsenie și i-a povestit lui cele despre bătrânul. Și i-a zis lui Avva Arsenie: „Nu-l goni, ci zi lui: «Iată, precum voiești, mănâncă și bea dintr-ale lui Dumnezeu, numai cuvântul acesta[525] să nu-l mai grăiești». Și de va voi, se va îndrepta, iar de nu voiește, să se îndrepte singur, și apoi se va îndemna să se ducă de acolo, și așa pricina nu se va face de la tine”.

32. Și, întorcându-se Avva Lot, a făcut așa. Iar bătrânul, după ce a auzit acestea, n-a voit să se îndrepte, ci a început să-l roage zicând: „Trimite-mă de aici, că nu mai pot să sufăr pustia”. Și s-a sculat și a ieșit, petrecându-se de toți[526].

33. Un frate slujea unui Bătrân bolnav. Și s-a întâmplat ca, din pricina bolii, să se dezlege trupul Bătrânului și să scoată rană

---

[525] Cuvântul ereticului Origen.

[526] În *Pateric* (Avva Lot, 1), se adaugă aici „cu dragoste”.

cu putoare. Și a zis gândul către fratele: „Fugi, că nu poți suferi putoarea aceasta”.

34. Iar fratele, luând un vas de lut, a pus lăturile bolnavului[527], iar când îi zicea lui gândul „fugi”, răspundea gândului „de voi vrea să fug, voi bea dintr-însul”. Și iarăși îi zicea lui gândul „nu fugi, nici nu bea împuțiciunea aceasta”, și se ostenea fratele și răbda slujind Bătrânului. Și, văzând Dumnezeu osteneala fratelui, a tămăduit pe Bătrânul.

35. Ședeau niște frați în Schit ca să curețe împletitura, și unul era slab în nevoință și tușea scoțând flegmă, și, fără de voia lui, se ducea din scuipat și asupra unui frate. Și se supăra acela de gândul său să zică „Încetează să mai scuipi peste mine”, iar el stătea împotriva gândului zicând: „De voiești să mănânci din scuipat, zi”. Și-i zicea gândul: „Nici nu mânca, nici nu-i zice lui”.

36. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: „De voi umbla pe drum și va rătăci călăuza, oare trebuie să-i zic lui aceasta?” Răspuns-a Bătrânul zicând: „Nu”. Și a zis fratele: „Oare să-l lăsăm să ne rătăcească?” Zis-a Bătrânul: „Dar ce, vrei să luăm un băț și să-l batem pe el?” „Eu am văzut niște frați că umblau și cel ce îi povățuia pe ei a rătăcit noaptea; și erau doisprezece, și toți știau că au rătăcit, și s-a nevoit fiecare a nu zice.

37. Iar făcându-se ziuă, cel ce îi povățuia pe ei a cunoscut că au rătăcit. Și au zis toți: «Noi știam, dar am tăcut». Iar el, auzind, s-a minunat întru sine, zicând că [de acum] până la moarte se va înfrâna a vătăma pe frați, și L-a slăvit pe Dumnezeu. Iar lungimea căii din care au rătăcit era de douăsprezece mile.

38. Zis-a un Bătrân: „Smerenia e mai puternică decât toată stăpânirea”. Și a zis și o povestire ca aceasta: „Erau doi episcopi, aproape unul de altul, și au avut odată o sfădire între ei. Și unul era bogat și puternic, iar celălalt smerit. Și cerca cel puternic a face rău, și a auzit aceasta cel smerit. Și a zis aceasta clericului său: „Vom birui, cu harul lui Dumnezeu”. Și i-au zis lui clericii: „Stăpâne, cine-l poate birui pe dânsul?” Iar el le-a zis: „Răbdați, fiilor, și veți vedea mila lui Dumnezeu”.

39. Și au pândit, iar când acela avea praznic al Sfinților Mucenici, a luat clericul său și a ieșit. Și a zis și celorlalți: „Veniți după mine și, orice mă veți vedea pe mine făcând, faceți și voi”. Deci, urmându-i ei lui, ziceau unii către alții: „Oare ce va să facă?” Iar după ce au ajuns la dânsul, au aflat Litia trecând și toată cetatea adunată acolo.

40. Atunci episcopul a căzut la picioarele puternicului aceluia cu clericul său zicând: „Iartă-ne pe noi, stăpâne, robii tăi suntem!”

---

[527] Zice de vasul cu apă folosit pentru îngrijirea celui bolnav.

Iar acela, spăimântându-se de ceea ce se făcu și umilindu-se, Dumnezeu schimbă inima lui, și el s-a apucat de picioarele celuilalt. „Tu ești Stăpân și Părinte!”, zicea el. Și atunci s-a făcut dragoste mare între dânșii.

41. Și zicea cel smerit clericului său: „Nu vă spuneam, fiilor, că-l vom birui prin bunătatea lui Dumnezeu? Deci și voi, când aveți vrăjmășie cu cineva, *aceasta faceți,* și biruiți prin harul Domnului”.

42. Întrebat a fost un Bătrân: „Ce este smerenia?” Și a răspuns: „De-ți va greși ție fratele tău și tu-i vei ierta lui mai-nainte de a se pocăi ție[528]”.

43. Alt Bătrân a fost întrebat de un frate, zicând: „Ce este smerita-cugetare?” Și a răspuns Bătrânul: „Ca bine să faci celor ce îți fac ție rele”. Zis-a fratele: „Dar, de nu va ajunge cineva la această măsură, ce să facă?” Și a zis Bătrânul: „Să fugă, alegând tăcerea”.

44. Era un Bătrân în Egipt și zicea de-a pururea: „Altă cale mai scurtă nu este, decât cea a smereniei”.

45. Zis-a Avva Zinon: „Mi-a povestit mie Fericitul Serghie, egumenul Pediadelor, o povestire ca aceasta: «Odinioară, zice, călătorind eu cu un Bătrân Sfânt, fiind și alți frați împreună cu noi, am rătăcit calea și, neștiind unde mergem, ne-am aflat în semănături, și am călcat puțintele din semănături. Și, simțind țăranul (că se întâmpla să lucreze acolo), a început să ne ocărască și să zică cu mânie: Voi *călugări* sunteți? Voi *de Dumnezeu* vă temeți? De ați fi avut frica lui Dumnezeu înaintea ochilor, nu ați fi făcut aceasta!

46. Și îndată ne-a zis nouă Sfântul Bătrân: pentru Domnul, nimeni să nu grăiască! Și ruga pe țăran cu blândețe zicând: Bine zici, fiule, că, de am fi avut frica lui Dumnezeu, n-am fi făcut aceasta; dar iartă-ne pentru Domnul, că am greșit. Iar acela, mirându-se de nerăutatea și de smerenia Bătrânului, de-a fuga venind spre noi, s-a aruncat pe sine la picioarele Bătrânului, zicând: Iartă-mă, pentru Domnul, și mă ia cu voi!».

47. Și mai zicea Fericitul Serghie: «Iată ce a putut face blândețea și buna-voire a Sfântului împreună cu Dumnezeu, că a mântuit sufletul cel făcut după chipul lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu îl voiește mai mult decât milioane de lumi cu banii lor»”[529].

---

[528] *Trad. lit.:* Adică „de a-și mărturisi greșeala”.

[529] De unde ne învățăm că „milioanele de lumi cu banii lor” – cum încă și astăzi sunt numite mulțimea născocirilor culturale ale lumii moderne *păgâne* – nu sunt nimic pe lângă un suflet mântuit; „lumile” acestea însă pot fi ceva dacă se vor îngriji întrucâtva și de mântuirea chipului lui Dumnezeu din om sau a omului ca chip al Lui. Dar, fiindcă cele mai multe

II. A Sfântului Efrem

1. De se va întâmpla ceartă între doi frați, cel dintâi care va face metanie va lua cununa biruinței; dar se încununează și al doilea, de nu va lepăda pocăința, și cu osârdie și el se va sârgui spre pace.

III. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul, zicând: „De vreme ce mă simt din slava-deșartă că atunci când fac metanie înaintea unora mă rușinez puțintel, oare sunt dator a pândi a nu face metanie înaintea oricui, bătând astfel război cu slava-deșartă, sau oricum se va întâmpla [la vreo trebuință ce se ivește]?”[530] Răspuns-a Bătrânul: „Oricum se va întâmpla, fă [așa, și nu altfel]”.

2. Zis-a fratele[531]: „Oare și celor mai mici sunt dator a le face metanie sau numai cu cuvântul a-i tămădui, ca nu dintr-o împotrivire să intre slava-deșartă?” Răspuns-a Bătrânul: „Precum se află oameni mari și cinstiți care sunt datori la oameni de nicio treabă și prea mici, față de care de nevoie trebuie a-și plini datoria, fără a se slăvi în deșert, căci datori sunt, tot așa și tu, dator fiind cuiva, fie mai mic, fie mai mare, fă-i metanie fără slavă-deșartă, știind că dator ești”.

IV. A lui Avva Isaia

1. Ia aminte de sine: dacă te va îmboldi gândul tău [zicându-ți] că fratele tău este mâhnit asupra ta, să nu-l treci cu vederea, ci fă-i lui metanie cu glas jalnic, până îl vei pleca. Vezi să nu fii aspru cu inima spre fratele, că *toți suntem siliți de vrăjmașul.*

---

lumi de astăzi nu fac aceasta, ca unele ce și-au zidit „casa” pe nisip, se vor pustii *cu totul* de la sine și *căderea lor va fi mare* (cf. Matei 7: 26).

[530] Vezi și *Filocalia* (Vol. XI, întrebarea 302), unde avem oarecum altfel. La acest text relativ dificil, găsim și o scolie: „Adică trebuie să caut anume prilejul să-mi înfrâng iubirea de slavă deșartă, punând metanie și când nu e cazul, sau să fac aceasta numai când trebuie? (nota 463)”.

[531] *Idem.* Întrebarea 303.

V. A Sfântului Diadoh

1. Mijlocul lucrării sfintei cunoștințe[532] nu puțină întristare ne gătește nouă când, din iuțime de vom ocărî pe cineva, îl facem vrăjmaș al nostru; pentru aceasta, ea niciodată nu încetează îmboldind conștiința noastră, până când, prin cea multă cerere de iertare, nu-l vom întoarce pe acela la așezământul cel dintâi.

2. Iar cea desăvârșită străpungere ne face pe noi a cugeta și a ne îngriji foarte chiar și când fără de dreptate oarecare din oamenii cei din lume se iuțește asupra noastră; dar și pentru că oareșicum ne-am făcut sminteală cuiva din cei ai veacului acestuia.

3. Drept aceea, și nelucrătoare se face mintea împrejurul vederii [lui Dumnezeu]: căci, deși cuvântul [rațiunea] cunoștinței este cu totul dragoste, iuțimea însă nu lasă cugetarea a se lărgi [crește] întru zămislirea vederilor celor dumnezeiești, de nu mai întâi vom dobândi întru dragoste și pe cel ce se mânie pe noi în zadar.

4. Iar dacă acela voiește ca aceasta să nu fie, sau s-a depărtat de locul petrecerii noastre, ne vom vedea siliți de aici înainte să punem închipuirea[533] feței lui înaintea așezării sufletului nostru într-o nesfiită formă[534] a sufletului, și așa întru adâncul inimii a împlini legea dragostei. Și așa se cuvine ca cei ce voiesc a avea cunoștința lui Dumnezeu cu neamărâtă îngrijire[535] să vadă în cugetul lor fețele celor ce se amărăsc fără de vreme[536].

5. Iar aceasta făcând-o, mintea noastră nu numai că se va mișca fără greșeală în cuvântarea de Dumnezeu, ci și întru dragostea lui Dumnezeu cu multă îndrăzneală se va sui, ca ceea ce dintru a doua treaptă întru cea mai de sus fără împiedicare se silește.

6. Dacă cel ce iubește pe fratele său iubește pe Dumnezeu și cel ce nu iubește pe fratele său nici pe Dumnezeu nu iubește, după Apostolul Ioan (cf. I Ioan 4: 20, 21), iar de aici e arătat că și cel ce

---

[532] Capetele de mai jos, până la 5 inclusiv, se regăsesc și în *Filocalie* (Diadoh, 100 de capete, 92), însă nu cu oarecare deosebiri semnificative; pricina acestora o socotim că stă în aceea că, pe de-o parte, textul grecesc folosit în *Filocalie* va fi fost relativ diferit de cel folosit în *Everghetinos,* iar pe de alta, tălmăcirea din *Filocalie* e foarte liberă. Textele de la punctul 5 până la 8 n-au putut fi identificate; după stil, ar putea fi ale Sfântului Efrem sau ale Cuviosului Antioh Pandectul, însă pot aparține și Cuviosului Pavel.

[533] χαρακτήρά.

[534] σχήματί.

[535] ἐννοιά sau: înțelegere, bună-judecată, cugetare.

[536] Fie sau nu din pricina noastră.

scârbește pe aproapele sau pe fratele său scârbește pe Dumnezeu. Că zice: *Întrucât ați făcut unuia din acești frați ai Mei mai mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25: 40); și cel ce se pleacă fratelui său, lui Dumnezeu se pleacă.

7. Deci știind, iubiților, că, întru a nu întrista pe aproapele, pe Dumnezeu îmbunăm, să nu dăm pricinuire[537] sau pricină cuiva a se scârbi asupra noastră cu cale sau fără de cale, ca nu neprimită să se facă rugăciunea noastră, ca o oaie cu prihană.

8. Că zice: *Când unul se roagă și altul blestemă, pe cine va asculta Stăpânul?* (Sirah 34: 26). Și iarăși: Când *unul zidește și altul risipește, ce folos au, fără decât că se ostenesc?* (Sirah 34: 25).

VI. A Sfântului Maxim

1. Prieten adevărat este acela care necazurile cele din feluritele întâmplări, nevoile, ispitele și întâmplările din vremea ispitei, ca pe ale sale, împreună cu aproapele le suferă, fără gâlceavă și fără tulburare.

2. *Prietenul credincios este [omului] acoperământ tare* (Eccl. 6: 14): când prietenului îi merge bine, el este sfătuitor bun și împreună-lucrător de un suflet, iar rău-pătimind, sprijinitor este cu adevărat și apărător prea milostiv[538].

3. Numai păzitorii cei cu acribie ai poruncilor și adevărați cunoscători ai judecăților lui Dumnezeu, numai aceia, zic, nu-i părăsesc pe prietenii cei ce după slobozirea lui Dumnezeu sunt în primejdii.

4. Iar defăimătorii poruncilor și neiscusiții[539] întru Dumnezeieștile judecăți, când prietenului îi merge bine, se îndulcesc împreună cu dânsul; iar când se află în ispite și rău-pătimește, îl părăsesc pe dânsul, iar uneori se alătură și cu potrivnicii[540]

---

[537] Pretext.

[538] συμπαγέστατος.

[539] ἀμύητοι, sau: neinițiații.

[540] Cf. și *Filocalia* (Vol. II, Capete despre dragoste, Suta a patra, 97, 99).

PRICINA A TREIZECI ȘI NOUA

Că cel ce după Dumnezeu are dragoste se sârguiește a face bine aproapelui, chiar și neștiind acesta.

I. Din viața Sfântului Nicolae

1. Un bărbat, neslăvit din slăvit și sărac din bogat făcându-se, fiindcă cu totul era întru sărăcie și nedumerire, și înseși cele de nevoie acum lipsindu-i – vai, și cine poate ști până unde se mărise lipsa aceasta? –, pentru aceasta socotea ca pe fiicele sale, că trei erau la dânsul, frumoase la chip, să le dea pentru plată spre curvie celor ce vor voi și, ce se va câștiga dintr-aceea, lui și fiicelor sale să le fie spre hrană; căci a le împreuna [mărita] pe dânsele cu bărbați nu se putea, ca unele ce, pentru covârșirea sărăciei, de toți îndată se socoteau nevrednice.

2. Însă Dumnezeu a gătit ca această pricină să cadă în urechile minunatului Nicolae. Și vezi milostivirea cea cu pricepere a Sfântului: că nu și-a îngăduit să meargă la om, ca nu cumva pentru aceasta să trebuiască să vorbească, nici mâna cea făcătoare de bine a o arăta lui, precum obișnuiesc a face milă cei împuținați cu sufletul, că știa că grele sunt acestea – căci, cei ce cad din bogăție și slavă întru sărăcie, sufletele lor se rușinează și astfel li se face lor pomenire a viețuirii celei bune de mai dinainte.

3. Ci atât a râvnit să covârșească și evangheliceasca poruncă, încât de lucrul cel făcut să nu știe stânga (Matei 6: 3); și nici de la însuși acela ce i s-a făcut bine n-a voit a lua mărturie pentru lucrul cel făcut – atât de departe era de a căuta slavă de la oameni. Fiindcă el, după ce făcea ceva bine, se sârguia atât de mult a se ascunde, pe cât o fac alții ce lucrează rele. Așadar, într-o noapte fără de vreme, a luat o legătură mare [de galbeni] și a venit la casa bărbatului și, pe aceea, printr-o fereastră aruncând-o înăuntru, el îndată acasă s-a întors, ca nu, văzut fiind de cineva, să se rușineze.

4. Astfel, dimineața sculându-se omul și aurul aflându-l, apoi legătura dezlegând-o, s-a spăimântat și i se părea că se amăgește, temându-se ca nu cumva cel ce se vede să nu fie aur, ci vreo nălucire. Pentru aceasta, și cu vârful degetelor îl freca, și mai cu iscodire lua aminte; iar de vreme ce a cunoscut că aur este adevărat, se îndulcea, se minuna, se nedumerea și fierbinți lacrimi de bucurie pica; iar după ce mult s-a frământat întru sine, pentru că nu avea pe nimeni din cunoscuți pe care să-l socotească ca binefăcător, ceea ce se făcu o aducea spre Dumnezeu și așa cu lacrimi nu înceta a mulțumi.

5. Pentru aceea, și pe pricina păcatului, Celui [ce stă]

împotriva păcatului – lui Dumnezeu –, mai întâi de altele se sârguia a o dezlega; și așa pe una din fiicele sale, pe cea dintâi, îndată a măritat-o, aurul cel primit fiindu-i de ajuns spre zestrea aceleia; care lucru, venind întru cunoștință minunatului Nicolae, acesta a cunoscut că bărbatul a făcut după inima sa: că aceasta se sârguia și el, adică să strice pricinuirea răului cu nunta, și de aceea gata era a face asemenea și către cea de-a doua din fete. Și iată că, în altă noapte, altă legătură cu aur, asemenea celeilalte, pe ascuns de toți, prin fereastră a aruncat-o.

6. Iar după ce omul s-a sculat dimineața și aurul asemenea l-a aflat, cu aceeași uimire iarăși se cuprindea și, fruntea de pământ lipind-o, cu mai fierbinți lacrimi pe dânsul îl uda: „Dumnezeule, zicea, Voitorul milei, Chivernisitorule al mântuirii noastre, Cel ce și mai-nainte pentru a mea neascultare Te-ai întrupat, iar acum m-ai izbăvit din cursa celui străin prin slugile Tale, pe îngerul cel dintre oameni și următorul bunătății Tale, pe acesta arată-mi-l mie cine este, care din sărăcia ceea ce mă strâmtora m-a scos și pe izvodirile cele fără de cale le-a stricat, că, iată, cu mila Ta și pe a doua din fiice la bărbat după lege o dau, scăpând acum de a se face vânare Diavolului, care voiește a-mi aduce mie câștiga necurat și multă pagubă”.

7. Acestea zicea și, iată, și celei de-a doua din fiice îndată îi săvârșea nunta, nădăjduind cum că și la cea de a treia nu va fi neavând parte de a o da pe dânsa la bărbat, că zestrea gata și în mâini i se părea că o are, îndrăznind, precum era cu cuviință, pentru dânsa cu pricina celor de mai-nainte; pentru aceea și luător-aminte era și nopțile toate le petrecea deșteptat, ca nu cumva să-i scape bunul dătător al bogăției, ca, de ar veni iarăși, cu amândouă mâinile să-l apuce și de la dânsul să se înștiințeze cine este și de unde îi curge lui aurul; așa deci priveghea el către venirea aceluia.

8. Iar plăcutul lui Dumnezeu, Nicolae, de față a venit și a treia oară, noaptea târziu și cu liniștit picior și, la locul cel obișnuit ajungând, deopotrivă legătura de aur iarăși printr-aceeași fereastră a aruncat-o și numaidecât porni a se întoarce spre casă. Iar tatăl copilelor, după ce văzut căzând aurul pe fereastră, și sunetul auzindu-l, și pe același obișnuit dătător de bogăție iarăși a fi de față înțelegându-l, deodată alergă către el pe cât îl țineau picioarele și, ajungându-l și cunoscând cine e – căci, pentru fapta bună și pentru strălucirea neamului, Sfântul nu era din cei neînsemnați –, căzu la picioarele lui, numindu-l pe acela izbăvitor, ajutător și mântuitor al sufletelor celor ce acum se pogoară întru pierzarea cea mai de pe urmă.

9. Acela cu lacrimi de bucurie și cu duh fierbinte al credinței

zicea acestea; iar el, de vreme ce a cunoscut că arătat s-a făcut omului, l-a sculat pe dânsul și cu jurăminte i-a cuprins sufletul lui, ca să nu spună nimănui în toată viața lui cele făcute, nici să dea la iveală mila[541].

II. Din Pateric

1. Un stareț a trimis pe ucenicul său în Egipt ca să-i aducă o cămilă cu care să-și ducă coșnițele lui în Egipt. După ce a adus fratele cămila în Schit, l-a întâmpinat alt bătrân, zicând lui: „De-aș fi aflat că te duci în Egipt, ți-aș fi zis să-mi aduci și mie o cămilă”.

2. Și, ducându-se fratele, a spus părintelui său cuvântul bătrânului. Și, auzind el, a zis fratelui: „Ia cămila și du-te la dânsul și zi «noi încă nu ne-am gătit cu coșnițele, ia-o pe aceasta și fă-ți trebuința ta»; și du-te și tu cu dânsul în Egipt, apoi să aduci iarăși cămila, ca și lucrurile noastre să le ridicăm”.

3. Și, ducându-se fratele, a făcut așa; și, încărcând-o pe ea cu coșnițele bătrânului, s-a dus împreună cu dânsul în Egipt. Iar după ce a descărcat cămila, luând-o pe ea, a zis către bătrânul: „Roagă-te pentru mine”. Iar el îi zice lui: „Unde te duci?” Zis-a fratele: „În Schit, ca să aduc și coșnițele noastre”. Iar bătrânul, auzind, s-a umilit și i-a făcut metanie, plângând și zicând: „Iertați-mă, că dragostea voastră cea multă m-a prădat de roada mea”.

4. Se spunea despre un frate că, făcând coșnițe și punând urechile [toartele] lor, a auzit pe vecinul său zicând: „Ce să fac, că târgul este aproape și n-am urechi ca să pun la coșnițele mele”. Și ducându-se el, a dezlegat urechile de la coșnițele lui și le-a dus fratelui, zicând: „Iată, acestea le am de prisos, pune-le la coșnițele tale”. Și a făcut lucrul fratelui să sporească, iar pe al său l-a lăsat.

5. Doi frați în priveghere despicau [în aceeași vreme și] inul și o coardă se tăia adeseori. Și au început gândurile să tulbure pe un frate asupra celuilalt ce trăgea împreună cu el, căruia nu i se rupea așa des coarda. Iar el, vrând să biruiască mânia și să nu scârbească pe fratele său, când aceluia i se trăgea să se rupă, tăia și el pe a sa; și așa se aflau înnodând amândoi, și așa s-au sculat nemâhnindu-se unul de altul, și niciunul n-a cunoscut lucrul pe care-l făcea celălalt.

---

[541] Cu mici diferențe, povestirea se află și în *Viețile Sfinților* (6 decembrie).

PRICINA A PATRUZECEA

Că se cuvine credinciosului, atunci când cumpără sau vinde sau altceva de acest fel face, a avea pe Dumnezeu înaintea ochilor, și paguba aproapelui a nu o îngădui, măcar de ar zice acela că „nu mi se face strâmbătate”, și se cade ca întru dragoste a păzi neîndrăzneala, și mai vârtos cei tineri, încă și de tovărășii în obște [a se păzi credinciosul], ca de unele ce sunt pierzătoare.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Odinioară, făcându-se foamete, frații cei împreună cu Marele Pahomie neavând grâu, grâul lipsind mai în tot Egiptul, Sfântul a trimis pe unul din frați să umble prin toate cetățile și satele, căutând să cumpere grâu de o sută de galbeni.

2. Înconjurând fratele multe locuri, a ajuns la o cetate ce se numea Ermothin; și a aflat acolo un om, un cetățean foarte cucernic și temător de Dumnezeu, care auzise de viața Sfântului Pahomie și a fraților; iar acestuia îi era încredințat [spre iconomisire] grâul împărătesc[542].

3. Venind fratele la dânsul, îl ruga să-i vândă grâu de o sută de galbeni, iar el a zis către dânsul: „Cu adevărat, frate, de aș fi avut grâul meu, de aș fi auzit despre dumnezeiasca și buna voastră petrecere, aș fi luat și de la fiii mei și v-aș fi dat. Însă ascultă-mă pe mine, ceea ce voiesc să-ți zic: „În vistierie am grâul norodului, iar acum dregătorul deocamdată nu-l cere; deci, de vrei să-l iei, eu cele [trebuințele] ale norodului pot să le amân până la vremea secerișului; deci, de știi că poți să pui grâul iarăși la loc în vremea aceea, ia cât voiești”.

4. Iar fratele a zis: „Nu vreau să faci așa, ci, de voiești, dă-mi de o sută de galbeni, cu orice preț voiești, iar de poți cumva să amâni până la vremea secerișului cele ale norodului, bine vei face”. Iar el a zis către dânsul: „Păi, dacă e așa, pot să le amân nu numai pentru această sută de galbeni, ci și pentru încă atâția, numai să vă rugați pentru mine”. Zis-a fratele: „Dar aur noi nu avem decât atâția”. Zis-a cetățeanul: „Să nu-ți pese ție pentru aceasta, ia grâul și, când vei afla prețul, adu-mi-l”.

5. Deci, cu această hotărâre umplând corabia cu câte treisprezece măsuri la galben – deși nicăieri în tot Egiptul nu se putea găsi decât cu cinci măsuri la galben –, fratele a mers bucuros foarte cu corabia până la mănăstire.

6. Iar auzind Marele că corabia a ajuns la liman plină de grâu,

---

[542] δημόσιος; înseamnă și împărătesc (de stat) și public, adică care aparține poporului.

precum și de chipul cumpărării grâului, a trimis îndată [vorbă] spre corabie, zicând: „Niciun grăunte de grâu să nu aduci în mănăstire, nici cel care a cumpărat grâul să nu vină înaintea feței mele, până nu va așeza grâul la locul său; că foarte a nelegiuit făcând aceasta, dar nu numai aceasta, ci și pentru cealaltă sută de galbeni pentru care a luat grâu, pe care nu l-am poruncit să-l facă; căci cu patima iubirii de dobândă ne-a robit pe noi, făcându-ne a fi sub datorie, care adică chipul lăcomiei urmându-l, s-a apropiat fără de sațiu de cel ce cu iubire de oameni dădea. Și nu numai pentru aceasta, ci și dacă ceva omenesc s-ar fi întâmplat, de ar fi pătimit el ceva, primejduindu-se corabia, ce am fi făcut? Nu urmam să ne facem toți robi?

7. Pentru aceasta, atât grâu cât a adus, să-l vândă mirenilor celor din părțile acelea, așijderea precum l-a luat de la cel ce i l-a încredințat, adică cu câte treisprezece măsuri de grâu la galben; iar după ce-l va vinde, să ia aurul și să-l ducă înapoi celui ce i l-a încredințat; iar cu acea sută de galbeni a noastră, precum se vinde pretutindenea, așa și el cumpărând să aducă”. Și a făcut fratele așa precum a zis Marele, a adus adică grâu cumpărând câte cinci măsuri și jumătate la un galben, iar de atunci nu l-a mai lăsat să iasă din mănăstire la slujba fraților, punându-l pe el să șadă înăuntru, iar pentru slujbă a rânduit pe altul.

8. Același frate, luând odată de la ciubotar mai mulți papuci și alte asemenea [lucruri] ca să le vândă, a luat pe ele mai mult decât prețul pe care ciubotarul îl zisese că trebuie să-l ia, după care i-a adus banii acestuia; și, luând ciobotarul paralele, a numărat prețul pieilor și al ostenelilor mâinilor sale, hotărând că, pentru vremea cât a lucrat toate acelea, se cuvin, socotiți pe zi, câte cincizeci de bani. Și așa, aflând argintul întreit, s-a dus îndată la Marele și a zis: „Cu adevărat, Părinte, bine ai făcut ridicând pe fratele la slujba unor ascultări ca acestea ale mănăstirii; că încă are întru sine cuget mirenesc”. Și zicând Marele „ce lucru este care l-a făcut rău?”[543], ciubotarul a răspuns: „I-am dat lui papuci și altele ca să le vândă, spunându-i lui și suma prețului, iar el, vânzându-le pe acelea cu mai mult, mi-a adus prețul întreit față decât i-am zis lui”.

9. Și, auzind Marele, l-a chemat pe fratele și i-a zis lui: „Pentru ce ai făcut aceasta?” Iar el a zis: „Prețul, o, Părinte, pe care mi-a zis fratele să-l dau, l-am zis celor ce cumpărau, iar ei mi-au zis: «Frate, de nu sunt de furat, sunt vrednice de un preț mai mare». Iar eu, rușinându-mă, am zis lor: «De furat nu sunt, ci cu atât mi s-a poruncit a le vinde, și cât voiți să-mi dați, atât dați-mi».

---

[543] În *gr.* avem „rău” (κακῶς), ceea ce pare a fi o greșeală, căci în *trad. neogr.* se redă prin „bine”. La prima vedere pare a fi o afirmație ironică a ciubotarului, pe care Marele Pahomie o va fi priceput de îndată.

Și ei, cât le-a plăcut, atât mi-au dat, eu nenumărând paralele date de dânșii”.

10. Iar Marele, auzind, i-a zis lui: „Foarte ai greșit, căci ai iubit mai mult câștigul; aleargă degrabă și prisosința ce ai luat peste preț dă-o înapoi celor ce o dădură, și, după ce vei veni, pocăiește-te pentru greșeala aceasta și șezi în mănăstire lucrându-ți lucrul tău, că nu-ți folosește ție a te îndeletnici cu această slujbă”.

II. Din Pateric

1. Odinioară, Avva Pimen și frații cei ce erau cu dânsul lucrau sculuri[544], iar ele nu se vindeau, și nu aveau cu ce să cumpere in; iar unul dintr-înșii, trimis fiind la o trebuință, a povestit lucrul unui negustor; însă Avva Pimen, pentru [a evita vreo] supărare, nu lua de la nimeni nimic.

2. Iar negustorul, vrând să facă lucrul Bătrânului, a priceput că are trebuință și se făcea că are și el trebuință; și a adus o cămilă, iar după a dat prețul, le-a luat. Și, întorcându-se fratele la Avva Pimen, făcându-i cunoscut ce a făcut negustorul, vrând a-l lăuda pe acela a zis: „Cu adevărat, acestea, chiar și netrebuindu-i lui, le-a luat ca să ne facă nouă să avem de lucru”.

3. Și, auzind Avva Pimen că, netrebuindu-i lui, le-a luat, a zis: „Scoală, tocmește cămila și adu-le aici, iar de nu, de aici înainte Pimen nu mai șade cu voi. Că nu voiesc să fac strâmbătate niciunui om, [adică] ca, netrebuindu-i lui, pagubă luiși să-și facă și să-mi ia câștigul meu”. Și s-a dus fratele și cu multă osteneală le-a adus, dând înapoi neguțătorului ce dăduse și, după ce le-a văzut Bătrânul, s-a bucurat de ca și cum ar fi aflat o comoară mare[545].

4. Întrebat-a un frate pe Avva Pistamon zicând: „Ce să fac, că mă necăjesc atunci când vând rucodelia mea?” Și a răspuns Bătrânul: „Și Avva Sisoe și ceilalți vindeau rucodelia lor; deci aceasta nu este [pricină de] vătămare, iar tu, când vei vinde, *o dată* spune prețul vasului, iar de voiești a lăsa puțin din preț, ține de voia ta, și așa vei afla odihnă”.

5. Zis-a fratele: „De voi avea trebuința mea undeva[546], voiești ca să nu mă îngrijesc de rucodelie?” Și i-a zis lui Bătrânul: „Măcar și peste trebuința ta de vei avea [ceva de lucru], nu părăsi rucodelia ta, ci lucrează cât poți, însă nu cu tulburare”.

6. Se spunea despre Avva Agathon și despre ucenicul său că,

---

[544] Fire pentru lumânări sau chiar lumânări.

[545] Cf. și *Pateric* (Avva Pimen, 10).

[546] În *Pateric* (Avva Pistamon, 1) se redă altfel: „De voi fi încercat de ceva...”.

atunci când vindea vreun vas, *o dată* spunea prețul, și ce li se dădea pentru ele, lua cu odihnă; iar când venea să cumpere ceva, ce li se dădea lor, luau în tăcere, și așa luau lucrul care le trebuia, negrăind nimic.

A Părintelui

7. Aceasta, în vremile noastre, e lucru vrednic mai vârtos de minunare și mai puțin de urmare; că mare era nădejdea și neîmpătimirea Bătrânului cea întru Dumnezeu, pe care cel ce le câștigă, și lucrul acesta poate să-l facă.

III. A lui Avva Isaia

1. De te vei duce în târg ca să vinzi rucodelia ta, să nu te pricești pentru prețul ei ca mirenii, ci dă-l precum se întâmplă, ca să nu pierzi puterea chiliei tale.

2. Și, de vei cumpăra ceva de care ai trebuință, să nu zici „mai mult de atât nu dau”, ci, de-ți trebuie lucrul acela, silește-te puțin, iar de nu ai prețul lui, lasă-l cu tăcere.

3. Iar de te vor tulbura gânduri zicându-ți „că de unde să aflu?”, zi-le lor „sunt și eu, precum toți sfinții, ispitit de Dumnezeu întru sărăcie, Care i-a ispitit pe aceștia până când a văzut că voința lor este credincioasă și i-a adus pe dânșii întru lărgime”[547].

IV. A Sfântului Efrem

1. Să nu intri în chilia fratelui tău până ce mai întâi nu vei bate la ușă, ca să nu-i aduci lui tulburare.

2. Să nu te legi pe sine cu jurământ cu vreun frate, ci să ai unime[548] în frica lui Dumnezeu[549].

3. Mare biruire este monahului împărtășirea de tovărășie[550], iar plata lui este întristarea și căința.

V. A Sfântului Varsanufie

---

[547] Cf. și *Filocalia* (Vol. XII, Cuvântul IV, 5), unde la acest text găsim și o scolie: „Monahii care prelungeau șederea lor în cetăți și sate, cu motivul vânzării lucrului lor de mână, cădeau de multe ori în ispite. În *Pateric* și la mulți alți Părinți s-au păstrat multe afirmări de felul acesteia. De aceea îndeamnă aici Părintele ca monahii să vândă lucrul lor de mână păgubindu-se puțin din ceea ce se cuvine, ca să nu piardă în lume tot ce au câștigat în chilie din osteneala lor (nota 70)”.

[548] ὁμόνοια, sau: unitate, simplitate în cuget, armonie gânditoare. Altfel spus, a avea unime este una cu a nu avea îndoială sau necredință în ceea ce faci.

[549] În *trad. neogr.* avem „...ca să-ți păzești conștiința în unime, care [păzire] vine din frica lui Dumnezeu”. Din pricina slăbiciunii oamenilor, nu se sfătuia legarea prin jurământ cu alții, căci aceasta putea fi o ispitire fără rost a lui Dumnezeu sau o îndrăzneală prea mare în propriile putințe, iar în urma unei călcări a acestuia, lesne se putea vătăma conștiința, iar părțile puteau ajunge la deznădejde și la alte fapte necugetate (cf. și Matei 5: 34 ș.u.).

[550] φατρία. Termenul sugerează orice fel de asociere a cuiva cu altcineva sau în grup pentru osebite idei sau lucrări, altele decât cele încredințate prin poruncă sau sfat de cel pus peste aceia, de stareț sau de alții. Prin urmare, Sfântul nu îndeamnă la însingurare sau la fuga de viețuire împreună cu frații în mănăstire.

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul: „Oare bine este a avea prieteșug cu cei de o vârstă?" Și a răspuns Bătrânul: „A nu avea prieteșug cu cei de o vârstă bine este; că o așezare ca aceasta nu lasă să vină plânsul; dar nici cu altcineva ce poate lua plânsul de la tine să nu ai prieteșug, că aceasta nu folosește, ci prea mult vatămă. Că nimeni nu poate câștiga ceva bun, fără numai prin mult plâns și osteneală. Deci pedepsește-ți ochii tăi ca să nu ia aminte la cineva și inima ta nu se va umple de cumplita îndrăzneală, ceea care duce în pierzare toate roadele monahului"[551].

2. Zis-a fratele: „Spune-mi, Părinte, până unde poate ajunge măsura dragostei unui frate față de alt frate?"[552] Răspuns-a Bătrânul: „Una este dragostea părinților către copiii lor și alta a fraților către frații lor. Dragostea Părinților celor duhovnicești către fiii lor nu are ceva trupesc sau vătămător, căci sunt întemeiați pe înțelegerea cea duhovnicească, și ori în cuvinte, ori în lucruri ei se sârguiesc a folosi pe cei mai tineri totdeauna în toate; și, așa iubind, nu trec sub tăcere neajunsurile lor, ci duhovnicește îi mustră pe dânșii și îi pedepsesc, căci către aceștia s-a zis: *Mustră, ceartă, mângâie* (II Tim. 4: 2), precum de multe ori îți face starețul tău și tu nu pricepi[553]".

3. Deci, de vreme ce, pentru dragoste, nu disprețuiește greșelile tale, este limpede că dragostea lui cea către tine este

---

[551] O povață ca aceasta poate nedumeri pe mulți dintre mireni, care ar putea zice că ea este vrednică de împlinit doar pentru monahi, dar nu este așa.

Adesea, din pricina conștiinței celei slabe, a mulțimii păcatelor și, desigur, a neputinței de a comunica în/ după mintea lui Hristos cu ceilalți (cf. I Cor. 2: 16), creștinii, crezând amăgindu-se că au oarecare îndrăzneală de la Dumnezeu în fața altora, se aleg cu multă vătămare din partea celor împreună creștini cu ei, și mai ales din partea păgânilor și a ereticilor. „Plânsul și osteneala" [pentru Dumnezeu] sunt condiții de dobândire conștientă a binelui, precum s-a zis, adică a cunoștinței simțite a lucrării harului lui Dumnezeu în noi; numai într-o lucrare ca aceasta putem avea îndrăzneală în fața altora, și nu în vârtutea unei idei, fie ea și despre Dumnezeu, altminteri ar trebui, cum a zis un Bătrân mai-nainte, „să fugim tăcând". În *Filocalie* (Vol. XI, întrebarea 340), la acest text avem o scolie: „Prietenia înveselește, susține în om o bună dispoziție, îl face să afle în om o mulțumire de viață. Dar monahul trebuie să-și plângă mai ales păcatele (nota 498)".

[552] Cf. *Idem (op. cit.* Întrebarea 342).

[553] În loc de „nu pricepi (ού συνίεις)", în *Filocalie* avem: „Aceasta o face cu tine și Avva al tău și tu nu te smintești în cele ce te mustră, te ceartă și te îndeamnă". Afirmația poate fi înțeleasă și așa: „Și tu nu iei mustrarea sau pedeapsa în nume de rău, ci ca învățătură și mângâiere". Sau așa: „Și tu nu pricepi că mustrarea și certarea îți sunt de folos".

duhovnicească. Că fiecare după măsura sa iubește pe aproapele său; iar măsura dragostei celei desăvârșite este aceea adică ca după dragostea ce o are cineva către Dumnezeu [după aceea] să iubească și pe aproapele ca pe sine (cf. Lev. 19: 19).

4. Însă tinerețile sunt datoare a se păzi pe ele întru toate: pentru că pe cei mai tineri degrabă îi împiedică Diavolul. Că întâi în vorbire încep a grăi unii cu alții pentru folosul sufletului, apoi se abat spre altele, apoi ajung la sfadă, la îndrăzneală, la râs, la clevetire și la multe alte rele, încât se împlinește întru dânșii cuvântul Apostolului, care zice: *Începând în Duhul, acum sfârșiți în trup* (Gal. 3: 3)? Pentru că dintru aceasta vin cei mai tineri întru cădere: dintru a se iubi fără socoteală și din însoțirea unora cu a altora.

5. Deci măsura dragostei lor unii către alții trebuie să fie în acest fel, adică întru a nu defăima, a nu căuta ale sale sau întru a nu pune odihna proprie înaintea celei a fratelui, a nu iubi pentru frumusețea trupului sau pentru trupeasca facere de bine, a nu ședea unii cu alții fără de mare folos, ca să nu cadă întru pierzătoarea îndrăzneală[554], întru ceea ce pierde roadele monahului, precum am zis, lăsându-l pe el ca pe un lemn uscat.

6. Căci precum se cruță pe eiși și se păzesc de îndrăzneală și de deșarta-cuvântare, așa să cruțe și pe frații lor[555] și pe prorocescul *vai* asupra lor să-l tragă: *Că vai,* zice, *celui ce adapă pe fratele său cu bătură amară* (Avac. 2: 15). Zice însă și Apostolul: *Vorbele cele rele strică obiceiurile cele bune* (I Cor. 15: 33). Așadar, până la aceasta este măsura dragostei fraților unii către alții.

---

[554] În *Filocalie* avem aici o scolie: „Îndrăzneala doboară granița între persoană și persoană, prin faptul că unul nu mai vede taina celuilalt, ci numai suprafața lui trupească. Ea nu înseamnă o comunicare a adâncurilor lor în Dumnezeu, în care fiecare păstrează conștiința de sine, ci conștiința lor dispare înecată de pofta trupească, care-i confundă superficial (nota 498)”.

[555] În *Filocalie (idem.* p. 419) se adaugă aici: „...ferindu-se să șadă împreună fără trebuință, ca să nu se prindă în cursele acestea și să nu prindă în cursă nici pe frații lor, temându-se de cel ce zice: *Vai celor...”* și celelalte.

PRICINA A PATRUZECI ȘI UNA

Ce se cade a face către cei ce vin și cum a-i întâmpina pe dânșii și a vorbi cu ei.

I. A lui Paladie

1. Odinioară, am venit din Ierusalim în Egipt și ne-am dus la Marele Apollo; iar frații care erau împreună cu acela, alergând înainte, ne-au întâmpinat pe noi cântând – că acest obicei aveau ei către toți monahii – și, închinându-se până la pământ, ne-au îmbrățișat pe noi; apoi unii mergeau înainte cântând, iar alții pe urmă, până am ajuns la Părintele.

2. Iar Părintele, auzind pe cei ce cântau, așijderea și el ne-a întâmpinat precum făcea tuturor fraților care veneau: și întâi s-a închinat până la pământ, iar după ce s-a sculat, ne-a îmbrățișat. Apoi ne-a dus înăuntru și s-a rugat, iar la urmă, după ce cu mâinile sale ne-a spălat picioarele, ne-a îndemnat spre odihnă. Și acest obicei nu l-a urmat numai către noi, ci îl împlinea către toți.

3. Și zicea către cei ce erau împreună cu dânsul că fraților celor ce vin trebuie a ne închina precum Marele Avraam, fiindcă lui Dumnezeu prin frați ne închinăm. „Ai văzut, dar, zicea, pe fratele tău? Ai văzut pe Dumnezeul tău!” Și că se cade spre odihnă a-i sili pe dânșii, precum și Fericitul Lot a silit pe îngeri.

II. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „De vor veni oarecare la tine și-i vei vedea pe dânșii de departe venind, înainte de a se apropia ei, stai la rugăciune și zi: «Doamne Iisuse Hristoase, izbăvește-ne pe noi de clevetire și de ocară și cu pace îi du pe dânșii din locul acesta»”.

2. Întrebat-a un frate pe Avva Petru a lui Avva Lot zicând: „Când sunt în chilie, sufletul meu este în pace, iar de vine un frate și-mi spune cuvinte de cele din afară, sufletul meu se tulbură”. Și i-a răspuns lui Avva Petru: „Avva Lot zicea: «Cheia ta deschide ușa mea»”. Zis-a fratele: „Ce este graiul acesta?”

3. Răspuns-a Bătrânul: „De vine cineva la tine, să-i zici așa: «Cum te afli? De unde vii? Cum se află frații? Te-au primit sau nu?» Și atunci deschizi ușa fratelui și auzi cele ce nu voiești”.

4. Zis-a fratele: „Așa este. Și ce să facă omul când fratele său vine la dânsul?” Răspuns-a Bătrânul: „Plânsul tot învățătură este; iar unde nu este plâns, nu se poate păzi cineva”[556].

---

[556] Plânsul, după Părinți, e izbăvirea desăvârșită de iubirea de sine și de slava-deșartă și îndulcirea de cele ale lumii mai mult decât de

5. Zis-a fratele: „Când sunt în chilie, plânsul este cu mine, iar când vine cineva la mine sau ies din chilie, nu-l mai aflu pe el”. Zis-a lui Bătrânul: „Încă nu ți s-a supus, dar aceasta îți este spre folos, că-ți este în tovărășie, căci celui căruia i s-a supus, niciodată nu se va depărta de la el”[557].

6. Zis-a un bătrân: „De va veni la tine vreun frate, ridică plânsul de pe fața ta și-l ascunde în inimă până când va pleca fratele și apoi iarăși pune plânsul pe față. Că fug dracii văzând plânsul acesta cu tine”.

III. A Sfântului Efrem

1. Monahe, de va veni la tine vreun călugăr sau mirean, să nu-l întâmpini pe el mai presus de putere, ca nu cumva, după ce se va duce el, să te căiești pentru trebuințele pe care le-ai cheltuit, ci pune-i înainte orice îți va da Domnul; că mai bună este o punere-înainte de verdețuri cu dragoste decât jertfe cu întristare; că pe dătătorul cel bucuros îl iubește Dumnezeu (cf. II Cor. 9: 7)[558].

2. Iar acestea le zic, frate, nu vrând să te tai de la iubirea de străini, ci ca aducerea ta bine-primită și neprihănită să fie, după Cel ce zice: *Fiți iubitori de străini unii către alții, fără cârtire* (I Pt. 4: 9).

Dumnezeu. De aceea, nu întâmplător zice Avva aici că fără plâns lesne cădem în cele pomenite și mai ales în cele ce se nasc din ele.

[557] În *Pateric* (Avva Petru Pionitul, 2), în loc de „că-ți este tovărășie...” și celelalte găsim: „Căci scris e în Lege că atunci când vei dobândi vreun rob evreu, te va sluji șase ani, iar în al șaptelea an îl vei trimite pe el slobod. Iar de-i vei da femeie și va naște copii în casa ta și nu va voi să fugă, pentru muiere și copii, îl vei aduce la ușa casei și vei găuri urechea lui cu acul și-ți va fi rob în veac (cf. Ieș. 21: 2 ș.u.). Zis-a fratele: „Ce este cuvântul acesta?” Răspuns-a Bătrânul: „De se va osteni omul după putere la vreun lucru, în orice ceas îl va căuta spre trebuința sa, îl va găsi”. I-a zis lui fratele: „Rogu-te, spune-mi cuvântul acesta!” Zis-a bătrânul: „Niciun fiu neadevărat [ilegitim] nu rămâne împreună cu cineva robind, însă cel ce se naște fiu [legitim] nu-l lasă pe tatăl său”. Cuviosul Pavel pare că a dat o parafrază în câte cuvinte la toată această explicație de la urmă.

[558] Altfel spus: alungă complezența exagerată, din obligație, prin care cheltuiești mai mult pentru câștigarea simpatiei aproapelui și mai puțin din iubirea ta față de el, complezență venită dintr-un fals respect, căci apoi lesne ajungi să te căiești pentru ce-ai făcut, vătămându-te și pe sine, și poate că așa nici iubirea oaspetelui nu o vei câștiga; dă aproapelui precum îți dă Domnul și pe cât te lasă inima, căci pe cât de mult simți că te-a iubit Domnul, cu atât și poți iubi pe aproapele, iar ce e mai mult e de la diavol și din mândrie. Urmează, dar, iubirea aceasta și nu o da uitării din lenevie, nici nu te gândi la alte scopuri sau interese deșarte.

3. Vezi, monahe, nu, vrând să placi celor ce cugetă cele mirenești, să pierzi petrecerea cea călugărească, ci întru frica lui Dumnezeu fă toate lucrurile tale. Iar cel ce face ceva întru Domnul, aceasta i se face lui dobândă. *Bucatele sunt pentru pântece, și pântecele pentru bucate, și Dumnezeu le va strica și pe acestea, și pe acelea* (I Cor. 6: 13).

4. Iubite, de vei băga pe cineva în chilia ta, nevoiește-te ca nesmintit pe dânsul să-l trimiți, adică nimic în afară de frica lui Dumnezeu, ca să nu te faci lui chip de lucru necuvios. Că zice Apostolul: *Nu vă faceți poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor. 10: 32).

5. Cinstește pe toți nu pentru răsplătire, ci pentru Domnul. Că bărbatul care place oamenilor se sârguiește a plăcea multora, iar cel ce se teme de Domnul nu se va poticni, că întru lumina poruncilor Lui umblă[559].

IV. A lui Avva Isaia

1. De va veni la tine vreun frate străin[560], să ai fața ta veselă către dânsul când îl îmbrățișezi pe el; și lucrul pe care-l ține, [mai degrabă] ține-l tu cu bucurie și, când pleacă de la tine, așijderea fă și tu cu bucurie; și închinăciunea ta către dânsul să se facă cu blândețe și cu frica lui Dumnezeu, ca să nu i se facă lui pagubă.

2. Păzește-te a nu-l întreba ceva din cele ce nu te folosesc, ci fă-l pe el a se ruga. Iar când șade la tine, întreabă-l: „Cum te afli?” și odihnește-te cu acest cuvânt. Dă-i lui carte ca să citească, iar de a venit de la osteneală, după ce-i vei spăla picioarele, fă-l să se odihnească.

3. De-ți va aduce cuvinte necuviincioase, roagă-l pe dânsul întru dragoste zicând: „Iartă-mă, că neputincios sunt și nu pot să le port”. Iar de este drumeț și ai la tine pe oarecare credincioși, să-l nu-l pui pe dânsul mai presus de aceia, ci fă milă cu dânsul întru dragostea lui Dumnezeu.

---

[559] Pentru aceste afirmații relativ lacunare, se pot cita spre întărire Psalm 52: 7; Ef. 6: 6; Col. 3: 22. Altfel spus: cel ce voiește a plăcea oamenilor, adică care caută slavă-deșartă sau răsplătire, stârnește urgia lui Dumnezeu (cf. Psalm 52: 7), arătată în ocara primită de la oamenii care odinioară îl slăveau, fie din înșelare sau din interes; astfel, el se va poticni în neputința propriei „slave”, care la urmă ca fumul se va risipi (cf. Psalm 36. 20); însă cel ce umblă întru lumina slavei poruncilor Lui, acela nu se poticnește, căci calea lui e luminată și întunericul nu o va cuprinde.

[560] Cf. și *Filocalia* (Vol. XII, Cuvântul III, 3 ș.u.; Cuvântul V, 1). Textele au însă pe alocuri deosebiri demne de luat în seamă.

4. Iar de este un frate în trecere pe la tine, pentru Dumnezeu, și vine la tine pentru a se odihni, să nu-ți întorci fața ta de către dânsul, ci primește-l pe el cu bucurie dimpreună cu credincioșii ce au venit la tine. Și, de este sărac, nu-l trimite deșert, ci dă-i lui din blagoslovenia ce ți-a dat ție Dumnezeu, ca cel ce cunoști că ceea ce ai nu este al tău, ci dare de la Dumnezeu[561].

5. Și, credincioșilor celor ce vin la tine, dă-le cele de trebuință întru ochi bucuros; iar când veți termina de mâncat, zi-le lor de două sau de trei ori „faceți dragoste și mai mâncați puțin".

6. De cânți împreună cu frații, fiecare din voi să-și facă rugăciunile sale, iar de este vreun străin cu voi, rugați-l cu dragoste să facă el rugăciunile[562]; și ziceți-i lui de [cel mult] trei ori, fără sfădire.

7. De vor veni la voi frați, nicidecum să nu voiți a-i întreba ceva pe dânșii din cele vătămătoare, precum mai-nainte apucând am zis, ca nu, după ce se vor duce, să vă lase vouă robie în chilie; iar dacă din cei veniți va fi cineva ce nu se va putea înfrâna și va spune vreunuia din voi ceva din cele ce vă vatămă pe voi, cel ce a auzit să nu voiască a spune acestea vreunuia din voi, ca să nu umple de otravă purtătoare de moarte sufletul fratelui său[563].

8. *Să nu voiți a iscodi lucrurile veacului acestuia,* ca să nu vă faceți ca și ieșitorile[564] întru care vin toți, ca să lepede din pântecele lor, multă putoare făcându-se[565], ci mai vârtos faceți-vă jertfelnic al lui Dumnezeu întru curăție, făcându-vă preoți pe dinăuntru; totdeauna, dimineața și seara, punând tămâie peste el, ca să nu rămână jertfelnicul fără de tămâie.

9. Și totdeauna siliți-vă pe sine înaintea Domnului cu toată

---

[561] În *Filocalie (loc. cit.* p. 48) avem aici o scolie: „Toate le avem de la Dumnezeu în dar. Iar ceea ce primește fiecare, nu primește în exclusivitate, ci ca să facă parte de aceea și altora. Toate le are fiecare pentru el, dar și pentru alții, ca să crească oamenii și în iubire între ei".

[562] În *Filocalie (loc. cit.,* p. 49): „Rugați-l cu iubire să-și facă rugăciunile lui".

[563] *Trad. lit.* În *Filocalie (loc. cit.,* Cuv. V, 1): „De faceți un lucru împreună și unul dintre voi îl strică din slăbiciune, să nu-l certați, ci mai degrabă bucurați-vă cu el. De vă aduc niscai frați ceva, să nu-i întrebați ceva care-i vatămă. Și dacă vă lasă aceasta în chilie și unul din cei veniți, neputându-se înfrâna, spune vreunuia dintre voi ceva din ceea ce vă vatămă, să nu spună cel ce a auzit acestea vreunuia dintre frați, ci să tacă, până va trece ceea ce au lăsat aceia de la ei, ca să nu umple inima lor de veninul morții".

[564] Closetele.

[565] În *Filocalie (loc. cit.* p. 70): „Să nu voiți să umblați după lucrurile trupului acesta, ca să nu vă faceți ca acele animale care varsă cele din stomacul lor, producând multă putoare".

cererea, ca să vă dăruiască vouă simplitate și nerăutate și să înlăture de la noi cele potrivnice acestora, care sunt vicleșugul, drăceasca înțelepciune, iscodirea și cele asemenea acestora, căci acestea sfărâmă ostenelile celor ce le fac pe ele.

10. Iar sfârșitul tuturor acestora este atunci când se va teme omul de Dumnezeu întru cunoștință, când auzurile lui se vor supune conștiinței lui după Dumnezeu și, mai presus de cele zise, îl vor învăța pe el întru ascuns. Iar de nu va fi acolo Stăpânul casei, acel om ticălos va avea casa lui supusă voirii lui și așa va putea grăi întru sine orice voiește, fiindcă inima lui nu este sub stăpânirea Aceluia, ci sub vrăjmașul[566].

11. De va veni vreun frate străin la voi și vi se va părea de la început că este iubitor de prefaceri[567], să nu-l iscodiți pe el cu cuvântul, până nu se vor vădi vouă [în adevăr] neajunsurile lui[568].

V. A Sfântului Varsanufie

1. Zis-a Bătrânul: „De va intra cineva în chilia ta sau tu vei intra în chilia altuia, și-ți va zice ție «roagă-te», până de trei ori zi «iartă-mă», iar de va stărui zicându-ți și a treia oară, atunci cu smerenie fă ceea ce-ți zice. Și tu la fel, de trei ori zi, și, de nu va voi, lasă-l, că sfădirea nu e bună.

2. Încă și pentru tot lucrul, fie că primești un lucru de la cineva sau ca să pui mâna, până la trei ori roagă-l, și, de nu va voi, încetează cu pace și nu-l necăji, că aceasta este calea lui Dumnezeu[569].

3. Nu folosește monahului să-i întrebe pe cei ce vin la dânsul cum se află cutare sau cutare; că prin întrebarea aceasta smulgându-se mintea de la rugăciunea și de la cântarea cea către Dumnezeu, cade în bârfeli, clevetiri, în prisosite și de suflet vătămătoare lăcomii și în robii, întrucât nimic nu este mai bun

---

[566] „Cel ce crede că e stăpân pe sine, nelăsându-se stăpânit de Dumnezeu, e de fapt sub stăpânirea mândriei, care e o patimă susținută în el de demonul vrăjmaș. Numai în Dumnezeu omul este el însuși, căci nu se închide în sine, ci rămâne în legătură cu Cel ce l-a făcut și în armonie cu toate" (scolia 95 din *Filocalie,* loc. cit., p. 70).

[567] φιλοσηματικός, aici: duplicitar, pretențios, arogant. În *Filocalie,* precum se vede din nota următoare, varianta românească a tradus nu pe φιλοσηματικός, ci φιλοσησματικός. Fiecare variantă are însă sensul ei, ce nu-l exclude pe celălalt.

[568] În *Filocalie (loc. cit.* p. 69) avem așa: „Dacă un frate străin vine la voi și ați auzit mai înainte despre el că este iubitor de vreo schismă, nu cercetați aceasta prin cuvinte, până nu se va arăta vouă scăderea lui".

[569] Cf. și *Filocalia* (Vol. XI, întrebarea 322).

decât a tăcea și scurt a vorbi[570].

---

[570] Punctul 3 nu e luat din Scrisorile Sfântului Varsanufie; pare a fi a lui Avva Isaia.

PRICINA A PATRUZECI ȘI DOUA

Că întru venirile celor ce viețuiesc după Dumnezeu, mulți Părinți, pentru odihna celor ce veneau, lăsau puțin din nevoință, cu nimic vătămându-se din aceasta, pentru nepătimirea lor; iar unii dintr-înșii, pentru acea puțină răsuflare [odihnă], mai pe urmă se chinuiau pe eiși; și că cel ce întru veniri și mângâieri păzește nevoința sa nedezlegată sau dezleagă puțin, vrednic de laudă se face de aici, căci bine a judecat; și cum că cei ce se silesc peste măsură nu se cuvine a se pleca întru mângâieri.

I. Din Pateric

1. Dusu-s-au oarecare Părinți la Avva Iosif din Panefo ca să-l întrebe pe dânsul despre întâlnirea fraților care găzduiesc la dânșii, de se cuvine adică a se pogorî spre mângâierea lor[571].

2. Iar Bătrânul, primindu-i pe dânșii și îndemnându-i să șadă, mai-nainte de a fi întrebat de dânșii, el a intrat în chilia sa și a îmbrăcat haine foarte proaste, ca de cerșetor, și, ieșind, a trecut prin mijlocul lor și, iarăși intrând, a îmbrăcat hainele sale și, ieșind, a șezut cu dânșii.

3. Iar ei se mirau de lucrul Bătrânului. Iar el le-a zis lor: „Luat-ați aminte la ce am făcut?” Și au zis: „Da”. Și a zis Bătrânul: „Au doară m-am schimbat dintru îmbrăcarea hainelor?[572] „ Zis-au

---

[571] În *Pateric* (Avva Iosif din Panefo, 1): „...de se cade să facă pogorâre și să arate îndrăzneală către dânșii”.

[572] În *Pateric* se adaugă: „Deci, dacă eu însumi (același) sunt în amândouă hainele, precum cea dintâi nu m-a schimbat, tot așa nici cea de-a doua nu m-a vătămat”. Chipurile prin care îi primim pe alții, lucrarea noastră prin omul din afară față de ei n-ar trebui să schimbe nicidecum chipul sau lucrarea omului lăuntric, cel cu lucrare ascunsă, cel ce plânge, cel ce se roagă și altele asemenea. Cu toate acestea, e de dorit ca omul să fie unul, chiar dacă uneori e nevoit să facă pogorăminte, căci *un* chip al lui Dumnezeu este, în trup și suflet deopotrivă. Omul cel dinăuntru nu poate fi de sine, el e în unime cu cel din afară. La nevoie, omul se poate manifesta după cum voiește, chiar spre uimirea altora și folosul lor; însă primejdia de a se umple de slavă-deșartă i-a făcut pe mulți Părinți să îndemne la ascunderea cel puțin parțială a omului dinăuntru și a lucrării lui, fie din slăbiciune, ca să evităm tulburarea lăuntrică, fie pentru a nu sminti pe cei ce nu ne-ar putea înțelege; în fond și la urma urmei suntem și fii ai oamenilor și fii ai lui Dumnezeu după har, precum și Hristos, Care însă e Fiul lui Dumnezeu după ființă și Care așijderea Se arăta fie mai mult ca un om, fie ca Dumnezeu, după cele ce le întâmpina în lucrarea Sa, după puterea de înțelegere a oamenilor și spre folosul lor. Pe de altă parte, indiferent de dezlegarea sau pogorârea făcută pentru cei pe care-i

aceia: „Nu, deloc”.

Și a zis lor: „Tot așa și din primirea fraților ne vătămăm, măcar de vom dezlega pentru dânșii.

4. Deci atunci când este venirea fraților, să-i primim pe dânșii cu îndrăzneală, iar când suntem singuri, de plâns să ne îngrijim, ca să petreacă lângă noi”. Iar ei, auzind, s-au minunat, că le-a spus lor cele din inima lor mai-nainte de a-l întreba ei pe dânsul; și au preaslăvit pe Dumnezeu.

5. Datu-s-a odată poruncă în Schit să se postească în săptămâna de față; și s-a întâmplat să vină niște frați din Egipt la Avva Moise, și le-a făcut lor puțină fiertură; și, văzând cei ce erau vecini cu dânsul fumul, au spus clericilor. „Iată, Avva Moise a dezlegat porunca și a făcut fiertură la sine”. Iar ei au zis: „Când va veni, îi vom zice lui”.

6. Și venind sâmbăta, și venind și Avva Moise cu ceilalți Părinți în biserică, știind clericii viețuirea cea mare a lui Avva Moise, i-au zis lui înaintea tuturor: „O, Părinte Moise, ai dezlegat porunca oamenilor și ai păzit-o pe cea a lui Dumnezeu”.

7. Un frate a venit la Avva Pimen după două săptămâni din Postul Păresimilor ca să-și mărturisească gândurile sale și, după ce a aflat odihnă, a zis către Bătrânul: „Puțin de nu m-am oprit să vin astăzi aici”. Zis-a lui Bătrânul: „Pentru ce”. Răspuns-a fratele: „Am socotit că poate nu-mi vei deschide, din pricina Postului”. Zis-a lui Bătrânul: „Noi nu ne-am învățat să încuiem ușa de lemn, ci mai vârtos cea a limbii”.

8. Un frate a mers la un pustnic și, după ce a vorbit cu dânsul și a dobândit odihnă, după ce a ieșit, zicea: „Iartă-mă, Avva, că te-am zăticnit din canonul tău!” Și a răspuns Bătrânul: „Canonul meu este să te odihnesc și să te slobod în pace”.

9. Se spunea despre un Bătrân că petrecea în Siria, pe lângă calea pustiei, și avea o lucrare ca aceasta: în orice ceas trecea vreun călugăr prin pustie, cu bună-nădejde îi făcea lui odihnă.

10. Și a venit odinioară un sihastru la dânsul și, înainte-alergând Bătrânul, îl poftea spre odihnă, iar el nu voia, zicând că «postesc, și nu voiesc să dezleg acum”. Și, întristându-se el, i-a zis lui: „Nu disprețui pe sluga ta, rogu-mă ție; ci, de voiești, vino [măcar] să ne rugăm”. Și așa, după rugăciune, făcând Bătrânul odihnă pustnicului, l-a slobozit cu mulțumită mare.

11. Povestit-a Avva Cassian: „Am mers din Palestina în Egipt la unul din Părinți și, găzduindu-ne el pe noi, l-am întrebat: «Pentru ce în vremea primirii fraților celor străini nu păziți

---

primim, cum zice Avva Iosif, omul lăuntric trebuie să rămână același, indiferent de „haina” sau lucrarea lui din afară, adică precum s-a zidit pe sine după asemănarea lui Dumnezeu.

canonul postului, precum în Palestina, de unde tocmai am venit?»

12. Și a răspuns zicând: «Postul este cu mine totdeauna, iar pe voi nu putem să vă ținem totdeauna cu noi; căci postul adică e și lucru de folos, și de nevoie, însă atârnă de așezarea și hotărârea noastră; iar împlinirea dragostei de nevoie o cere Legea lui Dumnezeu. Deci, primindu-vă pe voi, și întru voi pe Hristos, datori suntem a vă mângâia cu toată sârguința[573]. Iar după ce vă voi petrece, pot câștiga iarăși canonul postului, că *nu pot fiii nunții să postească câtă vreme Mirele este cu dânșii, iar când se va lua de la dânșii, atunci cu stăpânire vor posti* (Matei 9: 15)»".

13. Zis-a iarăși: „Ne-am dus la alt Bătrân și ne-a făcut pe noi să gustăm și, după ce ne-am săturat, ne îndemna să mai mâncăm. Iar eu, zicând că «nu mai mâncăm», acela ne-a răspuns: «Eu, după ce au venit frații, de șase ori am pus masa și, îndemnând pe fiecare dintr-înșii, am mâncat împreună cu ei și încă poftesc să mănânc, iar tu, numai o dată mâncând, te și săturași, încât nu mai poți?»"

A Părintelui

14. Citește, cititorule, cu luare-aminte și cu acribie cea zisă de Bătrânul: cum, odihnind pe cel străin și părând că mănâncă cu aceia, el numai gusta din bucate, și nu se sătura! Că dacă de șase ori în zi încă mai era flămând și [deci] trebuința nu o împlinise, cum nu fără de grijă, precum am zis, se atingea de cele puse înainte? Deci, cel ce poate să facă așa, să mănânce împreună cu toți și el întru nimic nu se va vătăma, iar pe aceia îi va folosi[574].

II. Din Pateric

1. Mers-au odată doi frați la un Bătrân; iar obiceiul Bătrânului era a nu mânca în fiecare zi. Iar după ce a văzut pe frați, s-a bucurat și a zis: „Postul are plata lui, iar cel ce mănâncă cu

---

[573] În *Pateric* (Avva Cassian, 1): „Prin voi, dar, primind pe Hristos, sunt dator cu toată silința să-L odihnesc".

[574] Cuviosul Pavel continuă aici gândul Părinților: nu trebuie a ține postul cu o acribie fără folos, în vârtutea unui simplu canon, ci a-l ține pe cel duhovnicesc, în cunoștință, prin a mânca pe nesăturate – ca unii ce deja am gustat din har – și a odihni duhovnicește pe aproapele. Astăzi, când postul e mai mult de cele materiale și mai puțin duhovnicesc, cât de îndreptățiți am putea fi să facem dezlegare la oarecare nevoi? Dacă postul era la Părinții de mai sus odihna duhovnicească – ba și trupească! – a aproapelui – ba chiar, cum zicea Avva Cassian, a lui Hristos Însuși prin aceia –, prin orice mijloace, în ce măsură am putea noi odihni pe altul – evitând, desigur, precum s-a zis mai-nainte, tovărășiile primejdioase și odihnirea „mofturilor" altora – fără a ne pierde puțina odihnă sau rugăciune pe care o avem sau pe care o căutăm?

dragoste[575], iarăși două porunci face: căci și lasă voia sa, și pe frați îi odihnește, împlinind porunca dragostei”.

2. Se spunea despre Avva Macarie că, dacă se întâmpla să mănânce vreodată cu frații, își punea luiși hotar, zicând către sine că, de va afla vin, pentru frați va bea, iar pentru un pahar de vin o zi nu bea apă în chilie.

3. Iar frații, neștiind scopul Bătrânului, îi dădeau lui să bea vin pentru odihnă; iar Bătrânul lua cu bucurie, știind că are să se muncească pe sine. Iar ucenicul lui, știind ceea ce făcea Bătrânul, zicea deosebi către frați: „Pentru Domnul, nu-i dați lui, că are să se muncească pe sine în chilie”. Și, aflând frații de lucrarea Bătrânului cea întru ascuns, nu-i mai dădeau lui vin.

4. Mers-au odinioară Avva Siluan și ucenicul lui, Zaharia, într-o mănăstire; și le-au făcut lor frații ceva ca să guste înainte de a călători. Iar după ce au ieșit și erau pe drum, aflând ucenicul apă pe cale, a întrebat pe Bătrânul dacă îi dă voie să bea, iar Bătrânul a zis: „Post este astăzi, Zaharie”. Și el a zis: „Dar n-am mâncat noi astăzi, Părinte?” Și a zis Bătrânul: „Aceea a dragostei era, iar noi, fiule, să ținem postul nostru”.

5. Se spunea despre Avva Serin că mult lucra și totdeauna mânca doi posmagi. Venind odată la dânsul Avva Iosif, tovarășul lui, mare pustnic fiind și el, a zis către Avva Serin: „Când sunt în chilia mea, îmi păzesc rânduiala mea, iar când ies, fac pogorământ fraților. Deci ce? Oare bine fac sau nu?”

6. Și i-a răspuns Bătrânul: „Nu este aceasta mare faptă bună, când adică în chilie șezi păzindu-ți petrecerea ta, ci mai vârtos atunci când ieși din chilia ta și nu strici rânduiala ta, atunci ai avea mare laudă a bunătății tale”.

7. Mers-au odată niște Schitioți la Amma Sarra și le-a pus lor înainte un paner cu poame, iar ei, lăsând cele bune, mâncau cele putrede. Și le-a zis lor aceea: „Cu adevărat, Schitioți sunteți”.

8. Făcutu-s-a praznic în muntele lui Avva Antonie, și s-a aflat acolo un urcior cu vin. Luând unul din bătrâni un vas mic și un pahar, a adus la Avva Sisoe și i-a dat lui; și a luat acela și a băut. Așijderea și a doua oară i-a dat lui, și a primit. Și i-a adus lui a treia oară, și n-a primit, zicând: „Încetează, frate, sau au nu știi că este [de la] Satana?”

9. Deci dacă acela, după multă vreme [de post] o dată dezlegând, n-a întrecut măsura, ci și de cel ce-l îndemna a se împărtăși mai mult decât era trebuința fără rușine și pe față s-a lepădat, mărturisind că se teme de războiul cel de la vrăjmașul, cel decât nepătimașii mai nepătimaș, cu atât mai vârtos noi, cei ce ne

---

[575] Adică mai vârtos când primește pe cineva la masă.

împărtășim în fiecare zi din vin și din felurite bucate – ca să nu zic că și întru sațiu de-a pururea ne umplem –, cu mult mai mult datori suntem a nu lua aminte la cei ce ne silesc pe noi a trece peste o trebuință, necum a ne supune, ci rugămintea lor să o întoarcem ca pe o vădită vătămare și pierzare a sufletului, ca nu, pe lângă obișnuitul sațiu – cu care de-a pururea ne îndeletnicim noi, cei ce trăim cu nebăgare de seamă –, pe [împărtășirea] cea peste sațiu adăugând-o mai mult, așa pe corabia minții cu povară nemăsurată prea să o îngreuiem și, întru puțintică suflare a vânturilor celor de afară, înecare gata nouă înșine să ne pricinuim[576].

10. Se spunea despre Avva Sisoe Thebeul că nu mânca pâine. Iar la Praznicul Paștilor i-au făcut lui frații metanie ca să mănânce cu dânșii, iar Bătrânul, răspunzând, a zis lor: „Una din două am a face: sau din pâine să mă împărtășesc, sau din bucatele pe care le-ați făcut”. Și ei i-au zis lui: „Mănâncă numai pâine”. Și a făcut așa.

11. Un episcop iubitor de Dumnezeu mergea în fiecare an la Schit către Părinți; și l-a întâmpinat odată un frate și l-a dus în chilia sa. Și punându-i lui înainte pâine și sare, i-a zis: „Iartă-mă, că n-am nimic altceva să-ți pun înainte”. Zis-a către dânsul episcopul: „Voiesc ca, și la anul venind, nici sare să nu găsesc”.

12. S-a adus odată la Chilii o ploscă de vin ca pârgă fraților, ca să li se dea fiecăruia câte un pahar; iar unul din frați, nevrând să primească, a fugit sub boltă. Și, intrând el, a căzut bolta[577], dar pe fratele nu l-a omorât, ci numai l-a zgâriat într-o parte.

13. Iar ceilalți frați, auzind zgomotul, au venit acolo și au văzut bolta căzută și pe fratele stând de-o parte a ei. Și au început a-l necinsti pe dânsul, zicând: „Trufașule, bine ți-a făcut ție!” Iar Avva, primindu-l pe el, i-a zis: „Lăsați pe fiul meu, că bun lucru a făcut, și viu e Domnul, că bolta aceasta nu se va zidi în zilele mele, ca lumea să afle că, pentru un pahar de vin, a căzut bolta la Chilii”.

14. Zis-a un Bătrân: „Dacă ești mai tânăr, fugi de vin ca de șarpe, și, dacă silit fiind la dragoste [vreo agapă], vei bea, bea puțin și degrabă contenește; măcar de te vor și jura [implora] cei ce te-au chemat, nu lua aminte la jurămintele lor. Că de multe ori Satana silește pe călugări, chiar și prin preoți, ca să silească pe cei mai tineri la băutură de vin și la mâncare multă; dar tu nu te pleca lor, că vinul și femeile despart pe călugăr de Dumnezeu”.

15. Un Bătrân, ducându-se în Schit, mergea împreună cu un frate; iar când au vrut să se despartă unul de altul, i-a zis lui Bătrânul: „Să gustăm împreună, frate!” Și era dimineață și începutul săptămânii. Deci au mâncat și, sculându-se, s-au dus.

---

[576] Avem pare-se aici o tâlcuire a Cuviosului Pavel la apoftegma de la punctul 8.

[577] θόλος. Zice de un fel de adăpost, colibă sau cort de formă boltită.

16. Iar după ce au trecut celelalte zile, a venit sâmbăta; și, mânecând Bătrânul, s-a dus la acel frate și i-a zis: „Oare flămânzit-ai, frate, de când am mâncat amândoi?” Răspuns-a fratele: „Nu, că în fiecare zi mâncând, nu flămânzesc”. Zis-a lui Bătrânul: „Cu adevărat, fiule, eu de atunci n-am mai mâncat”. Și, auzind fratele, s-a umilit și mult s-a folosit.

A Părintelui

17. Ia aminte și vezi cu câtă înțelepciune a lucrat acest Bătrân, cum pe el însuși s-a pedepsit pentru acea mică dezlegare a hranei; dar cu aceasta și pe fratele l-a folosit, ca așa, după putință, să fie următor lui în această nevoință și, dacă se va putea, să se întărească pe sine dinspre primejdii, și să nu-i disprețuiască pe ceilalți atunci când vor încerca să facă lucruri asemenea acestora, și, în sfârșit, dacă nu va putea dovedi o sârguință ca aceasta, să nu judece pe Bătrân, ci, mai vârtos luând aminte la nevoința covârșitoare a puterii aceluia, să se smerească.

PRICINA A PATRUZECI ȘI TREIA

Că celor ce vin la vreo obște, măcar și călugări de vor fi, nu se cuvine a li se da voie să vorbească cu frații fără opreală sau să locuiască cu ei; încă și despre ce se cuvine a păzi frații către cei ce vin.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Un mare mărturisitor, Dionisie cu numele[578], iconom al bisericii din Tir și prieten al Sfântului Pahomie, a auzit de la oareșicare că pe cei ce vin la dânsul din alte mănăstiri nu-i lasă să petreacă împreună cu frații cei de sub dânsul, ci îi așază într-alt loc, făcându-i să rămână aproape de porțile mănăstirii. Foarte mâhnindu-se el pentru aceasta, a venit la dânsul și mai cu mustrare zicea: „Nu faci bine, Avva, neavând aceeași așezare pentru toți frații”.

2. Iar el, cu multă răbdare și blândețe răspunzând, a zis către dânsul: „Știe Dumnezeu că niciodinioară n-am voit să întristez sau să trec cu vederea vreun suflet. Cum, dar, aș fi cutezat acum să fac aceasta și să întărât pe Domnul asupra mea, Care deslușit strigă:

---

[578] „Cuviosul avea prieten adevărat pe un oarecare preot bătrân, cu numele Dionisie, econom al bisericii Tintirisiei. Acela cerceta adeseori pe Cuviosul Pahomie, asemenea se ducea la dânsul, pentru că îl iubea foarte mult, deoarece acel Dionisie era unul din cei ce au mărturisit numele lui Iisus Hristos și a pătimit pentru Dânsul în vremea prigoanei ce fusese mai înainte” (cf. *Viețile Sfinților,* 15 mai).

Întrucât ați făcut unuia dintru acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut (Matei 25: 40)?

3. Deci primește-mă pe mine, părinte, care te adeverez pe tine, că nu defăimând pe cei ce vin aici am făcut aceasta, ci, de vreme ce obștea are mulți veniți de curând, care încă nici schima călugărească nu o pricep, printre care sunt și copilași care întru atâta simplitate sunt, încât nu știu să deosebească dreapta de stânga; de aceea, am socotit mai de folos ca frații să petreacă deosebi, așijderea și cei ce vin după ei.

4. Însă ceea ce socotesc că e de cinste părinților și fraților celor ce vin la noi e ca ei să se adune cu noi în ceasul rugăciunii, iar după aceasta, fiecare în locul cel hotărât lui să meargă și să se liniștească; eu, la rândul meu, împreună cu Dumnezeu, slujind trebuințelor lor".

5. Acestea auzind de la dânsul prezbiterul Dionisie, dădu răspuns mai vârtos prin a se pocăi lui, astfel cunoscându-l pe dânsul că toate după Dumnezeu le face; și, foarte îndulcindu-se el de un răspuns ca aceasta, s-a dus întru ale sale bucurându-se.

II. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul, zicând[579]: „Atunci când nimeresc pe oareșicare la mănăstire, fie din mireni, fie din Părinți duhovnicești, iar aceia spun pentru folosul sufletului, oare să aștept și eu să ascult ori să întreb pentru vreun lucru de trebuință? Cum socotești?”

2. Răspuns-a Bătrânul: „Frate, cel ce cu adevărat s-a făcut ucenicul lui Hristos, nicio stăpânire nu mai are întru sine[580], că, măcar că i se pare că se folosește din vorbirea celor peste care dă, cade însă din porunca Celui ce zice: *Toate să le faci cu poruncă*[581] (Pilde 31: 4). Și oare voiești să auzi mai mult decât au zis Părinții? Că, de vor fi oarecare și vor grăi cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe starețul tău cu smerenie: «Avva, voiești să rămân și să ascult ori să mă duc?» Și orice îți va zice ție, fă cu odihnă. Iar dacă și pentru vreo trebuință voiești a întreba pe cineva, ori monah, ori mirean, să spui lui Avva; și, dacă el va socoti cu cale, te va întreba ce voiești, iar de-ți va zice ție «întreabă tu», atunci să întrebi”[582].

3. Zis-a fratele: „Și, dacă nu voiesc să întreb nimic, ci se întâmplă să mă întâlnesc cu cineva dintre ei, sau și el poate mă va întreba pentru vreun lucru, cum poruncești să fac?”

4. Și a răspuns Bătrânul: „Întru întâlnirea cu cineva, cuvântul tău să se mărginească la închinăciune [salutare], iar apoi să spui «roagă-te pentru mine, că mă duc la o ascultare», și apoi du-te. Iar de te va întreba despre vreun lucru, de știi graiul ce trebuie să-l zici, spune-i pe scurt și treci mai departe, iar de nu știi, zi «nu știu» și treci mai departe. Iar de este cineva cu tine și el știe sau știi că un vecin de-al tău este îndestulat să răspundă mai bine decât tine la întrebare, trimite la acela pe cel ce întreabă”.

5. Zis-a fratele: „Și, de mă va afla șezând sau lucrând și va

---

[579] Cf. și *Filocalia* (Vol. XI, întrebările 308-313). Variantele diferă în câteva locuri, cele din *Everghetinos* fiind uneori ceva mai extinse.

[580] „Stăpânire” redă pe εβξουσίαν. Adică nu mai se conduce de gândurile proprii, care odinioară l-au dus în rătăcire, nu mai e liber de sine, sau libertin, ci liber în Hristos, în Care se mișcă cu o libertate Dumnezeiască, adică infinită, înaintând în bogăția acesteia în veci; libertatea dată de Hristos e fără margini, iar cea a celui ce zice că are stăpânire de sine e limitată la viața aceasta și de moarte.

[581] Mai degrabă ar fi sfat (βουλῆς), precum avem în referința din Septuaginta. Cu „sfat” se redă și în *Filocalie (loc. cit.).* Amândouă însă sunt valabile, deoarece se presupun în ascultarea pe care Bătrânul o implică aici.

[582] „Așa se eliberează omul de voia sa, mai bine zis de robia slavei-deșarte” (cf. nota 468c din *Filocalie).*

ședea împreună cu mine sau va voi să vorbească cu mine, ce să fac?”

6. Răspuns-a Bătrânul: „De te va afla undeva șezând și va veni, blagoslovește-te de la dânsul și fă și tu la fel. Și zi lui «roagă-te pentru mine», și apoi te depărtează. Și, pe scurt, de te va opri, vrând să vorbească cu tine, zi lui «iartă-mă, că poruncă am a nu grăi cu cineva fără de știrea starețului, că pe toate *lui* i le spun și, orice-mi zice, aceea fac». Iar dacă, lucrând tu, va veni cineva și va ședea, de ca și cum ai avea poruncă, adu-ți ție pricină și te scoală”.

7. Zis-a fratele: „Ce este ceea ce a zis Avva Isaia: «După ce faci închinăciune străinului, întreabă pe dânsul «cum te afli?» și apoi șezi cu dânsul tăcând?”

8. Și a răspuns Bătrânul: „Aceasta s-a zis pentru Bătrâni, care precum sunt cu vârsta, așa și cu măsura; însă cel cu tot deadinsul ucenic, care dorește să se facă monah adevărat, se păzește pe sine de niște vorbiri ca acestea, căci dintr-însele se nasc nebăgări de seamă [disprețuiri], moliciune, nesupunere și cumplita îndrăzneală. Pentru aceasta se spune oareunde că Ioan nu se îndeletnicea cu unele ca acestea; și aceasta înseamnă cu adevărat a fi fără grijă dinspre tot omul[583]”.

9. Zis-a fratele: „Gândul îmi zice «taie deodată vorbirile și te izbăvești». Și iar îmi zice mie «taie câte puțin, ca să nu se mire cei ce te știu pe tine». Spune-mi, dar, care este mai bună?”

10. Răspuns-a Bătrânul: „Dacă deodată le vei tăia, ești fără de grijă, iar dacă vrei să le tai câte puțin, le dai pricinuire și gânduri celor ce sunt cu tine: **pricinuire** [pretext], adică de a zice fiecare din ei «fiindcă a grăit cu mine mai-nainte, voi grăi iarăși cu dânsul»; și gânduri, ca să socotească și să zică «poate că are ceva asupra mea, că mi-a grăit, dar acum nu grăiește». Tu numai să voiești lucrul și Dumnezeu îl sporește”.

11. Zis-a fratele: „De vreme ce am ascultare la bolniță și uneori vin bolnavi în obște având trebuință de ceva din bolniță, iar Avva a poruncit să le dau lor cele de trebuință și dintru aceasta sunt oarecum silit să vorbesc cu dânșii, nu cumva, făcând acestea, mă arăt cu voia mea?”

12. Răspuns-a Bătrânul: „Pentru bolnavii care vin și cărora le trebuie ceva din bolniță, dacă deopotrivă vei mulțumi pe toți și vei arăta lui Avva, tu nu mai ai treabă, că ai poruncă pentru aceasta; însă se cade a lua aminte ca nu cumva, cu o pricinuire ca aceasta, să vrei să verși cu cineva dintr-înșii vorba sau, luând pricinuire trebuința, să lărgești vorbirea. Că, e adevărat, uneori e de

---

[583] Zice de Ioan Colovul (cf. *Pateric,* Ioan Colovul 30; cf. *Filocalia,* p. 392).

trebuință a întreba pe cei ce vin cu vreo trebuință sau pentru cumpărare, însă ia aminte să nu întinzi vorbirea către lucruri ce prisosesc; deci ia aminte să nu dai pricină voii celei rele. Așadar, acestea păzește-le, și vei avea odihnă.

III. A Sfântului Efrem

1. Frate, păstor te-a pus pe tine Domnul? Nu băga în turma Lui lupi stricători, ca nu pustie să facă turma cea de sub tine și, așa, pedepse să suferi de la Mai-marele turmei; izgonește, dar, dintre oi orice lucru ce nu le pricinuiește folos, ci vătămare și pierzare.

PRICINA A PATRUZECI ȘI PATRA

Că nu se cuvine a mânca împreună cu bărbații cei nebăgători de seamă [nepăsători] și că, de cei ce întreabă și nu fac, după întâia și a doua vorbă trebuie a ne lepăda.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Macarie către frații care au venit la dânsul și care au întrebat cum să se mântuiască: „Frații mei iubiți, să fugiți de vorbirile mirenilor pe cât vă este puterea, că aceasta foarte ne folosește nouă; *că, de cele mai multe ori, vorbirea lor nu este pentru altceva, fără decât pentru vânzare și cumpărare, femei și fii și dobitoace și cele asemenea acestora;* iar o vorbire ca aceasta desparte gândul de Dumnezeu, dar nici să mâncăm împreună cu dânșii[584].

2. Că, dacă singură vorbirea lor desparte gândul de Dumnezeu, a mânca și a bea împreună cu dânșii câtă vătămare are? Și nu zic să ne abatem de la dânșii ca de niște necurați – să nu fie! –, ci pentru că ei mănâncă de trei ori pe zi toate cele de îndulcire și junghiate, iar noi ne depărtăm de cele îndulcitoare și de cele junghiate și mâncăm o dată în zi. Și altfel: de ne vor vedea pe noi din destul mâncând, îndată ne osândesc zicând «iată că și călugării se satură», și nu-și aduc aminte că și noi ca și ei ne purtăm în trup.

3. Iar de ne vor vedea înfrânându-ne de la bucate, îndată ne judecă și zic «iată, cei ce vor să placă oamenilor», și așa își pierd sufletele lor din pricina noastră. Iarăși, de ne vor vedea pe noi cu mâinile nespălate mâncând sau haine întinate având, îndată zic «iată mârșăvie». Iar de ne vor vedea cu mâinile spălate, zic «iată, și călugării se curăță», și *așa pier din pricina noastră, și așa ne facem vinovați pentru ei și pricinuitori ai pierzării lor.*

---

[584] Iată cu adevărat cine sunt mirenii!

4. Așadar, să căutăm mai vârtos prihănirea lor, și nu laudele, că prihănirea lor de cununi, iar lauda lor de pierzare este pricinuitoare.

5. Ce folos îmi este mie ca să plac oamenilor și așa să mânii pe Dumnezeul meu? Martor e dumnezeiescul Apostol, zicând: *Dacă încă oamenilor aș fi plăcut, rob al lui Hristos n-aș fi fost* (Gal. 1: 10). Deci să ne rugăm înaintea Domnului, zicând: «Iisuse, Dumnezeul nostru, izbăvește-ne pe noi de lauda și de prihănirea lor, și nimic să nu facem spre plăcerea lor». Că nici lauda lor nu poate a ne băga pe noi întru Împărăția Cerurilor, nici prihănirea lor nu poate să ne încuie nouă viața cea veșnică, de nu cumva și mai mult ne va ajuta spre dânsa.

6. Deci știind, iubiților, că datori suntem a da seamă pentru cuvântul deșert, să fugim de dânșii precum fuge cineva de șarpe".

7. Mers-au niște frați la Avva Antonie zicând: „Spune-ne nouă cuvânt: cum să ne mântuim?" Zis-a lor Bătrânul: „N-ați auzit Scriptura? Destul vă este vouă!" Iar ei au zis: „Și de la tine voim a auzi, Părinte!" Și le-a zis lor Bătrânul: „Zice Evanghelia: *De-ți va da cineva o palmă peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt".* Iar ei au zis: „Nu putem face aceasta". Zis-a lor Bătrânul: „Dacă nu puteți întoarce cealaltă, măcar pe acea una răbdați-o". Zis-au lui: „Nici pe aceasta nu o putem".

8. Iar Bătrânul, chemând pe ucenicul său, i-a zis: „Fă-le lor puțintică fiertură, că sunt neputincioși. Că dacă aceasta nu puteți și aceea nu voiți, ce să vă fac vouă?"[585]

A Părintelui

9. Vezi cum Sfântul, pe cei ce nu ca să facă au întrebat, în scurt și în același ceas i-a lepădat, nelăsându-i a mai zăbovi cu dânsul, ca nu, pe lângă a nu se folosi ei cu nimic, și pe acela să-l împiedice din năzuința lui cea mare către Dumnezeu?

10. Deci, dacă acest vârf [corifeu] al Părinților, și decât nepătimașii mai nepătimaș, pe sine se păzea, cu atât mai vârtos pentru noi este un lucru vrednic de luat aminte, adică pe cei ce cu pricină de vorbă vin către noi și ca pentru mântuire întrebând – dar nicio osteneală voind a răbda pentru porunca lui Dumnezeu,

---

[585] Pentru pricini ce ne depășesc, aici, la sfârșitul apoftegmei, se omite un ultim cuvânt, poate esențial, zis de Avva Antonie fraților: „De rugăciuni este trebuință (cf. *Pateric,* Avva Antonie, 21)", adică pentru neputința fraților este nevoie de rugăciuni. Nu e exclus ca acest cuvânt din urmă să fi fost adăugat ulterior de copiști, ca o urmare logică a celor spuse mai-nainte. Ideea Sfântului e aceea că, dacă ei se dovedesc atât de neputincioși, nu le trebuie de aici decât o cercetare de sine prin rugăciune intensă, dacă de simplul sfat al celor mai înțelepți nu ascultă.

sau a face ceva din cele ce, în chip părelnic, cu iubire de osteneală ascultă –, după întâia sau a doua vorbire, deopotrivă fără vindecare aflându-se, trebuie a fugi și a ne lepăda; iar dacă cu lesnire le vom da lor intrare către noi, măcar așa poate că se vor rușina, ori se vor înțelepți, ori se vor întoarce înapoi, bine-cunoscători făcându-se ai bolii lor, și pe noi nu ne vor mai supăra.

11. Și astfel, noi nu numai de aceia, ci și de alții mulți care asijderea, fără de vindecare, voiesc a boli ne vom izbăvi, înstrăinându-ne nu numai de vestea și pilda lor cea făcută, ci și de supărarea cea deșartă, și așa, de vătămare nu mică, slobozi ne vom face, pentru care [supărare și vătămare], din vorba oamenilor celor nebăgători de seamă, neputința noastră pătimește[586].

PRICINA A PATRUZECI ȘI CINCEA

Încă și pentru înșiși cei ce vin: care este petrecerea cea cuviincioasă în străinătate și cum se cade a călători cu frații.

I. A lui Avva Isaia

1. De te vei duce într-un loc străin, în casa cuiva, și va ieși și te va lăsa singur, să nu ridici fața ta în sus și să cercetezi lucrurile din casa lui, și să nu deschizi nimic, nici fereastră, nici ușă, nici vas, nici carte, ci numai atunci când iese, zi lui: „Dă-mi puțintel lucru până ce voi veni”, și, orice îți va da, fă-l fără lenevire.

2. De vei auzi cuvinte afară, să nu le păstrezi în cuget sau, venind el, să i le spui, ca nu cumva și pe sine, și pe acela să-l vatămi.

3. Tânăr fiind, să nu porți niciodată haină bună; și nicidecum să nu dezgolești dinții tăi atunci când râzi; iar fața ta să ia aminte jos, rușinându-se. În loc străin fiind, poartă încălțăminte, iar câtă vreme ești în chilie, sârguiește-te a nu purta încălțăminte, fără numai de nu cumva te vei îmbolnăvi; iar umblând tu, mâinile să-ți

---

[586] Cuviosul Pavel încearcă aici – de fapt, prin toată lucrarea! – să revigoreze vechile, dar mereu actualele sau mai curând veșnicele porunci și practici evanghelice legate de relația cu cei ce doar „în chip părelnic ascultă” de călăuzitorii lor sau de Biserică, care, în acea vreme, ca să nu mai zicem de zilele noastre, riscau să devină tot mai mult doar o simplă „mărturie și o practică veche”. Astăzi, când Botezul sau simpla participare la slujbele Bisericii li se par unora că le asigură un „bilet” către Rai, sau o simplă speranță fără nicio arvună, o astfel de atitudine este foarte necesară, mai ales că, deja, acum, în apropierea Venirii de pe urmă a lui Hristos, această „vătămare nu mică”, de care zice Cuviosul Pavel, se vede mai mult ca niciodată lucrând în Biserică, făcând ca, cum zice în final, neputința păstorilor să pătimească și mai mult, chiar până la moartea sufletului.

fie lipite de brâu, și să nu le legeni ca mirenii, și nici să iei aminte încoace și-ncolo; cugetă însă în gândul tău sau roagă-te lui Dumnezeu în inima ta.

4. De te vei duce în cetate sau în sat, ochii tăi să fie privind în jos, ca să nu-ți ridici războaie în chilia ta. Și, mergând pe cale, de-ți va zice ție o femeie „pace ție”, răspunde-i ei în inima ta, jos căutând cu ochii; și, de vei putea, nici la haine femeiești să nu iei aminte.

5. De vei merge cu frați, depărtează-te pe sine puțin, ca să fii în tăcere [te liniștești]; iar dacă călătorești împreună cu mai mari, să nu apuci înaintea lor; de cumva este bătrân cel cu care călătorești și duceți un lucru, să nu-i dai bătrânului să ducă, iar de sunteți amândoi tineri, să ducă câte unul puțintel, și cel ce îl duce să meargă înainte. În orice loc vei merge, nu fi cu îndrăzneală, ci fii rușinându-te întru toate.

6. Să nu te culci în loc străin, adică în casa cuiva unde inima ta se teme că vei păcătui; iar de vei vrea să mănânci în vreun loc și vei afla că acolo va trebui să mănânce și o femeie, să nu șezi nicidecum, că-ți folosește ție mai bine a mâhni pe cel ce te-a chemat decât a curvi pe ascuns în inima ta. Și, în locul în care vei dormi, să nu te acoperi cu mantia alături cu cineva; și, înainte de a te culca, fă multe rugăciuni[587].

7. Iar de mergeți pe cale și între voi este unul slab, lăsați-l pe el să meargă înaintea voastră, iar de va voi să șadă, să se așeze, și tu să te așezi împreună cu el.

8. Și de vei merge cu vreun frate și te vei abate pe la prietenul tău, să-i zici lui care e trebuința ta, iar fratelui tău să-i zici „șezi aici”. Și, dacă prietenul tău te va opri să mănânci, să nu intre nimic în gura până ce nu va veni și fratele tău să mănânce și să se odihnească.

9. Iar de vor fi mai mulți cei ce călătoresc împreună cu tine și te rușinezi să-i iei pe dânșii către prietenul tău, să nu-i defăimezi pe dânșii pentru că sunt mulți și să te duci lăsându-i pe ei și să mănânci pe ascuns, ci socotește cu dânșii ce trebuie făcut și, orice-ți vor zice, ascultă-i pe ei cu smerenie și, mergând cu dânșii, fii nenumărându-te pe sine și nefugind de la treburile slugii.

10. De vei merge într-un loc străin cu frații pe care nu-i cunoști și se vor afla mai mici decât tine, dă-le lor cinstea cea dintâi [cinstește-i mai mult pe ei]; iar de se va întâmpla să intri cu dânșii la unul iubit de tine pentru Dumnezeu, în toate cele ce faci

---

[587] În *Filocalie* (Vol. XII, p. 260): „Sârguiește-te să te rogi cel mai mult noaptea, ca să se lumineze mintea ta”, la care text avem o scolie: „Noaptea se luminează mintea cel mai mult de lumina dumnezeiască, pentru că nu mai e împiedicată de cele văzute în lume (nota 536)”.

dă-le lor întâietate, fie la lighean, fie la a apuca ceva de pe masă, și nu te arăta pe tine cum că din pricina ta sunt primiți, ci dă-le lor cinste zicând „pentru voi a făcut milă cu mine”.

11. De vei călători cu frați și se va afla între dânșii vreun frate spre care ai dragoste după Dumnezeu, să nu ai îndrăzneală cu dânsul, în văzul celorlalți, ca nu cumva să se afle între dânșii vreun neputincios, că se va topi de râvnă [ciudă] și tu vei purta păcatul lui, căci astfel i-ai dat prilej de a păcătui.

12. De te vei duce la cineva, să nu aștepți să se bucure de tine foarte, ci, dacă te vor primi, să mulțumești lui Dumnezeu.

13. De te vei duce cu frații tăi la vreun frate sărac, să nu-l necăjești pe dânsul în vreo trebuință, iar de nu are de prisosit, luați-vă singuri hrană și cele de cheltuială și să vă îndestulați cu acoperământul pe care l-ați aflat.

14. De vei intra în chilia monahului pe care nu-l cunoști, oriunde te va lăsa să șezi, șezi acolo, și să nu intri în altă chilie până nu te va chema el.

15. De mergeți unii cu alții pe cale, luați aminte la gândul celui ce este între voi slab: ori îi trebuie să șadă puțin, ori să guste puțin înainte de vreme.

16. De vă veți afla în loc străin, nu fiți cu îndrăzneală în locul în care veți intra, nici asupra unui lucru, ca să se folosească de rânduiala voastră, și mai vârtos întru ascunsa și arătata tăcere; că îndrăzneala și celelalte patimi se află întru cel neputincios, pentru nelucrarea inimii lui, pentru că nu-și vede păcatele sale.

17. De te liniștești în chilia ta și te-ai hotărât să mănânci la un ceas anume rânduit, sau a nu mânca fiertură, sau altceva de acest fel, și vei ieși la un loc străin, păzește-te a nu zice către cineva șezând la masă „iartă-mă că nu mănânc aceasta”, fiindcă astfel toată osteneala s-a dus în deșert în mâinile vrăjmașului; căci Stăpânul tău, Mântuitorul, a zis: *Fă într-ascuns, ca Părintele tău să-ți dea întru arătare* (Matei 6: 18).

18. Cel ce iubește ostenelile sale le păzește pe ele ca să nu le piardă.

II. Din Pateric

1. Dusu-s-a odată Avva Isidor la Avva Theofil, Arhiepiscopul Alexandriei; iar după ce s-a întors în Schit, l-au întrebat pe dânsul frații „cum se află cetatea?” Iar el a zis: „Cu adevărat, fraților, eu fața unui alt om n-am văzut, decât pe cea a Arhiepiscopului”.

2. Iar ei, auzind, s-au tulburat zicând: „Nu cumva s-au prăpăstuit, Avva?” Și el a răspuns: „Nu! Ci gândul nu m-a biruit a vedea pe cineva”. Și, auzind, s-au minunat de luarea-aminte și de

acribia Bătrânului. Deci așa și noi să păzim ochii de risipire.

3. Făcându-se odată praznic la Chilii, frații mâncau la biserică. Și era acolo un frate, și a zis celui ce slujea: „Nu mănânc fiertură, ci sare”. Și a strigat cel ce slujea pe alt frate înaintea celor adunați, zicând: „Cutare frate nu mănâncă fiertură, adu-i sare!”

4. Și s-a sculat oarecine din Bătrâni și i-a zis lui: „Mai de folos îți era ție astăzi a mânca carne în chilia ta, decât a face auzit glasul acesta înaintea norodului”.

5. Un frate din Schit, care nu mânca pâine, a mers la un stareț mare, și s-au întâmplat și alți străini acolo, și a făcut starețul puțină fiertură pentru dânșii. Și, după ce au șezut să mănânce, schitiotul și-a pus înainte-i numai năut și mânca.

6. Deci, după ce s-au sculat de la masă, luându-l pe dânsul Bătrânul deosebi, i-a zis lui: „Frate, de vei merge la cineva, nu-ți arăta petrecerea ta; iar de voiești a ține postirea ta, șezi în chilie și nu ieși nicăieri”. Iar el, învățându-se din cuvântul Bătrânului, se făcu iconom la întâlnirile fraților.

7. Zis-a un Bătrân: „De vei merge undeva, să nu-ți arăți petrecerea ta, că adică nu mănânci untdelemn, pește sau fiertură; numai la vin, de te temi de război, să nu dezlegi și, măcar de te vor prihăni unii, să nu-ți pese”.

8. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „De mă voi afla la dragostea [agapa] Părinților, ce să fac?” Răspuns-a Bătrânul: „În loc de post, înfige nemăsurata rugăciune întru smerenie”. Zis-a fratele: „Și cum aș putea, mâncând, auzind și vorbind, să mă rog?” Și i-a zis lui Bătrânul: „Sila pe toate le poate (cf. și Matei 11: 12); și, de voiești să fii monah, aceasta o ține totdeauna, că cel ce nu o are pe aceasta nu este monah”.

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘASEA

Că se cuvine ca pe tot cel ce se apropie de noi pentru a câștiga milă a nu-l întoarce deșert, ci ca pe un trimis de la Dumnezeu să-l primim cu blândețe și să-i dăm din cele ce avem; și, măcar că el obrăznicește, să fim fără de răutate și să nu ne mâniem, după asemănarea lui Dumnezeu; și că Dumnezeu pe cei milostivi de multe ori îi răsplătește; și cum trebuie să se facă împărțirea în chinovie, și de cine să se facă.

I. Din viața Sfântului Grigorie Dialogul

1. Fericitul Grigorie, care a scris și viețile Sfinților celor din Italia în chipul dialogurilor și care s-a făcut Patriarh în Roma, mainainte de arhierie era monah și egumen la mănăstirea Sfântului Andrei, cu numele de Klioskeri.

2. Într-o zi, șezând el în chilie și scriind, a venit la dânsul un sărac; iar el, ca un adevărat rob al lui Hristos, a chemat pe cel ce-i slujea lui și i-a poruncit să-i dea șase galbeni; și el a făcut precum i s-a poruncit.

3. După puțin, iarăși a venit același sărac la sfântul, zicând: „Miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu Cel Preaînalt, că multe am pierdut și tu puține mi-ai dat”. Iar el iarăși a chemat pe cel ce-i slujea lui și i-a zis: „Du-te, frate, dă-i lui alți șase galbeni”. Și a făcut fratele așa. Deci, dobândind săracul doisprezece galbeni, s-a dus.

4. Și iarăși, după puțin, a treia oară în aceeași zi a venit la dânsul, zicând: „Miluiește-mă, robule al Dumnezeului Celui Preaînalt, mai dă-mi o blagoslovenie, că multe am pierdut”. Și el iarăși a chemat pe vistiernicul său și i-a zis lui: „Dă-i lui încă șase galbeni”. Iar fratele a răspuns zicând: „Crede-mă, Părinte, că n-a mai rămas niciun ban în vistierie”.

5. Zis-a lui Fericitul: „Dar n-ai cumva vreun lucru sau o haină ca să-i dai lui?” Și, răspunzând, a zis: „Alt lucru, cinstite Părinte, nu avem, fără numai farfuria de argint, pe care, după obicei, marea doamnă a trimis-o cu puține murături”. Și-i zice lui robul lui Dumnezeu: „Mergi, frate, de îi dă lui farfuria”. Iar el a făcut precum i-a poruncit lui Fericitul. Iar fratele, pe lângă cei doisprezece galbeni, luând și farfuria de argint, s-a dus.

6. Iar după ce s-a făcut Patriarh, după obiceiul Patriarhilor, a poruncit cămărașului său să cheme douăsprezece fețe ca să prânzească cu dânsul. Și el i-a făcut precum i-a poruncit; iar când a șezut, Patriarhului i s-au arătat treisprezece.

7. Apoi a chemat pe cămăraș și i-a zis: „Nu ți-am poruncit să

chemi douăsprezece fețe? Cum, dar, fără știrea mea, tu ai chemat treisprezece?” Iar el, auzind și umplându-se de frică, răspunzând, a zis: „Crede-mă, preacinstite Stăpâne, că sunt douăsprezece” (că pe cel de-al treisprezecelea nu-l vedea decât Patriarhul).

8. Și, prânzind ei, Patriarhul vedea pe cel de-al treisprezecelea șezând în capul mesei; și iată fața lui lua osebite înfățișări: că uneori i se arăta cărunt, iar alteori tânăr. Iar când s-a sculat de la masă, Fericitul i-a slobozit pe toți, iar pe cel de-al treisprezecelea, pe cel ce așa de minunat i se arăta lui, l-a apucat de mână și l-a dus în cafasul[588] său și i-a zis lui: „Juru-te pe puterea cea mare a lui Dumnezeu, cine ești și care-ți este numele?”

9. Iar el a zis: *„Pentru ce întrebi de numele Meu? Acesta este minunat!* (Fac. 32: 29)[589]; eu însă sunt săracul care a venit în mănăstirea Sfântului Apostol Andrei, căruia i-ai dat doisprezece galbeni și farfurioara de argint, pe care fericita Silvia, maica ta, ți-a trimis-o cu murături.

10. Să știi, dar, că din ziua aceea în care mi-ai dat mie acestea cu îndelungă-răbdare, Domnul te-a hotărât să fii Întâi-stătător al Bisericii Sale, pentru care Și-a vărsat sângele Său, și a fi tu diadoh [moștenitor] al Verhovnicului și Apostolului Petru, a cărui faptă bună ai și urmat-o, când împărțea el avuțiile celor ce le aduceau din simplitatea inimii, după cum avea fiecare trebuință (cf. Fapte 4: 34-35)”.

11. Și zice către Dânsul Fericitul Grigorie: „Și de unde știi tu că atunci Domnul m-a hotărât să fiu Patriarh?” Iar el a zis: „Fiindcă Îngerul Domnului Atotțiitorul sunt eu, și pentru aceasta știu, că atunci Domnul m-a trimis la tine ca să ispitesc puterea ta: dacă adică cu iubire de oameni și nu cu arătare [pentru laudă] faci milostenie”.

12. Și, auzind Fericitul, s-a temut, că nu mai văzuse înger până atunci; căci ca la un om se uita la dânsul și grăia cu el. Iar îngerul a zic către dânsul: „Nu te teme, iată, Domnul m-a trimis să fiu cu tine până când ești în viața aceasta; și orice lucru vrei să ceri, trimite prin mine către Domnul”.

13. Iar el, auzind acestea, a căzut cu fața la pământ și s-a închinat Domnului zicând: „Dacă pentru această mică bunăvoință, care nu e nimic, atât de multe îndurări a arătat Atotmilostivul Dumnezeu, încât pe Îngerul Său l-a trimis ca să fie cu mine totdeauna, oare de ce slavă se vor învrednici cei ce petrec în

---

[588] Încăpere deschisă în catul de sus al unei case sau într-un turn, de unde se poate privi nestingherit în afară; foișor.

[589] Deși în versetul de aici se vorbește de numele Domnului, mai jos se vădește că cel ce vorbește cu el este îngerul Domnului. Însă se știe că adesea, în Scriptură, glasul Domnului se face cunoscut prin îngeri.

poruncile Lui și lucrează dreptatea? Că nemincinos este Cel ce a zis: *Mila biruiește asupra judecății* (Iac. 2: 13), și: *Cel ce miluiește pe săracul împrumută pe Dumnezeu* (Pilde 19: 17).

II. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Omul lui Dumnezeu Bonifatie, care s-a făcut episcop, și cu prea mari puteri ale semnelor de la Dumnezeu s-a slăvit, pe când era încă prunc, uneori, pe când ieșea din casă, se întorcea fără cămașă, iar alteori și fără haină; căci el, de îndată ce vedea un om dezbrăcat, se dezbrăca de cele pe care le purta și-l îmbrăca pe acela, aceasta dorind a se vedea numai de singuri ochii Atotputernicului, de la Care și aștepta plată.

2. Făcând el adeseori aceasta, maica sa îl certa, zicând că „nu e drept ca el, sărac fiind, să dăruiască hainele sale altor săraci”. Odinioară, intrând maica sa în jitniță, grâul pe care ea și-l chivernisise pentru tot anul îl află acum aproape tot împărțit la săraci de fiul ei.

3. Și a început ea a se jeli și a se bate peste față; curând ajunse acolo și robul lui Dumnezeu, Bonifatie, care cu cuvinte sfătuitoare meșteșugea a o domoli pe dânsa; iar aceea, întru nimic socotind sfătuirea lui, el o ruga să iasă afară din jitniță, unde rămăsese puțin grâu.

4. Ieșind ea, acela s-a așternut pe sine la rugăciune în chiar locul acela; ieșind el după puțină vreme, a chemat-o pe mamă-sa, cu care s-a întors înapoi în hambar, pe care acum l-a văzut plin de grâu, mai mult decât era înainte. Deci aceasta văzând-o ea, umilindu-se, îl ruga să dea unde voiește, de vreme ce așa de curând ceea ce cere poate lua de la Dumnezeu[590].

III. A aceluiași

1. Odinioară[591], foamete prea grea a cuprins Campania, iar iconomul lui Hristos cel credincios și priceput Benedict nu contenea a face cu toată milostivirea cuviincioasa împărțire tuturor celor lipsiți de trebuințele cele de nevoie ale trupului, până când toate cele din mănăstire s-au împuținat, iar în chelăria mănăstirii nu mai rămăsese decât puțin untdelemn într-un vas de sticlă. Iar un ipodiacon pe nume Agapit a venit la prietenul lui Dumnezeu, rugându-l să poruncească să i se dea puțin untdelemn.

2. Iar dumnezeiescul acesta, ca cel ce pusese în cuget ca pe toate ale sale să le împartă și să le risipească pe pământ

---

[590] Cf. și Cartea I a *Dialogurilor,* cap. 9.

[591] Cf. și Cartea a II-a a *Dialogurilor,* cap. 28.

[săracilor], a poruncit ca și acel puțin untdelemn să-l dea celui ce cerea; iar călugărul căruia îi era în mână slujba chelăriei a ascultat numai din parte porunca Părintelui, iar a o împlini desăvârșit n-a voit: căci el dădu omului nu tot untdelemnul, ci numai puțin.

3. După puțină vreme, a întrebat Părintele pe chelar dacă a dat tot untdelemnul celui ce a cerut, iar el a mărturisit că a dat, dar nu tot, adăugând: „Dacă poruncești a da omului tot acel untdelemn, nu va mai rămâne fraților niciun fel de mângâiere”.

4. Atunci, mâniindu-se acel blând bărbat, a poruncit atunci fraților ca vasul acela de sticlă în care era untdelemnul cel rămas să-l azvârle prin fereastră, ca să nu rămână ceva în mănăstire dintr-ale neascultării. Și s-a făcut precum a poruncit Sfântul. Și aruncat fiind vasul, sub fereastra aceea era o grămadă mare de pietre mari, peste care, aruncându-se vasul cel de sticlă, așa întreg a rămas, de ca și cum nu s-ar fi aruncat; căci, de așa sus aruncându-se, câtuși de puțin nu s-a sfărâmat, nici untdelemnul nu s-a vărsat.

5. Și a poruncit cinstitul Părinte să fie adus și, precum era, întreg să-l dea celui ce l-a cerut, iar pe cel ce nu a ascultat, adunându-se frații, înaintea tuturor l-a mustrat, pentru necredința și neascultarea lui. Apoi Fericitul împreună cu frații se dădură la rugăciune, iar în locul în care se rugau era un chiup deșert din lemn, acoperit cu un acoperământ.

6. Deci, pe când se ruga Sfântul, acoperământul lui a început să se ridice în sus din pricina untdelemnului ce împingea; și, mult înălțându-se capacul, untdelemnul cel dintr-însul a început a se vărsa pe jos, umplând pardosirea, acolo unde Sfântul stătea la rugăciune.

7. Și, văzând cinstitul aceasta, a pus sfârșit rugăciunii; iar pe acel frate necredincios și neascultător, părintește l-a sfătuit, zicând: „Dobândește credință neîndoită și smerită-cugetare vrednică chipului călugăresc”. Iar el, la picioarele lui căzând, iertăciune cerea pentru greșeală, pe care și dobândind-o, nu s-a mai biruit de patima necredinței.

8. Și Cuviosul Luca cel Nou, pe când era copil, asemenea făcea: pe cei goi dintre frați, dezbrăcând hainele sale, îi îmbrăca pe aceia; și gol către născătorii săi întorcându-se, aceia de multe ori îl ocărau și îl băteau, lăsându-l a petrece multă vreme gol, iar el de minunata și iubitoarea de oameni lucrare nu se lepăda[592].

---

[592] Cele despre Cuviosul Luca din Ellada, despre care s-a mai pomenit în *Everghetinos,* nu sunt luate din *Dialogurile* Sfântului Grigorie. Viața lui continuă așa: „însă îmbunătățitul tânăr nu înceta a face lucrurile milostivirii, nerușinându-se de goliciune, pentru că goliciunea pentru săraci îi era lui ca o porfiră împărătească, iar bătaia și necinstea pentru

IV. Din viața Sfântului Efthimie

1. Marele Părinte Efthimie și frații cei împreună cu dânsul, cu multă lipsă fiind strâmtorări în Lavra cea nouă, s-a întâmplat ca o mulțime de armeni, nu mai puțin de patru sute la număr, să treacă pe calea ce se pogoară din Sfânta Cetate spre Iordan și a se abate din cale în dreapta – de ca și cum cineva ar fi povățuit călătoria lor – și a veni în Lavra aceea.

2. Pe aceștia văzându-i Marele acela poposind ca să se odihnească de osteneala căii, chemă pe Dometian, cel rânduit de dânsul a iconomisi cele ale Lavrei, și-i porunci să le pună lor masă. Iar el a pus înainte lipsa, zicând că nici pentru hrana fraților cea de peste zi nu avea ceva. Îndrăznind însă acela la Cel ce a izvorât și văduvei hrană bogată, pentru nescumpetea voirii ei[593], îi poruncește lui Dometian să meargă în beciul cu pâine, „că vei vedea, zice, ce pot gândurile omenești și ce poate Dumnezeiescul har cu preaslăvire a iconomisi”.

3. Iar el, îndată supunându-se, ducându-se – o, nepovestitele Tale minuni, Hristoase! –, a aflat, prin Dumnezeiasca Pronie și înțelepciune, casa [încăperea] atât de plină de pâine, încât nu era cu lesnire nici ușa câtuși de puțin a o deschide, oprită fiind cu mulțimea celor dinăuntru. Pentru aceasta a chemat și pe alți frați și, ușa împreună răsturnând-o cu dânșii, vede înăuntru mulțime nespusă de pâini, de vin și de untdelemn, atât de multă îndestulare făcându-se, bine-potrivită cu osârdia de a da a lui Efthimie.

4. Acestea văzându-le Dometian și semuind lucrarea Dumnezeiescului har, cade la picioarele Marelui cerând iertăciune și, pentru micimea socotelii, prea cu fierbințeală îi făcu lui metanie.

V. Din viața Sfântului Marchian[594]

1. Făcându-se târnosirea bisericii Sfintei Mucenițe Anastasia, pe care Marele Marchian o ridicase din temelie, s-a adunat toată cetatea, împreună cu împărații și Patriahul. Precum cu cale adunându-se ei, s-a apropiat de Sfântul un sărac care se uita la dreapta lui și cerea să ia ceva mângâiere pentru foame.

---

dânșii, o socotea ca o cinste și laudă și mai mult spre facerea de bine a săracilor se sârguia” (cf. *Viețile Sfinților,* 7 februarie).

[593] Pentru văduva de aici, *trad. neogr.* citează III Împ. 17: 15-16.

[594] Sfântul Marchian era preot și iconom al Bisericii celei mari din Constantinopol. El este prăznuit de Biserică în ziua de 10 Ianuarie. Despre întâmplarea de față, să se vadă varianta din *Viețile Sfinților.* Din viața lui s-a mai dat un fragment în Vol. II.

2. Iar el, deși atunci nu avea nimic în sân, înăuntrul sufletului însă cu adevărat și iubire de oameni și multă bunătate avea: că, iată, din mijlocul tuturor ieșind și căutând împrejur vreun loc care era mai ascuns, se întâmplă ca cu nimic altceva să nu fie acoperit [pe dinafară] decât cu o dulamă [felon], căci avea obicei ca în toată viața să poarte numai două haine.

3. Deci așa aflându-se dumnezeiescul bărbat, măcar că cu lesnire îi era a da un răspuns de mângâiere la rugămintea săracului – de vreme ce și martori avea pe ochii lui Dumnezeu, cei ce pe toate le văd, că nu avea nimic la sine –, acela, ca unul care, de nu va fi dat, mult s-ar fi temut de Dumnezeu, ca să nu-l întristeze pe acela, pe însăși haina [cea de dedesubt] cu care era îmbrăcat a dezbrăcat-o și a dat-o cu osârdie celui lipsit și, așa, de aici rămase doar cu podoaba cea preoțească, iar cu felonul, pe care-l strângea din toate părțile, se sârguia să-și ascundă trupul.

4. Și pentru că și altarul și-l avea înăuntru[595], iar cel dintâi între preoți i-a poruncit să săvârșească tainele, el așijderea, precum am zis, felonul strângându-l, se sârguia a ascunde lucrul.

5. Iar cei de față împreună cu arhiereul privind la dânsul, au văzut – o, minune nouă și nedumerită și, simplu spus, numai la cei ce vedeau crezută! – că el era îmbrăcat pe dinăuntru cu oarecare podoabă împărătească cu aur țesută și strălucită, care atunci mai vederos pe mâini se arăta, când împărțea din Dumnezeiescul Trup celor ce se apropiau.

6. Acestea văzându-le, ochii unora țineau minunea la sine, iar alții o și vesteau, unii adică ca minunându-se, iar alții ca pizmuind, care aceștia, și apropiindu-se către arhiereul Ghenadie, părându-li-se că nu cunoaște cele ce foarte voia a ști, i-au vestit lui acestea, luând în râs pe Sfântul și clevetindu-l, iar Patriahul zicea că și el vede, dar pricina nu o cunoaște. Și, cu adevărat, întru aceasta să ne dumerim și noi.

7. Iar acum că și slujba lui Marchian a luat sfârșit, au trimis de l-au chemat pe dânsul la Patriarhul, care, deosebi vorbindu-i, îl învinuia pentru podoabe, zicând că „mai vârtos împăraților decât preoților se cuvin acestea”. Iar el, de cel ce se nedumerea mai vârtos nedumerindu-se, căzu la picioarele aceluia și, mult pe dânsul cu lacrimile udându-l, se lepăda cu totul de cea zisă, întărind că lucrul era o amăgire a ochilor, „că și numai a cugeta un

---

[595] *Trad. lit.* E cu putință ca aici să se înțeleagă două lucruri: „Și pentru că trebuia să slujească și în altar, pentru aceasta mai vârtos își strângea felonul, căutând să-și ascundă trupul” și: „Și pentru că slujba lui era cu covârșire și în altarul inimii, pentru aceasta se silea pe cât putea să se ascundă pe sine, strângându-și cu sârguință felonul în juru-i”. Al doilea înțeles reiese mai vârtos din cele următoare.

lucru ca acesta, zicea, e curată nebunie”.

8. Cu toate acestea, Patriarhului i se părea a fi o prostie și un lucru necuvântător a nu-și crede ochilor; pentru aceasta, atingându-se cu mâna sa, îndată desfăcu felonul și podoaba cea preoțească, iar de aici, minunea era și văzându-se și grăindu-se: că îmbrăcămintea cea de aur, care cu puțin mai-nainte se vedea, acum nu era nicăieri, iar Sfântul – gol era precum și înainte, cel cu adevărat îmbrăcat cu nevăzute haine de aur ale faptei bune – acum se vedea gol de veșmintele cele preoțești.

9. Aceasta a uimit pe arhiereu, dar și pe împărați, că, iată, și către dânșii trecând cuvântul, prin toate Dumnezeu și plăcutul lui se măreau. Că era Sfântul cu mâna îndestulat și în case sfințite, și ziditor de multe și prea mari biserici, încă și tămăduitor al multora se arăta, iar de săraci cu mult mai mult se îngrijea, și aceasta arătată este și din multe altele, și mai vârtos din cele ce se vor zice, de unde se face vădită nu numai iubirea de oameni a aceluia către cei săraci, ci și însăși acea Iubire de oameni care învrednicește de niște daruri ca acestea pe iubitorii Lui.

10. Noaptea, minunatul, înconjurând ulițele și intrările cetății, cu sârguință căuta unde ar putea afla vreun mort din multa sărăcie lepădat și de purtarea de grijă a nimănui neîmpărtășit, și, oriunde ar fi văzut unul ca acesta, ca cum ar fi nimerit vreun câștig mare, cu așa bucurie îl privea, că, degrabă dezlegând [cele de pe el], îl îmbrăca pe acela și de toate cele după obicei îl învrednicea.

11. Apoi și ca către un viu către cel mort zicea: „Vino, frate, zice, și de dragostea cea întru Hristos cu noi te împărtășește”. Așa zicând, ascultând îl avea pe cel culcat, că se scula – o, minune negrăită! – și pe bunul Marchian îl săruta, pentru pronia cea pentru dânsul, nu ca pe acela primindu-l, ci pe Hristos mai vârtos arătându-L; apoi mortul iarăși mort era și într-acest fel era văzut de cei de față.

VI. Din viața Sfântului Theodosie Chinoviarhul

1. Marele Theodosie, biruind lipsa săracilor cu dăruirea, iarăși [și acum] o avea biruită cu bunăvoința, ca cel ce cu darul cel mare al Duhului de-a pururea o avea câștigată, precum vor arăta cele următoare.

2. Și simplu, pe cât de mare era milostivirea lui către toți cei strâmtorați cu sărăcia, pe atât de mult întindea împreună-pătimirea; și, iarăși, peste care reaua-pătimire se întindea sau sărăcia, boala sau lipsă a mădularelor, cu acela trudindu-se era, și chiar cu cel lunatic[596], care boală era cea mai grea.

---

[596] Epileptic.

3. Așadar, el orbilor era ochi, șchiopilor picior, îmbrăcăminte celor goi, celor fără de casă acoperământ, celor bolnavi doctor, vistiernic celor cu lipsuri, slugă [celor în nevoi și neputințe], tuturor toate făcându-se pentru iubirea de oameni, sânge spălând, răni curățând, gura celor leproși atingând-o și, așa, foarte cu înțelepciune pe aceia mângâindu-i și cu blândețe plecându-i să sufere primejdia, încât de i-ar fi zis cineva: de obște liman, de obște spital, de obște casă, de obște cămară, bine i-ar fi zis și potrivit adevărului. Că toți se îndulceau de trebuința purtării de grijă cea de la dânsul.

4. Și nu degeaba s-a trecut cu vederea, ci pentru ticăloșia de a-l fi căutat acolo și a-l fi aflat ca pe niciunul din toți, iar pentru însăși această ticăloșie zic și micime, și de mai multă purtare de grijă s-a învrednicit, de vreme ce și Hristos, întru cei prea mici și pe întru cele ale acelora, vederos mai mult ale Sale Și le-a făcut[597].

5. Căci acolo nu era niciunul care să fie scos afară, niciunul din trecere cu vederea care să nu se învrednicească de milostivire iubitoare. Și țineau minte cei ce slujeau la acestea că într-o zi a pus mai mult de o sută de mese, așa de bogat era acest omenesc izvor de milă, care izvor arătat era că numai al lui Dumnezeu era: căci, prin nemărginita și multa lui mijlocire, multă îmbelșugare avea, precum va arăta și cuvântul.

6. Odinioară a pedepsit Dumnezeu pământul; și l-a pedepsit cu foametea, și nu o foamete oarecare, care pe unii îi stăpânea, iar pe alții nu, ci biciul venise la toți deopotrivă; și așa toți oamenii

---

[597] εὐτέλεια, trad. aici prin „ticăloșie”, se poate reda și prin „prostime”. Iată cum adevărata viață creștină e o urmare cu *de-amănuntul* a vieții lui Hristos și nu altfel; chiar dacă vremurile aparent se schimbă, ele nu pot fi asumate, trăite decât după pilda lui Hristos. Despre o ticăloșie ca aceasta cânta și Psalmistul în Psalmii 37, 39 și în alții, psalmi socotiți de Sfinții Părinți mesianici, ale căror graiuri sunt atribuite de aceștia lui Hristos, Cel ce a luat asupra Sa toate suferințele și slăbiciunile omului, punându-le spre pildă tuturor. Așadar, Sfântul Theodosie a fost trecut cu vederea de mulțime, precum și Hristos de mulți din cei cărora le făcea bine; El S-a făcut mic, în chipul robului, deșertându-Se pe Sine pentru a-i înălța pe cei mici și a Se slăvi întru ei (cf. Luca 10:21; Ioan 9:3 etc.), iar pe cei mândri a-i pogorî întru smerenie (cf. Luca 1: 51 etc.). S-a făcut mic pentru a Se umple de cele mari prin înălțarea întru slavă. Așijderea Cuviosul Theodosie a fost aflat „ca niciunul din toți”, adică, precum zice Isaia despre Mesia-Hristos: *N-avea nici chip, nici frumusețe, ca să ne uităm la El* (Is. 53: 2), adică viețuia într-o simplitate desăvârșită, prin care adică nu arăta nici constrângere sau silire din parte-i, nici nepăsare, nici dorință de a se slăvi de cineva, căci el nu căuta slava sa, precum Sfântul Evanghelist Ioan zice despre Hristos: *Dacă Mă slăvesc pe Mine Însumi, slava Mea nimic este...* (Ioan 8: 54)

strâmtorați fiind pentru răsplătirea lucrărilor lor celor rele, ca unele ce și roadă erau a izvodirilor celor viclene, după Dumnezeiescul Miheia (cf. Mih. 7: 13), iată praznicul Stâlpărilor era de față, întru care mulțime de țărani și de săraci, luând pricină praznicul, veneau la locul acela, acum aceasta făcându-se nu atât din obicei, cât pentru că erau îndemnați de foamete.

7. Iar cei ce slujeau gătirea praznicului, spăimântându-se de mulțime, cu cumpene se ispiteau să facă împărțirea mâncării, ca, prin crușarea și scumpetea aceasta, cele de mâncare să ajungă la cât mai mulți, iar cumpăna [partea] lor se hotărâse a fi de câte o litră.

8. Iar trecând Marele și cea făcută văzând-o și că de mulțimea cea multă porțile erau îmbulzite, precum Iov era iscusit a cugeta și a zice: *Nu s-a culcat afară străin și ușa mea la tot călătorul este deschisă* (Iov. 31: 32), așijderea și el: că a poruncit să se deschidă porțile, ca toți cei ce voiesc să intre; apoi și obișnuitele mese să se pună oamenilor, pe care nu mică treabă era a-i număra, necum a-i sătura și de mâncare.

9. Însă câți erau rânduiți a sluji spre aceasta, numai privind către singură mulțimea, s-au făcut așa de neîncrezători pentru covârșirea poruncii, încât n-au purces ca să se apuce și să lucreze nimic; privind însă la virtutea și harul celui ce a poruncit, s-au depărtat de la ei gândurile omenești, și, așa mai înalt văzând, au deschis îndată porțile, și bucuros pe cei ce intrau îi primeau, apoi și către mese se osteneau, și cu față veselă le puneau înainte toate câte le aveau.

10. Ce, dar, a făcut Dumnezeul minunilor? Îndestulat a fost ca și a doua oară prin puține a sătura mulțime multă – precum odinioară cu cinci pâini a săturat cinci mii –, însă acum mulțimea și pântecele își sătura, și hambarele pline de pâine se arătau; iar slujitorii, care socoteau că toate lipsesc, vedeau acum că ele sunt pline, luând acum mai mult decât aveau înainte, pe cât adică sporind el prin rugăciune, pe atât se săturau pântecele săracilor.

11. Așa deci îi răsplătea lui Dumnezeu pentru bunăvoința sa, așa pentru facerea de bine cea pentru săraci; nu numai de sus era cu îndestulare plouând, pentru bogăția bunăvoirii, ci aceasta și pretutindeni minunat și vestit pe bărbat arăta, pentru Adevărul făgăduinței, căci El S-a făgăduit a slăvi pe cei ce știu prin lucruri a-L slăvi pe Dânsul.

12. Și altădată tot praznic era, Praznic al Fecioarei și de Dumnezeu Născătoarei, la care, căci era foarte însemnat[598], atâta

---

[598] Era Praznicul Adormirii Maicii Domnului (cf. *Viețile Sfinților,* 11 ianuarie).

mulțime de oameni s-a adunat, încât cei rânduiți de dânsul a-i pune să șadă pe cei ce intrau nu erau îndeajuns de mulți pentru aceasta, necum și de mâncat nu avea să dea din destul, neputând a pune decât câte o pâine la fiecare masă.

13. Iar Domnul, Cel ce mai-nainte de aceasta umpluse hambarele, cu dreapta cea mult-îndestulată și nepizmuitoare, pe care deschizând-o hrănește pe tot cel zidit de Dânsul (cf. Psalm 103: 28; 144: 16), Acesta și atunci mesele le-a umplut, sau mai bine zis pâinile, încât adunarea aceea a mii de oameni nu numai că de sațiu s-au umplut: căci atât de multe erau coșnițele cu pâine, încât cei ce șezuseră au dus multe și acasă, iar mai pe urmă din acestea slujitorii și alte multe mese au pus.

14. Dar cine văzând și pe egipteni încă la târnosire către mănăstirea Marelui curgând, n-ar fi socotit că va lipsi la atâta mulțime spre adăpare și cisternele? Însă ei așa întru sațiu s-au îndestulat de cele puse înainte, încât cele rămase le-au ajuns și celor ce veneau după dânșii pentru a doua masă.

15. Deci cine, pe acestea, și acum în pustie făcându-se văzându-le, nu va avea chezășuire mărturia credincioasă că Cel ce prin Moise în pustie mai-nainte cu preaslăvire a plouat mană jidovilor, Însuși Acesta și prin Theodosie [a plouat și] acum? Căci cel ce crede că trăiește în Hristos, un lucru mare și minunat ca acesta isprăvește, și hrană la atâția bărbați din destul dăruiește; pentru acestea, și mulți care s-au silit a veni către locul acela l-au socotit a fi același cu cel întru care și Mântuitorul a blagoslovit odinioară cinci pâini și atâtea mii de bărbați întru sațiu i-a hrănit.

VII. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Au venit odată la Sfântul Ioan cel Milostiv câțiva dintre cei ce primiseră diaconia împărțirii de milostenii săracilor. Așadar, vorbind de unele și de altele, au pomenit sfântului și de aceea că în locurile unde se împărțeau milostenii se adunau și câteva fete, care nu păreau a fi sărace, fiindcă poartă veșminte frumoase și mărgele; și l-au întrebat dacă trebuie să le dea și lor milostenie. După ce preablândul și pașnicul Episcop i-a ascultat pe ei, privindu-i cu asprime ca să-i mustre, le-a spus: „Dacă vreți să-l slujiți pe smeritul Ioan, sau mai degrabă pe Iisus, și să împărțiți milostenii, atunci va trebui să împliniți întocmai, fără pricinuiri, porunca Domnului, care zice: *Celui care cere de la tine, dă-i* (Matei 5: 42).

2. Însă, dacă voi îmi spuneți că sunteți slujitori ai altcuiva – care poruncește să-i cercetați și să aflați cele despre viața săracilor care cer –, atunci să știți că nici smeritul Ioan, nici Iisus

nu are nevoie de asemenea slujitori necredincioși și nelucrători, care mai mult cercetează și mai puțin ajută. Măcar de cele aduse înainte ca milostenie ar fi ale voastre proprii, oricine v-ar ierta iconomia împărțirii acestora; însă, dacă toate acestea le împarte Pronia lui Dumnezeu, trebuia să împliniți această slujire ca o împărțire a bunătăților lui Dumnezeu și după porunca Aceluia.

3. Iar dacă v-au supărat gândurile necredinței, care vă șoptesc cum că mulțimea săracilor ar goli vistieria Bisericii, eu nu vreau să fiu părtaș necredinței voastre. Sunt sigur că, și de s-ar strânge toți oamenii acestei lumi în Alexandria având nevoie de ajutor, va fi cu neputință ca aceștia să golească comorile lui Dumnezeu. Cu aceste sfaturi pline de înțelepciune și credință, i-a tămăduit de boala necredinței și i-a trimis să-și împlinească datoria. Aceste cuvinte minunate, ce arăta marea nobilitate a Sfântului în ajutorarea săracilor, i-a uimit pe cei de față. Pentru ei a istorisit și întâmplarea minunată care urmează:

4. Când aveam 15 ani, începu Sfântul să povestească, mă găseam oarecând în Cipru. Într-o noapte am avut un vis uimitor: se arătă înaintea mea o frumoasă și preacurată fată. Această minunată fată era gătită într-un chip strălucitor, iar pe capul ei purta o cunună din ramuri de măslin. Fata aceasta s-a apropiat de mine și m-a înghiontit cu mâna ei în coastă. Atunci eu m-am înfricoșat și m-am trezit. Însă acum urmează lucrul uimitor: deodată am văzut-o pe acea fată, nu în vis, ci aievea. Atunci am întrebat-o de unde vine și cum a îndrăznit să se apropie de mine în timp ce eu dormeam.

5. Când a auzit aceste întrebări ale mele, tânăra a început să râdă și plină de pace mi-a răspuns: „Eu sunt cea dintâi dintre fiicele Marelui împărat; dacă mi te faci prieten, pot să te fac apropiat al Acestuia; căci nimeni nu are îndrăzneală mai mare la Dânsul decât mine; ajunge să te gândești că numai eu L-am înduplecat[599] să ia trup omenesc și să coboare din cer pentru mântuirea oamenilor”. Cu aceste cuvinte a dispărut dinaintea mea. Atunci m-am adunat și am început să mă gândesc ce înseamnă ceea ce am văzut. Priveliștea aceea minunată se tot învârtea în mintea mea. Nu am zăbovit prea mult și am ajuns să înțeleg că dânsa este chiar milostenia. Și am întărit în mintea mea acest gând: acela că numai milostenia a dat putință omului să-L vadă pe Dumnezeu cu trup pe pământ.

6. Îndată m-am ridicat și m-am îndreptat către biserică,

---

[599] πείσαιμι. Altfel spus: „M-am făcut plăcută Lui făcându-L prin rugăciune să ia trup”. Maica Domnului se arată aici și ca reprezentantă a întregului neam omenesc care a dăruit Domnului o fecioară curată ca dânsa, precum zic și cântările la Nașterea Domnului.

fiindcă deja se luminase de ziuă. În acea dimineață era foarte frig. Pe drum m-am întâlnit cu un sărac care înghețase de frig. Îndată mi-am scos haina și i-am dat-o acelui sărac nefericit; între timp, vorbeam de unul singur și îmi spuneam: „Acum mă voi convinge dacă ceea ce am văzut este de la Dumnezeu sau este înșelare de la Diavol”.

7. Nu am apucat să mă gândesc bine la aceste lucruri că, înainte de a ajunge în biserica către care mă îndreptam, se apropie de mine un om îmbrăcat în veșminte albe și îmi dă un pachețel cu o sută de monede de aur și-mi zice: „Primește acestea, prietene”. Eu, cu toate că le-am luat cu recunoștință, m-am căit imediat și, întorcându-mă, am vrut să dau aurul înapoi celui care mi l-a dat, fiindcă nu aveam nevoie de acei bani. Între timp însă, acel om îmbrăcat în alb dispăruse. Atunci am înțeles ca fata pe care am văzut-o nu era o vedenie înșelătoare, ci adevărată.

8. Din acea zi, de câte ori dădeam ceva vreunui sărac, îmi spuneam: acum voi vedea dacă îmi va întoarce însutit Hristos aceste milostenii, după Dumnezeiasca Lui făgăduință: *însutit va lua* (Matei 19: 29). Fiindcă de multe ori atunci când mi-a venit acest gând, am fost lovit învederându-mi-se acest adevăr și mi-am spus: „Mai potolește-te odată! Până când îl vei ispiti pe Cel ce de neispitit?” De aceea mă supără împuținarea de suflet a acestor oameni care au venit astăzi să mă târască în necredința lor și să mă facă părtaș la ea: ca sa mă arăt vinovat de nemilostivire, când eu am atâtea semne vădite ale milostivirii.

9. Unul dintre străinii care se găseau în Alexandria, înțelegând marea bunătate a Sfântului, s-a gândit să încerce milostivirea lui, chiar dacă Sfântul era mai presus de așa ceva. S-a îmbrăcat așadar cu veșminte sărăcăcioase și a așteptat ca Sfântul să treacă prin spital, fiindcă acesta obișnuia să-i viziteze pe bolnavi de două sau de trei ori pe săptămână. Îndată ce s-a apropiat Sfântul, omul ce s-a arătat ca un cerșetor a început să strige cu glas plin de mâhnire: „Miluiește-mă pe mine, cel robit!”. Sfântul i-a poruncit îndată vistiernicului care-l însoțea să-i dea bani celui care cerea. După aceea, cel ce a primit banii a alergat, și-a schimbat vesmintele și înfățișarea, și i-a ieșit din nou în cale Sfântului în altă parte a străzii. Acesta, din nou, îndată ce omul a cerut, a poruncit să i se dea bani.

10. Între timp, ucenicul său care-l însoțea i-a spus în taină că cel ce ceruse și fusese ajutat este același care ceruse și mai-nainte. Însă Sfântul n-a luat aminte la aceasta. Apoi, cel care a cerut și a fost ajutat s-a arătat și a treia oara, sub altă înfățișare. Ucenicul său l-a înștiințat pe Sfânt să ia aminte, fiindcă este același om, și să nu-i dea milostenie. Atunci Patriarhul a spus o vorbă de neuitat

și plină de măreție: „Mai bine dă-i acestui om douăsprezece monezi, pentru că s-ar putea ca acesta să fie Însuși Domnul, Care vrea să mă încerce”.

11. Însă și povestirea care urmează este minunată și arată, pe de-o parte, darurile duhovnicești ale Sfântului Patriarh, iar pe de altă parte puterea pe care o are înaintea lui Dumnezeu milostenia. Odată, în timp ce Sfântul intra în Biserică, l-a întâmpinat un nobil. Acest nobil ajunsese sărac lipit, fiindcă hoții îi răpiseră toate avuțiile. Omul acesta i-a cerut ajutor Sfântului, iar Sfântul a poruncit să-i fie date fără zăbavă nobilului ce sărăcise 15 litre de aur. Însă omul care a primit această poruncă – ori pentru că era neascultător, ori pentru că fusese îndemnat de ceilalți clerici slujitori la Arhiepiscopie – nu i-a dat săracului tot aurul. Aceasta și pentru că vistieria nu avea mulți bani, și fiindcă Sfântul nu obișnuia să strângă bani. În loc să dea 15 litre, așa cum primise porunca, a dat săracului numai 5 litre de aur.

12. Iată însă că s-a întâmplat un lucru minunat. Când fericitul a ieșit din Biserică, s-a apropiat de el o văduvă foarte bogată, care i-a dat un înscris cu o donație de 500 de litre de aur, pe care luându-l, a fost înștiințat de către harul care sălășluia în el că nu i-a fost îndeplinită porunca; îndată i-a chemat pe cei pe care i-a rânduit spre slujba aceasta și i-a întrebat dacă într-adevăr au dat omului aceluia cele 15 litre de aur.

13. Aceia au pretins în chip mincinos că au dat cu adevărat 15 litre de aur! Atunci Sfântul a trimis după omul care-i ceruse ajutor și l-a chemat la el. A aflat de la el că a primit doar 5 litre de aur. Atunci Sfântul s-a întors către cei ce-i slujeau, adică spre cei care-l ajutau în lucrarea de milostenie, și le-a spus: „Domnul va cere de la voi în Ziua Judecății restul de o mie de litre de aur pe care avea de gând să le dăruiască această femeie”. Și, zicând acestea, le-a arătat înscrisul donației în care apăreau numai 500 de litre! „Dacă voi, continuă el, ați fi dat omului care se găsea în nevoie cele 15 litre de la început, atunci și această donatoare ar fi afierosit pentru Dumnezeu 1500 de litre. Și, ca să se vădească împuținarea voastră de suflet, chemați-o aici pe această femeie iubitoare de Dumnezeu.

14. Cu adevărat, după puțină vreme a venit și femeia, aducând tot aurul pe care-l promisese. După ce Sfântul Ioan a primit darul ei și i-a mulțumit, a întrebat-o în fața celor ce-i slujeau: „Spune-mi, rogu-te, acest aur l-ai hotărât de la început să-l dăruiești?” Atunci, femeia, îngrozită, a înțeles că Sfântul, datorită darului său prorocesc, știa ceea ce ea făcuse, singură fiind. Atunci, fiind cuprinsă de frică, a mărturisit întreaga întâmplare, spunând printre altele și următoarele: „Cu adevărat, Stăpâne, pe înscrisul donației pe care vi l-am dat am scris la început 1500 de litre de

aur, însă cu câteva zile mai înainte, în timp ce mă pregăteam să vă vizitez pentru a vă aduce înscrisul donației, l-am desfășurat pentru a-l vedea și am găsit acolo cifra 1 (cea pentru cele o mie de litre) ștearsă. Atunci am priceput că nu era lucru bineplăcut lui Dumnezeu să dau mai mult de 500 de litre.

15. Îndată ce au auzit acestea, cei ce-l slujeau pe Patriarh s-au înfricoșat foarte tare și, căzând la picioarele Sfântului, au cerut iertare pentru păcatul neascultării. Iar pentru acea iubitoare de Hristos care a dăruit aurul, fericitul s-a rugat la Dumnezeu pentru binecuvântarea ei, iar aceasta a plecat cu pace.

16. Fericitul Ioan obișnuia să cerceteze viețile Sfinților care lucraseră milostenia, fiindcă își dorea să calce pe urmele lor. Așadar, printre alte vieți de sfinți, a citit-o și pe cea a Sfântului Serapion al Sidoniei. De atunci nu mai contenea să se minuneze de acest bărbat și să povestească următoarea întâmplare din viața lui. Odată, Sfântul Serapion a întâlnit un sărac bătut de soartă și atât de mult i s-a făcut milă de el, încât și-a scos haina și i-a dat-o. Însă, după puțină vreme, a mai întâlnit un sărac ce tremura din pricina frigului de afară. Ce să facă acum? Fără să stea pe gânduri, și-a scos și veșmântul pe care îl purta pe sub haină și i l-a dat. Atunci a rămas gol, având în mâinile lui Sfânta Evanghelie.

17. Îndată ce un cunoscut de-al lui l-a văzut gol, îl întrebă: „Cine te-a lăsat gol?” „Aceasta”, i-a răspuns Serapion, arătându-i Sfânta Evanghelie. Însă și acea Evanghelie a vândut-o, dând banii săracilor. Odată l-a întrebat ucenicul lui: „Părinte, unde este mica Evanghelie pe care o aveai?” „Ce să-ți spun, fiul meu, i-a răspuns Sfântul, nu a poruncit Domnul *vinde-ți averile* (Mat. 19: 21)? Și eu fac ascultare acestei porunci, și de aceea m-am gândit că nu-i bine să-ți pară rău nici de cartea în care sunt scrise aceste porunci, ci și pe aceasta trebuie să o vinzi de dragul săracilor”.

VIII. Din viața Sfântului Alipie

1. Bunătatea milosteniei atât înflorea în sufletul Marelui Alipie, încât se bucura mai mult acela dând decât cel ce se învrednicea de milă; așa, odinioară, unul din săraci s-a rugat să dobândească haine, iar Sfântul, de nimic nicidecum îndoindu-se, luând dulămița cu care era îmbrăcat, îndată a slobozit-o de pe stâlp; iar el, luând-o, se ducea mulțumind lui Dumnezeu pentru purtarea de grijă; iar acela răbda așa înghețând, până când oarecine din cei de sub dânsul, uimindu-se și văzându-l cum se afla, l-a făcut a se acoperi cu o haină oarecare.

IX. Din Pateric

1. Un frate a văzut pe Avva Nistero purtând două haine și i-a zis lui: „De va veni un sărac și va cere o haină, pe care i-o vei da lui?” Și, răspunzând, a zis: „Pe cea mai bună”. Zis-a fratele: „Dar dacă și altul va cere de la tine, ce vei face?” Zis-a Bătrânul: „I-o dau lui pe cealaltă; și, ducându-mă, voi ședea într-un loc până când Dumnezeu va trimite și mă va acoperi, căci de la altcineva nu cer”.

2. Un Bătrân ședea cu un frate și aveau toate de obște, iar Bătrânul era milostiv; și, făcându-se foamete, a început a veni câte cineva la ușa lui ca să ia milostenie. Iar Bătrânul, la toți câți veneau, le făcea milostenie. Și, văzând fratele ceea ce se făcea, a zis Bătrânului: „Dă-mi partea de pâine, și tu, precum voiești, fă cu partea ta”.

3. Și a împărțit Bătrânul pâinile, și făcea milostenia din partea sa, și mulți alergau la dânsul auzind că dă tuturor. Și, văzând Dumnezeu hotărârea lui cea bună, a blagoslovit pâinile, și, pe cât dădea, pe atât se înmulțeau. Iar fratele, mâncând pâinile sale, a zis către Bătrânul: „Fiindcă mai am doar puțintele pâini, Avva, ia-mă iarăși de obște”. Și a zis Bătrânul: „Precum voiești, vom face”.

4. Și au fost iarăși împreună; și mulți fiind cei ce veneau, și niciunul întorcându-se deșert, a văzut fratele că pâinile au lipsit; și s-a întâmplat să vină un sărac, și i-a zis lui Bătrânul să-i dea milostenie, iar fratele a zis: „Nu mai este, Părinte”. Zis-a Bătrânul: „Du-te și caută mai bine”. Deci, intrând fratele, a aflat vasele pline de pâine și, aceasta văzând, s-a spăimântat; și a luat și a dat săracului. Și, minunându-se de credința și bunătatea Bătrânului, a slăvit pe Dumnezeu.

5. Un maniheu, ducându-se către oarecine de un neam cu dânsul, călătorea prin pustie; iar după ce l-a apucat seara, neavând unde să înnopteze, stătea și chibzuia. Și locuia în locul acela un sihastru drept-slăvitor [ortodox], care cunoștea pe maniheu, fiindcă îl văzuse și altădată și aflase de ce eres este.

6. Deci atunci, neavând maniheul unde să se ducă, îi era teamă să se apropie, socotind că nu-l va primi, pentru deosebirea credinței. Însă, silit fiind [de împrejurări], apropiindu-se, a bătut la ușă, iar Bătrânul, deschizând și văzându-l pe dânsul și cunoscându-l, l-a primit cu bucurie; și l-a silit să mănânce, și, așa odihnindu-l pe dânsul, a adormit.

7. Iar maniheul, socotind întru sine milostivirea Bătrânului, și-a zis: „Cum de omul acesta nu s-a îndoit de mine, mai vârtos că mă știe cine sunt, ci așa cu sârguință m-a odihnit? Cu adevărat, al lui Dumnezeu este!” Și, sculându-se dimineața, venind, s-a închinat Bătrânului zicând: „Eu de astăzi drept-slăvitor sunt!” Și a rămas până la sfârșit cu dânsul.

8. Întrebat-a Avva Theodor al Fermei pe Avva Pamvo: „Spune-mi un cuvânt!” Și cu multă osteneală i-a zis lui: „Theodore, du-te și ai mila ta spre toți; că mila a aflat îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu”.

9. Un monah theban avea de la Dumnezeu darul slujirii [diaconiei], [adică] ca fiecăruia din cei ce veneau să iconomisească cele de trebuință. Odată, într-un sat, dând el milostenie, a venit la dânsul și o femeie oarecare cerând milostenie, care era îmbrăcată cu vechituri. Și, văzând-o pe dânsa că poartă vechituri, a slobozit mâna sa ca să-i dea ei mult, însă mâna s-a strâns și el a scos puțin. Apoi a venit la dânsul alta îmbrăcată bine și, văzând hainele ei, a slobozit mâna ca să-i dea ei puțin, însă mâna lui se lărgea și a scos mult.

10. Și a întrebat despre amândouă și a aflat că cea îmbrăcată cu haine bune, din oameni vrednici [însemnați] fiind, a sărăcit, dar, pentru gura lumii[600], purta haine bune, iar cealaltă, ca să câștige milostenie, se folosea de cele vechi.

X. A lui Avva Isaia

1. De vei face bine săracului, să nu-l chemi pe el la lucrul tău, ca să nu-ți pierzi facerea de bine pe care ai făcut-o cu dânsul[601].

XI. A lui Avva Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „Cum pot, Părinte, cerându-mi-se un lucru de la cineva, cu veselie să i-l dau lui, când eu încă de la început mă îndoiesc că-i trebuie cu adevărat, oare în silă să-i dau? Căci dacă e de silă, sufletul meu rămâne aspru și neapropiat?”

Răspuns-a Bătrânul: „Dacă te vei înștiința că pentru trebuință cere, dă-i lui bucurându-te, ca dintru ale lui Dumnezeu dând, că aceasta este bucuria. Iar de știi că nu are trebuință, nu-i da lui, ci zi: «Poruncă am de la Avva a nu da ceva celui ce n-are trebuință», că aceasta nu este asprime”.

2. Zis-a fratele: „De voi da cuiva vreodată trebuința lui și văd că scumpătatea [zgârcenia] mă supără [îndemnându-mă] ca să nu-i dau puțin mai mult, ce să fac? Da-voi lui mai mult decât trebuința lui, din pricina zgârceniei [ca să scap de ea], sau doar să mă silesc

---

[600] Pentru a-și păstra „ imaginea”.

[601] Odată ce ai miluit pe sărac, ba chiar și pe un oaspete, nu-l lăsa, nici nu-l îndemna „să pună umărul” cu tine la osteneala ta, altminteri îți vei pierde plata pentru osteneala cea pentru el și pentru Dumnezeu.

a nu-i da mai puțin decât trebuința?[602] Iar dacă pentru rușinea ce o am din a voi să plac oamenilor și a slavei-deșarte, gândul voiește să dau ceva mai mult, oare, din pricina patimii[603], să dau mai puțin, adică mai puțin decât trebuința, sau numai trebuința, pentru poruncă?”

3. Răspuns-a Bătrânul: „De te necăjește scumpătatea a da aproapelui trebuința, fă după cum e lucrul[604]: de ai mult, dă cu oarecare prisosință, iar de ai puțin, dă-i trebuința cu de-amănuntul; iar dacă, pentru slava-deșartă sau din a voi să placi oamenilor, te luptă gândul să-i dai mai mult, nu-i da mai mult sau mai puțin decât trebuința, ci trebuința cu de-amănuntul”.

---

[602] În *Filocalie* (Vol. XI, întrebarea 335) avem aici o scolie: „Ajunge ca în cel mai bun caz să nu i se dea altuia mai puțin decât trebuie” (nota 490).

[603] Pentru a nu urma patimii.

[604] *Trad. lit.,* în *Filocalie* avem „fă după caz *(idem.)*”*.* E de luat aminte aici că Marele Bătrân nu-l îndeamnă să se silească să lepede degrabă scumpătatea (zgârcenia) și să dea trebuința aproapelui, sau să dea mai mult decât trebuința, ci să facă după „lucru”, adică după starea lucrurilor, în chip firesc, chiar dacă scumpătatea e un rod al iubirii de sine. Așezând cele două puncte (:), am tras nădejde că cele ce urmează imediat sunt tâlcuirea lucrului de care zice.

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘAPTEA

Că nu se cuvine ca monahul, cu pricina milosteniei, să aibă bani sau să primească cele ce i se dau, și care este milostenia cea cuviincioasă călugărului.

I. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zicea Fericita Singlitichia: „Se cade ca monahul să se nevoiască ca să aibă de unde da milostenie. Dar milostenia aceasta trupească este poruncită mai vârtos mirenilor. Deci milostenia s-a hotărât nu atât pentru a hrăni pe săraci, cât pentru a învăța pe oameni dragostea și prietenia unora față de alții.

2. Iar Dumnezeu, Care pe bogat îl chiverniseşte, *și pe sărac* îl poate hrăni; că, precum tăierea împrejur a pieliței trupului era însemnare a ridicării acoperământului inimii (cf. II Cor. 3: 15 ș.u.), tot așa și milostenia s-a hotărât pentru a săvârși în oameni dragostea unora față de alții; deci, întru cel ce se săvârșește dragoste din Dumnezeiescul har, prisosită este milostenia.

3. Și nu zic acestea prihănind mila, ci arăt lucrul cel curat și înalt al neaverii. Căci cum e cu putință ca cel mai mare să se împiedice de cel mai mic? *Puțin* pe cel mic l-ai îndreptat – că pe toate deodată le dăduși –, de aici către *mai mare* dragoste te ridică[605].

4. Căci tu purtător de cruce ești, drept care pe glasul cel slobod dator ești a-l zice: *Iată, noi am lăsat toate și am urmat Ție* (Luca 18. 28). Tu pe limba cea cu bună-îndrăzneală a Apostolului dator ești a o lua asupră-ți și a zice: *Argint și aur nu am* (Fapte 3:

---

[605] Lipsa iubirii de sine sau lupta cu ea se arată foarte mult sau cu deosebire în milă, aceasta fiind un „lucru” sau o stare a unei înălțimi și curății duhovnicești nebănuite. Mila se săvârșește din dragoste, cu lucrarea Dumnezeiescului har, și mai puțin în vârtutea unei legi, fie ea și evanghelică, sau după o nevoie a cuiva. Așadar, cum ar putea acest lucru mare – dragostea și prietenia vrednică de împărtășit și altora prin pildă, învățătură și afecțiune – să fie împiedicat de lucrul cel mic, adică de simpla miluire sau ajutorare materială a altora, sau de lepădarea de cele materiale arătată în împărțirea lor altora? Pentru Farisei și Cărturari, da, acest lucru mare a fost împiedicat de cel mic (cf. Matei 23: 23), ei făceau milostenii pentru slava lumii, nu din dragoste și spre învățătura și prietenia aproapelui. Pe scurt, lucrul cel mic e un mijloc, o pricină de ridicare către cel mai mare, către ridicarea sau sporirea în dragoste. Dragostea se păstrează, dăinuie prin ținerea ei lucrătoare prin faptele săvârșite în numele ei, și iarăși, faptele bune, milosteniile nu se pot săvârși, și, odată săvârșite, nu pot folosi prea mult de nu vom avea dragostea lucrată în Dumnezeiescul har.

6)[606].

5. Și mirenii nu simplu și fără de socoteală trebuie a face milostenie, ci datori sunt a urma lui Avraam, și *prin înșiși* a arăta iubirea de oameni – căci și dreptul acela, găzduind pe străini, împreună cu ospățul a pus înainte și voirea, că *stătea,* zice, *slujind,* și pe femeie așijderea a chemat-o, măcar că avea atâtea slugi de casă[607] – și așa, cu adevărat, și unii ca aceștia vor avea plata milosteniei, și întru a doua ceată vor fi[608].

6. Că Domnul, zidind lumea celor ce locuiesc într-însa, două rânduieli a pus: unora ce cu cinste[609] viețuiesc pentru facerea de copii le-a dăruit nunta, iar altora, pentru curăția vieții, le-a dat fecioria, deopotrivă cu îngerii făcându-i pe dânșii; primilor le-a pus legi și învățături ale izbândirii, iar celorlalți le zice: *A Mea este izbânda, Eu voi izbândi* (Rom. 12: 19). Tot așa celorlalți le zice: *Vei lucra pământul...* (Fac. 3: 23), iar către noi (monahii): *Nu vă grijiți pentru ziua de mâine* (Matei 6: 34).

7. Și precum stăpânii cei din lume osebite slujbe au pentru slugi, și pe unii îi trimit în țarină să lucreze pământul și moștenirea neamului a o păzi, iar pe alții, de-i vor vedea blânzi și frumoși făcuți, îi iau spre slujbă în casele lor, tot așa și Domnul, pe cei ce își aleg nuntă cinstită, în țarina lumii i-a pus, iar pe cei mai buni decât aceștia, câți înainte-voire îndemânatică au câștigat și curăția o îndrăgesc, lângă Sine i-a pus spre slujire[610].

---

[606] Mireanul, prin bogățiile sale poate face nenumărate milostenii, dar nu în vârtutea unei iubiri pe care adesea numai monahul o agonisește. Mireanul are argint și aur, iar monahul nu se cuvine să le aibă, iar dacă totuși le are, se cuvine să se gândească întâi la cum să-l folosească pe altul cu ele, însă el trebuie să caute mai mult folosul cel din aurul dragostei câștigate cu sudoare și din argintul faptelor bune, cel cu multă covârșire răsplătit de Dumnezeu, căci ceea ce cere Dumnezeu și de la unii și de alții e ca milostenia să prisosească mai mult în lucrări și cuvinte duhovnicești față de aproapele, și mai puțin în cele trupești, care nu întotdeauna pot să-l folosească duhovnicește pe aproapele, și nici apropiere de Dumnezeu să-i pricinuiască.

[607] Se referă pesemne la Facerea 18.

[608] Avraam a adus drept prinoase nu numai cele materiale, ci și voirea sa, adică pe el însuși; pentru bucuria și cinstirea aproapelui a jertfit nu numai cele materiale, ci și pe el însuși, întâi aruncându-se la pământ spre închinare și apoi gătind cele de găzduire. A căutat ca întâi *prin sine* să iubească și să cinstească pe aproapele și apoi, ca o urmare, și prin celelalte.

[609] σεμνῶς. Care adică viețuiesc în general cinstit, fără însă a se deosebi prin fapte extraordinare sau fără a avea o râvnă îngerească, precum monahii.

[610] Rareori a grăit cineva mai frumos despre de osebire dintre monahi

8. Aceștia sunt străini de toate lucrurile pământești, căci se învrednicesc de stăpâneasca masă; nu se îngrijesc pentru îmbrăcăminte sau de altceva materialnic, că s-au îmbrăcat întru Hristos, pe Care Purtător de grijă în toate L-au câștigat; și cinul lor nu este nimic altceva fără decât lepădarea de viață și cugetarea la moarte.

9. Deci, precum morții nu mai lucrează cu trupul, tot așa și noi [monahii(le)], câte erau de săvârșit pentru trup le făcurăm cât eram prunci, iar acum, după Apostolul, lumea nouă înșine răstignind-o și pe sine lumii (cf. Gal. 6: 14), cu însuși sufletul trăim. Deci fapte bune să arătăm și *cu cugetul* să miluim, *că fericiți sunt cei milostivi cu sufletul* (Matei 5: 7).

10. Că, precum zice și într-alt loc, cel ce a poftit frumusețe (cf. Matei 5: 28), chiar și fără de faptă, păcat fără de mărturie a lucrat, tot așa și aici: milostenia *în cuget* se întărește, voirea săvârșind fapta, măcar că din pricina neaverii nu s-a lucrat prin trup.

II. Din viața Sfântului Arsenie

1. Marele Arsenie, scăpând din viața lumească și cu monahii cei din Schit nevoindu-se, de vreme ce Arcadie, cel învățat de dânsul, a primit împărăția după Theodosie, tatăl său, a heretisit[611] pe Arsenie cu o scrisoare, multă smerenie având aceasta: căci se ruga Cuviosului ca prin rugăciunile sale să-i ajute la stăpânie, ca după plăcerea lui Dumnezeu să o chivernisească pe dânsa.

2. Și-i punea înainte și daruri mari, iar acestea erau – [scutirea de] toate birurile Egiptului; și o pricină bine-cuviincioasă: ca săracilor de dânsul să se împartă, precum și sfințitelor lăcașuri, după lipsurile cele de nevoie; așa a scris Arcadie, care și de a-i răspunde cu sârguință îl poftea.

3. Iar Arsenie, după ce a primit această trimitere, a scrie înapoi nicidecum nu s-a plecat, însă i-a făcut cunoscut [prin soli] că în împărțeala banilor nimic cuviincios nu este, căci, ca cel ce iată murea lumii, fapta-i cea bună nu este niciuna[612].

4. Același Arsenie zicea către călugării cei ce se adunaseră: „Să nu se ascundă de voi, fraților, cum că vrăjmașul nostru, Diavolul, multe măiestrii uneltește și a ne amăgi pe noi se

---

și mireni ca Sfânta Singlitichia. Cumpăniri ca acestea mai găsim în scrierea *Despre feciorie* a Sfântului Ioan Gură de Aur.

[611] Salutat, bucurat.

[612] În *Viețile Sfinților* (8 mai): „Iar ceea ce ați scris pentru bir, de aceasta nu are trebuință Arsenie, pentru că el este mort pentru lume și să nu-l socotească nimeni că este între cei vii”.

ispitește, și cu pricina binelui întru cele rele a cădea ne gătește, adică îndemnându-ne pe noi la iubire de străini, la primirea cu dragoste a celor ce vin, vrând a ne face să mâncăm și să bem împreună cu aceștia; iar pricina este bunătatea dragostei.

5. Apoi, așa furându-ne pe noi încetișor și smulgându-ne, întru a sluji noi pântecelui pe ascuns ne trage și, printr-aceasta, în patimi și dulcețuri din destul ne întinează. Altora iarăși, vrând a-i îndemna spre milostenie și facere de bine către săraci, le zicea că din acestea dor de bani într-înșii le-a slobozit, care apoi spre iubirea de argint îi nebunește.

III. Din povestirile călătoriilor Sfântului Ioan Teologul

1. În ostrovul Patmosului, în care s-a surghiunit Apostolul Ioan, era un om, guvernator al ostrovului, al cărui nume era Miron; pe fiul acestuia, Apollonid, care avea duh pitonicesc[613], l-a tămăduit Ioan, și multe altele spre Miron și către casa sa a arătat, pe care, și crezând ei, pe toți i-a botezat.

2. Și a adus Miron bani mulți lui Ioan și a zis: „Ia-i pe aceștia, dascăle, și împarte-i săracilor”. Iar Ioan a zis: „Bunăvoința ta am primit-o, prin care te-ai plecat mai vârtos a lua aminte la Dumnezeu decât la avuția banilor, Căruia i-ai și adus pe dânșii[614], iar prin noi nu voiesc, ci prin tine mai vârtos și cu mâinile tale a se dărui celor ce au trebuință”.

3. Și era Miron dăruind celor lipsiți, iar Domnul înmulțind pe toate cele din casa lui; și toți se bucurau de o dăruire ca aceasta.

IV. A lui Avva Marcu

1. Frate, Scriptura zice: *Păcatele tale cu milostenii să le curеți* (Pilde 15: 29; cf. și Sirah 3: 30), și nedreptățile tale prin milă față de săraci (Dan. 4: 24). „Dar, îmi vei zice mie, nu am bani, căci m-am lepădat de dânșii, și cum, dar, vor milui pe săracul?”

2. Iar eu zic ție: N-ai bani? Dar ai voile tale, leapădă-le pe dânsele și întru acelea lucrează binele. Nu poți face bine cu mână trupească? Fă bine cu dreapta înainte-voirii.

3. Când îți va greși ție fratele tău, iartă-i lui, după cuvântul

---

[613] Despre un duh ca acesta se scrie și la Fapte 16: 16.

[614] Și-a afierosit toată avuția lui Dumnezeu, ca El să o chiverniseascǎ, și nu prin alții, fie ei și Apostoli (deși uneori, se întâmplă, cu îngăduința lui Dumnezeu, și altminteri, cf. Fapte 4: 35 ș.u.), ci prin robul care și-a închinat cu bunăvoință viața sa slujirii Lui, căci el acum trebuia să dăruiască altora – precum zicea mai-nainte și un Bătrân din Pateric – ca dintr-ale lui Dumnezeu.

Domnului (Matei 5: 24; 6: 14), și aceasta va fi [se va socoti] ție mare milostenie. De cerem iertăciune de la Dumnezeu, aceasta a o face suntem datori la toată greșeala către fiecare, ca să se împlinească cea zisă: *Iertați, și vi se va ierta vouă* (Luca 6: 37).

4. Mare [ispravă] este celui ce are bani și împarte la săraci, iar a milui pe aproapele pentru greșeli mai mare este către iertare pe cât sufletul este după fire mai cinstit decât trupul[615].

5. Câți cerând iertare de la Dumnezeu am dobândit, dar pe aceea a o da celor de aproape nu primim, suntem asemenea cu robul cel viclean, care, lăsare de zece mii de talanți luând de la Stăpânul (cf. Matei 18: 24), o sută de dinari celui împreună-rob cu el ce se ruga nu i-a iertat (v. 28), cu care și vorbind Domnul, după Lege i-a și zis: *Robule viclean, toată datoria aceea ți-am lăsat-o, fiindcă m-ai rugat, nu ți se cădea a milui și tu pe cel împreună-rob cu tine, precum și Eu te-am miluit?* (vv. 32, 33)

6. *Și, mâniindu-se,* zice, *l-a dat pe el chinuitorilor până ce va plăti toată datoria* (v. 34). Și adaugă, zicând: *Tot așa va face și Părintele vostru Cel din ceruri, de nu veți lăsa fiecare greșelile fratelui său din inimile voastre* (v. 35). Pentru aceea, și într-alt loc, pe cei îmbogățiți cu felurite faceri de bine de la Dânsul, dar cu nărav neîndurat și nemilostiv, îi ticăloșește, zicând: *Amar vouă, bogaților, că departe sunteți de mângâierea voastră* (Luca 6: 24).

Deci poate cineva și fără de bani a fi bogat: înfrânându-se de la lăcomie, sau cuvânt, sau cunoștință, sau silindu-se în orice fel de milostivire prin cele dăruite de obște tuturor oamenilor; adică ca unul care le ia ca să le împartă și altuia ce nu are; iar dacă cu nemilostivire se află către aproapele, ia *amarul* lângă sine, căci se depărtează de mângâierea sa[616].

---

[615] A ierta cuiva greșelile este o formă a milei pe care o avem către el, iar a împărți bani la săraci este o formă de pricinuire a milei lui Dumnezeu față de noi. Prima este o ispravă mai mare, căci o lucrare ca aceasta e o urmare mai directă a lui Hristos, pricinuitoare de mai mult har, a doua, precum a întărit și Sfânta Singlitichia, e o lucrare mai mică – că și Hristos, spre păcătoși, mai mult a făcut milă decât către săraci – prin care urmărim să o sporim pe cea mai mare, lucrarea dragostei după harul lui Dumnezeu, spre folosul și învățătura aproapelui. Aceasta este întărită și în zisa cea din urmă, prin comparația dintre suflet și trup.

[616] Precum s-a zis și în alte locuri, συμπαθεια (împreună-pătimirea) s-a tradus, fără a se greși totuși, și prin „milostivire”; însă pentru „milostivire” există un alt termen – ἐλεημοσύνη, mult mai potrivit, care în română s-a tradus ca atare. Sfântul Marcu și alții ca el îi folosește alternativ pentru a reda o nuanță sau alta. Alternarea aceasta vădește o nedumerire pricinuită de adâncimea tainei pătimirii sau împreună-pătimirii, o taină care cuprinde în ea toată iconomia mântuirii, sau se confundă cu ea. A milui pe cineva cu adevărat dăruindu-i ceva e același

V. A Sfântului Diadoh

1. Foarte cu cuviință și pentru toate folositor este atunci când, cunoscând noi calea adevărului, îndată pe cele ce sunt la noi le vindem, iar banii dintru acestea chivernisim după porunca Domnului (cf. Matei 19: 21; Luca 18: 22), ca nu cumva, având noi pricină să împlinim poruncile totdeauna, să nu ascultăm de mântuitoarea poruncă[617].

2. Căci, făcând așa, dintru aceasta întâi ne va fi nouă grija cea bună, iar de aici sărăcia cea nepândită de curse[618], care cugetă deasupra oricărei nedreptăți și judecăți, ca unora care nu mai avem materie ce aprinde focul lacomilor.

3. Dar, mai mult decât celelalte fapte bune, ne va încălzi pe noi atunci smerita-cugetare, care, ca pe unii ce suntem goi, întru a le sale sânuri ne va odihni, ca o maică primind în brațele sale pe al ei prunc și încălzindu-l; care adică, pentru simplitatea cea pruncească, pe a sa hăinișoară dezbrăcând-o el, departe oareunde o va lepăda și se va veseli – pentru multa lui nerăutate – mai vârtos de goliciune decât de împestrițarea hainei.

4. *Că Domnul,* zice Scriptura, *păzește pe prunci; smeritu-m-a și m-a mântuit Domnul* (Psalm 116: 6). Iar Domnul negreșit va cere

---

lucru cu a suferi/ pătimi cu el, cu identificarea cu nevoia sau suferința lui pe care ne-o facem ca a noastră. Lipsa bogăției materiale ne îndeamnă tot la milă: în cele din urmă, și suferința noastră și cea a aproapelui se vindecă tot prin pătimire, după pilda lui Hristos. Toate suferințele sau nevoile își au pricina în păcat; însă prin miluirea acestuia, chiar în lipsa celor materiale, vom putea mângâia pe cel în nevoie cu o mângâiere mult mai mare decât cea venită prin daruri materiale. Putem milui pe altul cu un dar oarecare din dragostea cu care ne-a miluit Dumnezeu pe noi, și așa ne vom curăța păcatele, după Scriptură, dar poate mult mai rar reușim să-l miluim pe aproapele prin a-i stârni aceluia mila față de el însuși, față de trupul și sufletul său batjocorite de păcat. Mila aceasta „cu mintea”, după Sfânta Singlitichia, sau sufletească este o împreună-pătimire; cu aceasta a lucrat Hristos mântuirea lumii și cu aceasta suntem și noi datori să ne miluim și să miluim, precum arată și Sfântul Marcu la acest ultim punct.

[617] Precum scria și Sfântul Marcu Ascetul, bine este ca întâi să împlinim poruncile cele de obște, generale, și apoi, ba chiar odată cu împlinirea acestora generale, cele particulare; altminteri, începând prin cele particulare, mai mici, ne putem rătăci, ajungând să nu le mai putem împlini pe cele mai mari, neascultând astfel, cum zice la urmă, de porunca Domnului cea de obște, care, precum știm, începe cu pocăința, apoi cu smerita-cugetare *(Fericiți cei săraci cu duhul...)* și celelalte, fără de care greu se pot împlini cu adevărate celelalte porunci sau sfaturi.

[618] Fără de înșelare, care nu poate fi biruită (cu ușurință) de cursele vrăjmașului.

de la noi socoteala milosteniei, nu după cum nu avem, ci după cât avem (cf. II Cor. 8: 12).

5. Deci, dacă ceea ce aveam de dat în mulți ani, în puțină vreme pentru frica lui Dumnezeu bine o vom cheltui, pentru ce voi mai fi eu învinuit, care nu am nimic? Dar va zice cineva: „Dar săracii cei obișnuiți nouă, ce dintru ale noastre câte puțin se ajutau, mai apoi de unde se vor milui?” Să se învețe unul ca acesta nu cu pricina iubirii de bani să hulească pe Dumnezeu, că nu va lipsi Dumnezeu a chivernisi zidirea Sa, precum a făcut-o dintru-nceput, că nici mai-nainte de ce s-a deșteptat acesta sau acela spre milostenie nu erau săracii lipsiți de hrană și de acoperământ.

6. Deci bun lucru este a lepăda cineva de la sine cu bună slujire și în cunoștință lauda cea dobitocească a bogăției urând poftele sale, care lucru înseamnă a urî pe al său suflet (cf. Luca 14: 26), ca așa să nu ne mai bucurăm încă pentru împărțeala banilor, ci să defăimăm foarte sufletul nostru, ca cei ce nimic din cele bune nu lucrăm.

7. Că până ce suntem îndestulați de bani, de este la noi lucrarea binelui, ne bucurăm foarte spre risipirea acestora, ca unii ce cu bucurie slujim Dumnezeieștei porunci, iar după ce le vom fi dat pe toate, intră întru noi o întristare și o smerenie fără margini, ca întru cei ce nimic vrednic de dreptate nu facem. Pentru aceasta, de aici înainte sufletul se întoarce spre sine întru multă smerenie, ca întru una ce nu o va fi putut agonisi în fiecare zi [oricând] din milostenie, din rugăciune dureroasă, din răbdare și din smerita-cugetare.

8. *Că săracul și lipsitul,* zice, *te vor lăuda pe Tine, Doamne* (Psalm 73: 22). Că nici darul teologiei nu se gătește cuiva de Dumnezeu, de nu acela așa se va găti pe sine, încât pe toate câte sunt la dânsul să le risipească pentru slava Evangheliei lui Dumnezeu, Cel ce a zis: *Gătit-ai întru bunătatea Ta săracului, Dumnezeule,* la care a adăugat: *Domnul va da cuvânt celor ce vestesc cu putere multă* (Psalm 67: 11-12), care [zicere] *lămurit* însemnează aceasta[619].

VI. A lui Avva Cassian

1. De vreme ce unii, pe cea bine-zisă în Scriptură: *Mai fericit este a da decât a lua* (Fapte 20: 35)[620], rău o tâlcuiesc și spre amăgirea lor, și către pofta iubirii de argint silesc înțelegerea graiului, și judecă că mai fericit lucru este a stăpâni a lor voie prin

---

[619] Cf. și *Filocalia* (Vol. I, Diadoh, 100 de capete, 65, 66).

[620] Fragmentele sunt compilate din Cartea a 7-a, cap. 15 ș.u. a *Convorbirilor duhovnicești.*

a lor bogăție, și din prisosirea acesteia a da celor lipsiți, amăgind porunca Domnului ceea ce zice: *Vinde avuțiile tale și le dă săracilor și vei avea comoară în ceruri, și vino de-Mi urmează Mie* (Matei 19:21; Marcu 10:21; Luca 18:22), să cunoască unii ca aceștia că nu s-au lepădat de lume, nici nu s-au suit la viața călugărească atât timp cât se rușinează a lua asupră, pentru Hristos, împreună cu Apostolul, slăvită sărăcie și cu lucrarea mâinilor a sluji loruși și celor lipsiți.

2. Iar dacă doresc cu lucrul a împlini făgăduința cea călugărească și împreună cu Apostolul a se slăvi, să risipească bogăția cea veche în foame, în sete și în golătate (II Cor. 11: 27) și, împreună cu Pavel nevoindu-se, să alerge nevoința cea bună.

3. Căci dacă n-ar fi cunoscut acest Apostol că a avea bogăție veche este lucru mai de nevoie către desăvârșire, nu și-ar fi defăimat dregătoria sa: căci vestit pe sine se zicea că este și cetățean al Romanilor (cf. Fapte: 22: 27; Rom. 16: 7).

4. Încă și cei din Ierusalim, care-și vindeau casele și țarinile lor și puneau prețul lor la picioarele Apostolilor (Fapte 22: 28), nu ar fi făcut aceasta de nu ar fi cunoscut că lucrul este judecat de Apostoli ca fiind mai fericit, adică mai vârtos a se hrăni ei din banii și osteneala lor și cu prinosul de la neamuri[621].

5. Și mai lămurit despre acestea învață cele zise Apostolul Pavel în cele scrise către Romani: *Iar acum mă duc în Ierusalim ca să slujesc sfinților; că Machedonia și Ahaia au binevoit a face o strângere de ajutoare pentru săracii sfinților care sunt în Ierusalim; că ei au binevoit și eu le sunt dator* (Rom. 15: 25-27).

6. Încă și el, în legături și în temniță de multe ori fiind pus și strâmtorat de ostenelile călătoriei, nemaiputând a-și scoate trebuințele, precum obișnuia, prin mâinile sale, zice că pe acestea le lua de la frații cei din Machedonia, ce veniseră la dânsul, zicând: *Iar lipsurile mele le-au împlinit frații veniți din Machedonia* (II. Cor. 11: 9).

7. Încă și Filipenilor le scrie așa: *Dar și voi știți, Filipenilor, că, ieșind eu din Machedonia, nicio biserică nu s-a împărtășit cu mine în cuvântul dării și al lucrării, fără numai voi. Pentru că și în Tesalonic, o dată și de două ori mi-ați trimis cele spre trebuință* (Filip. 4: 15-16). Pentru aceasta, e de socotit că nimeni n-ar fi cutezat a zice aceasta, măcar și întru cea mai de pe urmă nebunie de ar fi ajuns.

---

[621] Au socotit ca mai vârtos să trăiască de azi pe mâine din mila Domnului arătată în milosteniile (colectele, daniile etc.) de la neamuri și din lucrul mâinilor, precum Pavel, și nu din țarinile lor ori cu alte mijloace.

VII. A Sfântului Isaac Sirul

1. Când vei pune hotar sufletului tău ca prin milă să te zidești pe sine, deprinde sufletul tău să nu caute îndreptățire într-alte lucruri, ca să nu te afli cu o mână lucrând, iar cu alta risipind.

2. Că acolo este trebuință de purtare de grijă, iar aici de lărgimea inimii; căci, de nu se va face cel milostiv mai presus de dreptate, nu este desăvârșit milostiv; căci nu se poate face așa dacă numai dintru ale sale va milui pe oameni, ci și dacă cu bucurie rabdă nedreptate de la alții[622].

3. Iar când [cel milostiv] va birui dreptatea cu milostenia, atunci nu se încununează cu cununile drepților celor din Lege, ci cu ale celor desăvârșiți din Evanghelie; că a da cineva săracilor dintru ale sale, și a îmbrăca pe un gol, și a iubi pe aproapele ca pe sine, și a nu face nedreptate, nici a minți, acestea le-a zis și Legea Veche mai-nainte.

4. Iar desăvârșirea Evangheliei zice așa: *De la cel ce ia ale tale, nu cere înapoi și, tot celui ce cere de la tine, dă-i* (Luca 6: 30). Și nu numai nedreptatea lucrurilor și celelalte ce vin din afară se cuvine a le răbda cu bucurie, ci și însuși sufletul a-l pune pentru fratele (cf. Ioan 15: 33), și așa unul ca acesta se numește că e milostiv, și nu cel ce numai prin dare miluiește pe fratele său, adică miluiește cu adevărat cel care, auzind sau văzând că ceva întristează pe fratele, arde cu inima. La fel, cel ce e lovit de fratele său și nu obrăznicește a grăi împotrivă, nici nu se rușinează din

---

[622] În *Filocalie* (Vol. X, Cuvântul XXIII): „Când pui hotare sufletului tău, ca să te folosești prin milă, obișnuiește-l să nu caute dreptatea în alte lucruri, ca să nu te afli cu o mână lucrând și cu alta risipind. Căci în cel dintâi lucru e nevoie de supraveghere, iar în cel de al doilea, de lărgimea inimii. Cunoaște că a ierta păcatele celor ce au greșit ține de faptele dreptății. Atunci vei vedea pacea strălucind din toate părțile în mintea ta. Când te vei ridica peste calea dreptății, vei fi liber în orice lucru”. La care text găsim și o scolie: „În dreptate e nevoie de milă, în milă e nevoie de dreptate. Nu e un hotar strict între ele. Așa trebuie înțelese cuvintele: «Când pui hotare sufletului tău (înfrânare vieții tale), ca să te folosești (să te mântuiești) prin milă, obișnuiește-l să nu caute dreptatea în alte lucruri», adică să nu te conduci de dreptatea rigidă în alte purtări față de semeni; să nu fii, de exemplu, neiertător cu greșelile lor. «În milă e nevoie de supraveghere», adică să nu-ți fie darul o risipire fără luare-aminte la trebuințele reale ale altora; iar în cel de al doilea lucru, adică în judecata cu dreptate folosește-te de lărgimea inimii... Nu te va stăpâni nici legea dreptății. Te vei conduce numai de iubire, care, deși pentru cel ce nu o are încă e și ea o lege, pentru cel ce o are, e mai presus de orice lege. E desăvârșirea sau depășirea tuturor legilor sau poruncilor dumnezeiești”.

pricina aceasta, nici nu se supără în inima lui[623].

5. De voiești a câștiga milostivire, întâi deprinde-te pe sine a scuipa peste toate, ca nu cu greutatea acestora să se tragă mintea și afară să se facă din hotarele sale, căci acribia milosteniei se arată întru răbdare, atunci când ești nedreptățit[624].

6. Dacă în adevăr ești milostiv, când ți se vor lua în chip nedrept cele ale tale, nu te necăji dinăuntru, nici nu povesti paguba celor de afară, ca mai vârtos să se înghită prin milostivirea ta răutatea celor ce te-au nedreptățit pe tine, întocmai precum asprimea vinului e înghițită de mulțimea apei; și arată mulțimea milostivirii tale în bunătățile cu care răsplătești celor ce ți-au făcut nedreptate, precum a făcut și Fericitul Elisei celor ce au venit ca să-l robească pe el.

7. Căci atunci când, rugându-se, i-a orbit pe ei cu ceață, a arătat puterea ce era într-însul, iar când le-a dat lor mâncare și băutură și i-a lăsat să se ducă, a arătat milostivirea lui (IV Împ. 6: 18,23).

VIII. A Sfântului Maxim

1. Așezarea dragostei se cunoaște nu numai prin darea banilor, ci cu mult mai mult prin împărtășirea cuvântului lui Dumnezeu și prin slujirea trupească.

2. Cel ce curat s-a lepădat de lucrurile lumii și prin dragoste slujește aproapelui fără de fățărnicie se va izbăvi de toată patima degrabă și părtaș al Dumnezeieștei iubirii și cunoștințe se face.

3. Cel ce iubește pe Dumnezeu, cu adevărat, și pe aproapele va iubi, iar unul ca acesta nu va avea grija banilor, ci iconomisește cu Dumnezeiască-cuviință, dând fiecăruia din cei ce au trebuință.

---

[623] Textul de la acest punct, mai greu de înțeles, l-am întregit cu textul corespondent din *Filocalie (idem,* p. 124). Tot aici găsim și o scolie: „Nu are milă de semenul său cel ce-i dă ceva din cele din afară ale sale, ci cel ce-i dă sufletul său, dragostea sa. Acesta îl mângâie cu adevărat pe acela și lecuiește suferința lui, pricinuită de conștiința singurătății”.

[624] „O minte nemilostivă nu mai este în hotarele ei; s-a înstrăinat de firea ei. În firea minții este înduioșarea pentru alții, e legată prin fire nevăzute de alții. Scufundarea omului în sine nu înseamnă nepăsarea de alții, ci găsirea în adânc a sensibilității față de alții. În sine, ea găsește legăturile curate cu alții. Numai superficialitatea este egoistă, nepăsătoare față de alții. Numai necunoașterea de sine înseamnă și necunoașterea altora și nesimțirea față de ei... Trebuie să ai milă de cel ce te nedreptățește, căci el se pierde prin aceasta, ca unul ce a uitat de sine și se ciuntește de legăturile sale cu alții, legături prin care îi vine lui însuși viață” *(idem,* pp. 282-283).

IX. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „Ce este milostivirea[625] și cum vine ea omului?” Și a răspuns Bătrânul: „Milostivirea este a se îndura cineva de cel în nevoie. Iar spre cel ce voiește a-și stăpâni[626] voia sa, spre acesta să nu te milostivești. Milostivirea îi vine omului dintru a face pomenire de cum s-a îndurat spre dânsul Dumnezeu, ca și el să se îndure spre aproapele”.

X. Din Pateric

1. Un frate a adus bani unui Bătrân și-l ruga să-i ia, ca să-i aibă spre trebuința sa, iar el nu primea, zicând că se îndestulează cu rucodelia sa, iar acela stăruia rugându-l, ca măcar pentru trebuința celor lipsiți să-i primească. Și a răspuns Bătrânul: „Aceasta este îndoită rușine, frate: ca, și trebuindu-mi, să-i iau, și cele străine dând, să mă slăvesc în deșert”.

2. Zis-a un Bătrân: „De vei da de pomană cuiva și te va necăji gândul tău că mult i-ai dat, să nu iei aminte la dânsul, că satanicesc este; însă, pe cât poți, trăiește cu sărăcie și cu smerenie, ca tu mai vârtos să ai trebuință a lua milostenie totdeauna.

3. Că cel ce dă se bucură, socotind că mare lucru face; iar cel ce nu are avuție și petrece întru sărăcie vine întru mare smerenie, socotind că niciun lucru bun nu face, nici dă cuiva ceva, ci mai vârtos socotind că el are trebuință de poruncă. Așa au viețuit Părinții noștri, așa și Avva Arsenie a aflat pe Dumnezeu.

XI. A Sfântului Efrem

1. Mai bun este călugărul sărac, liniștindu-se și cu smerită-cugetare, decât călugărul bogat înflorind cu mândria și cu îngâmfarea.

2. Să auzim, fraților, pe cel ce zice: *Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea să ne îndestulăm; Iar cei ce vor să se îmbogățească cad în ispite și în cursa Diavolului și în pofte multe fără de socoteală și vătămătoare, care cufundă pe oameni în pieire și în pierzare. Că rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint* (I Tim. 6: 8-10).

---

[625] συμπάθεια. Vezi nota de la cap. IV, 7.

[626] κρατῆσαι. O pildă în acest sens ar putea fi apoftegma care urmează.

PRICINA A PATRUZECI ȘI OPTA

Că de multe ori unii, întru sărăcie fiind, dar după putere miluind, apoi, îndestulându-se de bani și cu iubirea de argint biruindu-se, și milostenia pe care o aveau au pierdut-o.

I. Din Pateric

1. Povestit-a Avva Daniil, prezbiterul Schitului, zicând: „Când eram mai tânăr, am venit în Thebaida și m-am pogorât la un sat ca să vând rucodelia mea. Și era acolo un om pe nume Evloghie, cu meșteșugul tăietor în piatră, care din tinerețe avea o lucrare ca aceasta: din lucrul mâinilor sale de fiecare zi câștiga câte un corn[627] de parale, iar până seara petrecea flămând.

2. Iar seara ieșea în sat, și pe străinii ce se aflau îi găzduia în casa sa, și picioarele lor cu mâinile sale le spăla, căci nu avea pe nimeni altcineva împreună cu dânsul. Și după putere îi ospăta, iar din bucatele ce prisoseau, cu unele își mângâia trebuința firii, iar cu altele sătura câinii satului, că și până la aceștia își arăta omul milostivirea[628].

3. Acesta și pe mine, zicea [Avva Daniil], de multe ori găzduindu-mă împreună și cu alți frați, m-a făcut a mă minuna foarte de fapta lui cea bună, iar milostivirea lui, iubirea lui de oameni, blândețea și smerenia cugetului nu făceau decât să mă înspăimânte. Iar întorcându-mă în Schit și șezând în chilie, vreme de trei săptămâni m-am dat pe sine la post, rugându-mă lui Dumnezeu să-i dea lui mai multă cheltuială, ca și multor altora să le facă bine.

4. Și, din postire lipsindu-mi puterea, zăceam mai mult mort; și, de ca și cum în somn cufundându-mă, văd pe oarecine în sfințită-cuviință cu chipul stând înaintea mea și zicându-mi: «Daniile, ce ai?» Și i-am zis Lui: «Cuvânt am dat lui Hristos a nu gusta pâine până când nu mă va auzi pentru Evloghie pietrarul, ca să-i dea lui blagoslovenie ca la și mai mulți să facă bine».

5. Iar el a zis: «Nu, că se va vătăma; că acum bine se află; iar de voiești ca să-i dai lui, pune-te chezaș pentru sufletul lui că întru mai multe se va mântui, și Eu îi voi da lui». Și eu iarăși am zis: «Mai mult, Doamne, dă-i lui, ca toți printr-însul să slăvească numele Tău cel Sfânt». Răspuns-a acela: «Ți-am spus că bine se află». Iar eu am zis către dânsul: «Din mâinile mele să ceri sufletul lui!»

---

[627] κεράτιον, mai exact, „cornuț”, ca diminutiv de la κέρας = corn. În cornurile mai mici luate de la animale se păstrau monedele.

[628] Din nou συμπάθεια. Vezi despre ea Pricina trecută.

6. Deci îndată m-am făcut că mă aflu în Biserica Sfintei Învieri din Ierusalim, la Sfântul Mormânt[629], și am văzut un tinerel [copil] șezând deasupra Sfintei Pietre și pe Evloghie stând de-a dreapta lui. Și, uitându-se tinerelul la mine, a zis către cei ce stăteau de față: «Acesta este cel ce a luat în chezășie pe Evloghie?» Iar ei au răspuns: «Da, Stăpâne». «Spuneți-i lui iarăși că am să cer chezășuirea».

7. Iar eu am zis: «Da, Stăpâne, pe aceasta de la mine să o ceri, numai dă-i lui». Și am văzut că turna în sânul lui bani mulți și, pe cât aceia turnau, pe atât primea sânul lui Evloghie. Și, deșteptându-mă, am cunoscut că am fost auzit, și am proslăvit pe Dumnezeu.

8. Iar Evloghie, ieșind la meșteșugul său și ciocănind în piatră, a auzit un sunet gol dedesubt și, săpând, află o peșteră plină de bani. Și, mirându-se, socotea întru sine: «Ce să fac? De-i voi lua de aici, va auzi dregătorul și va veni și-i va lua, și așa mă voi primejdui. Mai bine să mă duc afară din țară unde nu mă cunoaște nimeni».

9. Și, tocmind dobitoace de ca și cum ar voi să care pietre, a cărat banii la râu și punându-i în corabie, s-a dus în Byzantion. Și împărățea atunci Iustin cel Bătrân; și a dat bani mulți împăratului și boierilor celor mai mari ai lui, și așa în scurtă vreme se făcu eparh al divanurilor [pretoriilor][630], și a cumpărat o casă mare, care și până azi se zice «a egipteanului».

10. Și, trecând doi ani, fără a ști eu ceva din cele făcute, văzui în vis că m-am aflat în Sfânta Înviere și pe tinerel iarăși l-am văzut pe Sfânta Piatră șezând; și, aducându-mi aminte de Evloghie, am zis întru sine «oare unde este Evloghie?». Și după puțin îl văd pe dânsul târându-se de un arap afară de la fața tinerelului. Și, deșteptându-mă, am înțeles ce însemna vedenia, și am zis întru sine: «Vai mie, păcătosului, că am pierdut sufletul meu!»

11. Și, sculându-mă, m-am dus în sat ca cum să vând rucodelia mea și, așteptând eu să aflu pe Evloghie, se făcu seara târziu și nimeni nu m-a îndemnat să găzduiesc în vreo casă. Și mă scol și întreb o babă, căreia îi zic: «Maică, adu-mi trei pesmeți ca să mănânc, că astăzi n-am mâncat».

12. Iar ea, ducându-se, mi-a adus puțină fiertură și mi-a pus înainte. Și, șezând aproape, a început să-mi zică graiuri de folos, zicând: «Kir Avva, nu vezi că ești tânăr și că nu-ți este de folos să te duci în sat? Sau au nu știi că schima călugărească voiește liniște?» și altele oarecare. Și i-am zis ei: «Și ce poruncești ca să

---

[629] În *Pateric* (Avva Daniil, 36) avem „Sfânta Piatră” (λίθος); altfel spus: „Piatra Mormântului”.

[630] Guvernator de provincie sau eparhie, subordonat împăratului.

fac; că eu am venit să-mi vând rucodelia mea?» Iar ea a zis: «Chiar și rucodelia ta de o vinzi, nu sta așa până seara în sat! Că de voiești a fi monah, du-te în Schit!»

13. Și am zis ei: «Nu este aici în sat vreun om temător de Dumnezeu ca să adune pe străini?» Și mi-a zis mie: «O, ce zici, Kir Avva! Aveam aici un pietrar și mult bine făcea străinilor. Și, văzând Dumnezeu lucrul lui, i-a dat har și acum este precum am auzit, Patriciu». Iar eu, auzind acestea, am zis către sine: «Eu am făcut uciderea aceasta».

14. Și îndată intrând în corabie, am ajuns în Byzantion, unde, întrebând, am aflat de casa lui Evloghie; și am șezut lângă poartă vrând a-l vedea pe dânsul ieșind.

Iar după puțin a ieșit, și-l văzui pe dânsul în alai mult și înconjurare de slugi multe și am zis către dânsul: «Miluiește-mă, voiesc să grăiesc ceva deosebi cu tine». Iar el n-a luat aminte, ci numai cei ce mergeau înainte, auzindu-mă, dădeau în mine, și eu apucam înainte și iarăși strigam, și m-au bătut și cei ce mergeau dinapoi.

15. Și aceasta în patru săptămâni făcând, n-am putut să vorbesc cu dânsul. Iar mai pe urmă strigând eu, iarăși a alergat unul din cei ce-i slujeau lui, ținând un toiag, și atât de tare m-a bătut cu toiagul până ce m-a lăsat mai mult mort. Apoi, după o vreme, întărindu-mă puțin, am zis către sine: «Să mergem în Schit, și, de va voi Dumnezeu, va mântui pe Evloghie». Și m-am pogorât la mare și, aflând o corabie alexandrină, degrabă purcezând, m-am suit într-însa și din pricina mâhnirii și a bătăilor am adormit.

16. Și m-am văzut pe sine iarăși în Sfânta Înviere, și tinerelul acela așijderea șezând, și, căutând la mine cu groază, mi-a zis: «Nu te duci să împlinești chezășuirea?» Iar eu de frică n-am putut deschide nici gura. Și a poruncit la doi din cei ce ședeau înaintea lui. Și, luându-mă ei, mi-au legat mâinile pe dinapoi și m-au spânzurat cu capul în jos, zicându-mi mie: «Nu te pune chezaș peste puterea ta și nu grăi împotriva lui Dumnezeu». Iar eu, din mâhnire și din nevoie, nu răspundeam nimic.

17. Deci așa fiind eu spânzurat, se făcu glas zicând: «Să iasă Împărăteasa!» Și, văzând-o, am luat îndrăzneală și am strigat: «Miluiește-mă, Stăpâna lumii!» Iar ea, întorcându-se către mine, zicea: «Ce voiești?» Zis-am eu: «Pentru chezășuirea lui Evloghie sunt spânzurat». Și mi-a zis mie: «Eu mă rog pentru tine», și am văzut că s-a dus și a sărutat picioarele tinerelului. Și mi-a zis tinerelul: «Să nu mai faci lucrul acesta». Iar eu, înfiorat fiind, am zis: «Nu, Stăpâne, iartă-mă!» Și a poruncit și m-a dezlegat, și mi-a zis: «Du-te în chilia ta și vei vedea cum și pe Evloghie îl voi aduce în rânduiala lui cea dintâi».

18. Și, deșteptându-mă, m-am bucurat cu bucurie mare că m-am izbăvit de o chezășuire ca aceasta și, navigând cu corabia, am venit în Schit, mulțumind lui Dumnezeu.

19. Iar după trei zile am auzit că s-a săvârșit Iustin împăratul și a împărățit Iustinian. Apoi, după puțin, m-am înștiințat că s-au ridicat împotriva împăratului patru boieri mari, dintre care unul era Evloghie; însă la trei dintre ei, după ce au fost prinși, li s-a tăiat capetele, iar Evloghie a fugit noaptea, și împăratul a poruncit ca, oriunde se va afla, să fie și el ucis.

20. Deci, întrebând eu despre dânsul cu sârguință, am aflat că s-a întors în țara sa și iarăși se ține de pietrărie, nemărturisind celor din partea locului că el era acela care s-a făcut Patriciu în Țarigrad [Constantinopol], ci altul oarecare egiptean; iar el adeverea că în toți acești ani a fost la Sfintele Locuri.

21. Și m-am pogorât iarăși în sat ca să mă înștiințez de dânsul mai cu de-amănuntul. Și, făcându-se seară, iată, Evloghie a venit chemând pe străini la găzduire. Și, văzându-l pe dânsul, am suspinat și am zis către Dumnezeu: *Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciunea le-ai făcut!* (Psalm 103: 24). *Cu adevărat, Tu, Doamne, faci săraci și îmbogățești, smerești și înalți; și judecățile Tale sunt neurmate* (I Împ. 2: 7; Rom. 11: 33)!

22. Și, luându-mă și pe mine împreună cu alți străini, ne-a dus în casa sa. Și, după ce a spălat picioarele noastre, ne-a pus masă. Și, după ce am mâncat, luându-l pe dânsul deosebi, l-am întrebat: «Cum te afli, Avva Evloghie?» Iar el a zis: «Roagă-te pentru mine, Kir Avva! Că smerit sunt și n-am nimic în mâini» Iar eu am zis către dânsul: «O, de n-ai fi avut nici cele ce ai acum!» Și acela a zis: «Pentru ce, Kir Avva? Nu cumva te-am smintit cu ceva?»

23. Și atunci i-am povestit lui toate cele făcute; și, plângând din destul, a zis: «Roagă-te, Kir Avva, ca să trimită Dumnezeu trebuința, și de acum mă voi îndrepta». Și am zis: «Cu adevărat, fiule, atât cât ești în lumea aceasta, să nu nădăjduiești că ți se va încredința altceva de la Hristos decât cornul [plata] ostenelii tale». Și, luându-mi ziua bună de la dânsul, m-am întors”.

Și a petrecut Evloghie așa lucrând la piatră și străinii primindu-i până la sfârșitul vieții sale; și, de o sută de ani făcându-se, nu s-a depărtat de o lucrare ca aceasta, ci Dumnezeu îi dădea lui putere până când a plinit drumul vieții acesteia.

PRICINA A PATRUZECI ȘI NOUA

Că nu se cade monahului a lua fără de socoteală de la tot omul, nici peste trebuință, și că dator este ca cel ce ia să se ostenească pentru cei ce dau.

I. Din Pateric

1. Venit-a odinioară în Raith un om bogat dintre străini și a dat fraților de milostenie câte un galben; și a trimis și unui sihastru ce ședea acolo într-o chilie. Și în noaptea aceea a văzut bătrânul o țarină plină de mărăcini și pe oarecine zicându-i lui: „Ieși de seceră în țarina celui ce a dat milostenie!”

2. Apoi dimineața a trimis sihastrul de a chemat pe acel iubitor de Hristos ce i-a trimis lui banul și i l-a dat zicând: „Primește-ți, frate, banul tău, căci nu pot să secer bani străini[631]; o, de aș putea să-i smulg [măcar] pe ai mei!”

3. Zis-a un Bătrân: „Călugării cei desăvârșiți nu degrabă primesc vreun lucru de la cineva; iar cei de mijloc nu zic nimănui să le dea lor ceva; iar dacă de la sine le va da cineva ceva, primesc de ca și cum ar fi date de Dumnezeu. Iar dacă cineva este foarte neputincios și nu poate lucra, să ceară trebuința sa cu multă smerenie, defăimându-se pe sine totdeauna”.

4. Zis-a Avva Macarie: „Dacă am vreo trebuință de un lucru și mi-l aduce cineva, mai vârtos de este și mirean, cunoscând că aceasta [milostenia] este din lucrarea Diavolului, nu-l primesc.

5. Iar dacă, trebuindu-mi ceva, nu aflu și gândul caută o dată sau de două ori să afle, atunci, știind Dumnezeu că îmi trebuie, îmi aduce prin cineva, precum lui Daniil în groapa leilor prin Avacum Prorocul (cf. Dan. 12: 34).

6. Iar dacă am de undeva cele de trebuință, precum un argințel sau niscaiva bănișori, și nu-l scot pe acela, cruțând și bănișorii, ci aștept ca să-mi aducă cineva trebuința mea în dar, atunci mă fac părtaș cu Iuda Iscarioteanul, care a lăsat darul cel dat lui și a alergat către iubirea de arginți.

7. Auzit-am de un frate mai sărac și cu oarecare trebuințe că, dacă îi aducea lui cineva trebuința de mâncăruri, iar după aceasta se întâmpla ca și altul să-i aducă lui ceva, nu primea, zicând lui: „Iată, m-a hrănit Domnul meu și-mi ajunge”.

8. Zis-a Avva Forta: „De mă voiește Dumnezeu să trăiesc, știe El cu ce mă va iconomisi, iar de nu voiește, ce-mi [mai] este a trăi?”[632] Că nu primea de la toți, măcar că și pe pat era zăcând. Și

---

[631] În *Pateric* (Colecția anonimă, XVII) avem „mărăcini străini”.

[632] De ce să mai trăiesc dacă Dumnezeu nu voiește aceasta? Este poate

zicea: „De-mi aduce mie cineva ceva, și nu pentru Dumnezeu, ci pentru oareșicare cuviință-omenească, de voi primi, nedreptățesc pe cel ce a adus: căci nici n-am ce să-i dau înapoi și nici de la Dumnezeu nu ia plată”[633].

II. A lui Palladie[634]

1. Văzut-am pe Marele Visarion pustnicul, care, foarte blând fiind, avea multă umilință [străpungere]. Iar șezând noi și vorbind și învățându-ne de la dânsul cele de suflet folositoare și mântuitoare, a intrat la dânsul Avva Mili și, îmbrățișând pe Bătrân, a zis: „Cutare slujitor al nostru, cel ce în pustia aceasta adeseori ne cerceta pe noi, a murit; și, precum în viața lui bine chivernisea averile sale, la moarte și mai bine le-a rânduit: că a lăsat moșiile sale la mănăstirea de maici, pe care a zidit-o Ilie pustnicul, aducând într-însa și trei sute de nevoitoare.

2. Și, auzind Bătrânul, a început a se tângui și a se bate peste față, zicând: „Vai mie, ticălosului, că a bucurat pe Diavolul, vătămând nu puțin pe pustnicițe, și și-a pierdut plata sa, și tu zici că «bine le-a rânduit?» Iar noi, îndoindu-ne de aceasta, am zis: „Dar cum nu mai multă plată are când poartă grijă de pustnicițele cele ce s-au făcut miresele lui Hristos și Lui singur slujesc?” A zis Bătrânul: „Credeți-mă, fiilor, că și eu am pătimit una ca aceasta.

---

un avertisment pentru cei care voiesc să trăiască mai mult decât le iconomisește Dumnezeu, care nu înțeleg sensul suferinței pe care o iconomisește Dumnezeu pentru fiecare spre mântuirea sa, astfel lăsându-se în chip nemăsurat în voia doctorilor și a medicamentelor, așijderea folosind și diferite mijloace vrednice de toată rușinea pentru a-și câștiga încă câțiva ani de viață.

[633] Varianta din *Pateric* (Avva Forta, 1) ne aduce însă ceva în plus: „Zis-a Avva Forta: «De voiește Dumnezeu să trăiesc eu, știe El cum mă va iconomisi; iar de nu voiește, la ce îmi trebuie viața? Căci nu de la toți primea ceva, măcar că era bolnav, pe pat». Și mai zicea: «De îmi aduce cineva ceva, însă nu pentru Dumnezeu, nici eu nu am ce să-i dau lui, nici de la Dumnezeu nu ia plata. Că nu pentru Dumnezeu a adus, și așa se nedreptățește cel ce a adus. Că trebuie ca cei ce sunt afierosiți lui Dumnezeu, și la Dânsul numai, să caute să fie cu așa evlavie, încât să nu socotească vreo nedreptate, măcar de se va întâmpla de mii de ori să li se facă strâmbătate»”.

[634] Fragmentele de mai jos nu s-au putut afla în niciuna din cele două traduceri românești ale *Lavsaiconului* lui Palladie, nici în *Pateric.* Pricinile neincluderii lor, dacă putem zice așa, pot fi multe; ele s-ar putea vădi și din însuși mesajul lor oarecum „insolit”, sau din aparenta ambiguitate a unor afirmații ori relatări ale unor fapte sau experiențe care pe unii i-ar fi putut sminti sau stârni la a face tâlcuiri greșite.

3. Pe când aveam douăzeci și cinci de ani, am văzut pe Avva Gherasim, despre care se pomenește și în viața Marelui Efthimie; după ce m-am suit în Ierusalim și m-am rugat, întorcându-mă înapoi, auzind de moartea lui și de leul care răcnea [tânguindu-se] deasupra mormântului lui[635], m-am rănit la inimă cu dor către Dumnezeu. Și, îndată risipind toate averile mele, n-am lăsat nimic decât o moșie, cu pricina pustnicițelor și a mănăstirii lor celei mari ce este în Alexandria.

4. Și m-am dus și am spus lui Avva Isidor Pelusiotul, zicând: «Avva, vrând Dumnezeu să mă lepăd de lume, pe toate ale mele voiesc să le risipesc și să las o moșie cu pricina călugărițelor; pe aceasta însă ighemonul Augustalie caută să o cumpere; oare, dându-mi el pentru preț șaptezeci de litre de aur, să i-o dau lui sau nu?» Și mi-a zis Bătrânul: «Dacă este vrednică de șaptezeci de litre, dă-o cu cincizeci și, luând aurul, dă-l călugărițelor, și așa mai multă plată iei, iar de le vei da lor moșia, întru multă tulburare și risipiri, poate încă și în gropile curviei le vei băga pe dânsele».

5. Iar eu nu m-am plecat Bătrânului, ci, întorcându-mă, am făcut zapis de danie în scris, dând la iveală și încredințând și cu iscălitură de mâna mea, de față fiind și Patriarhul Alexandriei, fiind ei martori la danie împreună cu tot clerul și ighemonul; și, dând călugărițelor hârtia, am ieșit îndată la Schit.

6. Și trecând șaisprezece luni, mă văd în somn stând în Vitleem și privind îndelung la altar. L-am văzut plin de oarecare lumină minunată și negrăită, și niște bărbați cu sfințită-cuviință cântând, și o Femeie îmbrăcată cu porfiră, a cărui frumusețe este cu neputință a o povesti.

7. Deci, mirându-mă și înfricoșându-mă de acea înfricoșată vedenie, voiam să mă dau într-o parte, iar unul din bărbații cei cu sfințită-cuviință, care era mai deosebit decât ceilalți, ieșind către mine, mi-a zis cu glas aspru și ochi încordat: «Spune, Eustathie (că aveam acest nume mirenesc), ce voiești să răspunzi pentru călugărițe? Că din ziua în care le-ai dat lor moșia, ai întărâtat pe Domnul. Acum te voi omorî, dacă nu degrabă vei îndrepta ceea ce ai greșit».

8. Iar eu, cutremurându-mă, am răspuns lui: «Doamne, eu le-am dat moșia, robii și perechile de boi ca să le odihnesc pe dânsele, și nu ca să întărât pe Dumnezeu».

9. Și, deschizând sfânta ei gură, Purtătoarea de porfiră mi-a zis mie cu glas liniștit: «Noi am primit hotărârea ta, fiule, dar, aflând Diavolul, vrăjmașul neamului omenesc, pășune întru

---

[635] Despre viața Cuviosului Gherasim de la Iordan și prietenia lui cu leul, să se vadă *Viețile Sfinților,* 14 martie.

aceasta, a vătămat împreună și sufletele, și trupurile lor. Că putea Purtătorul lor de grijă Dumnezeu ca râuri cu totul de aur să facă a se pogorî și să le dea lor, dar n-ar fi fost de folos; că cei ce se leapădă de lume pentru Împărăția Cerurilor, în osteneală, în trudă și în multă smerenie și sărăcie datori sunt a stărui fără risipire în Dumnezeu, iar nu în lux[636], în slavă-deșartă și bogăție».

10. Și, întinzând mâna ei și arătându-mi mie pe acela care a grăit mai-nainte cu mine, a zis: «Acesta este Ioan Botezătorul, povățuitorul călugărilor, și cei ce voiesc a fi împreună cu dânsul datori sunt a urma faptele lui cele bune». Apoi iarăși a zis mie: «Du-te de îndreaptă greșeala ta, avându-mă pe mine ajutătoare ție». Apoi a zis uitându-se la Mergătorul-înainte: «Botezătorule, pecetluiește inima lui ca să nu-i apară lui că cele zise sunt nălucire». Iar el, tinzând mâna lui cea dreaptă, a pecetluit inima mea cu semnul crucii.

11. Și îndată mi-am venit în sine. Și, luând într-acel ceas toiagul meu și puțintele pâini pentru lungimea căii, m-am dus la Avva Isidor și i-am povestit lui vedenia. Și mi-a zis mie: «Au nu știi că moșiile trebuie grijite, adică au trebuință de lucrarea pământului, iar de vor intra bărbați printre călugărițe, nu lasă Diavolul nici pe acelea, nici pe bărbați nevătămați? Dacă monahului trebuie a-i fi cu totul străină risipirea întru cele pământești, cu atât mai vârtos femeilor [monahiilor]».

12. Deci, luând pe Bătrânul, m-am dus la călugărițe și, după ce am intrat în biserică și ne-am rugat, am chemat pe cele bătrâne și le-am zis lor: «Oare ce să facem, că vine om împărătesc ca să ia moșia și să o facă patriarhicească?” Iar ele au zis: «Cum știți că este bine și de folos, așa porunciți să facem».

13. Zis-am lor: «Eu nu mă pot pune împotriva celui împărătesc; deci, de voiți mai-nainte de ce va veni acela să o vindem boierului, iar banii să-i luați voi, acela va face cu omul împărătesc precum voiește». Răspuns-au acelea: «Bine ați zis, să se facă».

14. Deci, ducându-mă, am vândut-o pe ea lui Augustalie pentru șase zeci de litre, făcând robia slobodă, și, luând aurul și întorcându-mă în mănăstirea călugărițelor, l-am pus pe el înaintea jertfelnicului și, împreună cu Avva Isidor luându-ne ziua bună de la dânsele, am ieșit.

15. Și am zis către Bătrânul: «Puțin de n-am pierit, Părinte; bine au zis Părinții: *La femei să nu faci milostenie».* Și mi-a zis Bătrânul: «Nu zice așa, fiule, că păcătuiești. Adevăr zic ție, fiule, că cel ce are și voiește a face milostenie, să facă mai vârtos la

---

[636] έν σπατάλη = cu viață ușoară, confortabilă, dar și zgomotoasă.

călugărițe. Că cel ce face la dânsele milă, mai mult decât la leproși, la orbi, la șchiopi și la stricați, mai multă plată are de la Dumnezeu. Că și acestea, fiind partea cea mai neputincioasă a trupului celui de obște, pentru Dumnezeu s-au lepădat și sunt sărace, și nu pot ieși cu noi și a vinde rucodelia lor, nici a sluji loruși nu pot sau cumva a ieși din mănăstire.

16. Că numai de va ieși vreuna dintr-însele pe poarta mănăstirii, îndată ca cum s-ar fi arătat un cerb, toți vânătorii răutăților spre dânsa se chiorăsc și de pretutindeni a o săgeta se ispitesc. Și măcar de se va întâmpla să nu se rănească ea, care lucru anevoie este, sau, mai bine zis, cu neputință, pentru cei ce se rănesc însă spre dânsa, nu puțină pagubă le urmează. Iar dacă și ea rănindu-se la întregimea[637] trupului, va scăpa de mâinile vânătorilor, cu nimic mai puțin se primejduiește. Că măcar și de va lăsa săgeata și se va duce, adică fața cu care din neluare-aminte s-a rănit, se va strica însă din pricina rănii, mai vârtos de o va lăsa neîngrijită, încât să se și împută și să putrezească, după glasul prorocului (cf. Psalm 37: 6).

17. Așadar, pentru acestea, cine poate a le sluji lor pentru Dumnezeu și neieșite[638] pe dânsele a le face, însutită plată de la Dumnezeu va lua, mai mult decât cel ce miluiește pe alți săraci și neputincioși; așijderea și cel ce slujește monahilor celor săraci pentru Dumnezeu, mare și necovârșită [de nimic] răsplătire de sus va avea. *Că cel ce primește pe proroc în nume de proroc, plată de proroc va lua* (Matei 10: 41). Și iarăși: *Cel ce va da de băut numai un pahar de apă rece în nume de ucenic nu-și va pierde plata sa* (Matei 10: 42).

18. Însă a lua aminte cu socoteală vrednic lucru este – a da la mănăstire, ori bărbătească, ori femeiască, nu cele ce sunt spre răspândire, care trag spre griji și spre tulburări pe cei ce voiesc a trăi după Dumnezeu; că așa nu folosindu-i pe dânșii va fi, ci vătămându-i mai vârtos și prea mult păgubindu-i.

19. Ci dator este ca cel ce voiește a sluji la unii ca aceștia și a-i odihni pe dânșii să dea lor cele ce le solesc lor stăruire nerăspândită către cele duhovnicești, adică grâu, făină, legume, parale, haine, lână, in sau altceva de acest fel, câte de nevoie fiind la trebuință, căci așa, dăruindu-le lor fără de osteneală, va crește slujba cea spre Dumnezeu, netrăgându-i pe dânșii de la odihna și grija întru Dânsul»”.

---

[637] καίριω. Zice poate de pierderea fecioriei și de o posibilă împătimire pătimașă de o față bărbătească, precum zice și mai jos.

[638] Neieșite în lume sau din rânduiala care li se cuvine.

PRICINA A CINCIZECEA

Că se cade, de cele ce nu ne folosesc sau ne sunt străine, ca de niște [lucruri] pierzătoare a ne depărta.

I. Din Pateric

1. Călătorind odată Avva Agathon cu ucenicii săi, unul dintre ei a aflat alături o mazăre verde și a zis către Starețul: „Părinte, poruncești să o iau?” Iar bătrânul, uitându-se la dânsul, căuta îndelung, mirându-se de necunoștința cuvântului pe care l-a zis fratele. Și a zis: „Tu ai pus-o acolo?” Răspuns-a fratele: „Nu”. Și i-a zis Bătrânul: „Și atunci cum voiești să iei ceea ce n-ai pus?”

2. Se spunea despre Avva Zinon că, mergând în Palestina, ostenind de drum, a șezut să mănânce aproape de o grădină cu castraveți. Și i-a zis lui gândul: „Ia-ți un castravecior și mănâncă, că ce este?” Iar el, răspunzând, a zis gândului său: „Furii în muncă merg! Deci cearcă-te pe tine aici de poți a suferi muncă”. Și a început a se bate pe sine[639]. Și apoi a zis către gând: „Dacă nu poți să rabzi munca, nu fura și nu mânca!”

3. Zis-a Avva Isaac: „Știu pe un frate care secera în țarină, și a voit să mănânce un spic de grâu. Și a zis stăpânului țarinii: «Îngăduie-mă să mănânc un spic». Iar el, auzind, s-a minunat de îndrăzneala[640] fratelui și i-a zis lui: «A ta este țarina, Părinte, și, orice voiești dintr-însa, ia»”.

4. Un frate a venit la Avva Agathon, zicând: „Lasă-mă să locuiesc cu tine”. Și aducea fratele un săpun mic[641], pe care, venind, îl găsise pe drum; și l-a adus Bătrânului. Iar Bătrânul i-a zis lui: „Unde l-ai găsit?” Zis-a fratele: „L-am aflat în timp ce mergeam pe drum și, luându-l, l-am adus ție”. Zisu-i-a lui Bătrânul: „Dacă ai venit să locuiești cu mine, ceea ce ai adus, precum l-ai luat, du-te și-l pune acolo de unde l-ai găsit, și atunci vino”. Și el a făcut așa și s-a întors la Bătrânul.

5. Povestit-a oarecine din Părinți despre Avva Ioan Persul că, din multa bunătate, în prea adâncă nerăutate a ajuns; și petrecea acesta în Arabia Egiptului. Odinioară, s-a împrumutat un galben de

---

[639] În *Pateric* (Avva Zinon, 6) avem așa: „Și sculându-se, a stat în arșiță cinci zile, și prăjindu-se pe sine, a zis: «Nu pot suferi munca»”.

[640] ἀκρίβεια. Gândul Părintelui va fi fost poate asemenea gândului Apostolului Pavel atunci când a zic: *Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos* (I Cor. 6: 12).

[641] Mai exact, nitrat de potasiu, salpetru, cu care se folosea în amestec cu diferite uleiuri în loc de săpun. Nitratul de potasiu e ceea ce noi mai nou numim „potasă caustică” (cf. *nota ed. neogr.).*

la un frate ca să cumpere in și să lucreze. Și a venit un frate rugându-l pe dânsul și zicând: „Avva, dă-mi puțin in ca să-mi fac o fotă [leviton]”. Și i-a dat lui cu bucurie.

6. Apoi a venit și altul rugându-l pe dânsul și zicând asemenea: „Dă-mi puțin in ca să fac o rasă”. Și i-a dat lui cu bucurie. Apoi și altul a venit rugându-l pe dânsul asemenea, și i-a dat. Și au venit și alții cerând, și tuturor le dădea cu simplitate, până când nu i-a mai rămas nimic din in.

7. Iar după puține zile, a venit cel ce-l împrumutase cerând galbenul. Iar Bătrânul i-a zis lui: „Du-te, și eu îl voi aduce”. Și, neavând de unde să dea, s-a sculat și s-a dus la Avva Iacov ca să-l roage să-i dea un galben ca să plătească fratelui. Și, ducându-se, a aflat un galben zăcând jos, și nu s-a atins de dânsul, ci, făcând rugăciune, s-a întors în chilia sa.

8. Și a venit fratele iarăși supărându-l pe dânsul și galbenul cerând. Și i-a zis lui Bătrânul: „Îngăduie încă puțin, și eu negreșit mă voi îngriji”. Deci, ducându-se acela, s-a pornit iarăși să se ducă la Avva Iacov. Și, ajungând în locul unde a văzut galbenul prima dată, l-a aflat iarăși așijderea zăcând jos; și, făcând rugăciune, s-a întors iarăși în chilia sa.

9. Și după puțin, iată, iarăși cerând fratele galbenul, a zis Bătrânul: „Negreșit de astă dată îl voi aduce ție”. Și, sculându-se, a venit iarăși la acel loc și a aflat asemenea galbenul zăcând; și, făcând rugăciune, l-a luat și s-a dus la Avva Iacov și i-a zis lui: „Părinte, venind la tine, am aflat galbenul acesta în drum, fă, dar, dragoste și-l vestește împrejur – de nu cumva l-a pierdut cineva, și, de se va afla stăpânul lui, dă-i-l”.

10. Deci, ducându-se Bătrânul, l-a vestit timp trei zile, și nimeni nu s-a aflat care să fi pierdut galbenul. Și atunci a zis Avva Ioan lui Avva Iacov: „Deci, dacă nimeni s-a aflat care l-a pierdut, dă-l cutărui frate, că-i sunt dator, că, venind eu să iau de la dragostea ta [milostenie], l-am aflat în drum”. Și s-a minunat Bătrânul auzind că, dator fiind și aflându-l, nu degrabă l-a luat.

11. Și avea Bătrânul și o altă lucrare minunată: că, de-ar fi venit cineva să se împrumute de la dânsul, nu-i dădea el singur lucrul pe care-l cerea cel ce a venit, ci îi zicea lui: „Ia-ți ce-ți trebuie!” Și, dacă aducea să dea înapoi, iarăși celui ce a luat îi zicea: „Pune-l iarăși la locul lui”. Iarăși, dacă nimic nu aducea, nu cerea lucrul de la dânsul.

12. Era un Bătrân, Filagrie cu numele, ce locuia în pustia Ierusalimului și se ostenea la rucodelie ca să-și câștige pâinea sa. Deci stând acesta într-o zi în târg ca să-și vândă rucodelia sa, a găsit o pungă cu o mie de galbeni pe care o pierduse oarecine din cei ce treceau pe acolo.

13. Deci, după ce a găsit-o Bătrânul, luând-o, a stat la locul acela zicând: „Trebuie ca cel ce a pierdut-o să vină și să o caute”. Și iată, după puțin, a venit un om plângând și întrebând despre dânsa. Iar Bătrânul l-a luat deosebi și i-a dat punga întreagă.

14. Iar acela, scoțând câțiva dintr-însa, îi dădu Bătrânului, rugându-l ca să-i ia, iar Bătrânul n-a primit. Iar după ce mult l-a rugat și nu l-a putut îndupleca, a început să strige: „Veniți de vedeți pe omul lui Dumnezeu, ce fel de lucru a făcut cu mine!” Iar Bătrânul, ascunzându-se, a fugit și a ieșit din cetate, ca să nu se slăvească.

15. Un frate, călătorind pe cale, a aflat un lemn care căzuse de la o cămilă ce căra lemne; și, luându-l, l-a dus la chilie. Și, văzând starețul lui lemnul, i-a zis fratelui: „Unde l-ai găsit?” Iar el a zis: „În drum”. Zis-a lui Starețul: „Dacă nimeni nu l-a pierdut, ci după întâmplare, de vânt bătându-se din pădure s-a aruncat, adu-l înăuntru, iar de nu, du-te de-l pune la locul lui”. Și, întorcându-se fratele, l-a lepădat pe cale.

Sfârșitul cărții a treia a lui Everghetinos și lui Dumnezeu slavă. Amin!

ÎNCEPUTUL CĂRȚII A PATRA

A LUI EVERGHETINOS

PRICINA ÎNTÂI

Că monahului neagoniseala îi este făgăduință; și care este semnul nepătimașului, și cum au îndreptat Părinții aceasta.

I. A Sfântului Paladie

1. Povestit-a Fericita Melania: „Încă din început, de când am venit din Roma în Alexandria, am auzit despre fapta cea bună a lui Avva Pamvo de la Fericitul Isidor, Primitorul de străini, care m-a și povățuit pe mine către dânsul în pustie. Aceluia i-am dat o pungă cu bani de trei sute de litre de argint, rugându-l să se împărtășească de bogăția mea.

2. Iar el, zicea, șezând și împletind smicele, și nicidecum ridicându-și capul, sau măcar luând aminte la vasul cu arginții, m-a blagoslovit cu mare glas zicând: «Dumnezeu să-ți dea ție plată!» Și a zis iconomului său, lui Origen: «Primește-i și-i împarte la toți frații cei din Libia, Pentapoli și din ostroave, că aceste mănăstiri sunt mai sărace decât altele».

3. Iar după puțin, zicea, vrând acest sfânt a se săvârși, trimițând după mine, m-a chemat și, cea de pe urmă coșniță gătind-o, mi-a zis: «Primește această coșniță din mâinile mele, ca să mă pomenești, că nu am altceva ce să-ți dau»; și s-a săvârșit nebolind nimic”.

II. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Un oarecare Isaac, bărbat cucernic, a venit din Siria în Roma și, venind în biserică, i-a rugat pe eclesiarhi să-i dea lui răgaz a se ruga cât va voi. Și, voind să facă rugăciune neîncetată, a stat la rugăciune trei zile și trei nopți.

2. Iar unul dintre eclesiarhi, văzând aceasta, ca pe un iubitor de arătare și plăcător de oameni l-a defăimat. După care și cu palma l-a lovit și, de năprasnă duh viclean într-însul intrând, l-a aruncat la picioarele dreptului aceluia și a început a striga prin gura lui: „Isaac, scoate-mă!”

3. Și îndată omul lui Dumnezeu, certând pe duhul cel viclean, l-a izgonit din om. Și vestindu-se minunea în toată cetatea, bărbați și femei din cei de bun neam împreună către dânsul alergau, sârguindu-se care dintr-înșii mai-nainte să-l răpească pe bătrânul în casă. Unii, pentru a ridica el mănăstire, țarini se făgăduiau să-i dea, alții, bani, alții voiau să-i dea lui hrană de drum.

4. Iar robul lui Dumnezeu nu suferea a lua nimic nicidecum de la dânșii, ci a ieșit din cetate și, aflând nu prea departe un loc

pustiu, și-a zidit acolo chilie. Dar și așa, mulți erau cei ce mergeau către dânsul, și prin pilda aceluia au început a se înfoca către dorirea vieții celei veșnice, și, din învățătura lui, întru slujba Atotputernicului Dumnezeu pe eiși a se da.

5. Și-l rugau pe dânsul ucenicii lui cu smerenie ca pentru trebuința mănăstirii să primească banii cei aduși lui. Însă el hotărârea sărăciei sale tare cu păzire o ținea, zicând: „Călugărul ce caută agoniseală pe pământ nu este călugăr”. Așa se temea el să nu piardă grija sărăciei sale, precum boierii cei zgârciți sunt obișnuiți a păzi cu păzire banii cei pieritori.

6. Și așa viețuind el între noi, cu duh de prorocie s-a împodobit, și, tuturor celor ce locuiau aproape și departe, strălucirea vieții lui prin minuni cunoscută s-a făcut.

III. Din viața Cuviosului Marchian

1. Marele Marchian, care prea mari și neasemănate biserici din temelie le-a zidit – a Sfintei Muceniţe Irina, a Sfintei Muceniţe Anastasia și ale altor multe –, pe unele din nou zidindu-le, iar pe altele înnoindu-le, era iconom al Bisericii celei Mari; iar pentru covârșirea faptei lui celei bune, de prea mare sfială și cinste de la toți se învrednicea, de la norod, de la sfat și de la însuși împăratul.

2. Odinioară, întorcându-se el de la un praznic al sfinților, fiindcă se întâmplase puhoi de apă, s-a făcut plin de apă. După ce a intrat în casă și s-a încuiat, și-a dezbrăcat haina și a pus-o aproape de jeratic pentru a o usca.

3. Și așa întâmplându-se, cel de atunci Iubitorul de Dumnezeu Arhiereul Ghenadie a trimis de l-a chemat pe dânsul. Ajungând trimișii la el, au aflat casa încuiată, așa că au început să bată în ușă poruncindu-i să iasă. Însă rușinea de a se arăta gol pe dânsul îl făcea să petreacă înăuntru. Și pentru că nu avea altă haină cu care să se îmbrace pentru a ieși, făgăduia totuși ieșirea, dar încă zăbovea, până când unul din cei de față, mai iscoditor lucru făcând, a pus ochiul la o găurice și, văzând ceea ce se făcea, se umplea de minune, iar spre priveliștea din ochii săi i-a făcut și pe alții a se face martori.

4. Deci, după ce lucrul cel văzut a înspăimântat pe toți, aceia s-au întors și pe toate cu mirare le-au spus Patriarhului. Iar el, auzind, nu numai că nu s-a minunat, ci i-a și învinuit pe cei ce le-au vestit, că doar din lucruri atât mici, mare l-au cunoscut a-l judeca pe Marchian, și nu mai vârtos din multe altele, care niciunui altul nu-i este cu lesnire a le isprăvi așa de minunat, prin care pe acela să-l socotească și fericit.

IV. Din viața Sfântului Antonie

1. Văzând vrăjmașul multa sârguință a Sfântului Antonie către fapta cea bună și, vrând a o împiedica pe aceea, pe când se ducea Sfântul în Munte, i-a pus lui în cale nălucire a unui disc mare de argint.

2. Iar Antonie, pricepând meșteșugul urâtorului de bine, a stat pe loc și, uitându-se către disc, îl mustră pe diavolul, zicând: „De unde un disc ca acesta în pustie? Aceasta nu este cale bătută, nu este urmă a cuiva ce a călătorit, iar dacă totuși ar fi căzut cuiva, nu putea să se ascundă, foarte mare fiind el, și, întorcându-se cel ce l-ar fi pierdut și căutându-l, l-ar fi aflat, pentru că locul este pustiu. Așadar, acesta nu este decât un meșteșug al diavolului. Nu-mi vei împiedica mie prin aceasta osârdia mea, diavole; fie aceasta împreună cu tine întru pierzare”. Acestea zicând Antonie, discul s-a risipit ca fumul de la fața focului.

3. Apoi iarăși, mergând mai departe, acum nu în nălucire, ci în chip adevărat a văzut aur lepădat pe cale, ori vrăjmașul arătându-l, ori oarecare putere mai înaltă iscusind pe atlet ca să arate diavolului că nici de banii cei adevărați nu-i este grijă, însă el despre aceasta mai cu de-amănuntul nu ne-a vestit, nici noi n-am cunoscut, însă ce știm e că ceea ce s-a arătat a fost aur adevărat.

4. Însă Antonie, deși s-a minunat de mulțimea lui, ca peste un foc pășind, așa pe dânsul l-a trecut, încât nici nu s-a întors, încă și pe drum s-a sârguit atât cât să se ascundă și să uite locul; și astfel și mai mult întinzându-și osârdia, s-a pornit spre munte și, aflând un loc cu ruine foarte pustiu, încât ajunsese plin de târâtoare, a trecut de cealaltă parte a râului și a locuit într-însul.

V. Din viața Sfântului Efrem

1. Cuviosului Efrem atâta bogăție de neagoniseală i s-a adăugat, încât mărturie pentru dânsa pe a lui gură am luat-o, prin graiurile lui cele de la răsuflările cele mai de pe urmă, prin care zicea așa: „N-a fost la Efrem vreodată pungă, nici toiag, nici traistă, încă nici argint, nici aur și nici oarecare agoniseală n-am agonisit pe pământ. Că pe Bunul Împărat l-am auzit, zicea, în Evanghelie poruncind Ucenicilor Lui ca nimic să nu agonisească pe pământ (cf. Matei 10: 9-10), drept aceea nimic de acest fel n-am avut cu împătimire”.

VI. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zicea Fericita Singlitichia către surorile cele ce se adunau:

„La cele ce pot, neagoniseala este bunătate desăvârșită, căci cele ce o rabdă pe aceasta, deși în trup au necaz, în suflet au odihnă. Căci precum hainele cele mari, care, după ce sunt folosite îndelung, se spală, se storc cu osteneală și așa se înnoiesc, tot așa și sufletul cel tare, prin sărăcia cea de bunăvoie, mai mult se întărește.

2. Iar cele ce au gândul mai slab, pătimesc cele împotrivă, căci întru puțin fiind necăjite, ca niște haine rupte pier, nesuferind spălarea cea prin fapta bună, iar meșteșugul spălării unul este pentru amândouă, și unul este meșterul, iar sfârșitul hainelor este deosebit: căci unele se rup și pier, iar altele se albesc și se înnoiesc. Deci, cu adevărat, vistierie nefurată este cugetului viteaz neagoniseala, că frâu este al păcatelor celor prin fapte.

3. Însă se cuvine întâi a se deprinde întru cele mai dinainte, zic adică în post, în culcarea pe jos și întru celelalte din parte. Și așa, pe această faptă, să o câștige; că cei ce n-au făcut așa, ci de năprasnă spre lepădarea banilor au alergat, de multe ori de căință au fost cuprinși, căci banii sunt instrumente ale vieții celei îndulcitoare.

4. Deci întâi omoară pe a ta meșteșugire, adică lăcomia pântecelui și hrana cea scumpă, și atunci cu lesnire vei putea tăia materia banilor; și grea socotesc a fi meșteșugirea [atunci când] fiind ea de față, iar mijloacele nefiind. Că cel ce nu leapădă pe cea dintâi, cum o va putea izgoni pe cea de-a doua?

5. Pentru aceasta și Mântuitorul către bogatul vorbind, nu de năprasnă i-a poruncit lepădarea banilor, ci întâi l-a întrebat dacă a făcut cele ale Legii (cf. Matei 16: 22), primind asupră-Și fața unui adevărat dascăl, de ca și cum ar fi zis: «De ai învățat buchile, de ai luat aminte la silabe, de ai ajuns întru știința numelor, apoi vino și spre cea desăvârșită citire. Adică dacă poruncile Legii le-ai săvârșit, du-te de vinde avuția ta și o dă săracilor, și vino după Mine». Poate că, dacă nu s-ar fi adeverit că le-a făcut pe acelea, nu l-ar fi îndemnat pe dânsul spre neagoniseală.

6. Deci bună este neagoniseala la cei ce au ajuns întru deprinderea celor bune. Că lepădare făcând de toate cele prisositoare, de-a pururea către Domnul privesc, zicând și aceștia pe cea a Psalmului: *Ochii noștri spre Tine nădăjduiesc, și Tu dai hrană la bună vreme celor ce Te iubesc pe Tine* (Psalm 144: 15). Aceștia sunt așadar cei ce țin temeiul credinței.

7. Și către ei a zis Domnul: *Nu vă îngrijiți pentru ziua de mâine* (Matei 6: 34), și *păsările cerului nu seamănă, nici nu seceră, și Tatăl Cel ceresc le hrănește pe ele* (Matei 7: 26). Încă și vrăjmașul nu are cum să-i vatăme pe aceștia întru ceva, că cele mai multe din necazuri și din primejdii întru răpirile banilor se fac,

iar unde este neagoniseala, acolo vrăjmașul nu are ce face, nici ce dobândi. Sate va arde? Dar ele nu sunt! Dobitoace să ucidă? Dar nu va afla! De prea-iubiți să se atingă? Dar și de aceștia s-a lepădat! Deci prea mare biruință asupra vrăjmașului și vistierie de mult preț a sufletului este neagoniseala”.

VII. Din viața Sfântului Ilarion

1. Marele Ilarion, pe oarecare dregător – pe care împăratul Constantin îl iubea foarte – care era supărat de dracul, l-a izbăvit din acea cumplită bătaie.
2. Iar el, vrând a-i răsplăti facerea de bine cu niște daruri, de bunăvoia sa a adus Sfântului aur. Atunci acela a arătat cu mâna spre o pâine – și era pâinea de orz adevărat – și a zis: „Cei ce se folosesc de această mâncare, pe aurul cel cinstit de voi deopotrivă cu tina îl socotesc”. Acestea zicând, îndată din blagoslovenie dându-i lui, i-a poruncit să se întoarcă și să-și ducă aurul acasă, astfel nu numai de dracul izbăvindu-l, ci și pe aur a-l necinsti învățându-l, lucru mai presus de supărarea ce o aduce dracul iubitorilor de argint.
3. Și așa, pilda de la sine a arătat că cel ce a pus pe Dumnezeu drept Bogăție a sa, nici bani nu-i trebuie, nici altceva din cele de pe pământ, ci pe toate acestea le socotește îndrăgiri ale sufletelor celor mici, a celor cu adevărat de mici lucruri vrednice, iar dacă și el ar fi fost îndrăgitor al unora ca acestea, nu s-ar fi arătat și făcător de semne.
4. Încă mai vârtos și pe cel ce-l poftea pe dânsul să primească banii l-a mustrat că face asemenea – care lucru e asemenea cu a da unuia din cei ce aleargă prea iute drept plată lanțuri, pentru lesnicioasa lui alergare, sau e ca și cum ar ispiti să îmbrace pe cel deprins a se lupta gol, astfel încât împotrivă-luptătorul să aibă pricinuiri și apucări spre a se lupta cu dânsul”.

VIII. Din viața Sfintei Melania

1. Sfânta Melania împreună cu bărbatul ei, Apillian – iată, de acum trecând multă vreme de când s-au lepădat de lume –, după ce bogăția lor cea fără seamăn mai în toată lumea au risipit-o, s-au dus în Egipt, voind a vedea pe bărbații cei sfinți ce locuiau într-însul, ca din bunătatea lor să împartă și săracilor celor de acolo.
2. Deci, după ce au înconjurat pe toți pustnicii, au ajuns la unul din sălașuri care încăpea pe un bărbat prea mare întru filosofie, Ifestion cu numele; și se ruga și lui ca din cele ce ei le dădeau să se împărtășească și el; iar acesta, pentru că se lepăda,

ea făcea în fel și chip pentru a-l pleca pe bărbat să ia.

3. Iar fiindcă nu voia cu niciun chip, Fericita meșteșugește oarece lucru – căci împotrivirea era la amândoi, deopotrivă: a ei, pentru a face bine, și a aceluia pentru a nu se pleca să ia din cele omenești – astfel încât cu de-amănuntul să se lămurească: înconjurând ea toată căscioara, ca și cum cercând lucrurile cele dintr-însa, nimic altceva n-a văzut fără numai o rogojină și o coșniță având niște sare. Astfel, socoti întru sineși și puse sub acea sare oareșicare parte din aur, îngropându-l adică acolo, iar ca să se tăinuiască, a cerut blagoslovenie degrabă și, luând, a ieșit.

4. Dar întru nimic nu s-a folosit de marghiolie [uneltire], căci acel sfințit bărbat cunoscând aceasta, alerga după dânșii, și cu strigare de departe îi oprea pe ei; apoi și cu mâinile îndemnând, arăta aurul și zicea cum că nu are la ce să-l folosească; iar ea zicând că, dacă nu are la ce, altora le va fi negreșit de trebuință. Iar el a zis: „Nu este nimeni aici ca să ceară, că neprimitor și sălbatic este locul, precum vedeți”. Iar după ce nici așa nu-l primeau, Bătrânul aruncă aurul în râu, și se întoarse.

5. Și mai pot spune și de alții, nu puțini, care și a lua aurul în mână se păzeau ca de veninul de șarpe, sau de altceva din cele de moarte, sau de a bea ceva stricăcios.

IX. **Din Pateric**

1. Întrebat-a un egumen al unei obști pe Avva Pimen zicând: „Cum pot să câștig frica lui Dumnezeu?” Răspuns-a lui Bătrânul: „Cum putem câștiga frica lui Dumnezeu având înăuntru burdufuri de brânză și borcane de murături?”

2. Un Bătrân schitiot petrecea în muntele ce se numește „al lui Paisie”; acestuia i s-a adus un îndrăcit, pe care l-a și tămăduit. Iar acela i-a adus lui un săculeț plin de bani, iar Bătrânul nu voia să primească. Și văzându-l pe dânsul mâhnit, a oprit săculețul deșert și i-a zis lui: „Aurul dă-l de pomană săracilor”.

3. Iar din săculeț bătrânul și-a făcut un pieptar, că era de păr și era aspru, și l-a purtat multă vreme, ca să-i roadă carnea sa.

X. **A lui Antioh Pandectul**

1. Neaverea arată adevărata viețuire a călugărului; călugărul neagonisitor este vultur ce zboară la înălțime; călugărul neavut arată că nemernic este pe pământ; că, nimic ținând din cele vremelnice, arătat este că de cele veșnice dorește.

2. Neagonisitorul este următor lui Ilie, lui Ioan și Ucenicilor Domnului, zicând și el împreună cu aceia: *Iată, am lăsat toate și*

am urmat Ție (Matei 19: 27). Oare cu noi ce va fi? Pentru aceea și aude împreună cu dânșii de la Mântuitorul: *Voi care ați lăsat toate și ați urmat Mie, însutite veți lua toate și viață veșnică veți moșteni* (Matei 19: 28-29).

3. Neagonisitorul pare a viețui pe pământ, dar petrecerea o are în ceruri: căci, prin neagoniseală, se întrece cu îngerii și cu drepții împreună dănțuiește și unul ca acesta moștenitor al lui Dumnezeu și împreună moștenitor cu Hristos se face (cf. Rom. 8: 16-*17),* că, pe toate lepădându-le cu bucurie, a agonisit țarina în care a aflat comoara cea ascunsă a vieții și mărgăritarul cel de mult preț l-a cumpărat.

XI. **A lui Avva Isaia**

1. De vei fi în mănăstire și vei avea rob de ținut, ocărăști schima; iar de-l vei dărui pe dânsul vreunui frate, ai greșit lui Dumnezeu; deci, ori slobozește-l să se ducă undeva, ori fă-l slobod cu adevărat. Iar de voiește să se facă călugăr, el va vedea, însă tu să nu-l lași împreună cu tine, că nu folosește sufletului tău.

2. Iar tu, odată ce voiești să te lepezi [de cele ale lumii], să nu-ți oprești nimic din cele ce aveai sau din altele și, de-ți va vârî ție gândul să umbli din loc în loc, ca unul care nu ai nimic, să nu te pleci lui, ci mai vârtos ostenește-te întru rucodelia ta, ca să te liniștești în chilia ta, în liniște mâncându-ți pâinea ta.

XII. **A lui Avva Marcu**

1. Cu nimic nu te-ai folosit lepădându-te de tine, dacă încă te îndulcești de patimi; că ceea ce odinioară făceai cu bani, aceeași și nimic având o lucrezi. Iar cel înfrânat, de va avea bani, este frate după cuget cu cel dintâi, din aceeași maică, îndulcirea cea de gând, însă din alt tată, după chipul schimbării patimii.

2. Este unul care taie o patimă pentru o mai mare îndulcire de patimă, precum și acum cei ce cu părerea se călugăresc în Obștile cele din lume, iar de către cei ce nu cunosc scopul lui se slăvește; încă poate și pe sineși necunoscându-se, se ostenește în zadar și fără socoteală.

3. Pricina a toată răutatea este slava deșartă și îndulcirea, iar cel ce nu le-a urât pe acestea nu a biruit nicio patimă; că *rădăcină a tuturor răutăților este,* zice, *iubirea de argint,* dar și însăși aceasta, prin acelea se alcătuiește.

XIII. **A lui Avva Isaac**

1. Cel ce fuge de odihna vieții de acum, mintea acestuia a iscodit veacul cel viitor. Iar cel ce este legat cu iubirea de agoniseală este rob al patimilor. Nu socoti iubirea de agoniseală a fi numai agoniseală a aurului și a argintului, ci și tot ceea ce atârnă de voia ta.

2. Iubește întru răbdare sărăcia, ca să se adune mintea ta din răspândire.

3. Urăște lărgimea, ca să-ți păzești netulburate gândurile tale. Strânge-te pe sineși din cele multe și te îngrijește de sufletul tău, ca să-l mântuiești pe dânsul [și] de risipirea alinării celei dinăuntru.

4. Afară de neagoniseală, sufletul nu poate fi slobod de tulburarea gândurilor; și afară de liniștea simțurilor, nu va simți pacea cugetului; și, afară de alinarea gândurilor, mintea nu se va porni întru tainele cele ascunse.

XIV. A Sfântului Maxim

1. Neagonisitor este cel ce s-a lepădat de toate averile sale și nimic, nicidecum, nu are pe pământ, fără numai trupul, și, rupând dragostea cea către dânsul, lui Dumnezeu și credincioșilor pe a sa iconomie o a încredințat.

XV. Din Pateric

1. Bolnăvitu-s-a odată Avva Arsenie în Schit și-i trebuia lumânare; și, neavând de unde să-și cumpere, a luat de la oarecine dragoste [pomană] și a zis: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne, că m-ai învrednicit a lua pomană pentru numele Tău”.

2. Pe acesta l-a întrebat Avva Marcu zicând: „Bine este, oare, a nu avea cineva ceva în chilia sa, orice fel ar fi mângâierea? Că am văzut pe un frate care avea puține verdețuri și le dezrădăcina pe ele”. Și i-a răspuns Avva Arsenie: „Bine este adică, după așezarea omului, adică a sufletului, și după sporirea faptei celei bune. Dar de nu va avea vârtute într-o petrecere ca acesta, adică în viețuirea către desăvârșire, iarăși negreșit va sădi altele”.

3. Se povestea despre Avva Agathon că a petrecut vreme îndelungată zidind chilie; iar după ce a terminat, a venit să șadă. Și a văzut Bătrânul acolo, în săptămâna cea dintâi a șederii lor, un lucru ce nu-l folosea. Și a zis ucenicilor lui: „Sculați-vă, să mergem de aici”. Iar ei, auzind, s-au tulburat și au zis: „Dacă aveai de gând să te muți, de ce am răbdat atâta osteneală zidind chilie? Încă și oamenii se vor sminti de noi și vor zice: «Iată neașezații, s-au mutat iarăși!»”

4. Iar Bătrânul, văzându-i pe dânșii împuținați la suflet, le-a zis: „Deși unii se vor sminti, alții se vor folosi, zicând: «Fericiți sunt aceștia, că pentru Dumnezeu s-au mutat, pe toate trecându-le cu vederea», însă cel ce voiește a veni, să vină, eu însă mă duc”. Iar ei, aruncându-se la pământ, cereau iertăciune, de care și învrednicindu-se, au călătorit împreună cu dânsul.

5. Același Bătrân a zis: „Materiile cele trupești ale patimilor, aceleași sunt și ale grijilor; și cel ce le iubește pe ele iubește poticnirile. Deci, de se va întâmpla vreodată a pierde ceva de acest fel, se cade a ne mărturisi și a ne bucura că ne-am izbăvit de griji”.

6. Se spunea despre Avva Ghelasie că, tânăr fiind, ducea o viață neagonisitoare și depărtată [de pustnic]. Și erau atunci în locul acela și alții, ducând o viață asemenea cu a lui, între care era și un Bătrân foarte simplu și neagonisitor, locuind singur într-o chilie până la sfârșit, măcar că la bătrânețile sale a avut ucenici. Împreună cu cei dimpreună cu dânsul, acesta s-a nevoit până la moarte a nu agonisi două haine, nici a se îngriji pentru ziua de mâine.

7. Iar când s-a întâmplat ca din dumnezeiască lucrare Avva Ghelasie să așeze Obște, îi aduceau lui oarecare lucruri și el le primea; a agonisit încă și boi, și dobitoace ducătoare de povară pentru trebuința mănăstirii; că Cel ce mai-nainte poruncise dumnezeiescului Pahomie să alcătuiască obște, Acesta și acum împreună-lucra cu Bătrânul la alcătuirea mănăstirii.

8. Deci Bătrânul cel mai-nainte zis, văzându-l pe dânsul întru acestea, dragoste curată și îndrăzneală avea către dânsul, și-i zicea lui: „Mă tem, Părinte Ghelasie, să nu se lege mintea ta de sate și de cealaltă agoniseală a Obștii”. Iar acela a răspuns către dânsul: „Mai legată este mintea ta de undreaua cu care lucrezi, decât gândul lui Ghelasie întru averile Chinoviei”.

9. Spuneau niște Bătrâni despre Avva Ghelasie Pustnicul că treizeci și cinci de ani a petrecut gol umblând prin pustietăți; iar aceasta, și mulți alți sfinți s-au aflat isprăvind-o.

10. Un frate a întrebat pe Avva Eutropie: „Cum se cuvine a se chivernisi cineva pe sineși întru cele trupești?” Și a zis Bătrânul: „Iarbă mănâncă, iarbă poartă, pe iarbă calcă, iar inima să o ai de fier, pe toate disprețuindu-le”.

11. Zisu-s-a iarăși despre același Bătrân: „Că de multe ori s-a mutat, dar nimic altceva nu ducea cu el fără numai cosorul din traistă cu care lucra”.

XVI. **A lui Avva Nil**

1. Trandafiri ai vieții sunt fățarnicii, lacomii și iubitorii de dulceți, însă după puțin vei vedea planta călcându-se.

2. Încă ia aminte și la toate câte fac pe om dobitocesc și cunoaște că, pe cât de mult se face viața mârșavă, pe atât de rațional se face sufletul: pentru aceasta, și a plânge se cade, că cei ce se păgubesc de partea cea rațională sunt datori muncilor. Deci să nu voiești a te îmbogăți, nici a te slăvi, căci acestea sunt stricăciuni ale vieții, iar noi nu suntem ca cei stricăcioși. Socotește-le pe toate a fi stricăcioase, iar fapta bună socotește-o nestricăcioasă. La aceasta de-a pururea te sârguiește, că aceasta, prin filosofie, îl arată pe om dumnezeu.

XVII. **Din Pateric**

1. Se spunea despre Avva Iulian că a petrecut șaptezeci de ani într-o peșteră mică neavând ceva de-al veacului acestuia, afară de o tunică de păr, un samar, un vas și o ulcea.

2. Mers-au odinioară niște frați în Schit la Avva Macarie și n-au aflat nimic în chilie, fără numai apă stricată. Și i-au zis lui: „Avva, haide sus, în sat, ca să te odihnim!” Iar el le-a zis lor: „Știți, fraților, pităria cutăruia din târg?” Răspuns-au aceia: „Da”. Zis-a lor Bătrânul: „Și eu o știu”. Apoi iarăși i-a întrebat: „Știți și țarina cutăruia, unde lovește râul?” Și i-au zis: „Da”. Zis-a lor Bătrânul: „Și eu o știu. Deci, când voiesc ceva din cele de trebuință, nu am trebuință de voi, ci singur mă voi sui”.

A Părintelui

Vezi neaverea cea de bunăvoie și reaua-pătimire a Bătrânului: cum și cu lesnire putând a câștiga cele de nevoie, nu voia, ci alegea mai vârtos cu apa cea stricată și cu ierburi, poate sălbatice, a mângâia lipsa trupului?

3. Se spunea despre Avva Meghetie că, de se întâmpla să iasă, după aceasta, de-i venea lui un gând să se ducă într-alt loc, îndată se ducea și nu se întorcea în chilia sa, căci nu avea într-însa nimic din cele ale veacului acestuia, fără numai undreaua cu care despica smicele; și în fiecare zi lucra trei coșnițe.

4. Se spunea despre Avva Siluan că a ieșit ucenicul lui, Avva Zaharia, însă fără de sfatul său, și, luând pe frați, a stricat gardul grădinii și mai mare l-a făcut pe dânsul, adică pentru a cuprinde mai mult loc. Și, aflând Bătrânul, și-a luat cojocul său și, ieșind, le-

a zis fraților: „Rugați-vă pentru mine”. Iar ei, căzând la picioarele lui, au zis: „Spune-ne nouă, Părinte, ce ai?” Iar el le-a zis: „Nu intru înăuntru, nici nu se pogoară cojocul de pe mine până când nu veți aduce gardul la locul lui cel dintâi”. Iar ei iarăși au dat gardul jos și l-au făcut pe el precum a fost mai-nainte, și așa bătrânul s-a întors în chilia sa.

5. Un frate a întrebat pe Avva Serapion zicând: „Spune-mi un cuvânt!” Și i-a răspuns lui Bătrânul: „Ce să-ți zic? Că ai luat pe cele ale văduvelor și pe ale copiilor sărmani și le-ai pus în firida aceasta (că o vedea pe dânsa plină de cărți), căci celui singuratic nu-i este de trebuință agonisirea cărților celor multe”.

6. Zis-a Avva Iperehie: „Vistierie este monahului neagoniseala cea de bunăvoie. Învistiierește, frate, în cer, că netrecute sunt veacurile odihnei”.

7. Venit-a oarecine mare dintr-un loc străin, aducând cu sine mult aur în Schit, și ruga pe preot ca să dea fraților. Iar preotul a zis: „Nu au trebuință frații”. Și mult silindu-l pe dânsul, a băgat [în cele din urmă] aurul într-o coșniță și l-a pus la ușa bisericii. Iar după ce au venit frații, le-a zis lor prezbiterul: „Cel ce are trebuință să ia”. Și nimeni nu s-a apropiat de dânsul, iar unii nici nu luau aminte. Și a zis prezbiterul către cel ce a adus aurul: „A primit Dumnezeu dragostea ta, deci acum ia-l și du-te de-l împarte săracilor”. Și, folosindu-se omul, s-a dus.

8. Întrebat-a un frate pe un Bătrân zicând: „Voiești să-mi țin doi galbeni cu pricina bolii trupești?” Și i-a răspuns Bătrânul: „Nu este bine a ține mai mult decât trebuința; că de vei ține acei galbeni, întru ei se află nădejdea ta; și de se va întâmpla pierzare, nu se mai îngrijește Dumnezeu de tine. Deci spre Dânsul să aruncăm nădejdea noastră, că a Lui este grija cea pentru noi”.

9. Venit-au oarecare din elini în Ostrakin, ca să dea milostenie, și au luat cu dânșii și pe iconomi, ca să le arate lor trebuința celor cu nevoi; și i-au dus pe dânșii și la un bubos, și-i dădeau lui, iar el nu lua, zicând: „Iată, împletesc aceste puține smicele ostenindu-mă, și mănânc pâinea mea câștigând-o dintr-însele, și trebuință de mai mult nu am”.

10. Și i-au dus și la căscioara unei văduve ce avea și fiică; și după ce au bătut în ușă, i-a auzit pe dânșii fata, care era înăuntru purtând o haină ruptă, cu care abia putea acoperi părțile cele de nevoie ale trupului. După ce a ieșit și au văzut-o pe dânsa, ei îi dădeau haină și parale, iar ea n-a primit să ia, zicând: „Mama mi-a spus că, voind Dumnezeu, a aflat unde să lucreze, și așa avem hrana noastră”. Și mama ei era spălătoreasă și era dusă la lucru, iar întorcându-se ea de la lucru, o ruga să ia, iar ea n-a vrut, zicând: „Eu am Purtător de grijă al meu pe Dumnezeu, iar voi voiți

să-L luați pe Dânsul de la mine?” Și, auzind ei, au slăvit pe Dumnezeu.

11. Zis-a un Bătrân: „Omul care gustă din dulceața neagoniselii se îngreuiază și de singură haina pe care o poartă, și de vasul cu apă, că, de aici, mintea lui într-alt loc se îndeletnicește”.

12. Zis-a iarăși: „Cel ce n-a urât materia, cum poate să urască pe al său suflet, după porunca Domnului?”

13. Zis-a un Bătrân: „Să nu ai în chilia ta agățată haină moale sau strălucitoare, că moarte îți este ție; că mulți alții tremură de frig, fiind poate mai drepți decât tine, iar tu, păcătos fiind, pentru ce ai de prisos?”

14. Zis-a iarăși: „Să nu agonisești vreun lucru de prisos, care să zacă în deșert, fiindcă Dumnezeu nu se va mai griji de tine; și bani de-ți vor veni, de-ți trebuie la vreo trebuință de nevoie, adică pentru hrană sau haină, cumpără îndată, iar de nu-ți trebuie, să nu doarmă cu tine, ci dă-i celor ce au trebuință înainte de înserare”.

15. Zis-a iarăși: „De ai chilie cât să încapă numai capul tău, adică care să te acopere numai pe tine, nicidecum să nu zidești alta, ca de acolo să afli lărgime”.

16. Zis-a iarăși: „Vas de argint sau de aur nici să pipăie mâinile tale în chilia ta, fie cât de mic, adică nu numai să nu gândești a agonisi, ci chiar dacă ți se trimite ție de la cineva pentru vreo trebuință un lucru ca acesta, să nu voiești a-l pipăi, fie el și o cruciuliță mică, sau altceva făcut din aur sau argint”.

17. Zis-a iarăși: „Să nu atârne cuțit la brâul tău, căci lucruri ca acesta alungă străpungerea și plânsul de la tine și, simplu fie zis, toate, și așternutul tău, și lucrurile, și încălțămintea, și brâul să fie într-un chip ca acesta, ca, măcar de vor veni oarecare să fure, să nu le placă a lua ceva dintr-unele ca acestea și din cele ce sunt în chilia ta”.

18. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Spune-mi, Părinte, cum să mă mântuiesc?” Și, dezbrăcând Bătrânul rasa, și-a încins mijlocul și și-a ridicat mâinile sale și a zis: „Așa este dator monahul să fie, gol de materia lumii și răstignit în lupte”.

19. Zis-a un bătrân: „Iubește sărăcia foarte, și nu vei avea materii în chilia ta; căci atunci când sufletul caută vreun lucru și nu-l găsește, suspină și se smerește, și atunci îl mângâie pe dânsul Dumnezeu și-l străpunge; iar sufletul, de va gusta din dulceața lui Dumnezeu, de aici, în scurt timp va urî până și trupul său. Că, de nu va urî omul trupul său ca pe un vrăjmaș – socotindu-l pe el potrivnic și întru nimic făcându-i lui mângâiere, afară de cea de nevoie trebuință nu se va putea izbăvi vreodată de cursa diavolului”.

XVIII. **A Sfântului Efrem**

1. Monahul iubitor de avere este finic neroditor, iar cel neagonisitor, ca un finic tinzând degrabă spre înălțime. Monahul iubitor de materie se aseamănă porumbelului care zboară și e legat cu ață de picioare, care, oriunde se va pune, se împleticește, iar cel fără de materii e ca un călător bine-rânduit.

PRICINA A DOUA

Că milostenia cea trupească, celor din lume, de nevoie este, atunci când nu sunt săraci, ca unora ce nenumărate binefaceri li se face printr-însa.
Pe care aceștia se cade a o face fără crușare [cu toată inima] și din cele mai de cinste pe care le au.

I. Din Pateric

1. Mers-au odinioară la Avva Iosif, în [mănăstirea] Enat, și era acolo și înțeleptul Sofronie, și, vorbind noi cu Bătrânul, iată oarecine din Ila îi dădea lui trei arginți zicând: „Primește-i pe aceștia, cinstite Părinte, ca să te rogi pentru corabia mea, căci am încărcat-o și am trimis-o în Etiopia”. Iar Bătrânul nicidecum n-a luat aminte la dânsul.

2. Și a zis Sofronie Bătrânului: „Primește-i, Părinte, și-i dă altui frate căruia-i trebuie”. Răspuns-a Bătrânul: „Îndoită rușine este, fiule, ca să iau cele ce nu-mi trebuie, iar cu ale mele mâini să secer spini străini. O, de-aș putea secera spinii sufletului meu, că scris este: *Dacă semeni, pe ale tale să le semeni,* că cele străine sunt mai amare decât neghinele. Și mai vârtos, fiule, pentru aceea că pricina nu este pentru suflet”.

3. Zis-a către dânsul Sofronie: „Dar ce? Câte face omul întru milostenie, oare Dumnezeu nu le socotește?” Răspuns-a Bătrânul: „Fiule, multe sunt deosebirile, chiar și în scopul milosteniei: că este cineva care face milostenie ca să se blagoslovească casa lui, iar altul face milostenie pentru corabia lui, și Dumnezeu sporește corabia lui, altul pentru fiii lui, și Dumnezeu păzește pe fiii lui, altul pentru ca să se slăvească, și Dumnezeu îl slăvește pe dânsul; căci Dumnezeu nu leapădă pe nimeni, ci orice voiește fiecare, îi dă lui, atunci când sufletul lui nu se vatămă dintru aceasta.

4. Însă aceștia toți sunt departe de plata lor: căci, după scopul cu care au făcut milostenia, după acela le-a plătit lor Dumnezeu, și cu nimic nu le este dator în veacul viitor. Deci tu, de vei face milostenie, *fă pentru sufletul tău,* și orice voiești, îți va da ție Dumnezeu, că scris este: *Dea ție Domnul după inima ta* (Psalm 18: 5); și sunt unii care, părându-li-se că fac milostenie, întărâtă pe Dumnezeu”.

5. Și a zis Sofronie: „Lămurește-ne nouă, Părinte, cuvântul!” Iar el a zis: „Dumnezeu a poruncit a I se aduce Lui pârga semănăturilor, a tuturor roadelor și a dobitoacelor celor curate, pentru binecuvântarea celorlalte [ale omului] și pentru iertarea păcatelor; încă și din oameni, pe cei întâi-născuți să-i afierosească

Lui (cf. Ieș. 22: 29). Iar bogații fac împotrivă: pe cele de bună-treabă le țin pentru ei, iar pe cele netrebnice le împart săracilor și fraților lor. Adică vinul cel bun îl beau ei, iar cel oțetit sau stricat îl dau văduvelor și săracilor; poama cea bine-păstrată o mănâncă ei, iar pe cea putredă o dau de pomană.

6. Și hainele asemenea, pe cele scumpe le poartă ei, iar pe cele cârpite și vechi le aruncă săracilor; încă și din copii, pe cei sănătoși și frumoși îi gătesc spre nuntă și spre naștere de copii, și multă grijă le fac acestora, iar pe cei bolnavi, sau cu un ochi, sau lipsiți de mădulare, sau urâți, lui Dumnezeu afierosindu-i, îi dau la mănăstiri, pentru aceasta și neprimite se fac cele aduse de dânșii; că așa și Cain, nu numai că nu a veselit pe Dumnezeu, ci L-a și întărâtat.

7. Dar se cuvenea a socoti unii ca aceștia că dacă oameni muritori ca noi, vrând noi a-i cinsti, acelea ne sârguim a le aduce, care mai vârtos decât toate ni se par a fi mai cinstite la dânșii, cu atât mai vârtos pe Dumnezeu Ziditorul nostru, de la Care avem și înseși acestea ce le aducem, pe Acesta de vom voi prin milostenie a-L dobândi nouă, datori suntem a-I aduce Lui pe cele mai cinstite din cele ce avem, ca nu aducerea noastră cu rușine să se întoarcă în sânul nostru și jertfa noastră nesuferită și neprimită să se facă.

8. Că precum jertfa lui Noe, fum și mireasmă fiind, pentru așezarea cea bună a celui ce a adus-o, miros de bună mireasmă s-a socotit la Dumnezeu – precum este scris: *A mirosit Domnul miros de bună mireasmă* (Fac. 8: 21) tot așa din socoteala cea rea aducându-se jertfă, măcar bună de se pare după partea cea văzută, nesuferită însă se socotește de Domnul, precum jertfa și tămâia jidovilor. Că așa a zis Domnul către dânșii prin Prorocul: *Tămâia voastră urăciune-Mi este Mie* (Is. 1: 13)”.

9. Acestea ne-a zis nouă Bătrânul, iar noi, folosindu-ne, am ieșit; și, petrecându-ne pe noi, a zis: „Fiilor, în sâmbăta viitoare să veniți la mine, că-mi sunteți de trebuință”. Și venind sâmbătă în ceasul al treilea, precum le-a zis lor, l-au aflat pe dânsul săvârșit. Și, după ce l-au îngropat, s-au dus mulțumind lui Dumnezeu, Celui ce i-a învrednicit pe dânșii a se îngriji de un Sfânt ca acesta.

10. Zis-a un Bătrân: „Este cineva făcând oareșicare bunătăți, și vicleanul îi vâră lui scumpete într-un lucru prea mic, ca să-și piardă plata tuturor bunătăților pe care le lucrează. Iată, șezând eu odată în Oxirinh la un preot ce făcea milostenie, a venit o văduvă cerând de la dânsul puțintel grâu. Și i-a zis ei: «Adu-ți sac, ca să-ți măsor».

11. Iar ea i-a adus. Și, cercând el sacul cu mâna, a zis: «Mare este», și a rușinat pe văduvă. Și i-am zis lui: «Avva, doar n-ai vândut grâul!» Răspuns-a acela: «Nu, ci l-am dat de pomană«. Și

eu iarăși i-am zis lui: «Deci, dacă l-ai dat pomană, cum de ai luat aminte la măsură și ai înfruntat-o pe ea?»”

12. Întrebat-a Avva Timotei Prezbiterul pe Avva Pimen zicând: „Este o femeie în Egipt care curvește și plata ei o dă milostenie”. Și a zis Bătrânul: „Nu va stărui în curvie, că se va arăta întru dânsa rod de căință”.

13. După puțin a venit mama lui Timotei și a întrebat-o pe dânsa zicând: „Acea femeie petrece curvind?” Iar ea a zis: „Da, și a mai adăugat și alți ibovnici, dar și întru milostenie”. Și a spus Avva Timotei lui Avva Pimen acestea, iar el a zis: „Nu va rămâne în curvie”.

14. Iar după acestea iarăși a venit mama lui Timotei și i-a spus lui: „Știi că curva aceea căuta să vină cu mine, ca să te rogi pentru dânsa?” Iar el, auzind, i-a vestit lui Avva Pimen, iar el i-a zis lui: „Mai vârtos du-te tu și te întâlnește cu dânsa”.

15. Și, după ce s-a sculat, s-a dus. Și văzând-l pe dânsul femeia, și auzind de la el cuvântul lui Dumnezeu, s-a străpuns la inimă și a plâns, și a zis lui: „Eu de astăzi mă lipesc de Dumnezeu și nu voi mai curvi”. Și, îndată venind într-o mănăstire, a bineplăcut lui Dumnezeu.

16. Povestit-a oarecine că era un magistrat trimis cu o hotărâre împărătească și pe cale a aflat un mort sărac, zăcând gol. Și, milostivindu-se, a zis către sluga sa: „Ia calul și mergi puțin mai-nainte”, iar el s-a pogorât. Iar el, dezbrăcând una din hainele sale, a pus peste cel ce zăcea și s-a dus.

17. Apoi, după puțin, trimis fiind iarăși cu o hotărâre, a ieșind din cetate și a căzut de pe cal și și-a frânt piciorul. Iar după ce a fost dus în casa sa, pătimea dureri foarte iuți, iar cei ai lui îi căutau doctori. Iar după trecerea a cinci zile, piciorul lui s-a înnegrit. Și, văzând doctorii aceasta, ca nu cumva să-i putrezească și celelalte mădulare ale trupului, au hotărât ca a doua zi să-i taie piciorul.

18. Auzind magistratul aceasta, foarte s-a mâhnit; și se tânguia din pricina primejdiei, și de întristare nu putea nici dormi, ci noaptea aceea a stat treaz. Și iată, pe la miezul nopții, fereastra se făcu luminoasă și a văzut un om pogorându-se de sus prin fereastră și venind către dânsul, care, și stând lângă el, a zis: „De ce plângi? De ce te mâhnești?” Iar el a zis: „Doamne, nu voiești să plâng? Că mi-am rupt piciorul, și mâine vin doctorii să mi-l taie”.

19. Iar el a zis: „Arată piciorul tău”. Și, arătându-l, cel ce s-a arătat i-a uns piciorul și i-a zis: „Scoală și umblă”. Iar magistratul a zis: „Doamne, nu pot, că este frânt”. Iar el a zis către dânsul: „Reazemă-te de mine”. Și, rezemându-se, s-a sculat și a umblat sănătos. Apoi a zis iarăși cel ce s-a arătat: „Iată, te-ai făcut sănătos, deci culcă-te și te odihnește și nu te întrista!” Apoi și

cuvinte despre milostenie i-a pus lui înainte zicând că a zis Domnul: *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui* (Matei 5: 7) și *nemilostivă este judecata celui ce nu face milă* (Iac. 2: 13) și altele ca acestea.

20. Apoi a zis către dânsul: „Rămâi sănătos”. Și magistratul a zis: „Te duci?” Zis-a acela: „Ce voiești, dacă te-ai făcut sănătos?” Și iarăși magistratul: „Pentru Dumnezeu, Cel ce te-a trimis, spune-mi cine ești?” Răspuns-a cel ce s-a arătat: „Uită-te la mine”. Și, uitându-se, el, i-a zis: „Cunoști acest giulgiu pe care-l port?” Magistratul a zis: „Da, Doamne, al meu este”. Și iarăși a zis acela: „Eu sunt cel pe care l-ai văzut lepădat mort pe cale și căruia i-ai aruncat haina ta; și m-a trimis Dumnezeu să te tămăduiesc, deci mulțumește totdeauna lui Dumnezeu”. Și, acestea zicând, s-a suit iarăși prin fereastra prin care a intrat; iar magistratul n-a contenit mulțumind lui Dumnezeu și dând cu îndestulare celor lipsiți din cele ce avea.

21. Zicea oarecine din iubitorii de Hristos că dator este cel ce dă milostenie, așa să dea, de ca și cum el însuși ar lua, că o milostenie ca aceasta ne unește cu Dumnezeu.

22. Un iubitor de Hristos, ducându-se la o trebuință, întâlnindu-se pe drum cu un sărac gol, milostivindu-se spre dânsul, i-a dat haina sa; iar săracul, ducându-se, a vândut-o. Iar acesta, aflând ce a făcut săracul, s-a întristat. Și a venit la el în vis Hristos purtând acea haină; și, arătând-o lui, i-a zis: „Nu te întrista, că, iată, port ceea ce Mi-ai dat”.

II. A Sfântului Isaac

1. Dacă, făcând tu milostenie, cineva șezând pe cal va întinde mâna sa către tine ca să ia, să nu-l întorci pe dânsul deșert, ci dă-i lui cu față veselă; că negreșit, în vremea aceea, este și el lipsit ca unul din săraci; și mai mult decât cere dă-i lui. Că zice: *Trimite pâinea ta pe firul apei, și după multă vreme vei afla răsplătire* (Eccl. 11: 1).

2. Nu despărți bogatul de sărac și să nu voiești a ști pe cel vrednic de cel nevrednic, ci, pentru tine, toți să fie deopotrivă către lucrul cel bun. Că Domnul și cu vameșii, și cu curvele se împărtășea la mese; și nu despărțea pe cei nevrednici, ca într-un chip ca acesta să tragă pe toți la Sineși și prin cele trupești să se apropie de cele duhovnicești.

III. A Sfântului Maxim

1. Cel ce face milostenie după urmarea lui Dumnezeu nu știe

de vreo deosebire între cel bun și cel rău sau între ce e drept și ce e nedrept întru nevoile cele trupești, ci tuturor, deopotrivă, după trebuință împarte, chiar dacă mai mult cinstește pe cel îmbunătățit pentru așezarea lui cea bună decât pe cel rău.

PRICINA A TREIA

Că patima iubirii de arginți este mai pierzătoare decât toate patimile.

I. A lui Antioh Pandectul

1. Boala iubirii de argint este foarte cumplită și pierzătoare; căci cu neputință este după Dumnezeu a viețui fiind iubitor de dulceți și de arginți. Căci această boală, când negrijnic și necredincios va afla pe suflet, oarecare pricini „binecuvântate” îi vâră lui, adică bătrâneți lungi, neputință trupească și altele ca acestea. Și precum marea nu se satură primind mulțime de râuri, tot așa pofta iubitorului de argint nu se satură niciodată de bani.

2. Monahul cel iubitor de argint lucrează cu încordare, iar cel neagonisitor se îndeletnicește în rugăciune și citiri. Iubitorul de argint învistierește în pungă, iar cel neagonisitor nu adună bani. Că zice Scriptura: *Blestemat este cel ce face idol și-l pune întru ascuns* (Deut. 26: 15); asemenea acestuia este și iubitorul de argint: că unul se închină fără folos mincinosului idol, iar celălalt poartă drept idol nălucirea bogăției. Și precum pântecele se face dumnezeu celor robiți acestuia, tot așa se face aurul iubitorului de argint.

3. Această patimă o bolesc cei fără de credință și fără de nădejde, precum s-a zis, care și după cuviință se numesc închinători la idoli, căci nu au pe Dumnezeu întru nădejde, ci în dobitoace împărătești. Astfel, nimic nu este mai fără de lege ca iubitorul de argint, precum zice Scriptura; acesta și sufletul său și-l face vândut. Că mulți au ajuns să cadă pentru aur, precum Iuda pentru iubirea de argint, care nu numai din ceata Apostolilor a căzut, ci s-a făcut și vânzătorul Stăpânului și a pierit prin spânzurare.

4. Așadar, lepră a sufletului este iubirea de argint, precum s-a arătat prin Ghiezi (cf. IV Împ. cap. 4 și 5), care, când pe aceasta a iubit-o, îndată s-a leproșit. Aceasta se face oamenilor și molie a oaselor, rozându-l pe dânsul prin grijă și nedormire. Însă cel ce voiește, cu lesnire, o poate birui pe dânsa, că nu este patimă a firii, ci a voirii. Pentru aceasta, de va dobândi cineva credință în Dumnezeu și nădejde neîndoită, cu lesnire va scuipa [disprețui] pe iubirea de argint, și așa pe sineși de mari primejdii se va izbăvi.

5. *Fericit este omul care s-a aflat fără de prihană, și pe urma aurului n-a mers* (Sirah 31: 8), după Scriptură. Și Iacov, îngrozind pe iubitorii de argint, zice: *Aurul vostru și argintul au ruginit, și rugina lor va fi mărturie asupra voastră, și ca focul va mistui*

trupurile voastre (Iac. 5: 3).

6. Asemenea cu acesta zice și Prorocul Avacum ticăloșind pe iubitorii de argint: *Vai celui ce-și înmulțește luiși cele ce nu sunt ale lui* (2: 6); căci, cu adevărat, cel ce adună bani învistierește câte puțin cele ce nu vor fi ale lui. Împreună cu aceștia și David grăind a zis: *Iată omul care n-a pus pe Dumnezeu ajutor al lui, ci a nădăjduit spre mulțimea bogăției sale, și s-a întărit întru deșertăciunea sa* (Psalm 52: 9).

7. Deci să fugim, fraților, de această cumplită, nemilostivă, urâtoare de oameni, fără de nădejde și solitoare a tuturor răutăților, ascultând pe Apostolul ce zice: *Rădăcină a tuturor răutăților este iubirea de argint* (I Tim. 6: 10), și neagoniseala să o primim, supunându-ne mântuitoarei porunci: *Nu agonisiți nici aur, nici argint la brâiele voastre* (Matei 10: 9); că neagoniseala, bine-rânduită fiind și ușoară, suie în cer pe cel ce a câștigat-o pe ea.

8. Pentru aceasta, să încredințăm lui Dumnezeu trebuința trupului, și așa ne vom arăta, încredințând Lui și pe cea a duhului; căci a Lui este grija pentru noi, și știe de ce avem trebuință înainte de a cere noi de la Dânsul.

9. Că Dumnezeu, simplu fiind, de simplitate de bucură și, celor ce viețuiesc împreună cu dânsa, le este Dătător prea îndestulat, precum zice Înțelepciunea: *Cel ce umblă simplu umblă încredințat* (Pilde 10: 9), și iarăși: *Credinciosului, toată lumea îi este câștigare, iar necredinciosului, niciun bănișor* (Pilde 17: 6), și *blagoslovenia Domnului peste capul dreptului* (Pilde 10: 6), și *tot sufletul blagoslovit, simplu este* (Pilde 11: 25), și *cel ce seamănă dreptate va lua plata credinciosului* (Pilde 11: 21), *că nu va omorî Domnul de foame sufletul dreptului* (Pilde 10: 3). *Cel ce se nădăjduiește spre bogăție, acela va cădea* (Pilde 11: 28).

10. Zice încă și cântătorul de psalmi: *Iată, ochii Domnului spre cei ce se tem de El, ca să izbăvească din moarte sufletele lor și să-i hrănească pe dânșii în foamete* (Psalm 22: 18-19); că *bogații au sărăcit și au flămânzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele* (Psalm 33: 11). Și iarăși: *N-am văzut pe cel drept părăsit, nici seminția lui cerând pâine* (Psalm 37: 25).

11. Și Însuși Iubitorul de oameni, Stăpânul nostru, ne îndeamnă pe noi zicând: *Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniță, și Părintele vostru Cel ceresc le hrănește pe ele; au nu sunteți voi mai deosebiți decât dânsele* (Matei 6: 26)? Și adaugă: *Deci nu vă îngrijiți zicând „ce vom mânca, sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca”, că știe Tatăl vostru Cel ceresc că vă trebuie acestea toate, ci căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Matei 6: 31-33).

II. A Sfântului Maxim

1. Tot iubitorul de argint, fățărnicind fapta bună prin evlavie, de va afla de unde poate câștiga materia cea dorită lui, cu jurământ se leapădă de chipul prin care mai-nainte se socotea ucenic Cuvântului.

III. Din Pateric

1. Întrebat a fost un Bătrân: „Ce este iubirea de argint?” Și a răspuns: „A nu crede lui Dumnezeu că are grijă de tine, și a te deznădăjdui de făgăduințele lui Dumnezeu, și a iubi dulcețile”.

PRICINA A PATRA

De unde se face dragostea cea întru Dumnezeu, și cum se arată, și care sunt lucrările ei.

I. A Sfântului Marcu

1. Cei ce iubesc pe Dumnezeu în fiecare zi mor; ei, adică, peste toată înțelegerea vieții de aici pășind, de nimic altceva nu se grijesc, fără numai de când vor ajunge întru dragostea cea desăvârșită a lui Hristos, care este deschiderea cea mai dinăuntru a inimii, unde Înainte-mergător pentru noi a intrat Iisus prin Botez.

2. Aceasta căutând-o la început, Sfântul Pavel zicea: *Alerg după ea, doar voi prinde-o, întru care și sunt prins de Hristos* (Filip. 3: 14), adică „să iubesc pe cât m-am iubit de Hristos”, iar după ce a ajuns la o dragoste ca aceasta, nu mai primea să cugete nimic altceva, nici la cele necăjicioase ale acestui trup, nici la minunile zidirii, și, pe scurt, de toată cugetarea se lepăda, nici la un ceas neprimind a se lipsi de lucrarea duhului.

3. Și încă a făcut cunoscut de câte se lepăda pentru dragostea cea duhovnicească, că zice: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, strâmtorarea, prigoana, foamea, golătatea, primejdia, sabia* (Rom. 8: 35). *Și iarăși, încredințat sunt,* zice, *că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătoriile, nici stăpâniile, nici puterile, nici cele ce sunt acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, care e în Hristos Iisus, Domnul nostru* (Rom. 8: 38, 39). Drept aceea, nimic din cele de aici nu suferea să cugete, ci numai la a stărui într-acolo.

4. Tot graiul lui Hristos arată dreptatea, înțelepciunea și mila lui Dumnezeu, iar puterea acestora o dă prin auz celor ce cu dulceață ascultă. Drept aceea, nemilostivii și nedrepții, fără de dulceață ascultând, n-au putut cunoaște înțelepciunea lui Dumnezeu, ba pentru graiurile Lui L-au și răstignit.

5. Deci și noi să vedem de-L ascultăm cu dulceață. Că Însuși a zis: *Cel ce Mă iubește pe Mine, poruncile Mele va păzi, și-l va iubi pe dânsul Tatăl Meu, și Mă voi arăta lui* (Ioan 14: 21). Vezi cum arătarea Sa *întru porunci* a ascuns-o?

6. Cel ce se dorește de sporirea cea după Dumnezeu este dator ca începerea ei să o facă de aici, în chip neuitat și fără încetare; întru neîncetată cugetare să socotească el purtările de grijă și facerile de bine cele făcute spre dânsul de Iubitorul de oameni Dumnezeu, cele din născare până acum, cele trupești și cele duhovnicești, și pe acelea înaintea ochilor punându-le, într-

însele a cugeta și a se îndeletnici, după cea zisă: *Nu uita toate răsplătirile Lui* (Psalm 102: 2), ca nu cumva cu uitarea cea rea să le acopere, sau cu pricina lenevirii a nu pomeni binefacerile Lui cele multe și mari, și pentru aceasta fără de folos și fără mulțumire să treacă cealaltă vreme.

7. Căci niște pomeniri necurmate ca acestea, care ca un bold împung inima, o pornesc pe dânsa totdeauna spre mărturisire, spre smerenie, spre mulțumire cu suflet zdrobit, spre toată buna-sârguință, spre răsplătirea deprinderilor și a obiceiurilor celor bune și a toată fapta bună cea după Dumnezeu, de-a pururea cugetând cu buna-conștiință a socotelii prorocescul cuvânt, adică: *Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?* (Psalm 116: 12).

8. Căci atunci când sufletul va socoti cele de la naștere [și până acum] faceri de bine ale Iubitorului de oameni Dumnezeu, și din câte primejdii de multe ori s-a izbăvit sau, sub câte rele căzând și în greșeli alunecând de voie, n-a fost dat spre pierzare și moarte duhurilor celor amăgitoare, după dreapta judecată, ci cu îndelungă-răbdare Stăpânul Iubitor de oameni, trecând cu vederea greșelile, l-a păzit, așteptând întoarcerea lui.

9. Și vrăjmașilor și duhurilor celor viclene de bunăvoie prin patimi slujind, El l-a hrănit, l-a acoperit și în tot felul l-a sprijinit, iar pe urmă cu bună plecare în calea mântuirii l-a povățuit, și dragoste de viață pustnicească în inimă i-a pus, și l-a împuternicit a părăsi cu bucurie lumea și pe toată amăgirea dulceților celor trupești ale ei, și cu îngereasca schimă a rânduielii celei pustnicești l-a împodobit, gătindu-l a se primi cu lesnire de Sfinții Părinți întru adunarea frățimii.

10. Cine, dar, având socoteală cu bună-conștiință, și acestea socotindu-le, nu va petrece totdeauna întru zdrobirea inimii? Cine, având atâtea vistierii ale binefacerilor celor mai dinainte, nimic bun lucrând el mai-nainte, nu va lua totdeauna nădejde temeinică, și aceasta sfătuindu-se: „Că dacă nimic bun făcând eu, ci încă multe păcătuind înaintea Lui întru necurăția trupului și întru multe alte răutăți prinzându-mă, El n-a făcut după păcatele mele, nici după fărădelegi nu mi-a răsplătit, ci atâtea și atâtea dăruiri și haruri a iconomisit spre mântuire; dacă acum cu totul mă voi da pe sinemi a-I sluji Lui de aici înainte întru toată petrecerea curată și îndreptarea faptelor bune, de câte bunătăți și dăruiri duhovnicești nu mă va învrednici, împuternicindu-mă și sporindu-mă întru tot lucrul bun?”

11. Pentru aceasta, cel ce păstrează totdeauna un gând mântuitor ca acesta, și nu uită atâtea faceri de bine, cu lesnire către sârguința și dragostea lui Dumnezeu pe inimă o are

mișcându-se, spre a răsplăti, după putere, viețuirea cea îmbunătățită și toată nevoința bună și lucrarea dreptății, totdeauna osârdnic și gata fiind a face voia lui Dumnezeu, îndemnat fiind de pomenirea atâtor bunătăți primite de la Stăpânul cel Bun și Iubitor de oameni; și cu un chip oarecare de sineși pornit – și mai vârtos cu împreună-lucrarea harului celui de sus –, de-a pururea rănindu-se cu inima spre mai multă dragoste și dorire a lui Dumnezeu.

II. A Sfântului Diadoh

1. Nimeni nu poate iubi pe Dumnezeu întru simțirea inimii fără mai întâi a se teme din toată inima; căci, curățându-se și muindu-se prin lucrarea temerii, vine întru lucrătoarea dragoste. Nimeni, cu niciun chip, nu va veni întru frica lui Dumnezeu, în chipul în care s-a zis, de nu se va face afară de toate grijile vieții.

2. Căci atunci când întru liniște multă și întru negrijă se va face mintea, atunci o strâmtorează frica lui Dumnezeu, curățând-o pe dânsa întru simțire multă de toată grosimea pământească, ca așa să o aducă pe dânsa întru cea multă dragoste a bunătății lui Dumnezeu; drept aceea, frica adică este a celor ce se curăță, dimpreună cu mijlocirea dragostei, iar dragostea cea desăvârșită este a celor ce s-au curățat înainte, întru care de aici nu mai este frică, că *dragostea cea desăvârșită,* zice, *izgonește afară frica* (I Ioan 1: 18).

3. Însă amândouă sunt ale celor drepți, care cu lucrarea Sfântului Duh îndreaptă bunătățile; și, pentru aceasta, oareunde dumnezeiasca Scriptură grăiește: *Temeți-vă de Domnul toți Sfinții Lui* (Psalm 34: 10), iar în altă parte: *Iubiți pe Domnul toți Cuvioșii Lui* (Psalm 31: 24), ca prin acestea să ne învățăm că frica lui Dumnezeu este a drepților ce încă se curăță împreună și prin mijlocirea dragostei, precum s-a zis, iar dragostea cea desăvârșită este a celor ce s-au curățat, întru care nu este vreo înțelegere de vreo frică, ci de ardere neîncetată și dor al sufletului către Dumnezeu prin lucrarea Sfântului Duh, după cel ce zice: *Lipitu-s-a sufletul de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta* (Psalm 63: 9).

4. Precum rănile cele ce se întâmplă trupului, atunci când se înăspresc și sunt neîngrijite, doctoria ce se aduce de la doctori nu o simt, iar curățându-se, simt lucrarea doctoriei, spre tămăduire grabnică venind de aici, în același chip și sufletul, atâta vreme cât se află negrijit și de lepra iubirii de dulceață cu totul este acoperit, nu poate simți frica lui Dumnezeu, măcar de i-ar vesti lui cineva neîncetat slăvitul și înfricoșatul județ al lui Dumnezeu.

5. Iar de va începe prin multă luarea-aminte a se curăța,

atunci ca pe o doctorie oarecare a vieții simte dumnezeiasca frică, ca și cum l-ar arde pe dânsul prin lucrarea mustrărilor, în focul nepătimirilor [nesuferinței]. Pentru aceasta, de aici, din parte curățându-se, ajunge spre desăvârșirea curăției, atât sporind în dragoste pe cât se micșorează cu frica, ca așa să ajungă întru dragostea cea desăvârșită, întru care nu este frică, ci toată nepătimirea se lucrează întru slava lui Dumnezeu. Deci fie-ne nouă laudă neîncetată, mai presus de toate laudele, mai întâi frica lui Dumnezeu, iar de aici dragostea, plinirea Legii desăvârșirii celei întru Hristos.

6. Cel ce se iubește pe sine nu poate iubi pe Dumnezeu, iar cel ce nu se iubește pe sineși pentru bogăția cea covârșitoare a dragostei lui Dumnezeu, acesta iubește pe Dumnezeu; drept aceea, unul ca acesta nu iubește slava sa, nici n-o caută vreodată, ci pe cea a lui Dumnezeu; căci cel ce se iubește pe sineși slava sa o caută; iar cel ce iubește pe Dumnezeu iubește și caută slava Celui ce L-a făcut pe dânsul.

7. Căci sufletului simțitor și iubitor de Dumnezeu îi este propriu a căuta slava lui Dumnezeu întru toate poruncile pe care le face, și întru a sa smerenie a se veseli; căci lui Dumnezeu I se cuvine slavă, pentru măreția Lui, iar omului smerenie, ca printr-însa să ne unim cu Dumnezeu, de care lucru, de-l vom face și noi, precum Sfântul Ioan Botezătorul, ne vom bucura de slava lui Hristos și neîncetat vom începe a zice: *Acela se cade a Se înălța, iar noi a ne micșora* (Ioan 3: 30).

8. Știu pe oarecine care atât de mult Îl iubește pe Dumnezeu încât plânge că totuși nu-L poate iubi pe Dumnezeu precum voiește, iar sufletul lui este într-o dorire așa de fierbinte, încât ÎL slăvește pe Dumnezeu întru sineși, iar el este de ca și cum n-ar fi, și nici nu se știe pe sine ce este, nici măcar întru laudele cuvintelor; că, pentru multa dorire a smereniei, nu-și mai cunoaște vrednicia sa.

9. Ci liturghisește lui Dumnezeu, precum este legea preoților, iar pentru multa așezare iubitoare de Dumnezeu, el își ascunde pomenirea vredniciei sale, lauda cea pentru dânsa ascunzând-o întru adâncul dragostei lui Dumnezeu în duh de smerenie, astfel încât în cugetare de-a pururea să se arate ca un rob netrebnic, ca unul ce este străin de vrednicia sa, pentru dorirea smereniei, lucru pe care și noi făcându-l, se cade să fugim de toată cinstea și slava, pentru covârșirea bogăției dragostei Domnului, a Celui ce cu adevărat ne-a iubit pe noi.

10. Cel ce iubește pe Dumnezeu întru simțirea inimii, acela s-a cunoscut de Dânsul, că, pe cât cineva întru simțirea sufletului primește dragostea lui Dumnezeu, pe atât se face întru dragostea

Lui; pentru aceasta, de aici, unul ca acesta este într-un dor iute al luminării cunoștinței și cu o dragoste așa de puternică, încât simte până la însăși simțirea oaselor, nemaiștiindu-se pe sine, căci este cu totul schimbat de dragostea lui Dumnezeu.

11. Unul ca acesta *și* este în viața aceasta, *și* nu este în viața aceasta; pentru că, încă aflându-se în trupul său, prin dragoste călătorește neîncetat către Dumnezeu cu mișcarea sufletului; iar de aici, fără a slăbi, se aprinde la inimă prin dragoste și cu o dorire puternică este lipit de Dumnezeu, ca cel ce pentru dragostea lui Dumnezeu a ieșit odată pentru totdeauna din iubirea de sine, că zice: *De ne-am ieșit din minte, este pentru Dumnezeu, iar de suntem întregi la minte, este pentru voi* (II Cor. 5: 13).

12. Când va începe cineva a simți cu îndestulare dragostea lui Dumnezeu, atunci începe a iubi pe aproapele întru simțirea duhului, că aceasta este dragostea despre care vorbesc toate scripturile, pentru că prietenia cea după trup, puțină pricină aflând, foarte lesne se strică, căci nu este legată cu simțirea duhului.

13. Și așa, măcar de s-ar întâmpla vreo zădărâre asupra sufletului celui lucrat de Dumnezeu, legătura dragostei nu se va dezlega de la acesta, căci, cu fierbințeala dragostei lui Dumnezeu înfocându-se pe sineși, îndată întru bunătate se întoarce degrabă și cu multă bucurie la dragostea aproapelui, măcar și prea mult de dânsul de va fi ocărât sau păgubit, pentru că, cu adevărat, prin dulceața lui Dumnezeu se mistuie amărăciunea urii și a certei.

14. Precum către bunătățile acestea arătate cu sila oarecum ne îndeamnă simțirile trupului, tot așa, către bunătățile cele nevăzute, simțirea minții – după ce va fi gustat din dumnezeiasca bunătate – are obicei a ne povățui; că negreșit fiecare de a sa rudenie dorește, sufletul, adică, ca un netrupesc de bunătățile cele cerești, iar trupul, ca o țărână, de hrana cea pământească. Deci, dacă materia cu osteneală o vom subția, vom ajunge întru iscusul simțirii cei nematerialnice.

15. Iar cum că una este simțirea cea firească a sufletului, singură lucrarea sfintei cunoștințe ne învață pe noi, dar despărțită [sfâșiată] în două lucrări, din pricina neascultării lui Adam. Așadar este una singură, din Duhul Sfânt făcându-se întru dânsul, pe care nimeni nu o poate cunoaște, fără numai cei ce cu dulceață s-au descotorosit de bunătățile vieții pentru nădejdea bunătăților celor viitoare și care prin înfrânare își veștejesc toată poftirea simțirilor celor trupești.

16. Spre acestea numai cu bărbăție mișcându-se mintea pe temeiul negrijii, poate în chip negrăit a simți dumnezeiasca bunătate; drept aceea, atunci și trupului, după măsura sporirii

sale, îi împarte dintru a sa bucurie, cu oarecare cuvânt nemărginit veselindu-se întru dragostea mărturisirii. Că zice: *Spre Domnul a nădăjduit inima mea, și m-am ajutorat și a înflorit trupul meu, și de voia mea mă voi mărturisi Lui* (Psalm 28: 7); căci, cu adevărat, bucuria ce se face atunci în suflet și în trup este pomenire neînșelată a vieții cei nestricăcioase.

17. Cel ce iubește pe Dumnezeu și crede curat, *și* lucrurile credinței le săvârșește curat, iar cel ce doar crede, dar nu este întru dragoste, nici însăși credința ce i se pare că o are [nici pe aceea] nu o are, căci crede cu ușurința minții, ca una ce nu este lucrată de greutatea plină de slavă a dragostei. Deci credința, de se lucrează prin dragoste, se vădește ca cea mai mare între faptele bune.

18. Nimeni nu poate iubi sau crede curat dacă nu se face luiși pârâș, căci atunci când conștiința se tulbură pe sine cu mustrări, mintea nu se poate slobozi încă spre a simți mireasma bunătăților celor mai presus de lume, ci îndată se împarte în îndoială: cu fierbinte pornire le dorește pe acelea, pentru cercarea credinței ce a apucat mai-nainte, însă neputând încă a se apuca de dânsa întru simțirea inimii prin dragoste, din pricina imboldirilor mustrării conștiinței, precum am zis. Curățându-ne, însă, pe înșine prin mai fierbinte luare-aminte și cu mai multă cercare, întru Dumnezeu vom dobândi lucrul cel dorit.

19. Două bunătăți ne pricinuiește nouă sfântul har, prin Sfântul Botez al nașterii celei de-a doua, din care una în chip nemărginit o covârșește pe cealaltă. Pe prima o dăruiește îndată, că de iznoavă ne înnoiește pe noi în însăși acea apă, și luminează toate trăsăturile sufletului, adică chipul omului, spălând toată întinăciunea păcatului nostru, iar pe alta o așteaptă, ca dimpreună cu noi să o lucreze, care este asemănarea.

20. Deci, atunci când va începe mintea întru multă simțire a gusta din bunătatea Sfântului Duh, atunci trebuie să știm că harul începe a zugrăvi pe cea după asemănarea peste cea după chip. Că în ce chip zugravii mai întâi adică cu o vopsea scriu forma omului, apoi cu o vopsea sau alta înfloresc câte puțin chipul omului – având astfel grijă ca desăvârșit să iasă chipul omului, până la firele de păr –, tot așa și harul lui Dumnezeu, mai întâi, adică prin Sfântul Botez, alcătuiește pe om după cea după chip, precum era atunci când a fost făcut.

21. Iar când ne va vedea pe noi că din toată așezarea poftim frumusețea asemănării, și cum că stăm goi și nespăimântați în prăvălia aceea, atunci, printr-o faptă bună altă faptă bună înflorind, și din slavă în slavă purtând în sus chipul sufletului, îi dăruiește însușirile asemănării sale. Și astfel simțirea ne arată pe

noi alcătuindu-ne după asemănare, însă desăvârșirea asemănării o vom cunoaște din luminare.

22. Căci toate faptele bune *prin simțire* le dobândește mintea, sporind înainte după măsura împlinirii poruncilor și după o rânduială negrăită. Însă duhovniceasca dragoste nu o poate dobândi cineva de nu întru toată adeverirea se va lumina de Duhul Sfânt. Că dacă mintea nu va dobândi în chip desăvârșit pe cea după asemănare prin dumnezeiasca lumină, poate avea toate celelalte fapte bune, însă de dragostea cea desăvârșită rămâne încă neîmpărtășită. Iar când se va asemăna cu fapta bună a lui Dumnezeu – zic, adică, pe cât îi e cu putință omului a se asemăna cu Dumnezeu –, atunci va purta [aduce] și asemănarea dumnezeieștii dragoste.

23. Că precum la cei ce zugrăvesc după un model, dacă la chipul [icoanei] de zugrăvit se adaugă vopseaua cea mai vie dintre toate vopselele, se păstrează asemănarea cu modelul până la însuși zâmbetul, tot așa și la cei ce se zugrăvesc de har întru asemănarea cu Dumnezeu: adăugându-se lumina dragostei, arată cum că este cu totul cea după chip; pentru că nicio altă faptă bună nu poate aduce în suflet nepătimirea, fără numai singură dragostea; căci dragostea este plinirea Legii (cf. Rom. 14: 10).

24. Așadar, întru gustarea dragostei, *omul nostru cel dinăuntru de iznoavă se înnoiește din zi în zi* (II Cor. 4: 16), dar se împlinește prin desăvârșirea acesteia.

25. Iar întru începăturile sporirii, de vom îndrăgi cu fierbințeală fapta bună a lui Dumnezeu, Sfântul Duh face sufletul să guste întru toată simțirea și adeverirea din harul lui Dumnezeu, ca mintea să poată ști întru cunoștință și cu de-amănuntul răsplata desăvârșită a ostenelilor celor iubitoare de Dumnezeu și, de aici, a ascunde întru multă vreme bogăția acestui har de viață făcător; și, măcar pe toate celelalte bunătăți de le vom lucra, nimic cu totul să ne socotim a fi, și de nimic vrednici, pentru că încă nu avem întru deprindere fericita dragoste.

26. Însă atunci dracul urii mai mult supără sufletele cele ce se nevoiesc, încât chiar și pe cei ce-i iubesc pe dânșii îi face să-i clevetească cu ură, și, pe scurt, lucrarea cea făcătoare de stricăciune a urâciunii o întinde până la a face din ea o îndeletnicire plăcută, din care pricină mai multă mâhnire pătimește sufletul, purtând adică pomenirea duhovniceștei dragoste, dar neputând a o dobândi pe dânsa întru simțire, pentru lipsa ostenelilor celor mai desăvârșite.

27. Deci trebuință este a o lucra pe dânsa mai întâi [măcar] din silă, ca întru toată simțirea și deplin încredințați să ajungem întru gustarea ei, pentru că desăvârșirea acesteia, nimeni fiind în

trupul acesta, nu o poate dobândi, fără numai Sfinții, care au venit până la mucenicie și la cea desăvârșită mărturisire; căci cel ce a dobândit-o pe aceasta se schimbă cu totul și nici de hrană cu lesnire nu are poftă.

28. Și [oare] cel ce de-a pururea se hrănește cu dumnezeiasca dragoste, ce fel de poftă va mai avea de bunătățile cele din lume? Pentru aceasta, Preaînțeleptul Pavel, marele vas al cunoștinței, hrana ce va să fie a drepților binevestindu-ne nouă dintru a sa adeverire, zice așa: *Nu este Împărăția lui Dumnezeu mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie întru Sfântul Duh* (Rom. 14: 17), care sunt roada dragostei celei desăvârșite.

29. Așadar, a gusta adeseori dintr-însa aici pot numai cei ce sporesc întru desăvârșire, iar desăvârșit a o dobândi pe ea nimeni nu poate, fără numai când *ce este muritor se va înghiți desăvârșit de viață* (II Cor. 5: 4).

30. Povestitu-mi-a mie oarecine din cei ce iubesc pe Dumnezeu cu voință nesăturată: „Mie, celui ce am poftit a cunoaște lămurit dragostea lui Dumnezeu, mi-a dăruit-o pe aceasta Bunul [Dumnezeu] întru simțire și adeverire, și așa de mult am simțit această lucrare, încât sufletul cu nepovestită bucurie și dragoste se grăbea a ieși din trup și a merge către Domnul, nemaivrând să cunoască chipul acestei vieți vremelnice”.

31. Deci cel ce s-a făcut întru iscusul unei dragoste ca aceasta, măcar de mii de ori de s-ar ocărî de cineva sau s-ar păgubi, nu se mânie asupra aceluia, ci rămâne ca lipit de sufletul celui ce l-a ocărât pe dânsul sau l-a păgubit, și numai împotriva acelora se aprinde, care se pornesc împotriva săracilor sau împotriva lui Dumnezeu grăiesc nedreptate, precum zice Scriptura (cf. Psalm 75: 6), sau în alt chip viețuiesc rău.

32. Pentru că cel ce de aici mai presus decât pe sineși iubește pe Dumnezeu, ba mai vârtos nu se mai iubește pe sineși, ci numai pe Dumnezeu, nu-și mai caută cinstea sa, ci voiește a se cinsti numai dreptatea Aceluia ce l-a cinstit pe el cu cinste veșnică; și aceasta nu o are ca dintr-o voință slabă, ci ca unul care, pentru multa cercare a dragostei lui Dumnezeu, a ajuns *întru deprinderea* unei astfel de așezări.

33. Iar pe lângă acestea, se cuvine a ști că cel ce se lucrează de Dumnezeu într-o dragoste ca aceasta, în vremea lucrării ei se face mai presus de credință, ca unul care, pentru multa lui dragoste, ține întru simțirea inimii pe Cel ce se cinstește de dânsul prin credință. Aceasta ne-o însemnează nouă lămurit Sfântul Apostol zicând: *Iar acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea, iar mai mare decât acestea este dragostea* (I Cor. 13: 13), că cel ce ține pe Dumnezeu, cum s-ar zice, întru bogăția

dragostei, este atunci mai mare decât credința sa.

III. A Sfântului Maxim

1. Dragostea este așezare bună a sufletului, pentru care el nimic din cele ce sunt nu cinstește mai mult decât cunoștința lui Dumnezeu; dar cu neputință este a veni întru deprinderea acestei dragoste cel ce e împătimit după ceva din cele pământești.

2. Cel ce iubește pe Dumnezeu cinstește cunoștința Lui mai mult decât toate cele făcute de Dânsul – adică lumina cunoștinței, care este viața minții – și neîncetat prin dorire stăruie întru aceasta.

3. Cel ce are mintea pironită în dragostea față de Dumnezeu defăimează până și însuși trupul său, ca pe ceva străin.

4. Dacă trupul este mai bun decât sufletul, și dacă mai bun decât lumea fără de asemănare este Dumnezeu, Cel ce a zidit-o pe dânsa, cel ce cinstește trupul mai mult decât sufletul, și lumea cea zidită de Dumnezeu mai mult decât pe Dumnezeu, nu se deosebește întru nimic de închinătorii la idoli.

5. Cel ce și-a despărțit mintea de dragostea și stăruința cea către Dumnezeu și o are legată de vreun lucru din cele simțite, acesta este cel ce cinstește trupul mai mult decât sufletul și pe cele ce s-au făcut de Dumnezeu mai mult decât pe Dumnezeu, Care le-a zidit.

6. Cel ce crede Domnului se teme de muncă, iar cel ce se teme de muncă se înfrânează de la patimi; iar cel ce se înfrânează de la patimi suferă [răbdând] necazurile, iar cel ce suferă necazurile va avea nădejde întru Dumnezeu; iar nădejdea cea întru Dumnezeu desparte mintea de toată împătimirea pământească, iar de aceasta despărțindu-se mintea, va avea dragoste către Dumnezeu.

7. Toate faptele bune ajută mintea cea lucrătoare prin ele către dumnezeiescul dor, dar mai presus de toate rugăciunea cea curată, că prin aceasta mintea zboară către Dumnezeu. Iar atunci nici pe sineși nu se simte, nici ceva din cele ce sunt, căci de dumnezeiasca și negrăita lumină covârșindu-se, nesimțitoare se face spre toate cele ce sunt, precum și ochiul cel simțitor, odată răsărind soarele, nu mai vede stelele.

8. Când prin dragoste mintea se răpește de dumnezeiasca cunoștință și, făcându-se afară din cele ce sunt, simte dumnezeiasca nemărginire, atunci, precum dumnezeiescul Isaia de uimire, întru simțirea smereniei sale venind, cu dragoste zice graiurile Proorocului: *O, ticălosul de mine! Umilitu-m-am, că om fiind și necurate buze având, și locuind în mijlocul unui norod cu*

buze necurate, pe împăratul, Domnul Savaot, L-am văzut cu ochii mei (Is. 6: 5).

9. Precum pomenirea focului nu încălzește trupul, tot așa cunoștința fără dragoste nu lucrează în suflet luminarea cunoștinței; precum lumina soarelui trage la sine ochiul cel sănătos, tot așa cunoștința lui Dumnezeu trage în chip firesc la sineși mintea cea curată prin dragoste. Minte curată este cea care s-a despărțit de necunoștință și se luminează de dumnezeiasca lumină.

10. Cel ce iubește pe Dumnezeu nu poate să nu iubească pe tot omul ca pe sine însuși, măcar de se și scârbește către patimile celor ce încă nu s-au curățat; pentru aceasta, și întoarcerea, și îndreptarea lor văzându-le, cu nemăsurată și negrăită bucurie se bucură.

11. Cel ce vede în inima sa vreo urmă de ură, pentru vreo greșeală a cuiva, este cu totul străin de dragostea cea către Dumnezeu; pentru că dragostea cea către Dumnezeu nu suferă nicidecum ură față de om. *Cel ce Mă iubește pe Mine,* zice Domnul, *poruncile Mele va păzi* (Ioan 14: 21). *Și aceasta este porunca Mea: ca să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 15: 12, 17). Deci cel ce nu iubește pe aproapele nu păzește porunca, nici pe Domnul nu-L poate iubi.

12. Dumnezeu, din fire fiind bun și fără de patimă, pe toți adică întocmai îi iubește ca pe niște lucruri ale Sale, însă pe cel îmbunătățit *îl slăvește,* ca unul ce și cu voirea s-a făcut al Lui.

13. Cel ce iubește pe Dumnezeu, viață îngerească duce pe pământ: postind și priveghind, cântând și rugându-se și pentru tot omul bine-socotind.

14. Chinuiește-ți trupul tău cu nemâncarea și cu privegherea, și îndeletnicește-te fără lenevire cu cântarea psalmilor și cu rugăciunea, și sfințenia întregii înțelepciuni va veni la tine, aducând dragostea.

15. Cel ce s-a învrednicit dumnezeieștei cunoștințe, și pe lumina acesteia prin dragoste a agonisit-o, nu se va tulbura niciodinioară de dracul slavei deșarte; iar cel ce încă nu s-a învrednicit acesteia, cu lesnire se stăpânește de aceea, și cugetă înalt pentru cele ce după Dumnezeu se fac de dânsul; iar cel ce a dobândit-o pe aceasta cu toată inima grăiește graiurile Patriarhului Avraam, pe care le-a zis atunci când s-a învrednicit dumnezeieștei arătări: *Eu sunt pământ și cenușă* (Fac. 18: 27).

16. Încă nu are desăvârșită dragoste cel ce se schimbă după socoteala oamenilor, pe unul adică iubind, iar pe altul urând, pentru cutare lucru sau cutare pricină, sau pe același om uneori adică iubindu-l, iar alteori urându-l pentru aceleași pricini.

17. Cel ce iubește pe Dumnezeu nu întristează și nu se întristează către cineva pentru vreun lucru vremelnic, ci se întristează numai cu o întristare mântuitoare, cu care și Fericitul Pavel s-a întristat și a întristat pe Corinteni.

18. Cel a cărui minte de-a pururea este către Dumnezeu, acestuia și pofta foarte a crescut întru dumnezeiescul dor, iar mânia cu totul întru dumnezeiasca dragoste s-a prefăcut; căci, prin zăbavnica împărtășire de dumnezeiasca strălucire, s-a făcut cu totul de lumină, iar partea cea pătimașă a ei către sineși strângând-o, întru dumnezeiescul dor în chip necontenit, precum s-a zis, și întru dragoste neîncetată a întors-o, cu totul din cele pământești către Dumnezeu mutându-se.

19. Mintea cu Dumnezeu împreună unindu-se, și întru Dânsul zăbovind prin rugăciune și dragoste, înțeleaptă, bună, puternică, iubitoare de oameni, milostivă și îndelung-răbdătoare se face, și, pe scurt a zice, aproape toate dumnezeieștile însușiri întru sineși le poartă; iar odată depărtându-se aceasta, și întru cele materialnice zăbovind, ori ajunge dobitocească, făcându-se iubitoare de dulceți, ori sălbatică, bătând război cu oamenii pentru acestea.

20. Când vei vedea mintea ta cu dulceață îndeletnicindu-se întru cele materialnice și întru înțelegerile acestora petrecând, cunoaște de aici că pe acestea mai vârtos decât pe Dumnezeu le iubești; *căci unde este comoara ta,* zice Domnul, *acolo este și inima ta* (Matei 6: 21).

21. Dragostea față de Dumnezeu pleacă pe părtașul ei să defăimeze toată dulceața ce trece, toată durerea și toată întristarea; și pentru aceasta să te plece pe tine toți sfinții care atâtea, întru Hristos, cu bucurie, au pătimit.

22. Frica Gheenei face pe cei începători a fugi de răutate; iar dorul de răsplata bunătăților dăruiește râvnă celor ce sporesc întru lucrarea faptelor bune.

23. Taina dragostei ridică mintea mai presus de toate cele ce se fac, oarbă lucrând către toate cele ce sunt după Dumnezeu; că Domnul înțelepțește numai pe aceia ce se fac orbi față de toate cele ce sunt după Dumnezeu, arătându-le pe cele ce sunt mai dumnezeiești.

IV. A Sfântului Isaac

1. Dragostea lui Dumnezeu este o fierbințeală mai presus de fire, iar când în chip nemăsurat (covârșitor) va cădea peste cineva, îl face pe dânsul cu totul uimit și înțelegător, iar după măsura chipului acelei dragoste care a intrat întru el, schimbare

nemaiîntâlnită și minunată se vede într-însul.

2. Iar semnele ei cele simțite sunt acestea: fața omului se face rumenă și veselă, trupul lui se înfierbântă, frica și sfiala se depărtează de la dânsul, dobândește astfel evlavie și putere de a aduna mintea în sineși.

3. Iar omul se face ca un uimit și ieșit din minte, iar moartea cea înfricoșată o socotește bucurie, și niciodată vedenia (duhovnicească) a minții nu află contenire din cugetarea celor cerești, și cugetul lui de-a pururea se îndeletnicește, de ca și cum ar vorbi cu cineva, și nu simte în chip simțit mișcarea sa care se mișcă într-un lucru – căci, măcar de face ceva, lucrul nu-l simte cu desăvârșire, ca unul ce are mintea înălțată întru vedenie.

4. De această dumnezeiască beție s-au îmbătat Apostolii și Mucenicii. Primii au străbătut toată lumea, s-au ostenit și au fost ocărâți; iar celorlalți, mădularele tăindu-li-se și cele preacumplite pătimind, nu s-au împuținat, ci vitejește au suferit și, făcându-se înțelepți, ca niște nebuni au fost socotiți; de a căror nebunie și noi să ne rugăm să ne învrednicim.

5. Iar întru dragoste ne povățuiește pe noi frica, prin lucrările nebuniei aducându-ne în raiul cel duhovnicesc, de unde ne apropiem de pomul vieții, care este dragostea. Din acesta căzând Adam, n-a mai aflat întru sineși bucurie, ci în pământul mărăcinilor lucra și se ostenea, mâncând pâinea sudorilor lucrurilor sale.

6. Deci și noi, până ce nu vom afla dragostea, lucrarea noastră este în pământul mărăcinilor, și în mijlocul lor semănăm și secerăm, în tot ceasul înțepându-ne de dânșii – măcar de ar fi sămânța noastră sămânța dreptății –, și întru sudoarea feței câștigăm pâinea faptelor bune.

7. Iar când vom fi aflat dragostea, care este hrana îngerilor, atunci și înșine ne hrănim cu pâine cerească și ne întărim de dânsa, fără de niciun lucru și osteneală. Deci, cel ce a aflat dragostea, pe Hristos mănâncă, și de la Dânsul se hrănește, și nemuritor se face.

8. Pentru că zice: *Eu sunt Pâinea care Se pogoară din cer și dă lumii viață* (Ioan 6: 33, 51), și iarăși: *Cel ce va mânca din pâinea pe care Eu i-o voi da lui nu va vedea moartea în veci* (Ioan 6: 58). Deci, dar, cel ce viețuiește în dragoste, de aici a moștenit și viața veșnică și, încă aici fiind, adulmecă din acel văzduh al slobozeniei întru care se vor desfăta drepții la Înviere; aceasta este deci mâncarea și băutura cea tainică pe care o făgăduiește Hristos, zicând că din ea Se va împărtăși împreună cu Apostolii întru Împărăția Sa:... Ca *să mâncați și să beți la masa Mea întru Împărăția Mea* (Luca 22: 30).

9. Căci dragostea este îndestulată a hrăni pe om în loc de

toată mâncarea și băutura. La acest liman liniștit și fără de valuri, despre dragoste zic, nu este cu putință a ajunge cineva de nu va trece mai întâi marea cea gândită a patimilor cea așezată între noi și acest liman al mântuirii; pe aceasta o putem trece în corabia pocăinței prin temeinica ocârmuire a fricii și cu ajutorul Duhului.

10. Iar când vom ajunge la acest liman neînviforat, al dragostei zic, cei ce adică ne duc pe noi se întorc înapoi, că zice: *Dragostea alungă frica* (I Ioan 4: 18); iar noi de aici fără de grijă ne vom desfăta întru aceasta cu harurile ei, de-a pururea fiind întru Dumnezeu și de dulceața Lui fără de săturare îndulcindu-ne.

11. S-a spus despre pasărea care se numește sirin că, de va auzi cineva viersul glasului ei, așa se trage de dânsa și cu totul își iese din sineși, încât de dulceața viersului uită de toate câte are mână, și chiar de însăși viața, și cade și moare.

12. Tot într-acest fel pătimește și sufletul lucrându-se de dragoste; căci atunci când va răsuna întru dânsul dulceața cea cerească, descoperindu-i lui tainele lui Dumnezeu, atât se cuprinde de dulceața aceea, încât pornește cu totul pe urma ei, uitându-și de viața aceasta trupească, și de Dânsul fără de sațiu dorește. Și atunci și trupul amorțește dinspre toate poftirile sale, nu numai de cele din afara firii, ci și de cele după fire înjugate cu dânsul.

V. Din Pateric

1. Se spunea despre un Bătrân din Schit că trăgea să moară, iar frații, întristându-se, au înconjurat patul lui și au început să plângă; iar Bătrânul și-a deschis ochii săi și a râs; apoi, oprindu-se puțin, iarăși a râs, și așa a râs și a treia oară.

2. Și l-au rugat pe el frații zicând: „Spune-ne nouă, Avva, pentru ce tu ai râs, iar noi plângem?” Iar el le-a răspuns lor: „Întâi am râs pentru că toți vă temeți de moarte, iar a doua, pentru că nu sunteți gata, iar a treia, pentru că de la osteneală mă duc la odihnă”. Și, zicând aceasta, îndată a adormit.

3. Zis-a Avva Antonie: „Eu nu mă tem de Dumnezeu, căci Îl iubesc pe El; pentru că dragostea cea desăvârșită alungă frica”.

4. Mers-a Avva Ammun Nitriotul la Avva Antonie și i-a zis lui: „Eu fac mai multă osteneală decât tine; și cum se face că numele tău s-a mărit între oameni mai mult decât al meu?” Zis-a Avva Antonie: „Pentru că iubesc pe Dumnezeu mai mult decât tine”.

5. Se spunea că oarecine din Bătrâni L-a rugat odată pe Dumnezeu să îi vadă pe Părinți, și i-a văzut, afară însă de Avva Antonie. Și a zis către cel ce-i arăta lui: „Unde este Avva Antonie?” Iar el i-a zis lui: „În locul în care este Dumnezeu, acolo este”.

PRICINA A CINCEA

Că prea mare lucru între faptele bune este a se liniști cineva (a trăi în isihie) cu socoteală și că mare nevoie are sufletul să o îndrepte pe aceasta; și care este liniștea cea cu socoteală, și cum se isprăvește.

I. Din viața Sfântului Arsenie

1. Marele Arsenie, încă în lume fiind, se topea cu totul de dorul liniștii; pentru aceea se și ruga lui Dumnezeu cu fierbințeală, ca să-și împlinească dorirea. Într-o zi, rugându-se el, un glas de sus l-a strigat zicând: „Arsenie, fugi de gâlcevi și te vei mântui”.

2. Aceasta auzind el, n-a mai zăbovit în cele lumești, ci, îndată sculându-se, s-a dus în Schit și s-a nevoit cu cei de acolo, iar după puțină vreme i-a întrecut pe toți ai locului, căci el gustase din osteneli și se deprinsese cu fapta bună mai-nainte de a cunoaște Schitul și obiceiul monahilor.

3. Dar și mai-nainte de aceasta, el cu frica lui Dumnezeu își avea mintea ferecată, și spre fapta bună se sârguia, și era obișnuit cu ostenelile pustnicești, încât, întru mulțimea gâlcevilor petrecând, putea îndrăzni și zice după dumnezeiescul David: *Deosebi sunt eu, până ce voi trece* (Psalm 140: 10). Pentru aceea, și venind în Schit, și numărându-se cu Părinții de acolo, în puțină vreme de cele mai mari fapte bune s-a apucat; care Părinți și luau aminte la dânsul ca la un dascăl, și fiecare îl întreba pentru cele ce avea trebuință, iar pe cele auzite de la dânsul cu osârdie le primeau.

4. Odată, fiind întrebat de oarecine despre petrecerile cele în loc străin, a zis: „De se va întâmpla monahului să fie în țară străină sau cetate, aceasta i se cuvine lui a păzi mai întâi: a nu se face el cunoscut nimănui, a nu cugeta îndrăznire, nici prietenie către cineva din cei mulți; aceasta păzind, negreșit foarte mult se va folosi”.

5. Un al monah, cu numele Marcu, vestit pentru fapta bună, știind singurătatea lui Arsenie și neprimirea vorbirii cu oamenii, l-a întrebat pe dânsul: „Pentru ce fugi de noi? Că, de ai fi împreună cu noi, nu te-ai vătăma cu nimic, iar pe noi prea mult ne-ai putea folosi”.

6. Către care dumnezeiescul Arsenie a răspuns zicând: „Dumnezeu știe că foarte sunt atârnat de dragostea voastră; dar ce pătimesc eu?! Că nu pot să mă împart pe sinemi și lui Dumnezeu, și oamenilor; fiindcă mai lesne este a-I plăcea Lui decât acelora; căci miile și milioanele de îngeri un scop și o voie au: a-L

lăuda adică pe Dumnezeu și a sluji poruncilor Lui; iar la oameni, unele sunt voirile și scopurile și altele urmările (cf. și Rom. 7: 19); pentru aceasta, dar, precum am zis, mai cumplit este a sluji oamenilor decât a plăcea lui Dumnezeu”.

7. Așadar, pentru aceasta dorea Arsenie liniștea cu așa râvnă și se îngreuia de vorbirile celor ce veneau, fiindcă poftea cu singur Dumnezeu a vorbi de-a pururea; pentru aceasta și chilia lui era la mai bine de treizeci de mile depărtare de celelalte.

8. Venind la dânsul oarecine din Părinții cei mai bătrâni, zicea: „Părinte, gândurile mă necăjesc zicându-mi: «De vreme ce a posti și a te osteni, iată, nu poți, din pricina bătrâneții, măcar pe cei neputincioși și bolnavi cercetează-i, fiindcă și acesta nu mic semn al dragostei este»”. La acestea, dumnezeiescul Arsenie a zis (și nu-i era lui nearătat vicleanul și răul meșteșug al dracilor): „Du-te, zicea, mănâncă și bea, încă nu te da înapoi nici de la îndestularea somnului, numai din chilia ta să nu te pleci a te depărta”.

9. Atunci când Schitul a fost pustiit de năvălirea barbarilor, ieșind și el împreună cu ceilalți Părinți, lacrimi din ochi slobozea și pentru liniște foarte dorea; căci știa cum că mișcările și mutările din loc în loc la călugări sunt moarte și pierzare a bunătăților celor ce le-au câștigat în liniște, căci de multe ori se întâlnesc cu cele ce nu le voiesc și văd cele ce nu se cuvin și aud cele ce nu trebuie.

10. Altă dată, mergând Avva Arsenie la niște călugări în apropierea cărora erau trestii clătinându-se încetișor de vânt, a zis către dânșii: „Ce sunet este acesta? Căci celui ce se dorește de liniște, nici glas de pasăre nu poate suferi; cum, dar, voi, de niște sunete ca acestea fiind înconjurați, puteți curat să vă liniștiți?”

11. Odinioară, cunoscând Marele pe un frate că venea către dânsul, a început să arunce cu pietre în el, și așa l-a izgonit, însă nu urând pe fratele, cum ar putea zice cineva – că cine a îndreptat mai mult decât el, alături de altele, dragostea cea către aproapele? –, ci liniștea sa păzind-o curată, precum s-a zis, iar printr-însa, partea cea văzătoare nerisipită.

12. Și încă pe aceasta nu simplu o făcea, că știa pe cine se cade a izgoni – pe cei ce puteau tulbura liniștea lui – și pe cine a primi și din cuvânt a-i împărtăși; și iarăși pe cine a primi – fără însă a se împărtăși cu dânșii și din cuvânt, ci tăcerea la aceștia a o păzi, precum va arăta povestirea.

13. Iată cum pe un frate l-a apucat dorul să-l vadă pe Arsenie. Venind acesta la biserică, se ruga să vadă pe Marele; și au trimis un frate ca să-i arate chilia, și, mergând, a bătut în ușă, și, după ce le-a deschis, i-a băgat înăuntru și i-a salutat; apoi au șezut tăcând, fără a vorbi ceva unul cu altul. Și vreme din destul trecând, și

niciun cuvânt vorbind Bătrânul, fratele cel dat spre arătarea chiliei a zis către cel străin: „Eu mă duc”. Și acela a zis: „Merg și eu cu tine, fiindcă deșartă îmi este petrecerea aici”.

14. După ce au ieșit, au mers din nou împreună, și a poftit fratele cel străin pe cel de loc ca să-l ducă la Avva Moise, care fusese mai-nainte tâlhar. Și, ducându-se ei cu bucurie mare, i-a primit, i-a găzduit și, din vorbire din destul împărtășindu-i pe dânșii, i-a odihnit și apoi i-a slobozit. Și a zis fratele către cel străin: „Care din cei doi ți se pare mai înalt întru fapta bună?” Și i-a zis: „Cel ce ne-a odihnit și ne-a găzduit pe noi”.

15. Iar pe aceasta a auzit-o și un Bătrân din cei mari, care, și nedumerindu-se, și neputând ști care din cei doi este mai înalt cu fapta bună, s-a rugat lui Dumnezeu să-i arate. Și a văzut într-o vedenie două corăbii umblând pe râu, din care una avea pe dumnezeiescul Arsenie cu liniște înotând și pe Duhul lui Dumnezeu încălzindu-l, iar în cealaltă pe Moise împreună cu îngerii lui Dumnezeu, care cu faguri de miere îl hrăneau pe dânsul.

16. Și a cunoscut Bătrânul că amândoi sunt vrednici de mari lucruri la Dumnezeu; însă tăcerea lui Avva Arsenie mai mare este decât iubirea de străini a lui Avva Moise, mai vârtos pentru aceea că Duhul lui Dumnezeu era cu dânsul, iar cu Moise, îngerii Atotțiitorului Dumnezeu, iar a se hrăni el de îngeri însemnează bunătatea iubirii de străini, iar cum că Duhul lui Dumnezeu Se odihnea peste liniștea lui Arsenie se va arăta și din cea următoare.

17. Mers-a cineva la acest Bătrân vrând a vorbi și a dobândi folos; dar fiindcă a găsit ușa încuiată și pe Arsenie liniștit petrecând, n-a mai bătut în ușă, ca să nu-i facă lui supărare; însă, plecându-se printr-o fereastră mică, a văzut pe Cuviosul tot numai foc. Și negreșit cel ce a văzut vrednic de crezare era pentru niște priveliști ca acestea. Apoi, după aceasta, bătând el în ușă, a ieșit Arsenie și, văzându-l pe el speriat, l-a întrebat: „Câtă vreme ai de când ai venit aici? Nu cumva ai văzut ceva?” Iar fratele a tăgăduit.

18. Încă și aceasta se păzea la minunatul Arsenie: adică a nu pune înainte întrebări din Scriptură, nici a trimite scrisori, și nu pentru că nu era în stare – căci cum nu i-ar fi fost cu putință celui ce atât de lesne îi era frumos a vorbi, pe cât altora prost a grăi? Ci obiceiul de a tăcea și îngreuierea ce-o pricinuia arătarea [cu alții], acestea erau pricina celor zise.

19. Pentru aceasta, dar, ori în biserici, ori în adunări, foarte se sârguia ca pe nimeni să nu vadă, nici alții să-l vadă pe el, ci numai în dosul vreunul stâlp sau al altui lucru să stea, după cum își avea așezarea, alegând mai degrabă să se ascundă decât să fie văzut de alții, ca cel ce totdeauna voia să ia aminte de sineși și mintea înăuntru a o aduna, și așa cu lesnire către Dumnezeu a o

ridica.

20. Și mai era la Arsenie și acest obicei, a zice adică adeseori către sineși: „Arsenie, pentru ce ai ieșit? Unde mergi? Pentru ce scop te-ai depărtat pe sineți de lume? Și care este acesta, fără numai negreșit a plăcea lui Dumnezeu? Cu cele ce știe El a Se mulțumi, cu acestea te sârguiește”. Și nu numai aceasta, ci și alta obișnuia a zice adeseori către sineși, adică: „De multe grăind, m-am căit, iar tăcând, niciodată”. Pentru care se și întorcea dinspre vorbirile cele cu oamenii, numai de nu i se părea cumva că vorbirea e de nevoie și plăcută lui Dumnezeu.

21. Odinioară, aflând că vin oarecare către dânsul, îndată a zis către cei ce erau împreună cu el: „Întrebați-i și aflați pentru care pricină au venit?” Și, fiind întrebați, s-au înștiințat cum că aceia se duc în Thebaida pentru o trebuință; și au spus aceasta lui Avva Arsenie. Și, luând el pricină dintru aceasta pentru a nu i se tăia liniștea, a zis: „De vreme ce n-au venit pentru mine, nici nu mă vor vedea; după ce s-or odihni puțin, îi voi lăsa să-și caute de drum”.

II. Din Pateric

1. Avva Arsenie, pe când încă se afla în palatele împărătești, se ruga cu fierbințeală lui Dumnezeu zicând: „Doamne, povățuiește-mă cum să mă mântuiesc!” Și într-o zi, pe când se ruga el, a auzit glas de sus zicând: „Arsenie, fugi de oameni și te vei liniști!” Aceasta auzind el, îndată lăsând cele lumești, s-a dus în Schit și s-a alăturat bărbaților ce se nevoiau acolo”.

2. Și s-a rugat iarăși lui Dumnezeu, același cuvânt zicând, și iarăși același glas l-a auzit zicându-i lui: „Arsenie, fugi, taci, liniștește-te! Că acestea sunt rădăcinile nepăcătuirii!” Deci așa făcând Arsenie, în scurtă vreme s-a făcut mare și, pe scurt a zice, pe toți Părinții cei de acolo i-a întrecut cu vederea și cu cunoștința”.

3. Venit-au odată niște Bătrâni la Avva Arsenie, rugându-se ca să vorbească cu dânsul. Iar el, luând aminte la rugămintea lor cea multă, le-a deschis. Iar după ce au intrat, i-au cerut să le spună [cuvânt] despre cei ce se liniștesc și care cu nimeni nu se întâlnesc, și pentru ce pricină fac aceasta. Și a răspuns Bătrânul: „Atunci când fecioara este în casa tatălui ei, mulți sunt cei ce voiesc să se logodească cu dânsa, iar după ce-și va lua bărbat, nu mai place tuturor, și, așa, unii o laudă, iar alții o defăimează, și nu mai are atâta cinste pe cât avea atunci când era ascunsă. Tot întru acest chip și cele ale sufletului, dacă se vor vădi, nu vor plăcea tuturor, și așa cinstea cea de la Dumnezeu o pierd”.

4. Zicea Avva Dula: „De ne va sili pe noi vrăjmașul să părăsim liniștea, punându-ne nou înainte felurite pricinuiri, fie ele cumva binecuvântate sau nu, să nu-l ascultăm pe el, căci sunt meșteșugiri de-ale lui; iar ca ajutor spre a nu ne fura noi de dânsele, nimic nu ni se dă nouă mai bun ca liniștea și postirea; că acestea mai mult decât toate faptele bune dăruiesc ochilor celor dinăuntru vederea cea iute”.

5. Zis-a același: „Taie prieteșugurile celor mulți, ca să nu se tulbure mintea ta făcându-se împrăștiată și îngrijată, că așa nu va mai putea curat a se uita către văzduhul cel slobod al liniștii”.

6. Zis-a Avva Teodor al Fermei: „Oricine dintre oameni învață dulceața chiliei, întru dânsa de-a pururea fuge, de ca și cum l-ar urî pe aproapele sau l-ar necinsti, dar ținându-se dulceața chiliei”.

7. Se spunea despre Avva Isidor că atunci când mergea cineva la dânsul, de simțea Bătrânul, fugea în chilia cea mai dinăuntru, ca să nu-l afle. Și, întrebat fiind de frați pentru ce fuge, le răspundea: „Și fiarele fugind în culcușul lor se mântuiesc”. Iar aceasta o zicea Bătrânul vrând a-i folosi pe frați, ca și ei să îmbrățișeze liniștea și să caute negrija.

8. Zis-a Avva Moise către Avva Macarie, atunci când era în Schit: „Voiesc să mă liniștesc, și nu mă lasă frații, căci vin des la mine. Oare ce să fac?” Și i-a răspuns lui Avva Macarie: „Văd că firea ta este moale, căci, după ce vine cineva la tine, nu se poate întoarce. Deci, de voiești să te liniștești, du-te în pustie înăuntru spre Piatră, și liniștește-te acolo, iar el a făcut așa și s-a odihnit”.

9. Pe același Avva Macarie l-a întrebat Avva Aio zicând: „Spune-mi un grai, cum să mă mântuiesc?” Și i-a răspuns lui Bătrânul: „Fugi de oameni și șezi în chilia ta, și plânge-ți păcatele tale, și nu iubi vorbirea oamenilor, și te vei mântui”.

10. Zis-a încă și Avva Moise: „Omul care fuge [de lume] este asemenea strugurelui copt și plin de dulceață; iar cel ce este între oameni este ca agurida, nebucurând pe cel ce o mănâncă”.

11. Bolnăvitu-s-a odinioară Avva Iosif și a trimis la Avva Teodor zicând: „Vino să te văd, înainte de a ieși din trup”. Și era la mijlocul săptămânii, și nu s-a dus; ci i-a vestit lui zicând: „De vei rămâne până sâmbătă, voi veni, iar de te vei duce, ne vom vedea unul pe altul în cea lume”.

12. Un frate a întrebat pe Avva Ruf: „Ce este liniștea și care este folosul ei?” Și a răspuns lui Bătrânul zicând: „Liniștea este a ședea cineva în chilie în cunoștință și cu frica lui Dumnezeu, depărtându-se de pomenirea de rău și de înalta-cugetare. O liniște ca aceasta, născătoare a tuturor faptelor bune, păzește pe monah de săgețile cele înfocate ale vrăjmașului, nelăsându-l a se răni de acela. Deci această liniște câștig-o, frate, de-a pururea pomenind

frica morții, că nu știi în care ceas vine furul; de aceea, trezvește-te în sufletul tău”.

13. Venit-a odată Avva Ammun din Raith spre Klisma, ca să ajungă la Avva Sisoe și, văzându-l pe el necăjindu-se pentru că lăsase pustia, i-a zis lui: „Avva, pentru ce te necăjești? Că ce puteai să mai faci pustie, de acum așa îmbătrânind?” Iar Bătrânul, luând aminte la dânsul cu posomorâre, i-a zis: „Ce-mi zici, Ammune? Au nu-mi ajunge mie în pustie singură slobozenia gândului?”

Și a făcut acest Avvă Sisoe petrecând în liniște în muntele lui Avva Antonie – până la ducerea aceluia din viață – șaptezeci și doi de ani, nu puțin și mai-nainte isprăvind în Schit cu Avva Or. Deci vezi, după atâta nevoință, cum dorea de pustie, pentru liniște?”

14. Odată, pe când Avva Sisoe ședea în Klisma, gândind și cugetând, a zis ucenicului său: „Sloboade apa la finice, fiule”. Și, auzind acela, a zis: „Suntem în Klisma, Avva!” Și i-a zis Bătrânul: „Ce să fac în Klisma? Du-mă iarăși în munte!”

15. Zis-a un Bătrân: „A ședea bine în chilie umple monahul de toată bunătatea”.

16. Zis-a același: „Dator este monahul, de i se va întâmpla vreodată și pagubă trupească, să o treacă cu vederea, și printr-însa să-și cumpere liniștea sa”.

17. Un frate a mers la un stareț iscusit și i-a zis lui: „Sunt istovit, Avva”. Iar Bătrânul i-a zis: „Șezi în chilia ta, și Domnul îți va da ție odihnă”.

18. Povestit-a Avva Daniil despre Avva Arsenie: „A venit odată un magistrat din Roma la Schit, care i-a adus lui o diată a unui singlitic, rudenie de-a lui, care, murind de curând, i-a lăsat lui Avva Arsenie moșteniri multe. Iar Bătrânul, luând diata și citind-o, s-a pornit să o rupă, iar magistratul a căzut la picioarele lui zicând: „Rogu-mă ție, nu o rupe, căci îmi vor lua capul”. Și i-a zis lui Avva Arsenie: „Eu înainte de acela am murit, iar acum mă îndeamnă spre moștenirea lui?” Și după ce a zis acestea, a trimis diata, neprimind nimic.

19. Avva Teodor al Fermei agonisise trei cărți bune și folositoare; și, mergând la Avva Macarie, i-a spus lui: „Am trei cărți bune și mă folosesc dintr-însele, și le citesc și frații și se folosesc; spune-mi, deci, ce trebuie să [mai] fac? Să le țin pentru folosul meu și al fraților, ori să le vând și prețul lor să-l dau săracilor?” Și răspunzând Bătrânul a zis: „Bune sunt faptele de acest fel, însă mai mare decât toate este neagoniseala, la cei ce adică au trecut de treapta lucrătoare și au sporit spre vedenii întru liniște”. Și, auzind Bătrânul aceasta, s-a dus și le-a vândut și prețul l-a dat săracilor.

20. Zis-a Avva Cassian: „Era un monah care locuia într-o

peșteră în pustie și i s-a vestit lui de la rudeniile lui cum că: «Tatăl tău este foarte supărat de boală și va să se săvârșească, vino și-l moștenește». Iar el le-a răspuns: «Eu înaintea lui am murit lumii, și deci cum poate cel mort să-l moștenească pe cel viu?””

21. Povestit-a oarecine din Părinți că era odată un Bătrân care se învrednicise de mari daruri de la Dumnezeu, și era vestit pentru viețuirea lui cea îmbunătățită, și ajunsese numele lui până la împăratul. Și a trimis împăratul de l-a chemat, ca să se învrednicească de rugăciunile lui. Iar după ce a vorbit cu el și mult s-a folosit, i-a adus lui aur, iar el l-a primit; și, întorcându-se la chilia sa, a început să lucreze în țarină și la altele din agoniselile lui, după obicei.

22. Și i-au adus lui un îndrăcit; și a zis Bătrânul către dracul: „Ieși din zidirea lui Dumnezeu!” Și a zis dracul: „Nu te ascult!” Zis-a Bătrânul: „De ce?” Zis-a dracul: „Pentru că te-ai făcut ca unul din noi, ai părăsit grija pentru Dumnezeu și te-ai îndeletnicit cu grija pământească”.

23. Un egumen al unei obști a întrebat pe cel întru Sfinți Părintele nostru Chiril, Papa [Arhiepiscopul] Alexandriei, zicând: „Cine este mai mare întru viețuire, noi, care avem frați sub noi și în multe feluri pe fiecare îl povățuim spre mântuire, sau cei ce în pustie singuri pe sineși se mântuiesc?” Răspuns-a Papa: „Nu este deosebire întru Moise și Ilie, căci amândoi au plăcut lui Dumnezeu”.

24. Zis-a un Bătrân: „Eu cred că Dumnezeu nu este nedrept, ca adică din temniță să scoată și în temniță să bage”.

25. Se spunea despre Avva Ioan Colovul că a venit la biserică în Schit și, auzind sfădirea unor frați, s-a întors la chilia sa; și nu a intrat în ea până n-a înconjurat-o de trei ori. Iar niște frați, văzându-l pe el făcând așa, l-au întrebat: „Pentru ce ai făcut asta?” Iar el le-a spus lor: „Urechile mele le aveam pline de sfădire, și am înconjurat chilia ca să se curețe, și așa să intru în chilia mea întru liniștea minții mele”.

26. Zicea același: „A ședea în chilie și a pomeni pe Dumnezeu totdeauna este ca [șederea] în temniță; aceasta înseamnă adică pe *în temniță am fost și ați venit la Mine* (Matei 25: 36).

27. Se spunea despre acesta că, după ce se întorcea de la seceră sau de la Bătrâni, se îndeletnicea în rugăciune, în citire și în cântarea psalmilor până când se așeza gândul lui întru așezarea cea mai dinainte.

28. Avva Sisoe, mult fiind rugat de un frate ca să-i grăiască vreun cuvânt, i-a zis: „Șezi în chilia ta cu trezvie, și pune-te pe sineți înaintea lui Dumnezeu cu multe lacrimi, și te vei odihni”.

29. Zis-a un Bătrân: „Precum ostașul și vânătorul, mergând la

o bătălie, nu se îngrijesc de celălalt, ci fiecare numai pentru sine se silește, tot așa se cade a fi și monahul”.

30. Zis-a același: „Tăcerea deprinde-o, de nimic nu te îngriji, ia aminte la cugetarea ta, cu frica lui Dumnezeu culcându-te și sculându-te, și nu te vei teme de năvălirile necredincioșilor”.

31. Zis-a un Bătrân: „Deși aici s-au ostenit sfinții, ei și-au luat partea de odihnă, pentru că s-au slobozit de grija lumii”.

32. Zis-a Avva Alonie: „De nu va zice omul întru inima sa cum că «numai eu și Dumnezeu suntem în lumea aceasta», nu va avea odihnă”.

33. Paisie, fratele lui Avva Pimen, avea prietenie cu oarecine din afară de chilia lui. Și se necăjea Avva Pimen: și, sculându-se, a fugit la Avva Ammona și i-a zis lui: „Fratele meu are prietenie cu oarecine, și nu mă odihnesc”. Zisu-i-a lui: „Pimene, încă mai trăiești? Du-te și șezi în chilia ta și pune în inimă cum că de acum ai un an de când șezi în mormânt!”

34. Zis-a un Bătrân: „Sumaniteanca l-a primit pe Elisei pentru că nu avea prietenie cu vreun om. Și zic că Sumaninteanca închipuie sufletul, iar Elisei, Sfântul Duh. Deci în orice ceas se va depărta omul de prietenia cea trupească, vine la el Duhul lui Dumnezeu, și atunci va putea naște, fiindcă este fecior”.

35. Avva Sisoe, șezând în chilie, totdeauna încuia ușa, și toți Părinții la rândul lor făceau aceasta.

36. Doi tovarăși de viață s-au călugărit și au arătat mare nevoință și viață înaltă. Unul s-a întâmplat să se facă egumen al unei chinovii, iar celălalt, petrecând în singurătate și desăvârșit nevoindu-se, făcea multe și mari minuni, pentru că tămăduia îndrăciți și vindeca bolnavi, și spunea de mai-nainte cele viitoare.

37. Și auzind tovarășul lui, egumenul, că s-a învrednicit de niște daruri ca acestea, trei săptămâni s-a liniștit deosebi de oameni: și se ruga lui Dumnezeu cu căldură ca să-i descopere cum de acela face minuni și așa de mult s-a cinstit de Dumnezeu, iar el nu s-a învrednicit de niciuna din acestea.

38. Și i s-a arătat lui îngerul Domnului zicându-i: „Acela lângă Dumnezeu șade suspinând și plângând ziua și noaptea, flămânzind și însetând pentru Domnul, iar tu, de multe îngrijindu-te, ai vorbirea multora, și-ți ajunge ție mângâierea oamenilor”.

39. Zis-a un Bătrân: „Nu se cade a ne îngriji de nimic, fără numai de frica lui Dumnezeu. Că eu, zicea, măcar deși sunt silit pentru trebuința trupului, niciodată mai-nainte de vreme nu m-am gândit la dânsa”.

40. Zis-a Avva Sisoe: „Când este vreun om având grija ta, nu ți se cade să-i poruncești lui”.

41. Zis-a un Bătrân: „Negrijirea, tăcerea și cugetarea cea

ascunsă nasc curăția”.

42. Un frate a întrebat pe un Bătrân cum trebuie să fie monahul în chilia lui, și a zis Bătrânul: „Să se depărteze de cunoștința celor mulți, ca, liniștindu-se gândul, să locuiască cunoștința”.

43. Zis-a fratele: „Dar, de va ieși vreodată din chilie, ce se cade să facă?” Răspuns-a Bătrânul: „Monahul porumbel este și, precum porumbelul este în vremea sa în văzduh ca să-și scuture aripile sale, de va zăbovi afară de cuib și va fi lovit de păsările sălbatice [de pradă], își pierde podoaba sa. Tot așa și monahul care iese în vremea pravilei ca să scuture [împrăștie] gândurile sale, de va zăbovi [mult] afară de chilie, se va lovi de draci și gândurile lui se vor întuneca”.

44. Zis-a fratele: „În ce chip scoate diavolul pe monah din chilia sa?” Răspuns-a Bătrânul: „Diavolul se aseamănă cu descântătorul: că precum acela cu oarecare cuvinte simple scoate fiara din vizuină, iar apoi, apucând-o, o duce în ulițele cetății și o sloboade pe ea să se miște pe uliță spre batjocura [râsul] oamenilor, astfel, după ce din destul va ține fiara, ori cu foc o prăpădește, ori o îneacă. Tot așa și monahul, în același chip pătimește când va părăsi chilia, trăgându-se de gânduri”.

45. Un alt frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Cum trebuie să se liniștească monahul în chilie?” Și a răspuns Bătrânul: „Șezând în chilie, nicidecum să nu aibă pomenire de vreun om”.

46. Zis-a fratele: „Și ce lucrare e datoare inima a avea, ca întru dânsa să se îndeletnicească?” Zis-a Bătrânul: „Aceasta este lucrarea cea desăvârșită a monahului: totdeauna a lua aminte la Dumnezeu fără risipire”.

47. Niște pustnici Sfinți, trei la număr, adunându-se la un loc, au cerut unul de la altul ca fiecare să spună ce fel de lucrare gânditoare are în chilia sa.

48. Și a zis cel dintâi dintre dânșii: „Eu, fraților, de când am început a mă liniști, cu totul m-am răstignit pe sinemi lucrurilor celor din afară; gândind la cea scrisă: *Să rupem legăturile lor, și să lepădăm de la noi jugul lor* (Psalm 2: 3), și, perete făcând între sufletul meu și lucrurile trupești, am zis în cugetul meu: că precum cel de dincolo de perete nu vede pe cele ce stau afară, tot așa nici tu să nu voiești a vedea lucrurile cele din afară, ci ia aminte de sineți, așteptând în fiecare zi cu nădejdea lui Dumnezeu, și așa vei fi ca un străin și nemernic, că mâine o să te izbăvești.

49. Așijderea gândesc și la îngerii care în fiecare ceas se suie și se pogoară spre chemarea sufletelor, totdeauna așteptând sfârșitul, zicând *gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea* (Psalm 56: 8). Și încă privesc și pe îngerul care petrece cu

mine, aproape stând de-a dreapta mea, și pe acesta înaintea mea văzându-l, totdeauna mă păzesc pe sinemi, temându-mă de el ca de cel ce păzește căile mele; și îl văd pe dânsul în fiecare zi suindu-se către Dumnezeu și arătând lucrurile și cuvintele mele, aducerile-aminte și pomenirile”.

50. Iar al doilea a zis: „Eu de-a pururea privesc către biserica cea gândită a Puterilor și pe Domnul slavei în mijlocul ei strălucind mai mult decât toți; iar când obosesc, mă întorc gândindu-mă la frumusețile cele minunate ale îngerilor și ale laudelor lor, care neîncetat le trimit lui Dumnezeu, și ale viersurilor lor, iar sunetele și viersurile lor mă ridică în sus și pe toate cele de pe pământ le socotesc gunoaie”.

51. Iar al treilea a zis: „Eu de dimineață mă îndrept către Domnul meu și, închinându-mă Lui, îmi plec fața în jos mărturisind păcatele mele; apoi, pogorându-mă, mă închin îngerilor Lui rugându-i să se roage pentru mine lui Dumnezeu și pentru toată zidirea.

52. Iar când fac aceasta, mă pogor în adânc și înconjoară muntele, văd mădularele mele muncindu-se și plâng cu dânsele, socotindu-mă și pe mine a fi împreună cu ele osândit; și văd acolo lacrimi și tânguiri neîncetate și nepovestite și marea cea de foc vâlvâind și sunând cumplit, și valuri de foc ridicându-se întru dânsa mai mari decât munții cei mari, și înăuntrul ei oameni nenumărați aruncați și străjuiți de îngeri sălbatici și cruzi.

53. Și ca niște găteje toți se ard și nu se mistuie, în foc de-a pururea petrecând, și dinții scrâșnindu-i și clănțănindu-i, tare plâng și se tânguiesc, iar îndurările lui Dumnezeu se întorc de la dânșii pentru păcatele și fărădelegile lor. Și împreună cu dânșii tânguindu-mă și eu, țin plânsul în inima mea, ca să se facă mie după cea scrisă: *Făcutu-s-au lacrimile mele pâine ziua și noaptea* (Psalm 41: 4)”.

54. Un frate a mers în Schit la Avva Moise cerând de la dânsul cuvânt. Și i-a zis lui Bătrânul: „Du-te de șezi în chilia ta, și chilia ta te va învăța toate”.

55. Zis-a același: „Cine are aproape pe Dumnezeu, și se îndeletnicește spre El, bine ar face să primească pe oameni la chilia sa”.

56. Zis-a același: „Cu neputință este a dobândi pe Iisus fără decât prin osteneală multă, rugăciune neîncetată și smerenie”.

57. Se spunea despre un Bătrân care locuia la Chilii, că stătea încuiat și cu totul viața lui era neieșită, nici la biserică venind. Și avea un frate trupesc șezând în altă chilie și, bolnăvindu-se el, a trimis la Bătrânul, rugându-l să vină să-l vadă înainte de a ieși din trup.

58. Iar el a răspuns către cel trimis: „Nu pot să vin, măcar că frate trupesc îmi este”. Iar acela iar a trimis zicând: „Măcar în vremea nopții vino să te văd” Și a răspuns iarăși starețul: „Nu pot, că, de te voi vedea, nu se află inima mea curată către Dumnezeu”. Și a adormit cel bolnav, și nu s-au văzut unul cu altul.

59. Se spunea despre Amma Sarra că avea peșteră pe țărmurile râului și, locuind într-însa șaizeci de ani, nu s-a plecat să vadă râul.

60. Zis-a Avva Teodor al Fermei: „De nu mă voi tăia pe sinemi dinspre îndurările acesteia, nu-mi vor îngădui să fiu călugăr”.

61. Un frate a venit la Avva Teodor al Fermei ca să învețe de la el să împletească coșnițe, aducând la dânsul și șirul. Și i-a gătit întâia împletitură zicând: „Așa și așa să faci”, și l-a lăsat pe el. Și, intrând Bătrânul în chilie, a șezut; și, venind ceasul, i-a făcut lui să mănânce și l-a trimis.

62. Și dimineața iarăși a venit. Și i-a zis lui Bătrânul: „Ia-ți șirul de aici și du-te, căci spre ispită ai venit să mă bagi în grijă”. Și nu l-a mai lăsat înăuntru.

63. Zis-a Avva Ioan: „De va avea omul în sufletul său lucru al lui Dumnezeu, poate să șadă în chilie, chiar și dacă nu va avea lucrurile lumii acesteia”. Și iarăși: „De va avea cineva lucruri ale lumii acesteia, și acesta va [putea] ședea în chilie; iar cel ce nu are deloc nici lucruri ale lui Dumnezeu, nici ale lumii acesteia, nu poate ședea cu niciun chip în chilie”.

64. Un frate era într-o obște având mare nevoință; și, auzind frații cei din Schit despre dânsul, au venit să-l vadă. Și au intrat în locul unde lucra el. Iar el, după ce s-a sculat și i-a îmbrățișat pe dânșii, s-a întors și a început să lucreze iarăși.

65. Și, văzând frații ceea ce a făcut, i-au zis lui: „Ioane, cine te-a îmbrăcat făcându-te monah cu schima nu te-a învățat ca atunci când va veni un frate la tine tu să-l întâmpini și să iei cojocul de la el și să-i zici lui să se roage și să șadă?” Iar el a zis: „Păcătosul Ioan nu se îndeletnicește întru acestea”.

66. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Ce fel de gânduri sunt dator să am în inima mea?” Răspuns-a lui Bătrânul: „Toate câte gândește omul de la cer în jos, deșertăciune sunt, iar cel ce stăruie întru pomenirea lui Iisus, acesta întru adevăr este”.

67. Întrebat a fost acest Bătrân în ce fel este călugărul dator să fie, și a răspuns: „Precum socotesc eu, dacă numai singur către Singur, [adică] numai pe Dumnezeu închipuindu-L de-a pururea. Că precum strugurele, zăcând pe pământ, se face netrebnic, tot așa și gândul celui ce se liniștește, dacă se risipește la cele pământești”.

III. A lui Antioh Pandectul

1. Liniștea mult ajută monahului; căci dăruiește nu numai nelucrarea răutăților, ci și rugăciunea o curăță, iar în minte pricinuiește plâns și străpungere [umilință], aceste patru virtuți având cu sine: îndelungă-răbdarea, blândețile, privegherea și înfrânarea; căci de acestea fiind ajutorată, de păzește și rugăciunea neîncetată, în scurtă vreme îi solește monahului nepătimirea.

2. Bună este și tăcerea cea la bună vreme, căci este maică a înțelegerilor celor înțelepte, fiindcă Duhul Cel Bun fuge de multa grăire, ca Cel ce este afară de toată tulburarea și închipuirea, iar liniștea naște faptele bune prin rugăciunea către Dumnezeu cea neîncetată și nerisipită.

3. Călugărul cel iubitor de liniște se iubește de Dumnezeu; căci și el, iubind pe Dumnezeu, cu Dânsul singur voiește a vorbi prin rugăciunea curată și, pe pământ petrecând, de-a pururea-și închipuie cele cerești, și toată mintea lui se îngrijește de cum va plăcea lui Dumnezeu și cum să se facă biserică Sfântului Duh.

4. Unul ca acesta se întrece în viața de aici cu îngerii, în toată vremea căutând pustietățile, ca, întru multă liniște și negrijă vorbind cu Dumnezeu, să facă mintea sa oglindă neîntinată, precum Marele Ilie și Înainte-mergătorul și Botezătorul Domnului.

5. Fericit este unul ca acesta pe pământ și în cer, care pe toate gunoaie le-a socotit, ca să dobândească pe Hristos și să se afle umblând întru Duhul cel blând și liniștit.

IV. A lui Avva Isaia

1. Cel ce voiește a veni spre odihna chiliei și a nu fi asuprit de vrăjmășie se depărtează pe sineși de oameni întru tot lucrul, nu prihănește pe nimeni, nici nu face drept pe cineva, nici nu laudă, nici nu fericește sau spune [despre] dreptatea aproapelui, nici nu-l mâhnește întru ceva, nici nu ia aminte la neajunsurile lui și nu lasă vreo rană a cugetului vrăjmășiei în inima sa, nici nu slobozește cunoștința celui necunoscător, nici voia sa celui fără de minte, și [numai] atunci se va cunoaște pe sineși și va pricepe ce îl vatămă pe el, și așa se va odihni.

2. Zis-a iarăși: „Se cade ca cel ce se liniștește să se cerceteze pe sine în tot ceasul: de a trecut de cei ce-l opresc pe dânsul în văzduh, de s-a izbăvit de dânșii, încă viu fiind, căci atâta vreme cât se supune robiei lor, încă nu s-a izbăvit; deci *osteneală* este până ce se va face mila.

3. Zis-a iarăși: „Cel ce este întru liniște dator este a avea frica

întâmpinării lui Dumnezeu apucând mai-nainte de răsuflarea lui; că, atâta vreme cât păcatul îi supune inima lui, încă nu s-a făcut întru dânsul frica, și încă departe este de milă.

4. Zis-a iarăși: „Cel ce se liniștește are trebuință de acestea trei: de frică necurmată, de rugăciune neîncetată și de a nu slobozi [în chip nechibzuit] niciodată inima lui. Încă dator este a se păzi pe sine să nu audă vreun cuvânt ce nu-l folosește pe el, altminteri pierde osteneala lui”.

5. Povestit-a iarăși și despre Avva Serapion zicând: „Întrebat a fost odinioară Avva Serapion de un Bătrân, zicând: «Fă dragoste și spune-mi cum te vezi pe sineți?» Și a răspuns: «Mă asemăn cu unul care stă într-un turn și ia aminte afară și face semne celor ce trec să nu se apropie de dânsul».

6. Și i-a zis lui Bătrânul care l-a întrebat pe el: «Și eu mă văd pe sinemi cum că mi-am făcut zidire împrejur, pe care am întărit-o cu zăvoare de fier, ca, de va bate cineva, să nu vreau să știe cine este, de unde a venit, ce voiește sau ce fel este, și nu-i deschid lui până nu se duce»”.

V. A Sfântului Diadoh

1. Cel ce de-a pururea călătorește în a sa inimă, cu adevărat se înstrăinează de cele ale vieții: căci, cu Duhul umblând, nu mai poate ști de poftele cărnii; fiindcă unul ca acesta de aici în turnul faptelor bune își face umbletele, faptele bune avându-le ca pe niște portari ale cetății curăției. Pentru aceasta, de aici și nelucrătoare se fac asupra lui meșteșugirile dracilor, astfel săgețile dorului de cei din afară de abia dacă ar ajunge pe neașteptate până la fereastra firii.

2. Când sufletul va începe a nu mai pofti cele frumoase ale pământului, atunci deseori va intra pe ascuns akedia minții, nelăsându-l pe dânsul nici slujba cuvântului a o sluji cu dulceață, nici a înțelege limpede, nici a pofti cu dulceață bunătățile ce vor să fie, ba și această vremelnică viață prea mult o netrebnicește – ca pe una ce nu are niciun lucru vrednic de fapta bună. Încă și însăși cunoștința o defăimează: ca pe una ce s-a dat și la mulți alții, sau ca pe una ce nu ne făgăduiește nimic desăvârșit.

3. Iar de această patimă moleșitoare și pricinuitoare de lenevie și toropeală vom scăpa numai atunci când vom pune mintea noastră în hotarele cele strâmte ale cugetării, privind numai către singură pomenirea lui Dumnezeu. Că numai astfel, întorcându-se mintea înapoi întru a sa fierbințeală, va putea să se depărteze dintr-acea pierzătoare nebăgare de seamă. Iar când într-

un chip ca acesta îi vom îngrădi toate trecerile ei cu pomenirea lui Dumnezeu, ea va cere de la noi lucrare potrivită isteţimii şi putinţelor ei.

4. Pentru aceasta se cade a-i da ei pe „Doamne Iisuse” spre a lucra şi neguţători în întregime spre scop. Că zice: *Nimeni nu numeşte Domn pe Iisus, decât în Duhul Sfânt* (I Cor. 12: 3); şi aşa, în graiul acesta, să se strâmtoreze mintea, şi de-a pururi să-l privească în vistieriile sale, ca să nu se abată spre oarecare năluciri. Căci câţi întru adâncul inimii lor cugetă neîncetat acest Sfânt şi Preaslăvit nume, aceştia şi lumina minţii lor în aceeaşi vreme o pot vedea. Iar dacă cu îngrijire şi cu îngrădire va fi ţinut de cugetare, toată întinăciunea ce este pusă pe suflet întru îndestulată simţire o arde, că zice: *Dumnezeul nostru este foc mistuitor* (Deut. 4: 2; Evr. 12: 29).

5. Drept aceea, de aici spre multă dragoste a slavei Sale cheamă Domnul sufletul, că, zăbovind acel preaslăvit şi mult-dorit nume în fierbinţeala inimii prin pomenirea minţii, cu adevărat deprindere temeinică face în noi de a iubi bunătatea Lui, nefiind de aici nimic care să ne zăticnească; căci acesta este Mărgăritarul cel de mult preţ, pe care, vânzând cineva toată avuţia sa, Îl poate agonisi şi avea astfel nespusă bucurie întru aflarea Lui (cf. Matei 13: 46).

6. Când sufletul se tulbură de mânie, sau de beţia vinului se înceţoşează, sau de o cumplită mâhniciune este supărat, mintea nu mai poate ţine pomenirea Domnului Iisus, oricât de mult s-ar sili cineva pe sineşi; că, întunecată fiind cu totul de cumplițimea patimilor, negreşit străină se face de a sa simţire; pentru aceasta, pofta nu mai are unde să-şi întipărească pecetea, ca mintea să poarte în chip neuitat chipul cugetării, căci din pricina cumplițimii patimilor pomenirea cugetului s-a făcut împietrită.

7. Iar dacă afară de acestea se va face, măcar şi puţin de se va fura de uitare lucrul cel dorit, îndată mintea, din nou folosindu-se de a sa isteţime şi iuţime, cu fierbinţeală iarăşi se apucă de cel dorit şi mântuitor; căci are atunci pe însuşi harul împreună-cugetător cu sufletul şi împreună-ţinând pe „Doamne Iisuse” ca pe o maică a sa, căci precum o maică grăieşte cu pruncul ei învăţându-l a rosti limpede numele tatălui, până când îl va aduce pe el întru deprindere, ca în loc de orice fel de altă vorbă trupească luminat să cheme numele tatălui până şi în somn.

8. Pentru aceasta zice Apostolul: *Aşijderea şi Duhul ajută neputinţei noastre; căci a ne ruga precum se cade nu ştim, ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite* (Rom. 8: 26); căci, de vreme ce suntem prunci către săvârşirea faptelor bune, trebuinţă avem negreşit de ajutorul Lui, ca de nepovestita Lui

dulceață ținute fiind toate gândurile noastre, și din toată așezarea împuternicindu-ne, să putem a veni către pomenirea și dragostea lui Dumnezeu și Tatălui nostru.

9. Pentru aceasta – precum iarăși zice Apostolul – *întru Dânsul strigăm „Avva Părinte”* (Rom. 8: 5), atunci când ne iscusim de Dânsul a chema Tată pe Dumnezeu.

VI. A Sfântului Isaac

1. Nu asemăna pe cei ce fac semne și minuni și puteri în lume cu cei ce se liniștesc în cunoștință.

2. Iubește odihna liniștei mai mult decât a sătura pe cei flămânzi din lume și decât a întoarce multe neamuri la cunoștința lui Dumnezeu; că mai bine îți este a te dezlega pe sineți de legătura păcatului decât a slobozi robi din robie.

3. Mai bine este ție a te împăca cu sufletul tău întru unimea treimii ce este întru tine, grăiesc adică de cea a trupului, a sufletului și a duhului, decât a împăca cu învățătura ta pe cei dezbinați.

4. Mai bine este ție a fi zăbavnic cu limba, rămânând înțelept și iscusit, mai vârtos decât prin ascuțimea minții tale a izvorî în chipul râurilor învățătura.

5. Mai mult folosește ție a te îngriji să ridici sufletul tău cel omorât de patimi, prin mișcarea gândurilor tale întru cele dumnezeiești, decât a învia pe cei morți.

6. Mulți au săvârșit puteri, și morți au înviat, și s-au trudit a întoarce pe cei înșelați, și au făcut minuni mari, și prin buzele și mâinile lor mulți s-au povățuit la cunoștința de Dumnezeu; iar după acestea, ei, care pe mulți alții au înviat, au căzut în patimi spurcate, și pe eiși s-au omorât, și sminteală celor mulți s-au făcut, pentru lucrarea cea arătată de dânșii.

7. Pentru că erau întru boală sufletească, și pentru a lor sănătate nu s-au îngrijit, ci s-au aruncat pe eiși în marea lumii ca să vindece sufletele altora, încă fiind ei bolnavi, și s-au pierdut pe eiși din nădejdea lui Dumnezeu prin chipul de care am zis. Căci slăbiciunea simțirilor lor nu se putea întâlni cu văpaia lucrurilor, care obișnuiesc să slăbească tăria patimilor și să li se împotrivească.

8. Pentru că încă aveau trebuință de păzire, zic adică de a nu vedea femei, de odihnă, și a nu cugeta la argint și la lucruri, și de a nu stăpâni pe alții, și de a nu se îndulci de cinste și de slavă.

9. Mustră pe cei neastâmpărați cu cinstea petrecerii tale și pe cei fără de rușine în simțiri, cu întoarcerea ochilor tăi.

10. Curăță chilia ta de dezmierdare și de prisosință, pentru că

aceasta te duce pe tine spre înfrânare [chiar] fără de voie; de vreme ce, atunci când suntem în belșugul celor de trebuință, nu ne mai putem stăpâni.

11. Cei ce au biruit războiul cel din afară au câștigat îndrăzneală spre temerea cea dinăuntru, și nimic nu-i va stăpâni pe ei cu silnicie, și nu se clatină de războiul patimilor.

12. Când va încuia cineva porțile cetății, adică simțirile, atunci bate război înăuntrul său, iar de cei afară din cetate care-l pândesc nu se teme.

13. Fericit este cel ce pe toate patimile cele trupești le-a întors spre osteneala rugăciunii și care a crezut cum că, dacă lucrează împreună cu Dumnezeu, și ziua și noaptea întru El își aruncă grija, nu-i va lipsi lui nimic din cele ce-i sunt spre trebuința cea de nevoie, fiindcă pentru Dânsul se depărtează de orice lucru de prisos.

14. Iar dacă cineva nu ar putea stărui în liniște fără de lucrul de mână, să lucreze folosindu-l pe acela ca pe un ajutor, dar fără a se lăcomi pentru câștig; căci celor desăvârșiți, lucrul este tulburător, iar celor neputincioși, adică celor ce nu sunt încă desăvârșiți, este ajutorare a neputinței.

15. Nimic nu este mai mare decât a se arunca cineva pe sine înaintea Crucii lui Hristos ziua și noaptea și a se ruga Lui totdeauna.

16. Și adeseori un om ca acesta se află plecat pe genunchi întru rugăciuni și mâinile le are întinse la cer, îndreptându-și privirea spre Crucea lui Hristos și adunându-și toate gândurile sale către Dumnezeu. Și, ca unul care se roagă lui Dumnezeu cu lacrimi, cu mărturisire și cu străpungere, de năprasnă în inima lui se face o dulceață negrăită și plină de taină, iar de dulceața aceasta se topesc și mădularele lui, și ochii lui se învăluie, fața sa o pleacă la pământ, și cugetele lui așa se primenesc, încât de bucuria și de dulceața ce-i stăpânește sufletul lui nu poate mișca niciun mădular al său, nici metanie a face.

17. Grijește-te, dar, de cele zise ție ziua și noaptea și nimic altceva în afară de dânsele să nu cauți; pentru că, de nu te vei nevoi, nu vei afla și, de nu vei bate, nu ți se va deschide ție.

18. Până când nu va muri omul cel din afară dinspre toată grija și lucrarea lumii, și omul cel dinăuntru dinspre cugetele cele viclene, și nu se va slăbi mișcarea cea firească a trupului de la a nu mișca în inimă dulceața păcatului, dulceața Sfântului Duh nu se va mișca în inima lui, și din duhovniceasca beție nu va gusta, și nici din nebunia aceea, pentru care Apostolul mai-nainte se învinuia de cei ce nu o cunoșteau (cf. I Cor. 4: 10).

19. Iar dacă cineva nu poate ține această desăvârșită lucrare

a liniștii, sârguiască-se la dreptatea cea din afară, ca să nu se facă pustiu de amândouă căile vieții; pentru că, fără harul lui Dumnezeu, omul nu poate a fi dinăuntrul ușii.

Întrebare

20. Spune-mi, pe scurt, care este puterea liniștii?

Răspuns

21. Liniștea pe simțirile cele din afară le face moarte, iar mișcările cele dinăuntru ale sufletului le ridică, și mai puternice le face, iar mișcările gândurilor le omoară.

Întrebare

22. Ce fel de gândire și îndeletnicire se cade a avea cel ce se liniștește în sihăstria sa, ca mintea lui să nu se îndeletnicească în gânduri deșarte?

Răspuns

23. Cugetarea monahului din chilia lui nu este alta decât plânsul, din care nu are vreme să privească către un alt gând; pentru că înseși șederea și singurătatea lui îl învață asemănarea petrecerii lui în ea cu cea din mormânt, care-l ține departe de bucuria oamenilor, iar plânsul este lucrarea lui. Căci cel ce are mortul zăcând înaintea lui pururea, adică pe sufletul său omorât cu păcatele, cum de nu va plânge totdeauna?

24. Apoi, din plângere, vine curăția inimii; iar cel ce va veni întru dânsa câștigă cea neîncetată mângâiere a Duhului, și nu este vreo vreme întru care să nu se îndulcească de desfătarea ei, lacrimi de bucurie vărsând, iar întru lacrimile acestea se învrednicește vederii descoperirilor Domnului, întru înălțimea rugăciunii sale, și nicio rugăciune nu este fără de lacrimi. Iar aceasta este cea zisă de Domnul: *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* (Matei 5: 4).

25. Pasărea care se numește erodiu se bucură și se veselește într-acea vreme – după cuvântul înțelepților – când se desparte pe sine de lume și se duce în loc pustiu să locuiască; tot așa și sufletul monahului: atunci primește harul cel ceresc, când se va depărta de oameni și va petrece în liniște, așteptând acolo vremea ieșirii sale.

26. Cheia care deschide inimii dumnezeieștile înțelegeri [noime] întru dragostea aproapelui se dă și, pe cât se dezleagă inima de legăturile trupului, pe atât i se deschid ei ușile cunoștinței. Cât de frumoasă și de lăudată este dragostea către aproapele dacă grija ei nu ne risipește pe noi din dragostea lui Dumnezeu!

27. Deci bine este a ne îngriji de aceasta, însă pe cât ne îngăduie cuviința. Adică a pândi foarte a nu cădea cu pricina dragostei aproapelui din lucrarea cea ascunsă și din neîncetata vorbire cu Dumnezeu, ci cu socoteală, câte puțin, la vreme a vorbi

și cu frații, iar cea mai mare parte a vorbirii a o da lui Dumnezeu.

28. Căci cel ce se folosește peste măsură de cea dintâi o tulbură pe cea de-a doua; căci mintea nu este deodată îndestulată către amândouă vorbirile: adică și cu oamenii, și cu Dumnezeu a vorbi în a același timp; și chiar vorbirea neîncetată cu frații duhovnicești ne vatămă, iar cât privește cea cu mirenii, chiar și singură vederea lor cea din afară tulbură sufletul monahului.

29. Încă și glasuri fără de vedere, de se strecoară în inima celui ce se liniștește, înmulțesc împrăștierea cugetului care înnoiește patimile și le naște a doua oară; iar acelea, crescând, nasc păcatul, prin care moare omul cel duhovnicesc.

30. Fraților, și pentru aceasta se cuvine a fi nouă înăuntru ușii chiliei: ca să nu cunoaștem lucrurile cele rele ale oamenilor, iar atunci, în curățenia sufletului nostru, îi vom vedea pe toți sfinți și buni, iar de vom fi mustrând și judecând, cârtind și încercând să ne izbândim nouă, apoi cu ce se va deosebi petrecerea noastră de cea din lume?

PRICINA A ȘASEA

Cum biruiește cineva gândurile și în ce măsură nu i se cere seamă pentru acestea.

I. Din Pateric

1. Întrebat-a Avva Isaia pe Avva Pimen despre gândurile cele scârnave, și i-a răspuns lui Avva Pimen: „Precum o ladă plină de haine, de le va lăsa cineva în părăsire mai multă vreme, putrezește, tot așa și gândurile, de nu vom ajunge să le facem trupește, cu vremea se prăpădesc de la sine”.

2. Același a zis și către Avva Iosif, întrebându-l același cuvânt: „Așijderea, de va băga cineva șarpe sau scorpie într-un vas și le va astupa, negreșit că, cu vremea, vor muri, tot așa și gândurile viclene care răsar de la draci, prin răbdare, se răcesc și pier”.

3. Încă și alt frate, venind către dânsul, a zis: „E oare cu putință ca omul să-și țină toate gândurile și niciunul să nu-l dea vrăjmașului?” Și i-a răspuns lui Bătrânul: „Este cineva care ia zece și dă unul”.

4. Încă și alt frate l-a întrebat pe el despre bântuielile gândurilor, și i-a zis lui Bătrânul: „Este cineva având foc de-a dreapta și un vas cu apă de-a stânga; ca, atunci când se va aprinde focul, să ia apă și să-l stingă. Focul este sămânța vrăjmașului, iar apa, a se arunca pe sineși înaintea lui Dumnezeu”.

5. Un frate a zis lui Avva Sisoe: „Cum de nu se depărtează patimile de la mine?” Răspuns-a Bătrânul: „Lucrurile lor înăuntrul tău sunt: dă-le [înapoi] arvuna lor, și așa se vor duce”.

6. Tot pe acela l-a întrebat Avva Iosif zicând: „În câtă vreme ar trebui omul să taie patimile?” Zis-a lui Bătrânul: „Anii voiești a-i ști?” Răspuns-a Avva Iosif: „Da”. Și Bătrânul a zis: „În orice ceas vine patima, tai-o pe dânsa!”

7. Mers-am odată la Avva Iosif în Enat și i-am zis lui: „Oare se vatămă sufletul dintru a se întovărăși [amesteca] cu gândul cel pătimaș?” Și a răspuns Bătrânul: „Dacă din gândurile cele curate și evlavioase sufletul se folosește, arătat este că și din cele scârnave și viclene se vatămă atunci când va zăbovi într-însele”.

8. Un frate a zis unui Bătrân: „Nu văd niciun război în inima mea”. Și i-a zis Bătrânul: „Tu cu patru intrări ești, și cel ce voiește intră și iese prin tine, și tu nu pricepi; iar de vei avea ușă și o vei încuia pe dânsa, și nu vei lăsa gândurile cele rele să intre printr-însa, atunci o să le vezi pe ele stând afară și luptându-te pe tine”.

9. Ziceau Bătrânii: „Nu se cade niciodată să dăm zălog gândurilor”. Și iarăși au zis: „Către tot gândul ce se suie asupra ta,

zi așa: «De-al nostru ești sau de la potrivnicii noștri?», și negreșit va mărturisi.

10. Un frate a întrebat pe oarecine din Părinți zicând: „Ce să fac? Că multe sunt gândurile care mă luptă pe mine și nu știu cum să bat război cu ele”. Și a răspuns Bătrânul: „Nu bate război cu toate, ci numai cu unul; căci toate gândurile călugărului pe unul singur îl are drept cap; deci trebuie a afla care este capul, și împotriva aceluia a te lupta; și așa împreună cu dânsul se vor smeri și celelalte gânduri”.

11. Zis-a un Bătrân: „Nu intrarea în noi a gândurilor ne este spre osândă, ci a ne folosi de ele în chip rău; căci se poate ca din gânduri să ne primejduim și tot din gânduri să ne încununăm”.

12. Zis-a Avva Teodor cel din Schit: „Vine gândul, zăbovește și mă tulbură, și nu pot face fapta bună, căci mă împiedică dinspre dânsa; iar bărbatul treaz, scuturându-se de gând, se deșteaptă spre rugăciune”.

13. Zis-a Avva Ioan Colov: „Sunt asemenea omului ce șade sub un copac mare și care vede fiare multe și târâtoare venind către dânsul; iar când nu poate sta împotriva lor, se suie în copac și scapă; tot așa și eu șed în chilia mea și văd gândurile cele rele asupra mea, iar când nu pot împotriva lor, alerg către Dumnezeu prin rugăciune și scap de dânsele”.

14. Zis-a un Bătrân către un frate: „Diavolul este vrăjmașul și tu ești casa; iar vrăjmașul nu încetează aruncând în casa ta orice află, toată necurăția purtând-o cu el; însă lucrarea ta este a te sârgui să o arunci afară, iar de te vei lenevi, casa ta se umple de toată necurăția și nu mai poți intra într-însa. Deci, întâi de toate, scoate câte puțin cele ce le aruncă acela și, cu harul lui Hristos, casa ta va fi curată”.

15. Se spunea că în muntele lui Avva Antonie ședeau șapte călugări și, când venea vremea [coacerii] finicilor, îi păzeau pe rând, câte unul în fiecare zi, ca să gonească păsările. Iar unul din Bătrâni, când venea ziua lui ca să păzească, striga zicând: „Plecați de la mine gânduri dinăuntru și păsări”.

16. Zis-a un Bătrân: „Satana este împletitor de funii: câte fâșii îi dai, atâtea împletește”, iar aceasta a zis-o despre gânduri: că, pe cât de mult le primești, pe atât se înmulțesc și se întăresc asupra ta.

17. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Cum este datoare mintea a izgoni gândurile cele viclene?” Și a răspuns: „Singură de sine nu va putea cu niciun chip – căci nici nu are atâta putere –, ci, atunci când vor năvăli gândurile în suflet, datoare este îndată a fugi către Cel ce a făcut-o pe ea, aducând rugăciuni, iar Acela le va topi pe ele ca ceara”.

18. Întrebat-a Avva Pimen pe Avva Iosif zicând: „«Ce să fac atunci când se apropie patimile? Să stau împotriva lor ca să nu intre ori să le las să intre?» Răspuns-a Bătrânul: «Lasă-le să intre și bate război cu dânsele». Și, întorcându-se, a stat în Schit.

19. Apoi, după puțin, venind oarecine din thebei, povestea fraților zicând: „Am întrebat pe Avva Iosif așa: «De se va apropia patimă de mine, ce să fac? Să stau împotriva ei sau să o las să intre?» Și mi-a zis: «Să nu lași nicidecum patimile să intre, ci taie-le degrabă».

20. Și auzind Avva Pimen că așa a zis Avva Iosif thebeului, sculându-se, s-a dus la el în Panefo și i-a zis lui: «Ți-am încredințat gândurile mele și, iată, într-un fel mi-ai zis mie și în alt fel thebeului». Răspuns-a Bătrânul: «Nu știi că te iubesc?» Iar el a zis: «Da». Și i-a zis lui Bătrânul: «Au nu-mi ziceai ca însuți ție, spune-mi mie?» Zis-a Avva Pimen: «Așa este».

21. Zis-a Bătrânul: «Deci bine ți-am zis ție că, de vor intra patimile și vei da și vei lua cu dânsele, mai iscusit te vei face. Pentru aceasta ca însumi mie am grăit ție. Însă sunt unii cărora nicidecum nu le folosește a se apropia patimile, pentru neputința lor, ci îndată au trebuință a le tăia pe ele».

22. Deci și noi, fraților, ca celor neputincioși, îndată oprind gândurile ce se apropie, prin rugăciune să le izgonim. Iar dacă cineva este puternic, să le surpe pe ele prin împotrivă-grăirea cea binecuvântată și înțeleaptă”.

II. A Sfântului Efrem

1. Frate, cunoaște că, atât cât suntem în viața aceasta, în mijlocul curselor petrecem, pentru aceea pururea să luăm aminte de noi a nu cădea în cursa morții; pentru că pline sunt de dulceață cursele vrăjmașului, pe care de-a pururea le ascunde înaintea sufletului nostru, ca, văzându-l pe dânsul, să-l tragă în munca cea veșnică. Că foarte vătămător lucru este a se moleși cineva întru cugetarea gândurilor celor viclene și a le da lor intrare în suflet.

2. Deci să nu ne moleșim cu dulceața curselor morții, și așa să ne plecăm cugetarea spre gândurile cele viclene, și să le dăm lor intrare în suflet; pentru că, de va afla gândul cel viclean intrare în suflet, îndulcește simțirea lui spre cugetarea cea vicleană și se face lui de aici înainte ca o cursă a morții, nefiind gonită prin rugăciune și lacrimi.

3. Iar noi nici într-un ceas, nici într-o clipeală să nu ne moleșim spre cugetarea gândurilor celor viclene, ci să alergăm de-a pururea către Dumnezeu prin rugăciune, suspin și lacrimi, ca să ne izbăvim din toate smintelile și cursele vicleanului.

4. Să nu te slăbănogești, frate, de gândurile ce-ți vin asupră, că începătură a nevoințelor este [asupreala]; învață din cea zisă despre lacul cel din ploaie: căci atunci când plouă și se adună blagoslovenia apei în lac, la început apa este tulbure, și pe cât stă, mai limpede se face; deci și tu, iubitule, nu slăbi din pricina gândurilor.

5. Că scris este: *Râurile fărădelegilor m-au tulburat* (Psalm 17: 6), și iarăși: *Dumnezeu este scăparea și puterea noastră, ajutor întru necazurile cele ce ne-au aflat pe noi foarte, pentru aceasta nu ne vom teme când se va tulbura pământul* (Psalm 55: 2-3).

6. Deci, când va veni în cugetul tău gând viclean, strigă cu lacrimi către Domnul zicând: „Doamne, curăță-mă pe mine păcătosul, și prăpădește pe vicleanul de la mine”. Pentru că cunoscător de inimi este Dumnezeu și știe gândurile cele ce se fac din obișnuința cea rea a socotinței; știe și cele ce ni se fac nouă din amărăciunea dracilor.

7. Și aceasta cunoaște-o: că, pe cât te nevoiești și rabzi slujind Domnului, pe atât se curăță mintea și gândurile (cele viclene). Că a zis Domnul: Toată vița care nu aduce roadă întru mine, o tai pe ea; și, pe toată aceea care aduce roadă, o curăță pe ea, ca mai mult rod să aducă. Numai să voiești să te mântuiești, căci Domnul împreună-lucrează cu cei ce se silesc a dobândi mântuirea.

8. Ascultă încă și altă pildă despre gândurile cele viclene: vinul cel nou, odată adunat din jgheab, se pune în vase, iar la început fierbe atât de mult de parcă ar avea dedesubt o văpaie prea iute, încât de sila lui unele din vase se sparg, nesuferind pornirea aceea; apoi se așază câte puțin, până rămâne nemișcat și limpezit.

9. Tot așa și omul atunci când se va muta din veacul acesta spre a sluji lui Dumnezeu și [spre] a [I] se supune și a fi necăjit pentru Domnul, dracii în multe feluri pizmuind tulbură cugetul lui, amestecându-i lui tulburare spre a-l răsturna, cumva de vor afla vas pricinuitor spre a fi ciobit sau spart, adică suflet fără de credință și îndoit; iar de va sta tare în credință, încep câte puțin gândurile a se liniști, și așa inima omului se așază întru alinare, și se curăță primind întru sine luminat pe umbririle Duhului.

10. Și într-alt fel: dracii se aseamănă cu lupii cei răpitori: care înconjoară chiliile călugărilor căutând să-și afle loruși ușă deschisă, ca, printr-însa sărind înăuntru, să strice sufletul care se pleacă lor; iar de vor afla ușa încuiată înaintea feței lor, scârbindu-se se depărtează, zic adică despre sufletul cel întemeiat în credință, care-și păzește simțirile.

11. Deci nu te speria, nici nu te teme de tâlhăria lor, că, de nu

te vei vinde pe sineți, nu te pot vătăma pe tine, pentru că ai pe Hristos ajutător, pe Cel ce a zis: *Iată, vă dau vouă stăpânire să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma pe voi* (Luca 10: 19). Pentru aceasta, iubitule, îmbărbătează-te și te întărește întru Dumnezeul tău, *că în veac este mila Lui* (cf. Psalm 102,105,135 etc.).

III. A Sfântului Isaia

1. Trei lucruri sunt care stăpânesc sufletul până ce va ajunge în măsură mare, iar acestea sunt cele ce nu lasă faptele bune a locui împreună cu mintea: robia, trândăvia și uitarea. Uitarea se luptă cu omul aducându-l întru nevoința aspră până la răsuflarea lui cea mai de pe urmă, este mai puternică decât toate gândurile și este născătoare a tuturor relelor, iar pe cele pe care omul le zidește, ea în fiecare ceas le surpă.

2. De șezi în chilia ta și faci slujba ta către Dumnezeu în tăcere, și inima ta se pleacă într-un lucru ce nu este al lui Dumnezeu – aceasta socotind-o întru sineți că nu este păcat, ci simple gânduri –, [chiar] și slujba pe care o faci întru tăcere nu este adevărată; iar de zici că „Dumnezeu primește slujba inimii mele pe care o fac întru tăcere”, apoi și plecarea inimii tale în această răutate și zăbovirea în tăcere ți se va socoti, împreună cu tăcerea, păcat înaintea lui Dumnezeu.

IV. A lui Avva Marcu

1. Unii zic că, „dacă întru Botez se omoară păcatul, pentru ce iarăși lucrează în inimă?” Răspundem zicând că păcatul nu lucrează de sine și după Botez, de ca și cum ar avea o putere proprie, ci prin aceea că-l iubim pe el prin neîmplinirea poruncilor.

2. Căci Sfântul Botez dăruiește desăvârșită dezlegare; iar a se lega iarăși [omul] pe sineși prin împătimire, ori iarăși a fi dezlegat prin lucrarea poruncilor, este lucru al voirii [lui] celei de-sineși-stăpânitoare; pentru că zăbovirea gândului împrejurul unei dulceți sau întru mânie nu semn al păcatului celui rămas, ci al împătimirii stăpânirii-de-sine [a omului], pentru că noi avem stăpânire asupra tuturor gândurilor și a *toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoștinței lui Dumnezeu,* după Scriptură (cf. II Cor. 10: 5).

3. Deci gândul cel viclean la cei ce îl surpă pe el întru sineși este semn al iubirii de Dumnezeu, nu al păcatului; pentru că nu năvălirea gândului este păcat, ci împătimirea către dânsul. Iar dacă nu-l iubim, pentru ce zăbovim împreună cu dânsul? Pentru că este cu neputință ca lucrul cel urât de inimă să vorbească cu dânsa

în chip prelungit dincolo [despărțit] de reaua noastră lucrare.

4. Așadar, ai putere și arme ca să le surpi pe ele; că zice: *Armele ostășiei voastre nu sunt trupești, ci puternice în Dumnezeu, spre surparea oricărei înălțări, gândurile surpându-l*e (II Cor. 10: 4) și celelalte. Iar dacă având putere asupra lor nu le surpi pe ele [încă] din năvălirea lor, arătat este că ești, din pricina necredinței, iubitor de dulceață, așijderea și pentru că te însoțești cu dânsele, și tu ești pricina unei lucrări ca acestea, și nu Adam.

Întrebare

5. Cum se poate ca cel ce s-a închis pe sine în chilie a fi din necredință iubitor de dulceață, sau a se însoți cu gândurile, și care în fiecare zi postește și se înfrânează, și este sărac, și străin, și priveghează, și se culcă pe jos, și se roagă și multe strâmtorări ca acestea suferă?

Răspuns

6. Bine ai zis că multe strâmtorări ca acestea suferă cel ce face acestea; iar dacă fără strâmtorare, cu bucurie și cu iubire de osteneală am fi săvârșit cele înainte-zise arătate fapte bune, nu am fi fost cu mintea iubitori de dulceți. Dar cu neputință este ca cel ce simte durere pentru ostenelile cele trupești să nu vorbească după măsura acestora și cu asuprelile gândurilor, și să nu mângâie amărăciunea cea pentru osteneli. Dar, dacă nu printr-o vorbire ca aceasta ar fi voit o astfel de mângâiere, nu s-ar fi necăjit pentru ostenelile cele trupești; iar aceasta [necăjirea] o pătimim de vreme ce nu cu dorirea bunătăților viitoare rău-pătimim, ci de frica ispitelor celor ce ne vin acum nouă.

7. Și, astfel, de aici numai fapta cea rea o socotim ca păcat al nostru, iar gândul cel mai-nainte de dânsul îl zicem a fi lucrare străină. Și cu neputință este să se întoarcă de la o lucrare ca aceasta cei n-o socotesc pe dânsa a lor proprie, ci lucrare străină. Dar se întâmplă uneori ca și fără de o oarecare însoțire un gând plin de amărăciune și răutate, chiar și urându-se de noi, să năvălească ca un tâlhar fără de veste și mintea să o țină cu sila la sineși.

8. Însă cunoaște cu de-amănuntul de aici că și un gând ca acesta din noi își trage pricinile: sau (1) pentru că după Botez ne-am dat noi vreunui gând viclean, trecând și până la faptă – și, pentru aceasta, vinovați și în afara scopului socotinței noastre ne-am făcut –, sau (2) că oarecare semințe ale răutății cu voia le ținem, și pentru aceasta vicleanul se întărește.

9. Iar cel ce ne ține pe noi prin semințe nu se va depărta de la noi până când noi nu ne vom lepăda de ele; și ne va stăpâni prin lucrarea cea rea în care noi stăruim până ce vom aduce osteneli vrednice de pocăință lui Dumnezeu pentru a-l izgoni pe el; căci

Dumnezeu îl va prăpădi pe el, fiind rugat prin milostenie și rugăciune și prin suferirea celor ce vin asupră; drept aceea, nici pe acesta nu-l zic a fi păcat al lui Adam, ci mai vârtos al celui ce face răul și are semințele.

10. Iar de-mi zici mie că și mai-nainte de aceste două pricini a mers gândul, și ceri să afli cine este pricina acestora, eu îți zic ție că tu, cel ce ai stăpânire a-l curăța pe el din întâia asupreală, și nu-l curеți, care și până la făptuire vorbești cu dânsul; iar dacă n-ai putut nici înainte de faptă a-l doborî pe el, pentru neputința minții, cum după făptuire te făgăduiești a-l tăia, măcar că prin lucruri îngrădit și cu dreptate te ține pe tine?

11. Iar de mărturisești că prin ajutorul lui Dumnezeu îl tai pe el, înțelege că și mai-nainte de faptă, de ai fi voit, Dumnezeu ți-ar fi ajutat ție, iar când vei vedea prin inima ta făcându-se ajutorul, înțelege cu deadinsul că nu din afară printr-o mutare a venit harul, ci e cel dat ție în chip tainic prin Botez, care acum a lucrat pe cât tu, urând gândul, te-ai întors dinspre el.

12. Pentru aceasta, Hristos, dezlegându-ne pe noi de toată silnicia, asupreala gândurilor însă nu a oprit-o de la inimă. Astfel că, unele adică urându-se, îndată pier de la inimă, iar altele iubindu-se, pe cât se iubesc, pe atât și petrec aproape, ca să se vădească și harul lui Hristos și voia omului – ori de iubește osteneala pentru har, ori gândurile pentru dulceață.

13. Și să nu ne mirăm, că nu numai de cele ce le iubim, ci și de cele ce le urâm ne lucrăm cu silnicie. Pentru că precum lucrează o rudenie oarecare vicleană a ta, întocmai este și între gândurile care împreună-lucrează unele cu altele întru poftele noastre: fiecare, cu al său lucrător împreună-zăbovind, de aici îl dă celei de aproape, încât, de la a doua, toate se poartă afară de socoteală, trăgându-se cu sila și cu obișnuința din cea dintâi.

14. Pentru că cine, umplându-se de slava deșartă, va putea scăpa și de mândrie? *Și cine, săturându-se de somn și de desfătare îndulcindu-se, de gândurile curviei nu se va prinde?* Sau cine, dându-se pe sine lăcomiei, de nemilostivire nu se va strânge? Și cum cei sătui de toate acestea nu vor fi chinuiți de mânie și iuțime împotriva celor care i-au lipsit de acestea?

15. Drept aceea, se cuvine a înțelege că pentru a noastră pricină ne lucrăm de păcat; pentru că de robia cea după silă ne-am izbăvit – *căci legea Duhului vieții,* zice, *m-a izbăvit pe mine de păcatul morții* (Rom. 8: 2)

16. Iar de aici, întru a noastră stăpânire, a celor ce auzim și învățăm poruncile Duhului, sau după trup să umblăm, sau după Duh (duh). Însă cu neputință este să umble după Duh cel ce a iubit lauda oamenilor și odihna trupului; și cu neputință este să umple

după trup cei ce și-au ales ca așezământ lăuntric cele viitoare mai vârtos decât cele de față.

17. Drept aceea, se cuvine nouă, celor ce mult am rătăcit, de acum să urâm lauda oamenilor și odihna trupului, prin care gândurile viclene, și nevrând noi, răsar, și din toată așezarea să zicem graiul Proorocului: *Au nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, i-am urât, și asupra vrăjmașilor Tăi m-am topit? Cu ură desăvârșită i-am urât pe ei și neprieteni mi s-au făcut mie* (Psalm 138: 21-22).

18. Pentru că, cu adevărat, *vrăjmași ai lui Dumnezeu* sunt gândurile cele viclene care [căci] opresc a se face voia Lui – de vreme ce *El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (II Tim. 2: 4) – și ne amăgesc pe noi prin împătimire și ne opresc de la mântuire.

19. Deci, atunci când pe acestea desăvârșit le vom urî, și despre toți și toate vom crede Domnului, pe tot gândul prin cea a inimii singură-cugetată nădejde după Dânsul aducându-l, atunci, precum întru-nceputul credinței prin Botez, Trupul lui Hristos S-a făcut mâncare celui credincios, tot așa în nădejdea cea de un cuget a inimii și întru lepădarea gândurilor mintea cea cu adevărat credincioasă și curată se face mâncare lui Hristos, Cel ce a zis: *Mâncare Mea este să fac voia Tatălui Meu* (Ioan 4: 34)

20. Și care este voia Tatălui? *Ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină,* după cuvântul lui Pavel, zicând aici de cea a adevărului care se află în nădejdea cea gânditoare, din lucrarea Sfântului Duh, care este *adeverire a celor nădăjduite* (Evr. 11: 1).

21. Iar cel nebotezat, care se slăvește în deșert și e necredincios, în cunoștința adevărului acestuia nu poate să vină; pentru că aceasta se dă întâi celor credincioși prin Botez în chip tainic, și locuiește în ascuns, apoi, așa, după măsura împlinirii poruncilor și a nădejdii celei de un cuget, se descoperă celor ce cred așa Domnului, Care a zis: *Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui* (Ioan 7: 38). *Iar aceasta,* zice, *o zicea pentru Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred întru Dânsul* (Ioan 7: 39).

22. Se cuvine încă a cunoaște și aceasta: călcarea de poruncă a lui Adam nu o moștenim, de vreme ce și însuși Adam nu de nevoie o avea pe dânsa, ci de voie, iar moartea cea din călcarea de poruncă, care este o înstrăinare de Dumnezeu, de nevoie o moștenim, de vreme ce și pe acela de nevoie l-a ținut, silnică fiind. Pentru că, murind omul cel dintâi, adică înstrăinându-se de Dumnezeu, nici noi nu putem viețui întru Dumnezeu, căci moartea a împărățit și peste cei ce n-au păcătuit după asemănarea greșelii lui Adam; pentru aceea a și venit Domnul, ca pe noi să ne facă vii

prin baia nașterii de-a doua și să ne împace pe noi cu Dumnezeu, care lucru l-a și făcut.

23. Trei lucruri i s-au întâmplat lui Adam, care sunt acestea: (1) asupreala după iconomie, (2) călcarea de poruncă după necredința lui și (3) moartea după dreapta judecată a lui Dumnezeu; care moarte a urmat nu asuprelii celei după iconomie, ci călcării celei din necredință. Deci noi, precum am zis, numai moartea am moștenit-o, pentru a nu putea să ne facem vii din morți, până când a venit Domnul, și pe toți credincioșii i-a făcut vii.

24. Gândirea cea dintâi o avem ca și acela [Adam], după iconomie, iar de aceasta sunt încredințați numai cei ce n-au păcătuit întru asemănarea călcării lui Adam; însă asupreala gândului, deși au avut-o de nevoie, precum acela, de vorbirea cea către dânsa și de împătimire de ea cu totul s-au lepădat.

25. Deci asupreala Satanei este arătare într-un gând a unui lucru rău, care prin împuținarea credinței află prilej de apropiere de mintea noastră. Pentru că, luând noi poruncă a nu ne îngriji de ceva și cu toată păzirea a păzi inima noastră și a căuta Împărăția Cerurilor care este înăuntrul nostru, când mintea se va depărta de inimă și de căutarea cea mai-nainte zisă, îndată dă loc [prilej] asuprelii diavolului, și așa se face pricinuitoare a înclinării spre rău.

26. Dar chiar și așa, diavolul nu are stăpânire a mișca gândurile noastre – pentru că altminteri nicidecum nu ne-ar fi crutat, și ar fi adus asupră-ne cu de-a sila toată cugetarea cea rea, și nimic bun nu ne-ar fi îngăduit a cugeta –, ci are stăpânire numai a arăta, prin gândul cel către un lucru, întâia răsărire a unui înțeles rău alipit lucrurilor de care e legat, ca așa să ispitească așezământul nostru cel dinăuntru, spre a vedea unde se pleacă: ori către sfătuirea aceluia, ori către porunca Domnului, fiindcă acestea stau una împotriva alteia.

27. Drept aceea, noi, către cele ce le iubim, îndată către lucrul cel arătat mișcăm gândurile, și cu împătimire ne îndeletnicim în cuget cu lucrul cel arătat; iar cu cele ce le urâm nu putem să zăbovim, ca unii care și însăși asupreala o urâm. Dar dacă, chiar și urându-se, ea petrece aproape – căci se întâmplă uneori și aceasta –, nu e din pricina unui așezări [sufletești] noi, ci ea se întărește dintr-un nărav mai vechi.

28. Pentru aceasta și stă în loc, rămânând fără sporire, ca un simplu gând, datorită lipsei de dulceață a inimii față de ea, oprindu-se a păși înainte spre multă gândire și patimă; și aceasta pentru că arătarea cea de o singură față a ei se urăște de cel ce ia aminte la sineși, dar și pentru că nu are fire a trage mintea cu sila spre împătimirea de multa gândire, fără numai prin singură

pătimirea cea dulce a inimii spre aceasta.

29. Însă de ne vom depărta cu desăvârșire de împătimirea cea dulce, nici arătarea cea de un gând a năravurilor nu ne mai poate vătăma pe noi și conștiința nu ne va mai osândi dinspre siguranța celor viitoare.

30. Iar cunoscând mintea deșarta împotrivire a năravului și zăbovirea lui, și mărturisind lui Dumnezeu păcatul cel vechi, îndată se prăpădește și această ispită, și iarăși mintea are stăpânire să ia aminte la inimă și cu toată păzirea prin rugăciuni a o păzi pe dânsa, căutând a intra în cele mai dinăuntru și netulburate cămări ale ei.

31. Adică, acolo unde nu sunt vânturi ale gândurilor celor viclene, cu silnicie împingând sufletul și trupul în prăpăstiile dulcii-pătimiri, așijderea nici vreo cale largă și desfătată așternută cu graiuri și cu forme ale înțelepciunii celei mirenești, care să amăgească pe cei ce urmează ei, măcar și foarte pricepuți de-ar fi. Deoarece cămările cele curate și mai dinăuntru ale sufletului și casa lui Hristos – unde El a intrat pentru noi ca Înainte-mergător prin Botez – nu primesc înăuntru mintea goală, fără ceva de-al veacului acestuia, fie binecuvântat sau irațional, fără numai pe acestea trei, care le-a zis Apostolul: *credința, nădejdea și dragostea.*

32. Iar cel iubitor de adevăr, și care voiește a se osteni cu inima, nici de năravurile cele mai dinainte nu se împinge, ci poate lua aminte la inimă și a spori tot mai înăuntru apropiindu-se de Dumnezeu, numai să nu se îngrețoșeze de ostenelile răbdării și ale luării-aminte. Însă cel ce ia aminte cu voia la împrăștierile cele gândite și la dulcețile cele trupești nu se mai poate osteni cu inima în fiecare zi, căci prin acestea se va îngrădi nu numai în cele din afară, ci și în cele dinăuntru, întru care de multe ori și cu gândul și cu fapta a petrecut.

Întrebare

33. Deci, pentru ce eu, botezat fiind, care pe Dumnezeu Îl rog, și harul Lui îl chem, și care cu toată voirea voiesc a mă izbăvi și a mă slobozi de gândurile cele viclene, cu toate acestea nu pot? Căci Domnul în Evanghelie S-a făgăduit a face izbândă celor ce strigă către El ziua și noaptea (cf. Luca 18: 8).

Răspuns

34. Domnul zice pilda nu către cei ce de voie zac în patimi, ci către cei luptați numai de năravuri. Pentru aceasta, ca unora ce sunt nedreptățiți de vrăjmași le-a făgăduit a le izbândi, iar pe ceilalți, ca unora care au lepădat porunca cea ajutătoare, îi învinuiește zicând: *De ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți cele ce vă spun?* (Luca 6: 46), pe care îi și aseamănă cu

bărbatul nebun, care își zidește casa sa pe nisipul voilor sale, și nu pe piatra poruncilor Domnului (Luca 6: 49).

35. Cunoaște, dar, cu de-amănuntul, o, omule, că Domnul privește inimile tuturor oamenilor, și celor ce urăsc întâia-cugetare [răsărire] a gândurilor celor viclene, îndată le izbândește, precum S-a făgăduit, și nu lasă mulțimea multei-cugetări ce asupră-le s-a sculat să le spurce lor și mintea, și conștiința.

36. Iar pe cei ce răsăririle cele dintâi ale gândurilor nu prin credința și nădejdea lui Dumnezeu le părăsesc, ci ca cei împătimiți de îndulcire se ispitesc a le pricepe, îi lasă ca pe niște necredincioși și neajutorați a se bate împrejur de gândurile cele ce urmează, pe care, de aceea nu le ridică [nimicește], *de vreme ce vede asupreala lor cea dintâi iubindu-se de noi, și nu urându-se din întâia lor arătare.* Iar dacă cineva nu crede celor zise, cu lucrarea cercând, să se învețe de aici adevărul.

37. Nu fi nebăgător de seamă întru negrija de gânduri, că neamăgit este Dumnezeu pentru tot gândul. Vrăjmașul are cunoștință de dreptatea legii celei duhovnicești și pentru aceasta caută numai învoirea cea gândită. Pentru că așa îl poate face pe cel robit lui, sau vinovat ostenelilor pocăinței, sau prin lepădarea de pocăință, cu cele fără de voie năpădiri ale necazurilor să-l necăjească pe el, și încă uneori și împotriva necazurilor îl face să se lupte, ca atât aici să-i înmulțească durerile, cât și întru ieșirea sufletului, [și] din pricina nerăbdării întru acestea, necredincios să-l arate.

38. Precum Dumnezeu îi împarte fiecăruia ceea ce-i potrivit, tot așa și gândurilor omenești, fie că voim, fie că nu voim.

Păcătuind, nu învinui făptuirea, ci înțelegerea, că, de nu ar fi alergat mintea înainte, nu ar fi urmat trupul.

Măsură și canon are toată înțelegerea, fiindcă tot în aceeași (osteneală) este, fie că gândește simplu [într-un fel sau altul], fie cu împătimire.

39. *Când toată răutatea din cuget de bunăvoie o vom lepăda, atunci vom putea bate război cu patimile cele după năravuri.*

40. Năravul este pomenire fără de voie a răutăților celor mai dinainte; acesta este cel care se oprește de nevoitor pentru a nu spori întru patimă, însă de biruitor se prăpădește încă de la asupreală.

41. Asupreala este o mișcare a inimii fără de idol, ca printr-o încuietoare oprindu-se de cei iscusiți. Unde sunt [și] idoli ai gândurilor, acolo se face și învoială; pentru că mișcarea fără de idol este asupreală nevinovată; și este cel ce scapă de acestea ca tăciunele din foc, și este altul care nu se întoarce până ce nu va aprinde văpaie.

42. Nu zice „nu voiesc, dar el vine”, căci, cu adevărat, deși nu lucrul, însă pricinile lui le iubești.

Cel ce se poartă de gânduri se orbește de dânsele; pe lucrări le vede, dar pricinile lor nu le poate vedea.

43. Când mintea se va face afară de grijile cele trupești, pe măsură depărtării de acestea vede vicleșugurile vrăjmașilor.

44. Este răutate stăpânind în inimă din pricina unui nărav vechi și este răutate care bate război în chip gândit prin lucrurile cele de fiecare zi. Însă de nu vom mai face voile cărnii, după Scriptură (cf. Ef. 2: 3), [năravurile] cele învistierite mai-nainte cu lesnire se vor sfârși întru Domnul.

45. Precum vițelul neiscusit, alergând spre o pășune sau alta, ajunge la un loc mărginit din amândouă părțile de prăpastie, tot așa se află și sufletul, pe care gândurile l-au scos treptat din locul său prin înșelare.

46. Atunci când mintea, îmbărbătându-se întru Domnul, va smulge sufletul întorcându-l din năravul cel vechi, atunci și inima ca de niște gealați din amândouă părțile se va munci: mintea și patima întinzând-o pe ea într-o parte sau alta.

47. Pricinile gândurilor celor fără de voie le iubim și pentru aceasta năvălesc asupră, iar pe ale [de iubim pricinile gândurilor] celor de voie, arătat este că și lucrurile lor. Dacă tot ce ni se întâmplă fără de voie în cele săvârșite de voie își are pricina, după Scriptură, nimeni nu este așa de vrăjmaș omului precum își este el însuși, de bunăvoie adică [izvodind] gândurile, iar fără de voie [asuprindu-ne] întâmplarea.

48. Trei sunt locurile cele gândite, întru care intră mintea schimbându-se întru sine: **după fire, mai presus de fire și împotriva firii.** Atunci când intră în locul cel ***după fire,*** se află pe sine pricinuitoare a gândurilor celor viclene și își mărturisește lui Dumnezeu păcatele, cunoscând pricinile patimilor. Iar când vine întru *cel **împotriva firii,*** uită de dreptatea lui Dumnezeu și se luptă cu oamenii cu pricină că ar nedreptăți-o pe ea. Iar când se aduce întru ***cel mai presus de fire,*** află roadele Sfântului Duh pe care le-a zis Apostolul: *Dragostea, bucuria, pacea* și celelalte (Gal. 5: 22).

49. Și știe că, dacă de aici înainte ar alege mai mult grijile cele trupești, nu mai poate petrece înăuntru. Iar cel ce iese din locul acela cade în păcat și întru cumplitele întâmplări ce urmează după dânsul, măcar că nu degrabă, ci la vremea cuvenită, precum știe dreptatea lui Dumnezeu.

50. Atunci când și fără de voie ne lucrăm de gândurile cele viclene, să nu învinuim pe altul, pentru că rădăcini ale gândurilor sunt răutățile cele arătate, pe care cu mâinile, cu picioarele și cu

gura le facem în toată vremea.

Nu este cu putință ca cel ce iubește pricinile patimii să nu vorbească [și] în cuget cu aceasta.

51. Pentru că cine, defăimând rușinea, se împreună cu slava deșartă? Sau cine, iubind defăimarea, se tulbură din pricina necinstirii? Sau cine, având inimă zdrobită și smerită, primește dulceață trupească? Sau cine, crezând lui Hristos în chip desăvârșit, se îngrijește și se ceartă pentru cele vremelnice?

52. Păcatele cele vechi, după chip și cu întristare pomenindu-se, depărtează pe om de nădejde și-i aduce vătămare; iar fără de întristare zugrăvindu-se, întinăciunea cea veche o pun înăuntru.

Când mintea prin lepădarea de [iubirea] sine va ține nădejdea cea de un gând, atunci vrăjmașul, cu pricina mărturisirii, pe relele cele mai-nainte făcute le zugrăvește ca pe un tablou, ca, pe patimile cele cu harul lui Dumnezeu uitate, iarăși să le ridice atunci și să le înnoiască, și în ascuns să-l arate pe om nedrept.

53. Iar atunci, de va fi luminat și urător de patimi, de nevoie se va întuneca, tulburându-se pentru cele făcute; iar de va fi încă întunecat și iubitor de dulceață, negreșit va zăbovi împreună cu ea și cu patimă va vorbi cu asuprelile, iar o pomenire ca aceasta i se va face nărav, și nicidecum mărturisire.

54. De voiești a aduce lui Dumnezeu mărturisire neosândită, nu pomeni după chip alunecările spre rău ale minții, ci rabdă vitejește primejdiile aduse de acestea; pentru că cele întristăcioase vin din pricina celor ce au apucat mai-nainte, aducând cu sine plată potrivită pentru tot păcatul.

55. Cel ce se ostenește a lua aminte la inimă, afară de reaua-pătimire și de necinstire, se amăgește cu mintea și cade în cursa și ispita diavolului.

Cel ce se luptă să biruie gândurile rele nu le va putea birui pe acestea, de nu mai întâi va strica pricinile lor, dar nici pricinile fără de gânduri. Pentru că atunci când [doar] pe una din părți o doborâm, nu după mult timp, prin cealaltă ne cuprindem de amândouă.

56. Gândurile cele fără de voie din păcatul cel de mai-nainte răsar, iar cele de voie, din voia cea de-sineși-stăpânitoare; drept aceea, cele de-a doua se află pricinuite de cele dintâi.

57. Gândurilor cele rele ce răsar fără de voie și se pun împotriva voii celei slobode, le urmează întristarea; de aceea și degrabă se pierd. Iar celor după voia slobodă, le urmează bucuria; de aceea, și anevoie izgonite se fac, cu greu izbăvindu-ne de dânsele. De voiești să nu te lucrezi de gândurile cele viclene, primește defăimarea sufletească și necazul trupesc, *și aceasta nu în parte, ci în tot locul și vremea și lucrul.*

58. Cel ce întru cele necăjicioase de bunăvoie se pedepsește, de gândurile cele fără de voie nu se stăpânește, iar cel ce nu le primește pe primele, de celelalte, și nevrând, se robește.

V. A Sfântului Diadoh

1. Unii au socotit cum că harul și păcatul, adică Duhul Adevărului și duhul înșelăciunii se ascund în minte la cei botezați. Și, pentru aceasta, zic ei cum că o Față către cele bune îndeamnă mintea, iar cealaltă îndată către cele potrivnice. Iar eu din dumnezeieștile Scripturi, încă și din însăși simțirea minții mele am înțeles că, înainte de Sfântul Botez, harul *din afară* îndeamnă sufletul către cele bune, iar Satana este încuibat întru adâncurile lui, cercând a încuia toate ieșirile cele drepte ale minții.

2. Însă din ceasul în care ne naștem a doua oară, dracul adică se scoate afară, iar harul se așază înăuntru, în însuși adâncul sufletului, adică se sălășluiește în minte. Că zice: *Toată slava fiicei Împăratului e înăuntru* (Psalm 44: 5), nearătată dracilor. Că precum de demult înșelăciunea a stăpânit sufletul, tot așa după Botez îl stăpânește pe el adevărul, și oarecum simțim dumnezeiescul dor izvorând din adâncul inimii noastre când cu fierbințeală pomenim pe Dumnezeu; iar de acum, duhurile cele viclene se încuibează în simțirile trupului nostru și saltă ca niște flăcări afumând mintea prin umejunea trupului cu gustul dulceților celor iraționale [dobitocești].

3. Astfel mintea noastră, după Apostolul, de-a pururea se îndulcește cu legile Duhului (cf. Rom. 7: 22), iar simțirile cărnii *împreună de netezimea dulceții* voiește a se bucura. De aceea, harul, prin simțirea minții lucrând în cei ce sporesc întru cunoștință, veselește trupul cu veselie negrăită, iar dracii – mai vârtos atunci când ne află pe noi împuținați [la suflet] alergând pe drumul bunei-cinstiri – prin simțirile trupului robesc sufletul, silnicește îndemnându-l pe el, ucigașii, întru cele ce nu-i sunt firești.

4. Iar aceasta Dumnezeu a slobozit-o a se face la cei botezați, ca, prin vifor și prin focul lămuririi trecând omul, să ajungă, de voiește, întru îndulcirea binelui. Că zice: *Trecut-am prin foc și prin apă, și ne-ai scos pe noi întru odihnă* (Psalm 65: 11). Încă ca să se învețe sufletul dreapta socoteală a binelui și a răului și mai smerit să se facă; pentru că, câtă vreme se curăță, multă rușine se face lui din scârnăvia gândurilor celor drăcești; încă [ne curățăm] și pentru ca, pe cele ce nu le-am păzit când viețuiam după fire, acum să le păzim luând armele dreptății întru puterea lui Dumnezeu, iar de-sineși-stăpânirea noastră să fie sub cercare.

5. Iar cum că două sunt neamurile duhurilor celor viclene, ne învață pe noi cuvântul cunoștinței; pentru că unele din ele sunt mai subțiri, iar altele mai groase: cele mai subțiri luptă cu sufletul, iar celelalte obișnuiesc să robească trupul prin oarecare mângâieri stăruitoare și necăjicioase. Pentru aceasta, dracii care războiesc sufletul și cei care războiesc trupul de-a pururea se aflǎ cu împotrivire unii față de alții, măcar că același scop au, ca să vatăme pe oameni.

6. Deci atunci când harul nu locuiește în om, ci întru adâncul inimii, precum am zis, ca niște șerpi cu adevărat se încuibează, neîngăduind sufletului să caute spre poftirea binelui. Iar când harul se ascunde în minte, dracii ca niște nori întunecoși se foiesc prin părțile inimii, închipuindu-se în patima păcatului, sau iau forma feluritor împrăștieri, ca, risipind pomenirea minții, să o smulgă pe ea din vorbirea cu harul.

7. Deci atunci când ne ardem de dracii care supără sufletul spre patimile cele sufletești – mai vârtos spre părerea de sine, care este maică a tuturor răutăților socotind stricarea tuturor în mormânt și frica judecății, vom putea rușina și alunga îngâmfarea iubirii de slavă; iar atunci când ne vor supăra dracii care se luptă cu trupul, aceeași se cade să facem, căci numai această cugetare întru pomenirea lui Dumnezeu poate strica toate lucrările duhurilor celor viclene.

8. Iar cum că prin trup luptă Satana sufletul cel împărtășit cu Sfântul Duh, Apostolul lămurit ne învață pe noi zicând: *Stați tari, încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul,* iar după puțin: *peste toate luând pavăza bunei-credințe întru care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicleanului* (Ef. 4: 44 ș.u.), arătând de aici că, afară fiind vrăjmașul, cu săgeți înfocate vine asupra sufletelor celor purtătoare de Hristos.

Cel ce nu are stăpânire asupra vrăjmașului său, negreșit săgeți asupra lui trebuie să folosească, ca, pe cel ce se luptă cu el, de departe cu săgețile să-l poată vâna și doborî.

9. Deci Satana, de vreme ce nu poate – pentru starea de față a harului – să se încuibeze ca mai-nainte în mintea celor ce se nevoiesc, se poartă, în schimb, zburând pe umezeala trupului și se încuibează pe ea, ca, prin lesnirea îndeletnicirii cu aceasta, să amăgească pe suflet. Pentru aceea se cuvine ca trupul cu măsură să-l topim, ca nu cumva, prin umezeala lui, mintea să alunece pe netezirea dulceților. Iar dacă cineva, încă trăind, ar putea să moară prin osteneli, și trupul, în chip desăvârșit, să-l facă mort prin duhul, ajunge astfel să se facă cu totul casă a Sfântului Duh, ca unul care a înviat înainte să moară. Așa a fost Fericitul Pavel și cei câți în chip desăvârșit s-au nevoit împotriva păcatului și [alții

câți încă] se [mai] nevoiesc.

10. La început, precum am zis mai sus, harul își ascunde descoperirea sa la cei botezați, așteptând hotărârea sufletului, iar după ce omul se va întoarce *cu totul* către Domnul, atunci, cu oarecare negrăită simțire, el se descoperă inimii în lucrarea sa și iarăși așteaptă mișcarea sufletului: îngăduind adică săgeților drăcești să ajungă până în adâncul simțirii lui, ca mai cu fierbinte așezare să caute pe Domnul.

11. Iar de va începe omul a spori prin păzirea poruncilor și neîncetat a chema pe Dumnezeu, atunci focul dumnezeiescului dor se va întinde și spre simțirile cele mai din afară, pârjolind cu deplină încredințare toate neghinele pământului omenesc. Ca o urmare, și năvălirile drăcești se-ndepărtează de locurile acelea, de aici înainte doar încetișor ajungând să atingă sau să înțepe partea pătimitoare a sufletului.

12. Iar când, pe toate faptele bune, ca pe o mantie le va avea nevoitorul, mai vârtos pe desăvârșita neagoniseală, atunci harul va lumina toată firea lui cu oarecare simțire mai adâncă, încălzindu-l de aici întru mai multă dragoste de Dumnezeu. De aici înainte și săgețile cele drăcești se vor stinge în afara simțirilor trupului, căci adierea Sfântului Duh, către suflări pașnice mișcând inima, săgețile dracului celui de foc purtător le stinge încă pe când sunt în văzduh.

13. Cu toate acestea, și pe cel ce a ajuns într-o măsură ca aceasta îl lasă uneori Dumnezeu în răutatea dracilor, neluminată lăsând atunci mintea lui, ca de-sineși-stăpânirea noastră să nu fie întru totul legată cu legăturile harului, și aceasta nu numai ca păcatul să se biruiască de nevoința, ci și pentru că omul este dator să sporească în iscusință duhovnicească; căci ceea ce pare desăvârșit celui ce se iscusește astfel, nedesăvârșit este față de bogăția lui Dumnezeu, Care ne povățuiește pe noi în dragostea iubirii de cinste, măcar și toată scara cea arătată lui Iacov de o va sui cineva, prin sporirea ostenelilor.

14. Atunci când cineva stă în vreme de iarnă într-un loc oarecare și privește către răsărituri la începutul zilei, părțile lui cele dinainte se încălzesc de soare, iar cele de dinapoi ale lui toate rămân neîmpărtășite de căldură, dat fiind că soarele nu este deasupra capului lui.

15. Tot așa sunt și cei ce se află întru începutul lucrării celei duhovnicești, care se încălzesc adică în parte la inimă de Sfântul Duh. Și pentru aceasta și mintea lor începe atunci a rodi cugetări duhovnicești, însă părțile ei din afară rămân cugetând după trup, pentru că încă nu toate mădularele inimii sunt întru simțire adânc[ă] luminate de sfântul har; care lucru nepricepându-l unii, au

socotit cum că harul și păcatul, adică Duhul adevărului și duhul înșelăciunii, se ascund împreună în mintea nevoitorilor.

16. Astfel, așa, întru aceeași clipeală se întâmplă a gândi sufletul și bune și rele, precum omul dat mai-nainte ca pildă, care întru aceeași vreme simte și ger, și căldură. Căci dacă mintea noastră a alunecat în chipul îndoit al cunoștinței, atunci de nevoie, măcar deși nu voiește, întru aceeași vreme izvodind și gânduri bune și rele, precum se întâmplă mai ales la cei ce se apropie de subțirătatea dreptei-socoteli. Că, deși fără-ncetare se sârguiește a înțelege binele, îndată [fără de voie] își aduce aminte și de rău, aceasta din pricină că, pentru neascultarea lui Adam, aducerea-aminte a omului s-a sfâșiat într-o înțelegere îndoită.

17. Deci, dacă cu râvnă fierbinte vom începe să împlinim poruncile lui Dumnezeu, atunci, printr-o simțire adâncă, harul va lumina toate simțirile noastre, iar de aici aducerile-aminte de tot le va arde, iar pe inima noastră întru oarecare pace a iubirii în chip desăvârșit îndulcind-o, ne gătește pe noi a nu mai cugeta cele trupești, ci numai cele duhovnicești; și aceasta se întâmplă foarte des celor ce se apropie de desăvârșire, care neîncetat pomenirea Domnului Iisus o au în inimă.

VI. A Sfântului Cassian

1. Zis-a Avva Moise: „Cu neputință este ca mintea să nu fie nicidecum supărată de cugetări urâte, iar a ale primi și a cugeta într-însele sau a le lepăda este cu putință numai celui ce se stăpânește pe sineși; pentru că, precum nu este în puterea noastră a nu veni ele, tot așa întru puterea noastră stă a le goni pe ele, iar îndreptarea cugetului nostru ține de sârguință, așezarea și hotărârea noastră.

2. Căci atunci când cugetăm des la Legea lui Dumnezeu, și în Psalmi și în cântări ne îndeletnicim, și în posturi și în privegheri zăbovim, și pomenim întins de cele viitoare, de Împărăția Cerurilor, de Gheena focului și de toate lucrările lui Dumnezeu, gândurile viclene se împuținează și loc nu află.

3. Iar când în griji lumești și în lucruri trupești ne îndeletnicim, și la vorbiri deșarte și zadarnice ne dăm, se înmulțesc întru noi gândurile cele rele. Este ca în pricina morii ce se învârtește de apă, căreia-i este cu neputință să se oprească din rotire, dar însă întru stăpânirea celui ce are moara stă a măcina ori grâu, ori neghină; tot așa mintea noastră, de-a pururea mișcătoare fiind, deși nu se poate opri din gânduri, în puterea noastră însă stă a-i da ei cugetare duhovnicească ori lucrare trupească.

4. Așijderea ne învață și Cântătorul de Psalmi zicând: *Fericit bărbatul al cărui ajutor este de la Tine, suișuri în inima sa a pus* (Psalm 103: 6). Iată că și prin Prorocul ne învățăm că în a noastră stăpânire stă a voi noi suișuri, adică cugetări înalte, care aduc mintea aproape de Dumnezeu, ori pogorâșuri, adică a pune în inimă pomeniri trupești și pământești.

5. Că, dacă n-ar fi fost aceasta, nu s-ar fi cerut cu dreptate seamă în Ziua Judecății și niciun om n-ar fi putut scăpa de păcat, iar dracii ar fi putut ca, precum vâră gânduri, așa să ne și silească a săvârși noi pe cele vârâte.

6. Însă s-a dovedit cum că niciun om nu se poate stăpâni cumva de diavolul, de nu-și va da el voirea sa în stăpânirea aceluia, precum zice și Ecclesiastul: *Nu se face degrabă pricire la cei ce fac răul* (8: 11). Zice încă și Apostolul Iacov: *Stați împotriva diavolului și va fugi de la voi* (Iac. 4: 7).

VII. A Sfântului Maxim

1. Dracii dau război ori prin lucruri, ori prin înțelegerile cele pătimașe legate de lucruri: prin *lucruri,* adică celor ce se îndeletnicesc cu acestea, iar prin *înțelegeri,* celor ce sunt depărtați de lucruri.

2. Pe cât mai lesnicios este a păcătui cu gândul decât cu lucrurile, pe atât este mai greu și războiul cel prin gânduri decât cel prin lucruri.

3. Prin acestea trei primește mintea înțelegerile cele pătimașe: prin *simțiri,* prin *temperament* și prin *pomenire.*

4. Prin *simțiri* adică, atunci când se pun înaintea ei sau o lovesc lucrurile către care ne avem [îndreptate] patimile și care o mișcă pe dânsa către gândurile cele pătimașe.

5. Iar prin *temperament,* când prin hrănirea cea neînfrânată, sau din lucrarea dracilor, sau dintr-o boală primenindu-se temperamentul trupului, o mișcă iarăși către gânduri pătimașe, sau împotriva Proniei.

6. Iar prin *pomenire,* când mintea poartă pomenirea către înțelegerile corespunzătoare lucrurilor spre care se împătimește, așijderea mișcând-o pe dânsa către gânduri pătimașe.

7. Acestea patru, zic unii, că prefac temperamentul trupului și dau minții gânduri printr-însul, ori pătimașe, ori nepătimașe: îngerii, dracii, aerul și hrana. Î*ngerii* îl prefac prin cuvânt [în chip rațional], iar *dracii* prin atingere, *aerul* prin schimbări [în metabolism], iar *hrana* prin felurile bucatelor și ale băuturilor, prin prisosul și puținătatea lor.

8. Afară de acestea, mai sunt prefacerile ce i se întâmplă lui

[temperamentului] prin *amintire,* prin *auzire* și prin *vedere,* când adică sufletul pătimește întâi din lucrurile făcătoare de întristare sau de bucurie ce i se întâmplă lui; iar dintr-acestea pătimind mai întâi sufletul, schimbă temperamentul trupului. Însă temperamentul se preface din cele pomenite mai-nainte, de unde și dă minții gânduri.

9. Unele gânduri sunt simple, iar altele compuse. *Simple* sunt cele fără patimă, iar *compuse,* cele alcătuite din patimă și o noimă anume. Acestea fiind așa, se poate vedea cum multe din cele simple urmează celor compuse, când încep să se miște către păcătuirea cu cugetul.

10. Să luăm ca pildă aurul: dacă s-a suit cuiva în pomenire gând pătimaș despre aur, s-a și pornit în cuget spre a fura și a săvârși în minte păcatul; iar pomenirii aurului i-a urmat și pomenirea pungii, a lădiței, a uneltelor și a celorlalte.

11. Pomenirea aurului era deci compusă, pentru că avea patimă, iar a pungii, a lădiței și a celorlalte era simplă, căci mintea nu avea patimă către acelea. Așijderea se întâmplă și întru tot gândul, fie pentru slava deșartă, fie pentru femeie și celelalte. Pentru că, precum a dovedit cuvântul mai sus, nu toate gândurile care urmează gândului celui pătimaș sunt cu patimă. Deci, dintru aceasta, putem cunoaște care sunt cele simple și care sunt cele pătimașe.

12. Deci, de voiești să biruiești gândurile nevoiește-te pentru [izbăvirea de] patimi și, așa, cu lesnire le vei izgoni pe dânsele din minte. Adică, pentru *curvie,* postește, priveghează, ostenește-te, depărtează-te de lume; iar pentru *mânie* și *întristare,* disprețuiește slava și nu te tulbura pentru necinste și lucrurile cele materialnice; iar pentru *pomenirea de rău,* roagă-te pentru cel ce te-a întristat, și te izbăvești.

13. Mare lucru este a nu pătimi către lucruri, dar mult mai mare decât aceasta este a rămâne fără patimă către înțelegerile acestora.

14. Tot războiul călugărului către draci stă în a deosebi patimile de înțelegeri, pentru că altfel nu poate vedea lucrurile fără patimă. Una este *lucrul,* alta este *înțelegerea* și alta este *patima. Lucrul,* adică, poate fi: bărbat, femeie, aur și celelalte. *Înțelegerea* – simpla pomenire a unui lucru din cele zise înainte. Iar *patima* – alcătuire din gând pătimaș și înțelegere. Deci să deosebim patima de înțelegere, iar gândul va rămâne simplu, și le putem deosebi, de vom voi, prin dragoste duhovnicească și prin înfrânare.

15. Virtuțile deosebesc mintea de patimi, iar rugăciunea cea curată o așază în jurul lui Dumnezeu. Dacă, îndeletnicindu-ne întru

Dumnezeu pentru multă vreme, vom purta de grijă pentru partea cea pătimitoare [pasională] a sufletului, nu ne vom mai scăpăta spre asuprelile gândurilor, iar pricinile acestora mai cu deamănuntul înțelegându-le și tăindu-le, mai străvăzători întru vedere ne vom face, încât se va împlini întru noi ceea ce s-a zis: *Și a privit ochiul meu întru vrăjmașii mei și întru cei vicleni ce se scoală asupra mea va auzi urechea mea* (Psalm 92: 11).

16. Când vezi mintea cu bună-cinstire și cu dreptate petrecând întru înțelegerile lumii, cunoaște de aici că și trupul tău curat și fără păcat va petrece; iar când vezi mintea ta îndeletnicindu-se cu gândul întru păcate și nu o oprești, cunoaște că și trupul întru aceleași va cădea.

17. Precum și trupul are drept lume a sa *lucrurile,* tot așa și mintea are drept lume *înțelegerile.*

18. Și precum trupul curvește cu trupul femeii, tot așa și mintea curvește cu înțelegerea femeii prin chipul trupului său; pentru că pe chipul trupului său îl vede amestecându-se în cugetare cu chipul trupului femeii.

19. Așijderea, și împotriva chipului celui ce l-a întristat, îi răsplătește în cugetare prin chipul trupului său, și întru alte păcate asemenea: căci cele ce le face trupul cu lucrarea în lumea lucrurilor, aceleași le face și mintea în lumea înțelegerilor.

20. Unii dintre cei ce se nevoiesc izgonesc de la ei numai gândurile cele pătimașe, alții însă taie și înseși patimile. Și le izgonesc aceia prin cântarea de psalmi, prin rugăciune, prin înălțarea la cer a minții sau prin altă oarecare dezlipire de lucruri și de loc; iar patimile le taie defăimând lucrurile pe care acestea le nutresc și prin care se fac lucrătoare.

VIII. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul zicând: „De mă va asupri pe mine gând pătimaș, prin ce sunt dator a-l izgoni pe el de la mine? Prin grăire-împotrivă sau prin certare și prin mâniere asupra lui? Sau prin a alerga la Dumnezeu și a arunca neputerea mea înaintea Lui?”

2. Răspuns-a Bătrânul: „Frate, patimile sunt necazuri, și Domnul nu le-a depărtat de noi, ci a zis: *Cheamă-Mă în ziua necazului, și te voi scoate, și mă vei proslăvi* (Psalm 49: 15). Deci nu este cu putință a birui vreo patimă într-alt chip, fără numai prin chemarea numelui lui Dumnezeu. Iar a grăi-împotrivă nu este al oricărui om, ci a celor puternici după Dumnezeu, cărora li se supun dracii.

3. Pentru că, dacă cineva din cei neputernici va grăi

împotrivă, îl batjocoresc pe el dracii ca pe unul ce este sub dânșii și le grăiește lor împotrivă. Așijderea și a-i certa pe ei este lucru al celor mari și a celor ce au stăpânire [asupra lor].

4. Că pe care dintre Sfinți îl afli certând pe diavolul, precum Sfântul Arhanghel Mihail, care pentru aceasta avea stăpânire (cf. Iuda 9)? Deci al nostru, al neputincioșilor, nu ne este decât a alerga prin rugăciune la numele lui Iisus, pentru că *patimile sunt draci,* după Scriptură, și cu numele Lui ies din noi (cf. Matei 16: 21; Fapte 8: 7; 16: 18)”.

5. Întrebat-a iarăși fratele: „Părinte, de dimineața și până după prânz sufăr de gânduri, și nu știu de unde vine aceasta. Și cum poate dracul, față de femeie sau altceva, să zugrăvească în inima mea și deodată, cu gândul și fața, punând-o înainte, fără despărțire? Și ce să fac ca să mă izbăvesc?”

6. Răspuns-a Bătrânul: „Frate, când cineva este deșert și fără lucru, se îndeletnicește cu gândurile ce vin la dânsul, iar de lucrează, nu se îndeletnicește cu primirea lor, neavând vreme pentru aceasta. Scoală, dar, de dimineață și apucă moara ta și macină grâul tău spre mâncare de pâine; iar de va apuca vrăjmașul tău și-ți va pune înainte neghine în loc de grâu [nu] le vei [putea] măcina [decât] pe acelea.

7. Cât despre fețele cele zugrăvite, frate, ia aminte la zugravii care zugrăvesc cu culori pe scânduri, căci chipurile zugrăvite de ei se ivesc odată cu culorile, iar odată zugrăvite, se fac una cu lemnul și nu mai primesc vreun alt chip sau culoare. Deci și tu, ca să te izbăvești, trebuie să apuci mai-nainte și să-ți zugrăvești scândura ta.

8. Deci să ne silim a face ceea ce ne stă în putere și Dumnezeu ne va ajuta nouă. Deci, când năvălesc gândurile, aleargă degrabă către Iisus și, așa, te odihnești”.

9. Zis-a fratele: „Iar pentru aducerile-aminte ale celor ce le-am făcut, grăit sau auzit, ce să fac, că mă supăr de dânsele? Spune-mi încă și cum poate păzi cineva inima sa? Și în ce chip se face războiul de la vrăjmaș? Și oare trebuie să grăim împotriva celui ce ne luptă?”

10. Răspuns-a lui Bătrânul: „Aducerile-aminte nu le poate tăia nimeni, fără numai rugăciunea cu smerenie, cu osteneală și cu lacrimi; iar a păzi cineva inima înseamnă a avea mintea trează și curată atunci când este luptat, adică neprimitoare. Iar de va vedea vrăjmașul negrijă, se silește a aduce război.

11. Iar tu, dacă voiești să știi de este vrăjmaș sau prieten, pune rugăciune și-l întreabă «al nostru ești sau din cei potrivnici?», și-ți va răspunde ție adevărul. Căci vânzarea și predarea se face din negrijă sau lenevie. Deci să nu-i grăiești-

împotrivă – că aceasta o voiesc și ei, și astfel nu vor înceta din războire, ci aleargă la Dumnezeu împotriva lor, aruncând neputerea ta înaintea Lui, și El nu numai că poate să-i îndepărteze, ci și să-i lase deșerți, fără a mai putea lucra.

IX. A Sfântului Efrem

1. Frate, ostrovul fiind în mijlocul mării, au doară, poate opri valurile, ca să nu izbească în el? Nu, ci numai a ține piept valurilor și a le face întoarse. Tot așa și noi, nu putem alunga gândurile de la noi pentru totdeauna, mai vârtos că suntem și pătimași; însă a le înfrânge și a le opri intrarea lor la noi putem, iar de le vom lăsa pe ele să intre înăuntru, apoi acelea, pășune aflând, surpă sufletul puțin câte puțin.

X. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „Gândurile cele viclene sunt asemenea muștelor care intră în casă, pe care, de le-ar omorî cineva atunci când intră din parte, una câte una, nu se va osteni mult, iar de le va lăsa să umple casa, multă osteneală îi trebuie până să le omoare și să le scoată, și poate chiar, dacă se și trândăvește, să-și lase casa pustie”.

2. Avva Ghelasie, supărat fiind de multe ori de gând ca să se ducă în pustie, a zis într-o zi ucenicului său: „Frate, în săptămâna aceasta să-mi suferi orice voie fac, și să nu-mi zici nimic”. Și, luând toiagul său de finic, a început să umble prin ograda chiliei; și, ostenind, a șezut puțin și, sculându-se, iarăși umbla.

3. Iar făcându-se seară, a zis gândului: „Cel ce umblă în pustie pâine nu mănâncă, dar tu, după neputința ta, mănâncă verdețuri crude”. Și, făcând așa, a zis iarăși gândului său: „Cel ce este în pustie nu doarme sub acoperăminte, ci sub cer, deci fă și tu așa”. Și, plecându-se pe sineși, a dormit în ogradă.

4. Și, făcând așa trei zile și trei nopți, a ostenit și, nemaiputând, a certat gândul ce-l supăra. Și se mustra pe sineși zicând: „Dacă nu poți face lucrurile pustiei, șezi în chilia ta, cu răbdare plângând păcatele tale, și nu te mai amăgi umblând din loc în loc, că pretutindenea vede Dumnezeu lucrurile oamenilor și, de la fiecare, lucrul [cel de săvârșit] după putere îl cere”.

5. Pe un frate oarecare îl lupta gândul, zicându-i: „Trebuie să te duci și să cercetezi pe Bătrânul cutare”. Iar el amâna în fiecare zi zicând: „Mâine mă voi duce”. Și așa *trei ani* s-a luptat cu gândul.

6. Iar mai pe urmă a zis către sineși: „Hotărăște cum că, iată, te-ai dus la Bătrân și zi de ca și cum ai zice Bătrânului: „Cum te

afli Avva? Ești sănătos? De multă vreme voiam să văd pe sfinția ta”. Apoi a răspuns ca din partea Bătrânului: „Bine ai venit, frate, iartă-mă că te-ai ostenit pentru mine, Domnul să-ți dea plată”. Și, punând ligheanul, s-a spălat și, făcând fiertură, a mâncat destul și a băut și s-a depărtat războiul de la dânsul.

7. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Ce să fac, că mă înconjoară gândurile cu pricină ca să merg la Bătrâni?” Iar Bătrânul i-a răspuns lui: „De vei vedea gândurile tale vrând să te scoată din chilie din pricina strâmtorării, fă-ți ție mângâiere în chilia ta și să nu voiești să ieși; iar dacă pentru folosul sufletului vrei să te duci, cearcă gândul tău și apoi ieși.

8. Că am auzit despre un Bătrân cum că, atunci când îl supărau pe el gândurile ca să meargă la cineva, se scula, își lua cojocul său și ieșea să înconjoare chilia sa, apoi intra și-și făcea mângâiere de străin și se odihnea de sila gândurilor.

9. Avva Olimpie, cel de la chilii, a fost luptat de curvie, și-i zicea lui gândul „du-te de ia femeie”. Iar el, sculându-se, a luat lut și a plăsmuit dintr-însul chip de om, adică o femeie, și a zis către sineși: „Iată femeia ta, deci trebuință îți este ție de acum ca să lucrezi mult spre a o odihni pe dânsa”. Și lucra ostenindu-se foarte.

10. Și, după puține zile, iarăși adunând lut, și-a alcătuit luiși fiică și a zis gândului: „A născut femeia ta, și acum trebuie să lucrezi mai mult, ca să hrănești pe fiica ta și să o îmbraci”, și încă se întindea pe sineși la lucru și se topea.

11. Iar după ce i s-a sfârșit toată puterea, i-a zis lui gândul: „Nu mai poți”. Și el a răspuns: *„Dacă nu poți suferi osteneală, nici femeie să nu cauți”.* Și, văzând Dumnezeu truda lui, a ridicat războiul de la dânsul și s-a odihnit.

PRICINA A ȘAPTEA

Că moarte este credinciosului risipirea minții și uitarea; iar cea de-a pururea pomenire a lui Dumnezeu și vedere a Sa, i se face lui viață și pierdere a toată răutatea.

I. A lui Palladie

1. Era un nevoitor oarecare în Thebaida pe nume Dioclit, iscusit în gramatică, iar mai pe urmă s-a dat pe sineși la filosofie, însă dumnezeiescul har l-a tras cu vremea la filosofia cea cerească. Ajungând la vârsta de douăzeci și opt de ani, s-a lepădat de lume și a petrecut într-o peșteră vreme de treizeci și opt de ani.

2. Fericitul acesta ne zicea așa: „Mintea, dacă se depărtează de la vederea lui Dumnezeu, sau drăcească se face, sau

dobitocească”.

3. Și noi, mult întrebându-l să ne spună felul, el ne răspundea zicându-ne: „Că mintea, depărtându-se de vederea lui Dumnezeu, de nevoie va urma *ori* părții celei poftitoare, și astfel va cădea în dracul care aduce dobitoceasca neastâmpărare, *ori* se va stăpâni de mânie, de unde se nasc pornirile neastâmpărării celei drăcești”.

4. Iar eu, grăindu-i împotrivă, i-am zis: „Cum poate mintea să fie în chip necurmat cu Dumnezeu?” Iar el zicea așa: „În orice înțelegere sau lucru ar fi sufletul ce a aflat gând dumnezeiesc și lege bine-cinstitoare, după Dumnezeu este”.

II. Din viața Cuviosului Efrem

1. Cuviosul Efrem a mers odinioară în cetatea Edessa și a rămas puțin într-însa, iar o femeie curvă ce locuia în vecinătatea lui se făcu unealtă de răutate a vicleanului și printr-însa, precum prin șarpe mai-nainte, a năvălit la acest drept.

2. Se întâmpla ca dumnezeiescul Efrem să fiarbă ceva de mâncare, în care vreme femeia a deschis fereastra din peretele din mijloc și s-a plecat pe aceasta în chip nerușinat și, fără sfială privind spre Cuviosul, a zis: „Binecuvântează, Avva”. Iar el, după cuviinciosul lui grai și chip, a zis: „Domnul să te binecuvânteze!” Iar ea iarăși cu înfierbântare și râs batjocoritor a zis: „Dar ce-ți lipsește la mâncare?” Iar el a zis: „Trei pietre și puțin lut, ca să se astupe acea fereastră”.

3. Iar ea, întru nimic slăbind din obrăznicie, a zis: „Oare pentru că am apucat de te-am numit cu cinste, aceasta te-a umplut de fudulie? Eu voiesc, zice, a mă culca cu tine, și tu deodată mă deznădăjduiești?” Către acestea, pe cât ea de graiuri satanicești, pe atât el mai vârtos de cuvinte duhovnicești plin era, de cele ce adică i se cădea lui a zice, și aceleia a auzi. Și i-a zis ei: „Dacă voiești să ne culcăm amândoi, unde-ți voi zice ție, acolo să ne culcăm”.

4. Iar după ce a apucat ea cuvântul întrebând de locul în care să se facă acel lucru, el a zis: „În niciun alt loc nu mă voi împreuna cu tine, fără numai în mijlocul cetății”. Iar ea a zis: „Dar nu ne va fi sfială și rușine prea mare de oamenii care ne vor vedea, așa zăcând noi în mijlocul cetății?” Astfel prinsă s-a făcut femeia ce voia să prindă pe sufletul cel nepătimaș, căci ea nu putea ști ceea ce zice înțelepciunea lui Sirah: *Ochii Celui Preaînalt, de zece mii de ori de ori sunt mai luminoși decât soarele, care văd toate căile oamenilor* (Sirah 23: 27).

5. Și îndată pricină de grăire apucând viteazul, a zis ei: „Deci, dacă ochii oamenilor i-ai socotit a fi îndestulați a rușina sufletul și

de la fapta cea rea a-l trage, au nu ne vom rușina și ne vom sfii mai mult de ochii lui Dumnezeu, care văd toate câte se fac întru ascuns și întru arătare, și de la lucrul rău ne vom depărta? Care lucru, oare, nu de-a pururea ridică [ca un] pârâș conștiința noastră cea aspru-mustrătoare, și chinuri ne învistierește acolo [în iad], care nicicând nu au sfârșit?”

6. Acestea din destul au fost a pleca pe curvă nu numai de la a se depărta de pofta cea rea față de dânsul, ci și pentru a se pocăi de răutățile ei cele mai dinainte. Că, îndată venind ea și la pământ căzând, și de sfintele lui picioare atingându-se, cerea iertare pentru pofta ei cea dobitocească și pornirea cea neastâmpărată și, ca să nu greșească ea din calea ce duce spre mântuire, aducând curată pocăință, îl ruga să-l aibă pe el povățuitor și dascăl.

7. Iar el îndată s-a plecat – căci cum n-ar fi voit el, Efrem, să slujească cu osârdie unor cereri ca aceasta? Și a sfătuit-o cele cuviincioase, poruncindu-i prea cu tărie a nu mai umbla iarăși *în poftele cele rele ale inimii,* după dumnezeiescul Ieremia, (Ier. 3: 17) nici a mai fi fără grijă de căile ei. Apoi, într-o mănăstire de călugărițe a băgat-o, spre a îngriji de fapta bună.

8. Și, pe scurt, ceea ce voia să-l împiedice pe acela din calea cea dreaptă, el mai vârtos (pe ea) din drumul cel rău a întors-o, rod al dreptății având întoarcerea ei.

III. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „Acestea caută Dumnezeu la om: mintea, cuvântul și fapta”.

2. Zis-a oarecine din Părinți: „Nu e bine să rămână omul înăuntrul său fără lucrare. Dacă mintea lui se va îndeletnici în lucrarea lui Dumnezeu, o dată va merge vrăjmașul său la dânsul, dar nu va afla loc ca să petreacă. Însă, de se va stăpâni cumva de robia vrăjmașului, Duhul lui Dumnezeu va merge adeseori la dânsul, dar pentru că noi nu-I facem loc, din pricina răutății noastre, El Se depărtează”.

3. Călătorea odată Avva Daniil cu Avva Amoi, și a zis Avva Amoi: „Când să ne așezăm și noi în chilie, Părinte?” Și a răspuns Avva Daniil: „Dar cine ia pe Domnul acum de la noi? Dumnezeu este și în chilie, și afară iarăși este Dumnezeu”.

4. Zis-a Avva Theona: „Pentru că nu îndeletnicim mintea noastră cu vederea spre Dumnezeu, pentru aceea ne robim de patimile cele trupești”.

5. Un frate a rugat pe Avva Arsenie să audă cuvânt de folos de la dânsul, și i-a zis lui Bătrânul: „Pe cât poți, nevoiește-te, ca lucrarea ta cea dinăuntru să fie după Dumnezeu, și vei birui

patimile din afară”.

6. Zis-a Avva Iperehie: „Viața monahului, după urmarea îngerului să fie, arzând tot păcatul”.

7. Zis-a un Bătrân: „Precum nimeni nu-i poate face nedreptate celui ce stă aproape de împăratul, tot așa nici Satana nu poate să ne facă nouă ceva, dacă sufletul nostru va fi aproape de Dumnezeu, că zice: *Apropiați-vă de Mine, și Eu Mă voi apropia de voi* (Iac. 4: 8). Dar, de vreme ce adeseori ne risipim cu mintea, cu lesnire răpește vrăjmașul sufletul în patimi de necinste”.

8. Ziceau Bătrânii că trei sunt puterile Satanei care merg înaintea a tot păcatul: uitarea, lenevirea și pofta; căci, atunci când va veni uitarea, naște lenevirea, iar lenevirea, pe poftă. Pentru că cel ce nu vine întru uitare nu se lenevește și nu vine întru poftire, iar cel ce nu poftește nu cade niciodată, cu harul lui Hristos.

9. Zicea oarecine dintre Bătrâni: „Când vor acoperi ochii boului, atunci învârtește la moară, iar de nu-i vor acoperi, se împotrivește. Tot așa și dracul, de va apuca și va acoperi ochii omului, în tot păcatul îl smerește pe el, iar de se vor lumina ochii lui, cu lesnire poate scăpa de măiestriile vrăjmașului”.

10. Zis-a un Bătrân: „Scris este: *Dreptul ca finicul va înflori* (Psalm 91: 13), iar cuvântul înseamnă ce este drept și cuviincios din faptele cele înalte: că a finicului una este inima, având toată lucrarea lui, iar aceasta și la oamenii cei drepți este a o afla, că una este inima lor și simplă, numai către Dumnezeu privind; este încă și strălucitoare, având lumina cea din credință, și toată lucrarea sfinților în inima lor este, iar ascuțimea ghimpilor înseamnă împotrivirea drepților față de diavolul”.

11. De se va semăna necurăție sau rușine în inima ta, șezând în chilia ta, vezi cum te împotrivești sufletului tău, ca nu cândva să te stăpânească. Sârguiește-te a pomeni pe Dumnezeu, și ia aminte la tine, că, cele ce gândești în inima ta, descoperite sunt înaintea lui Dumnezeu, și zi sufletului tău: „Dacă te temi de păcătoșii cei asemenea ție, ca să nu vadă păcatele tale, cu atât mai vârtos de Dumnezeu, Care ia aminte la toate”, și din sfatul acesta se descoperă sufletului frica lui Dumnezeu.

12. Și de va petrece după Dânsul, nemișcat rămâne spre patimi, precum este scris: *Cei ce nădăjduiesc spre Domnul, ca muntele Sionului, nu se va clătina în veac cel ce locuiește în Ierusalim* (Psalm 124: 1). Încă și la tot lucrul pe care-l faci, să ai în vedere că Dumnezeu te vede în tot gândul tău, și nu vei păcătui niciodinioară, pentru că, pe cele ce te rușinezi a le face înaintea oamenilor, cum înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor nu te rușinezi a le face?

13. Deci ia aminte, frate, la sufletul tău în tot ceasul, nimic să

nu facă din cele ce nu sunt după fire, fiindcă este schimbător după fire; și se aseamănă sufletul cu fierul, care, de nu este îngrijit, ruginește, iar de se va înfoca, se curăță și, câtă vreme este în foc, este asemenea focului, și nimeni nu-l poate ține, căci foc este.

14. Astfel este și sufletul: câtă vreme este întru Dumnezeu și se îndeletnicește întru El, foc se face și arde pe toți vrăjmașii lui, pe cei ce l-au făcut pe el a rugini în vremea negrijirii, și, curățându-se de iznoavă precum fierul, nu se mai îndulcește cu ceva din cele ale lumii, ci se odihnește întru firea sa de care s-a învrednicit mai-nainte, iar de va părăsi firea, moare.

15. Tot așa și viețuitoarele cele de pe uscat, fiindcă sunt din ființa pământului, de se vor cufunda în apă, mor; la fel și peștii, de se vor trage la uscat, mor, căci sunt din ființa apei. Tot astfel și păsările, în văzduh fiind, se odihnesc, iar de vor veni pe pământ, se tem ca nu cumva să se fie vânate.

16. Întocmai este și sufletul cel desăvârșit, care a lepădat cele afară de fire și a venit întru cea după fire: atât cât petrece întru a sa fire, trăiește și se odihnește, iar de-și va părăsi firea, îndată moare.

17. Cei ce au ajuns într-o măsură ca aceasta văd lumea ca pe o temniță și nu vor să se amestece cu dânsa, ca să nu moară, ba și de vor voi s-o iubească, nu mai pot, căci le aduce aminte de amărăciunea pe care o aveau în lume înainte de a petrece cu Dumnezeu; și apoi în chip firesc o urăsc pe dânsa și se întorc, și pururea voiesc a se împărtăși fără despărțire din dulceața odihnei, de care se îndulcesc petrecând cu Dumnezeu.

18. Deci ia aminte de sineți, frate, ca nu cumva ceva dintr-ale pierzării să te depărteze pe tine de dragostea lui Dumnezeu, adică aur, argint, casă, îndulcire, dispreț, ocară, defăimare a cuiva, rea-pătimire sau orice otravă a balaurului celui ce suflă în inimile noastre.

19. Deci, de te luptă vrăjmașul printr-una din acestea, grăbește a privi la șarpele de aramă cel pus pe lemn, care va stinge răutatea balaurului. Că scris este: *Și a făcut Moise șarpe de aramă, precum i-a poruncit lui Dumnezeu, și l-a pus pe el în vârful muntelui, ca tot cel mușcat de șarpe să se uite la dânsul și să se tămăduiască* (Num. 21: 8-9).

20. Iar acel șarpe de aramă s-a făcut închipuire a Domnului nostru Iisus Hristos; căci, de vreme ce omul ascultă de vrăjmașul, vrăjmaș se face și el lui Dumnezeu, precum Adam, iar Domnul nostru Iisus, întrupându-Se pentru noi, *S-a făcut deopotrivă cu noi asemenea, afară de păcat* (cf. Evr. 4: 15), și pentru aceasta avea șarpele de aramă închipuirea Lui.

21. S-a asemănat cu șarpele, căci asemenea a fost cel ce se

făcuse vrăjmaș lui Dumnezeu, însă nu cu cel ce are otravă, ci cu cel de aramă, căci gând viclean nu avea, nici răutate, nici nu se încolăcea, nici nu șuiera, nici suflarea vrăjmașului nu avea, *pentru că păcat n-a făcut* (Is. 53: 9), nici vicleșug nu s-a aflat în gura Lui.

22. Deci această închipuire a împlinit-o Mântuitorul nostru, până a stins veninul pe care l-a mâncat Adam din gura balaurului, de unde firea cea făcută să vieze în chip firesc s-a întors întru cele împotriva firii.

23. Așadar, dacă balaurul va semăna veninul său întru noi, să ne grăbim a privi la Cel spânzurat pe Cruce, Care, atâtea pătimind pentru noi, răbda – neschimbându-Se sau mâhnindu-Se – pe cei ce-I făceau Lui rău, ca să-L omoare; fără a răspunde vreun cuvânt aspru, petrecea nemișcat, ca șarpele de aramă.

24. Deci, de vom lua aminte la el, ne vom tămădui de mușcăturile șerpilor celor ascunși. Și cum să luăm aminte? Crezând adică că puternic este. Deoarece, către cei mușcați de șerpi în pustie, nu șarpele cel de aramă venea să-i tămăduiască pe ei, ci cel mușcat de șarpe venea cu credință și se uita la el, și așa se făcea sănătos.

25. Mulți au fost mușcați de șerpi și din pricina lor au murit, căci n-au crezut în cuvântul lui Dumnezeu, precum a zis Apostolul: *Să nu ispitim precum au ispitit aceia, și au pierit mușcați de șerpi* (I Cr. 10: 9), căci puterea și ajutorul este de la Cel ce a zis că, *precum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe și Fiul omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică* (Ioan 3: 14).

26. Zis-a același: „Omul, încredințat fiind că nu este după Dumnezeu, nu are frica lui Dumnezeu. Deci ia aminte de sineți, frate, cu de-amănuntul, ca totdeauna înaintea lui Dumnezeu nimic să nu faci, afară de voia Lui, și, chiar și ceva mic de voiești să faci – fie că mănânci, dormi sau orice alt lucru pe care-l faci –, să cerci întâi de place lui Dumnezeu, Celui ce vede inima ta, și să mărturisești Lui pricina lucrului, și atunci să faci ceea ce se cade înaintea lui Dumnezeu, și, așa, întru toate lucrurile și cuvintele tale mărturisește-te lui Dumnezeu, ca multă prietenie (așezare) și îndrăzneală să ai către Dânsul”.

27. Zis-a iarăși: „Amar nouă că înaintea oamenilor ne rușinăm a păcătui, iar înaintea Ochilor celor ce văd cele ascunse păgânătățim și, păcătuind, nu ne cutremurăm, nici nu ne temem”.

28. Zis-a un Bătrân: „Dormind tu și sculându-te sau altceva făcând, de vei avea pe Dumnezeu înaintea ochilor tăi, întru nimic nu va putea vrăjmașul să te înfricoșeze, pentru că, odată ce gândul acesta petrece întru tine, petrece întru tine și puterea lui Dumnezeu”.

29. Zis-a un Bătrân: „Două uitări sunt, și una se împotrivește celeilalte: cel ce a ajuns să-și uite de pâinea sa, pentru glasul suspinului său, acela nu se stăpânește de uitarea vrăjmașului”.

30. Un frate a întrebat pe Avva Kronie zicând: „Ce să-i fac, Părinte, uitării care robește mintea mea, care așa mă ține în nesimțire, până ce mă aduce la păcat?”

31. Răspuns-a Bătrânul: „Când au luat cei de alt neam chivotul, din pricina faptei celei rele a fiilor lui Israil, l-au dus pe el în casa lui Dagon, dumnezeul lor, iar atunci Dagon a căzut cu fața în jos și s-a zdrobit”.

32. Zis-a fratele: „Ce înseamnă graiul acesta?” Zis-a Bătrânul: „Aceasta: de vor ajunge dracii să robească mintea omului prin pricina acestuia, îl târăsc pe el înaintea patimii celei văzute. Iar atunci, dacă mintea se va întoarce și va căuta pe Dumnezeu, aducându-și aminte de munca cea veșnică, îndată patima cade și se prăpădește, că scris este: *Când, întorcându-te, vei suspina, atunci te vei mântui și vei cunoaște unde erai înainte* (Is. 30: 15).

33. Zis-a un Bătrân: „Minune este cum, prin rugăciunile pe care le rostim către Dumnezeu, Care este față, deși auzim cele ce zicem, păcatele așa fără sfială le facem, de ca și cum El ar fi dus departe de la noi și nu ne vede pe noi și cele ale noastre”.

IV. A Sfântului Marcu

1. Uitarea singură de sineși nu are nicio putere, ci se întărește, dobândind putere pe măsura negrijirilor noastre. Din iubirea de dulceață se naște lenevirea, iar din lenevire – uitarea; căci Dumnezeu a dăruit tuturor cunoștința celor de folos.

2. Nu zice: „Ce să fac, că nu ajung să fac ceea ce voiesc?” Adu-ți, însă, aminte că ai lucrat cu înșelăciune și ai disprețuit ceea ce erai dator să faci.

3. Așadar, fă binele de care îți aduci aminte; iar acela de care nu îți aduci aminte ți se va descoperi ție.

Pomenire a lui Dumnezeu este durerea inimii ce se face pentru buna-cinstire; iar cel ce uită de Dumnezeu se face nesimțitor și nemilostiv.

Nu zice: „Nepătimaș fiind, nu se poate să dea de necazuri”, căci, măcar că nu pentru sine, pentru aproapele său este îndatorat.

4. Când vrăjmașul va ține întru uitare zapisul păcatelor celor multe, atunci îl îndeamnă pe cel dator [lui] și *întru pomenire* [în gând] să le facă, urmând în chip potrivit legea păcatului.

5. De voiești ca neîncetat să-ți aduci aminte de Dumnezeu, nu lepăda ca pe niște nedrepte cele primejdioase ce-ți vin asupră, ci rabdă-le ca pe unele venite cu dreptate; căci răbdarea prin fiecare

împrejurare stârnește pomenirea [lui Dumnezeu], iar defăimarea [pare că] ușurează durerea așezată în inimă, iar prin odihna [relaxarea] cea de aici, lucrează uitarea.

PRICINA A OPTA

Că se cade a ne ruga neîncetat, și ce este aceasta, și cum se îndreaptă.

I. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „Dacă monahul se roagă numai atunci când stă la rugăciune [pravilă], unul ca acesta nicidecum nu se roagă”.

2. Povestit-au niște frați zicând: „Mers-am odinioară la niște Bătrâni și, după obicei, îmbrățișându-ne unii pe alții, am șezut, iar după ce am vorbit, am voit să purcedem și am cerut să se facă rugăciune. Și a zis unul dintre Bătrâni către noi: „Dar ce, nu v-ați rugat?” Și i-am zis lui: „Avva, când am intrat, s-a făcut rugăciune, și am vorbit până acum”. Zis-a Bătrânul: „Iertați, fraților, că, șezând cu voi un frate și vorbind, o sută trei rugăciuni a făcut”. Și după ce a zis aceasta, a făcut rugăciune și ne-a slobozit.

3. Zis-a un Bătrân: „De acestea are omul trebuință: de a se teme de judecata lui Dumnezeu, de a urî păcatul și a iubi fapta bună și de a se ruga lui Dumnezeu totdeauna”.

4. Zis-a Avva Isidor: „Pe când eram mai tânăr și ședeam în chilia mea, nu aveam măsură a pravilei, că ziua și noaptea îmi erau mie pravilă”.

5. Se spunea despre Avva Arsenie că de sâmbătă seara până duminică dimineață lăsa soarele dinapoia sa și întindea mâinile sale la cer rugându-se, până când iarăși lumina soarele în fața lui, și atunci ședea.

6. Vestitu-s-a Fericitului Epifanie, Episcopul Ciprului, de egumenul mănăstirii pe care o avea în Palestina: „Cu rugăciunile tale nu ne-am lenevit de canonul nostru, ci cu sârguință săvârșim ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea”. Iar el, defăimându-i pe ei, le-a trimis lor zicând: „E limpede de aici că în celelalte ceasuri ale zilei vă leneviți, rămânând deșerți, căci se cade călugărul cel adevărat necurmată a avea rugăciunea și cântarea de psalmi în inima sa”.

7. Același zicea că Prorocul David fără de vreme se ruga: la miezul nopții se scula, și mai-nainte de zori chema [pe Domnul], la slujba din zori de față stătea, dimineața se ruga, după amiază și seara se cucerea, și pentru aceasta zicea: *De șapte ori pe zi te-am lăudat* (Psalm 118: 164).

8. Avva Isaia, preotul Pelusiului, când s-a făcut praznic, iar frații mâncau la biserică și vorbeau unii cu alții, i-a certat pe ei zicându-le: „Tăceți, fraților, că știu pe un frate mâncând împreună

cu voi, bând atâtea pahare ca și voi, iar rugăciunea lui se suie ca focul înaintea lui Dumnezeu”.

9. Mers-au odată oarecare călugări din cei ce se zic rugători la Avva Luchie în Enat. Și i-a întrebat pe ei Bătrânul: „Care este lucrarea voastră?” Iar ei au zis: „Noi nu ne atingem de rucodelie, ci, precum zice Apostolul (cf. I Thesal. 5: 17), neîncetat ne rugăm”. Zis-a Bătrânul: „Dar, de mâncat, mâncați?” Zis-au ei: „Da”. Și le-a zis Bătrânul: „De dormit, dormiți?” Iar ei iarăși au mărturisit. Și i-a întrebat Bătrânul: „Dar, când dormiți, cine se roagă pentru voi?” Și nu aflau să-i răspundă lui la aceasta.

10. Iar el le-a zis lor: „Iertați-mă, iată că nu faceți precum ziceți. Însă eu vă voi arăta vouă că, lucrând rucodelia mea, neîncetat mă rog: pentru că șed cu Dumnezeu muindu-mi puține smicele și împletind șir, și zic: *Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și, după mulțimea îndurărilor tale, șterge fărădelegea mea.* Oare aceasta nu este rugăciune? Iar ei au zis: „Este”.

11. Și Bătrânul a zis: „Așadar, atunci când petrec toată ziua lucrând, fac mai mult de șaisprezece parale, sau mai puțin, și cu dânsele ajut vreun frate, iar din celelalte mănânc, și se roagă pentru mine acela ce ia paralele când eu mănânc sau dorm și, prin harul lui Hristos, se împlinește întru mine aceea, adică *rugați-vă neîncetat”.*

A Părintelui

Mi se pare mie că Bătrânul a răspuns având în vedere scopul acelora. Cu adevărat, [să înțelegem de aici] că el nu socotea rugăciune numai pe cea lucrată prin gură și trupească.

12. Se spunea despre un Bătrân că a mers vreme de patru luni la un frate din Schit în toate zilele și nicidecum nu l-a aflat deșert sau fără vreo îndeletnicire. Și a mers iarăși și, stând afară lângă ușă, l-a auzit pe dânsul cu plângere zicând: „Doamne, dacă urechile mele nu sună [necurmat] strigând eu către Tine *miluiește-mă pentru păcatele mele,* nici eu nu obosesc rugându-Te pe Tine. Adică, dacă faci Tu, Doamne, a nu se îngreuia urechile mele dintru a striga eu totdeauna către Tine *miluiește-mă,* nici eu nu ostenesc”.

13. Zis-a un Bătrân: „De nu ai smerenie duhovnicească sau rugăciune duhovnicească, câștigă-le pe acestea măcar prin chipuri trupești, iar prin acestea îți vor fi ție acelea”.

14. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Cum se poate ruga cineva în toată vremea, căci trupul slăbește la slujbă?” Răspuns-a Bătrânul: „Rugăciunea săvârșită la o vreme anume nu se poate numi cu adevărat rugăciune, de nu va fi împreunată cu

cea săvârșită în toată vremea”.

15. Zis-a fratele: „Ce înseamnă adică în toată vremea?” Răspuns-a Bătrânul: „Ori de mănânci, ori bei, ori umbli pe cale, ori faci vreun alt lucru, nu te depărta de rugăciune”.

16. Zis-a fratele: „Dar, de va vorbi cineva cu un altul, cum poate împlini aceea, adică a se ruga în toată vremea?” Răspuns-a Bătrânul: „Pentru aceasta a zis Apostolul *prin toată rugăciunea și cererea* (Ef. 6: 18), ca, atunci când vorbești cu altul și nu te îndeletnicești cu rugăciunea, să te rogi prin *cerere”.*

17. Zis-a fratele: „Dar cu care rugăciune trebuie să se roage cineva?” Și a zis Bătrânul: „Cu *Tatăl nostru;* însă cel ce voiește a îndrepta aceasta este dator a vedea pe toți oamenii ca pe unul și a se depărta de clevetire”.

II. A lui Antioh Pandectul

1. Vreme la tot lucrul potrivește cel iscusit, precum și Solomon a arătat (cf. Eccl. 3: 1-17), însă, pentru rugăciune, toată vremea e îndemânatică, niciun prilej nefiind nepotrivit. *Binecuvânta-voi pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Psalm 33: 2). Pentru aceasta și Apostolul ne poruncește nouă neîncetat a ne ruga, căci toată vremea este potrivită pentru rugăciune (cf. I Thesal. 5: 17). Tot aceeași ne poruncește și Domnul zicând: *Privegheați în toată vremea și vă rugați, ca neosândiți să stați înaintea Judecății lui Hristos* (Luca 21: 36).

2. Deci cel ce voiește a-și curăța inima sa cu pomenirea Domnului totdeauna o înfierbântă pe ea, numai aceasta având-o drept cugetare și lucru neîncetat. Căci nu e potrivit ca cei ce voiesc să se lepede de a lor putrejune să se roage uneori, iar alteori nu, ci pururea întru rugăciune să se îndeletnicească prin păzirea minții, măcar și afară de casele de rugăciune de-ar fi.

3. Pentru că în ce chip cel ce voiește să curețe [lămurească] aurul, de va lăsa focul să se stingă, învârtoșare iarăși face materiei ce se curăță, tot așa și cel ce uneori pomenește pe Dumnezeu, iar alteori nu; și ceea ce i se pare că câștigă prin rugăciune, aceea iarăși o pierde prin moleșire.

4. Și precum fierul, de se amestecă cu focul, de-a pururea îl face nepipăit, tot așa și desele rugăciuni fac mai sănătoasă mintea spre războiul cel asupra vrăjmașului. Și, precum fierul înfocându-se, se schimbă în priveliștea focului, tot așa și mintea se luminează din raza dumnezeiescului foc, și toată în chipul luminii, și strălucită se face.

III. A lui Avva Isaia

1. A ne ruga deseori pierde robia, iar a fi puțin fără de grijă și trândavi ni se face maică a uitării.

2. Zis-a Avva Teodor al Enatului: „De ne va socoti nouă Dumnezeu negrijile cele întru rugăciuni și robiile cele întru cântările Psalmilor, nu ne vom putea mântui”.

IV. A lui Avva Marcu

1. Cel ce înțelege pe cea zisă în chip tainic de Fericitul Apostol, care a zis că lupta noastră este împotriva duhurilor vicleșugului (cf. Ef. 6: 12), va cunoaște și pilda Domnului, Care zice că totdeauna trebuie să ne rugăm și să nu ne moleșim pierzându-ne nădejdea (cf. Luca 18: 1). Pe cel ce amăgește porunca rugăciunii [neîncetate], *mai multe* auziri de necazuri fără de voie îi vor urma, una către alta ca pe un legat trimițându-l.

V. A Sfântului Maxim

1. Rugăciunea desparte mintea de toate înțelegerile și goală o pune pe dânsa înaintea lui Dumnezeu; și aceasta din pricină că înțelegerile [nu pot fi de sine, căci] sunt înțelegeri ale lucrurilor.

2. Iar dintre lucruri, unele sunt simțite, iar altele gândite; întru dânsele petrecând mintea, cu înțelegerile lor se poartă împrejur.

3. Harul rugăciunii unește mintea cu Dumnezeu, iar după ce o unește cu Dumnezeu, o desparte de toate înțelegerile; iar atunci, mintea, goală precum se face, vorbește cu El și se face cu chip dumnezeiesc.

4. Și, într-acest fel făcându-se, cere de la El pe cele cuviincioase și de cererea sa nu se va îndoi niciodată.

5. Deci, pentru aceasta poruncește Apostolul să ne rugăm neîncetat, ca, mintea neîncetat cu Dumnezeu unind-o, să ne rupem puțin câte puțin de împătimirea de cele materialnice.

Întrebare

6. Și cum poate mintea neîncetat să se roage? Căci, cântând și citind, întâlnindu-se cu feluriți, slujind întru multe înțelegeri și priviri, o risipim pe ea.

Răspuns

7. Nimic din cele cu neputință nu poruncește dumnezeiasca Scriptură, de vreme ce și însuși Apostolul, și cânta, și citea, și învăța, și slujea, și pătimea, prigonit fiind, însă neîncetat se ruga.

8. Pentru că neîncetata rugăciune stă în a avea mintea întru

evlavie multă, și a dori să se lipească de Dumnezeu, și a atârna pururea de nădejdea Lui, și întru Dânsul a îndrăzni întru toate lucrurile și împrejurările, așa cu așezarea aflându-se, încât să zică cu Apostolul: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau foamea, sau sabia?* (Rom. 8: 35). Iar după puțin: *Că încredințat sunt că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătoriile, nici Puterile, nici acestea de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă oarecare făptură nu va putea pe noi să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Hristos Iisus Domnul nostru* (Rom. 8: 38-39).

9. Deci, așa aflându-se Apostolul cu așezarea, neîncetat se ruga, pentru că întru toate lucrurile și întru toate împrejurările în care se afla, precum s-a zis, se atârna de nădejdea lui Dumnezeu; pentru aceasta, toți Sfinții pururea se bucurau întru necazuri, ca astfel să vină întru deprinderea nădejdii.

10. Așezare a rugăciunii celei adevărate aceasta o zic a fi: adică a se face mintea afară de trup și de lume și nematerialnică cu totul și fără formă atunci când se roagă. Iar cel ce păzește nevătămată această așezare, acesta cu adevărat neîncetat se roagă.

VI. Din Pateric

1. Întrebat-a un frate pe un Bătrân zicând: „Pentru ce, atunci când ies la lucru, mă trândăvesc pentru sufletul meu?” Și i-a răspuns lui Bătrânul: „Nu vrei să împlinești cea scrisă, care zice: *Binecuvânta-voi pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Psalm 33: 2). Deci, ori înăuntru, ori afară de ești, stăruie binecuvântând pe Dumnezeu, nu numai cu gura, ci și cu inima, și trândăvia nu te va stăpâni niciodată”.

2. Se spunea despre un Bătrân că era mare ostenitor. Odinioară, când își făcea pravila sa, a mers oarecine din Bătrâni la dânsul; și, din afară fiind, l-a auzit pe dânsul certându-se înăuntru cu gândurile sale și zicând: „Până când, pentru un cuvânt, toate acelea se duc?”

3. Iar el, după ce a auzit, a socotit că se ceartă cu cineva și a bătut la ușă ca să intre și să-i împace. Intrând el și aflând numai pe Bătrân, i-a zis lui: „Cu cine te certai, Avva? (căci avea îndrăznire către dânsul)” Și a zis: „Cu gândul meu, că paisprezece cărți știu pe de rost și, un cuvânt auzind afară, după ce am stat să-mi fac pravila mea, [acela] le-a netrebnicit pe toate acelea, iar acel cuvânt a venit înaintea mea și pentru aceasta mă certam cu gândul”.

4. Și noi așijderea, dacă ne-am fi silit la rugăciune, am fi fugit

de cuvintele cele deșarte, care risipesc mintea și o fac vrednică de judecată și ocară.

5. Zis-a Avva Macarie: „La cântarea de psalmi, sufletul este dator cu străpungere să-și adune gândurile de pretutindeni, care sunt risipite ca niște fii ai săi; și, chiar și de păcat de se vor fi risipit, să aștepte pe Domnul cu credință temeinică, ca, venind la dânsul, să-l învețe rugăciunea adevărată și nerisipită, numai către cererea Lui”.

VII. A lui Avva Isaia

1. De nu va părăsi omul toată lucrarea lumii acesteia, nu poate sluji lui Dumnezeu; că a sluji lui Dumnezeu înseamnă a nu avea ceva străin în minte când ne rugăm sau ne îndeletnicim întru-însul, adică dulceață, sau răutate, sau ură, sau râvnă rea, sau vreo închipuire și grijă a veacului acestuia.

2. Căci acestea sunt ziduri întunecate ce cuprind ticălosul suflet, care-l opresc în văzduh, nelăsându-l pe el să întâmpine pe Dumnezeu și într-ascuns a-L binecuvânta pe El și a se ruga Lui curat și luminos întru dulceața inimii și întru dulceața dragostei.

3. Pentru că sufletul, pe cât se în grijește de cele din afară, pe atât mintea se omoară, iar apoi patimile cele dinăuntru își fac lucrările lor în tot felul; iar de se va depărta sufletul de grijile cele din afară, atunci mintea se bucură și se întărește.

4. Încă prin mijlocirea minții, sufletul ajunge să înțeleagă cu adevărat patimile lui cele dinăuntru, iar de aici mintea poartă grijă de suflet până când le va lepăda pe ele dintr-însul, și va naște cu dânsul, și va crește pe fiii săi, și atunci se vor face amândoi o inimă, și sufletul se va supune minții precum femeia se supune bărbatului, și se face mintea cap al lui, precum bărbatul femeii, după Apostolul (cf. Ef. 5: 23), și, una făcându-se în Domnul, nu mai este despărțire[**].

5. Deci cei ce s-au învrednicit a ajunge într-o măsură ca aceasta, aceștia sunt care se roagă Domnului întru curăție, aceștia sunt care sunt luminați de Dumnezeu, aceștia sunt adevărații închinători pe care îi cheamă Dumnezeu, aceștia sunt cei întru care umblă și locuiește Cel Preaînalt, după cea scrisă (cf. Ioan 4: 23; II Cor. 6: 16).

6. Despre aceștia a zis și Mântuitorul. De se vor uni doi, pentru tot ce vor cere întru numele lor, le va fi lor. Pentru că atunci când sufletul și mintea se vor uni și una se vor face, de aici mintea va petrece în Domnul și Dumnezeu într-însa, precum și

---

[****] Precum s-a mai zis, „mintea” în grecește este de gen feminin, de unde și metafora. Vezi și mai jos

Domnul nostru zice în Evanghelie: *Petreceți întru Mine, și Eu întru voi* (Ioan 15: 4).

7. Deci cel ce petrece întru Dumnezeu prin faptă petrece și Dumnezeu întru dânsul prin vedere; căci dacă sufletul se va izbăvi și va trece de cele ce-l opresc pe el în văzduh, atunci petrece întru Dumnezeu și primește din Duhul Lui, precum a zis și Apostolul, că *cel ce se lipește de curvă, este una cu ea, iar cel ce se lipește de Dumnezeu, un Duh este* [cu El] (cf. I Cor. 6: 16-17), iar tot sufletul afară de fire se numește curvă.

8. Deci sufletul care s-a lipit de Domnul prin Duhul, întru Dânsul pururea petrece, și se învață de Dânsul cum trebuie a se ruga Lui, și Lui I se închină neîncetat, fiind nedezlipit de el; așijderea și Domnul însuși petrece întru dânsul odihnindu-l pe el și povățuindu-l, și descoperindu-i cinstele și darurile Lui negrăite.

9. Iar un om ca acesta nu mai greșește, nici vicleanul nu se mai atinge de el, căci este născut din Dumnezeu, precum este scris: *Cel ce s-a născut din Dumnezeu nu păcătuiește, nici nu se atinge de el cel viclean* (I Ioan 5: 18).

VIII. A Sfântului Marcu

1. Multe sunt chipurile rugăciunii, unul de altul mai deosebit, însă niciunul dintre ele nu este vătămător, fără numai de nu este rugăciune, ci lucrare satanicească.

2. Orb strigând și zicând *Fiul lui David, miluiește-mă!* (Marcu 10: 48; Luca 18: 38-39) este cel ce se roagă trupește, ce nu are cunoștință duhovnicească. Celui odinioară orb, după ce i s-au deschis ochii și a văzut pe Domnul, nu Fiu al lui David, ci Fiu al lui Dumnezeu L-a mărturisit, și așa I s-a închinat Lui.

În vremea pomenirii lui Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca, atunci când vei uita, Domnul să facă pomenire de tine.

3. Nu este desăvârșită rugăciune, fără numai [aceea prin] chemarea cea gândită; iar cel ce se roagă fără de risipire, Domnul îl ascultă.

4. Mintea ce se roagă fără risipire necăjește inima; iar *inima zdrobită și smerită Dumnezeu nu o va urgisi.* Rugăciunea nerisipită, la cel ce petrece în ea, este semn al iubirii lui Dumnezeu, iar lenevirea de ea este semn al iubirii de dulceață.

5. Cel ce fără scârbă priveghează, și îndelung rabdă, și se roagă, părtaș al Sfântului Duh se face cu lucrarea; iar cel ce se scârbește întru acestea, și [dar] rabdă cu voia, și acesta degrabă dobândește sprijinirea.

6. Dacă vei lua cândva locul cel curat al rugăciunii curate, apoi să nu primești cunoștința lucrurilor, care în vremea aceea

răsare de la vrăjmașul, ca să nu pierzi pe [cunoștința] cea mai mare; pentru că mai bine să-l săgetăm pe el cu săgețile rugăciunii și jos oareunde încuiat să-l facem, decât să vorbim cu el și să ne facem pradă lui, celui ce meșteșugește să ne smulgă pe noi din rugăciunea cea asupra lui.

7. Căci cunoștința lucrurilor *în vremea ispitei și a akediei* folosește pe om, însă *în vremea rugăciunii* celei curate s-a obișnuit *a-l vătăma.*

IX. A Sfântului Isaac

1. De te silești să dobândești rugăciune curată, depărtează-te pe sineți de vederea lumii, și taie-te de întâmplările cele dimprejur, și să nu voiești, după cum e obiceiul, să primești în chilia ta prieteni, nici cu pricina bunătății, ci numai pe cei de un chip cu tine, de o socotință și de o taină cu tine.

2. Și teme-te de amestecarea vorbirii celei sufletești, căci sufletul are fire a schimba vorbire cu vorbire și a se muta de la una la alta, căci, numai puțină sârguință de vom fi arătat în afară, acelea obișnuiesc să se stârnească fără de voie.

3. Înjugă încă citirea cu rugăciunea, care strică tulburarea cea din afară și se face materie rugăciunii adunând mintea, și așa, câte puțin, vei dobândi dorirea.

X. A Sfântului Maxim

1. Ceea ce iubește cineva, de aceea se și ține; iar de aici defăimează toate cele ce îi fac lui zăticneală spre aceasta, ca să nu se lipsească de dânsa; iar pe Dumnezeu iubindu-L, se nevoiește și la curata rugăciune, iar de aici leapădă din sineși toată patima care îi face lui zăticneală la aceasta.

2. Cel ce curat iubește pe Dumnezeu, acesta curat și fără risipire se roagă; iar cel ce fără risipire se roagă, acesta curat pe Dumnezeu iubește; și nu se roagă fără de risipire cel ce are mintea pironită de ceva din cele pământești.

3. Mintea care zăbovește într-un lucru simțit are cu adevărat patimă către dânsul – precum de poftă, de întristare, de mânie sau de pomenire de rău –, iar de nu defăimează lucrul acela, de patimă a se slobozi nu poate.

4. Lucru al poruncilor este ca goale [simple] a face înțelegerile lucrurilor, iar al citirii și al vederii este a lucra mintea pentru a o face nematerialnică, iar dintru aceasta urmează a se ruga fără risipire.

5. Nu este îndestulător meșteșugul practic pentru a se slobozi

cineva desăvârșit de patimi, ca mintea să se roage în chip neclătinat, dacă nu va avea și osebite vederi duhovnicești; căci meșteșugul slobozește mintea numai de neînfrânare și de ură, iar acelea și de uitare, scăpând-o pe dânsa de necunoștință, și astfel va putea să se roage precum se cuvine.

6. Două sunt așezămintele rugăciunii celei curate: unul, adică, al celor lucrători [practici], iar celălalt, al celor ce se îndeletnicesc cu vederea. Cel dintâi se naște în suflet din frica lui Dumnezeu și nădejdea cea bună, iar cel de-al doilea, din dumnezeiasca dragoste și din cea preadesăvârșită curăție.

7. Semnul ajungerii la măsura **cea dintâi** este acesta: când mintea se ridică din înțelegerile cele lumești și stă de sine înaintea lui Dumnezeu, pe care-L simte ca de față, și când face rugăciune fără a fi smulsă într-o parte și în alta și fără supărare sau risipire.

8. Iar al **celei de-a doua** este când în însăși pornirea rugăciunii mintea se răpește de dumnezeiasca și nemărginita lumină, și nici pe sineși nu se simte, nici altceva din cele ce sunt, fără numai pe Cel ce lucrează în ea prin Sfânta dragoste această luminare; atunci încă, și în jurul rațiunilor despre Dumnezeu pornindu-se, curate și luminate primește arătările[***] privitoare la Dânsul.

9. Bărbat puternic este cel ce a înjugat împreună cu făptuirea și cunoștința, căci cu una adică pe poftă o veștejește, iar pe iuțime o îmblânzește, iar cu cealaltă, pe minte o întraripează și către Dumnezeu călătorește.

10. Precum trupul murind se desparte de toate lucrurile lumii, tot așa și mintea, când prea desăvârșit se roagă, se desparte murind de toate înțelegerile lumii. Pentru că de nu va muri cu o moarte ca aceasta, împreună cu Dumnezeu a se afla și a viețui nu poate.

11. Dracii războiesc pe **cei ce se roagă desăvârșit**, ca să nu primească simple în minte înțelegerile lucrurilor celor simțite, iar pe **cei ce se îndeletnicesc cu cunoașterea**, ca gândurile cele viclene să zăbovească într-înșii, iar pe **cei ce se nevoiesc întru făptuire**, ca să-i plece pe ei să păcătuiască cu lucrarea; și în tot chipul se nevoiesc cu toții, ca pe oameni să-i despartă de Dumnezeu.

12. Cel ce se roagă nu trebuie să se oprească vreodată din suirea la înălțimea care duce spre Dumnezeu; căci, așa precum ca niște suișuri *din putere în putere* (Psalm 83: 8) se cuvine a face sporirea în lucrarea faptelor celor bune, și ca o suire *din slavă în*

[******] ἐμφάσεισ e mai bogat; poate însemna aici și *impresiile, sensurile, imaginile.*

slavă (II Cor. 3: 18) vederea cunoștințelor celor duhovnicești, și mutarea de la graiul dumnezeieștilor Scripturi spre duhul acesteia, tot așa se cuvine să facă și cel ce s-a făcut loc de rugăciune lui Dumnezeu (cf. Psalm 70: 3).

13. Să-și ridice mintea din cele omenești și cugetul sufletului spre cele mai dumnezeiești, ca mintea să-I poată urma lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a străbătut cerurile, Care pretutindeni este și pe toate le străbate cu iconomisire pentru noi, ca și noi, urmându-I Lui, să le străbatem pe toate cele după Dânsul, și ajungem lângă El; și vom izbândi aceasta de-L vom înțelege nu după micșorarea pogorârii celei iconomicești (cf. Filip. 2: 7), ci după măreția, puterea și vitejia Lui cea firească.

14. Zis-a oarecine din Bătrâni: „Rugăciunea deasă aduce mintea degrabă întru îndreptare”.

15. Zis-a același: „Precum cu neputință este ca cineva să-și vadă fața sa în apă tulbure, tot așa și sufletul, de nu se va curăța pe sine de gândurile cele străine, nu se poate ruga în chip văzător”.

PRICINA A NOUA

Că cel ce se îngrădește pururea cu rugăciunea este nerăzboit de vrăjmașul, pentru aceea se cade ca întru aceasta a ne nevoi.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Fraților celor ce se adunau, Sfântul Pahomie le zicea așa: „De multe ori aud duhurile cele viclene bocind și strigând «cutare a stat la rugăciune cu întindere și, nesuferind noi arderea, am fugit».

2. Așadar, fraților, păziți-vă pe voi totdeauna și îngrădiți-vă cu numele lui Hristos; că, urmând noi voii Lui, vrăjmașii nu vor putea împotriva noastră, pentru că cenușă sunt și fum, și nu este întru dânșii ipostas ca să poată ceva împotriva celor ce se tem de Domnul”.

3. Fraților, pe cât vă este puterea, nevoiți-vă pentru mântuirea voastră, mai-nainte de ce va veni vremea, întru care, de ne vom lenevi, ne vom ticăloși pe înșine.

4. Deci în fiecare zi, fraților, sufletul să filosofeze către acest trup gros și să zică către fiecare mădular: «Până când sunt cu tine, să rugăm cu osârdie pe Domnul nostru». Către mâini adică să zică: «Va fi un ceas când vor înceta săltările voastre și nu veți mai sluji des către mânie, nici nu vă veți mai întinde gata fiind de răpire». Iar către picioare: «Va fi vreme când nu veți mai alerga către nedreptăți».

5. Deci mai-nainte până ce nu vă va despărți pe voi moartea și vă va desjuga, facă-se dezlegare de păcat. Așadar, să ne nevoim, să stăm vitejește și fără de pregetare să ne închinăm Stăpânului, până când El iarăși venind, pentru osteneala cea vremelnică să ne primească și în viața cea fără de moarte să ne trimită.

6. Arătați simțirea din lacrimi, faceți cunoscută Stăpânului vostru slujirea voastră cea de bun neam [nobilă], suferă-mă pe mine cu osârdie, mărturisindu-mă lui Dumnezeu, și să nu voiești a dormi și a te odihni, ca nu în munca cea veșnică să te duci.

7. Că va fi ție vreme, de te vei trezvi, când îndestulată răsplătire a bunătăților îți va veni, sau poate judecată și muncă, dacă acum ne vom trândăvi, iar atunci, tânguindu-mă, voi zice către tine: «Vai mie, că am fost legat cu tine și, din pricina ta, osândit sunt».

8. Deci dacă așa, fraților, pe noi ne vom deștepta în fiecare zi, cu adevărat biserică a lui Dumnezeu vom fi, și va locui întru noi Duhul Cel Sfânt, și nicio meșteșugire satanicească nu va putea să ne înșele pe noi.

9. Pentru că mai bună este frica lui Dumnezeu decât nenumărați povățuitori; și câte mintea omenească nu poate înțelege, acestea Preacinstitul și dumnezeiescul Duh al Firii Celei Preacurate i le arată. *Pentru că a ne ruga,* după Apostolul, *precum se cade, nu știm, ci însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite* (Rom. 8: 26).

II. Din viața Sfântului Grigorie Taumaturgul

1. Prigoană cumplită foarte asupra bunei-cinstiri întinzându-se și, pe scurt, toată lumea cuprinzând-o, Minunatul Grigorie petrecea într-un munte pustiu, având cu sine pe diaconul său, cel ce odinioară slujea idolilor și care, apoi, după ce a fost adus la Credință, s-a făcut iconom al bisericii, iar apoi a primit harul diaconiei.

2. Prigonitorii, după ce s-a spus de oarecine locul în care erau ascunși Sfântul Grigorie și cei dimpreună cu el, au purces în căutarea lor, urmați de mulțime multă. Așa pornind ei, unii au înconjurat muntele și stăteau de pază ca nu cumva să le fie cu putință să scape, de ar voi una ca aceasta, iar alții s-au suit în munte, ca să-l cerceteze în toate părțile. Deodată aceia s-au ivit în vederea Marelui, care și drept către dânsul alergau.

3. Pentru aceasta a poruncit celor ce erau cu dânsul să stea tare și cu neîndoită nădejde către Dumnezeu și să creadă în mântuire, asemenea cu el întinzând mâinile spre Dumnezeu, și, nici aproape de-ar ajunge prigonitorii, să nu clatine credința lovind-o cu frică.

4. Pildă a împlinirii poruncii se făcu pe sineși diaconul, care privea spre cer cu ochii neîntorși și cu mâinile întinse în sus, iar după el, toți ceilalți.

5. Cei ce goneau după dânșii, deși au cercetat pretutindeni – toată tufa și toată piatra răsturnată și toată valea cu de-amănuntul scotocind-o –, n-au aflat nimic, drept care s-au pogorât la poalele muntelui, socotind că, de frica celor ce-i căutau pe ei, umblând să fugă, au căzut sub mâna celor ce-i înconjuraseră pe dânșii la poale.

6. Așadar, după ce aceștia n-au aflat nimic și nici ceilalți n-au văzut pe cineva, cel ce le spusese locul petrecerii Marelui îl arăta prin semne, despre care loc căutătorii spuneau că n-au văzut pe nimeni, fără numai doi copaci, puțin depărtați unul de altul.

7. Iar după ce au plecat căutătorii, cel ce spusese a rămas acolo; însă, întorcându-se el în munte, l-a aflat pe însuși Marele întru rugăciune alături de celălalt. Și, cunoscând el dumnezeiasca păzire prin care aceia s-au părut celor ce-i goneau ca niște copaci, căzu la picioarele Marelui și crezu cuvântului, și, așa, cel ce cu

puțin mai-nainte era prigonitor s-a făcut acum ca unul din cei supuși.

III. Din Pateric

1. Zicea Avva Ioan Colovul despre sufletul care se pocăiește: „Dacă pururea va alerga către Dumnezeu prin rugăciune, niciodată dracii sau patimile nu vor putea asupra lui”. Și adăuga și o pildă ca aceasta:

2. „Era într-o cetate o curvă frumoasă, care avea mulți ibovnici și, venind la dânsa dregătorul orașului, i-a zis ei: «Făgăduiește-te mie că te vei păzi întru curăție, și eu te voi lua de femeie», și ea s-a făgăduit. Așadar, după ce a luat-o pe dânsa, a dus-o în casa sa.

3. Iar ibovnicii ei, după ce au căutat-o și n-au putut s-o afle, au zis: «Să mergem la casa dregătorului, însă în casă nu vom intra, căci, de va afla, ne va chinui pe noi, ci vom sta dinapoia casei și vom fluiera după ea, și poate că, cunoscând ea glasul fluierăturii, se va pogorî la noi, și noi nevinovați ne vom afla».

4. Deci s-au dus și au început să șuiere; iar ea, auzind fluierătura, și-a astupat urechile, a fugit în cămara cea mai dinăuntru și a încuiat ușile; iar ei, după ce au văzut că nu i-a ascultat pe dânșii, s-au întors deșerți”.

5. Și zicea că *„curva* este sufletul, *ibovnicii* sunt dracii, *dregătorul* e Hristos, iar *cămara cea mai dinăuntru* e încăperea cea dinăuntru a minții.

6. Deci, dacă sufletul, luptat fiind de draci prin patimi, se va strânge întru sineși și prin rugăciuni va alerga către Dumnezeu, niciodinioară nu vor putea luptătorii asupra lui”.

7. Întrebat-au niște frați pe Avva Agathon zicând: „Părinte, care faptă bună dintre viețuiri are mai multă trudă?” Și le-a răspuns lor Bătrânul: „Iertați-mă, socotesc că nu este altă trudă mai mare decât a se ruga cineva lui Dumnezeu”. Pentru că totdeauna când voiește omul a se ruga lui Dumnezeu, vrăjmașii vor să-l taie pe el [de la vrerea lui], căci știu că de nimic nu se împiedică, fără numai de rugăciune; iar pentru toată viețuirea pe care o urmează omul, de va răbda într-însa, câștigă odihnă, însă, pentru a se ruga până la suflarea cea mai de pe urmă, îi trebuie nevoință”.

8. Pe un frate ce stătea la rugăciune l-a mușcat o scorpie de picior și atât s-a atins durerea de inima lui încât puțin mai era să-și dea și sufletul. Iar el măcar că așa aflându-se și durându-l, nu s-a depărtat de loc până nu și-a împlinit rugăciunea.

9. Zis-a Avva Evagrie: „Când ești mâhnit foarte, roagă-te

precum este scris (cf. Iac. 5: 13; Psalm 16: 7; II Cor. 7: 15), cu frică și cu cutremur, cu trezvie și cu stăpânire de sine, că așa se cade a te ruga, și mai vârtos din pricina nevăzuților vrăjmași cei cu nărav rău și cu deprinderi rele, care voiesc să ne necăjească pe noi întru aceasta”.

10. Zis-a iarăși: „Când gând războinic se va pune pe inimă, caută să biruiești nu atât prin cuvintele rugăciunilor, ci mai vârtos împotriva războiului aceluia ascute sabia lacrimilor”.

11. Întrebat-a oarecine pe Avva Macarie zicând: „Cum trebuie să ne rugăm?” Și le-a zis lor Bătrânul: „Nu este trebuință să grăim multe, ci să întindem mâinile și să zicem: «Doamne, precum voiești, și precum știi, miluiește-mă». Iar de stă asupră război, zi: «Doamne, ajută-mi», și El știe, și face cu noi cele de folos”.

12. Un frate a întrebat pe Bătrân zicând: „Când stau la rugăciune, pentru ce mă mai supără gândul?” Și a răspuns Bătrânul: „Diavolul, dintru început nevrând a se închina lui Dumnezeu, Celui ce este peste toate, s-a azvârlit din cer, făcându-se străin de Împărăția lui Dumnezeu, și *pentru aceasta* se sârguiește să ne împiedice pe noi de la rugăciune, voind să lucreze întru noi ceea ce a pătimit și el [din pricina neînchinării]”.

IV. A Sfântului Isaia

1. Nu trece cu vederea, nu defăima slujba ta, ca să nu cazi în mâinile vrăjmașilor tăi.

2. Nevoiește-te pe sineți întru citirea Psalmilor, pentru că te păzește pe tine de robia spurcăciunii.

3. Iubește rugăciunea deasă, ca să se lumineze inima ta.

4. Nu te grăbi întru slujbele tale, ca să nu te mănânce fiarele.

5. Vezi să nu fii disprețuitor și să treci cu vederea slujbele, ci să le săvârșești, că acestea sunt care au adus luminare sufletului.

V. A Sfântului Marcu

1. Frate, cunoaște că cei ce se îngrijesc de rugăciune și de smerita cugetare nu cad, iar cei ce se lenevesc de acestea, de slava deșartă și de grija cea lumească furându-se, cu lesnire cad.

2. Drept aceea și diavolul cele ale vieții și ale trupului nu ne pornește a le cugeta sau a le face, ca numai din rugăciune și din smerita cugetare să ne abată, și așa să ne rătăcească. Că știe că cele ce se fac afară de acestea două, măcar și bune de vor fi, târziu cândva se vor răpi de la el.

3. Iar rugăciune zicem nu numai pe ceea ce se săvârșește prin trup, ci și pe ceea ce se aduce lui Dumnezeu prin cugetare

nerisipită.

4. Și măcar și una dintr-însele fără de vreme de s-ar răpi, nici cealaltă singură de sine nu stă aproape, înaintea lui Dumnezeu, ci înaintea voii sale”.

5. Drept aceea, nu numai cei ce se lenevesc de rugăciune se vatămă, ci și cei ce nu iau aminte la cuget.

VI. A Sfântului Efrem

1. Cel ce se roagă cu trezvie arde pe draci, iar cel ce se risipește cu mintea se batjocorește de dânșii.

PRICINA A ZECEA

Care este puterea rugăciunii, și că prin rugăciune se dă tot binele de la Dumnezeu, și prin ea se unește omul cu Dumnezeu.

I. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Doi clerici[0] ai Bisericii de sub stăpânirea Marelui Ioan, ce se îndeletniceau cu meșteșugul pielăriei, lucrau unul alături de celălalt. Unul dintre ei era înjugat cu femeie și avea copii; cu el mai locuia tatăl și mama sa. El îi hrănea pe toți din lucrul mâinilor sale; așijderea și către slujbele Bisericii era lucrător, nelenevindu-se niciodată pentru ele.

2. Iar celălalt trăia singur, iar la meșteșug era mai iscusit și, măcar că la lucru era mai osârdnic, nu izbutea să câștige întotdeauna cele de trebuință. Pentru aceasta începu a pizmui pe cel de un meșteșug cu dânsul; și, nemaiputând suferi el durerea zavistiei, întâlnindu-se cu el, i-a zis deosebi: „Jură-te pe Dumnezeu, să nu te ascunzi de mine, ci arată-mi mie pricina pentru care ești bogat, mai vârtos că nici nu ești unul care lucrezi cu osârdie? Căci eu, deși sunt mai osârdnic și mai iubitor de osteneală, mie împotrivă mi se întâmplă și întru cea mai de pe urmă sărăcie am ajuns”.

3. Iar el, împuținat aflându-l și vrând să-l facă mai osârdnic la slujbele Bisericii, i-a zis: „Frate, și pe mine înainte-vreme multă strâmtorare mă ținea, iar de când m-am plecat a mă îndeletnici la slujbele Bisericii, îmi este mai cu lesnire a câștiga: că uneori și

---

[0] Clerici putea însemna atunci orice fel de treaptă, citeț, cântăreț etc. Din context, cei doi nu pare să fi fost clerici-preoți. Drept care, pentru folosul pricinuit celuialt, unul a primit acum și preoția.

bani găsesc mergând pe cale, de unde mi s-a și adunat toată îndestularea pe care o vezi. De te pleci mie, urmează-mi atunci când mă duc, și nu puțină mângâiere vei avea dintru aceasta”.

4. Și acela s-a plecat cuvintelor lui și, la fiecare slujbă mergând împreună cu dânsul, nu după mult a simțit binecuvântarea lui Dumnezeu făcându-se în casa lui, și pentru toate acestea nu uita să și mulțumească bunului său sfetnic.

5. Iar el (adică cel ce l-a deșteptat), îndată pe prietenul său vrând să-l adevereze, i-a spus cum că niciodinioară n-a găsit bani în cale, „ci vrând eu, zice, a te deștepta pe tine ca să mergi la dumnezeieștile slujbe, am născocit cele despre aflarea banilor”.

6. Aceasta venind în urechile Fericitului Ioan, pentru așezarea lui cea bună, l-a învrednicit pe el și de treapta preoției.

II. Din Pateric

1. Sihăstrind oarecine, era nelucrând nimic, ci neîncetat se ruga și, în fiecare seară când intra în chilia sa, afla pâinea sa și o mânca.

2. Într-o zi, a venit un frate având smicele și l-a îndemnat pe el să lucreze. Iar după ce s-a făcut seară, a intrat după obicei să mănânce, și pâine n-a aflat, și s-a culcat întristat. Și i s-a descoperit lui: „Atunci când te îndeletniceai cu Mine, Eu te hrăneam, iar dacă ai început să lucrezi, acum din rucodelia ta caută-ți hrana ta”.

3. Era odată un Bătrân locuind în Muntele Sinai. Și, ieșind el de acolo, l-a întâmpinat un frate, care, după ce a oftat, a zis Bătrânului: „Părinte, ne întristăm pentru lipsa ploii”. Iar Bătrânul i-a zis lui: „Pentru ce nu faceți rugăciune, rugând pe Dumnezeu să dea ploaie?” Zis-a frate: „Ne rugăm, facem și litanii, dar nu plouă”. Zis-a Bătrânul: „E limpede că nu vă rugați întins. Vrei să cunoști că așa este?” Să stăm la rugăciune.

4. Și, întinzând mâinile la cer, s-a rugat, și îndată s-a pogorât ploaie. Iar fratele, văzând, s-a înfricoșat și, căzând, s-a închinat lui. Iar Bătrânul a fugit îndată de acolo.

5. Niște frați au mers la Avva Antonie și l-au întrebat pe el un grai din Levitic. Și a ieșit Bătrânul în pustie, și i-a urmat lui Avva Ammona pe ascuns, știind obiceiul lui.

6. Și nu mult depărtându-se Bătrânul, stând la rugăciune, a strigat zicând: „Dumnezeule, trimite-mi pe Moise ca să mă învețe graiul acesta”. Și i-a venit lui glas grăind cu dânsul. Și zicea Avva Ammona mai apoi: *„Glasul l-am auzit grăind cu dânsul, dar puterea cuvântului nu am înțeles-o”.*

7. Povestit-a Avva Dula, ucenicul lui Avva Visarion: „Am venit odată în chilia lui și l-am aflat stând la rugăciune cu mâinile întinse la Cer, și a petrecut patrusprezece zile făcând aceea. Iar după aceasta, m-a chemat și mi-a zis: „Vino după mine”. Și, ieșind, ne-am dus în pustie. Și, însetând eu, i-am zis: „Părinte, mi-e sete”. Și, luând el cojocul meu, s-a dus la o zvârlitură de piatră și, făcând rugăciune, mi l-a adus plin de apă.

9. Și, călătorind noi, am venit în Licopole, la Avva Ioan, cu care, după ce s-a îmbrățișat și au stat la rugăciune, au șezut să vorbească despre vedenia ce o a văzut Avva Visarion în rugăciune. Și a zis că a ieșit hotărâre ca să fie caterisite [înlăturate] cele sfințite. Și așa s-a și făcut, căci au fost caterisite[0].

---

[0] Ioan din Licopole a trăit în secolul al IV-lea, când împărățea Theodosie cel Mare (379-395), socotit întemeietorul statului creștin

10. Mers-a Avva Lot la Avva Iosif și i-a zis lui: „Părinte, după puterea mea fac puțina mea pravilă, și puțina mea postire și rugăciune, citire și liniște, apoi ce, oare, să mai fac?”

11. Iar Bătrânul, sculându-se, a întins mâinile la cer și degetele sale s-au făcut ca niște făclii de foc. Și i-a zis lui: „De voiești, fă-te cu totul de foc”.

12. Venit-a odată Avva Moise să scoată apă, și a aflat pe Avva Zaharia rugându-se la puț, și a văzut pe Duhul lui Dumnezeu șezând pe dânsul.

13. Spunea Avva Iacov că a zis unul dintre Bătrâni: „Când eram mai tânăr, petreceam în pustie având un copil pe aproape, îndeletnicindu-se undeva deosebi. Și cercetare făcându-i, l-am văzut pe el făcând rugăciune, rugându-se lui Dumnezeu ca să se împăciuiască cu fiarele. Iar după rugăciune, prin apropiere era o hienă care-și alăpta puii săi, iar copilul s-a pus pe sine dedesubt și a început a suge cu puii fiarei.

14. Și a mai zis că altădată l-a văzut pe el rugându-se, cinstind pe Domnul și zicând: „Dă-mi mie dar, Stăpâne, ca să mă împrietenesc cu focul”. Și, aprinzând o văpaie, a intrat în mijlocul ei și și-a plecat genunchii la rugăciune.

15. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe zicând: „Cum să mă mântuiesc?” Și i-a zis lui Bătrânul: „De voiești a plăcea lui Dumnezeu, ieși din lume, depărtează-te de pământ și lasă făptura, și mută-te către Făcătorul, și prin rugăciune și plângere unește-te pe sine cu Dumnezeu, și vei afla odihnă și în Veacul de acum și în cel ce va să fie”.

16. Se spunea despre Avva Titoe că, dacă nu degrabă își pogora mâinile sale când stătea la rugăciune, se răpea mintea lui în sus. Și, de se întâmpla să se roage frații cu dânsul, se sârguia ca degrabă să-și pogoare mâinile, ca să nu se răpească mintea lui și să zăbovească.

17. Ziceau Părinții că rugăciunea este oglindă a monahului.

18. Fost-a odată Avva Pamvo împreună-călătorind cu frații în părțile Egiptului și, văzând niște mireni șezând, le-a zis lor: „Sculați-vă și vă închinați călugărilor, ca să vă binecuvântați, că ei adeseori grăiesc cu Dumnezeu și gurile lor sfinte sunt”.

19. Mers-a un frate în Schit, la chilia lui Avva Arsenie, și, căutând prin fereastră, a văzut pe Bătrânul stând la rugăciune cu totul ca un foc; aceasta pentru că și fratele era vrednic de a vedea.

20. Apoi, bătând el în ușă, a ieșit Bătrânul, care, văzându-l pe frate speriat, i-a zis lui. „Bați de mult la ușă? Nu cumva ai văzut

---

drept-slăvitor. Acesta a interzis prin lege jertfele păgânești, dar și ereziile, precum Arianismul și altele. „Cele sfințite” (τά ἱερά) se referă, așadar, la jertfele păgânești (cf. *nota trad. neogr.).*

ceva?” Iar el a zis: „Nu”. Și, grăind cu el, l-a slobozit.

21. Un Bătrân oarecare, ce locuia în părțile cele de jos ale Egiptului, zicea, în simplitatea lui, că Melchisedec este Fiul lui Dumnezeu.

22. Și, auzind despre dânsul Fericitul Chiril, Arhiepiscopul Alexandriei, a trimis la dânsul ca să-l cheme. Iar după ce a venit, l-a văzut că este și purtător de semne, și că, orice cere de la Dumnezeu, i se descoperă lui, și că la cuvânt se arată cu blândețe. Și vrând Arhiepiscopul să-l izbăvească de o amăgire ca aceasta, a născut un meșteșug ca acesta și i-a zis: „Avva, rogu-te: un gând îmi zice că Melchisedec este Fiul lui Dumnezeu, iar altul zice că nu, ci este arhiereu și om al lui Dumnezeu, iar eu mă îndoiesc pentru aceasta, rogu-te, descoperă-mi mie!”

23. Iar Bătrânul, bizuindu-se pe îndrăzneala sa către Dumnezeu, i-a zis: „Dă-mi răgaz trei zile, și eu voi întreba pe Dumnezeu despre aceasta, și voi vesti ție cine este”. Și a rugat Bătrânul pe Dumnezeu să i se descopere pentru căutarea aceasta. Și, primind de sus descoperire, a venit după trei zile și a spus Arhiepiscopului că Melchisedec este om.

24. Și el l-a întrebat pe el: „Cum de știi, Avva?” Și a răspuns Bătrânul: „Când mă rugam eu lui Dumnezeu, mi-a arătat mie pe toți Patriarhii, și trecea fiecare pe dinaintea mea, unul câte unul, de la Adam până la Melchisedec. Și, trecând și acela, îmi zicea mie îngerul: „Acesta este Melchisedec, deci cutează și crede că așa este cu adevărat”. Și de atunci Bătrânul propovăduia că om este Melchisedec.

25. A intrat oarecând Avva Zaharia, ucenicul lui Avva Siluan, în chilia acestuia și l-a aflat pe el întru uimire cu mâinile întinse spre cer. Și, închizând ușa, a ieșit.

26. Și, intrând în al șaselea și în nouălea ceas, l-a aflat pe el așijderea, iar în al zecelea ceas, l-a aflat pe el liniștindu-se, și i-a zis lui: „Ce ai avut azi, Părinte?” Iar el a zis: „Bolnav am fost azi, fiule”. Iar acela, căzând și apucându-i picioarele lui, i-a zis: „Nu te voi lăsa până ce nu-mi vei spune ce ai văzut!” Atunci i-a zis Bătrânul: „Eu la cer m-am răpit, și am văzut slava lui Dumnezeu, și acolo am stat până acum, iar acum m-am slobozit”.

27. Ziceau Bătrânii, către Avva Ilie din Egipt, despre Avva Agathon: „Bun frate este”. Și le-a zis lor Bătrânul: „După neamul lui este bun”.

28. Și i-au zis lui: „Dar după cei de demult, cum?” Și le-a răspuns lor: „V-am zis că *după neamul lui* este bun, însă la măsurile celor de demult n-a ajuns. Că eu am văzut un om în Schit care prin rugăciune putea să oprească soarele de pe cer, precum Iisus al lui Navi”. Iar ei, auzind, s-au minunat și au preaslăvit pe

Dumnezeu.

29. Zicea Avva Dula, ucenicul lui Avva Visarion: „Odată, mergând noi către oarecare Bătrân, a venit soarele să apună, și stând Bătrânul [Visarion] la rugăciune, a zis: «Rogu-mă Ție, Doamne, să stea soarele până cei voi ajunge la robul tău», și s-a făcut așa”.

30. Același a zis: „Altădată, călătorind noi, am înnoptat pe malul mării și i-am zis Bătrânului: «Mi-e sete foarte». Și, făcând Bătrânul rugăciune, mi-a zis mie: «Bea din mare», și, îndulcindu-se apa, am băut. Am luat însă din mare și într-un vas.

31. Și, văzând Bătrânul, mi-a zis: «Pentru ce ai luat?» Iar eu am zis: «Iartă-mă, ca nu cumva să-mi fie sete mai încolo». Și a zis Bătrânul: «Dumnezeu este și aici, și în tot locul»”.

32. „Altădată, având trebuință să treacă Nilul, a făcut rugăciune și a trecut pe jos în cealaltă parte. Iar eu, zicea, făcându-i lui metanie, i-am zis lui: «Cum simțeai picioarele tale când umblai pe apă?» Răspuns-a Bătrânul: «Până la glezne simțeam apa, iar de aici încolo era vârtoasă»”.

33. Mergând odată Avva Ammona la Antonie, a rătăcit drumul și se ruga lui Dumnezeu zicând: „Doamne Dumnezeul meu, să nu pierzi zidirea ta!” Și îndată s-a arătat lui mână atârnată din cer arătându-i lui calea, până când a venit și a stat deasupra peșterii Sfântului Antonie.

34. Trecând odată Avva Mili printr-un loc, a văzut pe cineva prins, de ca și cum ar fi făcut moarte de om. Și, apropiindu-se Bătrânul, a întrebat pe fratele și, aflând că va fi năpăstuit, a zis către cel care-l prinsese pe el: „Unde este cel ucis?” Și i-au arătat omul. Apoi a poruncit tuturor să se roage.

35. Și, întinzând și el mâinile către Dumnezeu, a înviat mortul. Și a zis Bătrânul către acela, înaintea tuturor: „Cine este cel ce te-a omorât?” Iar el, răspunzând, a zis: „Intrând în biserică, am dat preotului bani, iar el, sculându-se, m-a junghiat, apoi m-a luat și m-a adus în chilia părintelui acestuia. Rogu-vă pe voi să se ia lucrurile mele și să se dea copiilor mei”.

36. Și a zis Bătrânul către dânsul iarăși: „Du-te, dar, și dormi, până ce va veni Domnul să te scoale”.

37. Povestit-a Avva Macarie Egipteanul și a zis: „Șezând eu odată în Schit, au venit doi tineri dintr-un loc străin, și unul avea puțină barbă, iar celălalt începea acum să facă. Și, apropiindu-se, mi-au zis: «Avva, unde este chilia lui Avva Macarie?» Iar eu le-am zis lor: «Ce voiți cu el?» Iar ei i-au zis: «Auzind despre dânsul, am venit să-l vedem». Și le-am zis lor: «Eu sunt». Și mi-au făcut metanie zicând: «Vrem să rămânem aici».

38. Iar eu, văzându-i pe ei veseli și veniți ca din bogăție și

răsfățare, le-am zis lor: «Nu puteți ședea aici». Răspuns-a cel mai mare: «Dacă nu vom putea ședea aici, ne vom duce în alt loc». Iar eu am zis în sinemi: «Oare de ce să-i izgonesc, poate se vor sminti, osteneala îi va face să fugă singuri».

39. Și le-am zis: «Dacă puteți, veniți de vă faceți chilie». Și mi-au zis: «Arată-ne nouă loc și ne vom face». Și le-am dat lor cazma și un săculeț plin cu pâine și sare, și le-am arătat apoi o piatră vârtoasă și le-am zis: «Cioppliți aici și, după ce aduceți lemne din luncă, faceți chilie și ședeți».

40. Iar ei m-au întrebat: «Ce lucrezi aici?» Și eu le-am zis: «șir», și, luând smicele din luncă, le-am arătat lor cum se începe șirul și cum se coase [împletește]. Și le-am zis: «Faceți coșnițe și, după ce le veți da păzitorilor, aceia vă vor aduce pâine».

41. Deci, după ce le-am dat lor canonul șederii, m-am dus. Iar ei cu răbdare făceau toate câte le zisesem lor și n-au venit la mine vreme de trei ani. Și-mi zicea mie gândul: «Oare care este lucrarea acelor frați, că n-au venit să mă întrebe de niciun gând? Alții de departe vin la mine, iar aceștia sunt aproape și nu vin, și nici la alții nu se duc, fără numai la biserică tăcând, ca să ia anafură».

42. Postind eu o săptămână, m-am rugat lui Dumnezeu să-mi arate lucrarea lor, iar după o săptămână m-am dus la dânșii să văd cum șed. Și, bătând eu la ușă, mi-au deschis și m-au îmbrățișat tăcând și, făcând rugăciune, am șezut. Iar cel mai mare, făcând semn celui mai mic să iasă, a șezut să împletească șir, fără a grăi ceva.

43. Iar la ceasul al nouălea a ciocănit și a venit cel mai tânăr, care a făcut puțină fiertură și, făcându-i semn celălalt, a pus masă. Și, punând pe dânsa trei pesmeți, au stat tăcând. Iar eu am zis: «Sculați-vă ca să mâncăm». Și, sculându-se ei, am mâncat, iar după aceea au adus vasul și am băut apă.

44. Iar după ce s-a făcut seară, unul dintre ei mi-a zis: «Te duci?» Iar eu am zis: «Nu, ci voi dormi aici». Și mi-au așternut într-o parte o rogojină, iar ei și-au pus de cealaltă; și și-au luat brâiele lor și rasele lor și s-au culcat amândoi pe rogojină. Iar eu m-am rugat lui Dumnezeu să-mi descopere lucrarea lor.

45. Iar când ei socoteau că eu dorm, s-au sculat și au întins mâinile la cer și am văzut pe draci venind la gura fratelui mai mic, iar alții erau la ochi. Și am mai văzut pe înger ținând sabie de foc și gonind pe draci, iar de cel mai mare nu puteau să se apropie.

46. Iar către dimineață s-au culcat. Atunci eu m-am prefăcut că m-am deșteptat. Și mi-a zis cel mai mare: «Vrei să citești cei doisprezece psalmi?» Și eu am zis: «Da, vreau». Și a început cel mai mic să cânte cinci psalmi, câte șase stihuri și un *Aliluia,* iar după fiecare stih, din gură ieșea câte o făclie de foc care se suia la

cer. Așijderea și cel mai mare, când deschidea gura și cânta, ca o funie de foc ieșea și ajungea până la cer. Și eu am zis câțiva pe de rost.

47. Așa am cunoscut că cel mai mare este desăvârșit, iar cu cel mai mic încă se lupta vrăjmașul. Iar după ce am ieșit, le-am zis: «Rugați-vă pentru mine». Iar ei au făcut metanie zicând: «Iartă-ne, Avva». Iar după puțin a adormit fratele mai mare. Iar a treia zi de la moartea lui, a adormit și cel mai mic”. Și, când mergeau vreunii din Părinți la Avva Macarie, îi lua și-i ducea la chilia lor, zicându-le: „Veniți de vedeți mucenicia străinilor celor mici”.

III. A lui Antioh Pandectul

1. Dacă dracii au rugat pe Dumnezeu să nu fie trimiși în adânc, și au dobândit cererea lor, cu cât mai vârtos vom fi noi auziți, cei îmbrăcați întru Hristos, rugându-ne a dobândi izbăvirea de moartea cea gânditoare? Pentru aceasta, să ne îndeletnicim în rugăciune, că mare este puterea rugăciunii.

IV. A lui Avva Marcu

1. Nu se cuvine ca cel ce se silește să ajungă la desăvârșire să circumscrie rugăciunea în ceasuri și vremi [anume], afară de mare nevoie și neputință; căci Domnul, adică, legiuiește totdeauna, ziua și noaptea, a fi adusă Atotputernicului Dumnezeu, iar Apostolul neîncetat (cf. Luca 18: 1-7; I Tesal. 5: 17).

2. Căci tot binele *prin rugăciune* se face credincioșilor, nu numai nădejdea cea întru Domnul, ci și credința cea adevărată, și dragostea cea nefățarnică, și nepomenirea de rău, și iubirea de frați, și înfrânarea, și răbdarea, și cunoștința cea mai dinăuntru, și izbăvirea de ispite, și mărturisirea din inimă, și lacrima întinsă, și răbdarea celor necăjicioase, și curata iertare a aproapelui, și cunoștința Legii celei Duhovnicești, și aflarea dreptății lui Dumnezeu, și venirea Sfântului Duh, și toate câte a făgăduit Dumnezeu să le dea oamenilor celor credincioși, și aici și în veacul cel viitor.

3. Și, pe scurt, cu neputință este a se arăta sufletul după chipul lui Dumnezeu, fără decât prin harul lui Dumnezeu și credința omului care petrece în cuget cu multă smerită cugetare și rugăciune nerisipită.

4. Cheamă pe Dumnezeu ca să-ți deschidă ochii minții tale și să vezi folosul rugăciunii și al citirii celei înțelegătoare.

Rugăciunea este maică a tuturor faptelor bune, căci le naște pe ele prin unirea cu Hristos.

Orice vom face, fără de rugăciune și fără de nădejde bună, mai pe urmă nedesăvârșit și vătămător se face.

5. Când va vedea diavolul că mintea din inimă s-a rugat, atunci mari și rău-meșteșugite gânduri aduce asupră, căci nu suferă a strica faptele cele mici cu mari aduceri asupră.

6. Spre împreună-lucrarea cu Dumnezeu și spre bună-plăcerea Lui, nimic nu este mai puternic ca rugăciunea și decât dânsa nimic nu este mai folositor.

Bine este ca prin cuvânt să folosim pe cei ascultători, dar mai bine este ca prin fapta bună și prin rugăciune a lucra împreună cu ei. Că cel ce prin acestea se aduce pe sineși lui Dumnezeu, prin ajutorul său [de la Dumnezeu] ajută și aproapelui.

7. De voiești ca prin cuvânt scurt a folosi pe cel iubitor de învățătură, arată-i lui rugăciunea, dreapta-credință și răbdarea celor ce vin asupră, că toate cele bune printr-acestea se află.

8. Bine este a ține porunca cea atotcuprinzătoare și pentru nimic altceva a ne ruga, ci a căuta numai Împărăția lui Dumnezeu, după cuvântul Domnului (cf. Matei 6: 33).

9. Iar dacă pentru fiecare trebuință încă ne îngrijim, datori suntem ca pentru fiecare să ne rugăm; că cel ce fără rugăciune face ceva sau se îngrijește de ceva nu bine sporește întru sfârșitul lucrului. Iar aceasta este ceea ce a zis Domnul: *Că fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5).

PRICINA A UNSPREZECEA

Că se cade ca cel ce cere, nu ce-i place lui să ceară, ci ceea ce este de folos, precum I se pare lui Dumnezeu.

I. Din Pateric

1. Un frate era necăjit din pricina supărării ce i-o făceau gândurile viclene și, din multa lui smerenie, zicea: „De gândesc la unele ca acestea, nu am parte de mântuire”.

2. Pentru aceasta s-a dus la un Bătrân mare, ca să se roage pentru dânsul și așa să se ușureze gândurile de la dânsul. Și i-a zis Bătrânul: „Nu ți-e de folos, fiule”, iar el stăruia silind pe Bătrânul.

3. Și, rugându-se Bătrânul, a ridicat Dumnezeu războiul de la fratele și îndată a căzut în înalta-cugetare și în mândrie.

4. Și iar ducându-se, a rugat pe Bătrânul să-i vină iarăși gânduri și așa să aibă smerenia cea dintâi.

II. A lui Avva Isaia

1. De te rogi lui Dumnezeu pentru război, ca să-l ia adică de la tine, și nu te ascultă, să nu te necăjești, căci El mai mult decât tine cunoaște ce-ți este de folos. Deci să nu zici „ia de la mine cutare și dă-mi cutare”, ci roagă-te zicând așa:

2. „Stăpâne Iisuse Hristoase, ajută-mi, și să nu mă lași să păcătuiesc, că rătăcit sunt, și să nu mă lași să pier întru păcatele mele. Miluiește-mă pe mine, zidirea Ta, nu mă trece cu vederea, că neputincios sunt. Nu mă părăsi, căci către Tine am scăpat (Psalm 142: 9). Vindecă sufletul meu, că am greșit Ție (cf. Psalm 40: 4). Înaintea Ta sunt toți cei ce mă necăjesc pe mine, și nu este mie scăpare, fără numai către Tine, Doamne. Doamne, mântuiește-mă, pentru îndurările Tale; să se rușineze toți cei ce se scoală asupra mea, cei ce caută sufletul meu, ca să-l piardă pe el; că Tu, Doamne, ești puternic întru toate, și prin Tine este slava lui Dumnezeu, a Tatălui și a Duhului Sfânt, în veci. Amin!”

3. Și atunci conștiința grăiește cu inima ta în taină, zicându-ți pricina pentru care Dumnezeu nu te ascultă, iar tu fă lucrul care te îndeamnă și nu fi nebăgător de seamă.

4. Căci cu neputință este ca, de va asculta omul pe Dumnezeu, Dumnezeu să nu asculte pe om, căci nu este departe de om, iar ce nu-L lasă a ne asculta sunt voile noastre.

III. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul zicând: „De voi întreba pe Sfinții despre izbăvirea de vreo patimă sufletească și trupească, și cred că îndată mă tămăduiesc, oare așa se face, chiar dacă nu-mi folosește a fi tămăduit îndată?”

2. Și a răspuns Bătrânul: „Frate, nu este bine ca cineva cu de-la-sine-stăpânire să se roage să se tămăduiască de patimă, neștiind de-i folosește lui sau nu-i folosește, ci să-și aducă aminte de Cel ce a zis: *Că știe Tatăl vostru Cel ceresc de cele ce aveți trebuință, înainte de a cere voi de la Dânsul* (Matei 6: 8).

3. Deci roagă-te lui Dumnezeu zicând așa: „Stăpâne, în mâinile Tale sunt, miluiește-mă după voia Ta și, de-mi folosește, tămăduiește-mă degrabă”

4. Și tot într-acest chip cere-le și Sfinților să se roage și fără de îndoială să crezi că *ceea ce te folosește* face Dumnezeu; și mulțumește-I Lui întru toate după porunca Apostolului, care zice: *Întru toate mulțumiți* (I Tesal. 5: 18), și te vei folosi și cu sufletul și cu trupul”.

5. Zis-a fratele: „Dar Părinții, de sunt rugați să se roage pentru vreo ispită, ce cer? Izbăvire de ispită, adică de patimă, sau ce este de folos? Și cum de Avva Sisoe, pentru ucenicul său, precum și alți Părinți, a cerut de la Dumnezeu izbăvire?

6. Și cum să înțelegem cuvântul: *Toate sunt cu putință celui ce crede?* (Matei 9: 23). Încă: *Nimeni nu este ispitit mai mult decât poate* (cf. I Cor. 10: 13)? Și de se fac ispitele spre folos? Și cum folosesc rugăciunile Sfinților?”

7. Răspuns-a Bătrânul: „Frate, îndeobște Părinții cei desăvârșiți se roagă ca Dumnezeu să facă ce este de folos cu omul. Și, de-i folosește lui, Dumnezeu lasă patima la om, pentru răbdare, iar de folosește a se izbăvi, face a se izbăvi, iar aceasta o atribuim preștiinței lui Dumnezeu.

8. De aceea Avva Sisoe, ca să se roage pentru ucenic, întâi s-a adeverit pentru aceasta, și s-a rugat numai după ce a luat înștiințare; și mulți alții dintre Bătrâni, tot așa, după adeverire, se rugau. Iar cum că spre folos se fac cele ce se întâmplă omului, este lucru vădit omului din cea zisă de Apostolul: *Întru toate mulțumiți.*

9. Iar prin aceea că *toate sunt cu putință celui ce crede* se însemnează că poate să sufere cu nădejde necazul patimilor (bolilor), fie să rabde și îndelung să rabde, fie să sufere cu vitejie toate, precum Iov. Însă nu ispitește Dumnezeu pe om mai mult decât poate acesta să ducă, dar, de nu-i vor ajuta rugăciunile Sfinților, din pricina moleșirii sau îngâmfării sale, omul se

primejduiește de voie, lăsându-se în voia împrejurărilor”.

PRICINA A DOUĂSPREZECEA

Că se cade ca cel ce cere de la Dumnezeu cele folositoare, pe cele aduse asupră-i de la Pronie cu mulțumită să le primească, măcar de se va întâmpla a fi împotriva voii sale.

I. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Mulți din Alexandria, râvnind cele de pe vremea Apostolilor, își vindeau averile, iar prețul lor îl puneau în mâinile Sfântului Ioan, rugându-l să se împartă de dânsul săracilor.

2. Printre aceștia era și unul oareșicare, care, apropiindu-se, șapte litre și jumătate de aur a adus, adeverind că lui nu i-a mai rămas nimic din bani, și cerea să ia două daruri de la dânsul: unul, ca copilul său să se mântuiască cu rugăciunile Sfântului, iar altul, ca fără primejdie să-i vină înapoi corabia, care acum se întâmpla să fie trimisă în Africa.

3. Deci, după ce au trecut treizeci de zile după rugăciune, fiul lui a murit, iar a treia zi de la moarte, venind și corabia lui din Africa și ajungând în dreptul farului, căzu într-un naufragiu așa cumplit, încât toată povara s-a prăpădit, nescăpând decât corabia și cei dintr-însa.

4. Așadar, după ce vestea despre copil s-a auzit cu puțin înainte, și durerea încă ținându-l, îndată și mâhnire pentru corabie veni asupră-i, astfel că marea lui durere împreună cu mâhnirea de acum îl cufundă desăvârșit într-o scârbă prea mare, care lucru, cunoscându-l Patriarhul, mai mult s-a mâhnit decât dânsul, și se ruga lui Dumnezeu ca în chip nevăzut să se atingă de sufletul aceluia și să certe viforul scârbei și întru alinare să-l prefacă.

5. Ca urmare, în noaptea ce a urmat, înaintea omului a stat în vis un bărbat ce semăna la chip cu Patriarhul și care zicea către dânsul: „De ce ești într-o scârbă așa de mare? Au nu tu m-ai rugat ca printr-o rugăciune ca aceasta să mă rog să se mântuiască fiul tău? Și, iată, cu harul lui Dumnezeu s-a mântuit, din răutățile vieții nevătămat slobozindu-se, că, dacă mai multă viață ar fi dobândit, nu bun, ci rău era să se arate, și nevrednic de Făcătorul.

6. Iar pentru corabie nimic nu te îndoi, că, de nu ar fi fost rugat preabunul Dumnezeu de a noastră smerenie, împreună cu bărbații putea să fie trimisă întru adânc și, pe lângă povară, și pe fratele tău și pe ceilalți i-ai fi pierdut. Deci nu trebuie să te mâhnești, ci mai vârtos se cade să rabzi cu mulțumită cele ce-au venit asupră, că nimic din cele ce se fac de la Dumnezeu nu este fără judecată, măcar că nouă multe din judecățile Lui ne sunt necunoscute”.

7. Apoi, după ce bărbatul s-a deșteptat din somn, a simțit inima sa plină de mângâiere și, mergând, îndată a căzut la picioarele Fericitului Patriarh, foarte mulțumindu-i și vedenia povestind-o. Iar el îl sfătuia ca nu lui să-i socotească darul, ci mai vârtos lui Dumnezeu, Celui ce iconomisește toate spre folos.

II. Din viața Sfântului Uar[0]

1. O femeie iubitoare de Dumnezeu și bogată, pe nume Cleopatra, după ce Mucenicul Uar tocmai se săvârșise și prigoana, iată, de acum începu a se sfârși, a luat trupul său în patria sa, Palestina, unde i-a și zidit acestuia o biserică preafrumoasă.

2. Având ea un singur fiu născut, spre dânsul singur își avea cârma nădejdilor, că de bărbat se păgubise cu multă vreme în urmă prin moarte. Trimițând ea bani celor ce stăpâneau atunci, le-a cerut să învrednicească pe copil cu cinste de la dânșii. Și îndată au venit la dânsa scrisori împărătești prin care copilul era învrednicit cu dregătorie. Însă, pentru o vreme, ea a lăsat lucrul cu zăbavă, acum ostenindu-se la zidirea bisericii Mucenicului.

3. Iar când zidirea bisericii a luat sfârșit, a chemat pe Episcopul Eparhiei împreună cu preoții spre sfințirea bisericii; a chemat încă și dintre călugări, câți străluceau cu viața și cu fapta bună. Apoi au scos racla cu sfințitul trup al Mucenicului și, în chip luminos, l-au pus pe un pat de mult preț; iar deasupra moaștelor, ea a pus brâul și caftanul dregătoriei întru care era să se îmbrace copilul ei, ca să se blagoslovească de cei ce se adunaseră acolo, și așa, sfințite, pe amândouă să le îmbrace.

4. Apoi, după ce au făcut slavoslovie de toată noaptea împreună cu toată mulțimea, ea împreună cu copilul au intrat primii pe sub racla Mucenicului spre a-l purta, pe care, după ce l-au luat, l-au pus cu sfințenie în sfințitul altar al bisericii. De aici, la toate acestea, iubitoarea de mucenici Cleopatra fierbinte sta și lăcrima, copilului și sieși cerând cu credință cele bune de la Mucenicul.

5. Și întru aceasta săvârșindu-se dumnezeiasca Liturghie, cu masă prea îndestulată pe cei ce se adunaseră acolo i-a ospătat, iar slujirea mesei singură cu fiul său a isprăvit; însă a poruncit copilului ca nicidecum să nu guste din vreo mâncare sau băutură până ce se va isprăvi ospățul.

6. Apoi, după ce s-a isprăvit ospățul, iată, ziua spre seară plecându-se, copilul era cu totul ostenit, și abia ce s-a culcat puțin

---

[0] Sfântul Mucenic Uar a primit cununa muceniciei în vremea lui Maximian, la anul 304.

pe patul său, că l-a apucat fierbinţeală mare şi iute. Iar mamă-sa, şi ea flămândă lângă copil şezând, fără de somn petrecea şi, pe cât putea, aprinderea bolii i-o răcorea, iar pe la miezul nopţii – o, cum sunt judecăţile lui Dumnezeu! – văzu pe copil slăbit de boală şi zăcând mort.

7. După ce a văzut aceasta, întâi, de întunecarea ce o cuprinse, căzu la pământ fără de glas, apoi, puţin trezindu-se, şi trupul copilaşului pe umeri luându-l, intră în biserica pe care o zidise Mucenicului, ducându-l pe acela la sfântul altar, şi, ca şi către un însufleţit, cu trupul Mucenicului vorbea zicând:

8. „Ce nedreptate ţi-am făcut, o, Mucenice al lui Hristos, ca eu să cad într-o nenorocire amară ca aceasta? Au n-am lăsat în pământ străin trupul bărbatului meu, în tot chipul silindu-mă a aduce trupul tău? Au nu biserică din temelie ţi-am zidit? Au nu cumva altceva sau nu din suflet ţi-am adus osârdie?

9. Ce ai voit cu toate acestea? Ce bine pentru dânsele să nădăjduiesc? Au nu mântuirea copilului? Au nu până la bătrâneţe împreună cu mine să petreacă? Vai, din cel fel de nădejde m-am scăpătat! Ah, în loc de unele am văzut altele! Ci, o, Mucenice al lui Hristos, sau dă-mi pe copil înapoi viu, precum Elisei, pe fiul sunamitencei, sau nu mă lăsa ţinută de necaz şi amărăciune, ci fă-mă pe mine, care cu aşa rea-norocire l-am născut şi l-am crescut, să fiu moartă împreună cu copilul meu”.

10. Aşa pe Cleopatra, cumplit tânguindu-se, somnul a furat-o, şi s-a odihnit puţin. Şi i s-a arătat ei Mucenicul împreună cu copilul, pe care atletul lui Hristos îl ţinea el în sânurile sale ca pe un fiu al său, iar îmbrăcămintea amândurora era luminată şi prea înfrumuseţată, şi cununi preafrumoase împodobeau capetele lor, iar frumuseţea cununilor dumnezeiască şi negrăită era.

11. Şi auzea pe Mucenicul zicându-i: „Pentru ce nu te bucuri, o, femeie, ci întristare cumplită a cuprins inima ta? Au doară eu aşa nemulţumitor sunt? Şi nimic din cele făcute de tine n-am băgat în seamă? Sau n-am dat cu îndestulare mulţumire pentru dânsele? Nu vezi de ce fel de slavă s-a învrednicit copilul tău? Ce fel de har străluceşte împrejurul lui? Ce dar? Nu vei lăsa oare această mâhnire, ca spre bucurie să te sârguieşti şi tu? Iar de voieşti mai mult, iată, aduc pe copilul mai aproape, ca înaintea ochilor tăi să stea cu deadinsul, ca şi tu bine să te înveţi cele despre dânsul”.

12. Zicând acestea, iată, vedea pe copil şi-i zicea: „Vino, o fiule, lângă maica ta şi, cum te afli, aşa arată-te, ca să mângâi lacrimile ei cele multe”. Iar copilul încă mai vârtos se ţinea de Mucenicul, nicidecum voind să se despartă de el, nici să se ducă la maica sa. Şi a zis către dânsa: „Du-te, maica mea, du-te, rămâi în cele ale tale, şi lasă tânguirile acestea, că socotesc a fi lucru fără

de cale a schimba viața pe moarte, și dulceață nesfârșită pe întristare, ori să aleg viață vremelnică mai vârtos decât toți vecii”.

13. Acestea auzind maica de la copil, tare se ruga Mucenicului ca să fie și ea împreună cu copilul și să se mângâie de cele văzute, însă el o sfătuia ca mai mult să se țină de calea care duce către mântuire. Iar la urmă, dăruindu-i pace, el împreună cu copilul către ale sale petreceri s-a dus.

14. Iar ea, îndată deșteptându-se, mult mulțumea lui Dumnezeu și Mucenicului, apoi, și trupul copilului punându-l lângă Mucenicul, și mulțumire de toată noaptea împreună cu toți cei ce se aflau făcând, a doua zi după Sfânta Liturghie luminat a ospătat pe cei ce s-au împărtășit cu dânsa din sfintele laude.

15. Iar după toate acestea, câte avea împărțindu-le săracilor și o haină proastă îmbrăcând, slujea la mormântul Mucenicului, în postire și în rugăciune neîncetată îndeletnicindu-se, dintru care atât s-a curățat la omul cel dinăuntru, încât în fiecare Duminică venea la dânsa Mucenicul împreună cu copilul, împodobiți ca și mai-nainte, pe care-i vedea dându-i mângâiere întristării ei. Și așa, șapte ani petrecând, către fericirea cea de acolo s-a mutat.

PRICINA A TREISPREZECEA

Că se cade ca rugăciunea să fie ajutorată de faptă, și care sunt cele ce fac rugăciunea neprimită.

I. Din Pateric

1. Întrebat a fost un Bătrân dacă se folosesc cei ce cer rugăciunile Părinților, iar ei se lenevesc. Și a răspuns: *„Mult poate rugăciunea dreptului,* după cea scrisă (Iac. 5: 16), însă în chip lucrător, adică ajutorându-se și de cel care cere rugăciunea, când acela se păzește pe sineși cu toată sârguința și cu durere de inimă, de fapte și de gânduri rele.

2. Fiindcă, de va petrece cu nebăgare de seamă și fără a se griji, niciun folos nu-i va fi, măcar și sfinții de s-ar ruga pentru dânsul. Pentru că zice: *Dacă unul zidește și altul risipește, ce folos aduc, fără numai se ostenesc?* (Sirah 34: 25)”. Și adăuga și o povestire ca aceasta:

3. „Era un oarecare Sfânt Părinte al unei obști, cu toată fapta bună împodobit, iar mai vârtos cu smerita cugetare, cu blândețe, cu milostivire spre cei neavuți și cu dragoste.

4. Acesta se ruga mult lui Dumnezeu zicând: «Doamne, mă știu că sunt păcătos, dar întru îndurările tale nădăjduiesc că mă voi mântui prin mila Ta. Deci mă rog bunătății Tale, Stăpâne, să nu mă desparți de soborul meu, ci împreună cu mine și pe aceia învrednicește-i Împărăției Tale, pentru nespusa Ta bunătate». Deci această rugăciune neîncetat făcând-o el, cu o încredințare ca aceasta l-a adeverit Iubitorul de oameni Dumnezeu.

5. Urma să se facă o prăznuire a unor sfinți în altă mănăstire, nu prea departe de dânșii, iar egumenul acelei mănăstiri l-a chemat și pe el împreună cu ucenicii, însă el nu voia să meargă.

6. Și, ducându-se ucenicii lui, un înger s-a făcut în chip de bolnav sărac care zăcea în mijlocul drumului. Apoi, ajungând ucenicii în acel loc și văzându-l pe dânsul tânguindu-se, îl întrebau pricina. Iar el a zis: «Bolnav sunt, că, venind eu pe dobitoc, m-a trântit și a fugit și, iată, nu am pe nimeni să-mi ajute». Iar ei i-au zis lui: «Ce să-ți facem, Avva? Noi suntem pe jos», și, lăsându-l, s-au dus.

7. Apoi, după puțin, a venit și Bătrânul lor și l-a aflat pe el zăcând și gemând și, aflând pricina, i-a zis lui: «Dar n-au venit cumva niște călugări care să te găsească aici?» Iar el a zis: «Au venit, da, și, aflând pricina, au trecut mai departe zicând: Noi suntem pe jos, ce să-ți facem?»

8. Zis-a Bătrânul către dânsul: «Poți să umbli încetișor, ca să

mergem?» «Nu pot», a zis. Și Bătrânul a zis iar: «Vino, dar, că te voi duce în spate și va ajuta Dumnezeu de vom merge». Iar el a zis: «Cum poți să mă duci la așa depărtare? Du-te mai degrabă și te roagă pentru mine». Iar Bătrânul i-a zis: «Nu te voi lăsa; dar iată o piatră, te voi pune pe dânsa, și eu mă voi pune sub dânsa, și te voi lua în spate», și a făcut așa.

9. La început îl simțea ca având greutate cât un om, apoi, mai ușor, apoi, mergând mai departe, mai ușor s-a făcut și, iarăși, mult mai ușor, încât se mira și el ducându-l, iar deodată s-a făcut nevăzut.

10. Și a venit glas către dânsul: «De vreme ce mult te-ai rugat pentru ucenicii tăi ca să se învrednicească împreună cu tine Împărăției Cerurilor, vezi acum că unele sunt măsurile tale și altele cele ale lor. Deci pleacă-i pe dânșii să vină întru lucrarea ta și așa vei lua cererea ta; pentru că Judecător drept sunt, dând fiecăruia după lucrurile lui»”.

11. Un frate a mers la un Bătrân în Lavra lui Suka, mai sus de Ierihon, și i-a zis lui: „Cum te afli, Părinte?” Răspuns-a Bătrânul: „Rău”. Și i-a zis fratele: „Pentru ce, Avva?” Zis-a Bătrânul: „Iată, treizeci de ani am de când stau în fiecare zi înaintea lui Dumnezeu la rugăciune și uneori mă blestem pe sinemi zicând către Dumnezeu: *Să nu Te milostivești de toți cei ce lucrează fărădelegea* (Psalm 58: 6); și: *Blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale* (Psalm 118: 21), de la care eu pururea mă abat și lucrez fărădelege.

12. Iar alteori iarăși zic către Dumnezeu: *Pierde-i pe toți cei ce grăiesc minciuna* (Psalm 5: 7); iar eu în toată vremea mint. Și, în inimă gândind cele rele, zic către Dumnezeu: *Cugetarea inimii mele înaintea Ta pururea* (Psalm 18: 15). Și, post nicidecum având, zic: *Genunchii mei au slăbit de post* (Psalm 108: 21). Și iarăși pomenind de rău pe fratele meu, zic către Dumnezeu: *Iartă-ne nouă, precum și noi iertăm* (Matei 6: 12).

13. Și toată grija având-o spre a mânca pâinea mea, zic: *Și am uitat să-mi mănânc pâinea mea* (Psalm 101: 5). Și, dormind până dimineața, zic: *În miezul nopții m-am sculat ca să mă mărturisesc Ție* (Psalm 118: 62). Străpungere nicidecum având, zic: *Ostenit-am întru suspinul meu,* și: *Făcutu-mi-s-au lacrimile mele pâine ziua și noaptea* (Psalm 41: 1).

14. Și, cu totul fiind plin de mândrie și de odihnă trupească, pe sinemi mă batjocoresc și cânt: *Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele* (Psalm 24: 18). Și, nefiind gata, zic: *Gata este inima mea, Dumnezeule* (Psalm 56: 8). Și, pe scurt, toată rugăciunea și slujba mea spre mustrare și rușine mi-a stat înainte”.

15. Zis-a fratele: „Socotesc, Părinte, că David acestea pentru sineși le-a zis”. Iar Bătrânul, oftând, a zis: „Ce spui, frate? Cu adevărat, de nu vom păzi cele ce cântăm înaintea lui Dumnezeu, în pierzare vom merge”.

16. Zis-a un Bătrân: „Era un frate în Schit sârguitor la pravila sa, dar leneș la celelalte. Și, într-una din zile, se arătă Satana în chipul unuia din Bătrâni și îi zise lui: «O, minune, cutare călugăr mă strânge la subsuoara sa ca să nu mă duc de la dânsul, ci să fac voile mele, și zice către Dumnezeu în fiecare ceas: «Doamne, izbăvește-mă de cel viclean»”.

17. Zis-a Avva Moise: „De nu se va potrivi fapta cu rugăciunea, în zadar te ostenești”. Și l-au întrebat zicând: „Ce este potrivirea faptei cu rugăciunea?” Și a zis Bătrânul: „Ca cele pentru care ne rugăm să nu le mai facem. Căci, atunci când omul va lăsa voile sale, atunci se împacă Dumnezeu cu dânsul și primește rugăciunea lui”.

18. Zis-a Avva Moise din Belo: „Ascultarea pentru ascultare este; că, dacă cineva ascultă pe Dumnezeu, și Dumnezeu îl ascultă pe el”.

19. Zis-a Avva Isaia: „Făcând slujbele tale, de le faci cu smerită cugetare, ca un nevrednic, puternice sunt la Dumnezeu. Iar de se va sui întru inima ta, și-ți vei aduce aminte de cineva care doarme sau se lenevește, și-l vei osândi pe dânsul, deșartă este osteneala ta”.

20. Zis-a iarăși: „Dacă caută cineva pe Dumnezeu întru cunoștința inimii și întru cunoștință cere, îl ascultă pe el Domnul; iar dacă nu este legat întru ceva din cele ale lumii, ci se grijește pentru sufletul său întru frică după puterea sa, să îl pună pe dânsul la judecata lui Hristos cu conștiință curată; căci, afară de osteneală, trudă și durere, omul nu este auzit de Dumnezeu, după toate scripturile.

II. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul zicând: „Oare poate credința cuiva să folosească pe altul, neaducând și el credință, precum pe slăbănogul, credința celor ce-l duceau (cf. Marcu 2: 3-5)?”

2. Răspuns-a Bătrânul: „De n-ar fi fost credincios și slăbănogul, nu ar fi lăsat să-l ducă și să-l sloboade pe dânsul în jos, drept care credința amândurora l-a mântuit pe el; pentru că, de nu va aduce omul credință în Dumnezeu, nimic nu se folosește.

3. Deci să nu aduci pricină de a nu face nimic și apoi să arunci asupra altuia toată povara ta. Că și Ieremia, crezând că

Dumnezeu va milui pe poporul său, se ruga pentru dânsul. Și, de vreme ce poporul nu a adus credință împreună cu Prorocul, n-a fost ascultat (cf. Ier. 11: 14). Oare n-avea Ieremia credință precum aceia care l-au adus pe slăbănog? Tot același lucru și în pricini asemănătoare”.

4. Zis-a fratele: „Rogu-mă, Părinte, spune-mi care a fost împreună-lucrarea fiicei Canaaneencei (cf. Matei 15: 21-28) și a slugii sutașului, că s-au tămăduit (Luca 7: 2), dar și a slăbănogului care, cerând tămăduirea trupului, înainte de aceasta a luat iertarea păcatelor? Deci unde este aici împreună-lucrarea? Încă și Domnul zicând Apostolilor: *Orice veți lega pe pământ, va fi legat și în cer și, oricărora veți ierta păcatele, se vor ierta lor* (Matei 18: 18; Ioan 20: 23), că n-a spus «de vor lucra împreună»; deci lămurește-mi mie acestea, rogu-te”.

5. Răspuns-a Bătrânul: „Frate, celor ce nu cunosc lucrurile precum sunt, necaz este. Că fiica Canaaneencei și sluga sutașului erau ieșiți din minți[0]: la prima, din pricina nebuniei, iar la cealaltă, de primejdia bolii, și așa nu puteau să lucreze împreună cu credința celor ce se rugau pentru dânșii.

6. Iar slăbănogul, aducând credință pentru tămăduirea trupului, s-a învrednicit și de ceva mai mult, prin iubirea de oameni a Stăpânului. Pentru că Mântuitorul, ca să creadă oamenii că El a venit, la început făcea semne, fără de împreună-lucrare, și oamenii se tămăduiau îndată, ca să se plinească cuvântul cel prorocesc: *El a luat neputințele noastre, și bolile noastre le-a purtat* (Is. 53: 4).

7. Deci, nevinovați făcându-se oamenii, se tămăduiau cu harul Lui, necerându-li-se împreună-lucrare, ci numai să se păzească după aceea, precum zice: *Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău* (Ioan 5: 14).

8. Și Ioan zicea despre Dânsul: *Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii* (Ioan 1: 29), iar cei ce nu L-au primit pe Dânsul n-au primit tămăduire, întru dânșii împlinindu-se cea zisă de Apostolul: *Iar dacă cel necredincios se desparte, să se despartă* (I Cor. 7: 15).

9. Iar cum că a dat stăpânire Apostolilor a tămădui și a ierta păcatele celor ce împreună-lucrează cu rugăciunea lor, să te încredințeze pe tine însuși Iacov, care a luat o stăpânire a aceasta, că zice: *Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului* (Iac. 5: 16). Iar la Mântuitorul nu așa, ci numai câți L-au primit pe Dânsul, atâția s-au tămăduit și s-au mântuit, iar cei ce nu L-au primit au pierit.

---

[0] Nu erau (destul de) conștienți.

10. Să ne întărim, dar, în credință, și ne vom mântui întru numele lui Dumnezeu”.

PRICINA A PAISPREZECEA

Că, celui ce are ceva asupra cuiva sau celui ce are asupra lui ceva și nu se împacă, neprimită îi este rugăciunea.

I. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. În vremea când Marele Ioan era Patriarh al Alexandriei, s-a întâmplat ca doi dintre clericii lui să aibă pizmă unul asupra altuia; pe aceștia, Marele i-a canonisit cu afurisirea. Unul dintre ei a primit cu bucurie certarea, iar celălalt a făcut din certare pricină de lenevire, astfel că nu avea nicio grijă de rugăciune și de pravilă, ci se îndeletnicea întru voile poftelor sale; încă se îngâmfa și asupra Marelui, defăimând simplitatea lui cea mare.

2. Iar Sfântul, cunoscând aceasta, și socotind ca nu cândva și vânare diavolului să se facă, a vrut să-l cheme ca să-l învrednicească de iertăciune, dar, printr-o Pronie mai înaltă, ceea ce el socotea s-a șters de uitare, ca lucrarea cea mare a smereniei lui să se arate printr-o milostivire și mai mare.

3. Iată cum, atunci când a venit doamna zilelor [Duminica], și el era în altar aducând jertfa cea fără de sânge, în ceasul în care s-a ridicat perdeaua cea sfințită a dumnezeieștilor Daruri, și-a adus aminte de acel pomenitor de rău. Dar, cugetând el la stăpâneasca poruncă care poruncește a lăsa darul înaintea altarului și cu fratele a se împăca, și atunci să aducă darul (cf. Matei 5: 23-24), a zis diaconului să zică de multe ori ectenia cererilor, până când se va întoarce el, spunând că are oarecare treabă ce nu suferă amânare. Apoi a ieșit pe ascuns din altar și a trimis cu mare grabă de a chemat pe acel cleric, și acela îndată a venit, iar Sfântul a căzut la picioarele lui cerându-i iertăciune, nicidecum rușinându-se de cei ce-l vedeau.

4. Apoi, cel ce mai-nainte fusese neînțelegător, pe acest sfințit cap văzându-l înaintea picioarelor sale, îndată s-a zdrobit la suflet; și, temându-se de focul cel din cer și de arderile cele de acolo, a căzut și el cu fața în jos rugându-se să dobândească iertăciune. Iar Fericitul a zis: „Dumnezeu să ne ierte pe amândoi, fiul meu”.

5. Apoi l-a luat pe el cu sineși, și cu atâta veselie și dulceață au intrat în altar, încât nimeni n-ar putea să spună; iar atunci cu îndrăzneală a început a zice către Dumnezeu: *Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri.* Deci, dintru aceasta, atât de smerit și măsurat s-a făcut acel cleric, încât mai apoi s-a arătat vrednic și de hirotonia preoției.

II. Din Pateric

1. Ziceau Bătrânii că rugăciunea este oglindă a călugărului. Și iarăși ziceau că, precum cu neputință este a-și vedea cineva fața sa în apă tulbure, tot așa și sufletul, de nu se va curăța de cele străine, nu se poate ruga.

2. Zis-a un Bătrân: „Când se va păzi omul de nedreptățirea aproapelui, atunci îndrăznește cu gândul că rugăciunea lui este primită la Dumnezeu. Iar de va nedreptăți cineva pe aproapele, urâtă și neprimită se face rugăciunea lui, căci suspinul celui nedreptățit nu lasă rugăciunea celui ce a nedreptățit a intra înaintea lui Dumnezeu”.

3. Zis-a iarăși: „De vei auzi despre cineva că te-a ocărât pe tine, și va veni către tine, să nu te arăți lui de ca și cum ești înștiințat despre aceasta, ci veselește-te cu dânsul, și îmbunează-ți fața ta către dânsul, ca să ai îndrăzneală întru rugăciunea ta”.

4. Zis-a Avva Moise: „De nu va avea omul în inima sa că păcătos este, Dumnezeu nu-l ascultă pe el; că cel ce își poartă păcatele sale nu le vede pe ale aproapelui”.

5. Zis-a Avva Zinon: „Cel ce voiește ca degrabă să-i audă Dumnezeu rugăciunile lui, acela, când stă la rugăciune, își întinde mâinile sale către Dumnezeu ca să se roage pentru vrăjmașii săi și atunci, orice va ruga el pe Dumnezeu, El îl va asculta pe el”.

6. Povestit-au oarecare dintre Părinți că în Schit, când aduceau clericii jertfă [pentru Liturghie], se pogora ca un vultur peste dânsa, și nimeni nu-l vedea, fără numai clericii.

7. Într-o zi, oarecine a cerut ceva de la diacon, iar el a zis: „N-am vreme acum”. După care, venind diaconul la jertfelnic, nu s-a pogorât asemănarea[0] vulturului, după obicei. Și a zis prezbiterul diaconului: „De ce n-a venit vulturul, după obicei? Cu adevărat, pentru că ori în mine, ori în tine este oareșicare greșeală care a oprit harul. Depărtează-te, dar, de la mine și, dacă se va pogorî, se va cunoaște că din pricina ta nu s-a pogorât”.

8. Și, depărtându-se diaconul, îndată s-a pogorât vulturul. Iar după ce s-a săvârșit Liturghia, a zis prezbiterul diaconului: „Spune-mi ce ai făcut?” Iar el a zis: „Nu mă știu pe sinemi să fi păcătuit, fără decât numai aceasta: că, venind un frate și cerând de la mine cutare lucru, i-am răspuns lui că nu am vreme”. Și i-a zis lui: „Deci din pricina ta nu s-a pogorât, scârbit fiind fratele asupra ta”. Și, ducându-se diaconul, s-a pocăit fratelui.

III. A lui Antioh Pandectul

1. Să fugim, fraților, de cumplita și pierzătoarea patimă a pomenirii de rău, ca să nu ne înstrăineze pe noi de îndrăzneala cea

---

[0] ὁμοίωμα

către Dumnezeu. Căci cu neputință este ca, bolind cineva de această pierzătoare patimă, să stea înaintea lui Dumnezeu întru rugăciune curată.

2. Căci se oprește de Însuși Domnul, Care zice: *Dacă îți aduci darul tău...* și celelalte (cf. Matei 5: 23-24).

3. Că, așa cum un bărbat cinstit [cu fecioria] fuge de o casă scârnavă de curvie, tot așa și Dumnezeu, de sufletul pomenitorului de rău. Și, în ce chip fumul tulbură ochiul, tot așa și pomenirea de rău, mintea omenească în vremea rugăciunii.

IV. A lui Avva Isaia

1. Nu avea vrăjmășie față de vreun om, ca să nu-ți faci rugăciunea ta neprimită; și fii cu toții în pace, ca să ai îndrăzneală la rugăciune. Căci zice Domnul în Evanghelie: *De veți lăsa oamenilor greșelile lor, lăsa-va și Părintele Cel ceresc greșelile voastre. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu va ierta vouă greșelile voastre* (Matei 6: 14-15).

2. Înfricoșat este graiul Domnului, că aceasta zice: „De nu vei vedea inima ta curată către toți, nimic să nu ceri de la Dumnezeu, iar de nu, ocară Îi aduci Lui”, ca unul care, păcătos fiind și având scârbă către omul cel asemenea cu tine, zici către Cel ce cearcă inimile: „Iartă-mi mie greșelile mele”.

3. Unul ca acesta nu se roagă cu mintea, ci numai cu buzele, întru necunoștință multă, că nu este cine să-l audă pe el și, cu adevărat, nici rugăciune nu se poate numi o rugăciune ca aceasta, ci numai obișnuință a citi pravilele ceasurilor.

4. Iar cel ce voiește întru adevăr cu mintea a se ruga lui Dumnezeu întru Duhul Sfânt și cu inimă curată să cerce întâi mintea și să vadă ce are; căci, dacă va zice lui Dumnezeu „miluiește-mă”, să miluiască și el mai întâi pe cel ce i-a greșit lui. Și, dacă zice către Dumnezeu „iartă-mă”, să ierte și el omului celui asemenea pătimaș cu el. Și dacă zice lui Dumnezeu „nu pomeni răutățile pe care le-am făcut, ori de voie, ori fără de voie”, nici el să nu pomenească cele ce i-a greșit lui aproapele.

5. Căci, dacă este silă și toți de dânsa ne tiranisim, nu ni se cade a gândi ceva împotriva vreunui om.

6. Deci, dacă nu ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi, frate, căci Dumnezeu nu te ascultă, după [cum zic] toate scripturile. Toată dragostea ce ți-o dă ție, ca cela ce voiești să ți se facă de la Dumnezeu, aceasta întâi tu să o faci, și atunci te vei izbăvi, după măsura cu care ai apucat să faci aceasta cu oamenii. Căci Dumnezeu este [lucrează cu] acribie, și nu numai [prin]

cuvinte ale limbii. De aceea tot omul de sine se leagă și se dezleagă de Gheena, căci nimic nu este mai tare decât voia, fie că se apleacă spre moarte, fie spre viață. Și fericiți sunt cei ce au iubit viața veșnică, că nu se vor poticni.

PRICINA A CINCISPREZECEA

Că de nevoie este credinciosului citirea Scripturilor și că mult folos ia dintr-însa.

I. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „Prorocii au făcut cărți și au venit Părinții noștri și au împlinit cele scrise, iar cei de după dânșii le-au învățat pe de rost, iar neamul acesta a venit și le-a scris [copiat] și le-a pus în zadar la ferestre”.

2. Întrebat a fost un Bătrân: „Bine este a învăța pe de rost dumnezeieștile Scripturi?” Și a răspuns: „Oaia de la păstori ia pășune bună ca să mănânce, dar mănâncă și materie din pustie; însă, atunci când se arde înăuntru din pricina mărăcinilor pustiei, rumegă iarbă de pe pășune și așa se îndulcește gura ei, și încetează amărăciunea mărăcinilor. Tot așa și la om, bună este cugetarea Scripturilor împotriva meșteșugirilor drăcești”.

3. Zis-a un Bătrân: „Dobitocul cel curat are două unghii și rumegă mâncarea. Așa și noi, cei ce am crezut bine, amândouă Testamentele primindu-le, datori suntem hrana cea bună a o rumega, iar pe cea rea, nu. Hrana cea folositoare este cea a gândurilor bune, care se dau din predania dascălilor celor sfinți și din citirea Scripturilor, întru care de-a pururea se cuvine a cugeta sufletul cel iubitor de Dumnezeu. Iar hrana cea rea este a gândurilor celor necurate, care se vâră din meșteșugirea dracilor, pe care se cade a le izgoni din însuși începutul asuprelii lor și a nu zăbovi întru dânsele”.

4. Spunea un Bătrân văzător: „Am văzut pe un frate citind în chilia sa, dar nu pravila sa, ci cărți părintești, iar când fratele citea, dracul nu putea să intre, iar când înceta din citire atunci intra în chilie și-l lupta pe el”.

II. A Sfântului Efrem

1. Frate, ia aminte cu toată inima ta la citirea dumnezeieștilor Scripturi, și suge bogăția felurimii ce se face în suflet din citirea acelora, precum suge pruncul țâța. Pentru că dintr-însele te vei învăța plățile faptelor bune și de aici va fi bucurie și veselie inimii tale.

2. Pentru că, dacă tâlcuitorii lumii acesteia cu osârdie se îndeletnicesc cu citirea a ceea ce nu este înțelepciune – *căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie la Dumnezeu* (I Cor. 3: 19) –, cu mult mai vârtos noi trebuie a citi și a ne învăța cuvintele

lui Dumnezeu spre mântuirea sufletelor noastre. Căci Duhul Sfânt fericește pe cei ce cearcă mărturiile Lui, ca unii care cu toată inima Îl caută pe Dânsul.

3. Cine este mai rău decât acela ce are apă dulce și nu adapă suflet însetat? Sau cine este mai pizmăreț decât cel ce are carte folositoare și nu o dă și fratelui spre zidire? Cine este mai leneș decât cel ce este însetat și, șezând aproape de izvor, nu-și întinde mâinile ca să-și ia apă și să-și astâmpere setea? Sau cine este mai leneș ca cel ce are sau ia carte și nu se îngrijește de citire?

4. Ostenește-te împreună cu cel ce are trebuință să învețe carte, ca, citind minunile lui Dumnezeu, să binecuvânteze numele Lui cel minunat, și El îți va fi ție dătător de plată.

III. A lui Avva Marcu

1. Cheamă pe Dumnezeu ca să-ți deschidă ochii inimii tale și să vezi folosul rugăciunii și al citirii.

IV. A Sfântului Isaac

1. Citește des și fără sațiu din cărțile învățătorilor despre Pronia lui Dumnezeu, pentru că acestea povățuiesc mintea spre a vedea rânduiala zidirilor lui Dumnezeu și cunoștința lucrărilor Lui, și o împuternicesc prin ele, și o gătesc a dobândi înțelegeri luminate din subțirătatea lor, și a o face să călătorească cu curăție către înțelegerea zidirilor lui Dumnezeu.

2. Fie-ți citirea ta întru liniște dinspre toate și toți, și fă-te slobod de grija cea multă a trupului și de tulburarea lucrurilor, ca gustare prea dulce să guști în sufletul tău prin dulceața înțelegerilor, și să le simtă pe ele sufletul tău, și să se veselească din petrecerea cu ele.

3. Să nu fie la tine cuvintele cele iscusite ca cuvintele celor care plăsmuiesc[0] sau care vând cuvintele dumnezeiești, ca să nu rămâi întru întuneric până la sfârșitul vieții tale și să te lipsești de dobânda lor.

4. Îndeletnicește-te întru citirea Scripturilor care arată calea subțirătății vedeniilor, chiar dacă la început nu vei simți dulceață – pentru că mintea ta nu s-a curățat încă și nu s-a depărtat de materie.

5. Iar când te vei scula la rugăciune și la canonul tău, în locul cugetării la cele lumești, pe care le-ai văzut și le-ai auzit, te vei afla întru cugetarea Scripturilor pe care le-ai citit, și prin aceasta uiți

---

[0] Ce izvodesc basme sau osebite idei ca tot atâția idoli înțeleși cu mintea.

de grija celor dintâi, și așa începe mintea a se curăța, și aceasta este cea scrisă: că sufletul se ajută de citire atunci când stă la rugăciune, și iarăși din rugăciune se luminează la citire, iar citirea, precum s-a zis, în locul tulburării celei din afară, își află materie pentru chipul rugăciunii.

6. Până când nu va primi omul pe Mângâietorul, are trebuință de dumnezeieștile Scripturi, ca pomenirea celor bune să se întipărească în inima lui, iar din neîncetata citire să se înnoiască într-însul mișcarea spre bine și să-și păzească sufletul lui de subțirimea căilor păcatului, pentru că el încă n-a câștigat puterea Duhului, cea care înlătură uitarea din minte, căci uitarea șterge din minte pomenirile cele de suflet folositoare, uitare ce o face pe dânsa să se risipească și să se rătăcească.

7. Căci, atunci când puterea Duhului se sălășluiește în puterea sufletului, lucrătoare prin minte, atunci, în locul Legii Scripturilor, se înrădăcinează în inimă poruncile Duhului, care acum se învață pe ascuns din Duhul, și nu mai are trebuință de ajutorul materiei celei simțite; pentru că atâta vreme cât mintea se învață de la cele supuse simțurilor [materie], învățăturii îi urmează amăgirea și uitarea; iar când are învățătura Duhului, atunci pomenirea se păzește neprimejduită.

PRICINA A ȘAISPREZECEA

Că datori suntem ca pe cele ce le citim să le și facem, că nu în cuvânt este mântuirea, ci în lucrare; pentru aceasta, cunoașterea goală este nefolositoare.
Și că se cade ca cel duhovnicesc să nu rămână în slovă, ci să se nevoiască să treacă și spre Duhul.

I. A lui Avva Isaia

1. De va dobândi cineva vreun lucru spre trebuința sa, iar în vremea trebuinței nu-l va afla, în deșert l-a dobândit.

2. Tot așa este cel ce zice: „Mă tem de Dumnezeu și știu Scripturile”, iar de va sosi ceasul trebuinței, în vremea mâniei sau a îndrăznelii, și nu se va afla [în el] frica lui Dumnezeu, așijderea când învață pe altul spre ceea ce el n-a ajuns, ori spre plăcerea oamenilor sau a altor patimi...

3. Deci, de nu va afla frica lui Dumnezeu într-acea vreme, în deșert nădăjduiește spre cunoștința dumnezeieștilor Scripturi.

II. A lui Avva Marcu

1. Cel smerit cugetător și care are lucrare duhovnicească, [de] citește dumnezeieștile Scripturi, toate cele zise de dumnezeiasca Scriptură le va înțelege [ca zise] spre sineși, și nu spre altul. Deci se cuvine nu numai să le înțelegem, ci să le și facem pe ele.

2. Pentru că unii, socotindu-le înțelegeri goale și, pentru aceasta, cărți agonisindu-și, cunoscând puterea celor scrise, nimic dintr-însele n-au lucrat, de unde se îngâmfă foarte pentru înțelegerile cele goale, și prin cuvinte și prin întrebări vădindu-se pe ei, mare laudă își aduc la cei neiscusiți a filosofa, neapucându-se, precum s-a zis, de cea după Dumnezeu osteneală, nici la lucrare cugetând.

3. Aceștia multă osândă își trag înaintea lui Dumnezeu și a bărbaților celor iubitori de osteneală și blagocestivi. Și, pentru că cunoștința cea introducătoare a Scripturilor nu spre lucrare, ci spre arătare numai o folosesc, de cunoștința cea cu lucrare a Sfântului Duh s-au lipsit. Aceștia sunt cei ce, după Scriptură, nu în inimă, ci în față se fălesc (cf. II Cor. 5: 12) și, așa, cu dreptate de dânsa se tânguiesc, care zice: *Fii nădăjduind cu toată inima ta spre Domnul și cu înțelepciunea ta nu te mări* (Pilde 3: 5).

4. Să nu te înalți cu inima ta spre noimele Scripturilor, ca să nu cazi cu mintea în duhul hulei.

Citind dumnezeieștile Scripturi, înțelege cele ascunse întru dânsele, *pentru că atâtea câte mai-nainte s-au scris,* zice, *spre a noastră învățătură cu adevărat s-au scris* (Rom. 15: 4).

Graiurile Scripturii *prin fapte* citește-le și nu flecări îngâmfându-te pentru înțelesurile lor cele simple.

5. Cel ce a lăsat lucrarea și se reazemă de cunoștința cea goală, în loc de sabie cu două ascuțișuri, ține băț de trestie, care, în vremea războiului, după Scriptură, *va intra prin mâna lui și o va găuri* (cf. Is. 36: 6) vârând într-însa veninul firii mai-nainte de cel al vrăjmașilor.

6. Câți cu pricina nevoinței se înalță asupra celor mai leneși, aceștia din lucruri trupești socotesc a se îndrepta. Iar câți înălțându-se pentru goala înțelegere defăimează pe cei ce nu cunosc, aceștia sunt mult mai nebuni și decât aceia.

7. Cunoștința nu poate sta tare fără de lucrurile cele pentru dânsa, măcar și adevărată de este, pentru că la toată lucrarea [ce vrem să o facem sau să o zicem], întărire este fapta.

De multe ori, din lenevirea cea pentru faptă, și cunoștința se întunecă și, așa, lucrărilor celor ce nu s-au îngrijit de săvârșirea lor, li se va pierde câte puțin și pomenirea.

8. Înțelepciunea stă nu numai în a ști adevărul prin rânduiala firii, ci și a răbda ca pe a noastră viclenia celor ce ne fac nedreptate. Pentru că cei ce au rămas întru cea dintâi, către mândrie se îngâmfă, iar cei ce au ajuns întru cea de-a doua, smerită cugetare au dobândit.

III. Din Pateric

1. Zis-a un Bătrân: „Sunt unii care, întru lenevie cheltuindu-și zilele lor, numai cu cuvântul și cu gândul caută a se mântui, iar cu lucrarea nu se apucă; viețile sfinților le citesc, iar smerenia acelora, neagoniseala, înfrânarea, privegherea, rugăciunea, plecarea genunchilor, culcarea pe jos, liniștirea și cealaltă nevoință nu le urmează.

2. Iar cu a loruși părere de sine și lenevire, mincinoase fac viețile Părinților, zicând că cu neputință este a răbda un om unele ca acestea, nesocotind că, unde Dumnezeu locuiește prin harul Botezului și prin lucrarea poruncilor, acolo se fac lucrări și daruri mai presus fire”.

IV. A Sfântului Maxim

1. Harul Testamentului celui Nou este ascuns în chip tainic în slova celui Vechi. Pentru aceasta și Apostolul zice că *Legea*

duhovnicească este (Rom. 7: 14). Prin urmare, Legea după slovă se învechește, îmbătrânește și se strică, iar cea după duh e totdeauna tânără și lucrătoare; pentru că harul nu se învechește niciodată (cf. Evr. 8: 13).

2. Toată dumnezeiasca Scriptură o zicem că se împarte în trup și duh, fiind ca un trup duhovnicesc. Așadar, cel ce zice că graiul Scripturii este trup, iar mintea acesteia duh, adică suflet, nu va greși de la adevăr. Dar înțelept este cu adevărat cel ce lasă de o parte ceea ce e stricăcios și se ține cu totul de ceea ce este nestricăcios.

3. La cei mai sârguitori întru dumnezeieștile Scripturi, cuvântul Domnului se arată având două forme, una adică de obște și mai simplă și de mulți văzută – despre care zice: *L-am văzut pe El, și nu avea nici chip, nici frumusețe* (Is. 53: 2) –, iar cealaltă, mai ascunsă și de puțini înțeleasă, la cei ce s-au făcut ca Sfinții Apostoli Petru, Iacov și Ioan, înaintea cărora S-a schimbat Domnul la față întru slava care biruia simțirile, pentru care se și zice că este *împodobit cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor* (Psalm 44: 3).

4. Și dintr-aceste două forme, cea dintâi este potrivită celor începători, iar cea de-a doua, celor desăvârșiți în cunoștință, după măsură, pe cât este cu putință oamenilor.

5. Prima este icoană a Venirii celei Dintâi a Domnului, pe temeiul căruia se cuvine să socotim cuvântul Evangheliei, care curăță prin pătimiri pe cei lucrători.

6. Iar cea de-a doua este preînchipuire a slăvitei Veniri celei de-a Doua, pe temeiul căreia se înțelege Duhul, care preface prin înțelepciune pe cei cunoscători, ridicându-i la îndumnezeire. Aceștia, pe temeiul schimbării la față a Cuvântului, oglindesc cu față descoperită slava Domnului.

7. Când luminos și limpede se face cuvântul lui Dumnezeu întru noi, iar fața Lui strălucește ca soarele, atunci și hainele Lui se arată albe, adică graiurile Sfintelor Scripturi ale Evangheliilor, care astfel se fac străvezii și limpezi, nemaiavând nimic acoperit. Dar împreună cu El vin și Moise, și Ilie, adică cele mai duhovnicești ale Legii și ale Prorocilor.

V. Din Pateric

1. Ziceau Bătrânii: „Acestea sunt cele ce caută Dumnezeu de la creștini: ca să se supună ei dumnezeieștilor Scripturi, iar cele grăite să se sârguiască să le arate în lucrare și să se plece povățuitorilor și părinților celor duhovnicești”.

2. Întrebat-a Avva Ammun al Raithului pe Avva Sisoe zicând:

„Când citesc [din] Scriptură, gândul meu voiește să socotesc și să înfrumusețez cu cuvinte, ca să am spre întrebare”. Și i-a răspuns Bătrânul: „Nu este trebuință, ci mai vârtos nevoiește-te ca din curăția minții să-ți dobândești ție [folos din întrebare/ răspuns], fără a te îngriji și a grăi [pentru aceasta]”.

VI. A Sfântului Efrem

1. Frate, cunoscător te numești pe sineți? Din lucrări cunoaște-te pe sineți. Că precum duhul fără de trup este mort, tot așa și cunoștința fără de lucrare este moartă. *Amăgire* a bărbatului este neștiința Scripturilor și *îndoit se amăgește* cel ce știe și nu bagă de seamă [disprețuiește].

VII. A Sfântului Isaac

1. La cuvintele tainelor celor ce sunt întru dumnezeiasca Scriptură, să nu te apropii fără de rugăciune și fără de ajutorul lui Dumnezeu, și, de te rogi, zi așa: „Doamne, dă-mi simțirea puterii celei dintru dânsele”. Și rugăciunea să o înțelegi ca fiind cheia înțelegerilor celor adevărate a celor încuiate în dumnezeieștile Scripturi.

PRICINA A ȘAPTESPREZECEA

Că nu se cuvine ca din mândrie mult a cerceta cele înalte ale Scripturii, și așa a iscodi cele dogmaticești și ascunse, sau și judecățile lui Dumnezeu.

I. Din Pateric

1. Venit-au odinioară niște frați la Avva Zinon și l-au întrebat pe el zicând: „Ce este cea scrisă la Iov: *Nici cerul nu este curat înaintea Ta* (Iov. 15: 5)?”

2. Și a răspuns Bătrânul: „Au lăsat oamenii păcatele lor și [acum] cearcă despre cele cerești; iar tâlcuirea cuvântului este acesta: de vreme ce numai singur Dumnezeu este curat, pentru aceasta a zis Scriptura că *nici cerul nu este curat înaintea Ta”.*

3. Un frate din Egipt s-a dus în străinătate pentru o trebuință și s-a abătut la un sihastru ce avea dragoste și primea pe mulți. Iar fratele a vestit sihastrului despre Avva Pimen, iar el, auzind, a dorit să-l vadă.

4. Iar după ce s-a întors fratele, după puțin a venit și sihastrul în Egipt la acel frate, iar el l-a dus pe dânsul la Avva Pimen. Și, intrând fratele întâi, i-a spus despre sihastru, zicând că *mare om* este și multă dragoste și cinste are în țara sa. Și l-a primit Avva Pimen cu bucurie și, după ce s-au îmbrățișat unul cu altul, au șezut.

5. Apoi sihastrul a început să grăiască din Scriptură despre cele dumnezeiești și cerești, iar Bătrânul își întorcea fața sa și nu-i răspundea lui. Iar sihastrul, dacă a văzut că, ceas din destul șezând, el nu grăiește cu dânsul, mâhnindu-se a ieșit și a zis fratelui care l-a adus pe el: „În zadar am făcut toată călătoria aceasta, că am venit la Bătrânul și el nu vrea să grăiască cu mine”.

6. Și a intrat fratele la Avva Pimen și i-a zis lui: „Avva, ți-am spus că pentru tine a venit acest om mare. De ce nu ai vorbit cu dânsul?” Și a răspuns Bătrânul: „Acesta este dintre oameni, și cele cerești grăiește, iar eu din cele de jos sunt, și cele pământești grăiesc. Deci, de mi-ar fi grăit mie despre patimile sufletești, *eu i-aș fi răspuns lui,* iar despre cele duhovnicești, acelea eu nu le știu”.

7. Apoi, ieșind fratele, a spus sihastrului că Bătrânul nu degrabă grăiește din Scripturi, ci [numai] de-l întreabă cineva despre patimi sufletești, atunci îi răspunde lui. Iar el, străpungându-se la inimă, a intrat iarăși la Bătrânul și i-a zis lui: „Ce să fac, Avva, că mă stăpânesc patimile cele sufletești?”

8. Atunci Bătrânul s-a uitat la dânsul și i-a zis: „Acum *bine* ai

venit, acum voi deschide gura mea despre acestea și o voi umple de bunătăți”, și așa au vorbit din destul. Iar sihastrul, mult folosindu-se, a zis: „Cu adevărat, aceasta este calea cea adevărată; și mulțumesc lui Dumnezeu că m-am învrednicit a vorbi cu un Sfânt ca acesta”, și s-a întors în țara sa.

9. Zis-a un Bătrân: „De va sui grai al Scripturii la inima fratelui, în vremea șederii în chilie, și va alerga după grai [ca să-l dezlege], fără a fi ajuns el în măsură mare, nici tras fiind de Dumnezeu, îi arată lui dracii graiul precum voiesc, ca sau în eres, sau în înșelare să-l bage”[0].

10. L-a întrebat cineva pe Avva Sosipatru, zicând: „Dă-mi o poruncă, Avva, și o voi păzi!” Iar el i-a zis: „Să nu intre femeie în chilia ta, să nu citești cărți care se numesc apocrife, adică ascunse”.

11. Avva Antonie, privind către adâncul judecăților lui Dumnezeu, a cerut zicând: „Cum de mor unii de timpuriu, iar alții mor după ce ajung la adânci bătrânețí? Și pentru ce unii sunt săraci, iar alții bogați? Și cum unii, nedrepți fiind, sunt bogați, iar alții, săraci?”

12. Și i-a venit lui glas zicând: „Antonie, *de sineți* ia aminte, iar acestea sunt *judecăți ale lui Dumnezeu* și nu-ți folosește ție să le știi pe ele”.

13. Mers-au odată niște Bătrâni la Avva Antonie și era și Avva Iosif cu dânșii. Iar Bătrânul, voind să-i ispitească pe dânșii, le-a pus înainte un cuvânt din Scriptură și a început a-i întreba de la cei mai mici ce este cuvântul acesta. Și fiecare zicea după puterea sa, iar Bătrânul răspundea fiecăruia: „Încă n-ai aflat”.

14. Iar la urmă, după toți ceilalți, a zis și către Avva Iosif: „Tu cum zici că este cuvântul acesta?” Și a răspuns Bătrânul: „Eu nu știu”.

15. Povestit-a Avva Daniil despre Avva Arsenie că niciodată nu voia să răspundă la vreo întrebare din cele despre Scriptură, măcar că putea, de ar fi voit, și nici epistolă nu scria degrabă. Iar când trebuia să vină la Biserică, după stâlp ședea, ca nimeni să nu vadă fața lui sau el să se uite la cineva.

16. Adunatu-s-au odată Părinții Schitului [ca să vorbească] despre Melchisedec și au uitat să-l cheme pe Avva Coprie. Chemându-l însă mai pe urmă, l-au întrebat despre aceasta.

17. Iar el, bătându-și gura sa de trei ori, a zis: „Vai ție, Coprie, vai ție! Că cele ce ți le-a poruncit ție Dumnezeu le-ai părăsit, iar cele ce nu le cere de la tine le iscodești”. Și, auzind

---

[0] Această apoftegmă ilustrează pe scurt ce înseamnă adesea să urmezi teologia de școală, în general, și cea protestantă și neoprotestantă, în special.

frații acestea, au fugit în chiliile lor.

18. Un frate a venit la Avva Teodor al Fermei și a început a grăi și cerca lucruri pe care nu le împlinise în lucrare. Și i-a zis lui Bătrânul: „Încă n-ai aflat corabie, nici lucrurile nu le-ai luat și, înainte de a naviga, iată, ai și ajuns în cetatea aceea? Fă mai întâi lucrarea și apoi vei veni în cele de care grăiești acum”.

II. A lui Avva Isaia

1. Dorința de a cerca[0] Scriptura naște vrăjmășie și sfadă, iar a plânge pentru păcate aduce pace.

2. Căci păcat este călugărului ce șade în chilia sa, care își părăsește păcatele sale și iscodește Scriptura.

3. Cel ce își dă inima sa înainte de a se câștiga pe sineși[0], cercând să afle cum de a zis Scriptura așa și pentru ce, unul ca acesta are inimă iscoditoare și zace în cumplită robie.

4. Cel ce priveghează spre a nu se robi iubește să se arunce pe sineși înaintea lui Dumnezeu de-a pururea.

5. Câtă vreme te rogi lui Dumnezeu să-ți vină în ajutor, nu cerca pe cele înalte ale Lui, ca să te mântuiască de păcat, căci cele ale lui Dumnezeu vin de la sineși, de se va face locul curat și fără prihană.

6. Cel ce se reazemă pe a sa cunoștință și ține la voia sa agonisește vrăjmășie și nu poate fi afară de duhul ce aduce întristare în inimă.

7. Cel ce vede [înțelege] cuvintele Scripturii și le împlinește pe ele după *a sa* cunoștință și pricepere, și se întărește spre dânsa [zicând] că așa este, unul ca acesta nu cunoaște slava lui Dumnezeu și bogăția Lui.

8. Iar cel ce vede și zice „nu știu, om sunt”, acela dă slavă lui Dumnezeu și întru unul ca acesta locuiește bogăția lui Dumnezeu, după puterea și socoteala lui.

---

[0] Peste măsură, cu iscodire, fără socoteală etc.

[0] (κτήσεται). Despre acest fel de „câștigare”, să se vadă Luca 21: 19.

PRICINA A OPTSPREZECEA

Că se cuvine credinciosul cu totul a se depărta de cunoștința cea cu nume mincinos și de vorbirea cu ereticii.
Și care este înțelepciunea cea după Dumnezeu,
și că la unii chiar și simplitatea ajută.

I. A lui Avva Isaia

1. *Frate, păzește-te pe sineți și nu vorbi cu ereticii,* ca vrând adică a întemeia Credința, ca nu cumva să te vatăme otrava cuvintelor lor cele purtătoare de moarte; și nici carte ereticească să nu voiești a citi, ca nu cumva să omori sufletul tău.

2. Ci întru ceea ce te-ai luminat, întru aceea stăruie, și să nu adaugi sau să scazi dintr-însa. Încă depărtează-te cu totul de *cunoștința cea cu nume mincinos,* care se împotrivește învățăturii celei sănătoase, precum a hotărât Apostolul (cf. I Tim. 1: 10).

II. A lui Avva Marcu

1. *Înțelepciunea lumii acesteia este nebunie la Dumnezeu,* după Apostolul (I Cor. 3: 19), iar cea de la Dumnezeu, *de sus este, de la Părintele luminilor* (Iac. 1: 17), al cărei semn[0] este smerita cugetare.

2. Cei ce voiesc a plăcea oamenilor, în loc de înțelepciunea cea de la Dumnezeu, au primit întru sineși pe cea omenească; și, întru aceea îngâmfându-se și lăudându-se, pe mulți din cei mai simpli au amăgit, plecându-i a filosofa nu întru ostenelile evlaviei și ale rugăciunii, ci întru cuvintele cele momitoare ale înțelepciunii celei omenești, pe care şi Apostolul de multe ori o prihănește (cf. I Cor. 2: 4), deșertare [zădărnicire] a Crucii numind-o (cf. I Cor. 1: 17).

3. Căci zice în Epistola către Corinteni: *Nu m-a trimis Hristos ca să Botez, ci ca* să *binevestesc, nu întru înțelepciunea cuvintelor, ca să nu se facă zadarnică Crucea lui Hristos* (I Cor. 1: 17). Și iarăși: *Cele nebune ale lumii le-a ales Dumnezeu, ca să rușineze pe cei înțelepți, și pe cele de jos [nebăgate în seamă] ale lumii, pe cele defăimate, pe cele ce nu sunt le-a ales Dumnezeu, ca să le strice pe cele ce sunt, ca să nu se laude niciun trup înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 1: 27-29)

4. Deci, dacă Dumnezeu nu întru graiurile înțelepciunii celei elinești binevoiește, ci întru ostenelile rugăciunii și ale smeritei cugetări, precum se arată, să ne depărtăm și noi cu totul de

---

[0] τεκμήριον sau (a cărei) „dovadă”.

cunoștința cea cu nume mincinos, ca să nu cădem din înțelepciunea cea de la Dumnezeu.

5. Am văzut oamenii simpli și neînvățați smerit cugetând cu fapta, și erau mai înțelepți decât înțelepții. Alt om simplu, auzind că aceia sunt lăudați, n-a urmat lor smerit cugetând, ci, slăvindu-se în deșert prin simplitatea lui, mândrie a luat.

6. Cel ce defăimează priceperea și întru neînvățătură se laudă nu este simplu numai în cuvânt, ci și în cunoștință.

7. Pentru că, precum una este înțelepciunea cuvântului[0] și alta priceperea, tot așa, una este simplitatea cuvântului și alta, nebunia [nepriceperea]. Pe cel preacucernic cu nimic nu-l va vătăma neînvățătura zicerilor, precum nici înțelepciunea cuvintelor pe cel smerit cugetător.

8. Nu zice: „Nu știu ceea ce se cuvine și deci, dacă nu fac aceea și aceea, sunt nevinovat”, pentru că de ai fi făcut câte bunătăți știi că sunt bune și de folos, după urmare ți s-ar fi descoperit ție și celelalte, după chipul odăilor, una printr-alta cunoscându-se.

9. Drept care nu-ți este de folos să știi pe cele de-a doua mai-nainte de lucrarea celor dintâi, *pentru că cunoștința îngâmfă* (I. Cor. 8: 1) din pricina nelucrării, iar dragostea zidește, pentru că le rabdă pe toate.

10. Cele rele primesc putere una printr-alta, asemenea și bunătățile, unele printr-altele cresc, iar pe cel părtaș de ele mai mult îl îndeamnă spre cele dinainte.

11. Fără de pomenirea lui Dumnezeu, cunoștință adevărată nu se poate; pentru că, afară de cea dintâi, cea de-a doua este mincinoasă.

12. Pe cel împietrit la inimă nu-l folosește cuvântul unei cunoștințe mai subțiri, pentru că, fără de frică, nu primește durerile pocăinței.

13. Omul blând se folosește de credincioșia cuvântului, pentru care el nu ispitește îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu și nici nu se vatămă în deasă călcare de lege.

III. A Sfântului Diadoh

1. Darurile sunt ale Sfântului Duh, precum înțelepciunea și cunoștința și toate celelalte dumnezeiești daruri, dar osebită este lucrarea fiecăruia. Pentru aceasta mărturisește Apostolul: *Că unuia se dă înțelepciune, iar altuia, cunoștință, întru același Duh* (I

---

[0] Socotim că „înțelepciunea cuvântului” e luată aici în sensul folosit de Sfântul Apostol Pavel mai sus.

Cor. 12: 8). Pentru că cunoștința prin iscus [experiere] unește pe om cu Dumnezeu, dar fără a mișca sufletul spre pricinile [rațiunile] lucrurilor. Drept aceea, și unii din cei ce filosofează viața cea călugărească se luminează din cunoștință întru simțire, iar spre cuvinte dumnezeiești nu vin.

2. Iar de se va da cuiva, pe lângă *cunoștință,* și *înțelepciune în frică* (însă aceasta se întâmplă rar), aceasta va arăta însăși lucrarea cunoștinței, de vreme ce *prima* obișnuiește să lucreze prin lucrare, iar *a doua,* prin lumina cuvântului. Dar *cunoștința* e adusă de rugăciune prin liniște multă și întru desăvârșită negrijă, iar *înțelepciunea* e adusă de citirea cuvintelor lui Dumnezeu și cugetarea la ele fără slavă deșartă, însă mai vârtos de harul lui Dumnezeu, care o dă.

3. Cuvântul duhovnicesc de-a pururea păzește sufletul ce nu se slăvește în deșert; pentru că, mângâind și făcând bine tuturor mădularelor prin simțirea inimii lui, îl face pe dânsul a nu avea trebuință de cinstea cea de la oameni, pentru aceea și cugetarea de-a pururea i-o păzește de năluciri, ca cel ce o preface pe dânsa toată în dragostea lui Dumnezeu.

4. Însă cuvântului înțelepciunii acestei lumi de-a pururea îl îndeamnă pe om spre iubirea de slavă: căci, de vreme ce nu poate lucra binele și mulțumi pe cei ce sunt ai lui, prin iscusul simțirii, dăruiește [în schimb] dulceața laudelor, ca cela ce însuși este o plăsmuire a oamenilor celor ce se slăvesc în deșert. Iar așezarea dumnezeiescului cuvânt o vom cunoaște în chip neînșelat, numai de vom cheltui ceasurile cuvântării întru negrijnică tăcere și în pomenirea fierbinte a lui Dumnezeu.

IV. A lui Avva Isaac

1. Păzește-te, ca să nu citești dogmele ereticilor, căci, de cele mai multe ori, [citirea] acestora întărâtă duhul hulei asupra ta.

Întrebare

2. Cine se poate numi cu dreptate înțelept?

Răspuns

Cel vrednic a fi numit înțelept este cel care cunoaște cu adevărat că viața aceasta are un hotar și care pentru aceasta se silește să-și pună hotar greșelilor sale. Căci care cunoștință sau pricepere este mai mare decât a se înțelepți cineva ca să iasă din viața aceasta întru nestricăciune, neavând mădular întinat din mirosul poftelor lumii, nici tină sufletească din dulceața ei? *Și care din oameni este mai nebun decât cel ce-și subțiază înțelegerile sale ca să pătrundă în tainele tuturor firilor,* și care, îmbogățindu-se întru descoperirea și cunoștința acestora, are sufletul acoperit cu tina păcatului, și care n-a aflat întru sine vreo mărturie a conștiinței, prin nădejdea și gustarea celor viitoare, ci, din nădejdea lumii și din cunoștința celor dintru dânsul, i se pare că a ajuns bine în limanul siguranței și la desăvârșire. Unul ca acesta este mai nebun decât toți oamenii, iar de oamenii cei asemenea lui e numit priceput.

Întrebare

3. Care este cel luminat în înțelegerea lui?

Răspuns

4. Cel care a ajuns să cunoască amărăciunea cea ascunsă în dulceața lumii, și și-a oprit gura ca să nu bea din acest pahar, și de-a pururea cearcă cele pentru mântuirea sufletului său, și nu se oprește din drum până ce nu se va dezlega din lumea aceasta, și care-și încuie ușile simțirilor sale, ca nu cumva printr-însele să intre într-însul dorirea vieții acesteia și să fure vistieriile lui.

V. A Sfântului Efrem

1. Frate, nu întru multa învățătură a cărții stă înțelepciunea, ci, precum este scris, *începutul înțelepciunii este frica Domnului* (Pilde 9: 10). Iar a cunoaște legea este a cugetării celei bune; pentru că credința naște cugetarea cea bună, iar cugetarea cea bună este râu de apă vie și cel ce l-a agonisit pe dânsul se va sătura de apele lui.

2. Nu este înțelepciune, nu este pricepere acolo unde nu este frica Domnului, pentru că îndestularea de înțelepciune stă în frica Domnului. A Lui este slava, în veci. Amin.

PRICINA A NOUĂSPREZECEA

Că asupra credincioșilor nimic nu pot dracii; pentru aceasta nu trebuie să-i băgăm în seamă sau să ne temem de ei și nicidecum să luăm aminte la dânșii, orice ar face ei; și cum poate deosebi cineva vederea celor bune de cea a celor viclene, pentru că, de multe ori și năluciri arată, spre înșelarea celor groși, că pe suflet îl poate mângâia și vederea cea dumnezeiască, și cea drăcească.

I. Din viața Sfântului Antonie cel Mare

1. Zicea Sfântul Antonie către ucenicii săi: „Nu trebuie să ne temem de draci, măcar deși ni se va părea că năvălesc asupră, măcar de ne și vor îngrozi cu moarte, căci neputincioși sunt și nu pot nimic, fără numai să îngrozească; pentru că, după ce a venit Domnul, vrăjmașul a căzut și puterea lui a slăbit.

2. Pentru aceasta, ca unul care a slăbit și nimic nu poate, totuși, ca un tiran ce este, chiar și căzut, nu se astâmpără, ci doar cu cuvinte voiește să îngrozească. Aceasta să o socotească fiecare dintre noi și așa vom putea disprețui pe draci.

3. De ar fi fost îmbrăcați cu niște trupuri ca ale noastre, le-ar fi fost cu putință să zică: «Fiindcă oamenii se ascund, nu-i găsim, iar dacă îi găsim, îi vătămăm», și astfel am putea și noi să ne ascundem și să închidem ușile în fața lor.

4. Însă, pentru că nu sunt așa, pot intra chiar dacă ușile sunt închise, iar întâiul dintre ei, diavolul, se află în tot văzduhul. Pe lângă aceasta, sunt pururea voitori de rău și gata spre vătămare, precum a zis și Mântuitorul că *dintru început ucigaș de oameni este diavolul* și *tatăl răutății* (Ioan 8: 44),

5. Însă noi să trăim rânduindu-ne împotriva lui, căci fricoși sunt și nu pot nimic asupra noastră. Pe ei nici locul nu-i oprește ca să ne vrăjmășească, nici nu ne privesc cumva ca pe niște prieteni, ca să ne cruțe, nici iubitori de bine nu sunt, ca să ne îndrepte, ci mai vârtos sunt preavicleni și nimic altceva nu le este mai sârguincios ca a vătăma pe cei iubitori de fapte bune și cinstitori de Dumnezeu.

6. Deci, pentru că nu pot face nimic, nu fac decât să ne îngrozească, pentru că, de ar fi putut, nu ar fi zăbovit, ci îndată ar fi lucrat răul, gata având voirea spre aceasta, și mai vârtos asupra noastră.

7. Pentru că, iată, și acum adunându-ne, grăim asupra lor și știu că, sporind noi, ei slăbesc. Deci, de-ar fi avut stăpânire, pe niciun creștin dintre noi n-ar fi lăsat să trăiască, pentru că urâciune este păcătosului [diavol] cinstirea de Dumnezeu. Iar de

vreme ce nu pot asupra noastră, mai vârtos pe eiși se străpung, căci nu pot face nimic din cele cu care îngrozesc.

8. Încă și aceea trebuie să socotim, spre a nu ne teme de dânșii: că, de ar fi fost lor cu putință să ne vatăme, n-ar fi venit cu gloate și cu zgomot la cei ce se liniștesc, nici n-ar fi adus năluciri, nici n-ar fi meșteșugit ceva prin schimbarea înfățișării, ci ar fi fost de-ajuns să vină numai unul, care poate și voiește, și să facă aceasta; mai vârtos că tot cel ce are stăpânire, nu cu nălucire ucide, nici cu gloate înfricoșează, ci îndată, precum voiește, se folosește de stăpânirea sa.

9. Însă dracii, neputând nimic, joacă ca pe scenă, schimbându-și fețele și pe copii înfricoșându-i cu nălucirea gloatelor și cu osebitele înfățișări, pentru care lucru mai vârtos se cuvine a-i disprețui, ca pe unii ce se arată ca niște neputincioși.

10. Că iată: îngerul cel adevărat, cel trimis de Dumnezeu asupra asirienilor, nu avea trebuință de arme, nici de nălucirea cea din afară, nici de gloate, nici de lovituri, nici de zgomote, ci cu liniște s-a folosit de stăpânirea sa și a ucis deodată o sută optzeci și cinci de mii (cf. IV. 18: 35), iar cei ce nu pot nimic, precum dracii, se ostenesc ca măcar cu năluciri să înspăimânte.

11. Iarăși la Iov, nu era diavolul cel ce era puternic și putea ceva cu el, ci Dumnezeu, Cel ce l-a dat lui pe Iov spre cercare; pentru că, neputând el să facă ceva, a cerut stăpânire de la Dumnezeu către acesta și, luând, a făcut toate acelea. Căci, de n-ar fi luat, n-ar fi putut face ceva; nici asupra dobitoacelor n-ar fi putut face ceva, de nu l-ar fi slobozit Dumnezeu.

12. Și nici asupra porcilor nu aveau stăpânire, cu mult mai vârtos nu aveau asupra oamenilor celor făcuți după chipul lui Dumnezeu; pentru că rugau pe Domnul, precum este scris în Evanghelie, zicând: *Îngăduie-ne nouă ca măcar în porci să ne ducem* (Matei 8: 24), iar dacă nici asupra porcilor nu au stăpânire, cu mult mai vârtos nu au asupra oamenilor celor făcuți după chipul lui Dumnezeu.

13. Așadar, de Dumnezeu se cade să ne temem, iar pe dânșii să-i disprețuim. Și, pe cât de mult ar face ei acestea, noi mai mult să ne întindem nevoința noastră, pentru că mare armă asupra lor este viața dreaptă și credința în Dumnezeu: căci se teme de postul nevoitorilor, de priveghere, de rugăciune, de blândețe, de liniște, de neiubirea de argint, de lipsa slavei deșarte, de smerita cugetare, de iubirea de săraci, de milostenie, de nemâniere, iar înainte de toate, de buna-cinstire cea întru Hristos.

14. Pentru aceasta toate le fac, ca aceștia să nu-i vadă călcați în picioare, căci știu harul cel dat credincioșilor asupra lor de la Mântuitorul, Care zice: *Iată, v-am dat vouă stăpânire peste șerpi și*

peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului (Luca 10: 19).

15. Deci, de vor veni vreodată asupra voastră noaptea, pecetluiți-vă pe înșivă împreună cu casa cu semnul crucii și vă rugați, și-i veți vedea pe dânșii pierind, că fricoși sunt și foarte se tem de semnul crucii Domnului, de vreme ce, printr-însa făcându-se pildă Mântuitorul, i-a rușinat pe aceștia. Iar dacă mai cu obrăznicie vor sta împotrivă, jucând teatru și schimbând nălucirile, să nu vă speriați, nici să vă nedumeriți, că nimic sunt și degrabă se sting.

16. Că de multe ori se prefac a cânta cu glas, fără a se arăta, și pomenesc cuvinte din Scripturi și, dormind noi, ei ne scoală la rugăciune, și astfel nici să dormim nu ne lasă, dar noi nu trebuie să luăm aminte la dânșii. Chiar și de ne-ar sfătui să nu mai mâncăm deloc, sau de se vor preface că ne prihănesc și ne ocărăsc pentru cele ce odinioară ne-au îndemnat pe noi, nu trebuie nici așa a lua aminte, pentru că nu fac aceasta din evlavie sau din adevăr, ci ca să aducă pe cei mai simpli întru deznădejde, și să le zică că nevoința lor nu le este de folos, și să-i facă pe oameni să se îngrețoșeze de viața călugărească, ca de una ce ar fi grea și împovărătoare, și așa să-i împiedice pe cei ce viețuiesc împotriva lor.

17. Că și Însuși Domnul astupa gura dracilor atunci când spuneau adevărul, căci ziceau: *Tu ești Fiul lui Dumnezeu* (Luca 4: 41), și îi oprea să mai grăiască, ca nu cumva împreună cu adevărul să semene și răutatea lor, dar și ca să ne înțelepțească pe noi ca niciodinioară să nu luăm aminte la unele ca acestea. Și vezi că necuvios lucru este ca, având noi Scripturile și venirea Mântuitorului, să ne învățăm de la diavolul, ca de la cel ce nu și-a păzit rânduiala sa, care a cugetat altele în locul celor ce se cuveneau. Pentru aceasta și grăind el, cuvintele Scripturilor îl opresc zicând: Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: *Pentru ce tu povestești dreptățile Mele, și iei Legământul Meu în gura ta?* (Psalm 19: 16).

18. Căci pe toate le fac, le tulbură și în toate se prefac și pe toate le amestecă, spre amăgirea celor mai simpli: căci pricinuiesc loviri, plesniri din mâini, râd nebunește, șuieră; iar dacă nimeni nu va lua aminte la dânșii, se tânguie și plâng ca niște biruiți.

19. Așadar Domnul îi făcea pe draci să tacă, iar noi, învățându-ne de la Sfinți, să facem ca și aceia, urmând vitejia lor. Căci și aceia, văzând acestea, ziceau: *Când a stat păcătosul împotriva mea, amuțit-am și m-am smerit și am tăcut de cele bune* (Psalm 38: 2); și iarăși: *Iar eu ca un surd nu auzeam, și ca un mut ce nu-și deschide gura sa, și m-am făcut ca un om ce nu aude* (Psalm 37: 14).

20. Deci și noi să nu-i auzim pe dânșii, ca unii ce sunt străini de noi, nici să-i ascultăm, măcar de ne vor scula la rugăciune și vor grăi despre postire, ci să luăm aminte la așezarea [scopul] nevoinței noastre și să nu ne amăgim de aceia ce pe toate le fac cu viclenie, nici să luăm aminte la dânșii ca la niște buni. Căci starea de față – și a celor rele, și a celor bune – cu putință și cu lesnire este a o cunoaște și a face deosebiri.

21. Pentru că vederea Sfinților nu are nimic tulbure în ea – pentru că zice: *Nu se va prici, nici nu va striga, nici nu va auzi cineva glasul Lui* (Is. 42: 2) –, ci e așa liniștită și cu blândețe, încât îndată în suflet se face bucurie și veselie și îndrăznire. Pentru că Domnul este cu dânșii, Care este bucuria noastră, și putere a lui Dumnezeu Tatăl; căci gândurile sufletului rămân netulburate și neînvăluite, încât, luminându-se el prin sineși, vede pe Sfinții ce se arată și, de dorul celor dumnezeiești și a celor viitoare, va voi cu adevărat să se despartă de cele de aici și să se împărtășească împreună cu dânșii.

22. Iar dacă unii, ca niște oameni, se vor teme de vederea celor bune, cei ce se arată depărtează de la ei temerea prin însăși dragostea lor, precum a făcut Gavriil lui Zaharia (cf. Luca 1: 12), și îngerul ce s-a arătat femeilor la mormântul cel dumnezeiesc (cf. Matei 28: 5) și păstorilor din Evanghelie, zicându-le: *Nu vă temeți* (Luca 2: 10). Căci frica acelora nu este din spaima sufletului, ci din pricina cunoștinței celor mai înalte.

23. Așadar, aceasta este vederea Sfinților. Iar năvălirea celor răi e cu zgomote, cu vuiet și cu strigare, de ca și cum s-ar face o pornire a unor tineri fără minte sau a tâlharilor, dintru care îndată se face tulburare sufletului, neorânduială și spaimă gândurilor, ură față de nevoință, akedie, tristețe, pomenire a rudeniilor, frica morții și toate celelalte răutăți, împuținarea către fapte bune și tulburarea sau stricarea năravurilor celor bune.

24. Deci, atunci când vedeți pe cineva, vă temeți, dacă îndată se va ridica frica și, în locul aceleia, se va face bucurie negrăită și veselie, și îndrăznire, întărire și netulburare a gândurilor, bărbăție și dragoste către Dumnezeu și celelalte câte le-am spus mai-nainte, îndrăzniți și vă rugați, căci bucuria și așezarea sufletului arată sfințenia celor ce sunt. Tot așa Avraam, văzând pe Domnul, s-a bucurat (Ioan 8: 56) și, glas făcându-se de Sfânta Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, pruncul Ioan a săltat de bucurie, și celelalte ce le-am zis înainte.

25. Iar dacă sufletul cuiva va petrece stăruind în frică, este semn al venirii vrăjmașilor, pentru că dracii nu ridică frica de la unii ca aceștia, precum fac Sfinții, ci mai vârtos, când îi vor vedea temându-se, înmulțesc nălucirile, ca mai mult să-i sperie pe dânșii

și, năvălind, își bat joc de ei zicând: *Căzând, închinați-vă* (Matei 4: 9).

26. Astfel au amăgit pe elini și s-au socotit de către aceștia dumnezei cu nume mincinos, dar pe noi Domnul nu ne-a lăsat să fim amăgiți de diavolul, că, certându-l pe el – atunci când și către Dânsul voia să facă niște năluciri ca acestea, ca să-L spăimânteze –, i-a zis: *Mergi înapoia mea, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-I slujești* (Matei 4: 10). Căci ceea ce a zis Domnul, aceea a și făcut pentru noi, ca, auzind dracii de la noi aceste glasuri, să se întoarcă înapoi biruiți, pentru Domnul, Care i-a certat prin niște glasuri ca acestea.

27. A bătut oarecine în ușa chiliei mele și, ieșind eu, am văzut pe oarecine mare și înalt. Și l-am întrebat: «Cine ești?». Și a zis: «Eu sunt Satana». Apoi am zis: «Pentru ce ai venit aici?» Iar el a zis: «Pentru ce în zadar mă defăimează călugării și ceilalți creștini, și mă blestemă în tot ceasul?»

28. Iar eu zicând: «Pentru că-i superi pe ei», el a zis: «Nu sunt eu care-i supăr, ci ei se tulbură pe sineși între ei; căci eu am slăbit. Au n-au citit că *vrăjmașului i-au lipsit săbiile de tot, și cetățile i-au sfărâmat* (Psalm 9: 7)? Nu mai am loc, nici cetate, nici săgeți. Pretutindenea se făcură creștini, încă și pustia s-a umplut de călugări. De acum să-și vadă de ei înșiși și să nu mă blesteme în zadar».

29. Atunci, minunându-mă eu de harul lui Hristos, i-am zis lui: «Pururea mincinos fiind, acum și nevrând ai spus adevărul; că, venind Hristos, te-a făcut neputincios și, după ce te-a surpat, te-a golit». Iar acela, auzind numele Mântuitorului și nesuferind arderea cea dintru aceasta, s-a făcut nevăzut.

30. Deci, dacă și însuși diavolul mărturisește că nu poate nimic, datori suntem ca desăvârșit să-l defăimăm pe el și pe dracii lui. Deci să nu cădem cu cugetul, nici să ne spăimântăm cu sufletul, nici să ne plăsmuim nouă înșine frici zicând: Să nu vină cumva dracul și să mă răstoarne, sau să mă ia și să mă trântească, sau, fără de veste năvălind, să mă scuture!

31. Nicidecum să nu pomeniți de unele ca acestea, nici să nu ne mâhnim de ca și cum am fi pierduți, ci mai vârtos să îndrăznim și să ne bucurăm, ca cei ce ne mântuim, și să cugetăm în suflet că Domnul de-a pururi este cu noi, ca Cel ce i-a biruit și i-a netrebnicit pe dânșii. De-a pururi să ne aducem aminte că, odată ce Domnul este cu noi, vrăjmașii nu ne pot face nimic.

32. Iar venind ei, de vor afla sufletul întemeiat întru unele ca acestea, și cugetând la bunătățile cele viitoare, se întorc înapoi rușinați, iar de ne vor afla înspăimântându-ne și tulburându-ne și temeri întru înșine plăsmuind, înmulțesc spaimele cu năluciri și

îngroziri, și ceea ce noi oglindim întru înșine și gândim, aceasta ei cu adăugire o sporesc.

33. Deci și noi, de voim să disprețuim pe vrăjmașul, precum de multe ori am zis, să gândim pururi la cele ale Domnului, și sufletul să se bucure neîncetat întru nădejde, și așa meșteșugirile lui le vom vedea ca pe un fum, și pe ei mai vârtos fugind decât prigonindu-ne, căci sunt, precum am zis, fricoși foarte, așteptând de-a pururi focul cel gătit lor.

34. Încă și acest semn să-l aveți lângă voi spre netemere: când se va face vreo nălucire, să nu se cuprindă cineva mai-nainte de frică, ci, în orice fel ar fi, îndrăznind să întrebe: «Cine ești tu, și de unde?» Și, de va fi vedenie a Sfinților, te va adeveri pe tine și frica ta întru bucurie o va preface, iar de va fi diavolească, va slăbi, văzând mintea întărită.

35. Iar un semn de netulburare este a întreba «tu cine ești, și de unde?». Căci, tot așa, Iisus al lui Navi, întrebând, s-a înștiințat (cf. Iisus Navi 5: 13), iar Daniil întrebând pe vrăjmașul, acesta n-a putut să se ascundă de el, care l-a întrebat (cf. Dan. 10: 18-19)”.

II. Din viața Sfântului Pahomie

1. Sfântul Pahomie avea obiceiul să se ducă uneori departe de chilie, în locuri pustii, pentru rugăciune, iar după ce se ruga, se întorcea înapoi. Iar de multe ori, după ce se întorcea, viclenii diavoli, ca să-l batjocorească, apucau înainte poruncind unii altora ca înaintea unui boier și zicând: „Faceți loc omului lui Dumnezeu”.

2. Iar Pahomie, prin credința și nădejdea cea întru Hristos nădăjduindu-se, râdea de dânșii, socotind meșteșugirile lor ca o lătrătură a unor câini neîmblânziți. Iar ei, văzând vitejia bărbatului și nespăimântarea, iarăși se adunau asupra lui întru tulburare multă: împresurând ei chilia lui, îi năluceau că se cutremură, încât sfântului i se părea că se clatină temelia locului.

3. Iar el, fără de frică fiind iarăși, lovea struna cea duhovnicească, și cu glas cânta zicând: *Dumnezeu este scăparea și puterea noastră* (Psalm 45: 2) și celelalte. Și acestea zicând el, aceia ca un fum s-au stins, și se făcu liniște multă. Iar după puțin, după ce ca niște câini au fost goniți și s-au depărtat, iarăși cu obrăznicie veneau asupră, cercând să-l amăgească și altfel.

4. Astfel, adunându-se ei mulți la un loc, au luat o funie groasă și lungă, după care au luat o frunză de stejar pe care au legat-o bine cu aceasta și, stând ei împrejur, se îndemnau unii pe alții să se ostenească trăgând frunza ca pe o piatră prea mare, iar aceasta o făceau părându-li-se că puteau muia inima Sfântului spre râs, ca măcar întru aceasta să se laude asupra lui. Iar Pahomie,

văzând obrăznicia lor, a suspinat către Domnul asupra lor și îndată s-a făcut oastea lor nevăzută.

5. Și iarăși văzându-i pe ei năvălind, și fără slăbire luptându-se, a cerut de la Domnul să se depărteze somnul de la dânsul, să petreacă adică ziua și noaptea pe cât se putea fără de somn, ca așa să poată birui pe potrivnici, după cea scrisă: *Necăji-voi pe dânșii și nu vor putea să stea, și vor cădea sub picioarele mele* (Psalm 16: 38-39).

6. Altădată iarăși, liniștindu-se Sfântul mai pe urmă, s-a apropiat demonul, care, stând înaintea lui, a zis: „Bucură-te, Pahomie, eu sunt Hristos și am venit la tine ca la prietenul meu”. Iar el, cu socoteala cea dreaptă a Duhului Sfânt, știind măiestriile vicleanului, gândea întru sineși zicând: „Starea de față a sfințeniei lui Hristos este plină de toată bucuria și slobodă de toată frica, iar toate gândurile omenești îndată pier prin vederea Celui ce S-a arătat, însă eu acum sunt înconjurat de tulburare și mă bat cu gândul”.

7. Și, sculându-se el degrabă, a îndrăznit în credința cea întru Hristos și, întărindu-se, s-a întins să-l apuce și, suflând [asupra lui], a zis duhului: „Du-te de la mine, diavole! Blestemat să fii tu și vedenia ta, și meșteșugirile sfătuirilor tale cele viclene”.

8. Și, făcându-se dracul ca praful, a umplut chilia de putoare și văzduhul îl tulbura, strigând către dânsul cu glas mare: „Acum te-aș fi putut câștigat trântindu-te la picioarele mele, dar puterea lui Hristos mare este, care ne face pe noi jucărelele voastre în toate zilele; însă nu voi înceta bătând război, căci mi se cade a săvârși lucrul meu”.

9. Iar Pahomie, împuternicindu-se cu duhul, se mărturisea lui Dumnezeu, mulțumind pentru minunatele Lui daruri.

III. Din Pateric

1. Niște frați au mers la Avva Antonie ca să-i spună lui despre nălucirile pe care le vedeau și să se învețe de la dânsul de sunt adevărate sau de la draci. Și aveau cu ei un măgar, care a murit pe drum.

2. Deci, după ce s-au dus la Bătrânul, apucând el înainte, le-a zis lor: „Cum a murit măgărușul pe drum?” Iar frații i-au zis lui: „Cum de știi, Părinte?” Iar el le-a zis lor: „Dracii mi-au arătat mie”. Și ei i-au zis lui: „Noi pentru aceasta am venit la tine, să te întrebăm despre nălucirile ce le vedem, că de multe ori se arată ca adevărate. Nu cumva sunt înșelări?”

3. Și le-a adeverit lor Bătrânul, din pilda măgarului, că de la draci sunt.

4. Un frate ședea liniștindu-se și au voit dracii să-l înșele cu pricina îngerilor. Și-l sculau pe el la pravilă, arătându-i-se lui cu chip luminos. Și, mergând la un Bătrân, i-a spus lui: „Părinte, îngerii vin cu lumină și mă scoală la pravilă”. Răspuns-a lui Bătrânul: „Nu-i asculta pe ei, că draci sunt. Iar când vor veni să te deștepte, zi-le lor: «Eu mă voi scula când voi vrea, iar pe voi nu vă ascult»”.

5. Și, primind fratele porunca Bătrânului, s-a dus în chilia sa. Și în noaptea următoare, după obicei, venind diavolii, îl sculau pe dânsul, iar el, precum i-a poruncit Bătrânul, le-a zis lor că adică *când va voi el* se va scula și se va ruga, și pe ei nu-i va asculta. Atunci i-au zis lui: „Bătrânul acela rău și ticălos te-a înșelat pe tine: căci, iată, a venit un frate la el ca să se împrumute de parale și, având el, a mințit, și nu i-a dat lui. Dintru aceasta cunoaște că mincinos este”.

6. Și, mânecând fratele, a venit la Bătrânul și i-a spus lui acestea. Și i-a zis Bătrânul: „Cum că aveam parale, mărturisesc, dar n-am dat fratelui care cerea, căci știam că nu-i este de folos și ar fi venit spre pagubă sufletească. Și așa am socotit să calc mai degrabă o poruncă, și nu zece, iar tu pe dracii care voiesc să te amăgească nu-i asculta”. Și, mult întărindu-se fratele de la Bătrânul, s-a întors în chilia sa.

7. Doi frați s-au depărtat în pustia cea mai dinăuntru și erau șase zile despărțiți unul de altul, iar a șaptea zi săvârșeau împreună rugăciunile și gustau câte ceva, nevorbind nimic unul cu altul.

8. Deci, mergând dracii la unul dintr-înșii, îl amăgea pe el întru multe și îl înștiințau de mai-nainte veniri de frați și de cele ce se făceau în multe locuri. Acestea auzindu-le și văzând că se împlinesc, credea lor, socotind că cei ce îi vesteau lui acestea sunt îngeri; încă l-au oprit pe el de a merge și la fratele în ziua cea rânduită.

9. Și s-a dus odată să cerceteze un frate într-o mănăstire și a spus înainte unora de-ai mănăstirii, ca pentru altul întrebând, de este cu putință a ști cineva pe cele ce se fac în lume. Iar ei, auzind și cunoscând că el este cel amăgit, l-au certat pe dânsul zicând: „Dacă întru unele ca acestea te îndeletnicești, să nu mai vii la noi”.

10. Și îndată fratele s-a pocăit, lepădându-se de toate acelea. Și, întorcându-se el la locul său, au venit iarăși dracii după obicei să-l amăgească, iar el îi numea mincinoși, și i-a certat pe dânșii, și îndată s-au prefăcut în dobitoace necuvântătoare, și, îngrozindu-l pe el, s-au dus.

11. Se spunea despre un Bătrân că, șezând în chilia sa și nevoindu-se, vedea pe draci aievea și-i defăima pe dânșii, iar ei,

văzându-se biruiți de Bătrânul, s-au arătat lui. Iar unul dintr-înșii i-a zis: „Eu sunt Hristos”. Și, văzându-l Bătrânul, și-a închis ochii săi, și a zis diavolul: „Pentru ce-ți închizi ochii tăi, că eu sunt Hristos”. Răspuns-a Bătrânul: „Eu pe Hristos nu voiesc să-L văd aici”. Și, auzind dracul aceasta, s-a făcut nevăzut.

12. Altui Bătrân i-au zis dracii: „Voiești să vezi pe Hristos?” Și le-a răspuns lor: „Anatema vouă și celui pentru care ziceți; căci eu cred Hristosului meu, Care a zis: *De va zice cineva vouă: Iată, aici este Hristos, iată acolo, să nu credeți* (Matei 24: 23)”. Și, auzind dracii, s-au făcut nevăzuți.

IV. A Sfântului Diadoh

1. Când mintea va începe să simtă mângâierea Sfântului Duh, atunci și Satana întru oareșicare simțire părut-dulce caută să mângâie sufletul întru liniștea de noapte, aducându-l într-o subțirătate de somn.

2. Deci, de se va afla mintea întru pomenire foarte fierbinte a numelui celui sfânt al Domnului Hristos și va folosi acel preasfânt și preaslăvit nume ca pe o armă împotriva înșelăciunii, se depărtează vicleșugul înșelătorului; iar de aici înainte se va aprinde războiul cel anevoios al sufletului.

3. Însă astfel, mintea drept cunoscând înșelăciunea vicleanului, mai mult sporește întru iscusul dreptei-socoteli. Iar *buna mângâiere* se face atunci când trupul e în vreme de veghe sau ca arătare în somn a unui bine viitor, însă numai atunci când cineva, stăruind în fierbinte pomenirea lui Dumnezeu, se lipește de dragostea Lui.

4. Iar *mângâierea înșelăciunii* vine întru oareșicare somn subțire [toropeală], când nevoitorul face o pomenire mijlocie [fără multă fierbințeală] a lui Dumnezeu. Pentru că *prima* adică, ca ceea ce este de la Dumnezeu, voiește cu adevărat a îndemna sufletele nevoitorilor bunei-cinstiri către dragoste și întru multa revărsare a sufletului.

5. Iar *a doua,* cu oareșicare adiere a înșelăciunii obișnuind să sufle peste suflet, cearcă să fure prin somnul cel trupesc simțirea cea sănătoasă a minții care ține pomenirea lui Dumnezeu.

6. De se va afla mintea, precum am zis, cu luare-aminte pomenind pe Dumnezeu, risipește acea subțire suflare părut-dulce a vrăjmașului și, bucurându-se, se pornește spre războiul cel împotriva lui, având de aici, pe lângă har, ca pe o a doua armă, pe lauda cea din cercare.

7. Dacă sufletul va începe să se aprindă către dragostea lui Dumnezeu, cu neîndoită și nenălucită mișcare, trăgând oarecum și

trupul întru adâncul acelei negrăite dragoste – fie că este deștept, precum am zis, fie venind întru somnul cel lucrat de la har, nimic altceva cugetând atunci, fără decât la aceea întru care s-a pornit – trebuie să știe că este lucrare a Sfântului Duh. Pentru că, îndulcindu-se tot de acea nepovestită dulceață, nimic altceva nu mai poate cugeta atunci, căci se bucură în chip covârșitor de acea bucurie.

8. Iar dacă în vremea unei lucrări ca acestea mintea va zămisli vreo îndoire, sau vreun cuget întinat, sau se va folosi [doar] de sfântul nume spre a se apăra de vrăjmașul, și nu mai vârtos spre sigură dragostea lui Dumnezeu [se va întinde], se cuvine să cunoaștem că de la înșelătorul este acea mângâiere, care voiește ca printr-o făcătură a bucuriei ca aceasta sufletul să preacurvească, iar bucuria aceea fără viață este și nemutată, ba mai vârtos fără de rânduială.

9. Căci, atunci când vede că mintea se fălește cu cercarea cea cu acribie a simțirii sale, atunci, precum am zis, el îmbie sufletul către sineși cu niște mângâieri părut-bune, ca, prădându-se acesta de acea trândavă și umedă dulceață, necunoscută să i se facă lui împreunarea celui viclean.

10. Deci dintru aceasta să cunoaștem Duhul adevărului și duhul înșelăciunii. Însă cu neputință este a gusta cineva întru simțire din dumnezeiasca bunătate sau a simți din amărăciunea dracilor și a se iscusi de aici, de nu [mai întâi] s-a adeverit pe sineși [pentru aceasta].

11. Că adică harul s-a sălășluit întru adâncul minții, iar duhurile cele viclene petrec împrejurul mădularelor inimii, care lucru dracii nu voiesc să fie crezut de oameni, ca nu cumva, știind mintea aceasta cu de-amănuntul, cu pomenirea lui Dumnezeu împotriva lor să se întrarmeze.

12. Nimeni, auzind despre simțirea minții, să nu nădăjduiască a i se arăta lui slava lui Dumnezeu în chip văzut. Căci zicem că sufletul simte mângâierea dumnezeiască după ce se va fi curățat prin oarecare gustare negrăită, dar nu că i se arată lui ceva din cele nevăzute, de vreme ce acum prin credință umblăm, și nu prin chip, precum zice Fericitul Pavel (cf. II Cor. 5: 8).

13. Deci de se va arăta cuiva din cei ce se nevoiesc fie lumină, fie închipuire în chipul focului, fie glas, nicidecum să nu primească o astfel de vedere, căci este înșelăciune vădită a vrăjmașului, pe care mulți din necunoștință pătimind-o, s-au abătut din calea adevărului. Noi însă să știm că, atât cât suntem călătorind în trupul acesta stricăcios, suntem depărtați de Dumnezeu, adică nu-L putem vedea în chip văzut, nici pe Dânsul, nici altceva din minunile Lui cele cerești.

V. Din Pateric

1. Un Bătrân petrecea într-o capiște idolească. Și venind dracii i-au zis lui: „Du-te din locul nostru!” Iar el a zis: „Voi nu aveți loc”. Și deodată au început să-i risipească smicelele lui.

2. Iar Bătrânul le aduna pe ele. Apoi, apucându-l dracul de mână, l-a aruncat afară, iar după ce a ajuns la ușă, s-a apucat de ea cu cealaltă mână, strigând: „Iisuse, ajută-mi!” Și îndată a fugit dracul, lăsându-l pe dânsul.

3. Iar Bătrânul a început să plângă, și i-a venit lui glas de sus zicându-i: „De ce plângi?” Răspuns-a Bătrânul: „Pentru că cutează a-l apuca pe om și a face așa”. Și glasul i-a zis iarăși: „Tu te-ai lenevit, pentru că, atunci când M-ai căutat, ai văzut cum îndată M-am aflat ție!” Și, mulțumind Bătrânul, se ținea de lucrarea cea după Dumnezeu.

4. Se suia odată Avva Daniil de la Schit către Teremuth, iar pe cale a intrat într-o capiște să doarmă; și erau acolo idoli vechi ai elinilor și, luând unul, l-a pus drept pernă sub capul lui.

5. Iar dracii, văzând îndrăzneala lui și vrând să-l sperie, strigau o femeie pe nume și zicând: „Cutare, vino la noi la baie”. Iar alt drac, auzind, răspundea ca din trupul celui ce zăcea sub capul Bătrânului și zicea: „Străin am peste mine și nu pot veni”.

6. Iar Bătrânul nu s-a spăimântat, ci, îndrăznind, lovea trupul zicând: „Du-te întru întuneric dacă nu poți”. Și, auzind demonii, au strigat cu glas mare zicând: „Ne-ai biruit pe noi”, și au fugit rușinându-se.

7. Întrebat a fost un Bătrân: „Pentru ce mi-e frică să umblu prin pustie?” Și a răspuns: „Pentru că încă trăiești”.

8. Întrebat-a oarecine pe Avva Teodor al Fermei zicând: „De s-ar face vreodată vreo cădere de năprasnă, te vei teme și tu, Avva?” Și a răspuns lui Bătrânul: „De s-ar lipi cerul de pământ, Teodor nu se teme”, căci era rugându-se la Dumnezeu ca să ia de la el frica, și Dumnezeu l-a ascultat pe dânsul, și pentru aceasta l-a și întrebat fratele.

9. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Ce să fac, Părinte, că mă tem noaptea?” Și a răspuns Bătrânul: „Cetățenii se tem de barbari atâta vreme cât nu au ajutorul împăratului, iar dacă vor afla că au ajuns în cetate – fie că e Căpetenia, fie Stratilatul –, atunci nu se mai îngrijesc, știind că aceia se vor îngriji pentru dânșii. Și chiar de-ar auzi că au sosit barbarii, nicio grijă n-au, având pe cel ce bate război pentru dânșii.

Deci și noi, de vom crede în Dumnezeu, nu ne vom teme de draci, căci ne trimite nouă ajutorul Său și risipește pe toți vrăjmașii noștri.

PRICINA A DOUĂZECEA

Că în multe feluri se arată visele, pentru aceasta mai fără de primejdie este a nu crede lor, și că dracii nimic nu știu din cele ce vor să fie; măcar deși zic că le știu pe cele ce le pun înainte, le zic astfel prin ghicire [și nu din adevăr].

I. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. *Petru*

Aceasta cer a afla: de se cuvine a cerceta visele și ce se cade a crede despre ele.

2. Se cuvine să știm că în șase chipuri se ating de suflet icoanele viselor. Așadar, visele se fac: (1) când pântece este plin sau gol, (2) prin gânduri, (3) prin batjocură, (4) prin gânduri împreunate cu batjocură, (5) prin descoperire sau (6) prin gânduri împreunate cu descoperire. Pe primele două le cunoaștem cu toții din iscus, că sunt înjugate cu noi, iar despre celelalte patru se scrie în cărțile dumnezeieștilor Scripturi.

3. Pentru că visele, de nu s-ar fi aflat cu temei că se ivesc *prin batjocură de la vrăjmașul,* n-ar fi arătat aceasta un bărbat înțelept, zicând așa: *Pe mulți i-a făcut visele să rătăcească, care au și pierit nădăjduind într-însele* (Eccl. 31: 7). Așijderea poruncește ca *nici să le iubim, nici să le cercetăm* (Eccl. 31: 5). Și, știind acest înțelept că uneori visele se ivesc *din gânduri împreunate cu batjocură,* ne învață zicând: *Multe griji urmează viselor* (Eccl. 5: 2).

4. Iar cum că uneori visele se fac și *prin descoperire,* martor este Iosif, care s-a văzut pe sineși prin vis, care a și fost pus mai mare peste frații săi, iar apoi s-a cunoscut și cu lucrul (Fac. 37: 5-10). Încă și lui Iosif, logodnicul Fecioarei, prin vis i-a spus îngerul să ia Pruncul și să fugă în Egipt.

5. Iar cum că și prin *gânduri împreunate cu descoperire* ies visele, ne învață Daniil Prorocul: căci, tâlcuind el vedenia lui Nabucodonosor, din rădăcina primelor gânduri a început, zicând: *Tu, împărate, pe așternutul tău ai început a gândi cele ce vor să fie; căci Cel ce descoperă tainele, Acela ți-a arătat ție cele viitoare;* și, după puțin: *Iată, ai văzut că o icoană a stat înaintea ta,* și celelalte ale visului (Dan. 2: 29-31). Și, pe scurt zicând, bine întemeiat fiind Daniil, a vestit și din care gând și descoperire s-a născut visul, arătând că uneori ele răsar atât din gândurile noastre, cât și din descoperire.

6. Deci, de vreme ce dintr-atâtea pricini și chipuri ale lucrurilor apar visele, trebuie să avem îndoială asupra lor și să nu le dăm crezare degrabă, căci nu este cu lesnire a cunoaște de unde

se ivesc și cine le vâră. Însă bărbații cei sfinți știu să facă deosebire între batjocuri și între descoperiri, căci pe icoanele vedeniilor cu a lor lăuntrică dreaptă socoteală le cunosc, ce adică primesc de la Duhul Cel Bun și ce pătimesc de la cel înșelător.

7. Pentru că, dacă mintea va ști să privegheze, nu se va primejdui în feluritele amăgiri și batjocuri ale duhului celui făcător de rău: căci, iată, de multe ori îi spune ei multe lucruri adevărate, ca mai pe urmă să poată prinde sufletul în cursă cu vreo amăgire.

8. Spre pildă, unuia dintr-ai noștri, care foarte lua aminte la vise, de curând i s-a întâmplat una ca aceasta: i s-a făgăduit prin vis o viață lungă, și, pentru aceasta, mulți bani adunând el pentru a trăi viață lungă, fără de veste de moarte a fost cuprins, astfel că toți banii i-a lăsat aici, nelucrând nicio faptă bună pe care să o ducă cu sine.

II. Din viața Sfântului Antonie

1. Zicea Marele Antonie către călugării care veneau la dânsul: „Nu se cade să credem dracilor, măcar deși fățărnicesc că spun ceva de mai-nainte. Pentru că, de multe ori, despre venirea fraților care ne vizitează în fiecare zi ei ne spun cu câteva zile înainte, iar aceia, într-adevăr, vin precum au zis. Iar aceasta o spun dracii nu ca purtând de grijă de cei care-i ascultă, ci ca să-i plece pe dânșii să le dea crezare, iar mai apoi, avându-i la mână, să-i poată arunca în pierzare.

2. Drept aceea, nu trebuie să luăm aminte la dânșii, iar de spun ei ceva, trebuie să defăimăm și să le zicem că nu avem trebuință de acestea. Pentru ce lucru de mirare este dacă dracii, fiind mai subțiri decât noi, văd pe cei ce pornesc la drum luându-ne-o înainte și vestind venirea acelora? Aceasta o poate face și cineva șezând pe un cal, care poate alerga mai repede decât cel ce merge cu picioarele.

3. Drept care nu trebuie să ne minunăm de dânșii într-unele ca acestea, căci ei nu cunosc nimic din cele ce nu s-au făcut sau se vor face, ci singur Dumnezeu este Cel ce le știe mai-nainte de facerea lor (Dan. 13: 42), iar aceștia, ca niște furi alergând, vestesc cele ce le văd.

4. Aceasta o poate prevesti și cel ce călătorește pe un cal, care o poate lua înaintea celui ce călătorește pe jos. Iar ceea ce zic trebuie înțeles așa: dacă cineva nu pornește încă la drum, ei nu știu de va călători sau nu, iar dacă cineva pornește la drum din Tebaida sau din alt loc, ei nu vor ști unde va merge. Iar dacă-l văd pe el deja pornit în călătorie, aleargă înaintea lui și vestesc venirea aceluia înainte de a ajunge el, și așa se întâmplă ca el să vină după

câteva zile.

5. Iar de multe ori, cel ce călătorește poate face deodată cale întoarsă, mai vârtos dacă și Pronia sfătuiește ceva între timp, astfel că dracii se vădesc ca mincinoși, iar cel ce va fi luat aminte la dânșii s-a înșelat. *Așa s-au născut oracolele și vrăjile elinilor (păgânilor) și așa au fost amăgiți de draci încă de la început.* Iar acum a încetat de tot amăgirea lor, căci a venit Domnul, care i-a stricat, împreună cu vicleșugul lor.

6. Așadar, nimic nu cunosc dracii de la sineși, ci, ca niște furi, cele ce le văd la alții, acelea le spun. Ei sunt mai mult ghicitori sau înainte-vorbitori. Pentru aceasta, măcar de vor spune ca adevărate unele ca acestea, nici așa nu trebuie să se mire cineva de dânșii sau cumva să ia aminte. Căci iată, și doctorii, deși sunt iscusiți în boli, dacă vor vedea la alții aceeași boală, de multe ori, asemuind din obicei, spun de mai-nainte cele ce se vor întâmpla.

7. Încă și corăbierii și plugarii, din obicei văzând tocmirea văzduhului, spun de mai-nainte dacă va să fie vifor sau cer senin. Și deci n-ar putea spune nimeni că, din pricina aceasta, ei din dumnezeiasca insuflare spun aceasta, ci din iscus și din obicei.

8. Încă și într-alt fel: ce folosește pe cei ce-i ascultă să știe de la aceia cele viitoare înainte cu câteva zile? Sau la ce s-ar sârgui cineva să cunoască astfel de lucruri, chiar de le-ar cunoaște cu adevărat? Căci această [cunoștință] nu este pricinuitoare de faptă bună, nici semn al unei deprinderi bune. Căci nimeni dintre noi nu se fericește că a aflat sau a cunoscut ceva. Ci întru acestea fiecare este judecat de a ținut credința și a păzit poruncile. Drept aceea, nu trebuie să le privim pe acestea ca pe un lucru mare, nici nu trebuie să ne ostenim pentru ele, ca mai-nainte să le cunoaștem, nici să cerem cunoașterea lor ca pe o plată a nevoinței, ci mai vârtos să ne rugăm ca Domnul să ne fie împreună-lucrător întru biruința asupra diavolului.

9. Așadar, să ne curățăm cu cugetul, și am credință că, curățându-ne cu totul sufletul, îl vom face să stea după fire, și poate că, făcându-se văzător, mai multe și mai depărtate decât dracii poate vedea, având în sine-ne pe Domnul, Care i le descoperă lui. Așa era sufletul lui Elisei, care vedea cele ale lui Ghiezi (cf. IV Împ. 4: 26) și care privea la puterile (oștirile) care stăteau în jurul lui (cf. IV Împ. 6: 17).

10. *Visele ce se arată sufletului întru dragostea lui Dumnezeu* sunt dovezi neînșelate ale sufletului sănătos; pentru aceasta, nici nu se prefac dintr-o închipuire în alta, nici nu înspăimântă simțirea, nici nu pricinuiesc de năprasnă râs sau posomorâre, ci se apropie de suflet cu toată blândețea, umplându-l pe dânsul de veselie duhovnicească. De aceea, și după ce se deșteaptă trupul,

cu multă dorire caută sufletul bucuria visului.

11. Iar *nălucirile dracilor* prin toate împotrivă se află, căci nici întru aceeași închipuire nu rămân, nici chipul nu-l arată multă vreme fără tulburare. Pentru că păruta dulceață ce o pricinuiesc nu le ajunge lor spre mai mult – căci nu e proprie așezării lor, ci se folosesc apoi de înșelăciune, grăiesc felurite grozăvii și cu prea multe îngrozesc: de multe ori se prefac pe eiși în chip de ostași, iar alteori cântă sufletului cu glas mare. Drept aceea, cunoscându-i mintea pe dânșii atunci când se curăță, fără nălucire deșteaptă apoi trupul.

12. Iar uneori se și bucură, ca una ce s-a obișnuit să cunoască vicleșugul lor, fără a se tulbura. Pentru aceea, chiar și în vremea visului, de multe ori mustrându-i pe dânșii, spre mânie mare îi pornește. Însă se întâmplă uneori ca nici visele cele bune să nu aducă bucurie sufletului, ci să pricinuiască într-însul întristare dulce și lacrimi, însă aceasta se întâmplă la cei ce sporesc întru smerita cugetare.

13. Noi am zis precum am auzit de la cei ce prin iscus au ajuns la dreapta socoteală a celor bune și a celor rele. Dar noi la nu mică faptă bună vom ajunge dacă nicidecum nu ne vom pleca la vreo nălucire. Deoarece, de cele mai multe ori, visele nu sunt altceva decât idoli ai gândurilor celor rătăcite sau, iarăși, precum am zis, batjocoriri ale dracilor.

14. Așadar noi, când ni se va trimite vedenie, măcar și din bunătatea lui Dumnezeu de-ar fi, nu o vom primi, și nu se va mânia pe noi pentru aceasta mult doritul Domnul nostru Iisus Hristos, căci știe că pentru vicleșugurile dracilor nu o primim. Căci cea mai sus zisă dreaptă socoteală este una a acribiei și, de se întâmplă ca din vreo răpire să ne simțim sufletul întinându-se – de care [întinăciune] afară, precum mi se pare, nimeni nu se află –, putem pierde urma cunoștinței celei cu acribie și așa să credem celor ce nu sunt buni ca unor buni.

15. Fie-ne, dar, nouă spre pilda lucrului sluga chemată noaptea de stăpân înaintea curților casei după o îndelungată ducere. Pe acest stăpân, sluga l-a lepădat cu totul, încă de la deschiderea ușilor; pentru că se temea ca nu cumva, cu o asemănare de glas, să fie răpită și așa vânzător să-l gătească a se face de lucrurile ce i s-au încredințat de la dânsul.

16. Pe care slugă, făcându-se ziuă, nu numai că domnul nu s-a mâniat pe ea, ci și de multe laude a învrednicit-o pe dânsa, că, iată, și pe glasul stăpânului îl socotea a fi amăgire, nevrând a pierde ceva din lucrurile lui.

III. A Sfântului Maxim

1. Precum mintea celui flămând nălucește pâine și a celui însetat, apă, tot așa și pântecele celui lacom nălucește felurite bucate, așijderea cea a iubitorului de dulceți, chipuri femeiești, a celui ce se slăvește în deșert, cinstele cele de la oameni, a iubitorului de argint, câștiguri, a pomenitorului de rău, răsplătire celui ce l-a supărat, și a zavistnicului, facere de rău împotriva celui ce-i zavistuiește.

2. Și în celelalte patimi așijderea: pentru că, din patimi tulburându-se mintea, primește înțelegerile cele pătimașe, și atunci când trupul este treaz, și când este în somn. Când pofta [își] crește materiile făcătoare de dulceți, mintea le nălucește în somn.

3. Iar când crește mânia, vede lucrurile cele pricinuitoare de frică. Și, deși necurații draci sunt cei ce cresc patimile, ei iau ca împreună-lucrătoare și lenevia noastră, și le întărâtă pe acestea, iar sfinții îngeri le micșorează, mișcându-ne pe noi spre lucrarea faptei bune.

IV. Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un Bătrân zicând: „Părinte, ce sunt nălucirile cele de noapte?” Și a răspuns Bătrânul: „Precum în zi ne face diavolul să ne îndeletnicim în gânduri străine, ca să nu ne îndeletnicim întru rugăciune și în cugetările cele bune, tot așa și în noapte tulbură mintea noastră cu mari și felurite năluciri, sârguindu-se urâtorul de oameni să netrebnicească și rugăciunea de noapte. Pentru aceasta nu trebuie să luăm în niciun fel aminte la dânsele”.

V. A Sfântului Efrem

1. Iubite, nu crede viselor celor amăgitoare, că pe mulți au înșelat visele și au căzut nădăjduindu-se spre dânsele; căci în ce măsură am ajuns noi, ca să vedem vedenii îngerești?

PRICINA A DOUĂZECI ȘI UNA

Că cele din inima omului dracii nicidecum nu le știu, nici de care patimă ne biruim; dar, din cele ce grăim sau lucrăm, din acestea le învață.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Matoi: „Nu știe Satana de care patimă se biruie sufletul; că el [doar] seamănă gândurile pătimașe, adică pe ale curviei, pe ale clevetirii, asemenea și pe ale celorlalte patimi, dar nu știe de va secera, adică dacă le vom primi pe acestea sau de le vom face; ci, în care patimă va vedea pe suflet plecându-se prin trup, pe aceasta i-o întărește lui slujindu-i în fel și chip”.

II. A lui Avva Cassian

1. Un frate a întrebat pe Avva Arsenie zicând: „Rogu-te, Părinte, să-mi spui ce unire este între duhurile cele viclene și suflet, care, deși este nearătat, totuși pot vorbi cu dânsul fără ca el să simtă și se pot împreuna și sufla într-însul cele ce vor? Și este atâta împreunare între cuget și dânșii, încât fără harul lui Dumnezeu nu i-am putea deosebi. Și ce iese din meșteșugirea cea cu vicleșug a acelora, și ce din așezarea noastră?”

2. Iar Bătrânul a zis: „Nu este de mirare că, pe nesimțite, se poate împreuna duh cu duh și, nevăzut fiind, să se apropie și să sfătuiască sufletul spre cele ce-l îndulcesc. Pentru că între aceste duhuri și sufletul omenesc este o asemănare și o rudenie în partea cea gânditoare și cuvântătoare, iar acest hotar s-a dat pentru sufletul omului și pentru ființa cea gânditoare a acelora și pentru aceasta se și pot împreuna unii cu alții prin gânduri.

3. Însă unirea aceasta nu este după ființă, astfel încât unul să fie copleșit de celălalt sau să-l primească, căci aceasta numai Dumnezeirii îi este cu putință, Care este simplă sau neîndoită după ființă și fără de trup; și pentru aceasta este și întru toată firea cea gânditoare, străbătând prin tot ipostasul și ființa, care și pe cele nearătate ale ei le cuprinde și le cearcă, ca ceea ce cu adevărat este simplă și neîndoită în fire și fără de trup.

4. Și, deși le zicem a fi firi duhovnicești – adică ale îngerilor și ale dracilor –, așijderea zicem și firii sufletului, însă cu totul lipsite de trupuri nu le socotim; pentru că au și acestea trup, deși cu mult mai subțire decât al nostru, precum zice și Apostolul: *Trupuri cerești și trupuri pământești* (I Cor. 15: 40), și iarăși: *Se seamănă trup sufletesc și răsare trup duhovnicesc* (v. 44).

5. Deci dintru acestea ne învățăm limpede că niciunul nu este fără de trup, fără numai Unul Dumnezeu, Care poate cerceta cele ascunse, Care poate străbate adâncurile inimii și cunoaște toate ființele cele gânditoare, pentru că El singur este în tot, pretutindeni și întru toate, pentru aceea și pomenirile oamenilor Sigur Acela le vede, precum zice Apostolul: *Viu este cuvântul Domnului și lucrător, și mai ascuțit decât sabia cea cu două ascuțișuri, străbătând până la despărțiturile sufletului de trup, ale încheieturilor de măduvă, și judecător al pomenirilor și al cugetelor inimii, și nu este vreo făptură nearătată înaintea Lui* (Evr. 4: 12). Zice și Iov: *Cel ce ai zidit deosebi inimile noastre și cunoști mintea oamenilor* (Iov. 6: 20).

6. Deci Unuia Dumnezeu, precum am zice, Îi este cu putință să cunoască pomenirile noastre, ca Celui ce Singur este fără de trup, Care răzbate prin toată ființa sufletească, iar necuratele duhuri, ca unele ce nu sunt în suflet, pricep felurimile gândurilor noastre numai prin vestiri oarecare din afară, folosindu-se adică de semne trupești. Așadar, numai așa ne pot vedea în așezarea noastră, precum din graiuri, din cele pentru care ne sârguim, spre care ne îndreptăm și ne aplecăm, și din acestea citesc pomenirile sufletului, iar pe acele gânduri care au ieșit din cămara cea mai dinăuntru a sufletului nicidecum nu le pot pricepe[0].

7. Încă și gândurile cele rele pe care ei le seamănă întru noi, ei nu pot cunoaște dacă le-am primit, fără numai prin mișcările cele trupești, precum am zis, și prin vestirile omului celui din afară, și nu prin ființa sufletului însuși, adică prin acea mișcare lăuntrică ascunsă în măduva lui, ca să zic așa; adică, atunci când vor îndemna pe cineva la lăcomia pântecelui, dacă îl vor vedea pe dânsul uitându-se la soare și cu grijă aflându-se pentru ceasul mâncării, înțeleg că a primit asupreala lăcomiei pântecelui.

8. Atunci când stârnesc spre curvie, de vor vedea ochii flușturatici și cu iscodire uitându-se la cele ce nu trebuie, și vor simți mișcarea trupului, și nu vor vedea pe suflet vitejește stând împotriva unor asupreli ca acestea, îl vor cunoaște pe dânsul rănit de săgețile lăcomiei.

9. Și întristare ori mânie când vor semăna, șezând ei în mădularele inimii, simt primirea [seminței] prin mișcările trupului,

---

[0] „Că nu voi spune vrăjmașilor tăi taina Ta...”, zice o cântare. Vrăjmașul nu cunoaște gândurile noastre cele izvodite din harul lui Dumnezeu, căci harul este ca o îngrădire, o armură, un scut de netrecut împotriva vrăjmașilor. Odată slăbită sau stricată această apărare, din pricina leneviei noastre și celor următoare, vrăjmașul va putea cunoaște lesne gândurile noastre din cele ce facem atâta vreme cât stăm descoperiți și fără apărare.

când văd adică ochii întorși și tulburați, și fața schimbată din obișnuita vedere, și că s-a îngălbenit cu încrețirea și cu repejunea sângelui, sau rumenă de năprasnă făcută cu înfierbântarea sângelui dimprejurul inimii celui ridicat în chipul obrazului.

10. Și așa, cu subțirătate, cearcă și pândesc cu care patimă se biruiește, căci pe fiecare din noi cunosc arătat după patima de care ne veselim, de a cărei asupreală ne vor vedea că ne îngreunăm, către care în liniște și tăcere arătăm prietenia, îndeletnicindu-ne cu dânsa. Și nu este deloc de mirare dacă dracii, trupuri de aer având, prin trup iau cunoștință de așezările sufletului, pentru că, adesea, aceasta și oamenii cei mai iscusiți o înțeleg, ajungând să cunoască starea și așezarea omului celui dinăuntru din trăsăturile feței sau din felurimea omului celui din afară.

11. Încă trebuie să cunoaștem și aceasta: că și la cei îndrăciți nu se cade a-i socoti pe draci ca lucrând de ca și cum ar fi ascunși și șezând în însăși ființa sufletului, trimițând pe acest temei vorbe și graiuri după voie din gura omului, căci cu niciun chip nu le este lor cu putință aceasta, precum s-a zis, dar nici printr-o micșorare, lipsă sau slăbiciune a sufletului nu poate duhul necurat să lucreze, ci prin slăbirea trupului, când adică întru acele mădulare șezând, întru care se ține puterea sufletului, nesuferită și nemăsurată greutate punând el, înnegrește și întunecă simțirile cele gândite, care lucru îl vedem întâmplându-se de multe ori și din pricina vinului, a febrei sau de la un frig prea mare, de la boli și de la altele din afară.

12. Pe care lucru, ca să nu-l aducă diavolul și Fericitului Iov, primind stăpânire asupra trupului său, e oprit cu porunca Domnului să intre și în suflet, că zice: *Iată, îl dau pe dânsul în mâinile tale, numai sufletul lui păzește-l* (Iov. 2: 6)[0], adică „să nu-i iei mintea, făcându-l nebun și, astfel, cu multa greutate vătămând sălașul sufletului, să-i întuneci înțelegerea și înțelepciunea minții, care stă împotriva răutății tale”.

13. Pentru că, dacă duhul necurat se amestecă cu acest trup gros și materialnic și oareșicum se îmbracă cu dânsul, nu putem spune că astfel se poate uni și cu sufletul, ca acesta să pară a fi un duh primitor de duh, pentru că aceasta e cu putință numai Sfintei Treimi, precum s-a zis, ci dracii se pun asupra sufletului și-l luptă numai prin lesnirea[0] trupului.

---

[0] În sensul de „ține-te de-o parte de el, lasă-l așa cum e”.

[0] εὐχέρεια, sau: ușurătatea, toleranța, indiferența, iresponsabilitatea și, evident, toate ce decurg de aici.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI DOUA

Care este măsura nepătimirii, și care sunt osebirile [însușirile] acesteia, și de unde i se face ea omului.

I. Din Pateric

1. Un Bătrân a făcut cincizeci de ani nici pâine mâncând, nici vin bând degrabă, și zicea: „Am ucis curvia și iubirea de argint și slava deșartă”.

2. Și, auzind Avva Avraam despre dânsul că a zis aceasta, a venit la dânsul și i-a zis lui: „Tu ai zis aceasta?” Iar el a zis: „Da”. Și l-a întrebat pe dânsul Avva Avraam și a zis: „Iată, intri în chilia ta, și afli femeie pe rogojina ta, poți să gândești că nu este femeie?” Răspunsul Bătrânul: „Nu, ci mă lupt cu gândul ca să nu mă ating de dânsa”. Zis-a Avraam: „Iată, nu s-a omorât, ci *trăiește* patima, dar este legată”.

3. Iarăși, umbli pe drum, și vezi pietre și hârburi, iar în mijlocul acelora, aur. Poate mintea ta să socotească aurul ca pe acelea?” Iar el a zis: „Nicidecum, ci mă lupt cu gândul ca să nu-l iau”. Apoi i-a zis Avva Avraam: „Iată, și aceasta trăiește, dar este legată”.

4. Și iarăși l-a întrebat: „Iată, auzi despre doi frați cum că unul te iubește, iar altul te urăște și te grăiește de rău. Așadar, de vor veni cei doi la tine, îi ai deopotrivă pe amândoi?” Răspuns-a Bătrânul: „Nu, ci mă lupt cu gândul ca să fac bine celui ce mă urăște”. Zis-a Avva Avraam: „Iată, și aceasta trăiește, dar este legată asemenea celorlalte. Drept aceea, e limpede că patimile trăiesc, numai că se leagă de nevoitor”.

5. Zis-a un Bătrân: „Nu poate omul să fie bun, măcar de va și voi să fie bun, de nu va locui Dumnezeu întru dânsul, măcar și foarte se va sârgui el. *Că nimeni nu este bun, fără numai Domnul Dumnezeu* (Marcu 10: 18)”.

6. Zis-a un Bătrân: „De s-a făcut întru tine defăimarea ca și lauda, și sărăcia ca și bogăția, și lipsa ca îndestularea, nu vei muri. Căci cu neputință este ca cel ce le-a îndreptat pe acestea să cadă întru necurăția patimilor sau întru amăgirea dracilor”.

7. Zis-a Avva Longhin către Avva Acachie: „Atunci cunoaște femeia că a zămislit, când se va opri sângele ei. Tot așa și sufletul, atunci cunoaște că a dobândit pe Duhul Sfânt, când se vor opri patimile care-l trag pe dânsul [de] jos. Iar câtă vreme este ținut într-însele, cum poate să se slăvească în deșert că este nepătimaș? Dă sânge și primește Duh!”

8. Un monah, întâlnindu-se cu niște călugărițe, s-a dat în

lături din cale, iar văzând egumenița ce a făcut fratele, a zis uitându-se la dânsul: „Bine ai făcut, fiule, pentru neputința ta. Însă de ai fi fost monah desăvârșit, nu ai fi luat aminte la noi ca la niște femei”.

II. A lui Avva Isaia

1. Zis-a Avva Isaia: „De veți face slujbele voastre, iar după ce le veți fi terminat, se va mișca vreo patimă în inimile voastre, toate ostenelile voastre în deșert sunt, căci Dumnezeu nu le primește pe dânsele”.

2. I-a zis lui oarecine din Părinți: „Dar ce, nu sunt ele cele ce lovesc, Părinte?” Și a răspuns: „Atunci când plouă pe pământul semănat, sămânța dă rod, iar de nu are sămânță, de unde să odrăslească? Tot așa, de se va nevoi cineva și va scoate pe cele potrivnice firii din inima sa, ele nu se vor mai mișca într-însul”.

3. Pentru că Dumnezeu voiește ca omul să fie asemenea cu El întru toate; și pentru aceasta a și venit și a pătimit, ca să schimbe firea noastră cea împietrită în cele de jos, ca să taie voile noastre și cunoștința cea mincinoasă care stăpânește peste inima noastră. Căci și dobitoacele cele necuvântătoare pe a lor fire au păzit-o, iar omul pe a sa a schimbat-o. Căci precum vitele sunt supuse omului, tot așa și omul trebuie să se supună aproapelui său pentru Dumnezeu.

4. Pentru că dintru început, de când a făcut Dumnezeu pe om, l-a pus pe dânsul în Rai, împrejur având simțirile lui sănătoase și neclătite din așezarea lor cea firească, iar după ce a ascultat pe cel ce l-a amăgit pe dânsul, toate așezarea lui s-a întors împotriva firii, iar atunci s-a lipsit de puterea lui și a căzut din slava sa.

5. Iar Domnul nostru, din multa Lui dragoste cu care ne-a iubit pe noi, cei nemulțumitori, a făcut mila Sa cu neamul nostru. Și, întrupându-Se, a schimbat prin Sfântul Său Trup starea cea afară de fire în cea după fire, de a Cărui împărtășire ne-a învrednicit pe noi. Și ne-a întors iarăși în Rai, dându-ne nouă și porunci sfinte, cărora urmându-le, vom putea birui pe cei ce ne scot pe noi din slava noastră, pentru a ne face iarăși în starea cea firească întru care ne-am făcut la început.

6. Pentru că este poftă după fire, ca să poftim cele de jos, așijderea cu poftă [dor] se face și dragostea către Dumnezeu – pentru aceea și Daniil s-a numit *bărbatul doririlor* (Dan. 9: 23) –, însă vrăjmașul a schimbat-o pe dânsa în poftă rușinoasă, spre a pofti toată necurăția.

7. A minții este *râvna* cea după fire și fără de râvnă pentru Dumnezeu nu sporim în nimic, precum este scris în Apostol:

Râvniți darurile cele mai bune (I Cor. 12: 31). Dar această râvnă întru Dumnezeu ni s-a întors împotriva firii, spre a ne zavistui unul pe altul, a pizmui și a ne minți unul pe altul.

8. A minții este și *iuțimea* cea după fire și fără de aceasta nici curăția nu i se face omului, de nu se va iuți [mânia] adică spre toate cele semănate într-însul de la vrăjmașul (cf. Matei 13: 25). Dar această iuțime s-a schimbat întru noi spre a ne iuți spre aproapele pentru pricini nebunești și nefolositoare.

9. A minții este *ura* cea după fire, spre a urî vrăjmășia, și fără de ură nu se descoperă cinstea sufletului. Dar această ură ni s-a schimbat nouă spre cele potrivnice firii, făcându-ne să urâm pe aproapele și să ne îngrețoșăm de dânsul, care lucru și izgonește toate faptele bune.

10. A minții este și *înalta-cugetare* cea după fire, asupra vrăjmășiei, spre a nu o asculta pe dânsa și, astfel, a sluji patimilor celor necinstite. Însă nouă înalta-cugetare ni s-a schimbat spre a ne vrăjmăși unii pe alți și spre a ne îndreptăți pe înșine în fața aproapelui, și de aceea ne-am făcut și vrăjmași lui Dumnezeu, și ne-am smerit de vrăjmașii noștri. Iată, acestea așa din început au fost zidite omului, iar după ce a mâncat din neascultare, i s-au schimbat lui întru cele potrivnice firii și a slujit patimilor celor prea scârnave.

11. Deci cel ce voiește a ajunge la starea cea după fire, acela va tăia toate *voile sale cele după trup,* nevoindu-se până ce se va pune pe sine în starea cea după fire. Atunci unul ca acesta se face nepătimaș, și se numește nemincinos, și Împărăția lui Dumnezeu, iată, a moștenit-o, precum a zis Mântuitorul nostru: *Nu este Împărăția lui Dumnezeu aici sau acolo, ci înăuntrul vostru* (Luca 16: 21).

12. Și sunt unii grăind cele ale Împărăției, însă fără a le lucra, și sunt alții lucrând pe cele ale Împărăției, dar nu întru păzire, nici întru cunoștință. Iar cei întru care s-a plinit cuvântul Mântuitorului – *Împărăția Cerurilor înăuntrul vostru este* – puțini sunt și anevoie de aflat. La aceia a venit Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu și, cu adevărat, *de la Dumnezeu s-au născut* (Ioan 1: 13), după cuvântul Apostolului Ioan, care chipul celui pământesc lepădându-l, Chipul Celui ceresc l-au purtat (cf. I Cor. 15: 49), schimbându-se la față din slavă în slavă (cf. II Cor. 3: 18) și pe Hristos avându-L locuind întru ei, prin credință.

13. Acestora, și duhul, și sufletul, și trupul fără prihană s-au unit după lucrarea Duhului (I Tesal. 5: 23), și nevinovați și neosândiți de conștiință petrec, pacea lui Dumnezeu dăruindu-se în inimile lor. Pe aceștia vrăjmașul nu-i mai poate vătăma.

14. Pentru că, dacă mintea ajunge să vadă dulceața

Dumnezeirii, săgețile vrăjmașului nu mai intră într-însa, căci este îmbrăcată cu toată întrarmarea faptelor bune, care o păzesc și poartă grijă de dânsa, și nu o lasă să se tulbure întru ceva, ci îi dau ei fără opreală a se îndeletnici întru vederea sa.

15. Drumul faptelor bune înseamnă cădere și îndreptare; pentru că este război, este schimbare, este micșorare, este sporire, este poftire, este bucurie, este osteneală, este odihnă, este silire, este îmbunătățire; căci este călătorie, până ce ajunge întru odihnă.

16. Iar nepătimirea este departe de toate acestea și nu are trebuință de ceva, pentru că este întru Dumnezeu, și Dumnezeu întru dânsa, și vrăjmășie nu mai are, nici cădere, nici necredință, nici osteneală a păzirii, nici frică de patimă, nici poftire a vreunui lucru materialnic, nici durere din pricina unei vrăjmășii cu cineva, și mari și nenumărate sunt slavele ei.

17. Iar câtă vreme este frică de vreo patimă oarecare, departe este omul de dânsa [de nepătimire], iar de se suie pâră din inimă, înseamnă că străin este de dânsa, iar dacă stânga lucrează ceva de-ale ei, încă n-a murit păcatul, nici faptele cele bune ale dreptei n-au pace cu dânsa. Căci scris este: *Căruia v-ați dat robi spre ascultare, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți, ori păcatului spre moarte, ori ai ascultării spre dreptate* (Rom. 6: 16). Căci două căi sunt: una a vieții și alta a morții.

18. Cel ce călătorește pe calea vieții nu umblă pe cealaltă, iar cel ce merge pe amândouă nu s-a socotit încă că merge pe vreuna, și nici n-a cunoscut care este deosebire dintre ele, astfel încât de una să fugă și pe cealaltă să o iubească.

19. Iar dacă a cunoscut cineva dulceața slavei lui Dumnezeu, acesta poate cunoaște și amărăciunea vrăjmașului; dacă cineva a cunoscut Împărăția aceasta, cunoaște și necurăția patimilor; de a cunoscut cineva rodul faptelor bune, acesta a cunoscut ce este și rodul răutății. Căci, de nu va fi mâncat cineva dintr-amândouă, nu poate cunoaște deosebirea lor.

20. Căci cum va cunoaște cineva nebunia iubirii de argint, de nu va fi cunoscut din odihna sărăciei celei după Dumnezeu? Cum va cunoaște amărăciunea iuțimii, de nu va fi cunoscut alinarea blândeții? Cum va cunoaște tulburarea mâniei, de nu va fi câștigat pacea îndelungii-răbdări? Cum va cunoaște obrăznicia mândriei, de nu va fi câștigat atenția smeritei cugetări? Cum va cunoaște tulburarea akediei, de nu se vor fi așezat simțirile lui și nu va fi înțeles lumina lui Dumnezeu?[0]

---

[0] Foarte sugestiv acest chip al cunoașterii propus aici, chiar dacă mai greu de înțeles pentru cei neîmbunătățiți. În niciun caz nu se referă la o cunoașterea a răutăților prin experierea lor ca o condiție a cunoașterii sau experierii celor bune; e drept că avem multe istorioare în care se

21. Încă și pe celelalte patimi nicidecum nu le va cunoaște cineva, de nu va cunoaște faptele cele bune potrivnice lor, care le strică pe acestea. Pentru aceasta, mulți fără de minte s-au socotit pe eiși că au ajuns întru nepătimire, patimile încă fiind în suflet și trupul necurățându-se cu desăvârșire.

22. Zis-a același: „Aceasta ne împovărează și ne mistuie pe noi, că nepătimirea o avem în gură, iar răutatea și fărădelegea în inimă”.

23. Iarăși a zis: „Că de nu se va nevoi omul până la moarte, ca să-și facă trupul său asemenea cu cel purtat de Iubitul Iisus, nu se va întâmpina cu Dânsul cu bucurie, nici nu va scăpa din amara robie”.

24. Zis-a iarăși: „Cel ce nu află ajutor în vremea războiului nu poate crede nici în pace”.

III. A lui Avva Marcu

1. Cel ce voiește să treacă marea cea gândită, smerit cugetă, îndelung rabdă, priveghează, se înfrânează; iar de se va sili a intra [la limanul nepătimirii] fără acestea patru, inima se va tulbură, iar a trece nu poate.

2. Liniștea va fi de folos atunci când răutățile vor înceta, iar de va lua [cineva] la sine și pe cele patru fapte bune întru rugăciune, ajutor către nepătimire mai scurt ca acesta nu-și va găsi.

3. Fără de trup, mintea nu se poate liniști, nici zidul cel din mijloc al acestora nu-l poate surpa fără liniște și rugăciune.

4. *Carnea poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva cărnii* (Gal. 5: 17). Iar cel ce umblă cu duhul [Duhul], pofta cărnii nu va săvârși.

IV. A Sfântului Diadoh

1. Nepătimirea nu înseamnă să nu fim luptați de draci, căci

---

povestesc grozăviile păcatelor săvârșite de cei ce mai apoi s-au sfințit și s-au mântuit, dar în aceste cazuri se aplică zisa de la Rom. 5: 20: Iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul; a prisosit pentru aceea că păcatul, atât de mult crescând și orbind pe om, acesta nu și-a mai văzut măsurile, socotind chiar că e drept, precum Fariseul (cf. Luca 18), sau Saul, viitorul Apostol Pavel, sau tâlharul de pe cruce și mulți alții, unde aceștia doi din urmă sunt o pildă cum nu se poate mai grăitoare pentru zisa de mai sus. Cunoașterea de care Avva vorbește este cea prin har, căci nevoitorul, odată ridicat cu mintea și inima către cele de sus, vede mai bine prăpastia sau primejdia celor de jos, sau stricăciunea lor, iar de aici cunoaște mai bine și chipul biruirii ispitelor sau al deosebirii gândurilor.

astfel ar fi trebuit să ieșim din lume, după Apostolul (cf. I Cor. 10: 17; II Cor. 6: 17), ci, luptați fiind de dânșii, în chip neluptat să petrecem. Căci ostașii cei îmbrăcați în fier, deși se săgetează de potrivnici și sunetul săgeților îl aud, și chiar săgețile cele trimise asupra lor mai pe toate le văd, totuși nu se rănesc, din pricina îmbrăcămintei celei de război.

2. Așadar, cu fier fiind îngrădiți în bătălie, petrec nebiruiți, iar noi, cu întrarmarea Sfântului Duh și cu coiful Mântuitorului întrarmându-ne prin toate lucrurile cele bune, să tăiem toate oștile cele întunecate ale demonilor, pentru că nu numai nesăvârșirea faptelor rele ne aduce curăția, ci și sârguința spre cele bune, prin care ne lepădăm cu toată vârtutea de cele rele.

V. A lui Avva Isaac

Întrebare

1. De unde cunoaște cineva de a ajuns la curăția inimii? Încă și ce este curăția inimii?

Răspuns

2. Atunci când pe toți oamenii îi vede buni și nimeni nu i se pare necurat și spurcat, atunci cu adevărat este curat cu inima. Că fiecare întru simțire și întru adevărata așezare a inimii nu poate să-i socotească pe toți deopotrivă, și mai presus decât pe sineși, după porunca Apostolului, de nu va ajunge întru acel grai care zice: *Ochiul curat nu vede pe cele viclene* (Avac. 1: 13).

3. Deci curăția este desăvârșită uitare și necunoștință a chipurilor celor potrivnice firii, pe care firea le-a scornit și le-a crescut din neascultare și din lucrurile cele dinăuntru. Iar cel ce este afară de dânsele, și care mai vârtos leapădă din sineși pe cele potrivnice firii, și are uitarea lor, pe temeiul necunoștinței și al lucrării lor, arătat este cum că a luat înapoi simplitatea și nerăutatea firii dintâi și s-a făcut ca un prunc fără de răutate, afară de neajunsurile cele prunceşti.

Întrebare

4. „Și se poate ca cineva să ajungă la o stare ca aceasta?”

Răspuns

5. „Da, iată, Avva Sisoe a ajuns la măsura aceasta, până într-acolo încât întreba pe ucenicul despre sineși dacă a mâncat sau nu.

6. Încă și altul din Părinți a venit într-o simplitate ca aceasta, că a ieșit cu totul din cele de aici, încât a uitat și dacă a mâncat înainte de împărtășire; și, de nu s-ar fi oprit de unul din ucenicii săi, s-ar fi apropiat de Sfânta Cuminecătură, care ucenici îl și aduceau pe el ca pe un prunc la împărtășire. Și lumii adică era ca

un prunc, iar cu sufletul era desăvârșit către Dumnezeu”.

VI. A Sfântului Maxim

1. Suflet curat este cel care s-a izbăvit de patimi și de dumnezeiasca dragoste se veselește neîncetat.

Nepătimirea este așezământ pașnic al sufletului, dintru care anevoie mișcat către răutate se face.

Când mintea se va slobozi desăvârșit de patimi, călătorește către vederea celor ce sunt fără a se uita înapoi, făcând călătoria spre cunoștința Sfintei Treimi.

2. Semn al desăvârșitei nepătimiri este când la inimă totdeauna se vor sui numai înțelegerile simple ale lucrurilor, chiar și în vremea somnului, când, dacă mintea este curată, odată ce primește înțelegerile lucrurilor, spre duhovniceasca vedere printr-însele se pornește; iar necurată prin lenevire făcându-se, rămâne la lucruri, închipuindu-și numai înțelegerile lor cele simple; cât privește cele omenești, odată primite, le preface în gânduri rele și urâte.

3. Cel ce este desăvârșit întru dragoste și la desăvârșirea nepătimirii a ajuns, și nu știe de vreo deosebire între al lui și al altuia, între al credinciosului și al necredinciosului, între al robului și al celui slobod sau în toate între bărbat și femeie; ci, fiindcă a ajuns mai presus de tirania patimilor și la singură firea oamenilor privește, îi vede pe toți întocmai, și către toți are același așezământ. Căci nu mai este într-însul elin și jidov, nici parte bărbătească sau femeiască, nici rob sau slobod, ci toate și întru toate Hristos (cf. Gal. 3: 18).

4. Una este a se izbăvi cineva de gânduri și alta a se slobozi de patimi. De multe ori, cineva se izbăvește de gânduri atunci când nu sunt de față acele lucruri către care își are patimile. Dar patimile se ascund în suflet, iar când se arată, lucrurile ies la iveală. Prin urmare, trebuie să păzim mintea în fața lucrurilor, ca să cunoaștem pentru care din ele e stăpânită de patimă.

5. Suflet desăvârșit este cel a cărui putere pătimitoare s-a plecat cu totul lui Dumnezeu.

6. Minte desăvârșită este cea care prin credință adevărată într-un chip mai presus de cunoștință L-a cunoscut pe Cel ce este mai presus de cunoștință, care pe cele de obște făpturi ale Lui le-a văzut și care a luat de la Dumnezeu cunoștința cea cuprinzătoare a Proniei și a Judecății celei dintr-însele, zic adică pe cât le este cu putință oamenilor a înțelege.

7. Când nu vei face și nici nu vei zice cu cugetul vreun lucru rău, și când nu vei pomeni de rău pe cel ce te-a păgubit sau te-a

grăit de rău, și când de-a pururea vei avea mintea în vremea rugăciunii nematerialnică și fără închipuiri, atunci cunoaște că ai ajuns la măsura nepătimirii și a dragostei celei desăvârșite.

8. Nu socoti cum că ai nepătimire desăvârșită când lucrul nu este de față, ci atunci când se va arăta și tu vei rămâne nemișcat către el și către pomenirea lui cea după aceasta; și numai atunci cunoaște-te pe sineți că ai pășit peste hotarele ei, însă nici așa să nu fii nebăgător de seamă, pentru că numai zăbovirea în fapta bună omoară patimile, iar negrijirea de ele iarăși le ridică.

9. Cel ce împlinește legea prin viață și prin petrecere numai prin asemuirile inimii sau ale răutății poate face silogisme, jertfind lui Dumnezeu lucrarea patimilor celor iraționale, și în acest chip se îndestulează către mântuire pentru duhovniceasca pruncie cea dintru dânsul.

10. Cel ce este învățat de cuvântul cel prorocesc, pe lângă lepădarea lucrării patimilor, leapădă și învoirile ce i se fac în suflet, ca să nu se pară că prin trup se depărtează de răutate, iar cu sufletul pe ascuns o lucrează pe dânsa cu îndestulare.

11. Cel ce îmbrățișează cu adevărat viața cea evanghelicească, și începutul, și sfârșitul răutății sale le-a tăiat de la sine, și toată fapta bună și cu lucrul, și cu cuvântul o lucrează, acesta, izbăvit fiind de tot păcatul lucrător prin patimi, aduce jertfă de laudă și de mărturisire. Și, slobod făcându-se de lupta cu mintea cea către dânsele, are sufletul numai cu nădejdea bunătăților celor viitoare, care fără de sațiu îl hrănesc cu dulceață.

12. Inima curată este ceea ce pune înaintea lui Dumnezeu pomenirea ei fără forme și închipuiri, cu singure întipăririle Lui gata fiind a se însemna, prin care și Hristos obișnuiește să i se facă arătat. Aceasta este mintea lui Hristos pe care o iau Sfinții, după cela ce a zis: *Iar noi mintea lui Hristos avem* (I Cor. 2: 16), care nu se face după lipsirea puterii gânditoare celei dintru noi, nici ca o întregire a minții noastre, nici ca mutându-se în chip ființial întru mintea noastră după ipostas, ci ca, printr-a Sa felurime[0], puterea minții noastre să o lumineze și să o ducă la aceeași lucrare cu a Lui.

13. Pentru că mintea lui Hristos o are, zic eu, cel ce le înțelege toate după dânsul și prin toate Îl înțelege pe Dânsul.

14. Trup al lui Hristos ni se zice că suntem, după cea zisă: *Iar noi trup al lui Hristos suntem și mădulare fiecare în parte* (I Cor. 12: 27), dar nu că ne-am lipsi de trupurile noastre și ne-am face Trupul Lui, nici că Acela S-ar schimba în noi după ipostas sau S-ar tăia în osebite mădulare, ci pentru că, după asemănarea Trupului

---

[0] Prin trăsăturile Sale, adică.

Domnului, stricăciunea păcatului o scuturăm.

15. Că, precum Hristos după fire se înțelege a fi om cu trup și cu suflet, tot așa și noi, cei ce am crezut Lui și prin sloboda alegere ne-am îmbrăcat întru Dânsul prin duh, putem fi întru Dânsul fără păcat.

VII. A Sfântului Isaac

1. De te vei vedea pe sineți că te-ai odihnit de supărarea patimilor, [totuși] să nu-ți crezi ție înainte de a intra în cetatea smereniei. Pentru că o cursă oarecare îți gătește ție vrăjmașul. Și așteaptă după odihnă multă tulburare. Căci, de nu vei fi trecut prin așezările faptelor bune, nu vei afla odihnă de truda ta, nici tihnă dinspre cei ce uneltesc, până ce nu vei ajunge în cetatea smereniei.

2. În vremea în care smerenia împărățește în sufletul tău și întru viețuirea ta se supune sufletul tău, împreună cu dânsul se vor supune ție toate, pentru că în inima ta se naște pacea de la Dumnezeu, iar când ești în afara smereniei, nu numai de patimi, ci și de felurite întâmplări vei fi supărat. Căci, cu adevărat, de nu ne vom smeri noi de voie, nu va înceta Dumnezeu smerindu-ne pe noi; [căci] adevărata smerenie este roadă a ispitelor.

3. Două chipuri sunt ale răstignirii: răstignirea trupului, iar celălalt, suișul întru vedenie. *Cel dintâi* se face din izbăvirea de patimi, iar *al doilea,* din lucrarea faptelor duhului, căruia mintea nu i se supune, dacă nu mai întâi acesteia i se va fi supus trupul.

4. Împărăția minții este răstignirea trupului, iar mintea nu se va supune lui Dumnezeu dacă nu și de-sineși-stăpânirea se va supune rațiunii. Cine se va supune pe sineși, adică de-sineși-stăpânirea, părții celei raționale a sufletului este aproape de a ajunge să i se supună lui toate.

5. Cel ce se cunoaște pe sineși a luat cunoștința tuturor [celor ce sunt], căci în cunoștința de sineși se află plinătatea cunoștinței tuturor, iar întru supunerea sufletului său i se supun lui toate. Iar acestea cu anevoie este a le încredința cuiva, dacă este începător și prunc cu vârsta duhovnicească, pentru că zice: *Vai ție, cetate, când împăratul tău este tânăr* (Eccl. 1: 16).

6. Curăția trupului este cuvioșie dobândită prin izbăvirea de întinăciunea cărnii, iar curăția sufletului este slobozire de patimile ascunse care se statornicesc în cuget, adică vederea nematerialnică ce se face întru puterea duhului în afara simțirilor trupești, prin trecerea peste toate cele simțite.

7. Curăția trupului și a sufletului o au pruncii cei de curând născuți, ca cei ce sunt curați de patimi; iar curăția minții se dă

celor desăvârșiți, de la Duhul.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI TREIA

Când și cum se cuvine a ne atinge de cuvântarea de Dumnezeu [teologie], și care este cuvântul înțelepciunii duhovnicești și care al cunoștinței, și de unde se învrednicește mintea de dânsele.

I. A Sfântului Diadoh

1. Cuvântul cel duhovnicesc adeverește simțirea cea gânditoare, făcând-o fără primejdie în cugetare, pentru că e adus de la Dumnezeu prin lucrarea dragostei, pentru aceasta și nesilită de vreo ispită rămâne mintea întru mișcările cuvântării de Dumnezeu, căci nu pătimește vreo lipsă aducătoare de grijă, fiindcă atât se lărgește cu vederile pe cât voiește lucrarea dragostei.

2. Deci bine este a rămâne de-a pururea în credință, ca prin lucrarea dragostei să primim luminarea cuvântului, căci nimic nu este mai sărac decât cugetarea care filosofează cele ale lui Dumnezeu stând în afara lui Dumnezeu, nici cel încă neluminat nu se cade a se apropia de vederile cele duhovnicești, nici iarăși, covârșit de luminarea bunătății Sfântului Duh, să înceapă a cuvânta.

3. Pentru că lipsa luminii aduce necunoștință, iar unde este covârșirea bogăției, aceasta nu îngăduie a grăi. Căci, îmbătându-se atunci sufletul de dragostea lui Dumnezeu, cu glas tăcut voiește a se desfăta în slava Domnului. Pentru aceasta se cade a păzi mai curând mijlocia lucrării și așa a veni la cuvinte grăitoare de Dumnezeu.

4. Pentru că o măsură ca aceasta dăruiește sufletului un oarecare chip deosebit de cuvinte preaslăvite, iar neprețuirea luminării hrănește credința cuvântătorului credincios, ca cel ce învață să fie el cel dintâi care gustă din rod prin dragoste și cunoștință, căci zice: *Plugarul care se ostenește, se cade ca el să se împărtășească întâi din roade* (II Tim. 2: 6).

5. Mintea noastră adesea anevoie suferitoare se află întru rugăciune, și aceasta din pricina strâmtorării celei prea mari în lucrarea virtuții dorite și a săvârșirii ei în ascuns, însă spre cuvântarea de Dumnezeu *bucurându-se* se dă pe sineși, pentru lărgimea și slobozenia dumnezeieștilor înțelesuri.

6. Deci, ca să nu voim să-i facem cale să grăiască multe, sau peste măsură să o lăsăm să zboare, sau să vrem a-i aduce oarecare bucurie, mai vârtos să ne îndeletnicim întru rugăciune, întru cântarea de psalmi și întru citirea Sfintelor Scripturi, nelăsând de-o parte nici vederile [învățăturile] bărbaților celor iubitori de

cuvinte [filologi], a căror credință prin cuvinte se cunoaște.

7. Pentru că, făcând aceasta, nu o vom lăsa pe dânsa să amestece nici graiurile sale în cuvintele harului, nici iarăși de slava deșartă a se târî, deșertându-se prin multa dulceață a vorbăriei, ci în vremea vederii o vom păzi pe dânsa afară de toată închipuirea, iar prin aceasta va face ca aproape toate înțelegerile ei să fie însoțite de lacrimi.

8. Că odihnindu-se în vremile liniștii și îndulcindu-se mai vârtos din dulceața rugăciunii, nu numai de cele zise pricini se va slobozi, ci și mai mult se va înnoi spre a se deda cu iuțime și fără osteneală la dumnezeieștile vederi, dimpreună cu sporirea în multă smerenie spre vederea duhovnicească a dreptei-socoteli.

9. [Astfel,] *cuvântătorul de Dumnezeu,* îndulcindu-se cu sufletul și înfocându-se din înseși cuvintele lui Dumnezeu, răzbate la lărgimile nepătimirii la vreme potrivită. Că zice: *Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint curat lămurit în foc pe seama pământului* (Psalm 12: 6).

10. Iar *cunoscătorul,* adeverindu-se din cercarea cea lucrătoare, se face deasupra patimilor. Încă și *cuvântătorul de Dumnezeu* gustă din cercarea cea cunoscătoare, dacă se va așeza pe sine smerit, dar și *cunoscătorul,* dacă partea cea drept socotitoare a sufletului o are nerătăcită, gustă puțin din virtutea duhovniceștii vederii.

11. Căci nu se întâmplă ca amândouă darurile să vină desăvârșit fiecăruia, ca amândoi să se minuneze de ceea ce prisosește fiecăruia și așa să se înmulțească întru dânșii smerita cugetare și râvna dreptății. Deci pentru aceasta, precum am zis mai sus, zice Apostolul: *Că unuia adică prin Duhul i s-a dat cuvântul înțelepciunii, iar altuia, cuvântul cunoștinței, întru același Duh* (I Cor. 12: 8).

II. A Sfântului Maxim

1. Îndreptând mintea virtutea practică, sporește întru pricepere, iar îndreptând pe cea văzătoare, sporește întru cunoștință. Pentru că lucrarea *celei dintâi* este de a-l duce pe nevoitor întru dreapta socoteală a virtuții și a răutății, iar a *celei de-a doua* este de a-l introduce pe cel părtaș de ea în rațiunile celor netrupești și a celor trupești. Iar de lucrarea harului cuvântării de Dumnezeu [teologiei] se învrednicește atunci când, pe toate cele înainte-zise prin aripile dragostei trecându-le și ajungând la Dumnezeu, va privi scrutând prin duhul rațiunea privitoare la Dumnezeu, pe cât este cu putință firii omenești.

2. De vrei să teologhisești, să nu cauți rațiunile cele dintru

Dânsul, pentru că mintea omenească nu le poate afla, dar nici pe cele ale altuia oarecăruia din cei după Dumnezeu, ci, pe cât este cu putință, pe cele dimprejurul Lui cearcă-le, precum pe cele privitoare la pururea-vecuire, nemărginire și nehotărnicie, la bunătate și înțelepciune, ca și pe cele ale puterii ziditoare, proniatoare și judecătoare a celor ce sunt. Căci acela este între oameni mare cuvântător de Dumnezeu, care rațiunile acestora întrucâtva le află, cât despre cele ale ființei lui Dumnezeu, necunoscute sunt deopotrivă la toată firea cea făcută.

3. Cei ce defăimează dulcețile, ori din pricina firii le defăimează, ori a nădejdii, ori a cunoștinței, ori a dragostei de Dumnezeu[0].

Cel ce s-a învrednicit cunoștinței lui Dumnezeu și din dulceața cea dintru aceasta s-a îndulcit cu îndestulare, acesta defăimează toate dulcețile ce se nasc din partea cea poftitoare.

4. Cel ce poftește pe cele pământești, ori bucate de poftește, ori pe cele ce slujesc celor de sub pântece, ori slavă omenească, ori bani, ori altceva din cele ce urmează acestora, dacă mintea [acestuia] nu va afla ceva mai bun decât acestea către care să-și mute pofta, nu se va îndupleca să le defăimeze pe acestea desăvârșit, iar fără de asemănare, mai bună decât acestea, este cunoștința lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești.

5. Cunoștința cea fără de patimă a celor dumnezeiești încă nu înduplecă mintea să defăimeze până în sfârșit pe cele materialnice, ci ea se asemănă cu un gând simplu al vreunui lucru simțit. Pentru aceasta, *multor oameni* le este cu putință să afle multă cunoștință, dar care în aceeași vreme se tăvălesc în patimile cărnii ca niște porci în noroi. Iar curățându-se ei cu sârguință întru puțină vreme și cunoștința dobândind-o, de se vor lenevi mai pe urmă, se vor asemăna cu Saul, care, după ce s-a învrednicit împărăției și a petrecut cu nevrednicie, cu urgie afară dintr-însa a fost aruncat.

6. Precum gândul cel simplu al lucrurilor omenești nu silește mintea ca să defăimeze cele dumnezeiești, tot așa nici simpla cunoștință a celor dumnezeiești nu o înduplecă până în sfârșit să defăimeze cele omenești, pentru că în umbre este acum adevărul și întru asemănări [ghicituri]. Pentru aceasta are trebuință de fericitul plâns al sfintei iubiri, al celei ce leagă mintea de vederile

---

[0] Avem aici implicate niște trepte: dulcețile, plăcerile oferite de fire sau de altceva din afara ei pot fi vătămătoare și duhovnicește, și trupește, de aceea nevoitorul (sau și umanitatea de obște) le defăimează aproape de la sine, iar dacă are și nădejde în viața fericită cu Dumnezeu, le defăimează o dată în plus, iar dacă are și cunoștință a Lui și a rațiunilor Sale, Îl și iubește, iar de aici le defăimează aproape cu totul, mărginindu-se la cele strict trebuitoare. Cele de aici le întărește și mai jos.

cele duhovnicești, care o pleacă să cinstească, mai mult decât cele materialnice, pe cele nematerialnice și, decât cele simțite pe cele gândite și dumnezeiești.

7. Cel ce nu și-a tăiat patimile cu totul și gândurile nu le-a făcut simple, încă nu poate socoti că le-a întors pe dânsele și spre cele dumnezeiești, ci poate că nici către cele omenești nu s-a împătimit, nici către cele dumnezeiești. Iar aceasta se întâmplă numai celor făptuitori și care încă nu s-au învrednicit cunoștinței, care, ori pentru frica chinurilor, ori pentru nădejdea Împărăției, se depărtează de patimi.

8. *Prin credință umblăm, nu prin vedere* (II Cor. 5: 7), și în oglindă avem cunoștința, și întru ghicituri (cf. I Cor. 13: 12), pentru aceasta trebuință avem de multă îndeletnicire cu aceasta, ca prin îndelunga cercetare și pătrundere a lor să ne câștigăm o deprindere cu anevoie de abătut de la aceste vederi.

9. Dacă puțin, pe pricinile patimilor tăindu-le, întru cele duhovnicești vederi ne vom îndeletnici, dar însă nu de-a pururea întru dânsele petrecem, însăși această îndeletnicire având-o drept lucrare, cu lesnire iarăși la patimile trupului ne vom abate, neagonisind nimic altceva de acolo decât rodul cunoștinței goale împreunată cu părerea de sine, căreia îi va urma întunecare și cea desăvârșită întoarcere a minții la cele materialnice.

10. Patima vrednică de ocară a dragostei este îndeletnicirea minții în lucrurile cele materialnice, iar patima lăudată a dragostei e cea care o leagă întru cele dumnezeiești. Pentru că mintea are obicei ca, întru care lucruri zăbovește, întru acelea și pofta și dragostea să le întoarcă: ori întru cele dumnezeiești, crezute ca proprii și gândite, ori întru lucrurile și patimile cărnii.

11. Dumnezeu a zidit lumea cea nevăzută și pe cea văzută, adică El a făcut sufletul și trupul. Iar dacă lumea văzută este așa de frumoasă, oare cum este cea nevăzută? Și dacă aceea este mai bună decât aceasta, cu cât mai mult nu le va întrece Dumnezeu, Care le-a zidit pe ele? Deci, dacă mai bun decât toate cele ce s-au făcut este Ziditorul tuturor celor bune, pentru care pricină lasă mintea pe Cel mai bun decât toate și se îndeletnicește cu cele mai rele decât toate, zic adică cu patimile cărnii? Este limpede că din pricină că întru acestea din naștere împreună a petrecut și împreună s-a obișnuit, iar iscusul Celui mai bun decât toate și mai presus de toate încă nu l-a luat desăvârșit[0].

12. Deci, dacă prin nevoința îndelungată a înfrânării dulceților și a cugetării celor dumnezeiești, câte puțin pe dânsa de

---

[0] Despre lumea cea văzută și cea nevăzută – trup, suflet, pământ, cer etc. –, Sfântul Maxim a vorbit în vestita lucrare *Mistagogia.*

la acest fel de prietenie [afecțiune] o vom rupe, mintea se lărgește sporind câte puțin întru cele dumnezeiești, iar toată dorirea sa și-o va purta către Dumnezeu.

13. Tot scopul poruncilor lui Hristos este ca mintea să se sloboadă de neînfrânare și de ură și întru dragostea Sa și a aproapelui să o ducă, dintru care se naște cea după lucrare lumină a cunoștinței.

14. După ce te-ai învrednicit, din parte, de Dumnezeu, de oarecare cunoștință, nu te lenevi de dragoste și de înfrânare, pentru că acestea curăță partea cea pătimitoare a sufletului și cale către cunoștință pururea îți gătesc ție.

Cale către cunoștință este nepătimirea și smerenia, fără de care nimeni nu poate vedea pe Dumnezeu, *de vreme ce cunoștința trufește, iar dragostea zidește* (I Cor. 8: 1).

15. Împreună cu cunoștința înjugă și dragostea, și vei fi iconom netrufaș și duhovnicesc, astfel și pe tine te vei zidi, și pe cei ce se apropie de tine.

Dintru aceasta se zidește dragostea: din aceea că nici nu zavistuiește, nici asupra celor ce zavistuiesc nu se amărăște [supără], nici cu lucrul său cel zavistuit de alții nu se fălește spre a se arăta oamenilor, nici nu se socotește pe sineși că acum a înțeles, ajungând la scop, iar privitor la cele ce nu le știe își mărturisește fără de rușine necunoștință. Într-un chip ca acesta, mintea netrufașă o face, iar sporirea întru cunoștință pururea o gătește.

16. Prin fire oareșicum cunoștința e urmată de zavistie și de părerea de sine, mai vârtos la început. *Părerea de sine* vine numai dinăuntru, iar *zavistia,* și dinăuntru, și din afară: *dinăuntru,* ca să se îndrepte împotriva celor ce au cunoștință, iar *din afară,* de la cei ce de asemenea au cunoștință.

17. Dragostea însă pe toate trei le răstoarnă: *părerea de sine,* pentru că nu se trufește, *zavistia cea dinăuntru,* fiindcă nu pizmuiește, și *pe cea din afară,* fiindcă îndelung rabdă și se milostivește. Deci, de nevoie este ca cel ce are cunoștință să dobândească și dragostea, ca întru toate nerănită să se păzească mintea.

18. Cel ce s-a învrednicit darului cunoștinței și are față de cineva scârbă, pomenire de rău sau ură, este asemenea cu cei ce înțeapă ochii cu spini și mărăcini; pentru aceasta, cunoștința de dragoste are trebuință.

19. Dacă *Hristos locuiește în inimile noastre prin credință,* după Apostolul, *și toate comorile înțelepciunii întru Dânsul sunt ascunse* (Col. 2: 3), atunci toate comorile cunoștinței și ale înțelepciunii întru inimile noastre sunt ascunse și se arată inimii pe

măsura curăției fiecăruia, prin porunci.

20. Aceasta este comoara cea ascunsă în țarina inimii tale, pe care încă nu ai aflat-o, din pricina nelucrării; că, de ai fi aflat-o, ai fi vândut toate și ai fi cumpărat țarina aceasta. Iar acum, fiindcă ai părăsit țarina, de cele dimprejurul țarinii te îngrijești, adică de cele dimprejurul trupului, întru care nimic altceva nu se află, fără numai spini și pălămidă.

Curăță-ți mintea ta de mânie, de pomenirea de rău și de gânduri de rușine, și atunci vei putea să cunoști sălășluirea lui Hristos întru tine.

21. Toate cele ce sunt, înțelese cu mintea se zic, ca cele ce-și au începuturi [principii] nedemonstrabile despre cunoștințele celor despre Dânsul, iar Dumnezeu, neînțeles cu mintea se numește, căci [El] se crede [de către om] a fi numai din cele înțelese cu mintea. Pentru aceasta, nimic din cele înțelese la ceva nu se aseamănă câtuși de puțin cu Dânsul.

22. Cunoștințele celor ce sunt au în chip firesc împreunate spre dovadă și rațiunile acestora, prin care circumscrierea lor stă firește. Iar Dumnezeu, prin rațiunile aflătoare în cele ce sunt, se crede numai a fi, mărturisire și credință decât toată dovada mai temeinice, dând celor bine-credincioși cum că Domnul este cu adevărat. Pentru că credința este cunoștință adevărată, având începăturile [principiile] nearătătoare și nedoveditoare, ca ceea ce este ipostas al lucrurilor mai presus de minte și de cuvânt.

23. Cei ce caută cunoștința cu osteneală și nu o află, nu izbutesc fie din pricina necredinței, fie poate din aceea că vor să se pricească prostește, înălțându-se asupra celor ce nu cunosc, precum norodul de demult asupra lui Moise. Către aceștia zice legea cu cuviință: *Că, silindu-se, unii au ieșit în munte, și a ieșit Amoreul ce locuia în muntele acela și i-a zdrobit pe dânșii* (Num. 14: 40). Astfel că de nevoie este ca cei ce pentru fală se îmbracă cu chipul virtuții, nu numai că greșesc prin a fățări blagocestia, dar și de conștiință sunt loviți.

24. Cel ce nu spre fală dorește cunoștința și nu o află, să nu pizmuiască aproapelui, nici să se mâhnească, ci să-și facă gătirea întru ceva din vecinătatea ei, precum este poruncit, după vrednicie întâi în faptele trupului să se ostenească cu sufletul, spre a se găti astfel spre cunoștință.

25. Dumnezeu, Cel ce ne-a slobozit pe noi din amara robie a dracilor, care ne tiraniseau, jug iubitor de oameni al cinstirii de Dumnezeu ne-a dăruit nouă prin smerita cugetare, prin care se domolește toată puterea diavolească, se zidește tot binele pentru cei ce au ales-o și nevătămată se păzește.

26. Cel ce crede se teme, iar cel ce se teme se smerește, iar

cel ce se smerește se potolește din pornirile potrivnice firii ale mâniei și poftei, astfel deprinzându-se cu nelucrarea lor. Iar cel astfel îmblânzit păzește poruncile, iar cel ce păzește poruncile se curăță, și cel curățat se luminează, și cel luminat se învrednicește a se sălășlui împreună cu Mirele-Cuvântul în cămara tainelor.

27. Precum plugarul, căutând țarină îndemânatică ca să răsădească niscai copaci sălbatici, dă peste o comoară neașteptată, tot așa și tot nevoitorul smerit-cugetător, neprefăcut și cu sufletul lipsit de asprimea cea materialnică, este asemenea Fericitului Iacov care, fiind întrebat de tatăl despre chipul în care a ajuns la cunoștință – *Ce este aceasta ce degrabă ai câștigat, fiule?* răspunde zicând: *Ce a dat Domnul Dumnezeu înaintea mea* (Fac. 27: 20).

28. Căci atunci când din înțelepciunea Sa Domnul dă vederi [înțelesuri] înțelepte, fără de osteneală, în chip neașteptat, să înțelegem că iată, așa, de năprasnă, am găsit comoară duhovnicească. Așadar, plugarul duhovnicesc este nevoitor iscusit, care transplantează, ca pe un copac sălbatic, vederea cea către simțirea celor văzute în țarina celor înțelese cu mintea, unde află ca pe o comoară descoperirea înțelepciunii aflată prin har în cele ce sunt.

29. Cei ce drept, după blagocestie, se apropie cu mintea de cele ce sunt, și niciun chip al iubirii de arătare nu izvodesc, vor afla vederile cele luminoase ale acelora mai-nainte întâmpinându-i pe ei, făcând deplină întru dânșii înțelegerea lor, către care zice și Legea: *Intrând, moșteniți cetăți mari și bune și case pline de toate bunătățile pe care nu le-ați zidit și puțuri cioplite în piatră, pe care nu le-ați cioplit, și vii și măslinișuri, pe care nu le-ați sădit* (Iosua 24: 13). Pentru că cel ce nu trăiește luiși, ci lui Dumnezeu, plin se face de toate darurile cele până acum nearătate, din pricina supărării patimilor care zăceau asupră.

30. Niciodată nu poate sufletul să se întindă către cunoștința lui Dumnezeu, de nu Însuși Dumnezeu, pogorâre făcând, Se va atinge de dânsul și-l va sui către Sineși. Pentru că n-ar fi putut atât mintea omenească a alerga în sus, până la a se apuca de vreo strălucire dumnezeiască, de nu singur Dumnezeu n-ar fi odihnit-o pe dânsa – pe cât este cu putință firii omenești a se odihni – și cu dumnezeieștile raze n-ar fi luminat-o.

31. Cel ce și-a plinit gătirea faptelor dreptății a trecut către odihna tainicei vederi, întru care, cu dumnezeiască cuviință cuprinzând rațiunile celor ce sunt, se odihnește cu mintea de mișcarea din jurul lor.

32. *Ziua a șasea* este împlinirea desăvârșită a faptelor după fire ale lucrătorilor virtuții practice, *a șaptea* este împlinirea

tuturor înțelegerilor firești a văzătorilor negrăitei cunoștințe cea din lucrarea virtuții, iar *a opta,* schimbarea și trecerea celor vrednici către îndumnezeire.

33. Cel ce și-a umplut *ziua a șasea* dumnezeiește cu potrivite lucruri și gândiri și cu Dumnezeu bine și-a isprăvit lucrurile sale, acela a trecut cu vederea minții ipostasul celor de sub fire și timp, mutându-se la vederea cea tainică a veacurilor și a celor veșnice; acela se odihnește în chip neștiut cu mintea, prin părăsirea cea cuprinzătoare a celor ce sunt și depășirea lor.

34. Iar cel ce și de *ziua a opta* s-a învrednicit a înviat din morți, zic adică de toate cele ce sunt după Dumnezeu, simțite și gândite, rațiuni și înțelegeri, și a viețuit viața cea fericită a lui Dumnezeu, Care singur cu adevărat este și Căruia I se zice în chip propriu „Viață”, ca unul care și el s-a făcut dumnezeu prin îndumnezeire. Iar dacă cu adevărat moștenire a celor vrednici Însuși Dumnezeu este, cel ce s-a învrednicit Harului acestuia va fi mai presus de toți vecii, timpurile și locurile, loc având pe Însuși Dumnezeu, după cea scrisă: *Fii mie Dumnezeu ocrotitor și loc întărit, ca să mă mântuiești* (Psalm 70: 3).

35. De nevoie tuturor celor cunoscători [gnostici] este bogăția virtuților practice. Căci *cel ce are pungă,* zice, adică cunoștință duhovnicească, *să-și ia și traistă,* adică bogăția virtuților practice, care hrănesc cu îmbelșugare sufletul, iar cel ce nu are [nici pungă și traistă, adică cunoștință și virtute] să-și vândă haina sa și să-și cumpere sabie (cf. Luca 22: 36).

36. Să-și dea adică cu osârdie trupul ostenelilor faptelor bune și să purceadă cu înțelepciune la războiul cel împotriva patimilor și al dracilor, pentru pacea lui Dumnezeu, adică la deprinderea care cu cuvântul lui Dumnezeu deosebește ce este rău de ce este bine.

37. Până ce nu vom fi ieșit în chip curat cu cugetul din toate cele ce sunt după Dumnezeu, n-am dobândit încă deprinderea neschimbării în fapta bună. Dar, când această vrednicie prin dragoste ni se va isprăvi, atunci vom cunoaște puterea dumnezeieștei făgăduințe. De unde cei vrednici trebuie să creadă cum că *acolo* este ședere nemutată: unde mintea mai-nainte prin dragoste apucând, puterea sa a înrădăcinat-o. Că cel ce n-a ieșit din sineși și din toate cele înțelese cu mintea și nu s-a așezat în pământul cel mai presus de înțelegere nu poate fi cu totul slobod de schimbare.

38. Marele Moise, numai după ce și-a înfipt cortul afară de tabără, adică după ce și-a statornicit socoteala și cugetul său afară de cele văzute, începe a se închina lui Dumnezeu. Și, în întuneric intrând, adică în locul cel fără de formă și nematerialnic al cunoștinței, rămâne acolo, introducându-se în sfintele rânduieli.

39. Întunericul este starea fără de formă, fără materie și fără trup, ce are cunoștința paradigmelor tuturor lucrurilor, iar cel ce a ajuns înăuntrul ei, ca un alt oarecare Moise, prin fire muritoare privește cu mintea pe cele fără de moarte. Prin aceasta, zugrăvind în sine frumusețea dumnezeieștilor bunătăți ca pe un desen lesne de urmat, în care se oglindește frumusețea chipului celui dintâi, se pogoară pe sineși, punându-se înaintea celor ce voiesc să-i urmeze virtutea, astfel arătând iubirea de oameni și belșugul harului de care s-a împărtășit.

40. Cuvântul lui Dumnezeu, asemănându-Se cu *grăuntele de muștar* (cf. Matei 13: 3), înainte de a fi cultivat pare a fi foarte mic, iar după ce se lucrează după cuviință, atât de mare se arată, încât în el se odihnesc ca niște păsări rațiunile cele mărețe după fire ale zidirilor celor simțite și gândite, căci Lui îi sunt încăpute rațiunile tuturor, iar El de niciuna din cele ce sunt nu poate fi încăput.

41. Că pentru aceasta a zis Domnul că *cel ce are credință cât un grăunte de muștar poate muta muntele* (cf. Matei 17: 19) cu cuvântul, adică poate goni stăpânirea diavolului cea împotriva noastră și a o muta din temelie, sau deprinderea răutății cea greu de mutat.

42. Mana cea dată lui Israil în pustie este Cuvântul lui Dumnezeu dat lui spre toată dulceața duhovnicească, Care îndestulează pe toți cei ce-L mănâncă pe Dânsul, prefăcându-Se în tot gustul, după osebitele pofte ale celor ce-L mănâncă, căci are felurimea a toată mâncarea duhovnicească. De aceea, *celor ce s-au născut de sus,* din sămânță nestricată prin Duhul, lapte gândit și nestricat li se face, iar *celor neputincioși,* verdeață, mângâind puterea sufletului care pătimește, iar *celor ce prin deprindere pe simțirile sufletului le au iscusite întru deosebirea binelui de rău,* Se dă pe Sine ca mâncare vârtoasă.

43. Cuvântul lui Dumnezeu are încă și alte puteri nemărginite, care aici, în veacul acesta, nu pot fi încăpute. Însă, dezlegându-se [murind] cineva și vrednic făcându-se a fi pus peste multe sau peste toate, va lua și toate celelalte puteri ale Lui, sau numai unele puteri, ca unul care în puține s-a făcut aici credincios. Căci orice nemărginire a dumnezeieștilor daruri ce se dau aici, în asemănare cu cele viitoare, prea mică și măsurată este.

44. Tot cuvântul lui Dumnezeu nu este nici multă vorbă, nici vorbărie, ci e unul alcătuit din osebite înțelesuri, fiecare fiind o parte a cuvântului. Drept aceea, cel ce grăiește pentru adevăr, chiar de-ar putea zice atâtea încât să nu lase de-o parte nimic din ceea ce voiește, n-a grăit decât un singur cuvânt al lui Dumnezeu.

45. Precum cuvântul nostru prin fire iese din minte ca vestitor al mișcărilor celor ascunse ale minții, tot așa și Cuvântul

lui Dumnezeu, cunoscând după ființă pe Tatăl – precum cuvântul pe mintea care l-a născut –, înaintea Căruia nimeni fără de Dânsul nu-I poate sta înainte și privi, descoperă pe Tatăl pe Care L-a cunoscut, ca Cel ce este rațiunea Lui după fire; și pentru aceasta i se și zice *înger [vestitor] al marelui sfat* (Is. 9: 5).

46. Precum în centrul de unde liniile pornesc drept, nedespărțită cu totul se vede întinderea lor, tot așa și cel ce s-a învrednicit să ajungă în Dumnezeu cunoaște toate rațiunile cele mai-nainte înființate ale celor făcute printr-însul printr-o simplă și nedespărțită înțelegere.

47. Bine este de-a pururea să ne îndeletnicim cu Dumnezeu și să-L căutăm numai pe El, precum ni s-a poruncit. Căci dacă în viața aceasta de acum căutându-L, a veni la marginea adâncimii lui Dumnezeu nu putem, poate măcar puțin la adâncimile Lui ajungând, să vedem [lucruri] tot mai sfinte din cele sfinte și tot mai duhovnicești din cele duhovnicești. Aceasta o arată cu închipuire arhiereul, care intră din sfintele cele mai sfinte decât curtea, la Sfintele Sfintelor, care sunt mai sfinte decât sfintele.

48. Dacă Cuvântul lui Dumnezeu din iconomie S-a pogorât pentru noi în părțile cele mai de jos ale pământului și S-a suit mai presus de ceruri și mai presus de toată începătoria, stăpânia, domnia și de tot numele ce se numește, ori în veacul acesta, ori în veacul viitor (cf. Ef. 4: 9-10), Cel cu totul nemișcat după fire, lucrând cu iconomie în sine ca om, de mai-nainte, cele ce vor să fie, cel ce iubește cunoștința să ia seama, bucurându-se tainic de ce fel este sfârșitul făgăduit celor ce iubesc pe Domnul. Că toate lucrurile cele după Dumnezeu – și numele, și vredniciile – vor fi mai prejos de cei ce vor ajunge întru Dumnezeu prin har.

49. Înălțându-se întru noi Cuvântul lui Dumnezeu prin lucrare și prin vedere, *trage la Sineși* (Ioan 12: 32) toate gândurile și rațiunile noastre cele dinspre trup și suflet și de pe lângă firea celor ce sunt, și, astfel, înseși mădularele trupului și simțirile, prin fapta bună și cunoștință sfințindu-le, sub al Său jug le pune.

50. Deci văzătorul celor dumnezeiești să se suie cu sârguință urmând Cuvântului, până ce va ajunge la locul unde este El, căci acolo trage, precum zice Ecclesiastul, firea noastră, asemenea Arhiereului, celui ce a fost chip, care intra din curte în cele sfinte, și din cele sfinte în Sfintele Sfinților, unde El a intrat ca om pentru noi, ca înainte-mergător al nostru (Evr. 6: 20).

51. Cel ce se îndeletnicește cu învățătura cuvântului prin pilde și graiuri mai groase, din pricina slăbiciunii înțelegerii ascultătorilor, face Cuvântul trup și, iarăși, cel ce prin vederile cele înalte arată teologia cea tainică face Cuvântul duh.

52. Cel ce s-a învățat a săpa cu Patriarhii prin faptă și vedere

puțurile cunoștinței cele dintr-însul va afla înăuntru pe Hristos, Izvorul Vieții, din Care înțelepciunea ne îndeamnă să bem zicând: *Bea apă din vasele tale și din izvorul puțurilor tale* (Pilde 5: 15), care lucru făcându-l, vom afla înăuntru nostru comorile ei.

53. Cei ce pentru frica jidovilor șed într-un foișor din Galileea cu ușile încuiate sunt cei ce adică, pentru frica duhurilor vicleșugurilor, petrec fără primejdie în latura descoperirilor, suiți la înălțimea dumnezeieștilor vedenii, unde ca pe niște uși, pentru siguranță, și-au închis simțirile. Aceștia cunosc în chip neînțeles pe Dumnezeu Cuvântul, Care vine la ei și li Se arată fără lucrarea simțirilor și le dăruiește lor nepătimire prin pace și prin împărțirile Duhului Sfânt cele prin suflare; asemenea le dă și stăpânire asupra duhurilor celor viclene și le arată simbolurile tainelor Lui (cf. Ioan 20: 19-23).

54. Rumen, cu ochi frumoși, ca Marele David, este cel ce cu strălucirea vieții după Dumnezeu are și cuvântul cunoștinței împreună strălucind, după asemănarea cărora și *lucrarea* și *vedenia* s-au alcătuit: *Una* adică strălucind cu chipurile faptelor bune, iar *cealaltă,* cu dumnezeiești noime luminându-se.

55. Cel ce se roagă să ia pâinea cea spre ființă, cu adevărat, nu toată o primește, precum este pâinea însăși, ci precum poate cel ce o primește. Căci Pâinea vieții Se dă pe Sineși tuturor, ca un Iubitor de oameni, dar nu tuturor la fel, ci celor ce au făcut fapte mari ale dreptății, mai mult, iar celor mai de jos decât aceștia, mai puțin, fiecăruia după cum poate primi vrednicia minții.

56. *Ușă* se zice Cuvântul lui Dumnezeu, fiindcă îi introduce în cunoștință pe cei ce bine au săvârșit toată calea bunătăților pe drumul cel fără de prihană al lucrării și ca pe o lumină le arată vistieriile cele mult luminoase ale înțelepciunii. Că Același și este *cale,* și *ușă,* și *cheie,* și *Împărăție; cale* adică ca un povățuitor, și *cheie,* fiindcă deschide celor vrednici de cele dumnezeiești și Se deschide, *ușă,* ca Cel ce duce înăuntru, iar *Împărăție,* ca Unul ce Se moștenește și prin împărtășire Se dă întru toți.

57. Zice-se, încă tot Același, *lumină* și *viață,* și *Înviere,* și *adevăr: Lumină,* ca strălucire a sufletelor, ca un izgonitor al necunoștinței și al întunericului, și fiindcă luminează mintea către înțelegerile celor negrăite și arată tainele cele văzute numai de cei curați, iar *Viață,* fiindcă dă putere de mișcare sufletelor celor ce iubesc pe Domnul spre cele dumnezeiești, iar *Înviere,* fiindcă ridică mintea din moarta împărtășire de cele materialnice, curățând-o de toată stricăciunea.

58. Iar *Adevăr,* fiindcă dăruiește celor vrednici deprindere neschimbată în cele bune. Până când sufletul trece din putere în putere și din slavă la slavă, adică sporește din faptă bună în mai

mare faptă bună și din suire de la cunoștință în mai mare cunoștință, nu încetează nemernicind, după cea zisă: *Mult a nemernicit sufletul meu* (Psalm 119: 6).

59. Pentru că multă este depărtarea și mulțimea cunoștințelor pe care e dator să le treacă sufletul, *până când va trece în locul cortului celui minunat, până la casa lui Dumnezeu, în glas de bucurie și de mărturisire și în sunet de prăznuire* (Psalm 41: 5). De-a pururea el adaugă glas înțelegător la glasurile cele înțelegătoare prin sporirea în dumnezeieștile vederi, cu multă săltare de bucurie a minții întru cele ce vede, adică cu bucurie și potrivită mulțumire.

60. Că acest fel de praznice prăznuiesc toți cei ce pe Duhul harului l-au luat în inimile lor, strigând *Avva, Părinte* (Gal. 4: 6).

61. Cel ce și-a lucrat inima sa curată va cunoaște nu numai rațiunile celor mai de jos și după Dumnezeu, ci întrucâtva și pe Însuși Dumnezeu privește, după ce a trecut peste toate, Care este capătul cel mai de pe urmă al bunătăților.

62. Întru care inimă fiind Dumnezeu, socotește cu vrednicie să însemneze slovele Sale prin Duhul, ca pe niște lespezi ale lui Moise, atât cât S-a dat pe sine prin lucrare și vedere, după cuvântul care zice tainic *sporește* (cf. Fac. 35: 11).

63. Câtă vreme este cineva în viața aceasta, chiar și desăvârșit de ar fi cu starea de aici prin lucrare și prin vedere, cunoștința, prorocia și arvuna Duhului Sfânt numai din parte le are, însă nu și plinătatea, care, când va veni cândva după isprăvirea veacurilor, la sfârșitul cel desăvârșit, va arăta celor vrednici față către față însuși Adevărul de sine stătător, ca să nu mai aibă doar o parte din plinătate, ci toată plinătatea harului prin împărtășire să o ia.

64. *Căci vom ajunge toți,* după dumnezeiescul Apostol, *adică cei mântuiți, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura plinătății lui Hristos* (Ef. 4: 13), întru Care sunt ascunse *vistieriile științei și ale înțelepciunii* (I Cor. 13: 10; Col. 2: 3) *iar ceea ce e din parte va înceta* (I Cor. 13: 6).

65. Cearcă unii cum va fi starea celor ce se vor învrednici de desăvârșirea cea dintru Împărăția lui Dumnezeu. Care, adică, din două: va fi una de sporire și mutare ori de stare la un loc? Și cum este cu datorie a socoti că vor fi trupurile și sufletele?

66. La aceasta, cu bună-socoteală va zice cineva: că, precum la viața aceasta trupească, îndoită este pricina hranei – una adică spre creștere, iar alta adică spre păstrarea [susținerea] celor ce se hrănesc –, căci ne hrănim spre creștere până ajungem la desăvârșirea vârstei trupești, iar trupul, după ce se va opri din sporirea spre mărime, nu se mai hrănește spre mărime, ci spre

păstrare.

67. Tot așa și la suflet, îndoit este scopul hranei: căci se hrănește sporind acum cu bunătățile și cu vederile, până ce, trecând toate cele ce sunt, va ajunge la măsura plinătății vârstei lui Hristos, la care, ajungând, se oprește din toată sporirea înainte și creștere prin cele din mijloc, fără mijlocire hrănindu-se cu cea mai presus de creștere și de înțelegere.

68. Și pentru aceasta de aici primește un fel de hrană nestricăcioasă, spre păstrarea desăvârșirii celei cu chip dumnezeiesc ce i-a fost dăruită, iar împărtășindu-se de dumnezeiasca și nesfârșita dulceață a acelei hrane, prin care dobândește putere de a fi de-a pururi fericit, se face dumnezeu prin împărtășirea de dumnezeiescul har.

69. Odihnindu-se [sufletul] de toate lucrările minții și ale simțirii și deodată cu aceasta dând odihnă și tuturor lucrărilor naturale ale trupului – care și el se îndumnezeiește împreună cu sufletul, prin împărtășirea de îndumnezeire pe potriva lui –, prin suflet și prin trup Se va arăta numai Dumnezeu, însușirile firești biruindu-se de covârșirea slavei.

70. Unora li se pare că osebirea între lăcașurile celor veșnice și ale făgăduințelor stă în așezarea locului, iar altora că fiecare locaș se deosebește prin calitatea și cantitatea duhovnicească a fiecăruia. Dar cel ce a cunoscut că *Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru* (Ioan 14: 2) și că *la Tatăl sunt multe lăcașuri* (Ioan 17: 21) se va ține mai vârtos de a doua părere.

III. A Sfântului Isaac

1. Este o cunoștință premergătoare credinței și este o cunoștință ce se naște din credință. Cea dintâi este fireasca dreaptă socoteală, semănată în fire din întâia zidire, care deosebește binele de rău fără învățătură și care din învățătură primește adaos și creștere, și nu este om care să nu o aibă pe aceasta.

2. Cel ce cu voia sa cea iubitoare de dulceți și pătimașă o va acoperi și o va îngropa pe dânsa se lipsește de folosul și de povățuirea cea de la ea și așa pierzând cinstea de care Dumnezeu a învrednicit firea noastră, se face asemenea celor necuvântătoare, la care nu este pricepere sau dreaptă socoteală a binelui și a răului, pentru aceea și aude de la Prorocul acestea: *Omul, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a dobitoacelor celor necuvântătoare și s-a asemănat lor* (Psalm 48: 13).

3. Iar cel ce o păstrează pe aceasta și cu sârguință neîncetat o cercetează află întru dânsa calea lui Dumnezeu și se povățuiește

printr-însa întru credință; căci, deosebind binele de rău, are mărturie din fire că trebuie a crede lui Dumnezeu, Care a făcut toate, și cuvintelor poruncilor Lui, și a le face pe ele.

4. Iar dintr-o credință ca aceasta se naște frica lui Dumnezeu, care silește pe om a se pocăi și a lucra, și așa omul se învrednicește cunoștinței duhovnicești, care este simțirea tainelor. Iar aceasta nu se naște din frică – căci cum se poate să se nască ceea ce nu se află zăcând în fire? –, ci, prin lucrările pocăinței, de la har se dă, a cărui arvună am primit-o de la Botez.

5. Iar dintru această cunoștință duhovnicească, altă credință se naște, a vederii celei adevărate, care nu e potrivnică credinței celei dintâi, ci mai vârtos o adeverește și o întărește pe dânsa; pentru că întru aceea este auzirea cunoștinței de Dumnezeu, iar întru aceasta se descoperă vederea, care este mai temeinică decât auzirea, despre care Iov, învrednicindu-se după biruirea ispitelor, a zis către Dumnezeu: *Cu auzul urechii mele am auzit mai-nainte, dar acum ochii mei Te-au văzut* (Iov 42: 5), și celelalte.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI PATRA

Cum și de unde se face mintea părtașă harului lui Dumnezeu și se suie întru vedenie, și cum se păzește întru dânsa.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Arsenie: „De vom căuta pe Dumnezeu, Se va arăta nouă și, de-L vom ține pe Dânsul, va petrece la noi”.

2. Un frate a întrebat pe un stareț zicând: „Care este plugăria sufletului, ca să rodească?” Și a răspuns Bătrânul: „Plugăria sufletului este liniștirea trupului, multa rugăciune trupească și neluarea aminte la greșelile oamenilor, ci doar la ale sale. De va răbda omul întru acestea, sufletul lui nu va zăbovi să rodească”.

3. Zis-a Avva Pimen: „Sufletul, atunci când se va depărta de toată sfădirea în întrebări, de tulburarea și neînțelegerea cea omenească, vine la dânsul Duhul lui Dumnezeu și atunci va putea naște, sterp fiind el”.

4. Odinioară, Zaharia, ucenicul lui Avva Siluan, ducându-se la o ascultare, a zis către Bătrânul: „Sloboade apa și udă grădina”. Iar el, ieșind, și-a acoperit fața cu culionul, și numai picioarele i se vedeau, și așa adăpa grădina.

5. Iar în ceasul acela a venit un frate la dânsul, care, văzându-l pe el de departe, a priceput ce făcea. Iar după ce fratele a intrat la dânsul, i-a zis aceluia: „Spune-mi, Avva, pentru ce ți-ai acoperit fața cu culionul, adăpând astfel grădina?” Și i-a răspuns lui Bătrânul: „Ca să nu vadă ochii mei pomii, iar mintea mea să se smulgă din lucrarea ei printr-înșii”.

6. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe zicând: „Voiesc a păzi inima mea și nu pot”. Zisu-i-a lui Bătrânul: „Cum vom putea păzi inima noastră, limba noastră având ușa deschisă?”

7. Întrebat-au odată frații pe Avva Siluan zicând: „Ce fel de viețuire ai lucrat, Părinte, ca să iei o pricepere ca aceasta?” Și a răspuns: „Nu am lăsat niciodată în inima mea vreun gând care întărâtă pe Dumnezeu”.

8. Ședea odată Avva Sisoe în chilia sa și, bătând în ușă ucenicul lui, a strigat Bătrânul: „Fugi, Avraame, nu intra acum, că n-am vreme”.

9. Un frate a întrebat pe Avva Moise zicând: „Văd înaintea mea un lucru și nu-l pot ține [opri]”. Zis-a Bătrânul: „De nu te vei face mort, precum cei îngropați, nu-l vei putea ține [departe]”.

10. Un frate a întrebat pe un Bătrân despre cum trebuie să șadă în chilie și cum să se întâmpine cu cele ce-i vin asupră.

Întrebare

11. „Ce fel de lucrare trebuie să aibă inima, ca întru dânsa să se îndeletnicească?”

Răspuns

12. „Aceasta este lucrarea cea desăvârșită a monahului, adică a lua aminte la Dumnezeu fără risipire”.

Întrebare

13. „Dar gândurile cele viclene nu-l lasă niciodată să ia aminte la Dumnezeu. Cum, dar, trebuie să le izgonească?”

Răspuns

14. „Mintea de sineși nicidecum nu poate face aceasta, căci nu are o putere ca aceasta, însă, atunci când năvălesc gândurile, datoare este îndată a alerga către Dumnezeu, iar Acela le va topi pe dânsele ca ceara. Că Dumnezeul nostru foc mistuitor este”.

Întrebare

15. „Dar cum Părinții Schitului se foloseau de cuvântul împotrivă-grăitor[0]?”

Răspuns

16. „Aceea este lucrare mare și aleasă, și are osteneală, și nu este tuturor fără primejdie”.

Întrebare

17. „Cum adică nu tuturor fără primejdie?”

Răspuns

18. „Când va veni gând asupra sufletului, și mult nevoindu-se îl va putea scoate, venind altul asupră, îl apucă pe dânsul; și așa, toată ziua grăind împotriva mișcării gândurilor, nu se va putea niciodată îndeletnici cu vederea lui Dumnezeu”.

Întrebare

19. „Dar prin ce meșteșug poate scăpa gândul la Dumnezeu?”

Răspuns

20. „De ți se va face ție gând de curvie, îndată smulgând tu mintea, îndată sui-o pe dânsa cu sârguință către Dumnezeu; și să nu zăbovești [cu gândul], că zăbovirea este hotar al învoirii”.

Întrebare

21. „Dar, de va veni gând de slavă deșartă, n-ar trebui ca gândul să grăiască-împotrivă?”

Răspuns

22. „În orice ceas ar grăi cineva împotrivă, îndată gândul mai mare și mai năvălitor se face, că acela află pricină să grăiască împotrivă mai multe decât tine, și Duhul Sfânt nu te va mai apăra de atunci, pentru că te află fălindu-te, ca fiind îndestulat a-ți ajuta ție spre a bate război cu patimile; însă mai vârtos ți se cade să

---

[0] ἀντιρρητικός. Sau: „Cum puteau face față controverselor sau împotrivirilor?”

alergi către Dumnezeu.

23. Că, precum cel ce are părinte duhovnicesc, lasă [toate] asupra părintelui, și el întru toate este fără de grijă, tot așa și tu, dându-te pe sineși lui Dumnezeu, nu trebuie cu niciun chip să te îngrijești de gând, sau să-i grăiești împotrivă, sau cumva să-l lași pe dânsul să intre. Iar de va intra, ia-l pe dânsul sus, către părintele, și zi lui: «Eu n-am treabă. Iată părintele meu! El știe». Și încă ducându-l tu în sus pe dânsul, în mijlocul drumului părăsindu-te, va fugi, că nu poate merge cu tine până la acela, nici a sta înaintea lui; iar o lucrare mai mare decât aceasta nu este în toată Biserica”.

Întrebare

24. „Dar cum Schitenii prin împotrivă-grăire au plăcut lui Dumnezeu?”

Răspuns

25. „Fiindcă aceia cu simplitate și cu frica lui Dumnezeu o făceau, pentru aceasta Dumnezeu îi apăra pe dânșii, iar mai pe urmă și însăși lucrarea vederii a venit întru dânșii, prin bunăvoința lui Dumnezeu, pentru multa lor osteneală și iubire de Dumnezeu”.

26. „Iar aceasta și însumi am cunoscut-o, zice Bătrânul. Căci, ducându-mă odinioară în Schit, am mers la un sfânt ce zăbovise acolo, care, după ce s-a sculat, m-a sărutat. Iar după ce am șezut, acela nu grăia deloc, ci lucra iarăși șir, neridicând deloc capul sau uitându-se la cumva la mine. Încă și eu întru vedere îndeletnicindu-mă, tăceam șezând, și așa a trecut ziua, și nici spre mâncare nu m-a îndemnat, ci a petrecut toată ziua uitându-se în jos și împletind, măcar că aveam șase zile de când nu mâncasem.

27. Iar a doua zi, la ceasul al zecelea, răspunde și-mi zice mie: „Frate, de unde ai lucrarea aceasta?” Și i-am zis lui: „Noi [Schitenii] din copilărie am învățat lucrarea aceasta de la părinții noștri, și precum mă vezi acum, așa am petrecut toată vremea mea: puțină rucodelie și puțină citire, și după putere curățându-mă cu gândul și grăind împotrivă celor ce veneau asupră, și așa a venit duhul vederii, fără a ști eu ceva sau învățând cum au avut unii o lucrare ca aceasta”. Și răspunzând [continuând] i-am zis lui: „ [Iar] eu [la rându-mi] m-am învățat aceasta din copilărie”.

Întrebare

28. „În ce fel trebuie unul ca acesta să ia aminte la vedere?”

Răspuns

29. Precum ne învață dumnezeieștile Scripturi: că Daniil primea pe Dumnezeu ca pe *un vechi de zile* (cf. Dan. 7: 9,13, 22), iar Iezechiil, pe *căruță de heruvimi* (cf. Iez. 9: 3. 10: 1-22), iar Isaia, pe *scaun înalt și preaînălțat* (cf. Is. 6.1), iar Moise, pe Cel nevăzut ca pe un văzut îl aștepta (Ieș. 3: 4-6 ș.u.).

Întrebare

30. „Cum poate mintea vedea ceea ce n-a văzut niciodată?”

Răspuns

31. „N-ai văzut niciodată pe împăratul șezând precum în icoane?”

Întrebare

32. „Și cum e mintea datoare să-și zugrăvească Dumnezeirea?”

Răspuns

33. „Au nu este mai bine a nu o descrie, ca nu cu necurate gânduri să ne amestecăm?”

Întrebare

34. „Nu cumva se va socoti ca un păcat?”

Răspuns

35. „Pentru o vreme, tu ține-o pe aceasta: ceea ce adică prorocii au văzut istoricește [în parte], aceea va apărea și cu desăvârșire. Precum a zis Apostolul: *Acum vedem prin oglindă, ca într-o ghicitură, iar atunci față către față* (I Cor. 13: 12), iar acest cuvințel, *atunci,* arată limpede că Apostolul l-a zis despre dezlegarea trupului, însă și atunci când gândul se face desăvârșit, de are îndrăzneală, o poate vedea și atunci”.

Întrebare

36. „Oare aceasta nu înseamnă ieșire din minți?”

Răspuns

37. „Nicidecum, dacă cineva în adevăr se nevoiește. Că eu știu odată că am petrecut toată săptămâna și nu mi-am adus aminte de vreo pomenire omenească. Încă și altul oarecare mi-a povestit mie acestea: «Am petrecut odată umblând pe cale și am văzut doi îngeri mergând împreună cu mine, de-o parte și de alta, și nu am luat aminte la dânșii””.

Întrebare

38. „Pentru ce n-ai luat aminte?”

Răspuns

39. „Pentru că scris este: *Nici înger, nici duh nu ne va putea despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu* (Rom. 8. 38-39)”.

Întrebare

40. „Oare în toate vremile, totdeauna poate mintea vedea?”

Răspuns

41. „Nu totdeauna, ci [numai] atunci când gândul, asuprindu-se de patimi, nu va zăbovi și va alerga către Dumnezeu prin rugăciunea cea văzătoare. Pentru că zic ție că, dacă gândul se va face desăvârșit întru aceasta, mai cu lesnire este să mute muntele decât să mute gândul de acolo. Că precum cel încuiat în întuneric, atunci când se va slobozi și va vedea lumina, nu vrea să-și mai

aducă aminte de întuneric, tot așa și gândul, când își va vedea raza sa, nu voiește să se depărteze câtuși de puțin de dânsa.

42. Că zice oarecine din Părinți: «Odinioară, vrând să-mi ispitesc gândul meu de se risipește slobozit fiind în lume, l-am slobozit, și el a stat cu mine, nefiind unde să se ducă, până când iarăși l-am ridicat pe el în sus – pentru că știa că, de se va duce să se risipească, aveam să-l pun din nou în jug». Iar această lucrare, liniștea cu smerenie și rugăciune o îndreaptă. Pentru că, de cele mai multe ori, rugăciunea întru smerenie aduce mintea cu adevărat spre îndreptare”.

II. A lui Avva Isaia

1. Fraților, să luăm pildă de la iubitul Iacov, cel ce întru toate a ascultat de părinții săi după Dumnezeu, care, după ce a luat blagoslovenie, s-a dus în Mesopotamia. Întâi a venit la locul numit Bethil, care se tâlcuiește „casa lui Dumnezeu”, și a dormit acolo.

2. Și a văzut în descoperire, noaptea, chip de scară ajungând până la cer de la pământ și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se pe dânsa, iar Domnul se sprijinise pe dânsa (cf. Fac. 25: 1-7). Iar acesta este un semn pentru cel ce vine să slujească lui Dumnezeu: căci la început i se descoperă lui chipul faptelor bune, iar dacă nu va împlini osteneala lor, nu va ajunge la Dumnezeu.

3. Deci, sculându-se Iacov, a așezat legământ cu Dumnezeu, ca să fie el robul Lui. Și l-a împuternicit Dumnezeu pe dânsul zicând: *Voi fi cu tine și te voi păzi* (Fac. 28: 15). Atunci a venit în Mesopotamia să-și ia luiși femeie de acolo, ca să nască fii. Și, când a văzut pe Rahila, a iubit-o pe ea, și a slujit pentru dânsa șapte ani, și nu i s-a dat lui, până ce nu va lua mai întâi pe Lia. Și a săvârșit slujba Rahilei alți șapte ani, și atunci i s-a dat lui. Și s-a făcut Rahila stearpă.

4. Cuvântul însemnează acestea: Mesopotamia se numește așa pentru că este în mijlocul a două râuri, numele celui dintâi fiind Tigru, iar al celui de-al doilea, Eufrat. Tigrul se tâlcuiește dreaptă socoteală, iar Eufratul, smerită cugetare. Lia este chipul ostenelilor celor trupești, iar Rahila, chipul vederii celei adevărate. Acestea se întâmplă omului care se află în Mesopotamia, pentru ca prin dreapta socoteală să lucreze ostenelile cele trupești care stau împotriva vrăjmășiei, asemenea și prin smerita cugetare, ca să stea întru vederea cea adevărată.

5. Dar nu i-a născut lui Rahila până ce Lia nu i-a născut pe toți fiii ei. Și însemnează cuvântul că, dacă nu va face omul toată lucrarea, nu i se slobozește lui adevărata vedenie.

6. Amândouă erau femeile lui, dar pe Rahila o iubea mai mult

decât pe Lia, pentru că Lia avea ochii bolnavi, iar Rahila era frumoasă foarte.

7. Aceasta ce s-a zis – că femeia lui cea dintâi avea ochii bolnavi – înseamnează că omul este încă în ostenelile cele trupești și n-a văzut încă slava vederii celei adevărate, pentru că vrajba trebuie să-și amestece lucrurile ei în plăcerea omenească. Dar el nu trebuie să se îngrijească pentru aceasta, nici să se teamă. Că, de va și înceta Lia puțin din nașterea de fii, dă bărbatului ei pe Zelfa, roaba ei, care naște pe Asir, care se tâlcuiește bogăție, iar când va înceta Lia de a mai naște, atunci Își aduce Dumnezeu aminte de Rahila.

8. Înțelesul este aceasta: de va agonisi ostenelile trupești și simțirile, iar acestea se vor izbăvi de patimi, ca să nu mai robească lor, atunci vederea cea adevărată descoperă minții slavele sale. Și erau fiii Liei ajutători lui Iacov, dar el iubea pe Iosif mai mult decât pe toți, adică, deși ostenelile cele trupești păzesc pe om de vrăjmaș, vederea cea adevărată îl unește pe el cu Dumnezeu.

9. Iar dacă a văzut pe Iosif, Iacov a vrut să se întoarcă la părinții săi, fiindcă a văzut pe împăratul fraților lui. Și, ducându-se, a primit bucuria binecuvântării lui Dumnezeu, zicând lui: *Nu se va mai chema Iacov numele lui, ci Israil* (Fac. 32: 28).

10. S-a numit *Iacov* pentru că a călcat în picioare vrajba, pentru a se învrednici de binecuvântare și a-și slobozi simțirile lui ce erau în mâna vrajbei; iar când i s-au slobozit lui, atunci i s-a schimbat numele în *Israil,* adică „mintea care vede pe Dumnezeu”.

11. Pentru că, dacă mintea va ajunge să vadă slava Dumnezeirii, vrajba se va teme de dânsa, astfel că chiar și Isav ar veni întru întâmpinarea lui întru vrăjmășie. Smerita cugetare a lui Iacov va stinge răutatea lui și nu mai este el cel care dă război cu dânsul, ci, aruncându-se pe sine înaintea lui Dumnezeu, Îl are pe Dumnezeu bătând război pentru dânsul.

12. Și chiar dacă vrajba îl face pe acela să pizmuiască pe Iacov, văzându-l pe om și slava lui cea mare de care s-a covârșit, nu-l va putea sili pe el întru nimic, că Dumnezeu este ajutându-i lui, precum este scris: *Întoarce-te în pământul nașterii tale și Eu voi fi cu tine* (Fac. 32: 9).

13. Și a venit apoi la Ierusalim, adică la pace, căci așa se tâlcuiește. Căci, dacă omul va trece de război, ajunge la pace. Și și-a cumpărat acolo țarine, în pământul făgăduinței, și a zidit jertfelnic lui Dumnezeu din douăsprezece pietre, Celui ce l-a auzit pe el în ziua necazului, și a adus peste el daruri din ostenelile slujbei, pe care le-a dobândit când era în Mesopotamia.

14. Iar acestea s-au scris nu numai pentru cei ce s-au nevoit mai-nainte de Har, ci și pentru cei ce fac voia lui Dumnezeu,

cărora aceia li s-au făcut chipuri. S-au scris și spre învățătura noastră, ca să mergem pe urmele celor ce s-au nevoit să câștige nemurire, căci nemurirea i-a păzit pe dânșii de toată săgeata vrăjmașului. Căci ei s-au aruncat sub acoperământul lui Dumnezeu, rugându-se pentru ajutorul Lui, fără a nădăjdui în vreo osteneală a lor, și acoperământul lui Dumnezeu li s-a făcut lor cetate de îngrădire.

15. Pentru că, dacă Dumnezeu va vedea că mintea I s-a supus Lui cu toată puterea și nu are alt ajutor decât numai pe Dânsul singur, o împuternicește pe ea zicând: *Nu te teme, Iacove, micule Israil,* și iarăși: *Nu te teme, că te-am izbăvit, și am pus numele tău «al Meu ești tu», și, de vei trece prin apă, cu tine sunt, și râurile nu te vor îneca pe tine, și, de vei trece prin foc, văpaia nu te va arde, că Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Sfântul lui Israil, Cel ce te mântuiesc pe tine* (Is. 43: 1-3).

16. Deci, dacă va auzi mintea îndrăzneala aceasta, poate cuteza asupra vrajbei zicând: *Cine este cel ce se luptă cu mine? Să-mi stea împotrivă. Cine este cel ce se judecă cu mine? Să se apropie de mine. Iată, Domnul este ajutorul meu, cine-mi va face rău? Iată, voi toți ca o haină vă veți învechi și ca lâna de molie vă veți mânca* (Is. 50: 8-9).

17. De ești mai tânăr și încă nu ți-ai robit trupul, de vei auzi faptele înalte ale Părinților, să nu alergi spre dânsele vrând să le trăiești întru odihnă, căci, de nu vei face lucrarea lor, nu vor veni la tine; iar de le lucrezi, vor veni de la sine.

18. Trei sunt faptele bune, pe care, de le va vedea mintea în sineși, crede că a ajuns la nemurire: dreapta socoteală, adică de a deosebi un lucru de altul și pe sineși de altul, a vedea toate înainte de vreme și a nu se îndupleca de vreun lucru străin.

19. Încă sunt și alte trei fapte bune, ce de-a pururea dăruiesc lumină minții: adică a nu vedea vicleșugul vreunui om, a face bine celor ce-ți fac ție rău și a suferi fără tulburare cele ce-ți vin asupră.

20. Aceste trei fapte bune nasc alte trei mai mari decât ele: a nu vedea vicleșugul niciunui om naște *dragostea,* a face bine celor ce-ți fac ție rău agonisește *pacea* și a suferi fără tulburare cele ce vin asupră aduce *blândețea,* întru care Se odihnește Duhul lui Dumnezeu.

21. Încă mai sunt și patru fapte bune care curăță sufletul: tăcerea, păzirea poruncilor, strâmtorarea și smerita cugetare.

22. Și mai sunt alte patru fapte bune de care mintea se folosește de-a pururea și se păzește prin ele: de rugăciunea către Dumnezeu, căzând neîncetat către Dânsul, de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, de negrija dinspre tot omul, ca să nu-l judece pe el, muțenia față patimile ce grăiesc cu dânsul, dinspre gândurile

pătimașe; iar starea împotriva uitării e cea care păzește toate acestea.

23. Prin patru lucruri se întunecă sufletul: prin urârea aproapelui, defăimarea, cârtirea și pizmuirea lui.

Iar pustiu sufletul se face prin acestea patru: prin umblarea din loc în loc, iubirea împrăștierii prin cele din jur, iubirea materiei și prin scumpete.

24. Deci cel ce voiește să se facă ucenic al lui Iisus fuge de patimi. De nu le va tăia pe ele de la sine, nu se poate face locaș al lui Dumnezeu, nici nu poate vedea dulceața Dumnezeirii Lui, că Însuși a zis: *De va fi ochiul tău simplu, tot trupul tău va fi luminat, iar de va fi ochiul tău viclean, tot trupul tău se va întuneca* (Luca 11: 34-35).

25. Deci socotește-te că, dacă mintea ta se face nesănătoasă din pricina răutății, nu poate înțelege lumina Dumnezeirii; pentru că răutatea se face minții perete întunecos, care face sufletul pustiu, precum e scris în Evanghelie: *Nimeni, aprinzând făclie, nu o pune sub obroc, ci în sfeșnic, ca cei ce intră să vadă lumina* (Luca 8: 16). Iar *obroc* a zis că este nedreptatea lumii.

26. Deci câtă vreme mintea se află într-o așezare potrivnică firii, făclia Dumnezeirii nu poate lumina înăuntrul ei. Iar dacă mintea se va face întru sfeșnic înalt, atunci luminează peste ea lumina Dumnezeirii, și așa poate vedea pe cei din casă, și, pe cel ce trebuie să-l scoată, îl scoate și, cu cel ce poate fi în pace, pe acesta îl lasă. Pentru aceasta și zicea celor ai Lui, cărora li s-a luminat mintea: *Sculați-vă, să mergem de aici* (Ioan 14: 31).

27. Și oare unde îi ia pe dânșii? E limpede că ridică mintea lor din veacul acesta și o odihnește întru Împărăția Sa. Pentru aceasta, și împuternicindu-i pe dânșii, zicea: *Eu sunt vița, voi mlădițele, petreceți întru Mine, și Eu întru voi. Și precum mlădița nu poate aduce rod de nu va petrece în viță, tot așa și voi, de nu veți petrece întru Mine* (Ioan 15: 5-6).

28. Acestea le zicea celor ce au părăsit lumea și s-au despărțit de patimi, fiindcă este întru dânșii Duhul Sfânt, și El le slujește lor, și El Se îngrijește pentru dânșii, precum a zis: *Nu veți fi voi grăind, ci Duhul Tatălui vostru este cel ce grăiește întru voi* (Matei 10: 20).

29. Zice și Apostolul: *Nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, pentru că Duhul toate le cearcă, chiar și adâncurile lui Dumnezeu,* și iarăși: *Iar noi mintea lui Hristos avem* (I Cor. 2: 10, 16). Deci cum este cu putință ca, mintea lui Hristos având, să socotești pe cineva păcătos? Zice încă și într-alt loc: *Suntem mădulare ale trupului Său, din carnea și din oasele Lui* (Ef. 5: 30).

30. Vezi, așadar, că voiește ca omul să fie cu Dânsul în toate. Că scris este: *Și a adus Dumnezeu toate dobitoacele la Adam să*

vadă de se află ceva asemenea lui, și nu s-a aflat niciuna din toate, căci nu erau din firea lui. Atunci, luând Dumnezeu una din coastele lui, a făcut femeie, fiindcă a luat-o din bărbatul ei (cf. Fac. 2: 19-21).

31. Deci, precum acolo, Eva, din Adam luată fiind, ca dânsul era întru toate, tot așa și cei ce au părăsit cele ale lumii și au urmat sfintei voii Lui: aceștia s-au învrednicit a se face mirese ale Lui și petrec în unire cu El, că din ființa Lui sunt, din a doua naștere a Duhului și din Sfânt Trupul Lui, precum zice Apostolul: *Că un trup suntem toți întru Hristos și fiecare mădulare unii altora* (Rom. 12: 5).

32. Iar de avem ceva din necuvântarea dobitoacelor, adică ori lăcomia fiarelor, ori nestatornicia păsărilor, ori veninul târâtoarelor, nu putem fi miresele Lui, nici din trupul Lui, căci nu suntem după făptuirea Lui. Deci sufletul care s-a învrednicit a se face mireasă a Lui, ca Dânsul este, sănătos, afară de cele potrivnice firii, și se cunoaște pe sineși din făptuirea sa. Că zice Apostolul: *Au nu cunoașteți că Hristos Iisus locuiește întru voi? Numai dacă nu sunteți necercați* (II Cor. 13: 5).

33. Vezi, dar, că, de nu va agonisi omul fapta lui Iisus, nelămurit este și nu este feciorelnic la Dânsul? Pentru că toate fecioarele și-au gătit candelele lor, dar cele care n-au avut faptă s-au aruncat în afara ușii.

34. Să ne sârguim, dar, a face fapta, și Duhul Sfânt va locui întru noi, precum a zis Domnul: *De mă iubiți, păziți poruncile mele, și Eu voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor va trimite vouă, Duhul Adevărului* (Ioan 15: 26).

35. Deci să facem tot ce ne stă în putere cu lacrimi, nevoindu-ne câte puțin, până când ne vom dezbrăca de fapta omului celui vechi. Păziți-vă pe sine de tot lucrul pierzător, până ce dragostea Lui va veni spre noi, și va ridica de la noi chipul celui pământesc, și va pune să stea în inima noastră sfântul Lui chip, precum zice Apostolul: *Că precum am purtat chipul celui pământesc, așa să purtăm și chipul Celui ceresc* (I Cor. 15: 49).

36. Și fiindcă Apostolul a văzut că nu este om fără de păcat de când s-a făcut călcarea de poruncă, și cum că pocăința poate să întoarcă iarăși pe om întru înnoirea cea fără de păcat, pentru aceasta a zis să părăsim fapta celui ce n-a ascultat de poruncă și să împlinim lucrarea Domnului nostru Iisus Hristos, care este împlinirea sfintelor Lui porunci.

37. Care a făcut milă și a purtat robia omului, până când l-a introdus pe dânsul în Raiul cel ascuns, dăruindu-i lui toate sfintele Lui bunătăți și îngăduindu-i lui să mănânce din pomul vieții, care este curăția.

38. Și a zis către cei ce i-au urmat Lui întru toate, pe care și frați, și prieteni ai Lui i-a făcut, turnând Duhul Său peste dânșii: *Sui-Mă-voi la Tatăl Meu și la Tatăl vostru* (Ioan 20: 17), pentru care și către Tatăl a zis: *Voiesc, Părinte, ca, unde sunt Eu, să fie și aceștia cu mine, și să vadă slava Mea, că i-am iubit pe dânșii precum M-ai iubit Tu pe Mine* (Ioan 17: 24).

39. Așadar, acestea sunt cuvintele celor ce au iubit pe Iisus și au nădăjduit spre Dânsul, ale căror suflete s-au făcut mirese împodobite întru toată fapta bună, având sfânta lor oglindă întru ei, întru care se uită adesea, ca nu cumva să aibă vreo prihană în chip și să nu placă Mirelui lor.

40. Și întru dânsa oglindesc de-a pururea slava Mirelui, după Cuvântul Apostolului, care zice: *Iar noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului o privim ca în oglindă, întru același chip prefăcându-ne din slavă în salvă, ca din Duhul Domnului* (II Cor. 3: 18). Și iarăși zice: *Acum vedem ca prin oglindă și ghicitură, iar atunci Îl vom vedea față către față* (I Cor. 13: 12).

41. Același a zis: „A suferi propria mustrare și a putea slobozi aproapelui propria voie pentru Dumnezeu, ca la mijloc să nu vină vrăjmașul și să se facă sfădire, arată pe om că lucrător este; pentru că cel ce are mintea trează și este sub picioarele Domnului întru cunoștință se sârguiește de-a pururi spre a-și tăia voia sa, ca să nu fie izgonit de Domnul, iubitul Lui.

42. Iar cel ce zice «nu-mi pasă de ceea ce grăiesc sau aud» se aseamănă cu orbul, pe care de-l vor aduce la lumină sau îl vor scoate afară, el tot nu o vede.

43. Să înțelegeți aceasta și din soarele acesta arătat: că un mic nor, pe dedesubt alergând, acoperă raza și-i oprește căldura. Dar acestea nu sunt tuturor arătate, decât numai celor ce au cunoștință; pentru că împuținarea și prihănirea cuiva tulbură cugetul și nu-l lasă să vadă lumina lui Dumnezeu”.

III. A lui Avva Marcu

1. Cunoaște că de la Botez ni s-a dăruit desăvârșită iertare păcatelor, după darul lui Hristos și harul Duhului Sfânt către împlinirea tuturor poruncilor. Apoi, fiecare dintre noi, odată ce l-a luat pe dânsul în chip tainic, dar nu a săvârșit poruncile, se lucrează de păcat după măsura nelucrării acestora.

2. Iar de zici că ne-am slobozit la Botez, dar că nu vedem văzduhul slobozeniei, precum îl văd cei ce se nevoiesc, îți zic ție că e din pricina dulceților celor cu voia și a lenevirilor pe care le aduc, ele fiind care ne fac întuneric. Căci, precum am zis, omul se slobozește cu darul lui Hristos, urmând voirii sale, care, unde

iubește, acolo rămâne, măcar că s-a botezat, pentru ca de-sineși-stăpânirea să fie nesilită.

3. Deci, pe cât credem, pe atât lucrăm poruncile lui Hristos, și pe atât și Duhul Sfânt lucrează întru noi roadele Sale. Iar roadele Duhului Sfânt, după Apostolul Pavel, sunt: *Dragostea, pacea, bucuria, îndelunga răbdare, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea* (Gal. 5: 22-23).

4. Deci tu, omule, cel botezat întru Hristos, ostenește-te numai cu lucrarea a cărei putere ai luat-o și gătește-te pe sineți spre arătarea Celui ce locuiește înăuntru, și așa Domnul ți Se va arăta duhovnicește, după făgăduința Sa, precum Însuși știe. *Căci Domn este Duhul și, unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia* (II Cor. 3: 17), și atunci vei înțelege cea zisă: *Împărăția Cerurilor înăuntrul vostru este.*

5. Deci dacă cineva din credincioși, bine-viețuind prin porunci, a aflat oareșicare lucrare duhovnicească după măsura viețuirii sale, să creadă că, iată, puterea [lucrării] acesteia de mai-nainte a luat-o, deoarece prin Botez a luat harul Duhului, Pricina a toate bunătățile, zic adică nu numai a faptelor bune cele ascunse și duhovnicești, ci și a celor arătate.

6. Și nimeni din cei îmbunătățiți să nu socotească că a făcut ceva bun numai prin puterea sa. Pentru că omul cel bun nu de la sineși grăiește cuvântul, ci *din comoara inimii cea bună scoate cele bune* (Luca 6: 45), *comoară* zicând pe Duhul Sfânt, Cel ascuns în inimile credincioșilor.

7. *Pentru că Împărăția Cerurilor este asemenea unei comori ascunse în țarină, pe care, aflând-o omul, a ascuns-o, și, ducându-se, a vândut toate și a cumpărat țarina aceea* (Matei 13: 44), iar zisa aceasta este o tâlcuire potrivită celor zise. Pentru că cel ce cu de-amănuntul a înțeles că pe Hristos Îl are ascuns întru sine de la Botez, după Apostolul, lepădând toate lucrurile lumii acesteia, petrece întru a sa inimă, cu toată păzirea ferind-o pe ea și căutând ieșirea din viață, după Parimie (cf. Pilde 4: 23; cf. și Sirah 11: 23).

8. Încă și ceea ce zice: *Fără de Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5), și aceea: *Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi* (Ioan 15: 16), spre aceeași noimă privesc.

9. Drept aceea, să înțelegem că *desăvârșit* s-a dat nouă harul Duhului, spre plinirea tuturor poruncilor, neluând de la noi vreo adăugire, ci el dând adăugire a creșterii celei după Hristos, Acela dându-ne nouă sporire a creșterii celei întru Hristos și împuternicind pe lucrătorii Săi până la moarte, *până când toți vom ajunge întru unimea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârșit, întru măsura vârstei deplinătății lui Hristos* (Ef. 4: 13).

10. Deci desăvârșit am luat harul, precum s-a zis, dar fiecare, după deosebirea lucrării, deosebit și darul i se descoperă. Și precum soarele, fiind desăvârșit, în chip desăvârșit, simplu și egal își trimite darul său tuturor, de aici, fiecare, pe cât de curățat are ochiul, pe atât primește înăuntru și lumina soarelui, tot așa și Duhul Sfânt.

11. Pe cei ce cred Lui i-a făcut de la Botez primitori ai tuturor lucrărilor și darurilor Sale, dar nu tuturor deopotrivă le lucrează darurile, ci fiecăruia după vrednicie, după măsura lucrării poruncilor, adică pe cât mărturisește și face arătate faptele cele bune, după măsura credinței întru Hristos. Pentru aceasta și grăiește: *Trimis-a Dumnezeu pe Duhul Fiului Său întru inimile voastre strigând: Avva (Părinte)!* Și: *Însuși Duhul mărturisește duhului nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu* (Gal. 4: 6).

Întrebare

12. Iar cel ce s-a botezat pe cine primește în chip tainic: pe Hristos sau pe Duhul Sfânt? Pentru că uneori ai zis că întru el locuiește Hristos, iar alteori, Sfântul Duh?

Răspuns

13. Prin Botez Îl primim pe Sfântul Duh; însă, de vreme ce Acesta e numit și Duhul lui Dumnezeu, este și Duhul lui Hristos. Pentru aceasta, prin Botez primim și pe Tatăl, și pe Fiul, după Cel ce a zis: *Eu și Tatăl vom veni, și vom face locaș la el* (Ioan 14: 23).

Întrebare

14. Au drept aceea Duhul este Treimea?

Răspuns

15. Pe Cel ce are o singură față nu-L zicem a fi Treime, căci, de vreme ce nu S-a despărțit de Tatăl și de Fiul, pentru aceasta mărturisim că în El este Treimea, pe temeiul Dumnezeirii Sale. Pentru că precum Duhul este și în Tatăl, și în Fiul, și iarăși în Fiul este Tatăl și Duhul, așa și în Duhul este Tatăl și Fiul, nu prin amestecarea Celor Trei Ipostasuri, ci prin unimea unuia și aceluiași sfat al unei Dumnezeiri.

16. Drept aceea, și noi, fie că pe Tatăl Îl vom numi din parte, fie pe Fiul sau pe Sfântul Duh, într-un nume numim Treimea, în chipul pe care l-am zis mai-nainte.

17. Domnul întru ale Sale porunci este ascuns și cei ce-L caută pe Dânsul Îl află după măsura împlinirii lor.

Ceea ce este casa simțită aerului celui de obște, aceasta este și mintea cea rațională dumnezeiescului har. Și pe cât ai scoate afară materia, pe atât de sineși va veni; și pe cât ai băga-o înăuntru, pe atât se va depărta acela. Materia casei sunt vasele și bucatele, iar materia minții este slava deșartă și îndulcirea.

Lărgimea inimii, nădejde spre Dumnezeu; iar strâmtorarea ei, grijă trupească.

18. Unul și neschimbat este darul Duhului, dar lucrează deosebit fiecăruia precum voiește, precum ploaia, vărsându-se pe pământ, dă sadurilor felurime, dulceață adică celor dulci, acreală adică celor acre, tot așa și harul, în chip neschimbat intrând în inimile credincioșilor, dăruiește acele lucrări potrivite felurilor faptelor bune: celui ce flămânzește pentru Hristos i se face hrană, celui însetat, băutură prea dulce, celui ce tremură, îmbrăcăminte, celui ostenit, odihnă, celui ce se roagă, nădejde din inimă și celui ce plânge, mângâiere.

19. Deci, când vei auzi Scriptura grăind despre Sfântul Duh că *a șezut pe fiecare din Apostoli* (Fapte 2: 3) sau că *a căzut asupra Prorocului* (I Împ. 10: 10; Iez. 2: 2) sau *lucrează* (I Cor. 12: 11) sau *se întristează* (Ef. 4: 30) sau *se stinge* (I Tes. 5: 19) sau *se aprinde* (Fapte. 17: 16). Și iarăși, că unii adecă *Îl au ca pârgă* (Rom. 8: 23) iar alții că *sunt plini de Duhul Sfânt* (Fapte 2: 4), să nu socotești vreo tăiere a Duhului, sau schimbare, sau vreo prefacere oarecare, ci crede după chipul în care s-a zis mai-nainte, că este adică neprefăcut, neschimbat și Atotputernic.

20. Așijderea și întru lucrările Lui: ceea ce este fiecăruia cuviincios cu dumnezeiască-cuviință îi păzește, și-l ține nevătămat, iar El petrece precum este. Acela, adică, S-a vărsat cu covârșire [desăvârșit] ca un soare peste cei ce s-au botezat; și fiecare se luminează în măsura în care, urând patimile ce-l întunecă, le nimicește de la sine, iar după cât arată că le iubește, îndeletnicindu-se cu ele, pe atât se și întunecă.

21. Cel ce urăște patimile taie pricinile acestora, iar cel ce zace lipit de pricini, supunându-se lor, se luptă de patimi chiar și nevrând.

22. Cunoștința lucrurilor se câștigă după măsura împlinirii poruncilor, iar cunoștința adevărului, după măsura nădejdii celei întru Dumnezeu. Deci, de voiești să te mântuiești și la cunoștința adevărului să vii (cf. I Tim. 2: 4), cearcă totdeauna a covârși cele simțitoare și, cu singură nădejdea, a te lipi de Dumnezeu.

23. Și, dacă uneori, fără de voie abătându-te cu mintea, vei afla începătoriile și stăpâniile luptându-se cu tine prin asupreli, biruindu-le pe acestea prin rugăciune și petrecând cu bună nădejde, vei avea harul lui Dumnezeu izbăvindu-te pe tine de urgia ce va să fie. Că trebuie mai-nainte a avea pe harul Sfântului Duh lucrând în inimă și așa, după măsura lui, a intra în Împărăția Cerurilor în veacul cel viitor. Pentru că se cuvine ca mai întâi, în inimă lucrând, a avea harul Sfântului Duh și, așa, după măsura și vrednicia lucrării aceluia, a intra întru Împărăția Cerurilor.

IV. A Sfântului Diadoh

1. Cum că una este simțirea cea firească a sufletului, Sfântul și Iubitorul de oameni Duhul lui Dumnezeu ne învață pe noi, căci cele cinci se deosebesc după trebuințele trupului nostru, dar, din pricina alunecării minții cea din neascultare, simțirea aceasta se împarte în tot atâtea părți, câte feluri de mișcări ale sufletului sunt.

2. Pentru aceasta, o parte a ei se împreună cu partea cea pătimașă a firii, din pricina căreia bunătățile vieții cu dulceață le primim. Iar altă parte se îndulcește de multe ori împreună cu mișcarea cea rațională și gânditoare a firii, de unde mintea noastră dorește să alerge către frumusețile cele cerești, atunci când suntem întregi cu curăția și înțelepciunea.

3. Dar, când vom veni întru deprinderea de a defăima bunătățile cele din lume, vom putea să împreunăm cu lucrarea cea rațională a sufletului și pofta lui pământească. Iar aceasta o va iconomisi împărtășirea de Duhul Sfânt. Căci, dacă n-ar lumina Dumnezeirea Lui cu putere cămările inimii noastre, n-am putea să gustăm binele cu o simțire neîmpărțită, adică cu toată așezarea sufletului.

4. Simțirea minții stă în gustarea cu de-amănuntul a celor deosebite din lumea nevăzută. Căci, precum prin simțul gustului trupesc, când se află sănătos, osebim fără greșeală cele bune de cele rele și dorim cele bune, tot așa mintea noastră, când începe să se miște în desăvârșită sănătate și fără griji, poate să simtă cu îmbelșugare mângâierea cea dumnezeiască și să nu mai fie răpită niciodată de cele potrivnice aceleia.

5. Și precum trupul, gustând din dulcețile pământești, experiază fără greșeală simțirea lor, tot așa și mintea.

6. Când se află deasupra cugetului cărnii, poate să guste fără înșelare din mângâierea Duhului Sfânt – *Gustați,* zice, *și vedeți că bun este Domnul* (Psalm 33: 8) – și să păstreze neuitată amintirea gustării prin lucrarea dragostei, încât să cunoască fără greșeală cele ce-i sunt de folos, după Sfântul Apostol Pavel, care zice: *Și aceasta mă rog, ca dragostea voastră să prisosească tot mai mult și mai mult, în cunoștință și toată simțirea, ca să cercați și prețuiți cele ce sunt de folos* (Filip. 1: 9-10).

7. Numai Duhul Sfânt poate curăța mintea. Căci, de nu va intra Cel Puternic ca să răpească și să lege pe tâlhar, nicidecum nu se va slobozi prada. Deci, se cuvine ca prin toate, și mai vârtos prin pacea sufletului, să dăm odihnă Duhului Sfânt dintru noi, ca să avem sfeșnicul cunoștinței neîncetat luminând întru noi.

8. Căci, răspândindu-și el neîncetat lumina în cămările

sufletului, nu numai că se fac arătate în minte acele amare și întunecate asupreli ale dracilor, ci se și slăbesc, fiind vădite de acea sfântă și slăvită lumină.

9. De aceea Apostolul zice: *Duhul să nu-l stingeți!* (I Tesal. 5: 15), adică nu gândiți și nu lucrați cele rele, ca să nu întristați bunătatea Duhului Sfânt și să vă lipsiți de acel sfeșnic apărător. Căci Cel veșnic și de-viață Făcător nu se stinge, ci, de-L vom întrista, El numai Se va depărta de la noi, lăsând mintea încețoșată și neluminată de cunoștință.

10. Precum marea în vremea tulburării se liniștește când se varsă untdelemn în ea, furtuna ei fiind biruită de felul aceluia, tot așa și sufletul nostru se umple de o liniște fericită când se toarnă în el dulceața Duhului Sfânt; căci se lasă biruit cu bucurie de nepătimirea și de dulceața negrăită care-l umbrește, potrivit cu sfântul care zice: *Suflete al meu, supune-te lui Dumnezeu* (Psalm 65: 11).

11. Pentru aceasta, oricâte întărâtări ar încerca atunci dracii să aducă în suflet, el rămâne fără mânie și plin de toată bucuria. Dar la această stare nu va veni și nu va rămâne cineva, fără numai dacă își va îndulci sufletul său neîncetat cu frica lui Dumnezeu. Pentru că, celor ce se nevoiesc, frica Domnului Iisus le dă o curăție oarecare. *Căci frica Domnului,* zice, *e fără prihană; ea rămâne în vecii vecilor* (Psalm 19: 10).

12. Nu trebuie să ne îndoim că, atunci când mintea începe să se afle sub puternica lucrare a luminii dumnezeiești, se face cu totul diafană, încât de aici lumina ei o poate vedea cu covârșire. Căci aceasta se întâmplă, zice, când puterea sufletului împărățește asupra patimilor; însă tot ce i se arată într-un anume chip, fie ca lumină, fie ca foc, se întâmplă din reaua-uneltire a vrăjmașului, precum limpede ne învață dumnezeiescul Pavel, zicând că acela se preface în chip de înger de lumină (cf. I Cor. 11: 14).

13. Prin urmare, nu trebuie ca cineva să se apuce de viața pustnicească cu o nădejde ca aceasta, ca nu cumva, prin aceasta, Satana să afle sufletul gata pentru răpire; ci, cu nădejdea să ajungă să iubească numai pe Dumnezeu cu toată simțirea și adeverirea inimii, adică *din tot sufletul, din toată inima și din tot cugetul* (Luca 10: 27). Căci cel ce e adus de lucrarea harului lui Dumnezeu la o stare ca aceasta a ieșit din lume, chiar dacă este în lume.

14. *Una* este dragostea firească și *alta* este ceea ce se face lui de la Sfântul Duh. Pentru că *prima* se pornește din a noastră voire, când vrem; pentru aceasta, și cu lesnire se răpește de duhurile cele viclene atunci când nu cu tărie stăpânim slobozenia voirii noastre.

15. Iar *a doua,* atât de mult aprinde spre dragostea de Dumnezeu, încât toate părțile lui se lipesc de negrăita bunătate a dumnezeieștii doriri, într-o nemărginită simplitate a așezării; pentru că, umplându-se atunci mintea de duhovniceasca lucrare, izvorăște izvor de dragoste și de bucurie.

16. Precum văzduhul cel dimprejurul nostru, atunci când vântul de Miazănoapte suflă în zidire, se face curat, din pricina firii celei subțiri și de senin făcătoare a vântului, în vreme ce, când suflă cel de Miazăzi, se îndesește cu totul, datorită firii cețoase a acestui vânt, care, cu pricina oarecărei înrudiri, aduce din părțile sale nori peste toată lumea, tot așa și sufletul, când se lucrează de la suflarea Adevăratului și Sfântului Duh, afară de ceața cea drăcească cu totul se află, dar, când de duhul înșelăciunii tare se suflă, de norii păcatului peste tot se acoperă.

17. Ni se cade, dar, ca de-a pururea să întoarcem voia cea slobodă cu toată puterea noastră către adierea cea curățătoare și de viață dătătoare a Sfântului Duh, adică către adierea Duhului, pe Care, în lumina cunoștinței, Prorocul Iezechiil L-a văzut venind dinspre Miazănoapte (cf. Iez. 1: 4), ca partea cea văzătoare a sufletului de-a pururea să rămână înseninată, spre a ne îndeletnici fără de amăgire cu vederile cele dumnezeiești, pe cele ale luminii întru văzduhul luminii văzându-le; căci aceasta este lumina adevăratei cunoștințe.

V. A lui Avva Isaac

1. Sufletul care iubește pe Dumnezeu își are odihna numai întru Dânsul. Apucă mai-nainte și dezleagă de la sineți toată legătura ta cu cele din afară și atunci vei putea să te legi cu inima de Dumnezeu; pentru că, mai-nainte de a te lega de Dumnezeu, trebuie a te dezlega de materie.

2. Pâinea i se dă pruncului după înțărcare; iar omul care voiește să se lărgească întru cele dumnezeiești este dator ca mai-nainte să se înstrăineze pe sineși de toate ale lumii, precum pruncul de la țâțele maicii.

3. Căci lucrarea trupească merge înaintea celei sufletești, precum țărâna sufletului celui insuflat lui Adam. Cel ce nu a agonisit lucrarea cea trupească, nici pe cea sufletească nu o poate avea, pentru că aceasta dintru aceea se naște, precum spicul din grăuntele simplu.

4. Iar cel ce nu are lucrarea sufletească se lipsește de darurile dumnezeiești. Cine, iubind bârfelile, poate câștiga minte curată? Sau cine, neastâmpărat fiind, și [cu sufletul] vărsat în mădulare va fi smerit cu inima și liniștit?

5. Când mintea se va trage de simțiri, atunci mănâncă împreună cu dânsele hrana fiarelor, iar când simțirile vor fi trase de minte, atunci se împărtășesc împreună cu dânsa din hrana îngerilor.

Întrebare

6. Care este pricina vedeniilor și a descoperirilor și de ce unii se învrednicesc de dânsele, nu prea mult ostenindu-se, iar alții, trudindu-se și rău-pătimind, nimic din acestea n-au dobândit?

Răspuns

7. Pricinile acestora multe sunt și felurite, însă, prin mila lui Dumnezeu, de cele mai multe ori acestea se iconomisesc la oameni în trei chipuri: bărbaților desăvârșiți și sfinți, harul Duhului le descoperă și lucrează în vârtutea curăției inimii lor, iar celor mai simpli și cu covârșire fără răutate, pentru obiceiul lor cel neprefăcut și neviclean, și care nu se pot înălța cu mândria, sau celor care au râvnă înfocată către Dumnezeu, care s-au lepădat desăvârșit de lume, și goi după Dumnezeu au ieșit, și departe de oameni s-au depărtat.

8. Cărora însă le cade o frică a singurătății și-i înconjoară frica de moarte, de foamete, de boală ori de altă primejdie, încât se apropie de deznădăjduire.

9. La unii ca aceștia, zic, *de multe ori* se trimit mângâieri de la Dumnezeu, ca unora care n-au vreo mângâiere de la oameni. Iar

dacă cineva are mângâiere de la oameni sau din cele văzute, o mângâiere ca aceasta nu se face spre dânsul decât dintr-o iconomisire pentru harul cel de obște; și martor pentru aceasta este oarecare din Părinți, care, rugându-se, a auzit acestea: „Îți ajunge ție mângâierea și vorbirea oamenilor”.

10. Încă și altul, pustnic fiind mai-nainte și întru pustnicie adeseori bucurându-se de mângâierea lui Dumnezeu, după ce s-a făcut episcop și s-a apropiat de lume, a căutat după obicei mângâierea sa, dar nu a aflat-o.

11. Și s-a rugat lui Dumnezeu să-i arate lui pricina pentru care n-a dobândit obișnuita mângâiere: „Doamne, nu cumva din pricina episcopiei s-a depărtat harul Tău de la mine?” Și i s-a zis lui: „Nu, ci pentru că acum ai mângâiere de la oameni, care îți ajunge ție; iar atunci, în pustie petrecând și nicio mângâiere văzută având, aceea de la Mine o primeai”.

12. Vedenia și descoperirea nu sunt una și aceeași, ci deosebite; dar, pentru că lucrul cel ascuns se arată prin descoperire, se poate zice că vedenia este și ea ca o descoperire. Dar descoperirii nu i se poate zice vedenie, căci, de cele mai multe ori, *descoperirea* se ia pentru cele cunoscute și gustate de minte în vârtutea curăției ei.

13. Iar *vedenia* de orice fel ca într-o icoană și tip se face, precum de demult la cei vechi, sau treaz fiind cel ce vedea, sau întru uimire ca într-un somn adânc fiind ținut. Pentru aceea, și cel ce vede de multe ori nu cunoaște de este treaz sau doarme atunci când vede.

14. Și uneori vedeniile se arată descoperit și lămurit, față către față, iar alteori, mai umbros, ca într-un chip oarecare, sau într-o nălucire, care se și face la cei mai nedesăvârșiți, în locurile mai pustii și mai depărtate de oameni, unde omul neîntârziat are trebuință de dânsele, căci nu are niciun ajutor sau mângâiere din partea locului.

VI. A Sfântului Maxim

1. Precum soarele răsărind și lumea luminând-o, se arată pe sineși și lucrurile care se luminează de el, tot așa și Soarele Dreptății, răsărind în mintea cea curată, și pe Sineși Se arată, și rațiunile celor ce s-au făcut de Dânsul și se vor face.

2. Pe Dumnezeu, nu din ființa Lui Îl cunoaștem, ci din măreția lucrărilor Lui și din Pronia arătată în cele ce sunt. Că prin acestea, ca printr-o oglindă, înțelegem nemărginita Lui bunătate, înțelepciune și putere.

3. Hristos, Care ți-a făgăduit ție bunătățile cele veșnice și

arvuna Duhului în inimă ți-a dat-o, ți-a poruncit să ai [de acum] grijă de viața ta; ca omul cel dinăuntru, de patimi slobozindu-se, să înceapă de aici a se bucura de bunătăți.

4. Astfel, învrednicindu-te dumnezeieștilor și înaltelor vederi, foarte să te grijești de dragoste și de înfrânare; ca păzindu-ți netulburată partea cea pătimitoare, să ai nelipsită lumina sufletului tău.

5. Iuțimea sufletului, cu dragostea să o înfrânezi, pe cea poftitoare a lui, veștejește-o cu înfrânarea, iar pe cea rațională a lui, întraripeaz-o cu rugăciunea, și lumina minții nu se va întuneca niciodinioară; iar așezarea rugătoare o înfățișează lui Dumnezeu Însuși.

6. Precum s-a scris, Dumnezeu este *Soarele Dreptății* (Maleahi 3: 20), revărsând peste toți razele bunătății. Dar sufletul se face după socotința sa: ori ca ceara, prin iubirea lui Dumnezeu, ori ca lutul, prin iubirea de materie.

7. Precum lutul prin fire se usucă sub razele soarelui, iar ceara se înmoaie, tot așa și fiecare suflet iubitor de materie și de lume, îndemnat fiind de Dumnezeu, dar refuzând prin slobozenia socotinței sale a se forma pe sine după chipul Lui, se învârtoșează ca lutul și se împinge pe sine, ca Faraon, spre pierzare.

8. Dar sufletul iubitor de Dumnezeu se înmoaie ca ceara: primind întru sine formele și însușirile dumnezeiești, se face locașul lui Dumnezeu în duh, iar la bunătatea firească cea *după chip* adaugă bunătatea voită a *asemănării cu Dumnezeu.*

9. Slăvește pe Dumnezeu nu cel ce-L laudă pe El în cuvinte, ci cel ce rabdă pentru Dumnezeu și pentru fapta bună pătimiri, dureri și osteneli. Acesta e slăvit la rându-i de Dumnezeu cu slava aflătoare în Dumnezeu, dobândind prin împărtășire harul nepătimirii, ca o răsplătire a faptei bune.

10. Căci tot cel ce slăvește pe Dumnezeu în sine prin pătimiri pentru fapta bună în vremea făptuirii se slăvește și el în Dumnezeu, primind lumina celor dumnezeiești într-o vedere lipsită de patimă.

11. Căci Domnul, venind la patima Sa, zice: *Acum S-a preaslăvit Fiul Omului și Dumnezeu S-a preaslăvit întru El. Iar dacă Dumnezeu S-a preaslăvit întru El și Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El întru Sine. Și îndată Îl va preaslăvi pe El* (Ioan 13: 31). De aici se vede limpede că pătimirilor, pentru fapta bună, le urmează dumnezeieștile daruri.

12. Graiul *s-a apropiat Împărăția Cerurilor* (Matei 5: 2; 4: 17) nu înseamnă, precum socotesc, o scurtare a timpului; căci ea nu vine în chip văzut, nici nu vor spune: „Iat-o aici sau iat-o acolo”, ci ea stă în chipul așezării celor vrednici de ea; *căci Împărăția lui*

Dumnezeu, zice, *înăuntrul vostru este* (Luca 17: 20-21).

13. Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl este în putere în toți cei ce cred, iar în lucrare, în cei ce au lepădat din așezarea lor toată viața după fire a sufletului și a trupului și au dobândit numai pe cea a Duhului, încât pot zice: De acum *nu mai viețuiesc eu, ci Hristos viețuiește întru mine* (Gal. 2: 20).

PRICINA A DOUĂZECI ȘI CINCEA

În câte feluri se face dumnezeiasca slobozire și părăsire, și ce trebuie a face întru dânsele, și [cum] a chema înapoi harul Duhului.

I. A Sfântului Diadoh

1. Părăsirea cea pedepsitoare nu lipsește nicidecum sufletul de dumnezeiasca lumină, ci, de cele mai multe ori, harul își ascunde de minte venirea sa, ca oarecum să împingă sufletul către amărăciunea dracilor, ca așa, cu toată osteneala, și cu multă smerenie să caute ajutorul lui Dumnezeu, cunoscând câte puțin răutatea vrăjmașului.

2. Este întocmai precum o maică împinge din brațele sale pe pruncul său, care face neorânduială în legile alăptării, ca, înspăimântându-se el de niscaiva oameni cu chip grozav ce stau împrejur sau de niscaiva fiare, cu multă frică și cu lacrimi să se întoarcă în sânurile maicii.

3. Dar părăsirea care se face *după întoarcerea [noastră] dinspre Dânsul,* aceea ca pe un legat îl dă dracilor pe sufletul care nu voiește a avea pe Dumnezeu. *Dar noi nu suntem fii ai îndoielii, spre pierzare* (Evr. 10: 39). Să nu fie! Ci credem că suntem prunci adevărați ai harului lui Dumnezeu, cu mici părăsiri și cu dese mângâieri alăptându-ne de la Dânsul, ca prin bunătatea Lui să ajungem *întru bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos* (Ef. 4: 13).

4. Părăsirea cea pedepsitoare aduce sufletului multă întristare, smerenie și deznădăjduire măsurată, pentru ca partea lui cea iubitoare de slavă și lesne alunecătoare să o tragă cu cuviință întru smerenie. Ea aduce îndată inimii frica lui Dumnezeu, lacrimi de mărturisire și multă dorire pentru tăcerea cea bună.

5. Iar părăsirea ce se face *din întoarcerea lui Dumnezeu dinspre noi* lasă sufletul să se umple de deznădăjduire, de necredință, de mânie și de trufie. Deci, știind noi iscusul amânduror părăsiri, se cade nouă să ne apropiem de Dumnezeu după chipul fiecăreia.

6. În pricina *celei dintâi* suntem datori să aducem lui Dumnezeu mulțumire cu mărturisire, ca Celui ce prin luarea mângâierii ne pedepsește neînfrânarea socotinței noastre, ca să ne învețe, asemenea Unui Tată bun, deosebirea dintre fapta bună și cea a răutății.

7. Iar în pricina *celei de-a doua* suntem datori a aduce Lui neîncetata mărturisire a păcatelor, ca așa, prin sporirea

ostenelilor, să-L putem pleca pe Dumnezeu să caute, precum înainte, spre inimile noastre.

8. Însă se cade a ști cum că, atunci când se face război între suflet și Satana, lovindu-se ca două ființe, datorită părăsirii pedepsitoare zic, harul se trage înapoi pe sineși, precum am zis și înainte, însă lucrează în chip neștiut împreună cu sufletul spre ajutor, ca să arate vrăjmașilor lui cum că biruința este numai a sufletului.

9. Harul obișnuiește ca dintru început să lumineze întru multă simțire sufletul cu lumina sa. Iar mergând înainte nevoințele, de cele mai multe ori necunoscut lucrează tainele sale în sufletul cel grăitor de Dumnezeu, pentru ca, bucurându-ne noi atunci, să ne pună pe urma dumnezeieștilor vedenii, ca pe unii ce suntem chemați de la necunoștință la cunoștință; însă, în mijlocul nevoințelor, neslăvită în deșert voiește să păzească cunoștința noastră.

10. Deci se cade nouă să ne întristăm în chip măsurat, ca pe unii oarecum părăsiți, ca, așa, mai mult să ne smerim și să ne supunem slavei Domnului. Dar trebuie la vreme să ne și bucurăm, întraripându-ne cu nădejdea cea bună, ca precum multa întristare întru deznădăjduire și întru necredință îl pune pe suflet, tot așa și multa bucurie întru părerea de sine îl cheamă pe dânsul.

11. Însă aici către cei ce sunt încă prunci grăiesc, pentru că între luminare și părăsire la mijloc este iscusirea, precum la mijloc între întristare și bucurie se află nădejdea. *Căci așteptând,* zice, *am așteptat pe Domnul și a căutat spre mine* (Psalm 39: 1), și iarăși: *După mulțimea durerilor mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu* (Psalm 93: 19).

II. A Sfântului Diadoh

1. Patru sunt chipurile cele cuprinzătoare ale părăsirii: *una,* din iconomie, cum este la Domnul, ca, prin părută părăsire, cei părăsiți să se mântuiască; *a doua,* spre cercare, cum este la Iov și Iosif, ca unul să se arate stâlp al bărbăției, iar altul al întregii-curății și înțelepciuni; *a treia,* spre pedepsire părintească, cum este la Apostolul (cf. II Cor. 12), ca smerindu-se în cugetare, să păstreze covârșirea harului, iar *a patra* este lepădarea, ca la iudei, ca, fiind chinuiți, să se facă încovoiați către pocăință.

2. Dar toate chipurile sunt mântuitoare și pline de bunătatea și de iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘASEA

Că vederea duhovnicească uimește mintea și o face a uita toate cele de aici; și că harul Duhului se face acoperământ, hrană și băutură pentru cei desăvârșiți; pentru această pricină și unii dintre sfinți, întărindu-se cu dumnezeiescul har, pe acestea prea puțin sau nicidecum nu le foloseau pentru fire, căci se împuterniceau de har.

I. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Ioan Colovul că a împletit odată funie de două coșnițe și a cusut-o toată numai într-o coșniță, dar n-a înțeles, până ce s-a apropiat de perete; că era mintea lui îndeletnicindu-se cu vederea celor înalte.

2. A venit un frate să ia coșnița de la Avva Ioan. Și, după ce a ieșit, i-a zis lui: „Ce voiești, frate?” Iar el i-a zis: „Coșnița, Avva!” Și, intrând să o scoată, a uitat. Și a șezut cosând.

3. Și iarăși a bătut în ușă și, dacă a ieșit, i-a zis lui: „Adu coșnița, Avva”. Și intrând iarăși a șezut să coasă.

4. Și a bătut acela, și, ieșind el, i-a zis: „Ce vrei, frate?” Iar el i-a zis: „Coșnița, Avva”. Și, apucându-l de mână, l-a băgat înăuntru zicându-i: „Dacă coșnițe vrei, ia și te du, că eu n-am vreme”.

5. A venit odată un cămilar ca să-i ia vasele și să se ducă în alt loc. Iar el, intrând să-i aducă funia, a uitat, având cugetul întins către Dumnezeu.

6. Și iarăși a supărat cămilarul, bătând în ușă. Și iarăși Avva Ioan, intrând, a uitat.

7. Iar a treia oară, bătând cămilarul, intrând zicea: „Funie, cămilă, funie, cămilă”. Și zicea acestea ca să nu uite.

8. Spunea Avva Avraam despre unul din Părinții de la Schit că era scriitor și nu mânca pâine. Și a venit la el un frate, rugându-se să-i scrie o carte. Iar bătrânul, avându-și mintea sa în vedere, a scris în stihuri, fără însă să pună soroace[0].

9. Iar fratele lui, luând și vrând să pună soroace, a găsit și niște cuvinte sărite și i-a zis Bătrânului: „Avva, sunt niște stihuri lăsate”. Zisu-i-a Bătrânul: „Du-te întâi de fă cele scrise și apoi să vii să ți le scriu și pe celelalte!”

10. Șezând odată Avva Isaac la Avva Pimen, s-a auzit glas de cocoș. Și i-a zis lui: „Sunt vietăți aici, Avva?” Iar el, răspunzând, i-a zis: „Isaac, de ce mă silești să vorbesc? Tu și cei asemenea cu tine îi auziți pe aceștia, iar cel ce se trezvește nu se grijește de acestea”.

---

[0] O punctuație oarecare.

11. De multe ori îi zicea lui Avva Sisoe ucenicul său: „Avva, scoală-te să mâncăm!” Iar el zicea către dânșii: „Dar n-am mâncat, fiule?” Iar ucenicul îi răspundea: „Nu, Părinte”. Și zicea bătrânul: „Dacă nu am mâncat, adu să mâncăm”.

Scoliile Părintelui, adică ale lui Everghetinos

a. Așa plin de lucrarea și de harul Sfântului Duh era acest Bătrân, încât se izbăvise nu numai de foamea și setea de cele simțite, ci și de tulburarea ce o aduce neîmpărtășirea din mâncarea aceasta văzută; pentru că, hrănindu-se de la Dumnezeu cu hrana cea necurgătoare și nedeșertată a Duhului Sfânt, plin se simțea totdeauna și pentru aceasta se și afla cu nesimțire către mâncarea aceasta văzută.

b. Aceasta și mulți alți sfinți au văzut-o de la Dumnezeu, care vreme îndelungată nu se împărtășeau din mâncarea aceasta simțită, ci numai rareori și pentru puțină vreme se împărtășeau de ea. Încă și Domnul, începătorul mântuirii și al darurilor celor dumnezeiești, potrivindu-se firii, a arătat aceasta de la Sineși, după omenitatea Sa, precum este scris pentru Dânsul: *Făcând patruzeci zile și nopți, mai pe urmă a flămânzit* (Matei 4: 2).

c. Cuvântul însemnând cum că, mai-nainte de aceasta, nu îi era foame, fiind plin de lucrarea Duhului, după care, strângându-se înapoi harul pentru puțin, a dat pricină ispititorului să-L lupte pe Dânsul, iar El, ca un om, a flămânzit ca și mai-nainte. Căci dacă firea de sine abia dacă e îndestulată să petreacă fără hrană o săptămână de zile, darămite patruzeci de zile și nopți.

d. Iar cum că adevărată este cea zisă, înseși graiurile Domnului o însemnează lămurit, care au mustrat reaua lucrarea a vrăjmașului, care a zis: *De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca să se facă pietrele acestea pâini* (Matei 4: 3), ca cum spre hulă îndemnându-L pe Dânsul, împotriva Tatălui Cel ceresc, Care L-a numit Fiul Său când S-a botezat de Ioan, să-L hulească pentru aceea că, iată, patruzeci de zile de postire făcând în pustie, L-a părăsit, lăsându-L flămând până în sfârșit.

e. Astfel grăi vrăjmașul adevărului, ca unul care nu știa de împărtășirea dintre Tatăl și Fiul; și pentru aceasta L-a și ispitit spre împuținare și hulă, prin punerea înainte a pietrelor, zicând: *Poruncește acestor pietre să se prefacă în pâini* (Matei 4: 3); iar El cu adevărat drept a mustrat neștiința lui zicând: *Scris este: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu fiecare cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu”* (Matei 4: 4; Deut. 8: 3).

f. Zicând acestea, Domnul a dovedit că, ca Unul ce e hrănit cu cuvântul Părintelui, este mai presus de cele simțite, apărând pe Tatăl ca drept cu adevărat și iubitor de oameni. De aceeași mâncare și Bătrânul de-a pururea de la Duhul se sătura și nicidecum, niciodată, nu simțea vreo lipsă pentru mâncarea cea văzută.

12. S-a dus odată Avva Macarie Cetățeanul să taie smicele de finic și frații, împreună cu dânsul. Și i-au zis lui în ziua dintâi: „Vino, mănâncă cu noi, Părinte!” Iar el s-a dus și a mâncat. Și iarăși în cealaltă zi i-au zis să mănânce, dar el nu voia, ci le-a zis: „Voi aveți trebuință să mâncați, fiilor, că încă sunteți trup, dar eu acum nu mai vreau sa mănânc, căci acum eu nu mă sârguiesc pentru mâncarea de aici”.

13. Mers-a oarecare din bătrâni la un alt bătrân și, după ce a sosit ceasul al șaselea, Bătrânul care l-a primit a zis ucenicului său: „Fă-ne puține linte și udă pesmeții”. Și a făcut ucenicul așa. Iar bătrânul a petrecut vorbind despre lucruri duhovnicești de la ceasul al șaselea până a doua zi la același ceas și nu și-au adus aminte de hrană.

14. Atunci iarăși a zis bătrânul ucenicului: „Fă-ne nouă puțină linte, fiule”. Și i s-a răspuns: „De ieri am făcut-o, Avva”. Și așa au mâncat bătrânii.

15. Alt bătrân oarecare s-a dus la unul din părinți, iar acela, fierbând puțină linte, fiindcă sosise seara, a zis celui ce venise: „Să citim puțin din pravilă!” Astfel unul a sfârșit toată Psaltirea, iar celălalt a rostit din minte cei doi proroci mari. Și, făcându-se dimineață, după ce și-a luat ziua bună de la dânsul, oaspetele a plecat, iar din pricina rugăciunii au uitat de hrană.

16. Povestit-a ucenicul unui bătrân iscusit despre părintele său că „ odată, venind ceasul al nouălea, a voit să guste ceva. Și, punând masa, a stat împreună cu el la rugăciune. După ce au cântat doi psalmi, a început bătrânul a grăi, în răpire fiind, și grăia cuvinte potrivite răpirii. Și a petrecut așa până a doua zi. Iar a doua zi, la al nouălea ceas, a încetat. Aceasta se întâmpla, zicea, fiindcă mintea lui privea sus, spre tainele cerești”.

17. Teodor, cel ce a fost episcop la Rossu, povestea: „Un bătrân pe care-l cunoșteam a venit odată la mine, la lavra Pirghiilor [Turnurilor], aproape de Iordan, unde ședeam eu. Și mi-a zis: «Frate Teodore, fii bun și vino cu mine în muntele Sinai». Eu, neputând să calc cuvântul bătrânului, i-am zis: «Să mergem».

18. După ce am trecut Iordanul, bătrânul mi-a zis: «Frate Teodore, vino să punem metanie, ca până la muntele Sinai niciunul din noi să nu mănânce». Răspuns-am: «Cu adevărat, părinte, eu nu pot să fac aceasta». Auzind bătrânul, depărtându-se puțin de mine, a pus metanie rugându-se lui Dumnezeu. Iar după ce s-a sculat, am pornit în călătorie, și până la sfântul munte Sinai nimic n-a gustat.

Iar acolo, la Sinai, cum am ajuns, după ce s-a împărtășit cu Sfintele Taine, a luat și a mâncat. Și iarăși de la Sinai ne-am dus la Sfântul Mina, în Alexandria. Când a sfârșit bătrânul și drumul acesta, a postit și acolo, iar după ce s-a împărtășit, a mâncat iarăși.

Apoi am mers înapoi la Sfânta Cetate [Ierusalim] și bătrânul n-a mâncat nimic pe cale, ci asemenea, împărtășindu-se cu Sfintele Taine la Sfânta Înviere a lui Hristos, Dumnezeul nostru, a luat și hrană. În toată călătoria aceasta, atât de lungă, bătrânul nu a mâncat decât de trei ori, fiindcă avea harul lui Dumnezeu, care îl întărea”.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘAPTEA

Că mare este vrednicia preoției, pentru aceea nu trebuie a alerga către dânsa, ci cel chemat spre ea, pentru evlavie, să se lepede de dânsa, mai vârtos de va socoti și că alegerea se face din sârguința omenească, iar nu din dumnezeiască hotărâre; așijderea a face și pentru începătorie [dregătorie] și pentru învățătorie.

I. A lui Paladie

1. Ammonie, bărbat vrednic de pomenire, a fost ucenicul Cuviosului Pamvo. Și pentru că era foarte iubitor de învățătură, pentru aceasta, o cetate din apropiere voia să-l aibă de episcop. Și s-au dus cetățenii la Fericitul Timotei Episcopul, pe care l-au rugat să-l hirotonisească pe Ammonie episcop. Iar acesta le-a zis: „Aduceți-l la mine și-l voi hirotoni”.

2. Când, deci s-au dus la el cu un ajutor, și acela, dacă a văzut că a fost prins, i-a rugat și s-a jurat că nu primește hirotonia și nici din pustie nu voiește să iasă.

3. Dar nu l-au ascultat. Și, privind la ei toți, a luat o foarfecă și și-a tăiat din rădăcină urechea stângă, zicându-le: „Mi-e cu neputință să primesc arhieria, de vreme ce legea oprește să fie primit în preoție unul cu urechea tăiată sau cu alt beteșug”.

4. Drept urmare, l-au lăsat și s-au dus de au spus episcopului. Iar acesta le-a spus: „Această lege are putere la iudei. Dar mie de-mi aduceți și pe cineva cu nasul tăiat, îl voi hirotoni, de se arată vrednic prin purtări”.

5. Plecând ei iarăși la acela, l-au rugat din nou și, fiindcă nu voia, voiau să-l ducă cu sila. Dar el s-a jurat lor: „De mă veți sili, îmi voi tăia și limba”. Atunci ei l-au lăsat și s-au dus de acolo.

II. Din viața Sfântului Grigorie Taumaturgul

1. Fedim episcopul, în vremea aceea, era povățuitor al Bisericii Amaselor. El primise de la Dumnezeu darul înainte-cunoașterii. Acesta toată sârguința o punea ca să apuce de mână pe Marele Grigorie și întru începătoria Bisericii să-l pună, ca nu cumva o bunătate atât de mare în chip zadarnic și nefolositor să treacă viața. Iar acela, pornirea arhiereului simțind-o, mai mult se meșteșugea a se ascunde, mutându-se dintr-o pustie în alta.

2. Iar de vreme ce tot iscusul slobozindu-l acel minunat Fedim și toată măiestria și izvodirea uneltind-o, și tot nu-i era cu putință să apropie pe bărbat de hirotonie. Grigorie se temea chiar ca nu cumva în ascuns să fie prins vreodată de mâna arhiereului și așa

să-l hirotonească. Pe de-o parte, Fedim era încredințat că, prin hirotonia lui Grigorie, acesta va fi mult mai sârguitor către Dumnezeu, iar Grigorie se temea ca, prin grijile și răspunderile preoției, oarecare poticneală sau vreo povară de nesuferit să se ivească, care să-l depărteze de blagocestiva filosofie.

3. Pentru a isprăvi cea propusă, mișcat de dumnezeiescul har, socoti să-l hirotonească pe Grigorie, fără ca acela să fie de față. Neținând seama de depărtarea dintre dânșii (cale de trei zile), a sfințit pe Grigorie episcop al Bisericii Neocezareei. Și căutând spre Dumnezeu, a zis întru sine: „Împreună cu dânsul stau acum înaintea Atoatevăzătorului Dumnezeu, care ne vede pe amândoi și, astfel, depărtarea nu poate sta în calea puterii lui Dumnezeu”[0]. Astfel l-a hirotonit pe fericitul, nefiind el de față. Iar dacă nu a apucat să pună mâinile pe capul lui, a întins totuși mâinile și hotărârea hirotoniei lui Grigorie a pus-o în scris. Iar după ce a citit cuvenitele rugăciuni, a trimis cele scrise lui Grigorie, cerându-i să se supună poruncii sale.

4. După toate acestea, Fedim l-a afierosit pe Grigorie unei cetăți oarecare, care în acea vreme era sub înșelarea idolatriei, din care numai șaptesprezece locuitori erau creștini. Așadar, iată cum, într-un chip ascuns ca acesta, acel mare luminător a intrat în tagma preoției. Cu toate acestea, punerea mâinilor episcopului pe capul celui hirotonit și cealaltă rânduială au fost mai apoi săvârșite după lege.

III. Din viața Sfântului Amfilohie

1. Săvârșindu-și viața Ioan, cel atunci întâi-stătător al Bisericii Iconiului, și, Marelui Amfilohie, anul al patruzecilea întru călugărie acum isprăvindu-se, pe dânsul, Pronia lui Dumnezeu, Căruia de demult îi erau cunoscute cele ale inimii lui, în locul celui mutat de aici l-a chemat, de unde cu cuviință îi era și îngerului Domnului stând înaintea lui Amfilohie să zică: „Amfilohie, întru Mitropolia Iconiului să fii păstor oilor celor cuvântătoare”.

2. Însă el spre o chemarea ca aceasta nu lua aminte și a face cea poruncită se zăbovea. Sosind a doua noapte, iarăși a doua chemare și îndemn și a aceluiași deopotrivă zăbovire, pe cea arătată prepunând-o a fi drăcească înșelăciune. Iar de vreme ce și a treia noapte a sosit și acela așijderea a stat înainte îndemnându-l, din așternut viteazul sculându-se, i s-a părut că a fost apucat de ceea ce-i vorbea și a strigat: „De ești îngerul lui Dumnezeu, vino să

---

[0] În versiunea din Viețile Sfinților avem așa: „Cela ce toate le știi, Dumnezeule, și toate le poți, caută în ceasul acesta spre mine și spre Grigorie și săvârșește, cu darul Tău, hirotonisirea lui”.

stăm la rugăciune”,

3. Iar acela s-a supus și, capul plecându-și, a strigat: *Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Lui.* Și, ținând pe Amfilohie de mână, au ajuns amândoi la biserică, și ușile singure de sineși li s-au deschis, și, lumină mare și negrăită luminând biserica, mulțime de bărbați s-au adunat împrejur.

4. Aceia, luându-l pe Amfilohie, l-au dus la jertfelnic, unde i-au dat ceea ce purtaseră ei în mâini, ce părea a fi o Evanghelie, și i-au zis: „Domnul să fie cu tine”, iar unul, care se arăta a fi fruntaș al celorlalți, a zis: „Spre rugăciune să ne dăm, ca să-i vină lui harul Sfântului Duh”. Deci, rugându-se și zicând „pace ție”, s-au dus, miezul nopții ajungându-i. Iar el, pentru preaslăvitele acelea spăimântându-se, s-a întors împreună cu acela înapoi către căscioara sa.

5. Iar pe drum l-au întâmpinat niște episcopi, șapte la număr – cărora din dumnezeiasca descoperire li se poruncise să-l hirotonească pe dânsul episcop al Iconiului –, care și cunoscându-l pe el că este Amfilohie, de care s-au înștiințat din dumnezeiască vedenie, după ce l-au luat, s-au dus cu dânsul la biserică. Și au adunat acolo pe toți episcopii și preoții eparhiei, cărora le-au vestit lor lucrul, cum adică l-au hotărât pe dânsul și l-au așezat arhiereu; și așa în scaunul cetății Iconiei l-au pus.

IV. Din viața Sfântului Grigorie al Acragantelor

1. Așijderea și Grigorie, Episcopul Acragantelor, văzând de departe pe episcopii trimiși de Episcopul Papa în căutarea lui și știind de mai-nainte ce voiau, s-a ascuns în mănăstirea Sfântului Ermie. Iar după ce au sosit bărbații și pe dânsul l-au căutat, mai înăuntrul grădinii alergând, în mijlocul sadurilor s-a vârât.

2. Dar s-a vădit de egumenul mănăstirii, care, silit fiind de bărbații aceia, l-a căutat prin toată mănăstirea; și, aflându-l în grădină, l-a luat de mână și l-a scos de acolo, apoi a alergat cu el la bărbații aceia, trăgându-l pe el ca pe un vinovat de mari greșeli.

3. Care episcopi văzându-l pe dânsul, la picioarele lui îndată au căzut și, cu bucurie îmbrățișându-l, i-au spus lui lucrul pe care Papa în chip lămurit din dumnezeiasca descoperire l-a aflat despre dânsul: că, poruncindu-li-se adică a-l hirotonisi pe dânsul episcop în Acraganta, i-a trimis pe dânșii să-l cheme către sineși.

Iar el, nemaiputând grăi împotriva lui Dumnezeu, Celui ce a iconomisit acestea, s-a supus și arhieria a primit.

V. Din Pateric

1. Venit-au odată părinții să facă pe Avva Isaac preot; și, auzind el, a fugit în Egipt și, ajungând la o țarină, s-a ascuns în iarbă, iar părinții au alergat după dânsul. Și ajungând în țarina aceea, au poposit ca să se odihnească puțin acolo, că, iată, se făcuse și seară, când au slobozit și asinul să pască.

2. Iar asinul, plecând de lângă ei, a stat lângă Bătrân. Iar părinții, căutând dimineața asinul, au aflat și locul unde era ascuns Bătrânul, pe care, prinzându-l, s-au apucat să-l lege. Iar el nu i-a lăsat, zicând: „Nu voi mai fugi, că voia lui Dumnezeu e, și, oriunde voi fugi, tot la aceasta merg”.

3. Dusu-s-a odinioară Avva Matoi din Egipt în părțile Magdalonului, și era și fratele lui cu dânsul. Și, apucând episcopul pe Bătrânul, l-a hirotonit preot. Și, gustând ei împreună, îi zicea lui episcopul: „Iartă-mă, Avva, știu că nu voiești lucrul acesta, dar pentru ca să mă blagoslovesc de la tine am făcut aceasta”.

4. Și, la aceasta, Bătrânul a răspuns cu smerenie: „Și gândul meu voia puțin, însă eu mă mâhnesc pentru că am a mă despărți de fratele meu, pentru că nu pot face singur toate rugăciunile”. Și a zis episcopul: „De știu că este vrednic, eu îl voi hirotoni”. Și a zis Bătrânul: „De este vrednic, nu știu, însă una știu, că este mai bun decât mine”.

5. Și l-a hirotonit și pe dânsul. Și au adormit amândoi, fără a se apropia de jertfelnic pentru jertfă. Iar pe când încă trăia, Bătrânul zicea: „Cred lui Dumnezeu că, pentru hirotonie, nu va avea judecată multă, pentru că nu a făcut Liturghie; căci a celor fără prihană este hirotonia”.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI OPTA

Despre preoție, cum că cel ce cu nevrednicie slujește foarte grea muncă își trage asupră-și, precum și cel ce cu luare-aminte și cu vrednicie slujește prea mult dobândește.

I. A lui Palladie

1. Ducându-mă odată la Avva Macarie Alexandrinul, am aflat în apropierea chiliei lui un preot al unui sat care zăcea jos, al cărui cap era mâncat de boala ce se numește carkin [cancer], așa de grav, încât osul creștetului său era gol, fără de piele.

2. Preotul mersese la dânsul, iar avva nici nu voia să vorbească cu el. Și l-am rugat pe dânsul zicând: „Rogu-te, milostivește-te spre acest ticălos, dă-i măcar un răspuns”. Și mi-a zis: „Nevrednic este de a se tămădui, că spre pedeapsă i s-a trimis lui aceasta; iar de voiește să se tămăduiască, pleacă-l a se depărta de Liturghie”. Și eu am zis: „Pentru ce, rogu-mă?” Și mi-a zis mie: „Pentru că curvește și slujește, și pentru aceasta se pedepsește. De se va depărta cu frică de cele ce a cutezat a defăima, Dumnezeu îl tămăduiește pe dânsul”.

3. Și eu am spus acestea celui ce pătimea; iar el s-a făgăduit, jurându-se pe Dumnezeu, că nu va mai preoți. Și atunci l-a primit și i-a zis lui: „Crezi că este Dumnezeu, de Care nimic nu se ascunde?” Și a răspuns: „Da, rogu-mă ție”. Apoi i-a zis lui: „Nu cumva ai crezut că-L poți batjocori pe Dânsul?” „N-am crezut, domnul meu”. Zis-a Marele: „De-ți cunoști păcatul și pedeapsa lui Dumnezeu pentru care ai pătimit acestea, îndreaptă-te de acum înainte”.

4. Și și-a mărturisit păcatul și a dat făgăduință că nu va mai păcătui, nici nu va mai sluji jertfelnicului, ci va îmbrățișa slujirea mirenească. Apoi Sfântul și-a pus mâinile sale pe capul lui, iar după puține zile s-a tămăduit și i-a crescut părul, și s-a dus la casa sa slăvind pe Dumnezeu și mulțumind Sfântului.

II. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Un cleric de la biserica din Aquino era supărat de un demon necurat, iar episcopul acestuia, Preacuviosul Constantin, l-a trimis pe dânsul la felurite gropnițe ale sfinților mucenici ca să se vindece, dar nu s-a vindecat. Mai pe urmă, bolnavul a fost adus la robul lui Dumnezeu, Benedict, care, rugându-se lui Dumnezeu, a izgonit dintr-însul duhul necurat și sănătos pe dânsul, cu harul lui Hristos, l-a făcut.

Apoi i-a dat drumul zicându-i: „Du-te, iată, te-ai făcut sănătos; carne să nu mănânci, nici pe treapta preoțească să nu te sui, căci în ziua în care vei cuteza să primești vreo vrednicie sfințită, îndată sub stăpânirea necuratului duh vei fi dat”.

2. Și, ducându-se întru ale sale, a uitat de porunca cea dată lui de Sfântul, iar după trecerea a mulți ani – după ce a văzut pe mai-marii săi din sfințita treaptă mutați din viața aceasta, iar pe cei mai de jos decât dânsul sporind întru sfințita ceată –, uitare, precum s-a zis, pătimind de sfătuirile făcute către dânsul de Sfântul Părinte, în sfințita ceată s-a suit și îndată dracul, ca o fiară sălbatică, într-însul s-a încuiat, fără milă pe dânsul chinuindu-l până ce a murit[0].

III. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Macarie Egipteanul că a petrecut treizeci de ani neieșind din chilia sa. Și avea preotul obicei de venea și-i făcea lui Sfânta Liturghie, iar diavolul, văzând răbdarea cea îmbunătățită a bărbatului, s-a măiestrit a-l bântui pe dânsul spre a osândi. Și a făcut pe oarecare ce avea duh necurat să vină la bătrânul pentru blagoslovenie.

2. Iar înainte de tot cuvântul, acesta a strigat către bătrânul: „Preotul tău are miros de păcat, deci nu-l mai lăsa să intre la tine”. Iar dumnezeiescul și credinciosul bărbat a zis către dânsul: „Toți leapădă afară necurăția, iar tu ai adus-o la mine”. Dar scris este: *Nu judecați, și nu vă veți judeca* (Matei 7: 1). Însă, deși este păcătos, Dumnezeu îl va mântui pe el. Căci scris este: *Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați* (Iac. 5: 16). Iar după cuvântul acesta, făcând rugăciune, a izgonit pe dracul din om și a dat drumul omului sănătos.

3. Iar după ce a venit preotul după obicei, bătrânul l-a primit cu bucurie. Iar Bunul Dumnezeu, văzând nerăutatea bătrânului, i-a arătat lui semn: căci, atunci când preotul era să stea înaintea sfintei mese, precum a povestit bătrânul, a văzut pe îngerul lui Dumnezeu pogorându-se și punând mâna sa pe capul clericului, și s-a făcut clericul ca un stâlp de foc.

4. Și, înspăimântându-se bătrânul de acea străină vedere, a auzit glas zicând către dânsul: *„De ce te-ai mirat, omule, de lucrul acesta, căci, dacă împăratul cel pământesc nu-i va lăsa pe sfetnicii săi întinați să stea înaintea sa, decât numai cu slavă multă, cu atât mai vârtos dumnezeiasca putere va curăța pe slujitorii Sfintelor Taine, ca să stea înaintea slavei celei cerești”.*

5. Altui pustnic, care era cu totul neieșit, un preot din cler

---

[0] Cf. și *Dialoguri,* Cartea a doua, 16.

obișnuia să vină ca să-i facă Liturghie. Într-o zi, a avenit la dânsul un sihastru ce-l pâra pe preot, grăind nenumărate clevetiri împotriva lui. Cu care clevetiri tras fiind pustnicul, venind preotul după obicei ca să-i facă liturghie, nu i-a deschis.

6. Și, iată, se făcu glas către pustnicul zicând: „Au luat oamenii judecata Mea”. Și deodată cu glasul s-a făcut pustnicul întru uimire și a văzut un puț de aur, o ciutură de aur, o funie de aur și apă curată și limpede în puț. Și a mai văzut un bubos ce ședea deasupra puțului, care scotea dintr-însul apă și o turna. Și, voind pustnicul să bea apă, s-a sfiit și n-a băut, pentru că cel ce scotea apă era bubos.

7. Și, iată, se făcu iar glas către dânsul zicând: „Pentru ce nu bei apă? Ce pricină are bubosul ce scoate? Că scoate și toarnă”. Iar el, venind întru sine și socotind puterea vedeniei, a chemat pe preot și l-a rugat să-i gătească lui Liturghia și să i-o facă ca și mainainte.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI NOUA

Că și în toate zilele a sluji [după tipic], prea mare folos solește; pentru aceea se și află la Părinți făcându-se aceasta; și cum că în sfințita jertfă cele cerești împreună cu cele pământești se împreună.

I. A lui Grigorie Dialogul

1. Casie, episcopul cetății Narnia, bărbat cucernic foarte, se obișnuise a aduce lui Dumnezeu în toate zilele jertfă fără de sânge cu multe lacrimi.

2. Într-o zi, fiind înăuntrul altarului, a primit, prin vedenia unui preot al său, poruncă de la Domnul, Care-i zicea: „Lucrează ceea ce lucrezi, și să nu înceteze mâna ta, nici piciorul tău, că la Praznicul Apostolilor vei veni către Mine și-ți voi da plata ta”. Care lucru s-a și întâmplat, căci după trecerea a șapte ani, chiar de Praznicul Apostolilor, după ce a săvârșit dumnezeieștile Taine și s-a împărtășit cu dumnezeiasca Cuminecătură, el s-a dezlegat din încheieturile trupului.

3. Deci este limpede, Petre, că, dacă atâta bine le face jertfa unora ca aceștia, precum și întru altele am zis, e de socotit că aceasta mai vârtos pe cei vii poate să-i folosească. Căci aceasta e mai bună decât toate celelalte, adică ca bunătățile pe care cineva le nădăjduiește după moarte, fiecare pentru sineși să și le gătească; că mai fericit este ca cineva slobod să iasă din viață, decât mai pe urmă din legături să caute slobozenie.

4. Deci, datori suntem lumea aceasta cu tot gândul nemernică a o socoti, văzând-o pe dânsa ca pe una ce se stinge, și a cărei slavă piere degrabă, și jertfele cele de fiecare zi lui Dumnezeu cu lacrimi a le jertfi, adică Trupul și Sângele Lui, că singură această jertfă izbăvește sufletul de moartea cea veșnică.

5. Iar prin Taina aceasta venim întru pomenirea morții Fiului lui Dumnezeu Cel Unul-Născut, care, din morți înviind, nu mai moare, că moartea pe Dânsul nu-L mai stăpânește (cf. Rom. 6: 9) și, deși nemuritor și nestricăcios rămâne, pentru noi El iarăși se jertfește prin Taina Sfintei Jertfe. Fiindcă trupul Său se împarte acolo spre mântuirea norodului. Așijderea, și Sângele Lui nu se mai varsă pe mâinile necredincioșilor, ci se toarnă în gurile credincioșilor.

6. Așadar, dintru acestea să înțelegem ce fel de jertfă este aceasta ce se aduce pentru noi. Aceasta, pentru totdeauna, ne aduce înainte pătimirea Unuia-Născut Fiul lui Dumnezeu pentru răscumpărarea noastră. Și cine din credincioși se poate îndoi? Că

adică în ceasul sfintei Jertfe, întru glasul preotului, cerurile se deschid, întru Taina Domnului nostru Iisus Hristos, și cetele îngerilor acolo vin, și cele înalte cu cele smerite se amestecă, și cele cerești cu cele pământești se împreună și una se fac.

II. Din viața Sfântului Eftimie

1. Lavra Marelui Eftimie de acum începând a se îndestula și numărul fraților întru cincizeci împlinindu-se, fiecăruia dintr-înșii i s-a zidit chilie și sfințita jertfă cea de taină în fiecare zi se săvârșea. Și erau la Lavră doi preoți, Ioan și Carion cu numele.

2. Odată, într-una din sâmbete, Marele Eftimie, pe când slujea lui Dumnezeu, jertfa cea fără de sânge aducând-o Lui, Dometian, ucenicul său, ședea de-a dreapta jertfelnicului și ținea ripida cea de taină pentru Liturghie.

3. Deci, prinosul săvârșindu-se, Terevon Saracinul, stând aproape de jertfelnic și având mâinile rezemate pe colțul altarului – o, harul Tău cel milostiv, Hristoase! –, vede fără veste că, pogorându-se foc din cer, se întinde deasupra jertfelnicului ca o pânză și acoperă pe Marele Eftimie, precum și pe fericitul Dometian; și a rămas de la începutul Trisaghionului până la sfârșitul Liturghiei.

4. Iar această minune n-a văzut-o nimeni, fără numai cei ce erau înăuntrul focului, Terevon și Gavriil, fratele lui Hrisip, care și el era înăuntrul altarului. Terevon însă, cutremurându-se și plin de frică fiind, a părăsit altarul și de atunci înainte n-a mai cutezat cu semeție, după obiceiul ce-l avea, să intre în cele neintrate, mai vârtos în vremea Proscomidiei, ci înapoi, în tinda bisericii cu multă cucernicie stătea la pravilă, precum mai pe urmă pustnicul Kiriac mi-a povestit că a auzit acestea de la Terevon și de la Gavriil.

III. Din Pateric

1. Spuneau unii dintre Părinți despre Avva Marcelin al Thebaidei că totdeauna când voia duminica să iasă la biserică se gătea în așa fel încât, pe drumul către biserică, rostea pe de rost o parte oareșicare din Scripturi, până ce venea la biserică. Și așa rostind el, buzele lui nu se mișcau, ca să nu audă cineva, iar când ședea la pravilă, pieptul său se uda de lacrimi.

2. Și zicea că, „săvârșindu-se pravila, văd toată biserica ca un foc, iar slobozindu-se adunarea, îndată și focul se duce”.

3. Un stareț povestea despre un episcop că a mers la un sat, într-o duminică, și a zis diaconilor săi: „Căutați pe preotul satului,

ca să ne facă nouă Sfânta Aducere [anafora] a dumnezeieștilor Taine”. Și, căutând, au aflat pe preot plin de mojicie și neprefăcut și l-au adus la episcop să slujească.

4. Iar preotul, după ce a intrat în Sfântul Altar, a fost văzut de episcopul stând înaintea dumnezeieștei mese învăluit peste tot de foc.

5. Iar după ce s-a săvârșit Liturghia, episcopul l-a chemat pe preot în locul ce se chemă diaconicon și a zis către dânsul: „Binecuvântează-mă, vrednicule rob al lui Dumnezeu”. Iar el a zis către el: „Cum e cu putință ca episcopul să se blagoslovească de preotul cel hirotonit de dânsul? Ci tu mă blagoslovește, Părinte”. Iar episcopul a zis: „Nu pot să blagoslovesc pe cel ce stă în foc și aduce Sfintele Daruri lui Dumnezeu, căci în tot chipul cel mai de jos de la cel mai înalt se blagoslovește”.

6. Și preotul a zis: „Dar se află cumva, cinstite stăpâne, vreun episcop sau preot stând înaintea Sfintelor Taine care să nu stea în foc dumnezeiesc?”

7. Și, aceasta auzind-o episcopul, s-a minunat foarte de curăția bărbatului celui simplu cu năravul și, folosindu-se, s-a dus.

PRICINA A TREIZECEA

Că nu numai celor vii, ci și celor morți, jertfa prea mult le folosește.

I. A lui Grigorie Dialogul

Întrebare

Petru

1. Ce le poate folosi după moarte pe sufletele care s-au săvârșit?

Răspuns

Grigorie

2. Dacă nu sunt greșeli neiertate după moarte, mult poate ajuta sufletelor deasa aducere a jertfei celei mântuitoare. Drept aceea, de multe ori chiar și sufletele celor morți s-au arătat căutând aceasta, precum și despre cei vii cu auzul am înțeles aceasta.

3. Anume despre oarecine, care, în robie fiind și cu lanțuri legat, soția lui s-a obișnuit a aduce jertfă pentru dânsul. Acesta, care după mulți ani s-a întors din robie la soția sa, i-a spus acesteia în care zile a fost dezlegat din lanțuri, iar ea i-a zis că acestea au fost zilele întru care ea aducea jertfă pentru dânsul.

4. Următoarea minune, povestită de un corăbier (care încă trăiește), s-a petrecut acum șapte ani. Agathon, episcopul cetății Palermo, a fost chemat la Roma de către înaintașul meu de vrednică pomenire. Navigând spre Roma împreună cu Varaca corăbierul (care acum este cleric într-o biserică din Palermo), care conducea o luntre legată de pupa corabiei în care era episcopul, Agathon a întâmpinat o furtună așa de puternică, încât nu mai nădăjduia să mai ajungă pe uscat. Deodată, funia s-a rupt și luntrea s-a înălțat peste valuri împreună cu dânsul, iar de atunci s-a făcut nevăzut.

5. Însă și episcopul, după ce a îndurat multe primejdii, a ajuns într-un sfârșit cu corabia stricată în ostrovul Ustica. Trecură trei zile, iar luntrea cu corăbierul nu se vedea nicăieri. Socotind de aici că s-a înecat, a poruncit a se aduce pentru dânsul lucrul cel cu datorie morților – sfânta jertfă.

6. Făcându-se acestea și corabia fiind reparată, a pornit mai departe în taină spre Italia, spre portul Romei, unde a găsit pe corăbier viu, pe care episcopul l-a întrebat cum de a scăpat de acea cumplită primejdie.

7. Iar el povestea cât a petrecut luptându-se în luntre cu acele valuri sălbatice și cum că se umplea de apă și de multe ori se

răsturna, punându-se cu fundul în sus. Acestea s-au petrecut zi și noapte, până ce atât de mult i se sleiseră puterile de foame și de sete, încât s-a îngreuiat la minte și s-a clătinat cu firea și nici spre somn nu se trăgea cu totul, nici desăvârșit treaz nu putea fi.

8. Deci, așa făcându-se el, i s-a arătat lui oarecine în noian ținând pâine și dându-i-o lui; de unde, mâncând și săturându-se, a luat putere. Iar nu după mult timp a trecut o corabie, care l-a scos din primejdie, ducându-l la uscat.

9. Când l-a întrebat episcopul în care zi s-a petrecut aceasta, a aflat că a fost scăpat în chiar ziua în care s-a adus pentru dânsul sfânta Jertfă în ostrovul Ustica.

Petru

10. Acestea pe care le zici le-am auzit și eu că s-au făcut, când am fost în Sicilia.

Grigorie

11. Cred, Petre, că, pentru aceasta, așa arătat și între cei vii se face, măcar că ei nu cunosc aceasta întotdeauna, ca să se arate cum că pe cei morți mult îi poate folosi jertfa cea adusă pentru dânșii, dacă greșeli neiertate nu vor fi greșit. Dar și povestirea cea despre Iust, despre care s-a scris într-alt loc, arată folosul ce se face celor morți din Sfințita Liturghie.

12. Acest Iust, aflat fiind în mănăstirea întru care și eu eram mai-nainte de a mă face arhiereu, a agonisit pe ascuns trei galbeni, călcând astfel regula mănăstirii. Ajuns el în ceasul morții și vădindu-se fapta lui, nici îngroparea cea legiuită nu a dobândit, măcar că se și pocăise înainte de ieșirea sa, ci în gunoi ca pe un rău a fost aruncat trupul lui, aruncându-se împreună cu dânsul și acei trei galbeni. Și tuturor fraților din porunca noastră li s-a poruncit să strige: „Întru pierzarea ta ia-ți și banii”.

13. Apoi, după treizeci de zile, jale luând eu de dânsul, m-am milostivit de el și am poruncit a se aduce alte treizeci de zile jertfă pentru dânsul, ca sufletul lui să se izbăvească din muncă. Iar în a treizecea zi, mortul s-a arătat în vis lui Copios, fratele său după trup. Acesta din urmă l-a întrebat de îndată de ce a venit și cum se afla, la care acesta îi răspunse: „Până acum m-am chinuit, dar acum sunt bine foarte”.

14. Cu o veste ca aceasta, Copios a alergat către mănăstire și le-a spus monahilor toate cele aflate, iar ei au numărat și au aflat că aceasta a fost a treizecea zi în care s-a adus jertfă de mântuire pentru sufletul lui. Înainte de aceasta, Copios n-a știut că frații aduseseră jertfă pentru Iust, nici frații n-au știut că Copios îl văzuse întru vedenie. Prin urmare, au înțeles de aici că vedenia și aducerea Jertfei s-au petrecut în aceeași vreme. Astfel s-au încredințat că fratele care murise a fost slobozit de pedeapsă prin

jertfa cea mântuitoare.

II. Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Marele Ioan îndemna și sfătuia pe cei de sub dânsul ca deseori să facă slujbă pentru cei adormiți, adeverind și întărind că mult foarte folosește celor duși din lume pomenirile și Liturghiile cele pentru dânșii și, întru credința celor zise, una ca aceasta, nu de mult făcută, povestea.

2. Zicea cum că oarecine a fost luat rob de perși și dus în Persida, iar acolo a fost aruncat în temnița ce se cheamă „Uitare”. Iar la perși se ținea o lege ca aceasta: ca pe cei închiși în temnița aceea să nu-i mai scoată niciodată, și pentru această pricină s-a și numit „Uitare”.

3. Însă, putând unii scăpa de acolo și veni în Cipru, adeveriră către părinții tânărului că acela a murit în temniță. Iar ei, într-un an, de trei ori, ca pentru un mort făceau slujbe pentru dânsul, și așa patru ani au petrecut.

4. Apoi și feciorul, de acolo putând scăpa, s-a întors acasă, pe care părinții nu ca pe un scăpat din temniță, ci mai vârtos ca pe un înviat cu multă mirare văzându-l, de nespusă dulceață s-au umplut. Și altele ziceau și făceau – după cum ar pătimi și ar zice un suflet văzând pe unul ca acesta –, și cum că acum ei ca pentru un mort cele legiuite morților le făceau, și zilele i le spuneau, care erau sfânta zi a Botezului, Paștele Mântuitorului și Sfânta Cincizecime.

5. Acestea auzindu-le acela și întru pomenire venind, cu jurământ adeverea pe născătorii săi cum că într-acele zile, prin venirea oareșicărui purtător de lumină, și el din legături se slobozea, și de toată slobozenia se îndulcea, iar întru celelalte zile iarăși era pus în legături, ca și mai-nainte.

PRICINA A TREIZECI ȘI UNA

Că după moarte nu mai este iertare, numai de vor fi din păcatele foarte ușoare, dar și pentru acestea cu greu se va da iertarea; iar pentru cei răposați, care au săvârșit fapte vrednice de muncă, este cu neputință să-i mai scoată cineva de acolo.

I. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Domnul în Evanghelie zice: *Umblați până când aveți lumina* (Ioan 12: 35). Iar prin Prorocul zice: *La vreme bine-primită te-am auzit; și în ziua mântuirii ți-am ajutat ție* (Is. 49: 8), pe care [zisă] tâlcuind-o Apostolul, zice: *Iată acum vreme bine-primită, iată acum ziua mântuirii* (II Cor. 6: 2). Iar Solomon zice: *Orice poate mâna ta face, pe cât îți este puterea, lucrează, pentru că în iad unde mergi tu, nici lucru, nici gând, nici știință, nici înțelepciune nu este* (Eccl. 9: 10).

2. Deci, luminat se arată din toate aceste mărturii că în ce fel iese fiecare de aici, în același fel stă și înaintea Judecății.

3. Însă se cuvine a ști că de cele ușoare și prea mici greșeli cei morți se izbăvesc prin rugăciunile cele pentru dânșii ale celor vii, prin milostenii, prin aducerea sfintei jertfe, prin cele ce fac pentru dânșii cei ce sunt încă în viața aceasta, ajutorându-se și aceștia din faptele bune ale acelora; pentru că numai atunci vor putea să se învrednicească dumnezeieștei iertări a greșelilor celor ușoare.

Petru

4. Mă rog a mă învăța și aceasta: pe cei odată aruncați în focul Gheenei se cade a-i socoti cum că ard de-a pururea?

Grigorie

5. Și aceasta este foarte adevărată, și îndoială întru dânsa nicidecum nu este: că, precum sfârșit al bucuriei celor buni nu este, tot așa și sfârșit al muncii celor răi nu va fi. Dar și însuși adevărul a zis: *Merge-vor aceștia în munca cea veșnică, iar drepții în viața veșnică* (Matei 25: 46).

6. Dacă ceea ce a făgăduit celor buni este adevărat, este limpede că și ceea ce a îngrozit celor răi este nemincinos;. pentru că spre toți deopotrivă stăruie cum că veșnice sunt. Iar de zice cineva că firește bun este Dumnezeu și Iubitor de oameni, însă nu împlinește și ceea ce a îngrozit (celor răi), să cunoască că, deși îl numește milostiv, mincinos Îl propovăduiește pe Dânsul, care lucru și a ni-l închipui este primejdios.

Petru

7. Voiesc să cunosc dacă este drept ca greșeala care se face în scurtă vreme și are sfârșit, aici, să fie pedepsită acolo fără de sfârșit?

Grigorie

8. Socoteala ta ar fi fost dreaptă numai dacă Judecătorul nu ar fi cercat inimile oamenilor, ci numai faptele lor. Cu adevărat, nedrepții pentru scurtă vreme păcătuiesc, căci păcatul lor încetează odată cu moartea. *Dar, de ar fi fost cu putință să trăiască așa fără de sfârșit, nu ar fi voit ca și fără de sfârșit să păcătuiască?* Dar, ca unii care nu s-au depărtat de păcat câtă vreme au trăit aici, prin aceasta își vădesc dorința de a viețui totdeauna în păcate.

9. De aceea, marea dreptate a Judecătorului cere ca cei ce în viața aceasta de acum niciodată n-au contenit a păcătui, să fie trimiși în veșnicele munci.

Petru

10. Dar niciun drept nu se bucură de cruzime, iar pe robul ce greșește înaintea stăpânului celui drept, el îl pedepsește, ca din răul nărav să se îndrepte. Dar nedrepții care sunt dați focului Gheenei, dacă spre dreptate nu vin, pentru ce se mai ard de-a pururea?

Grigorie

11. Atotputernicul Dumnezeu, *iubitor de oameni* fiind, nu se bucură de muncile păcătoșilor, dar, *drept* fiind, nu îngăduie în veac să se oprească răzbunarea cea asupra nedrepților; căci toți nedrepții care sunt dați în veșnica muncă se pedepsesc pentru fărădelegea lor.

12. Iar această dreptate mai are o pricină: ca, arzându-se aceștia și drepții toți întru Dumnezeu fiind, pe de-o parte să poată vedea întru eiși harul pe carele l-au luat de la El și să se bucure în el, iar pe de alta, pentru acea muncă de care au scăpat, în care alții s-au osândit, mai mult să se socotească pe eiși îndatorați dumnezeiescului har în veac.

Petru

13. Dar de ce mai sunt numiți sfinți, când ei nu se roagă pentru vrăjmașii lor pe care îi văd atunci arzându-se?

Grigorie

14. Sfinții, Petre, întru *acea* vreme se roagă pentru vrăjmașii lor, întru *care* pot să întoarcă inima lor întru rodirea pocăinței și, prin pocăință, să se mântuiască. Că aceasta înseamnă a se ruga cineva pentru vrăjmași, care o zice Apostolul: *Certând cu blândețe pe cei ce stau împotrivă, doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului și să scape din cursa diavolului, prin care au*

fost vânați și ținuți spre a face voia lui (II Tim. 2: 25,26).

15. Iar dacă de aici înainte nicidecum nu-i pot întoarce pe dânșii către dreptate de la lucrurile fărădelegii lor, cum atunci se vor putea ruga pentru dânșii? Că a se ruga atunci pentru dânșii este asemenea cu a se ruga acum cineva pentru diavolul și pentru robii săi cei osândiți în veșnica muncă. Așadar, pentru aceasta nu se roagă acum bărbații cei sfinți pentru oamenii cei necredincioși și păgâni care au murit, pe care i-au cunoscut că sunt hotărâți de aici muncii celei nesfârșite, ca nu cumva vrednicia rugăciunii cea dinaintea dreptului Judecător să ajungă de ocară.

16. Deci, dacă, încă vii fiind drepții, nu împreună-pătimesc cu necredincioșii care au murit și sunt osândiți pentru păcatele lor – măcar că și pe eiși se știu că săvârșesc oarecare fapte, pentru slăbiciunea trupului lor, pentru care sunt vrednici să se muncească în trupurile lor –, cu atât mai vârtos nu le va fi milă de cei fărădelege, atunci când munca acelora o vor vedea venită spre împlinire, iar pe sineși ieșiți din toată patima și stricăciunea și cu totul lipiți de Dreptate.

17. Pentru că, lipindu-se prin gânduri de voia Dreptului Judecător, nicidecum nu cutează a cerca ceva sau a se ruga pentru ceea ce nu se întocmește cu de-amănuntul cu sfatul Lui cel veșnic.

Petru

18. De acum nu mai pot răspunde ceva la o socoteală ca aceasta. Dar cer a mă înștiința cum de sufletul, fără de moarte fiind, în veșnicul foc se zice că moare?

Grigorie

19. Dat fiind că în două feluri se zice că este viața, după urmare și moartea se înțelege în două feluri. Una este cea prin care trăim întru Dumnezeu, adică cu fericire, și alta este aceasta întru care ne-am zidit și ne-am făcut, adică cu în-ființare[0]. Deci sufletul este și muritor, și nemuritor: *muritor,* când încetează sau pierde viețuirea în fericire, iar *nemuritor,* când viețuiește duhovnicește.

20. Iar această viață firească niciodinioară nu o poate pierde, nici dacă va fi osândit în veșnica moarte, căci este cea pentru care a fost făcut să trăiască. Căci, întru aceea fiind, nu pierde viețuirea cea simplă, ci numai pe cea cu fericire, dintru care se dă a înțelege că pătimește moarte nemuritoare și stingere [mistuire] nestinsă și sfârșit fără sfârșit[0].

II. A Sfântului Diadoh

---

[0] Viața după rațiunile firii, biologică.

[0] Cf. și *Dialoguri* (IV, 47).

1. Ni se cade nouă, celor ce iubim pe Domnul, să ne rugăm ca în vremea ieșirii să ne aflăm afară de toată frica. Căci cei ce atunci se vor afla în frică nu vor putea trece slobozi peste boierii tartarului, pentru că au temerea sufletului împreună-lucrătoare cu răutatea lor.

2. Iar sufletul ce se veselește în dragostea lui Dumnezeu în ceasul despărțirii se poartă împreună cu îngerii păcii deasupra oștilor celor întunecate; căci s-a întraripat cu dragostea cea duhovnicească, ca unul ce fără de lipsire a împlinit Legea (Rom. 13: 10), adică dragostea. Pentru aceea, și cei ce cu o astfel de îndrăzneală ies din viață se vor răpi împreună cu toți Sfinții întru venirea Domnului.

3. Iar cei ce măcar numai puțin se vor teme în vremea morții se vor lăsa întru mulțimea celorlalți oameni, ca unii ce se află sub judecată, ca, lămurindu-se prin focul judecății (cf. și I Cor. 3: 13), să dobândească moștenirile cele datorate lor, după faptele lor, de la Dumnezeul și Împăratul nostru Iisus Hristos.

III. A Sfântului Maxim

Tâlcuirea Sfântului Maxim la graiul Sfântului Diadoh, care zice:

„Căci vor trebui să fie cercați prin focul judecății”, despre înțelesul căruia au întrebat unii.

1. Cei ce au agonisit dragoste desăvârșită și și-au înălțat prin fapte bune aripile sufletului se vor răpi în nori și la Judecată nu vor veni, precum zice Apostolul.

2. Iar cei ce n-au agonisit cu totul desăvârșirea, ci au laolaltă păcate și îndreptări, aceștia vor veni la divanul Judecății, iar acolo, prin cercarea faptelor bune și a celor rele oarecum arzându-se, de se va îngreuia cumpăna faptelor bune (cf. I Cor. 3: 13), se vor izbăvi de munci.

Scoliile Părintelui

Atât Diadoh, cât și tâlcuirea Sfântului Maxim la acesta au în vedere aici judecata nedesăvârșită a sufletului, ce are loc îndată după moarte; iar judecata de obște, ce va fi la a Doua Venire, îi are în vedere pe toți oamenii, până la unul, din care drepții vor moșteni Împărăția Cerurilor, iar păcătoșii, munca veșnică (cf. Matei 25: 46).

PRICINA A TREIZECI ȘI DOUA

Care este rațiunea și puterea Sfintelor Taine și că se cuvine să ne facem drept scop apropierea de dânsele.

I. Din viața Sfântului Arsenie

1. Marele Arsenie a spus odată celor ce erau de față o povestire ca aceasta: „Un monah, zicea, era mare în fapta bună, adică minunat foarte, și, deși crescuse cu simplitate și cu neînvățătură, nu puțin însă se afla cu greșeală față de Taina Sfintei Liturghii. Că zicea și întărea cum că dumnezeiasca Pâine cu care ne cuminecăm nu este Însuși Trupul lui Hristos, Dumnezeul nostru, ci aceea ni se dă întru oarecare închipuire și icoană a Aceluia.

2. Care lucru auzindu-l unii din Bătrâni și, fiindu-le milă de bătrânul pentru această socoteală necuvioasă, au venit la dânsul și i-au vestit cele ce au auzit despre dânsul. Iar el zicea că așa este cu adevărat și că din socoteala aceasta nu se schimbă. Aceia însă nu l-au slăbit, ci cu multe și cu puternice încredințări se sârguiau să-l schimbe pe dânsul, adeverind că Acela este cu adevărat Însuși Trupul lui Hristos, așijderea și vinul, preacuratul și de viață făcătorul Sângele Lui este.

3. Și ziceau: „Că, deși pâine și vin au fost, însă cu chemarea și cu sfintele cuvinte ale rugăciunii lor, venind dumnezeiescul Duh, se prefac în Însuși Trupul și Sângele lui Hristos, iar acela primit de noi este și Trup și Sânge Stăpânesc.

4. Dar de vreme ce cu anevoie primit era, oameni fiind noi, ca nu cu carne crudă a ne împărtăși precum fiarele cele carnivore, Însuși Domnescul Trup a iconomisit ca în chip nevăzut să săvârșească Liturghia.

5. Și vezi că precum Botezul în priveliște apă este, dar, de rugăciuni și de sfințite cuvinte învrednicindu-se, se umple de dumnezeiescul Duh, și, de aici, nu mai este simplu apă. Căci cum se poate să fie simplu ceea ce se naște a doua oară? Căci pe cel botezat a doua oară îl zidește și slobod de păcat cu de-amănuntul îl arată”.

6. Acestea și altele ca acestea zicându-se de Bătrâni, în fața celor zise, el se arăta ca un surd și încă necrezând era, cerând încredințare chiar din lucruri.

7. Cu toate acestea, Bătrânilor li s-a părut fără de cale a trece cu vederea pe bătrânul care așa din simplitatea și îndrăzneala lui greșea, drept care înșiși cu sârguință au început să se roage, sfătuindu-l și pe acela să se roage, ca nu în deșert să se arate

atâtea osteneli și sudori ale nevoinței.

8. După care, așa [în rugăciune] o săptămână de zile trecând, au intrat toți în biserică, unde s-a făcut sfințita Liturghie și, după ce a fost pusă înainte dumnezeiasca Pâine – o, puterea și bunătatea Ta, Hristoase –, Pâinea care este pe sfânta masă se vedea întru aceeași vreme ca un prunc, dar numai la trei bătrâni.

9. Apoi, întinzând preotul mâna ca să împartă pâinea în părți, s-a văzut înger de sus zburând într-acolo. Și, cuțit în mâini având, pe pruncul care era pus înainte îl junghie, iar sângele lui îl deșertă în potir. Și, pe cât frângea preotul pâinea în mici părticele, pe atât se vedea și îngerul tăind bucățele din carnea pruncului.

10. Iar dacă s-a apropiat și acel bătrân rătăcit ca să se împărtășească de jertfă, carne curată și sânge i s-a dat spre împărtășire. Aceasta și celălalt bătrân văzând, l-a îndreptat pe dânsul din socoteala cea nesănătoasă și l-a făcut a aduce lui Dumnezeu mulțumire cu lacrimi, iar ceilalți Bătrâni, din îndreptarea lui, pricină de veselie și-au făcut.

II. Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Apollo că avea un ucenic cu numele Isaac, învățat întru tot lucrul bun; acesta, când intra în biserică și voia să se împărtășească din Sfânta Aducere, nu îngăduia nimănui a intra în vorba lui.

2. Și zicea că *toate sunt bune la vremea lor* (cf. și Eccl. 3: 1-7), și, când se isprăvea sinaxa, ca de foc era gonindu-se, căutând să ajungă la chilia sa. De multe ori se dădea fraților câte un pesmet și câte un pahar de vin, iar el nu lua, însă fără a lepăda blagoslovenia fraților, ci vrând să păstreze liniștea sinaxei.

3. Și s-a întâmplat să se bolnăvească și să zacă. Și, auzind frații, au venit să-l cerceteze. După ce l-au întrebat despre boala lui, au zis către dânsul: „Avva Isaac, pentru care pricină fugi de frați la biserică?”

4. Și le-a răspuns lor: „Nu fug de frați, ci de reaua meșteșugire a dracilor, căci, dacă ține cineva făclie de lumină și va zăbovi stând [cu ea] în vânt, se stinge de la dânsul; tot așa și noi, luminându-ne de la Sfânta Aducere, de vom zăbovi afară de chilie, ni se întunecă mintea”.

5. Se spunea despre Avva Pimen că, atunci când voia să vină la biserică, ședea deosebi, ca la un ceas, cercând gândurile sale, și așa ieșea.

6. Încă și alt frate, cu aceste gânduri bătând război, și așa pentru cele sfințite – precum și bătrânul cel mai-sus-zis – îndoindu-se și necrezând, de ceilalți frați luându-se la biserică, așijderea

povestea că a văzut unele ca acestea, căci frații care îl luaseră pe dânsul se rugaseră întins ca să i se arate lui de la Dumnezeu adevărul lucrurilor și astfel să lepede gândurile necredinței.

7. După ce s-a isprăvit sinaxa, fratele le-a povestit lor zicând: „După ce s-a citit Apostolul, de îndată ce s-a suit diaconul să citească Sfânta Evanghelie, am văzut acoperământul bisericii deschis și cerul arătat, iar diaconul era înconjurat din toate părțile de foc.

8. Apoi, aducându-se darurile și punându-se înainte, am văzut cerurile deschizându-se și foc pogorându-se peste dumnezeieștile Daruri, și, după foc, mulțime de îngeri, și, în mijlocul lor, un Prunc și alte două fețe, a căror frumusețe nu e cu putință a o spune, că era strălucirea lor ca fulgerul.

Și adică îngerii au stat în jurul Mesei, iar Pruncul a șezut pe Masă.

9. Iar când s-au apropiat preoții ca să frângă pâinile punerii-înainte, am văzut cele două fețe minunate apropiindu-se și apucând mâinile și picioarele Pruncului și, cu cuțitul pe care îl aveau, junghiind pe Prunc, Trupul L-au tăiat bucățele, iar Sângele l-au deșertat în potir. Apoi L-au pus pe pâini și îndată pâinile s-au făcut Trup.

10. Și când s-au apropiat frații ca să se cuminece, mie mi s-a dat Trup curat, dar, neputând a-L mânca, plângeam. Și am auzit glas zicând în urechile mele: «Omule, pentru ce nu te împărtășești? Au nu este aceasta ceea ce ai cerut?» Și eu am zis: «Milostiv fii mie, Doamne, nu pot mânca Trup».

11. Și iarăși glasul: «Învață-te, dar, că, de ar fi putut omul să mănânce Trup, trup s-ar fi dat, precum ai aflat și tu, dar nu poate să mănânce trup. Și pentru aceasta Domnul și Dumnezeu nostru a rânduit pâini ale punerii-înainte. Deci, de ai crezut, împărtășește-te și tu». Iar eu am zis: «Cred, Doamne». Și, aceasta zicând eu, îndată trupul pe Care îl aveam în mâna mea s-a făcut pâine, și, mulțumind lui Dumnezeu, m-am împărtășit.

12. Iar isprăvindu-se Sfânta Liturghie, asemenea am văzut acoperământul bisericii deschizându-se și dumnezeieștile și cereștile puteri iarăși în cer înălțându-se”.

Aceasta povestind fratele, auzind frații și umilindu-se pentru atâta dar al lui Hristos, s-au dus mulțumind și slăvindu-L pe Dânsul.

PRICINA A TREIZECI ȘI TREIA

Cum se cade și când trebuie să ne apropiem de cele sfinte și cu ce fel de conștiință.

I. A lui Paladie

1. Fericitul Moise Arapul, luptat fiind de dracul curviei, tot chipul de rea-pătimire și de nevoință a arătat, dar nu s-a putut izbăvi de patima acesteia.
2. Deci, după ce a arătat el acea neajunsă răbdare împotriva ei, atunci a zis către dânsul Marele lui Hristos preot Isidor cel din Schit: „Contenește de aici înainte a te mai lupta cu dracii, frate Moise, și nu te pune așa asupra lor, căci în nevoință sunt *măsuri* ale luptei împotriva dracilor”.
3. Iar diamantul lui Hristos, Moise, a zis către dânsul: „Nu voi conteni a mă lupta cu dânșii, până nu vor fi încetat nălucirile viselor mele”. Atunci i-a zis lui Marele Isidor: „Întru numele lui Iisus Hristos, de acum, visele tale cele necuvioase au contenit. Acum, arată-te cu îndrăzneală la dumnezeieștile Taine și te împărtășește”.

II. A aceluiași

1. Am văzut în Muntele Thebaidei un preot pe nume Evloghie, care, atunci când aducea lui Dumnezeu Darurile, atât har al cunoștinței avea, încât cunoștea socotelile fiecărui monah care se apropia de el. Acesta, de multe ori văzând monahi vrând a se apropia de altar, [pe unii] îi oprea zicându-le: „Cum de cutezați să vă apropiați de Sfintele Taine având cugete rele?”
2. „Și tu, zicea, ai gândit în noaptea de dinainte la necuvioasa pomenire a curviei, iar altul a gândit, zicea, în cugetul său că nu se deosebește păcătos ori drept când se apropie de Harul lui Dumnezeu, iar altul s-a îndoit pentru Dar: «Oare mă va sfinți prin apropierea mea?»”
3. „Deci, dați-vă puțin în lături de la Sfintele Taine și vă pocăiți din suflet, ca să se facă vouă iertare păcatelor și vrednici să vă faceți de împărtășirea lui Hristos, iar de nu mai întâi vă veți curăța sufletele, nu vă veți putea apropia de Harul lui Hristos”.

III. A lui Grigorie Dialogul

1. Datori suntem, frate Petre, cu lacrimi a jertfi lui Dumnezeu jertfele cele din toate zilele prin Trupul și Sângele Lui; că *singură*

această jertfă izbăvește sufletul din moartea cea veșnică.

2. Și de nevoie este, când acestea le lucrăm, ca pe noi înșine, întru zdrobirea inimii, jertfă lui Dumnezeu să ne aducem, pentru că, Tainele Patimilor Domnului săvârșindu-le, datori suntem a ne aduce aminte de ele și a le urma în cele ce lucrăm. Căci *atunci,* cu adevărat, pentru noi se aduce jertfă lui Dumnezeu, *când* pe noi înșine ne vom face jertfă.

3. Și trebuie a ne păzi ca după vremea rugăciunii, dând Dumnezeu putere sufletelor noastre, întru frica Lui să ne păzim, nelăsând-o pe aceasta a se răpi de gândul moliciunii, nici de deșarta nechibzuință a se risipi, căci așa pierde sufletul agoniseala străpungerii.

4. Că așa și Anna s-a învrednicit a lua ce a cerut, căci, și după cererea cea cu lacrimi, întru aceeași cugetare a gândului s-a păzit pe sineși, pentru care și scris este că *fața ei nu s-a mai schimbat de atunci* (I Împ. 1: 18).

5. Și se cade a ști că acela cere drept iertarea greșelilor sale, care mai-nainte a iertat cele greșite de alții către el. Că nu va primi cineva vreun dar, de nu va goni mai întâi răutatea din sufletul său. Că Însuși Adevărul a zis: *De vei aduce darul tău la altar* și celelalte (Matei 5: 23-24).

6. Deci, întru aceasta, se poate înțelege că, pe cât prin aducerea darului se dezleagă toate greșelile, pe atât, prin pomenirea de rău, iarăși se înnoiesc și, pentru aceasta, nici darul nu-l primește Dumnezeu. Căci, dacă Ziditorul, văzând așezarea noastră, va primi darul, făcând așa, ne va slobozi de păcat.

7. Așa ne învățăm și din pilda robului, a celui dator cu cele zece mii de talanți, căruia i s-a iertat datoria, pentru pocăința lui, dar pentru că a cerut o sută de dinari, sumă îndatorată lui de la cel împreună-rob, iarăși a răsturnat iertăciunea și, prin datoria celor zece mii de talanți, în muncă s-a dat (cf. Matei 18: 24-35).

8. Deci, datori suntem și de cei de aproape, și de cei ce sunt departe, în chip gânditor a ne lipi, și la dânșii cu smerenie a supune sufletul nostru, și prin buna-voire a plăcea Lui.

9. Și, când va vedea Ziditorul nostru un gând ca acesta, cu adevărat îndată și darul nostru îl primește, și pe noi de păcate ne dezleagă.

IV. Din viața Sfântului Eftimie

1. Povestitu-mi-au Părinții cum că, pe lângă celelalte daruri date lui de Dumnezeu, Cuviosul Eftimie îl avea și pe acesta: a înțelege din înfățișările oamenilor mișcările sufletelor lor, văzându-le ca într-o oglindă, și de a cunoaște cu de-amănuntul cu ce

gânduri se luptă fiecare, pe care dintre ele le-au biruit, de care, prin puterea diavolului, au fost biruiți.

2. Se mai spunea despre el cum că a mărturisit unor frați care-l vizitau deosebi că adesea vede îngeri cu ochii lui: îngeri, adică, împreună liturghisind cu el și aducând Sfintele Daruri. Când venea vreme să se cuminece cu Trupul Stăpânului, vedea cum unii din cei ce se împărtășeau se luminau, iar alții se întunecau, adică cei care nu erau vrednici de strălucirea și luminarea Sfintei Împărtășanii.

3. De aceea, pe temeiul unor vederi mai presus de fire ca acestea, el îi certa pe frați, împotrivindu-se venirii lor fără gătire pentru cuminecare. Întemeindu-se pe Apostolul, îi sfătuia zicând că fiecare creștin trebuie să se cerceteze pe sine cu de-amănuntul spre a afla de este vrednic, și că numai cu frică trebuie să se cuminece din Pâine și din Sfântul Potir. „Cel ce se apropie, întărea Sfântul, trebuie să știe bine că cel ce se apropie cu nevrednicie *mănâncă și bea* (I Cor. 11: 29) osândă și pierzare”.

4. „Și astfel, deoarece apropierea trebuie să fie cu vrednicie, preotul, atunci când se pregătește să aducă preaslăvita jertfă, se sârguiește să-i păzească pe cei veniți de împărtășirea cu nevrednicie. Și le zicea celor de față: «Să ne ridicăm inimile!» Și numai după ce primea de la ei încredințare, atunci se împuternicea și purcedea la oferirea jertfei.

5. Iar în vremea când săvârșitorul e pe cale să săvârșească jertfa, el își ridică mâinile către cer, arătând Taina cea încredințată de Pronie pentru mântuirea noastră, zice celor de față cu glas lin și prelungit: «Sfintele, Sfinților!» Noima strigării era aceasta: «Ca unul ce sunt împreună-pătimitor cu voi, măcar că nu știu ce va fi făcut fiecare din voi în viață, vă fac însă cunoscut de mai-nainte să luați aminte, iar pentru întărire, vă pun înainte un chip prin care să puteți socoti vrednicia sau nevrednicia conștiinței voastre».

6. Dacă cineva e cuprins de pizmă, ură, mândrie, ocară sau cuvinte rușinoase ori de pofte nerușinoase, sau de altă patimă se va fi cuprins, unul ca acesta să nu se apropie pentru a se cumineca din Sfintele Daruri, dacă nu mai întâi își va fi curățat sufletul de putoarea acestor lucrări prin pocăință. Căci, precum zice Duhul prin preotul liturghisitor, cele Sfinte nu au împărtășire cu cele necurate, decât cu cei Sfinți. De aceea, cei care au conștiința curată și simt îndrăzneală ca să se apropie de Domnul, să se apropie de El și să se lumineze și fețele lor să nu se rușineze (Psalm 33: 6)»”.

V. Din Pateric

1. Unui episcop oarecare, Sfânt și văzător cu duhul, pe când săvârșea dumnezeiasca Mistagogie, în care a dat poporului din Cele Sfinte, unii dintre cei ce se apropiaseră i se arătau negri la față, de ca și cum erau mânjiți cu funingine, iar alții, înfocați la fețe, cu ochii înflăcărați, căci, ca unii care se împărtășeau din Stăpânescul Trup, se aprindeau atunci de Dânsul, înflăcărându-se peste tot.

2. Iar pe alții din cei ce se apropiau, îi vedea luminați la față și albi la haine, căci, ca o lumină făcându-se Trupul Domnului, mai mult îi lumina pe dânșii și noi și curați îi făcea; iar între toți aceia, erau și mireni, și călugări.

3. Iar după ce s-a isprăvit sinaxa, episcopul s-a rugat lui Dumnezeu să i se descopere lui pricina și puterea celor ce le-a văzut.

4. Și, stând înaintea lui îngerul Domnului, a zis către dânsul: „Pentru ce stai în nedumerire, ai văzut ceva? Învață-te, dar, că *cei luminați la față și albi la îmbrăcăminte* întru întreaga-curăție, dreptate și curăție viețuiesc; și sunt blânzi, împreună-pătimitori și milostivi, care, în curăție împărtășindu-se din Sfințenii, se luminează de dânsele și mai luminoși se fac.

5. *Cei ce aveau fețele negre* sunt lucrători ai curviei și ai înverșunării, cu neastâmpărarea și răsfățarea viețuind de-a pururea, iar *cei înfocați cu ochii și cu fețele înflăcărate,* întru viclenie și nedreptate de-a pururea se bucură, fiind ucigași, batjocoritori, hulitori și ucigași.

6. Care, și împărtășindu-se cu Stăpânescul Trup, nu numai că nu-i curăță pe dânșii, ci mai vârtos îi și arde, ca pe cei ce cutează cu conștiință mârșavă și necurată a veni la niște Taine ca acestea.

7. Iar tu, dacă poftești mântuirea acestora – căci pentru aceasta s-au și descoperit ție acestea, ca văzând să te înștiințezi de păcatele norodului celui păstorit de tine –, ajută-le lor cu învățături și sfătuiri, sârguiește-te a-i face mai buni prin pocăință și a-i întoarce către Dumnezeu, Cel ce pentru dânșii a murit și a înviat.

8. Pentru că astfel, din tot sufletul pocăindu-se și îndreptându-se ei, nu numai iertăciune greșelilor va fi lor de la Stăpânul Cel din fire bun și iubitor de oameni, ci și de dobândirea bunătăților celor viitoare se vor învrednici, iar ție multă plată, care ai urmat Stăpânului tău, Care, pentru mântuirea oamenilor, S-a deșertat pe Sine și n-a socotit nevrednicie a purta chip de rob”.

VI. A Sfântului Efrem

1. Fraților, să socotim pe cei ce stau înaintea împăratului celui pământesc și slujesc scaunului celui muritor cum cu toată

cucernicia și frica stau înaintea împăratului lor! Deci, dacă aceia așa, au nu cu mult mai vârtos suntem noi datori a sta înaintea Împăratului ceresc, cu frică și cutremur și cu toată cinstea? Deci, să luăm aminte de înșine și să nu căutăm cu ochi nerușinat la Tainele cele ce ne sunt puse înainte, ale Stăpânescului Trup și Sânge.

2. Că, dacă Moise n-a cutezat, cu cât mai vârtos suntem noi datori a ne sfii și cu frică a sta împrejur? Că scris este: *Pe cei ce Mă slăvesc pe Mine, îi voi slăvi, iar cei ce Mă defăimează pe Mine se vor necinsti* (I Împ. 2: 30). Pentru că tu ca un om cauți și înțelegi, iar El ca un Dumnezeu vede adâncurile inimii tale și gândurile tale, că nu este vreo făptură nearătată înaintea Lui.

VII. A lui Avva Isaia

1. În ceasul aducerii jertfei, stai împotriva gândurilor tale și cu simțirile tale întru frica lui Dumnezeu, ca să te învrednicești Tainelor, și Domnul te va tămădui; iar de nu vei păzi tot gândul, nu te apropia, ca să nu te împărtășești spre osândă (I Cor. 11. 29). Căci Sfânta Împărtășire se numește unire cu Dumnezeu.

2. Deci, pe cât ne biruim de patimi, ori de mânie, ori de zavistie, ori de plăcerea omenească, ori de slava deșartă, ori de ură sau de altă patimă, departe suntem de Dumnezeu. Și unde, dar, mai este unire cu Dumnezeu?

3. Zis-a iarăși: „Vai mie, vai mie, că, pe cât mă împărtășesc cu vrăjmașii lui Dumnezeu, în ce fel este împărtășirea pe care o am cu Dânsul? Și, așa, spre osânda mea mă cuminec. Că atunci cuvântul acesta îl zicem: «Sfintele, sfinților», adică nu celor spurcați, ci celor sfinți se dau Sfintele. Deci, dacă eu sunt sfânt, cine sunt aceștia care lucrează în mine? Vai mie, vai mie, că îmbrăcat sunt cu numele Tău, Doamne, și robesc vrăjmașilor Tăi”.

VIII. A lui Avva Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe Bătrânul zicând: „Dacă mi se face nălucire de noapte, iar a doua zi trebuie să mă apropii de Sfânta Împărtășanie, ce se cuvine să fac?” Și a răspuns Bătrânul: „Să ne apropiem ca niște răniți, și nu ca niște nebăgători de seamă, ci ca cei ce avem trebuință de doctor; și Cel ce a vindecat pe cea cu scurgere de sânge (Matei 9: 22) ne tămăduiește și pe noi. Și să iubim mult, ca și nouă să ne zică „Iartă-se vouă păcatele voastre cele multe, că mult ați iubit” (cf. Luca 7: 47).

2. Și, când voiești să te împărtășești, zi: „Să nu-mi fie mie, Stăpâne, Sfintele acestea spre osândă, ci spre sfințirea sufletului și

a trupului”, și atunci apropie-te cu frică, și Dumnezeu va face mila Sa cu noi.

PRICINA A TREIZECI ȘI PATRA

Că de prea mare folos este a ne împărtăși în fiecare zi, tot astfel și a nu ne împărtăși deseori vătămător este.

I. A lui Palladie

1. Celor cinci sute de frați ce erau împreună cu Marele Apollo, obicei le era ca, în fiecare zi, în ceasul al nouălea, să se împărtășească din Preacuratele Taine. Apoi, după ce mâncau, ședeau și se învățau de la dânsul dumnezeieștile porunci, până la primul ceas de noapte.

2. Și zicea către dânșii: „Se cade să ne curățăm de gânduri în toate zilele și astfel să ne gătim sufletele, ca vrednici să fim totdeauna spre primirea dumnezeieștilor Taine, și către pomenirea pătimirii celei mântuitoare [a lui Hristos], și printr-însele să ne învrednicim de iertarea păcatelor”.

II. A aceluiași

1. Un bărbat egiptean neastâmpărat a îndrăgit o femeie întreagă la minte și care avea bărbat, iar pentru a-și ajunge scopul, a vorbit cu un vrăjitor zicând: „Lucrează cu meșteșugul tău ca ori să mă iubească, ori să-și lepede bărbatul ei”. Și, luând vrăjitorul plată din destul de la dânsul, dar neputând schimba cu vrăjile lui mintea ei cea cumpătată, a făcut-o să se arate ca o iapă celor ce o vedeau.

2. Și, venind de față bărbatul ei și văzând-o pe dânsa în chip de iapă, se tânguia foarte pentru nenorocirea ei. Și, chemând pe preoții satului, a arătat-o pe ea, dar nici ei n-au putut să priceapă ce se făcuse. Iar timp de trei zile ea n-a gustat nimic. Mai pe urmă, însă, i-a venit în gând bărbatului să o ducă în pustie, la Sfântul Macarie Egipteanul. Și, punându-i căpăstru ca unui cal, a dus-o pe dânsa așa acolo unde locuia omul lui Dumnezeu.

3. Și, când s-a apropiat, i-au zis lui frații: „De ce ai adus iapa aici?” Iar el a zis: „Ca să se miluiască cu rugăciunea Sfântului”. Și ei au zis: „Dar ce rău are?” Zisu-le-a lor: „Aceasta pe care o vedeți iapă este nefericita mea femeie, și nu știu ce i s-a făcut ei”.

4. Sfântului însă i se descoperise toate cele făcute și era rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsa. Și ei au spus pentru dânsa robului lui Hristos, Macarie, zicând: „A adus aici oarecine o iapă”. Zis-a lor Sfântul: „Voi sunteți cai, care aveți ochii cailor, iar aceea *femeie* este, precum s-a zidit, dar și-a schimbat chipul numai în ochii celor amăgiți”.

5. Și, adusă fiind la dânsul, a blagoslovit apă și a turnat din creștet până jos, goală fiind ea, și, rugăciune făcând pe capul ei, a tămăduit-o, și îndată femeia s-a arătat tuturor după fire, și a poruncit să i se dea ei să mănânce.

6. Și a învățat-o pe dânsa omul lui Dumnezeu zicând: „Niciodată să nu lipsești de la biserică și de la împărtășirea de Tainele lui Hristos, pentru că aceasta ți s-a întâmplat ție pentru că timp de cinci săptămâni nu te-ai apropiat de Preacuratele Taine". Așa tămăduind-o pe dânsa la trup și la suflet, i-a slobozit pe dânșii.

III. Trimitere a Sfântului Vasile cel Mare către patriciana Chesaria

1. Și a ne cumineca în fiecare zi, a ne împărtăși adică din Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos, bun și folositor lucru este, Însuși El lămurit zicând: *Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică* (Ioan 6: 54). Și cine se poate îndoi că a se împărtăși deseori din viață este altceva decât fără numai a via în felurite chipuri?

2. Însă noi ne împărtășim numai de patru ori pe săptămână: duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta, dar și în celelalte zile când se face pomenirea vreunui Sfânt (mai deosebit).

IV. Din viața Sfântului Eftimie

1. În cetatea vitagabaeonilor locuia oarecine pe nume Romano; acesta avea un frate preot cucernic, Ahtabie cu numele, din mănăstirea Sfântului Eftimie. Romano era umed și molicios, și se împotrivea în toate fratelui său.

2. Și pizmuind oarecine pe Romano pentru avuția lui, pândea și tâlhărește se ispitea să pună mâna pe ea, dar, neîmplinindu-și scopul, iute ca și cu o suliță inima rănindu-și, s-a dus în Eleutheropoli și a luat ajutor asupra lui pe un vrăjitor, cumpărând ticălosul cu mult preț vătămarea aproapelui.

3. Iar acela, pe cât putea, uneltea meșteșugurile, iar Romano, ca cel ce nu știa nimic din cele ce se fac, petrecea în țarină, neavând nicio păzire pentru cele cu vicleșug lucrate lui. Și, iată, trupul cu oarecare amorțire s-a cuprins, Dumnezeu tăind de la el multa lui trândăvie și voind ca sufletul către sârguință să-l întoarcă. Pentru aceasta, a slobozit a se birui puțin de meșteșugirile vicleanului, trebuind pentru aceasta să se întoarcă acasă.

4. Apoi, mai amar răutatea vârându-se, zăcea chinuindu-se de idropizie, de aici luând deznădăjduire și de meșteșugul doctorului.

Iar cei ai lui și prietenii ședeau împrejur slobozind peste dânsul cea din urmă lacrimă. Deci, așa greu aflându-se acela și însuși sfârșitul așteptându-l, abia dacă mai putea zări ceva; cu greu desfăcându-și genele, s-a rugat de cei ce erau de față să se dea puțin în lături ca să rămână singur.

5. Rămânând așa, s-a întors către perete, precum odinioară marele Iezechia (cf. IV Împ. 20: 2), și unele ca acestea întru zdrobirea inimii se ruga: *„Dumnezeul puterilor, Cel ce ai zis: Când, întorcându-te, vei suspina, atunci te vei mântui* (Is. 30: 25), Însuți caută spre mine și mă scoate din nevoia aceasta ce mă ține și din primejdie”. Iar dintru aceasta i-a venit lui în minte și Marele Eftimie, pe care acum îl chema cu fierbințeală, și mijlocitor îl aducea pe el la Dumnezeu, și printr-însul pentru izbăvire se ruga.

6. Apoi, ca într-o uimire făcându-se, a văzut pe oarecine cu veșminte de monah și cu părul alb stându-i înainte și zicând: „Ce voiești să-ți fac?” Iar el, de frică, dar și de bucurie, întreba: „Oare cine ești tu, stăpâne?” Și acela a zis: „Eu sunt Eftimie, pe care tu cu puțin mai-nainte îl chemai, și pentru nimic să nu te sperii de vederea mea; căci vreau să văd, zicea, ce pătimești și ce primejdie a trupului te-a cuprins”.

7. Iar el arătând pântecele, acela a împreunat drept degetele sale și, cu acestea, ca și cu o sabie, a tăiat acea umflătură a pântecelui, făcând să înceteze pătimirea și să se scurgă [lichidul]. Apoi a scos din pântece ca o tăbliță făcută din cositor, având oarecare însemnări pe dânsa, și a pus-o pe o masă, întru vederea lui. Apoi, și tăietura cu mâna lipind-o și netezind-o, întreagă și sănătoasă a așezat toată partea aceea.

8. Și, pe rând, toată pehlivănia aceea a sfârșit-o: adică pizma avuției, tocmeala cu fermecătorul, chemarea dracilor. „În niciun fel n-ai fi putut birui măiestriile vrăjmașului, de nu te-ai fi dat ca pricină, pentru că iată, întru atâta vreme, nici biserica n-ai vrut s-o vezi și să mergi, nici de Preacuratele Taine nu te-ai apropiat, ci cu lenevire ai trăit și fără de grijă față de cele în care a ajuns sufletul tău. Deci, de vreme ce a făcut Dumnezeu milă cu tine, de acum ia aminte de tine și nicidecum să nu te mai lenevești de mântuirea ta.

9. După ce Romano a auzit acestea, s-a sculat îndată sănătos, umflătura cea de la pântece acum dezumflându-se. Apoi a chemat pe ai săi și le-a spus lor starea de față a sfântului și acea neobișnuită tăiere a degetelor, și, pe scurt, toată arătarea a povestit-o. Și, de atunci, din ziua aceea a facerii de minuni și până acum, praznic foarte mare făcea, în fiecare an aducând sfântului mulțumiri.

V. A lui Paladie

1. Înconjurând pe Părinții cei din pustie, am venit și la un oarecare bărbat sfânt cu numele Or, care era Părinte al Mănăstirilor celor o mie de frați. Acesta, după ce ne-a văzut, s-a bucurat și ne-a îmbrățișat. Apoi, după ce s-a rugat pentru noi și ne-a spălat picioarele noastre cu mâinile sale, a vorbit din destul cu noi, învățându-ne din dumnezeieștile Scripturi, că era bărbat învățat de Dumnezeu.

2. Apoi ne-a îndemnat la rugăciuni, că obicei era lui a nu se apropia de hrana cea trupească până nu dădea sufletului lui hrana cea duhovnicească, care este împărtășirea cu Tainele lui Hristos. Dintru aceasta, împreună cu cei de acolo, ne-am împărtășit și noi și am mulțumit. Ne-au chemat apoi la masă, dintru care a gustat și el împreună cu noi, hrănindu-ne sufletele cu cuvântul învățăturii.

VI. A lui Avva Cassian Romanul

1. Mergând noi în Schit la Avva Serin, bărbat sfânt și purtător de Dumnezeu, după alte vorbe folositoare de suflet, l-am întrebat pe dânsul și despre cei bântuiți de duhuri necurate, zicând: „Pentru ce în țara noastră cei îndrăciți sunt trecuți cu vederea? De ce oamenii se tem de dânșii, nu vor să se apropie și se feresc de ei? Încă și de la Stăpâneasca Împărtășire de-a pururea îi opresc, aducând spre mărturie glasul Domnului, care poruncește: *Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor* (cf. Matei 7: 6).

2. Și, răspunzând Bătrânul, ne-a zis nouă: „De credem că toate cele ce se fac nu se fac fără voia lui Dumnezeu – chiar și necazurile și ispitele – și că se iconomisesc spre folosul sufletelor noastre, nu numai că nu vom trece cu vederea pe cei ce pătimesc, ci și vom și pătimi împreună cu dânșii, ca și cu niște mădulare ale noastre, și pentru dânșii ne vom ruga fierbinte către Dumnezeu, suferindu-i pe ei întru multă dragoste și prietenie, precum învață și Apostolul zicând: *Când pătimește un mădular, împreună-pătimesc toate mădularele* (I Cor. 12: 26).

3. Cât despre Sfânta Împărtășire ce se dă acestora, niciodinioară nu ne-am înștiințat să fie oprită de Bătrânii noștri, socotindu-se chiar să li se dea în fiecare zi. Iar graiul cel evanghelicesc ce poruncește a nu da cele sfinte câinilor, nu cu potrivire îl înțelegeți, căci nu pentru Sfânta Împărtășire zicem că a zis Hristos, ci pentru învățătura și tâlcuirea dogmelor celor mai înalte.

4. Căci, împărtășindu-se cel bântuit, Sfintele nu se dau spre mâncare demonului, ci mai vârtos spre curățarea sufletului și a

trupului, și spre arderea vicleanului duh, care șade în mădularele trupului și care, prin împărtășirea Sfintelor, fuge ca ars de foc. Cu un astfel de chip ceva mai-nainte și pe Avva Andronic l-am aflat că s-a tămăduit și pe mulți alții.

5. Deci, dacă cu totul pe cel bântuit îl vom opri de la făcătoarea de viață Împărtășire a Sfintelor, vom da prilej dracului ce-l chinuiește pe dânsul a se trufi și mai tare, astfel gătindu-l pe dânsul mai des și mai greu să se pună asupra omului, ca asupra celui ce mai mult se desparte de ajutorul cel de sus, pe care l-ar fi putut câștiga din Sfânta Împărtășire.

6. Deci nu se cade ca pe cei ce fără de voia lor se lucrează de draci să-i despărțim de acoperământul celor Sfinte, ci numai pe cei ce de voie se dau pe eiși păcatelor și prin fapte necurate se îndrăcesc.

7. Care sunt cu atât mai păcătoși decât aceia, pe cât dracii care lucrează întru dânșii pe ascuns și în chip nevăzut și care nu se învrednicesc de nicio pedeapsă spre tămăduirea răutății lor, ci aspra și nepocăita lor inimă le învistierește lor urgie în ziua urgiei, a descoperirii și a dreptei judecăți a lui Dumnezeu (cf. Rom. 2: 5), unde viermele lor nu se va sfârși și focul nu se va stinge (cf. Marcu 9: 44).

PRICINA A TREIZECI ȘI CINCEA

Că cel ce este sub canon și nu se poate împărtăși la dumnezeiasca Adunare [Liturghie] trebuie să iasă din biserică împreună cu catehumenii.

I. A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Erau două fecioare călugărițe de neam mare care petreceau în casa lor, nu departe de mănăstirea fericitului Benedict; iar un bărbat sârguitor și cucernic iconomisea cele din casa lor. Acestea însă, îngâmfându-se pentru neamul lor, fără rost sudalme și ocări în fiecare zi îi aruncau.

2. În cele din urmă, acela, nemaisuferind ocările lor, a venit la omul lui Dumnezeu, Benedict, și i-a spus de ocările fecioarelor, iar el le-a trimis cuvânt zicând: „Îndreptați-vă pe înșivă și limba voastră înfrânați-o, pentru că, de nu vă veți îndrepta, neîmpărtășite vă voi face pe voi”. Iar acesta nu ca legându-le pe dânsele [cu canon] a zis, ci doar le-a îngrozit, vrând numai a le îndrepta.

3. Iar acelea, nicio grijă făcând de sfătuirea Sfântului, a se depărta dintru a loruși nebunie n-au voit. După puține zile însă, cele două și-au sfârșit viața și s-au îngropat la biserica din apropiere.

4. Iar când în biserică se făcea adunare pentru dumnezeiasca Liturghie și, după obicei, diaconul striga cu glas tare: „Oricine nu se împărtășește să iasă din biserică”, vechea îngrijitoare a fecioarelor, care obișnuia să aducă jertfă Domnului pentru dânsele, le vedea adeseori pe amândouă ieșind din biserică.

5. Aceasta s-a întâmplat la multe Liturghii, până când, într-o zi, și-a amintit de omul lui Dumnezeu care, încă trăind ele, le-a vestit cu îngrozire că, de nu se vor îndrepta cu sârguință, le va tăia de la împărtășirea cu dumnezeieștile Taine. Pentru aceasta, ea a trimis de veste la dumnezeiescul Benedict despre toate cele aflate. Venind la acesta, trimișii acesteia au căzut la picioarele lui și i-au spus despre acea înfricoșata vedenie.

6. Iar el, din milostivire pornindu-se, a luat o prescură și i-a dat-o îngrijitoarei zicând: „Du-te și fă să se aducă Domnului prescura aceasta pentru dânsele, și de aici înainte nu vor mai fi neîmpărtășite”. Așadar, aducându-se Domnului prescura pentru dânsele și diaconul după obicei strigând și îndemnând ca cei ce nu se împărtășesc să iasă din biserică, de atunci înainte n-au mai fost văzute de îngrijitoare.

7. Așijderea este scris în viața Cuvioasei Matrona, privitor

mai vârtos la sărutare. Mergând aceasta la mănăstirea Cuviosului Vasian, s-a prefăcut că este eunuc și a fost primită. Și vreme nu puțină împreună nevoindu-se cu monahii și ascunzându-se, mai pe urmă însă, din oarecare descoperire dumnezeiască, Marelui Vasian i s-au făcut arătate cele făcute de dânsa.

8. Iar el, chemând-o pe dânsa și aspru căutând spre ea, i-a zis. „Ce te-a făcut pe tine, femeie, cu o așa cutezare să petreci în soborul acesta? Pentru ce te-ai ascuns atâta vreme? Ai voit să necinstești cumva mănăstirea și s-o faci de ocară sau ai vrut să ne ispitești în oarecare fel?”

9. Iar ea, îndrăznind spre cea zisă, îndată s-a pus pe sine jos la pământ și, de picioarele cuviosului atingându-se, cuvinte cu multă smerenie abia grăind slobozea zicând: „Nu vrând a aduce ispită, o, stăpâne, turmei tale, întru dânsa pe sinemi m-am numărat, ci mai vârtos fugind de ispita celor potrivnici și din cursele cele din viață abătându-mă”.

10. Către care Vasian a răspuns: „Dar, femeie fiind, cum, dar, te apropii de dumnezeieștile Taine cu capul gol și sărutarea fără de frică o dai fraților?”

11. Răspuns-a ea: „Pentru dumnezeieștile Daruri, zicea, puneam pricină neputința și nu-mi descoperеam acoperământul capului și, așa, din dumnezeieștile Daruri mă împărtășeam. Iar de la sărutarea dragostei către frați nicidecum nu mă dădeam înapoi, pentru că socoteam că nu de guri omenești mă apropii pe sinemi, ci râvnesc a mă aduce la îngereasca nepătimire”.

II. Din Pateric

12. Zis-a unul din bătrâni că, „de multe ori zicând diaconul «îmbrățișați-vă unii pe alții», am văzut pe Duhul Sfânt în gurile fraților”.

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘASEA

Că îngroparea în biserică a celor blagocestivi de folos este, iar a celor osândiți, solitoare de muncă în focul cel veșnic.

I. A lui Grigorie Dialogul

Întrebare

Petru

1. Învață-mă, rogu-te, de se cuvine să socotim că se face vreun folos sufletelor celor ce s-au săvârșit, dacă trupurile lor sunt îngropate în biserică?

Răspuns

Grigorie

2. De nu vor fi păcatele lor grele, folosește a-i îngropa pe cei morți în biserică, căci rudeniile lor, de câte ori vin la biserică, văzând mormintele celor ai lor, își aduc aminte de dânșii și așa aduc Domnului rugăciuni pentru ei.

3. Iar cei ale căror păcate sunt grele, nu spre izbăvirea păcatelor lor, ci spre mai mare osândă se îngroapă trupurile lor în biserică, iar aceasta este arătată și din cele făcute în vremurile de acum.

4. Povestitu-mi-a mie preacucernicul Felix, episcopul de Ostia, care s-a născut în provincia Sabina, cum că era acolo o călugăriță care, deși de cele scârnave dulceți se înfrâna, de clevetirea lumii însă și de vorba cea fără de vreme nu se depărta.

5. Aceasta, după ce s-a săvârșit și a fost îngropată în biserică, păzitorul bisericii a văzut-o, printr-o descoperire, adusă înaintea jertfelnicului tăiată în două: o parte adică era dată spre ardere focului, iar cealaltă neatinsă.

6. După ce s-a făcut ziuă, sculându-se, păzitorul a povestit celor ce erau împreună cu dânsul ceea ce a văzut prin descoperire într-acea noapte. Din aceasta se arată limpede că cei ale căror păcate sunt de neiertat nu pot dobândi vreun ajutor din locurile cele sfinte (unde s-au îngropat) spre a scăpa de divanul Judecătorului.

7. Încă și Valerian, patriciul, pe care și noi îl știm, fiind în cetatea ce se zice Brescia, întru dânsa s-a sfârșit. Iar episcopul cetății aceleia a luat bani de la oamenii lui pentru a i se da trupului loc de îngropare în biserică, însă acest Valerian până la bătrânețe foarte cu alunecare a trăit, niciodinioară vrând să pună frâu patimilor și neorânduielilor sale.

8. Astfel, îngropându-se trupul lui în biserica Sfântului Mucenic Faustin, în noaptea ce a urmat, Sfântul Mucenic s-a

arătat eclesiarhului și i-a zis: „Du-te și spune episcopului să arunce afară trupul cel împuțit pe care l-a pus aici, iar dacă nu va face aceasta, în ziua a treizecea va muri”.

9. Însă eclesiarhul s-a temut să spună această vedenie episcopului; și iarăși, a doua oară vestindu-i-se să spună episcopului, el s-a lepădat. Astfel, în ziua a treizecea, sănătos fiind episcopul, după ce spre seară s-a culcat pe patul său, cu moarte năprasnică și în chip neștiut s-a săvârșit; din care se poate înțelege în ce fel s-a pedepsit sufletul lui Valerian.

Deci arătat este că cei ale căror păcate sunt grele nu au niciun ajutor de la sfințitele locuri în care se îngroapă, ci mai vârtos se osândesc pentru cutezarea lor, și nu numai ei, ci și cei ce-i îngroapă pe dânșii vor fi judecați.

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘAPTEA

Că și a îngropa pe cineva cu cinste [pompă] nu mică vătămare poate pricinui sufletelor; pentru aceea [nu întâmplător], cei iubiți de Dumnezeu sunt îngropați simplu [fără pompă]; pentru aceasta, de mare folos este a alege cineva îngroparea fără slavă.

I. Din viața Sfântului Efrem

1. Sfântul Efrem, iată, vrând a se muta de aici, unele ca acestea cu stăruință a rânduit:

2. „Cântări să nu-i cântați lui Efrem; nu mă îmbrăcați cu haine de mult preț, nu faceți mormânt osebit trupului meu, că tocmeală am cu Dumnezeu să mă sălășluiască pe mine cu străinii, că străin sunt eu și nemernic pe pământ, precum toți părinții mei. Iar dacă cineva, adăuga, iubitor de părinte fiind, mai-nainte mi-a gătit mie haină scumpă pentru hotărâta îngropare, să o dea celor lipsiți”.

3. Așadar, unele ca acestea acela către cei ce stăteau împrejur a rânduit. Iar unul dintr-înșii – și acesta dintre cei mai vestiți și mai râvnitori –, haină scumpă și de mult preț gătindu-i acestuia, avea în gând ca după moarte să-i învelească cu ea trupul lui. Auzind apoi porunca, foarte îl durea, ca cel ce trebuia să se lepede de hotărârea sa.

4. Iar a o da săracilor întârzia, judecând că mai bine este să plătească acelora banii, cât s-ar fi prețuit haina – necunoscând, precum se vede, că, făcând așa, cu mult mai vârtos s-ar fi arătat acesta har făcând lui Efrem dând-o săracilor, decât privind la voia și judecata sa –, în ciuda celor zise de sfântul, însă aceasta a înțeles-o numai după ce a pătimit pedeapsa neascultării, căci, de drac viclean fiind rănit, pentru gândurile cele viclene muncă deopotrivă ca pentru faptă a luat.

5. Drept aceea, și la patul sfântului, înaintea tuturor, pe sine s-a aruncat, mâinile strâmbându-le, ochii întorcându-i, dinții scrâșnindu-i, spumă din gură slobozind și câte alte lucruri ale nebuniei celei arătate făcând. Astfel a fost dat de dumnezeiasca iconomie diavolului spre pedeapsă, căruia supunându-se, a lepădat porunca cea părintească.

6. Ce a făcut însă acela care cele ascunse vedea și cu Duhul Cel dumnezeiesc grăia? A priceput că pătimirea este rod al păcatului și a zis: „Ce lucru necuvios ai lucrat, o, omule, pentru care te-ai aruncat și într-atâta primejdie?”

7. Iar el, trezindu-se din nebunie, și-a mărturisit arătat fărădelegea, neascultarea și-a vădit și slăbiciunea gândurilor și-a

mustrat, spre care, pentru pătimire, milostivindu-se Sfântul Efrem și primind mărturisirea lui, l-a izbăvit pe el de diavolul numai cu rugăciunea și cu punerea mâinilor.

II. Din viața Sfântului Ioan Colibașul

1. Înștiințându-se minunatul Ioan prin descoperire că s-a apropiat sfârșitul său, a cerut să vadă pe doamna casei, care și mamă îi era lui.

2. Adusă fiind aceea, care de mult dorea să-și vadă fiul, și de maica cea dorită aproape ajungând și feciorul cel mult dorit, nicidecum nu se descoperi pe sine cine este, punând pentru aceasta multă înfrânare limbii și inimii.

3. Apoi, cu glas smerit, zise: „Cele făcute de voi mie, săracului, zicea, știți bine că trec către Stăpânul Cel de obște – că al Lui este glasul ce zice: *De vreme ce ați făcut unuia dintr-acești frați prea mici ai mei, Mie ați făcut* (Matei 25: 40).

4. Dar, însă, sfârșitul vieții aproape îmi este și voiesc această cerere de pe urmă a cere de la tine înaintea lui Dumnezeu, Cercătorului și Martorului tuturor; iar cererea este ca nicidecum cu haine alese să îngropați trupul meu, nici în vreun loc osebit să mă puneți, ci cu aceste zdrențe cu care mă aflu să mă îngropați și numai acolo unde cu ale mele mâini mi-am înfipt coliba”.

5. Acestea rânduindu-i mamei, plecată a avut-o pe dânsa, căci încredințări temeinice îi dădu lui, fără a cunoaște ea că-i era mamă; că aceasta de mai-nainte o izvodise priceperea lui, ca să răpească vreme spre încredințare, mai-nainte de a se face cunoscut. Apoi, înainte de săvârșirea lui, s-a cunoscut de părinți că el este Ioan cel căutat de dânșii; iar aceea că s-a descoperit pe sine a fost pentru nevoia jurămintelor acelora, iar după puțin s-a săvârșit.

6. Însă mama, biruindu-se de dragostea cea către dânsul, a uitat de poruncile feciorului, pe care îndată l-a dezbrăcat de cele zdrențuroase ale sale, îmbrăcându-l cu haină luminoasă și de mult preț; dar numaidecât slăbănogiri de mădulare o apucară pe dânsa, feciorul neprimind ceea ce se făcea. O, dragoste fierbinte către Hristos! Că și înseși semnele nevoințelor [hainele adică], cu mult mai dorite decât dragostea de maică le socotea la dânsul.

7. Iar tatăl, așa slăbănoagă văzând pe femeia sa, și-a adus aminte de poruncile feciorului; pe care și dezbrăcându-l de hainele cele de mult preț, cu cele obișnuite l-a îngropat, astfel îndată și mama de slăbănogire s-a tămăduit. Așadar, precum se vede, feciorul îndreptător al părinților săi s-a făcut, Dumnezeu arătând că nu numai poruncile născătorilor sunt vrednice de păzit fiilor,

dar și părinții lor, rânduielile fiilor, când adică țin scopul cel după Dumnezeu.

8. Deci s-a îngropat viteazul nevoitor întru acea colibă, precum a și rânduit pentru acesta, căci știa că mai vârtos pe cele așa smerite le primește strălucirea celor de sus.

III. Din viața Sfântului Pahomie

1. Odinioară, cercetând Sfântul Pahomie mănăstirile pe care el cu harul lui Dumnezeu le-a întemeiat, cum a ajuns aproape de una din acestea, s-a întâlnit cu ducerea unui frate săvârșit care trăise în lenevire. Iar frații mănăstirii aceleia urmau ducerii aceluia cu multă și potrivită cântare, fiind acolo și născătorii, rudeniile și toți prietenii celui mort.

2. Aceștia, după ce l-au văzut pe sfântul, au pus jos patul, ca atât pentru dânșii, cât și pentru fratele cel mort stând să facă rugăciune. Și, aducând sfântul după datorie închinăciune și rugăciune lui Dumnezeu, s-a întors apoi către dânșii și a zis: „Conteniți din cântare”. A poruncit apoi a se aduce hainele mortului ca să fie arse înaintea tuturor, iar trupul să se îngroape fără de cântarea cea legiuită.

3. Dar născătorii și rudeniile celui mutat de aici, înspăimântându-se de acea nouă vedere, s-au rugat să lase să se facă pentru dânsul obișnuita cântare, însă el nu suferea.

4. Dar iarăși ei către dânsul murmurau și ziceau: „Ce este aceasta nouă vedere, o, Părinte? Cine n-ar milui un mort, chiar și de-al vrăjmașilor de va fi fost? Îndestulată este nenorocirea, ca și o fiară să aducă spre jale. Încă nici sfinției tale, nici nouă, nu ni se cuvine o ocară și o necinste ca aceasta. Alte rudenii ziceau: „Mai bine de n-am mai fi fost aici, mai bine de nu s-ar fi făcut acesta monah și, așa, nu ne-ar fi lăsat întristare veșnică”.

5. Acestea și altele asemenea zicând aceia și rugându-se să dea cântare cuvioșii mortului, Pahomie răspunzând a zis lor: „Cu adevărat, fraților, mai mult decât voi îmi este milă de acesta ce zace jos, că, pe cât voi faceți purtare de grijă pentru cortul cel văzut al acestuia, pe atât mie îmi este grijă pentru sufletul lui, pentru care, ca un părinte, am poruncit una ca aceasta”.

6. Când murmurele au mai contenit, sfântul le-a răspuns blând și liniștit: „Voi adică *mai multă* durere acolo îi grămădiți prin părută cinste, eu însă prin această necinste nădăjduiesc ca măcar puțintică apărare sau odihnă să-i gătesc înaintea nemitarnicului Judecător. Iar pentru aceasta nu mă îngrijesc precum voi de trupul cel mort, ci de sufletul cel fără de moarte, pe care iarăși îl va lua nestricăcios la înviere.

7. Încă și într-alt fel: de-i voi da lui slobozenie, ca un plăcător de oameni mă voi judeca de Dumnezeu, de dragul unei vremelnice pliniri putând primejdui folosul sufletului care acolo se va munci veșnic.

8. Că izvor de bunătate fiind Dumnezeu, caută pricinuiri prin care să ia prilej de a ne izvorî cu îndestulare pe a Sa bunătate și de a ierta greșelile nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor. Pentru că, iată, zicând despre cei ce hulesc spre Duhul Sfânt că nu vor dobândi iertăciune *nici în veacul acesta, nici în veacul cel ce va să fie* (cf. Matei 12: 32), a dat a se înțelege cum că numai pentru oarecare greșeli se poate da iertăciune și dincolo de această viață.

9. Iar noi, care ne-am învrednicit a primi iscusința doctoriei Lui celei dumnezeiești, de nu vom aduce fiecăruia cu dreptate leacul cel potrivit, ca niște defăimători de suflete vom auzi cea scrisă: *Vedeți defăimătorilor, și luați aminte, și vă minunați de cele minunate, și pieriți* (Avvacum 1: 5).

10. Pentru aceasta mă rog pentru izbăvirea acestuia mutat de aici de cele cumplite ce sunt asupra lui și ca sufletul lui să dobândească odihnă: fără de psalmi îngropați-l pe dânsul; căci Dumnezeu, bun fiind și mult-milostiv, poate primi pe cel ce s-a dus către Dânsul chiar și fără a noastră cântare de îngropare".

11. Deci dus a fost fratele cel mort în munte, fără de cântare, și, așa, acolo s-a îngropat, precum a poruncit Sfântul.

IV. Din Pateric

1. Vrând a se săvârși Avva Arsenie, a poruncit ucenicilor săi zicând: „Nu vă îngrijiți a face pentru mine pomană sau fapte ale dragostei, că eu, de am făcut pomană sau dragoste, pe aceea o voi afla dincolo".

2. Deci, văzându-l pe el ucenicii când încă nu se săvârșise el, s-au tulburat. Iar el le-a zis lor: „Încă n-a venit ceasul, iar când va veni, voi spune vouă, iar de veți da moaștele mele cuiva, mă voi judeca cu voi înaintea lui Hristos la înfricoșatul divan".

Iar ei au zis: „Dar ce vom face, că nu știm să te îngropăm?" Zis-a lor bătrânul: „Nu știți să legați o funie de piciorul meu și să mă duceți în munte?"

3. Iar când era aproape a se săvârși, l-au văzut pe dânsul frații plângând și i-au zis lui: „Și tu te temi, Părinte?" Iar el le-a zis lor: „Într-adevăr frica care este acum întru mine e de când m-am făcut monah". Și, aceasta zicând, a adormit.

4. Povestit-a oarecine din Părinți că era un sihastru în pustia cetății Nilului și îi slujea lui un mirean credincios. Și era în cetate un om bogat și necredincios, și s-a întâmplat de a murit, și îl

petrecea toată cetatea împreună și episcopul cu făclii și cu tămâieri.

5. Și a ieșit atunci și slujitorul sihastrului, după obicei, ca să-i aducă lui pâine, și l-a aflat pe dânsul mâncat de o fiară ce se numește hienă.

6. Pentru aceasta a căzut cu fața la pământ, rugându-se lui Dumnezeu și zicând: „Nu mă voi scula, Doamne, până nu-mi vei vesti ce sunt acestea: că acel necredincios și după moarte atât alai a avut, iar acesta, care a slujit Ție ziua și noaptea, cum de a murit așa?”

7. Și a venit îngerul Domnului și i-a zis lui: „Acel necredincios avea puțin lucru bun și s-a luat înapoi aici, ca acolo nicio odihnă să nu afle, iar acest sihastru împodobit era cu toată fapta bună, dar avea și el, ca un om, o mică greșeală, pentru care a fost pedepsit aici, ca acolo curat să se afle înaintea lui Dumnezeu”.

8. Și, adeverindu-se omul, s-a dus slăvind pe Dumnezeu pentru judecățile Lui cele drepte și necuprinse.

9. Aproape de un frate sârguitor, ce avea plânsul neîncetat, petrecea alt frate. Într-o zi, ducându-se acesta în cetate, a zis fratelui celui sârguitor: „Fă dragoste, frate, și ai grijă de grădină până mă voi întoarce”. Răspuns-a acela: „Crede-mă, frate, că, pe cât voi putea, nu mă voi lenevi”.

10. Iar după ce s-a dus fratele, el a zis către sine: „Smerite, fiindcă ai aflat vreme, poartă grijă de grădină”. Și, stând decuseară până dimineață la pravilă, n-a contenit cu lacrimi cântând și rugându-se, asijderea și toată ziua aceea, că era duminică.

11. Venind seara, s-a întors și fratele și a aflat că aricii i-au prăpădit grădina, și a zis către fratele: „Dumnezeu să te ierte, frate, că nu ai purtat grijă de grădină”. Zis-a el: „Dumnezeu știe, frate, că am făcut cât mi-a stat în putere și am păzit. Și nădăjduiesc la mila lui Dumnezeu, ca mica grădină să ne dea nouă rod”. Zis-a fratele: „Cu adevărat, frate, toată s-a pustiit”.

12. Răspuns-a acela: „Știu, dar cred lui Dumnezeu că iar va înverzi”. Zisu-i-a stăpânul grădinii: „Vino să o adăpăm”. Iar el a zis: „Du-te și o adapă tu acum, și eu o voi adăpa la noapte”.

13. Iar făcându-se secetă, se întrista grădinarul. Și a zis vecinului: „Crede, frate, că, de nu va ajuta Dumnezeu, nu vom avea apă în această vreme”. Răspuns-a acela: „Vai nouă, frate, că, de se vor usca izvoarele grădinii, cu adevărat nu vom avea parte de mântuire”; iar el zicea despre lacrimi și despre grădina inimii cea adăpată de acestea.

14. Și, înverzind ea atunci când el trăgea să moară, acest bun nevoitor a rugat pe fratele, vecinul său, zicând: „Fă dragoste și nu spune nimănui că sunt bolnav, și rămâi astăzi aici, și, când voi

adormi, ia trupul meu și-l aruncă în pustie, ca să-l mănânce fiarele și păsările, pentru că a greșit mult lui Dumnezeu, și nu este vrednic să fie îngropat”.

15. Răspuns-a lui acela: „Crede-mă, Avva, că se îndoiește sufletul meu ca să facă aceasta”. Zisu-i-a lui bolnavul: „Păcatul acesta, asupra mea, și cuvânt îți dau că, de mă vei asculta și vei face așa, de voi putea, îți voi ajuta ție acolo unde mă duc”.

16. Și, murind el într-acea zi, a făcut fratele precum i-a rânduit lui, și i-a aruncat trupul lui în pustie, că petreceau ei ca la douăsprezece mile de cetate.

17. Iar a treia zi i s-a arătat lui în somn și i-a zis: „Dumnezeu să te miluiască, frate, precum m-ai miluit și tu pe mine. Crede-mă că mari faceri de bine mi-a făcut mie Dumnezeu pentru că trupul meu a rămas neîngropat. Că mi s-a zis mie: «Vezi că, pentru multa ta smerenie, am poruncit să fii cu Antonie». Și iată, frate, că m-am rugat pentru tine; iar tu lasă de acum mica grădină cea simțită și poartă grijă de grădina cea gândită și nestricăcioasă a sufletului; căci și eu, după ce am ieșit din trup, m-am înștiințat că lacrimile mele au stins focul întru care era să merg”.

PRICINA A TREIZECI ȘI OPTA

Că nu al tuturor este a învăța, ci numai al celui pus spre aceasta de dumnezeiasca Pronie, ca cel ce este îndestulat a împlini cele pe care le învață și căruia i s-au biruit patimile; iar cel prost [nevrednic] se cade a lua aminte de sine, ca nu cumva, voind pe alții să-i zidească, pe sineși să se surpe. Și cum, cu toate acestea, uneori, unii s-au aflat pe eiși, încă de la începutul lor – povățuiți fiind de Duhul Sfânt și care nicidecum nu au fost legați de vreo povățuire omenească –, povățuitori ai altora, de care lucru se cuvine numai a ne minuna, nu însă a-l și urma, dată fiind neputința noastră.

I. A lui Grigorie Dialogul

1. În Samnia, provincie a patricianului Venantie, era un plugar care avea un fiu pe nume Onorat, care din copilărie, spre dorul patriei celei cerești, prin înfrânare și postiri se aprindea.

2. Și, sporind întru prea mari puteri, a dobândit, iată, slobozenie, de la domnul său cel mai sus zis, Venantie, și într-un loc se ce se cheamă Frudon a zidit o mănăstire întru care s-a făcut Părinte a două sute de monahi.

3. Într-o zi, din muntele ce era deasupra mănăstirii s-a rupt o stâncă, care, rostogolindu-se pe munte, putea pricinui cădere mănăstirii și pierzare tuturor.

4. Pe aceasta așa iute prăvălindu-se văzând-o sfântul, striga fără oprire, chemând numele lui Hristos, și, dreapta ridicându-și, chipul cinstitei cruci în dreptul ei l-a pus; și iată, îndată piatra a stat sus din pornirea sa. Și până acum așa de toți se vede spânzurată și nemișcată petrecând, precum i-a poruncit sfântul să stea, cu puterea lui Hristos.

Petru

5. Rogu-te, cinstite Părinte, voiesc să aflu dacă acest vestit om, care mai pe urmă s-a făcut dascăl a mulți ucenici, a avut cumva vreun dascăl mai-nainte.

Grigorie

6. Nicidecum n-am auzit să fi fost acesta ucenic al cuiva, căci un dar al Sfântului Duh ca acesta nu se dă printr-o lege sau rânduială anume. Însă obiceiul petrecerii celei drepte este să nu cuteze cineva a fi cineva întâi-stătător, dacă nu mai întâi s-a învățat cum să se supună, drept care nici să nu cuteze a porunci ascultare celor supuși, pe care el n-a cunoscut-o prin săvârșire de la cei de mai-nainte de dânsul.

7. Dar se află unii care [numai] dinăuntru din învățătura

Duhului sunt învățați, căci, dacă nu este la dânșii știința învățăturii omenești celei din afară, înțelepciunea Dascălului celui dinăuntru nu lipsește; dar aceasta se întâmplă la bărbații cei desăvârșiți, a căror slobozenie a vieții nu trebuie să fie și pildă celor mai neputincioși.

8. Însă e lucru vrednic de luat aminte ca nimeni, neașezându-se mai întâi ucenic al cuiva, să se socotească pe sine plin de Duhul Sfânt și, așa, dascăl al înșelării să se facă. Iar mintea cea plină de Duhul Sfânt în chip prea luminat arată semnele Acestuia, care sunt: puterea [duhovnicească a facerii de minuni] și smerita cugetare, care dacă amândouă vor ajunge desăvârșite într-un cuget, astfel se va însemna lămurit venirea Sfântului Duh.

9. Tot așa nici Ioan Botezătorul n-a avut dascăl, după cum citim în Scriptură. Și nici Însuși Adevărul, Domnul nostru Iisus Hristos, întru venirea cea trupească învățând pe Apostoli, pe acesta nu trupește alături de dânșii l-a chemat, ci mai vârtos pe dinăuntru învățându-l, iar pe dinafară l-a lăsat întru slobozenie.

10. Așa și Moise, de înger în pustie fiind povățuit, porunca nu prin om a cunoscut-o și învățat-o (cf. Ieș. 3: 2). Însă acestea, precum am zis, la cei ce se află mai neputincioși nu sunt de urmat, ci mai vârtos se cuvin a fi cinstite.

11. Unul ca acesta a fost și Cuviosul Părintele nostru Benedict, că acesta, ca o stea a zorilor din cetatea Nursiei ieșind, în Roma a răsărit și, încă tânăr fiind și zburdând cu trupul, ca pe o iarbă uscată [trecătoare] pe toată lumea cu floarea ei a socotit-o și așa s-a întors dinspre dânsa.

12. Și, ajungând în pustie, într-un loc pe care cei ai locului îl numesc Lakkon, și aflând peșteră, a locuit într-însa și toată felurimea faptelor bune desăvârșit a deprins-o, de tăria Sfântului Duh umplându-se, de la Care și bine-lucrându-se cu inima, roade de învățătură a dat celor ce se apropiau.

13. Astfel că mulți erau cei de prin apropiere care se adunau la dânsul pentru zidire duhovnicească; că nu se putea ca multă vreme sub obrocul uitării să se ascundă lumina faptelor lui celor bune, drept care în sfeșnic cu vrednicie s-a pus de Pronie, ca dintr-a sa lumină să împartă și altora.

14. Deci, fiind el în peștera cea zisă, cu fulgerul faptelor bune, a semnelor și a puterilor sale celor prea mari pe care Dumnezeu le făcea printr-însul, pe mulți a tras către sine, care au venit cerând a se paște sub dânsul. Iar el îndată i-a primit pe dânșii și douăsprezece mănăstiri, apoi, cu puterea lui Hristos, a alcătuit, în fiecare așezând câte douăsprezece monahi, iar cu sine a oprit numai câțiva viețuitori.

15. Precum aceștia, au fost și corifeii Părinților: Marele

Antonie și Marele Eftimie, căci și aceștia, nu om, ci pe Dumnezeu și pe conștiință având dascăl, luminători ai lumii se făcură; așijderea a fost și Cuviosul Apollo, și cei de pe stâlpi: Daniil și Alipie și Marele Simeon.

II. Din viața Sfintei Singlitichia

1. Zicea Fericita Singlitichia că foarte primejdios este pentru cineva să se apuce să învețe dacă nu mai întâi a sporit prin viața practică. Că, precum cel ce are o casă stricată și primește străini, prin căderea casei și luiși, și acelora pierzare le mijlocește, tot așa și cel ce nu s-a zidit temeinic pe sine de mai-nainte și care se apucă să învețe pe alții: și pe sine, și pe cei ce vin la el, cu primejdie cumplită îi înconjoară.

2. Cu cuvintele spre mântuire pe dânșii i-a chemat, iar cu lucrul, pierzare lor le-a mijlocit. Pentru că arătarea cea goală a cuvintelor se aseamănă cu scrierile cele alcătuite prin culori lesne șterse.

3. Care și după scurtă vreme, prin suflările vânturilor și picăturile ploilor, se risipesc; iar învățătura cea cu lucrul nu o poate risipi tot veacul; că, pe cele tari ale sufletului, fapta împreună cu cuvântul scriindu-le, chip veșnic celor credincioși dăruiește.

III. Din Pateric

1. Zis-a Avva Pimen: „A învăța pe aproapele este a celui sănătos și nepătimaș. Fiindcă la ce folosește să zidească cineva casa altuia, iar pe a sa să o răstoarne?”

2. Zis-a iarăși: „Omul care învață și nu face cele ce le învață se aseamănă cu izvorul, care pe toți adapă și spală, iar pe sine nu se poate curăța, ci toată întinarea și necurăția la dânsul este”.

3. Dusu-s-a odinioară Avva Serin la Avva Pimen cu ucenicul său, Isaac. Și a zis către dânsul: „Ce să fac lui Isaac acesta, care cu așa dulceață ascultă cuvântul meu?” Răspuns-a lui Avva Pimen: „De voiești să-l folosești pe dânsul, *cu lucrul* arată-i lui fapta bună, fiindcă cel ce ia aminte la cuvânt rămâne nelucrător, iar dacă cu lucrul vei arăta lui, acesta rămâne [lucrător] lângă dânsul”.

4. Zis-a Avva Iperehie „Înțelept cu adevărat este nu cel ce cu cuvântul învață, ci cel ce cu lucrul se iscusește”.

5. Zis-a un bătrân: „Sufletul, de va avea cuvânt, iar lucru nu va avea, se aseamănă cu un copac ce are frunze, iar rod nu are. Că precum la pomul cel plin de rod, înverzite sunt și frunzele lui, așa se potrivește cuvântul la acel suflet ce are lucrare bună”.

6. Zis-a un bătrân: „De vei vedea pe cineva căzând în ceva și poți să-i ajuți lui, tinde-i lui toiagul tău și-l trage, iar de nu-l vei putea trage, lasă-i toiagul tău, ca să nu piei și tu împreună cu dânsul.

7. Iar de-i vei da lui mâna ta și nu-l vei putea trage pe dânsul, el te va trage pe tine jos și amândoi veți muri”. Iar aceasta o zicea către cei ce se bagă a ajuta cuiva peste măsura lor.

8. Zis-a un bătrân: „Nimic nu este mai sărac decât cugetul fără Dumnezeu care filosofează pe cele ale lui Dumnezeu. Că dator este cel ce învață, ori în biserică, ori în chilie, să fie el cel dintâi care face cele ce le zice și învață. Că zice: *Plugarul ce se ostenește se cade întâi el din roadă să mănânce* (II Tim. 2: 6)”.

9. Zis-a un bătrân către alt bătrân ce avea dragoste și ajuta și călugărilor, și mirenilor: „Că sfeșnicul pe mulți luminează, iar gura sa și-o arde”.

10. Zis-a Avva Orsisie: „Cărămida nearsă, punându-se la temelie aproape de râu, nu rezistă nicio zi, iar cea arsă, ca piatra rămâne. Tot așa și omul care încă are înțelegere trupească și nu s-a ars ca Iosif cu frica lui Dumnezeu – după ce s-a suit la stăpânire, se risipește [ca o piatră nearsă].

11. Că multe sunt ispitele unora ca aceștia, fiindcă sunt în mijlocul oamenilor, și bine este ca cineva, după ce-și va cunoaște măsurile sale, să fugă de greutatea stăpânirii, căci nu toți sunt tari în credință și neclintiți.

12. Căci, dacă va lua cineva aminte la Sfântul Iosif, va afla că n-a fost pământesc: căci cu câte n-a fost ispitit, și în ce fel de țară? Însă n-a ieșit din fapta bună. Deci și noi, cunoscând măsurile noastre, să ne nevoim a scăpa de judecata lui Dumnezeu.

13. Zis-a Avva Pimen: „Omul, de-și va păzi rânduiala sa, nu se tulbură”.

14. Zis-a iarăși: „Omul care a văzut și n-a păzit, cum poate învăța pe aproapele?”

15. Un frate l-a întrebat pe dânsul zicând: „Niște frați locuiesc cu mine, voiești să le poruncesc lor?” Răspuns-a bătrânul: „Nu, ci fă tu întâi lucrul cel duhovnicesc și, de vor voi să trăiască de sineși[0], ei vor vedea”. Și a zis fratele: „Ei voiesc, Părinte, să le poruncesc lor”. Și a zis bătrânul: „[Chiar și așa,] fă-te lor chip, și nu punere de lege”.

16. Un frate a întrebat pe un bătrân: „De va aduce vreun frate la mine cuvinte din afară, voiești, Avva, să-i zic lui să nu le aducă?” Zis-a lui bătrânul: „Nicidecum”. Zis-a fratele: „De ce?” Zisu-i-a lui

---

[0] În *trad. neogr.* avem: „De vor voi să trăiască viață duhovnicească mai înaltă”.

bătrânul: „Că nici noi n-am putut păzi aceasta, astfel ca nu cândva, zicând aproapelui a nu face aceasta, să ne aflăm noi după acestea făcând-o”. Zis-a fratele: „Și ce e de făcut?” Zis-a bătrânul: „De vom voi a plăcea, chipul aceasta îi va ajunge aproapelui”.

17. Întrebat-a Avva Petru pe Avva Isaia: „Ce înseamnă *rob al lui Dumnezeu?”* Și a răspuns Bătrânul: „Pe cât robește cineva într-o patimă, încă nu se poate socoti robul lui Dumnezeu, ci este rob la aceea de care se stăpânește; că, pe cât el este în prinsoare, pe cel ce este stăpânit de aceeași patimă a-l învăța nu poate. Că rușine este lui a învăța mai-nainte de a se fi izbăvit el de aceea sau a ruga pe Dumnezeu pentru ea de dragul aproapelui, dacă el este încă prins întru dânsa”.

18. Zis-a Avva Isaia: „De unde știu eu că sunt bine-primit la Dumnezeu ca să spun altuia «fă aceasta sau aceea», însumi fiind sub pocăință pentru păcatele mele? Că omul care a căzut o dată este sub pocăință și nu se află fără primejdie, căci nu știe în ce măsură sau dacă s-a făcut lui iertarea fărădelegilor. Iar semnul acesta este: dacă nimic din cele ce a greșit nu se va mișca în inima lui, sau altuia grăindu-i lui despre dânsele. Că frică și cutremur este dinspre dânsele, până ce va ajunge la judecata lui Dumnezeu.

19. Iar dacă va cere cineva să-i arăți sau să-l sfătuiești despre ceva, și tu îți primejduiești sufletu-ți de moarte grăindu-i de slobozenie [de patimi], iar el se va întoarce către tine grăindu-ți aceleași, fără a lucra ceva sau spori pentru cele ce i-ai spus, apoi depărtează-te de dânsul, căci astfel îți omoară sufletul tău.

20. Căci a lăsa omul îndreptățirea sa, pe care o socotește a fi după Dumnezeu, și a păzi graiul celui ce învață după Dumnezeu este un lucru mare pentru el.

21. Că iată, omul lui Dumnezeu, Avva Nistero, văzând slava lui Dumnezeu și având pe fiii surorii sale locuind împreună cu el, întru nimic lor nu le-a poruncit lor ceva, ci i-a lăsat pe fiecare după a sa voie, ori de se făceau buni, ori răi, neîngrijindu-se de dânșii”.

22. Zicea [Avva Isaia] și despre Cain și Abel, neștiind ei nici legea, nici Scriptura, cine oare i-a învățat pe dânșii a face aceasta sau aceea? Pentru că, dacă nu Dumnezeu va învăța pe om, în deșert se ostenește.

23. Zis-a iarăși: „A învăța pe aproapele este cădere a sufletului; și a voi să-l aduci pe dânsul la firea cea bună este mare zdrobire a sufletului[0]. Căci, întrucât înveți pe aproapele în aceasta

---

[0] *Trad. neogr.* face (cel puțin) o parafrază: „Atunci când cineva învață pe aproapele, există primejdia ca sufletul lui să fie abătut (de la lucrarea lui de căpetenie: zidirea lăuntrică) și să cadă; iar dorind să-l aducă pe aproapele la starea după fire, își pune sufletul în cumplita primejdie de a se strica și a se pierde''.

sau aceea, înțelege-te și socotește întru sineți că, [în felul acesta], vrând a zidi casa altuia, ții o sapă cu care-ți poți răsturna casa ta.

24. Cel ce lasă păcatele sale și se îngrijește a îndrepta pe altul este nelucrător și al rugăciunii celei din toată inima, și al mângâierii celei întru cunoștința cea către Dumnezeu.

25. Zis-a iarăși despre a învăța: „Frică se cuvine a avea pentru a nu cădea în ceea ce tu îi înveți pe alții să lepede; că, pe cât cazi întru dânsa, pe atât nu mai poți învăța”.

26. Zis-a iarăși: „Vai nouă, că, plini fiind de vini, pe cei ce mult se deosebesc de noi îi sfătuim și îi învățăm. Vai nouă, că, bârna având-o în ochi (cf. Matei 7: 3-5), de ca și cum n-am avea nicio prihană, pentru cele prea subțiri greșeli aducem vină fraților noștri. Vai nouă, că ne iuțim și legăm altora sarcini grele și anevoie de purtat (Matei 23: 4), iar noi, ca niște mai slabi cu trupul, ne lepădăm a ne atinge de ele.

27. Vai nouă, că, de lucrarea cea călugărească departe fiind, ne repezim să învățăm pe alții virtutea cea lucrătoare. Vai celui ce se ostenește pentru alții, știind că de ale sale osteneli s-a lipsit. Vai nouă, că pe cele drepte le hotărâm, le judecăm și [de aici le] învățăm, iar de lucrarea binelui ne-am depărtat.

IV. A lui Avva Marcu

1. Cel ce afară de lucrare se face înțelept și grăiește cuvânt se îmbogățește din nedreptate, iar osteneala lui, după Scriptură, *în casă de străini intră* (cf. Pilde 5: 10).

V. A lui Avva Isaac

1. Să nu înveți pe cineva ceea ce tu încă n-ai ajuns, ca să nu te rușinezi de sineți și, din rânduiala viețuirii tale, să se descopere minciuna ta. Iar de este pricină binecuvântată a grăi, grăiește ca unul care se învață [un ucenic], și nu cu stăpânire și obrăznicie, și apucă înainte osândindu-te pe sineți, arătând că ești mai prejos decât cel către care faci cuvântul.

2. Bine este a învăța pe oameni bunătatea și a-i aduce pe dânșii în rânduiala Proniei, și, din înșelăciune, la cunoștința adevărului. Căci acesta a fost chipul lui Hristos și al Apostolilor, și este înalt foarte.

3. Iar de va simți cineva că a ieșit din viețuirea aceasta și din deasa împărtășire de Dumnezeu, și că conștiința lui slăbește dinspre vederea duhovnicească a celor ce sunt, și alinarea inimii lui se tulbură, și cunoștința lui se întunecă – ca unul ce are cugetul lipsit de păzire, și trebuință de lepădarea [grosimii] simțirilor trupești, și că, întru a voi să tămăduiască pe alții, pe a sa sănătate o pierde, mintea tulburându-se din slobozirea voirii sale –, acesta trebuie să-și aducă aminte de Apostolul.

4. Care zice: *Hrana tare este proprie celor desăvârșiți* (Evr. 5: 14), adică a celor sănătoși cu simțirile și deprinse în aceasta, a celor ce pot primi toată hrana – zic adică de asuprelile simțirilor –, fără a-și vătăma inima în vreo împrejurare, pe temeiul deprinderii în săvârșire, ca nu cumva să se întoarcă înapoi și să audă ca în pildă: *Doctore, tămăduiește-te pe sineți* (Luca 4: 23).

5. Pentru aceasta, fiecare să se osândească pe sineși, și pe a sa stare să și-o păzească, și, în locul cuvintelor lui celor simțite, buna-petrecere s-o slujească [urmeze], și cu a lui faptă să învețe. Iar de este departe de oameni, mai mult bine le poate face lor întru râvna lucrurilor celor bune decât prin cea în cuvinte, câtă vreme el e încă bolnav și are trebuință ca și aceia de vindecare, că, *orb pe orb de va povățui,* zice, *amândoi cad în groapă* (Matei 15: 14).

VI. A Sfântului Varsanufie

1. Un frate din obștea întru care sfântul acesta se liniștea,

auzind de un frate ce era războit, l-a sfătuit cele spre folos, fără însă a ajunge însuși la o măsură ca aceasta, de unde îndată a venit război asupra lui.

2. Iar după ce s-a văzut pe sine îngreuiat, a cunoscut că aceasta a pătimit-o pentru că n-a mărturisit fratelui neputința sa, și că mai degrabă se cade întâi a-i întreba pe Părinți. Venind la Starețul, i-a vestit lui lucrul.

3. Și i-a răspuns lui Starețul: „Frate, nu este altă cale prin care să te poți izbăvi de război, fără decât să te prihănești pe sineți pentru cele ce ai grăit, și te va ierta Dumnezeu”. Deci, făcând fratele precum l-a sfătuit Starețul, s-a prihănit pe sineși pentru cele ce a zis și, punând metanie, îndată s-a ușurat de război, și a mulțumit lui Dumnezeu.

VII. Din Pateric

1. Zis-a Maica Teodora: „Cel ce învață este dator a fi străin de iubirea de stăpânire, înstrăinat de slava deșartă și de mândrie, nebatjocorit de lingușire, de daruri neorbit, nici de mânie stăpânit, ci îndelung-răbdător, blând, mai presus de toate smerit cugetător, bine-socotitor, răbdător, luător-aminte și iubitor de suflete.

2. Zis-a un bătrân: „Nu învăța mai-nainte de vreme, iar de nu, vei fi micșorat întru pricepere”.

3. Zis-a același: „Dator este cel ce învață pe alții despre mântuirea lor, întâi el să secere rodul învățăturii (cf. II Tim. 2: 6); că cel ce nu se înțelepțește pe sine, cum poate să înțelepțească pe altul? Și cel ce este strâns de iubirea de argint și de dracul acesteia gonit, cum poate învăța pe altul despre milostenie? Și cel ce se îndeletnicește întru a da și a lua, și a vinde, și își cheltuiește zilele în griji pământești, cum pe alții îi va învăța despre bunătățile cele viitoare?

4. Încă [de luat aminte] și [că] cei învățați de dânsul, mai vârtos la faptele lui vor lua aminte decât la cuvinte lui, și astfel ei se vor învăța a trece cu vederea cele veșnice, iar la cele vremelnice de-a pururea se vor nevoi, precum văd și pe dascălul făcând.

5. Astfel, unuia ca acesta Dumnezeu îi zice: *Pentru ce tu povestești dreptățile Mele și iei Așezământul de Lege al Meu prin gura ta, când tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoi* (Psalm 48: 16-17). Și iarăși: *Vai celor prin care numele Meu se hulește* (Psalm 52: 2). Bine este a învăța cineva, dacă și va face ceea ce zice, ca prin cele ce grăiește să și facă, iar prin acestea pe care le trece sub tăcere (din smerenie), mare se va cunoaște, că fericit este nu cel ce doar învață, *ci acela ce învață și face* (Matei

5: 19)”.

6. Zis-a un bătrân: „De vei zice cuiva cuvânt despre viață, cu străpungere și cu lacrimi zi către cel ce ascultă, făcându-te asemenea cu cele zise, iar de nu, nimic să nu zici, ca să nu mori vrând a mântui pe alții cu cuvinte străine”.

VIII. A Sfântului Efrem

1. Mai bine este a te învăța pe tine cu multă grijă, decât a învăța în greșeală prin a face cele ce nu trebuie.

Cel ce se pedepsește pe sine pedepsește și pe altul care ia aminte la el; și cel ce învață învață și pe aproapele.

2. Nu alerga după fratele din iubire de stăpânire, că, de nu va fi sfatul acesta de la Dumnezeu, nu va sta, iar de este de la Dumnezeu, chiar de te vei ascunde între lucruri, ca Saul (cf. I Împ. 10: 22), de acolo te va lua Dumnezeu și te va pune egumen peste norodul Său.

PRICINA A TREIZECI ȘI NOUA

Că cel ce din Duhul Sfânt face judecățile, măcar că nu este preot, întru cele ce va cerca Îl are pe Dumnezeu împreună-hotărâtor. Și cum că nu numai preoților, ci și altora care sunt curați le-a îngăduit Dumnezeu a învăța.
Care este preoția cea înțeleasă cu mintea.
Cum se cuvine ca cei din pustie, nefiind de față preot, să se împărtășească cu Sfintele Taine.

I. A lui Grigorie Dialogul

1. Aducându-se prescura cea dată de Sfântul Benedict, care nu era preot, pentru acele două fecioare, care și după moarte ieșeau din biserică, ca cele ce erau oprite de la împărtășire de dânsul (când striga diaconul, după obicei, ca cei ce nu se împărtășesc să iasă din biserică), acele fecioare moarte nu s-au mai văzut de îngrijitoarea lor ieșind din biserică.

2. Drept aceea, credem, Petre, afară de toată îndoiala, că, atunci când s-a jertfit prescura pentru dânsele, îndată s-au învrednicit de iertăciune de la Dumnezeu și așa s-au dezlegat prin mijlocirile Fericitului Benedict.

Petru

3. Minunat lucru este cum acest cinstit bărbat, în trup fiind, avea putere să dezlege sufletele din legături.

Grigorie

4. Au doară nu erau încă în trupul acesta cei ce au auzit de la Dumnezeu: *Ce veți lega pe pământ, va fi legat și în ceruri și, ce veți dezlega pe pământ, fi-va dezlegat și în ceruri* (Matei 18: 18), a cărui rânduială și acum o țin cei ce împodobesc cu obiceiurile și cu credința scaunele Sfinților Apostoli și ale păstorilor.

5. Mai mult, ca de o slavă ca aceasta să se învrednicească pământeanul, Făcătorul cerului și al pământului, din cer, pe pământ S-a pogorât; iar ca trupul din Duhul să se poată socoti, l-a învrednicit de niște daruri ca acestea. Iar Dumnezeu fiind, Se făcu trup pentru oameni, afară de neputința noastră; însă puterea lui Dumnezeu nu a slăbit de la Dânsul.

6. Iar că acel bărbat s-a învrednicit de daruri duhovnicești ca acestea de la Duhul, voi arăta prin cele următoare. Un bărbat de neam bun, pe nume Felix, moștean al unei familii nobile, a ajuns să-l cunoască pe pururea pomenitul Părinte Echitie. Cunoscând însă că nu are vrednicia preoțească, s-a încumetat totuși să îndrăznească către dânsul, pe care l-a întrebat așa: „Dregătorie preoțească neavând, nici voie a propovădui luând de la Patriarhul

Romanilor sub care ești pus, cum cutezi a face aceasta?”

7. Către care sfântul a răspuns: „Acestea pe care mi le zici, și eu mi le-am socotit, iar cum am luat voia propovăduirii, arătat ți-o fac. Într-o noapte, prin vedenie, un tânăr frumos foarte mi-a stat înainte și a pus pe limba mea un brici ascuțit zicând: «Iată, cuvintele mele le-am pus în gura ta». Și din ziua aceea, deși aș vrea să tac, nicidecum nu pot, Dumnezeu silindu-mă spre aceasta”.

Petru

8. Aș vrea să cunosc lucrul părintelui acesta, care s-a învrednicit de niște daruri ca acestea.

Grigorie

9. Lucrul din dar, Petre, nu darul din lucru, căci astfel harul n-ar mai fi har. Deci, înaintea fiecărui lucru [duhovnicesc], merg darurile și acestea, iarăși, din lucrul ce urmează cresc. Și mai mult ce lucru cauți, când curăția viețuirii lui se potrivește cu sârguința propovăduirii?

10. Că atât dor s-a aprins întru dânsul ca să aducă sufletele lui Dumnezeu, încât, pentru aceasta, și mănăstiri a călăuzit, și nu lipsea alergând în biserici și în cetăți, în târguri și, pe scurt, în fiecare loc al credincioșilor, pentru a ridica inimile celor ce auzeau spre dorul vieții veșnice.

11. Vestea propovăduirii lui a ajuns și la cetatea Romei. Unii însă, mișcându-se de pizmă, au grăit multe asupra lui către Patriarhul [Romei, adică papa], zicând: „Cine este acest mujic de om care și-a dres luiși dregătoria propovăduirii și slujba preasfinției voastre, stăpâne, la sineși a mutat-o, lăsând pe ale sale și mergând în osebite locuri? Deci, de găsești de cuviință, trimite pe cineva să-l aducă pe dânsul aici, ca să cunoască care este rânduiala bisericească.

12. Și n-au contenit pizmașii lui a-l osândi înaintea Patriarhului, până ce nu l-au plecat pe dânsul să trimită pe defensorul[0] Iulian ca să-l aducă pe sfântul cu sila. În noaptea următoare acela plecase și se pregătea să plinească porunca, iar Patriarhul, prin dumnezeiască vedenie, înfricoșat s-a făcut, căci a cutezat a trimite la sfântul. Apoi, de îndată sculându-se din pat, a trimis la Iulian veste să nu cuteze a mișca pe sfântul din mănăstirea sa.

II. A Sfântului Maxim

1. În măsura diaconului a ajuns cel ce îndeamnă mintea către sfintele nevoințe și gândurile cele pătimașe le izgonește de la

---

[0] Un fel de avocat desemnat pentru a apăra drepturile sau privilegiile Bisericii.

dânsul, iar întru a preotului, cel ce în cunoștința celor ce sunt se luminează, iar întru a episcopului, cel ce cu sfântul mir al cunoștinței și închinării Sfintei Treimi se desăvârșește.

III. Din viața Sfântului Luca cel Nou

1. Arhiepiscopul Corintului, întru împărăteasca cetate suindu-se, a venit și la coliba Cuviosului Luca, vrând a-l vedea pe dânsul și rugăciunile lui merinde a le lua.

2. Deci, primindu-l pe dânsul sfântul și șezând bucuros împreună cu el, printre altele, a întrebat pe arhiepiscopul și aceasta: „Spune-mi, stăpâne, noi, care în munți și în pustietăți pentru mulțimea păcatelor stăruim, cum să ne împărtășim din dumnezeieștile și înfricoșatele Taine? Că vezi că nu numai de Liturghii, ci și de preot suntem lipsiți”.

3. Iar el, pentru întrebare foarte bucurându-se, a zis: „E bine, părinte, că pentru bun și prea mare lucru întrebăm. Că binele, precum se spune, nu-i bine dacă nu e făcut bine.

4. Așadar, pentru aceasta trebuie ca negreșit să fie un preot de față. Însă, de se ivește vreo nevoie mare și acela nu poate veni, se cade cu toată evlavia a pune vasul[0] cu Sfintele Daruri cele mai-nainte sfințite pe Sfânta Masă, de va fi vreo bisericuță [locșor de rugăciune] în chilie; iar de va fi doar chilia, pe un scaun preacurat.

5. Apoi, după ce vei fi pus o bucată de pânză alături de vas, să pui pe dânsul sfintele părticele și să aprinzi tămâie, apoi *Psalmii,* după tipic, sau *Sfinte Dumnezeule,* și rostești *Simbolul Credinței.* Apoi, de trei ori genunchii plecându-ți, strânge-ți mâinile [cruciș] și numai cu gura, fără a atinge, să te împărtășești din cinstitul Trup al Domnului nostru Iisus Hristos, zicând *Amin.*

6. Și, în loc de vinul și apa care se pune în pahar, un pahar de vin [simplu, nebinecuvântat] să ai. Iar acesta, după ce-l folosești pentru Sfânta Împărtășanie, să nu se mai folosească pentru vreo altă trebuință. Apoi, celelalte părticele rămase să le aduni cu pânza folosită la împărtășire și să le pui cu multă grijă în vas, ca să nu cadă undeva și să fie călcate în picioare”.

7. Auzit-a Marele Luca și a mulțumit Arhiepiscopului pentru acestea.

---

[0] *Trad. neogr.* numește vasul acesta „Artoforion”.

PRICINA A PATRUZECEA

Că se cade ca păstorul cel adevărat să sufere toată primejdia pentru oi și foarte cu osârdie a griji de dânsele.

I. Din viața Sfântului Petru al Alexandriei

1. Sfântul Petru a fost pârât la rău-credinciosul împărat Dioclețian cum că depărtează pe mulți de la închinarea la idoli și că îi cheamă către creștinătate. Umplându-se tiranul de mânie, cinci bărbați prea buni împreună cu ostașii cei de sub dânșii a trimis în Alexandria, poruncind să-l ucidă pe dânsul. „Iar de s-ar ispiti cineva, zicea, din cei ce-și zic creștini, să vă stea împotrivă, nicidecum zăbovind, pe aceia cu sabia să-i omorâți”.

2. Așadar, după ce au sosit trimișii în Alexandria, au aflat pe Fericitul în biserică învățând, căruia i-au vestit porunca împărătească. Iar el, pentru că nicidecum nu știa a se prici sau a striga, cu osârdie urma celor ce-l căutau. Iar după ce cei ai cetății au simțit ce se petrecuse, îndată cu toții s-au pornit asupra lor.

3. Și zarvă nu mică făcându-se, temându-se tribunii să nu se întâmple lor ceva rău, au băgat pe arhiereu într-o temniță aproape de biserică. Iar cetatea toată înaintea temniței era petrecând toată noaptea, ca cei ce cu mult dor se țineau de învățătorul, căci lipsa lui o socoteau întru nimic mai ușoară decât moartea.

4. Iar după ce iarăși venind tribunii împreună cu ostașii, aceștia din urmă se străduiau să scoată pe sfântul din temniță, grăbindu-se să isprăvească cea poruncită lor. Însă poporul i-a înconjurat din toate părțile, ca să nu mai poată scoate pe arhiereul din temniță, punând înainte că gata sunt mai întâi să moară, decât să lase pe dascălul celor ce voiesc să-l omoare.

5. Iar atunci, simțind atâta zarvă în jurul lor, s-au dus deșerți. Însă mai apoi s-au sfătuit să afle cum le-ar fi fost lor cu putință să scoată pe Sfântul din temniță; de aceea au hotărât că trebuie să-l ia cu sila, iar de ar voi cineva să le stea împotrivă, cu săbiile să-l ucidă.

6. Iar Patriarhul, cunoscând sfatul tribunilor, s-a temut pentru norod, ca să nu se întâmple să piară vreunii pentru dânsul; de aceea, se sfătuiește sfat voinicesc și vrednic de sufletul lui cel mare, prin care sfat turma nevătămată s-ar păzi, iar el cu mucenicie să-și dezlege viața.

7. A chemat îndată la sine pe un Bătrân din cei ce așteptau lângă dânsul, preacredincios fiind și primenit de cucernicie, prin care a vestit tribunilor ca în noaptea ce va urma să vie într-ascuns dinspre partea de răsărit a temniței și să ia aminte: și unde va lovi

el cu toiagul dinăuntru, acolo, pe dinafară, în dreptul ciocănirii ei să spargă zidul, și pe dânsul să-l primească, și, așa, cea poruncită de la cel ce i-a trimis să o împlinească.

8. Iar ei, aceasta auzind-o și cu bucurie primind cuvântul, se grăbeau a-l împlini, și singuri, fără de ostași, au luat cu ei pietrari și au venit într-acea noapte la locul cu pricina.

9. A căror venire simțind-o fericitul dinăuntrul temniței, a mers acolo unde i se părea că poate ascunde cea lucrată de cei împreună legați, iar acolo a ciocănit în perete, după tocmeală, arătat făcând locul celor mai din afară. Iar aceia de îndată s-au apucat a sparge în dreptul ciocăniturii și, fără de nicio socoteală, au făcut o bortă.

10. Încă și altă întâmplare a făcut nevăzută pe cea lucrată: că, de îndată ce aceia s-au atins de spargere, vânt silnic suflând, ploaie multă s-a pornit, dumnezeiasca Proniei iconomisind a birui scopul sfântului, că sunetul cel dintr-însele acoperea izbiturile fierului și ale pietrelor celor sfărâmate și auzurile [alexandrinilor] le astupau, încât nimeni dintre ei n-a prins de veste ce se făcea.

11. Deci așa spărgându-se zidul, îndată și dumnezeiescul Petru, celor ce voiau a-l prinde, pe sine se dădu, urmând pe al său Dascăl, Care, în vremea Mântuitoarei Patimi, S-a dat pe Sine ucigașilor de Dumnezeu, iar ucenicilor săi dându-le slobozenie, că zice: *De mă căutați pe Mine, lăsați pe aceștia să se ducă* (Ioan 18: 8).

12. Iată cum și-a pus acest bun păstor sufletul său pentru oi, că, prins fiind de cei rânduiți a-l omorî, la locul săvârșirii l-au dus și acolo mucenicescul sfârșit l-a luat într-un chip ca acesta:

13. Întâi și-a plecat genunchii și și-a întins mâinile și, dulce căutând spre cer, a trimis mulțumită lui Dumnezeu. Apoi, așa, cu semnul crucii pecetluindu-se pe sineși peste tot și zicând *Amin,* s-a dat pe sine slobozind jos omoforul cu care era învelit și, astfel, dezgolind grumajii și întinzând capul, a chemat pe gâde pentru a-i tăia capul.

14. Când au văzut soldații îndrăznirea lui în fața morții, s-au rușinat de bunătatea bărbatului și, de ca și cum ar fi fost cu mâinile legate, se uitau unii la alții, fiecare făcând semn aproapelui să lucreze tăierea.

15. Iar pentru că niciunul nu putea săvârși cea poruncită, încercând să se abată spre altă treabă – că foarte uimiți erau de bunătatea bărbatului –, au meșteșugit oareșice într-acest fel: ca fiecare să pună câte cinci galbeni și aceia să-i dea celui ce va lucra tăierea. Iar după ce unul care avea mai mulți i-a împrumutat și pe cei care nu aveau, un ostaș cu mai multă plecare spre aur, luând pe cei puși jos, a tăiat acel mucenicesc și dumnezeiesc cap.

II. Din viața Sfântului Avramie

1. Sfântul Avramie avea un frate după trup care murise, lăsând numai pe fiica sa, care nu avea mai mult de șapte ani. Iar pentru că între timp murise și mama ei, rudeniile ei au luat-o și au dus-o la unchiul cel după tată, la dumnezeiescul cu adevărat Avramie.

2. Pentru că era foarte tânără și orfană, sfântul milui pe copilă, primind-o pe dânsa cu mâinile întinse. Și i-a dat ei căscioara cea afară de chilie, și era de acolo înainte uitându-se prin fereastră spre dânsa. O învăța pe dânsa sfintele Scripturi, arătându-i calea mântuirii și gătind-o către nevoințele cele duhovnicești.

3. Și cu totul era ca un vultur, care-și ține puiul pe aripi și împreună, pogorând-o și ridicând-o, și tăind văzduhul împreună cu dânsa. Așa grijind el de dânsa, a învățat-o pe dânsa a zbura către înălțimea faptei bune.

4. Iar ea, încă tânără foarte fiind, se dădea totuși către nevoințele faptelor bune, acestea arătându-se ca mai presus de putințele unei vârste ca a ei. De acestea, se bucurau cele dinăuntru și inima lui Avramie, se bucurau încă și toți cei ce o vedeau, că, într-o vârstă ca aceasta, atâta voire avea către cele duhovnicești.

5. Deci, întru acestea fiind ea, și așa minunată, și întru al doisprezecelea an, iată, ajungând, un om, monah cu portul, iar cu socoteala stricător de suflet, obișnuia, după legea prieteniei, să vină pe la fericitul. Acela, însă, privea la dânsa cu ochi neastâmpărați, prin vorbă, nu știu cum, dragoste necuvioasă pricinuind întru ea.

6. Iar ea, silită fiind de acea dragoste curvească, a ieșit prin fereastră și a păcătuit împreună cu spurcatul acela. Însă îndată s-a rănit la suflet, foarte umilindu-se pentru ceea ce a cutezat.

7. Și foarte cu jale pe sine se tânguia, strigând: „Vai mie, ticăloasa, vai mie, celei ce am făcut de ocară biserica lui Dumnezeu! Amar mie, ticăloasei, amar mie, celei mai ticăloase decât toate femeile, că de făgăduințele cele către Dumnezeu m-am lepădat, care, toată vremea cea mai dinainte a nevoinței, pe îndulcire prea scurtă am dat-o!

8. Cu cel fel de ochi voi privi la cer, având-i pe dânșii orbiți cu neastâmpărate căutări? Și ce fel de buze voi mișca spre rugăciune, după ce le-am spurcat pe dânsele cu neastâmpărate graiuri și sărutări? Și cu ce fel de îndrăzneală mă voi apropia la fereastră ca să vorbesc cu unchiul, eu, care am lepădat poruncile aceluia? O, spurcata, ticăloasa și pângărită cu trupul și sufletul!

9. Vai mie, ce să mă fac, încotro să mă duc? La ce mai trăiesc? O, de mi-ar fi venit moartea înainte de poftă! Căci așa aș fi avut curăția sufletului ca dar al morții! Dar acum care izvoare de lacrimi vor putea să spele atâta tină?”

10. Acestea și altele ca acestea amar jelindu-se, pentru nemăsurata ei jale, vicleanul a aflat pricină o a răpi pe dânsa, ca așa să o arunce în deznădăjduire. Astfel, de a sa mântuire deznădăjduindu-se, a fugit în cetatea Aison, ce se afla cale de două zile din pustie. Acolo a poposit la o cârciumă, unde, portul lepădând, haină mirenească și-a pus și slujnică îndemânatică se dădu amarei dulceți tot celui ce voia.

11. Deci așa făcându-se aceea, sfântului, în căscioara cea mai dinăuntru liniștindu-se, i s-a făcut un vis ca acesta: i se părea lui un balaur cu mărime prea mare și urât uitându-se la el. Acesta începu a se târî din vizuina sa și intră în chiliuța lui, unde înghiți un porumbel care sălășluia acolo, după care iarăși întru a sa vizuină a scăpătat.

12. Îndată după ce Sfântul se deșteptă din vedenie, se mâhni și se tulbură cu sufletul. Neputând tâlcui vedenia, se ruga lui Dumnezeu să-i descopere lui lămurit cele ale ei.

13. În noaptea viitoare iarăși a văzut pe balaurul acela ivindu-se de acolo de unde a scăpătat mai-nainte. Acela s-a târât către dânsul și, capul la picioarele lui punându-l, îndată a crăpat. Iar porumbelul acela, pe care mai-nainte îl înghițise, neîntinat peste tot și curat, din mijlocul pântecelui a zburat.

14. Acestea văzând, socoti că vedenia semuiește oareșicare alunecare a sufletului nepoatei sale. Cuprins îndată de tulburare și de mâhnire, pe fereastră plecându-se, a zis: „Maria mea, Maria mea, ce-ți este ție, fiică, ce ți-a pricinuit atâta negrijire întru tine, încât, vreme de două zile, nici gura nu ai mișcat-o spre laudă, nici de fereastră nu te-ai apropiat, ca învățătură să fi cerut, care mai dulce decât mierea și fagurul era gurii tale?”

15. Acestea către nepoata sa zicându-le și nimic de la dânsa auzind – căci cum putea auzi, ca una ce se îndeletnicea prihănită la cârciumă? –, cunoscu limpede de aici că vedenia pentru căderea ei a însemnat.

16. Și, îndată la cele dinăuntru prea durându-l și suspin ca un fum din văpaia cea dinăuntru slobozind, se ruga lui Dumnezeu ca iarăși să o deștepte pe dânsa și întru sporirea cea mai dinainte să vie. Vreme de doi ani s-a rugat lui Dumnezeu pentru dânsa, pentru că îndoita vedenie a visului însemna vremea cea de doi ani.

17. Iar la sfârșitul anului al doilea, s-a întors oarecine din prietenii sfântului pe care el îl trimisese spre căutarea nepoatei sale. Acela a vestit lămurit toate lui Avramie: unde petrece fata, la

cine s-a dus și care-i era viețuirea. Și îndată, deloc acela zăbovind, de departe luându-și ziua bună și blândețelor, și pustniciei, și liniștii, și portului călugăresc, și celorlalte datorii, porni să sloboadă de la diavolul sufletul muncit de acesta.

18. Și, îmbrăcându-se cu podoabă ostășească, și punând în sân un galben (că atât se întâmpla să aibă), a năimit un cal, pe care încălecând degrabă, apucă pe calea ce duce către cârciumă. Se grăbi spre acela precum Avraam cel de demult, care, asupra celor cinci împărați ostășindu-se, pe nepotul său, Lot, din robie l-a mântuit (cf. Fac. 14: 8-16).

19. Ajungând el la cârciumă, a așteptat câtăva vreme într-însa, însă nicidecum nu putea să vadă pe nepoată-sa (căci atât se păzea aceea de ochii cei curați, pe cât alerga către cei întinați și neastâmpărați). Pentru aceasta, a izvodit un lucru care și numai singur poate pune de față râvna lui cea multă, cum adică, pentru a mântui sufletul aceleia, de nimic, nicidecum, nu s-a depărtat.

20. Se prefăcu, iată, în chip de îndrăgitor și cu forma, și cu chipul – cel ce puțin de nu s-a atins de materia îngerilor, dragoste trupească fățărnicindu-se că îndrăgește. Și, apropiindu-se de crâșmar, a zis încetișor: „Se află la tine o fată, cu frumusețea luminat strălucind, ce, înaintea crâșmei stând, primește a curvi cu cei ce voiesc, deci pe aceasta și eu dorind-o, am venit”.

21. Crâșmarul se uită la cărunteţele lui Avramie, scârbă îl cuprinse în suflet și multa lui neastâmpărare și înverșunare o osândea, că, iată, nici la atâta bătrânețe și cărunteţe nu suferea a se înfrâna. Însă ca să nu se păgubească de câștigurile de pe urma fetei, se prefăcea a-l zădărî și spre mai multă poftă a-l aprinde pe sfântul, și frumusețea ei prea mult o lăuda.

22. Iar el, galbenul cel din sân scoțându-l, l-a dat crâșmarului, căruia îi și porunci să pună cină și pe fată la cină să o scoată. Acela, după ce găti cină scumpă, a scos pe fată, care hrănită bine se afla și moale[0], pe care, văzând-o Avramie așa curvește gătită, în mijlocul inimii s-a rănit, în tăcere chinuindu-se să-și oprească lacrimile, ca nu cumva să se trădeze și pe fată să o pună pe fugă.

23. Cu toate acestea, nu putea să oprească curgerea lacrimilor, biruindu-se de pătimirea sufletului său. Drept aceea, lacrimi fără de picare vărsa, întorcând fața într-altă parte, și lacrimile de pe obraz le ștergea. Iar ca să alunge tot prepusul, pentru aceasta cuvinte curvești îi aducea, îi făcea cu ochiul, și dulce râdea, și altele ca acestea făcea, câte pot a învăpăia dragostea.

24. Iar aceea aducea înapoi sărutare lui Avramie. Însă

---

[0] Înfățișând adică o moliciune ispititoare spre curvie.

mireasma ce ieșea din curatele și pustniceștile mădulare, câte puțintel simțind-o ea și de viețuirea cea mai dinainte aducându-și aminte – de bunătatea curăției și din ce fel de bunătăți a căzut, nenorocita –, lăcrima foarte fierbinte, suspina și zicea: „Vai mie, ticăloasei, vai mie, ceea ce sunt înfășurată cu funia atâtor păcate! Amar mie, ce voi face acum? De-ar putea și pământul să mă înghită acum!”

25. Către acestea temându-se Sfântul Avramie, ca nu adică vădit să se facă, apoi fugară să se facă nepoata sa de acea multă căință (vrând, pentru aceasta, a ridica de la ea tot prepusul), în chip de ibovnic mai obraznic s-a prefăcut, și zicea: „Lasă acum, oprește această posomorâre și lacrimile, că nu la aceasta ne-am adunat astăzi, să se pomenească cele lucrate mai-nainte”.

26. Și apoi, către cârciumar întorcându-se, a zis: „Prietene, mai dă-ne ceva băutură ca să ne veselim, că de departe, precum vezi, am venit pentru dânsa”.

27. Deci petrecere scumpă săvârșindu-se, acela ce în cincizeci de ani întregi nici față de femeie n-a suferit a vedea, nici de pâine vreodată, nici apă sau cele de nevoie nu a mâncat până la sațiu, acum din vin și din carne s-a împărtășit și împreună cu femeie curvă a mâncat.

28. Pentru acest pogorământ a avut ca învățător pe Fericitul Pavel, care, deși odinioară a primit a se curăța și părul a și-l rade (Fapte 21: 17-26), care a îngăduit ca Timotei să se taie împrejur (Fapte 16: 3), nu a urmat Iudaismul cu totul, ci a uneltit acestea pentru ca pe sufletele cele necredincioase să le adune la cinstirea de Dumnezeu. Către acesta, dar, privind el, s-a făcut următor al râvnei și milostivirii aceluia pentru alții.

29. Deci așa mâncând ei împreună, luându-se de mână unul cu altul, au intrat în odaia cea mai dinăuntru, întru care era un pat bine-așternut. Pe acesta șezând Avramie, i-a zis lui fata: „Dă-mi să-ți dezleg încălțămintele”. Iar el a poruncit ca mai întâi să se încuie ușa cu zăvoare.

30. După ce încuie ușa vârtos, îmbrățișă dulce pe sfântul. Atunci, fiindcă a văzut-o pe dânsa prinsă fără scăpare, acoperământul cel de ibovnic lepădându-l, a descoperit pe Avramie cel adevărat. Apoi, după ce a ridicat podoaba de pe capul nepoatei, suspină cu greu și-i zise cu jale:

31. „Marie, nu știi cine sunt eu? Au nu cunoști pe rudenia ta? Oare ce ți s-a întâmplat ție, sufletul meu? Cine te-a tras pe tine către pierzare? Unde este acum schima cea îngerească a fecioriei? Unde este viața crucii? Unde sunt lacrimile umilinței? Cum de la atâta înălțime a faptei bune în prăpastia cea prea adâncă a înșelăciunii te-ai pogorât?

32. Pentru ce nu mi-ai spus mie războiul vrăjmașului? Pentru ce cumplita acea cădere deloc și îndată nu ai vestit-o? Că, negreșit, eu și cu prietenul meu Efrem, cu lacrimi și cu rugăciuni, ți-am fi solit ție mântuire la Dumnezeu[0].

33. Pentru ce te-ai îndepărtat atât de noi? De ce te-ai robit atât cu deznădăjduirea – care este undiță de nescăpat a vicleanului –, încât nici nu te-ai mai cruțat pe sineși și nerușinarea celor prea de rușine ai cutezat? Trebuință este, dar, a te deștepta mai vârtos și multă căință pentru cele cutezate a arăta.

34. Au nu știi milostivirea lui Dumnezeu cea către noi și cum este mai grijitor decât tatăl nostru, așa vrând a ne aduna pe noi? Și cum mai vârtos nebăgat în seamă fiind, de multe ori ne adună precum cloșca, puii săi, sub aripi (cf. Luca 13: 34)?

35. Pentru acestea, dar, apucă, rogu-te, calea ce duce către cele mai dinainte. Așa, dă-mi mie puțin a răsufla, milostivește-te de tristețea și durerile sufletului meu. Întoarce-te la calea virtuților și nu trimite bătrânețile mele în iad cu scârbă".

36. Acestea către nepoata sa zicând Avramie, i se părea că grăiește mai degrabă unui surd. Mariei însă, jos plecându-și capul, de multă rușine, glasul nu i se mai auzea. Stătea uitându-se în pământ și multe fețe schimba, pentru tulburarea din suflet.

37. Acela însă, încercând să o îmbuneze, i-a zis: „Pentru ce nu răspunzi nimic, o, fiică? Nu știi că pentru tine am făcut atâta cale? Nu știi că pentru a ta mântuire m-am fățărnicit prin toate acestea – podoaba ostășească, îndrăgirea, mâncarea de carne? Eu, despre care știi că, afară de chilie și de liniște, n-am știut nimic!

38. Nu este ceva din greșelile oamenilor pentru care se cade a deznădăjdui, nu este vreo rană nevindecată a sufletului care nu se tămăduiește arzându-se cu focul pocăinței. Asupra mea, fărădelegea ta, fiică! Eu voi da pentru tine seamă lui Hristos, numai vino cu mine și să ne întoarcem iarăși la locuința pustiului".

39. Către acestea foarte zdrobindu-se la suflet fata, a căzut și ea, precum curva, la picioarele Învățătorului său amar jeluindu-se (cf. Luca 7: 37-50) și cu râuri de lacrimi pe dânsele udându-le.

40. Deci așa aflându-se ei, el porunci nepoatei sale a-i urma către munte, iar ea, întrebând despre haine și aur, și de așternuturile de mătase, că nu știa ce să le facă, căci scumpe erau și multe, dumnezeiescul Avramie i-a poruncit să lase toate acestea, după stăpâneasca poruncă, și Lui singur să-I urmeze, și către acea bogăție adevărată a vieții celei viitoare să se silească.

41. Deci, luând-o pe dânsa, au ieșit pe ascuns din casa de

---

[0] Este vorba de Sfântul Efrem Sirul, care a cunoscut- o îndeaproape pe Maria și care a scris o frumoasă viață a ei și a Sfântului Avramie.

oaspeți. Și, suind-o pe dânsa pe cal, el mergea pe jos, înainte trăgând cu mâna sa calul.

42. Iar sosind în munte, au schimbat rânduiala chiliilor: el a luat-o pe cea mai din afară, iar nepoatei i-a dat-o pe cea mai dinăuntru, întru care s-a și încuiat pe sine, și totdeauna era acolo, cu posturi și cu rugăciuni și cu lacrimi, ștergând întinările păcatului sufletului.

43. Pe care acum le avea neîncetat înaintea ochilor, căci, ca una care abia se deșteptase din patimile trupului, de-a pururi își întorcea jos sufletul și foarte amar rănea conștiința, măcar că *de multe ori* îi arăta Dumnezeu că i s-au iertat păcatele. Pentru aceasta, cu darurile facerii de minuni împodobind-o, de care mult se bucura cu inima Avramie și lui Dumnezeu dădea mulțumire.

44. Deci acela întru adânci bătrâneți ajungând și-a sfârșit viața și către corturile cele cerești s-a mutat. Iar la al cincilea an după săvârșirea aceluia, s-a săvârșit și nepoata sa, care și moartă acum zăcând, oarecare har dulce înflorea în față și o rază de acolo lucea, semn adevărat al strălucirii sufletului.

III. Din viața Sfântului Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu

1. Marele Ioan, după pogorârea de la Patmos, a ajuns la oarecare cetate din cele de aproape, întru care, nu puțin mângâind pe frați cu învățătura și dragostea sa, a aflat acolo un tânăr, la mărime, măsuratec, iar la față, chipeș. Cu lucrarea cea văzătoare a Duhului semuind blagorodia sufletului lui și slobozenia de obiceiul cel rău, a împărtășit tânărului din blagoslovenia sa, îndemnându-l către fapta bună.

2. Iar pentru că urma să plece mai departe în călătorie, ca și în alte părți să vestească mântuitoarea propovăduire, ca pe un amanet a dat pe tânăr episcopului cetății, înaintea lui Hristos și al Bisericii, ca martori, mult poruncindu-i lui pentru învățătura și îndreptarea aceluia.

3. Iar el l-a primit cu osârdie, făgăduind că se va griji de dânsul. Ioan plecă apoi spre Efes. Iar episcopul, luând acasă pe tânăr, îl hrăni, îl învăță, îi purtă de grijă, iar în cele din urmă îl boteză. Iar după ce a pus pe dânsul temeinica pecete a Domnului, l-a mai slăbit din păzirea cu care-l înconjurase.

4. Iar el, după ce, iată, mai-nainte de vreme a luat slobozenie, s-a întovărășit cu niște tineri de vârsta lui, la pornire neînfrânați și nepedepsiți, și l-au tras către răutate, ispitindu-l la început cu ospețe și mese îndestulate. Și ce putea să urmeze de aici? Că foarte păgubitoare este calea răutății, ca una care neîncetat pogoară, iar cel ce odată apucă pe dânsa, foarte cu lesnire, din

netezirea pe care călca mai-nainte, îndată se pogoară în fund.

5. Ducându-se aceia într-o noapte la o tâlhărie, l-au luat cu ei și pe tânăr. Iar el, ca unul ce fusese aprins de dorul tâlhăriei și cu nădejdea banilor pornirea ascuțindu-și-o, de acum nimic nu mai gândea la mărimea vârstei și la blagocestiva chemare, ba și ceată de tâlhari a reușit să adune lângă sine, făcându-se cu adevărat vătaful acelora.

6. După toate acestea, Marele Ioan, după ce, celelalte ale Bisericii pentru care venise, precum era cu cuviință le așezase, a venit iarăși la cetate, unde de îndată a chemat pe episcopul și i-a zis: „Haide de îmi dă amanetul, pe care eu și Hristos înaintea Bisericii ți l-am încredințat, care este și martoră pentru aceasta”.

7. Iar el, socotind că banii sunt ceea ce cere, de multă mirare fiind cuprins – cum adică i se cerea să dea ceea ce nu a luat –, de care bani nu-și amintea să-i fi primit, însă nici a nu crede pe Ioan nu putea.

8. Dar, după ce Ioan i-a zis de tânărul cel încredințat, de sufletul pe care-l lăsase în mâinile lui, episcopul a oftat adânc cu duhul și, jalnic lăcrimând, a zis: „Acela a murit”. „Unde a murit? În ce fel? A murit ca un credincios, dând sufletul său lui Dumnezeu?” La acestea întrebări, episcopul răspunse îndurerat: „A ales mai degrabă să tâlhărească, schimbând Biserica cu muntele. A iubit mai mult petrecerea cea cu tâlharii, decât sârguința și grija noastră cea pentru dânsul. Aceasta este moartea de care grăiesc”.

9. Iar pe el foarte durându-l de aceasta, a tăcut câteva clipe, după care a zis: „Cu adevărat, bun paznic al sufletului am lăsat în urma mea. Aduceți, dar, un cal, iar cineva care cunoaște drumul să mă povățuiască”. Și, îndată încălecând, apucă hățurile și îndemnă calul să alerge cât putea de iute, părându-i-se că iuțimea calului era neîndestulătoare față de sârguința sa ce o avea pentru aflarea ascunzătorii tâlharilor.

10. Odată ajuns în munte, n-a vrut nici să se ferească, nici să fugă de răutatea tâlharilor. Drept care n-a trecut mult și l-au prins. Iar el a zis: „Spre aceasta am venit. La vătaful vostru duceți-mă”. Iar acela, fiindcă l-a cunoscut pe dânsul că este Ioan, a fugit rușinându-se. Dar marele Ioan, uitându-și bătrânețile și treapta, îl goni pe acela spre a-l prinde.

11. Ajungându-l din urmă, strigă cu glas tare și îndurerat zicând: „De ce fugi, fiule, de mine, de părintele tău? Fie-ți milă bătrânețile mele, miluiește și floarea vârstei tale, căci nădejde de viață încă ți-a rămas. Eu pentru tine voi da seamă. Stai pe loc, fiule. Hristos m-a trimis la tine!”

12. Acestea auzindu-le tâlharul, întâi adică a stat jos la pământ, întins uitându-se, de rușine nici capul nu-l putea ridica.

Apoi a aruncat armele la pământ și jalnic și dureros se tânguia. Și, apropiindu-se, a îmbrățișat pe bătrânul zicând: „De care suspine și gemete, de care mângâieri și lacrimi nu sunt vrednic?”

13. Iar Ioan, ca un Părinte iubitor de fii și preamilostiv, a chezășuit pe tânăr de iertare și așa, de-a dreapta luându-l, l-a sărutat și a întors pe tânăr la Biserică.

14. Apoi, îndestulate rugăciuni făcând și întru îndelungată postire petrecând, și pe sufletul tânărului cu fel de fel de sfătuiri ca și cu niște doctorii muindu-l, nu s-a depărtat de cetate până ce nu i-a dăruit sănătatea lui cea dintâi [duhovnicească]. De aici, mare pildă spre pocăință a lăsat în viață, dar și pomenirea iubirii sale de oameni și a împreună-pătimirii.

IV. A Sfântului Efrem

1. Cei ce lucrează la meșteșugul aramei [fierarul] nu se leapădă de praf și de cenușă, nici de bocăniturile ciocanului și de osteneală, nici de pârjolirea focului, ci, apucându-se de bulgărele de aramă sau de fier, cu sârguință și răbdare scot vase de bună treabă.

2. Deci așa și noi, să nu slăbim învățând pe cei de sub, sfătuindu-i, mângâindu-i, certându-i, mustrându-i și toată sârguința și grija arătând, și așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, să putem scoate dintr-un vas de necinste unul vrednic de cinste, ca să ne învrednicim slavei celei mai presus de fire.

3. Pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce așa se nevoiesc, zicând: *De vei scoate cinstit din nevrednic, ca gura Mea vei fi* (Ier. 15: 19), și într-alt loc zice: *Fericit cel ce are sămânță în Sion, și casă în Ierusalim* (Is. 31: 9).

4. Și cunoscut să vă fie vouă și aceasta: că oricare dintre voi nu s-a supus (vreodată) unuia mai mare, precum se cuvine, se cade să sufere neputința începătorului, ca prin această osteneală să împlinească ostenelile vremii celei trecute.

5. Zice și Apostolul: *Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși, și nu nouă înșine să plăcem, ci aproapelui, la ce este bine, spre zidire* (Rom. 15: 1-2).

V. Din Pateric

1. Era un stareț având ucenic, și era luptat fratele spre curvie, iar bătrânul îl mângâia pe dânsul zicând: „Fii cu răbdare, fiule, căci al vrăjmașului este războiul, și va trece”. Iar el a zis: „Nu mai pot răbda, Avva, dacă nu voi face lucrul”.

2. Deci, după ce l-a văzut starețul neînduplecându-se, s-a

prefăcut și el a fi luptat asemenea și a zis ucenicului: „Și eu sunt luptat, fiule, să mergem, dar, împreună să facem treaba și vom veni iar la chilia noastră”. Și avea bătrânul un galben și l-a luat cu sine.

3. Deci, după ce s-au dus la loc, a zis starețul ucenicului său: „Așteaptă-mă afară și lasă întâi să intru eu, apoi vei intra tu”. Și, intrând starețul, a dat galbenul curvei și a rugat-o zicând: „Să nu spurci pe fratele acesta”. Iar ea a dat făgăduință starețului să nu-l spurce pe dânsul. Deci a ieșit starețul și a zis fratelui să intre.

4. Și, intrând, i-a zis lui curva: „Așteaptă, frate, că, deși păcătoasă sunt, lege avem și trebuie întâi pe dânsa a o face noi”. Și i-a poruncit să stea de o parte și să facă metanii împreună cu dânsa, până la cincizeci.

5. Deci, cum făceau ei metaniile fiecare despărțiți, după ce au făcut treizeci, s-a umilit fratele și a zis întru sineși: „Cum mă rog eu lui Dumnezeu așteptând o urâciune ca aceasta?” Și îndată a ieșit fără a se spurca.

6. Și, văzând Dumnezeu osteneala bătrânului, a ridicat războiul de la fratele și s-a întors în chilie slăvind pe Dumnezeu.

7. Zis-a un bătrân: „Părinții noștri aveau obicei a merge în chiliile fraților celor de curând răsădiți, a celor ce voiau deosebi a se nevoi, și a-i cerceta pe dânșii, ca nu cumva cineva dintr-înșii, bântuindu-se de la draci, să se fi vătămat cu gândul.

8. Și, dacă odată se afla cineva vătămat, îl aduceau la biserică și se punea spălătoare și se făcea rugăciune pentru cel ce pătimea, și se spălau frații toți, și apoi turnau pe dânsul din apă, și îndată se curăța”.

9. Povestit-a Avva Mios despre un bătrân mare ce era în Schit, care fusese rob, și era foarte cu dreaptă socoteală, și mergea în fiecare an în Alexandria, ducând plată stăpânilor lui [pentru slobozirea lui], și ei îl întâmpinau pe dânsul cu bucurie și i se închinau. Iar bătrânul punea apă în spălătoare și aducea ca să spele pe stăpânii lui.

10. Iar ei ziceau către dânsul: „Nu, părinte, nu ne îngreuia pe noi [cu conștiința]”. Iar el le răspundea lor: „Mărturisesc că rob al vostru sunt și mulțumesc că m-ați lăsat slobod a sluji lui Dumnezeu, dar și eu voi spăla pe voi; primiți, dar, birul acesta”. Iar ei răspundeau împotrivă, neprimind.

11. Iar bătrânul îi încredința pe dânșii zicând: „De nu veți primi, aici voi ședea și voi sluji vouă”. Și, temându-se de dânsul, îl lăsau pe el să facă ce voia, și-l petreceau pe el când se ducea cu multă cinste, și cu multe din cele de trebuință, ca să dea pentru dânșii de pomană. Și pentru aceasta s-a făcut vestit ca dreptsocotitor și drăgăstos.

VI. A Sfântului Efrem

Nu puțină pagubă își pricinuiește luiși păstorul dormind afară de staulul oilor, că bucurie lupilor este somnul.

PRICINA A PATRUZECI ȘI UNA

Că celor ce li s-a poruncit de la Dumnezeu a învăța pe alții, pe cât se sârguiesc a spori în învățătură și a-i întări pe cei pe care îi învață, pe atât și de mai mult har se îndulcesc.
Pentru aceasta, cu sârguință se cuvine a învăța; iar cei ce din trândăvie se lenevesc de la învățătură, cea nesuferita muncă vor pătimi.
Și cum se cade a fi egumenul în mănăstire, și că se cade a avea pe al doilea spre a-i ajuta la a povățui frățimea.

I. Din viața Sfântului Pahomie

1. Deoarece mulți erau cei ce veneau la Sfântul Pahomie ca să se păstorească de dânsul, înmulțindu-se frații întru mulțime multă, a rânduit pe unii dintr-înșii ca să ajute lui la ocrotirea fraților celor ce se adunau. Dar și însuși Părintele Pahomie, întru toate fiind povățuit de la har, dădea fiecăruia felurite chipuri de viețuire și canoane.

2. Astfel, unora le-a rânduit să-și câștige cele de trebuință din lucrarea mâinilor, în vreme ce pe alții i-a rânduit la slujirea frățimii. Pe iconom l-a pus spre a sluji trebuințelor trupești ale frățimii și ale străinilor. Apoi a pus un al doilea, după el, spre a se griji de ceilalți frați.

3. Tuturor acestora, Sfântul le-a poruncit a fi gata spre toată ascultarea. Și le poruncea ca întru nimic a avea voia inimii lor, ca așa să aducă roadă mai vârtos lui Dumnezeu, și nu loruși.

4. Iar îndeletnicindu-se el de multe ori cu altceva sau dus fiind undeva, cel de-al doilea după dânsul era către toată povățuirea mănăstirii, afară de toată înalta-cugetare și fala, întru multă smerită cugetare pe toate făcându-le și rânduindu-le spre zidirea și folosul fraților, până când Părintele se întorcea la dânșii.

II. Din viața Sfântului Efrem

1. Sfântului Efrem, foarte cu îndestulare i s-a dat de la Dumnezeu darul învățăturii, care și cu multă grijă de-a pururea se sârguia a-l spori, lucrându-l în sufletele ucenicilor.

2. Și aceasta însuși el o însemnează zicând: „Pe când eram copil, și mă apropiam de cele ale voinicelului, am avut un vis. Am văzut o viță încărcată cu mulți struguri ieșind din limba mea și la multă înălțime ridicându-se, acoperind fața a tot pământul și toată pasărea odihnindu-se pe dânsa, împrejur zburând și struguri mâncând. Pe cât de multe păsări găzduia această viță și pe cât de

mult mâncau aceste păsări din ea, pe atât de mult se îmbelșuga rodul ei, umplându-se neîncetat de struguri.

3. Și aceasta însuși pentru sine o zicea. Însă, pe acest vis al lui Efrem, și alții dintre cei ce s-au învrednicit a vedea unele ca acestea o mărturisesc.

4. Că spun că au văzut odată mulțime de îngeri de sus pogorându-se și o carte înăuntru și din afară scrisă în mâini având ei. Și făceau cercare între sineși, pentru acea vedere ce se arătase, cine, din cei blagocestivi și înțelepți, ar fi putut lua cartea. Și unii dintr-înșii, pe acesta, iar alții, pe acela, și alții, pe altul, îl puneau înainte, câți adică viață cucernică și curată săvârșind erau. Iar la urmă, pentru Efrem învoindu-se toată sfânta mulțime, încredințează lui cartea.

5. Deșteptându-se cel ce a văzut vedenia, ajunge înfricoșat la biserică. Aflând întru dânsa pe Efrem, cu învățături prea bune și decât însăși mierea mai dulci, pe cei ce erau de față ospătându-i, cu aceasta putu să potrivească și acel vis.

6. De aici, Sfântul, după vrednicie, mulțumi lui Dumnezeu. Iar de atunci multe au fost lui Efrem curgerile cuvântului de prisosit, căci atâta necurmare a izvodirilor îl puhoiau pe el, încât limba nu putea din destul a sluji grăbniciei noimelor; și atât de prea cu lesnire și în scurtă vreme pe noima cea gândită o vestea, încât unii nu aveau vreme din destul să se apuce de hotarul grăbniciei cuvintelor și de noimele lor.

7. Și însuși simțea în hotarele sufletului său atât șuvoi al darurilor harului, încât se zicea de cei ce-l cunoșteau că a zis odată către Dumnezeu: „Slăbește, o, Stăpâne, valurile darului Tău!” Că, sub limbă adâncul dăscăliei noian făcându-se, a-l opri nu-l lăsa pe el de aici, fiindcă organele grăirii nu biruiau a sluji șuvoiul acesta. Însă, pe cuvinte, nimic altceva nu le putea tăia, fără numai singură rugăciunea, iar pe aceasta, lacrimile[0].

8. Iar de iubirea de oameni și de hrănirea săracilor și de jalea către cei în necaz atâta grijă îi era lui și atât se ținea de folosirea acelora, încât, deși de la sineși nu avea ce să dea – că de unde, că și el era lipsit de cele de nevoie –, aceea numai pe care o avea, pe aceasta către a lor mântuire o folosea: cu înțelepciunea limbii, adică, și cu priceperea multora dintre bogați – și mâna, și inima, și vistieriile deschizându-le –, cu îndestulare printr-înșii dădea celor ce aveau trebuință.

9. Și nu numai cuvântul bărbatului cel de acest fel era care înmuia sufletele și le trăgea pornindu-se spre milă, ci, de multe ori, și de însăși vederea și blândețile bărbatului și măsurarea

---

[0] În *trad. neogr.* avem „rugăciunea deodată cu lacrimile”.

[modestia] lui. Încă și însăși aceea, adică a privi la sufletele altora, destul era spre a deștepta umilința acelora.

10. Și atât de bine se înrădăcinaseră în sufletul aceluia virtuțile și atât de multă roadă aduceau, încât nu fără cuviință ar fi fost să-l fi numit cineva pe dânsul izvor ce curge cu multe feluri de ape [tămăduitoare], pășune cu flori felurit colorate, împodobită și cu trandafiri, și un alt cer pe pământ cu mulțimea stelelor de pretutindeni înfrumusețat.

11. Iar de voiești, încă și rai l-am putea numi, cu sufletul înflorit în Eden, ce niciodată nu se veștejește, totdeauna înverzit și împodobit cu saduri roditoare și nestricate, de șarpele cel viclean, pizmătăreț și bântuitor al mântuirii noastre, cu totul neatins și necălcat.

III. Din Pateric

1. Un bătrân era în Schit ostenindu-se întru cea trupească faptă bună, dar nu prea iscusit întru gânduri. Deci s-a dus la Avva Ioan și l-a întrebat pe dânsul despre uitare și, auzind de la dânsul cuvânt, s-a întors în chilia sa, însă, până a venit, a uitat cuvântul pe care i l-a zis Avva Ioan.

2. Și iarăși s-a dus și l-a întrebat pe dânsul. Și, auzind cuvântul, s-a întors. Și, cum a sosit la chilie, iarăși a uitat, și, iarăși întorcându-se înapoi, a întrebat, și, venind la chilie, a uitat, și aceasta de multe ori s-a făcut, și așa bătrânul era stăpânit de uitare.

3. Iar după acestea, întâmpinându-se el cu Avva Ioan, a zis: „Știi, Avva, că iarăși am uitat ceea ce mi-ai zis? Dar, ca să nu te mai supăr, n-am mai venit”.

4. Și i-a zis lui bătrânul: „Du-te de aprinde lumânare”. Și a aprins, și i-a zis lui iarăși: „Adu alte lumânări și aprinde de la dânsa”, și a făcut așa. Și i-a zis lui Avva Ioan: „Nu cumva s-a vătămat și lumânarea? Căci ai aprins dintr-însa și pe celelalte lumânări. Răspuns-a acela: „Nu”.

5. Și i-a zis bătrânul: „Tot așa nici Ioan: de ar veni tot Schitul la mine, nu mă va împiedica de la harul lui Hristos. Deci, cât [de câte ori] voiești, vino, de nimic îndoindu-te.

6. Și așa, prin răbdarea amândurora, a ridicat Dumnezeu uitarea de la bătrânul. Și aceasta era lucrarea Schitenilor: a da osârdie celor luptați și care se silesc pe sineși spre a se dobândi unii pe alții în lucrul cel bun.

IV. A Sfântului Efrem

1. Nu pofti a stăpâni, suflete, de nu întâi te vei fi suit la măsurile nepătimirii, căci altminteri te vei vătăma și pe sineși, și pe cei următori ție. Iar dacă, fără de voie, de la Dumnezeu la aceasta ești pus, poartă grijă ca nu cumva să faci voile tale, ci ale celui ce ți-a încredințat ție purtarea de grijă a oilor celor cuvântătoare. Că mare primejdie are dacă cu nebăgare de seamă și cu lenevire se grijește de cei supuși.

2. Că trebuie egumenul foarte iscusit a fi, și veghetor la mântuirea celor de sub dânsul, și a pricepe și a cunoaște a fiecăruia – și așezarea, și mișcarea, și împodobirea, și pe lucrul cel necuviincios a-l mustra și a-l aduce de mână către cele mai bune. Și, îndeobște, toate cele ce se întind către mântuire a sfătui pe frați, până la cele prea mici.

3. Și trândavilor să le mărturisească muncile cele îngrozitoare, ca din cea împotrivă să oprească pricina și așa, văzând lupii sârguința păstorului, să fugă departe de turma oilor celor cuvântătoare.

4. Căci, cu adevărat, nimic nu suie așa de mult către mântuire pe suflet și mai voinic către osteneală îl face, decât a afla dascăl cu lucrul și cu cuvântul, fapta bună arătând și propovăduind, după Cel ce zice: *Ce la Mine veți vedea, asemenea să faceți.* (Jud. 7: 17).

V. A lui Avva Isaia

1. Zicea Avva Isaia celor ce erau cu dânsul: „Vedeți, fraților, să nu vă leneviți a păzi poruncile mele, de vreme ce, altminteri – iertați-mă pentru cele ce zic –, nu vă voi lăsa pe voi a fi împreună cu mine.

2. Iar de veți păzi și întru ascuns, și întru arătare, eu voi da socoteală lui Dumnezeu pentru voi. Iar de nu le veți păzi, de la voi va cere seamă pentru lenevire, iar de la mine, pentru zăbavă.

3. Iar cine va păzi poruncile mele – și întru ascuns, și întru arătare –, și Stăpânul Dumnezeu va păzi pe dânsul de tot răul, și-l va acoperi de toată ispita ce vine sau întru ascuns, sau întru arătare”.

4. Același a zis: „De vor locui cu tine frați, poartă grijă de dânșii întru asprime, ca așa să poată plini cele poruncite, știind că seamă vei să dai lui Dumnezeu pentru dânșii”.

VI. A lui Avva Marcu

1. Cel ce grăiește [învață] drept este dator și el ca de la Dumnezeu să ia graiurile și le plinească cu el, căci adevărul nu al celui ce grăiește este, ci al lui Dumnezeu, Care lucrează prin

cuvintele celui ce grăiește.

2. Luând numire a porunci fraților, să păzești rânduiala ta și să nu treci sub tăcere cele cuviincioase, ca un hatâr pentru cei ce grăiesc împotrivă.

3. Că, întru cele ce te vor asculta, plată vei avea pentru fapta bună a acelora, iar întru cele ce nu te vor asculta, nu te tulbura, nici nu slăbi, ci iartă-le lor toate, și vei lua pe cele deopotrivă de la Cel ce a zis: *Lăsați și vi se va lăsa vouă. Și, de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre* (Matei 6: 14-15).

PRICINA A PATRUZECI ȘI DOUA

Că nu se cuvine ca cineva să învețe sau să mustre pe cei ce nu sunt supuși ai lui, chiar de vor fi păcătuind, ci numai de vor cere aceasta, și nici a izbândi celor nedreptățiți.

I. Din Pateric

1. Sfăditu-s-a odată Paisie cu fratele său, încât și sânge a curs din capetele lor. Șezând acolo Avva Pimen, nimic nicidecum nu le-a grăit lor bătrânul.

2. Și a intrat Avva Anuv, care, văzându-i pe dânșii, a zis către Avva Pimen: „Pentru ce ai lăsat pe frați sfădindu-se și nimic nu le-ai zis lor?” Și a răspuns bătrânul: „Frați sunt și iar se vor împăca”.

3. Zis-a bătrânul: „Pune în inima ta că n-am fost aici, căci, către Dumnezeu privind bătrânul, nici nu lua aminte la cele ce se făceau de dânșii, ca cei ce nu erau supuși lui”.

4. Trimis-a Amma Sarra la Avva Pafnutie zicând: „Lucrul lui Dumnezeu ai făcut, lăsând a se necinsti fratele tău”. Și a zis bătrânul: „Ca cel ce fac lucrul lui Dumnezeu, treabă cu cineva nu am”.

5. Întrebat a fost un bătrân: „Bine este oare a mijloci între prigonirea fraților?” Și a răspuns: „Fugi de unele ca acestea, că scris este: bărbatul drept își astupă urechile sale, ca să nu audă judecată de obște sau de sânge vărsat, și ochii săi își închide, ca să nu vadă nedreptatea (cf. și Is. 33: 15)”.

6. Zis-a Avva Arsenie: „Că monahul străin în țară străină nimic să mijlocească, și așa se va odihni”.

7. Mers-a odată Avva Macarie la Avva Antonie și, vorbind cu dânsul, s-a întors în Schit, iar părinții au venit întru întâmpinarea lui și, pe când vorbeau, le-a zis lor bătrânul: „Am spus lui Avva Antonie: «N-am prinos aici, în locul vostru»”[0].

8. Și au început părinții a grăi despre altele, fără a întreba ca să se înștiințeze de răspunsul lui Antonie la aceasta, și nici bătrânul nu le-a pus lor.

9. Că aceasta și oarecine din Părinți spunea: „Atunci când Părinții văd cum că frații uită a întreba despre vreun lucru care-i folosește pe dânșii, se silesc a le spune numai începerea cuvântului, apoi, de nu vor fi siliți de frați, nu mai grăiesc cuvânt, ca să nu se afle degeaba, fără de întrebare, căci, odată grăind, ca o cuvântare în deșert se va afla”.

---

[0] *Trad. lit. trad. neogr.* încearcă o tâlcuire a acestui cuvânt, zicând cum că Avva Macarie, care era preot, zicea de cele trebuincioase săvârșirii Liturghiei, că adică nu le avea.

10. Un frate a întrebat pe un stareț zicând: „Dacă, locuind cu frați, voi vedea vreun lucru afară de cuviință, voiesc să grăiesc?” Răspuns-a bătrânul: „De sunt mai mari decât tine sau de o vârstă cu tine, tăcând mai vârtos vei avea odihnă, că întru aceasta pe sineți mai mic te faci și fără de grijă”. Zis-a fratele: „Dar ce să fac, Părinte, că mă tulbură duhurile?” Zis-a bătrânul: „De te superi, fă-le pomenire o dată smerindu-te, iar de nu te vor asculta, lasă osteneala ta înaintea lui Dumnezeu, părăsind pe a ta voie, și ia aminte ca să nu te fudulești, ca să se facă după Dumnezeu grija ta, însă, precum văd, mai bine este a tăcea”.

II. A lui Avva Isaia

1. Fraților, de veți ieși unii cu alții la lucru, fiecare dintre voi să ia aminte de sineși, și nu la fratele său, ca adică să-l învețe pe dânsul sau să-i rânduiască lui, ci lăsați pe cel ce face lucrul să facă precum voiește.

2. Iar de va zice: „Fă dragoste, învață-mă, că nu știu cum să mă sârguiesc la lucrul acesta și nici nu știu pe cineva care să mă învețe”, să nu fii viclean și să zici că nu știi meșteșugul, că nu este aceasta smerenie după Dumnezeu, și cel rugat, care nu voiește a învăța pe fratele său, nu dovedește că are întru sineși dragostea lui Dumnezeu, ci vicleșug ține, *că cei ce viclenesc,* zice, *de tot vor pieri* (Psalm 36: 9).

3. De vei merge să locuiești în vreun loc – sau singur, sau cu alții –, iar la cei veniți acolo mai-nainte de tine vei vedea vreun meșteșug, sau lucrări pricinuind pagubă, sau având vătămare, sau care nu sunt călugărești, să nu deschizi gura ta a mustra lucrurile lor, iar de te tulburi, du-te într-alt loc și păzește limba ta, ca să nu clevetești pe dânșii, că moarte este aceasta.

III. A lui Avva Marcu

1. Celui ce nu este întru supunerea ta, greșeala să nu i-o aduci în față, că aceasta [mustrarea] e mai vârtos a stăpânirii decât a sfătuirii.

2. Cele ce se zic cu număr de mulți[0], tuturor se fac folositoare, arătând fiecăruia în conștiința sa pe cele ale lui, pe care numai el le cunoaște.

3. Cu cei ce nu au făgăduință de supunere către tine și care stau împotriva adevărului, nu te prigoni, ca să nu-ți ridici în zadar urâciune, după dumnezeiasca Scriptură[0].

---

[0] În chip general sau impersonal.

[0] *Nu-i mustra pe cei răi, ca nu cumva să te urască* (Pilde 9: 8) și *Ura*

---

aprinde sfada, iar dragostea acoperă toate păcatele (Pilde 10: 12).

PRICINA A PATRUZECI ȘI TREIA

Că nu se cuvine a ne purta cu asprime față de cei sub ascultarea noastră sau a le porunci lor cele nepotrivite și cum că, pe tot lucrul poruncit cu smerenie și cu bună-conștiință, harul îl ajută să sporească spre bine.

I. Din Pateric

1. Dacă cineva cu frica lui Dumnezeu și cu smerenie poruncește fratelui a face un lucru, cuvântul cel ieșit de la Dumnezeu face pe fratele a se supune și a face cea poruncită.

2. Iar dacă cineva, nu cu frica lui Dumnezeu, ci din stăpânire vrând a stăpâni pe fratele poruncește, Dumnezeu, Cel ce vede cele ascunse ale inimii, nu-l încredințează pe dânsul a auzi sau a face.

3. Că arătat este tot lucrul care se face pentru Dumnezeu și arătat care pentru stăpânire, că lucrul stăpânirii este plin de mânie și de tulburare și arătat că de la cel viclean este[0].

4. Un frate s-a scârbit asupra altui frate și, auzind acela, a venit să se pocăiască lui, iar acela nu i-a deschis lui ușa.

5. Și s-a dus la un bătrân și i-a povestit lui lucrul. Și, răspunzând bătrânul, i-a zis: „Vezi ca nu cumva să ai îndreptățire în inima ta, ca și când defăimând pe fratele tău, ca cel ce este pricina, iar pe sineți îndreptățindu-te, și pentru aceasta nu i se va fi vestit lui a-ți deschide ție. Deci aceasta fă, măcar deși a greșit acela ție, du-te și pune întru inima ta că tu ai greșit asupra lui, iar pe fratele tău fă-l drept, și atunci Dumnezeu îl încredințează pe dânsul a se împăca cu tine.

6. Și, plecându-se fratele, a făcut așa, și, ducându-se iarăși către acel frate, a bătut în ușă, iar acela, numai cât a simțit dinăuntru, întâi el s-a pocăit lui și, deschizând, l-a sărutat din suflet și se făcu pace mare la amândoi.

7. Zis-a un bătrân: „Nu defăima pe cel ce-ți stă înainte, că nu știi dacă întru tine este Duhul lui Dumnezeu sau întru dânsul. Iar stătător înainte zic pe cel ce-ți slujește ție”.

---

[0] Despre stăpânire s-a vorbit și înainte. Ceea ce vor să zică Părinții e aceea că stăpânirea nu o poate avea decât Dumnezeu și că toate de la El vin, iar dacă cineva, prin forța împrejurărilor, ajunge să „stăpânească”, peste alții, ei nu trebuie să se vădească ca niște stăpâni (autoritari), care prin sine ar avea niscai autoritate, ci pe Dumnezeu, de la Care vine toată „stăpânirea” aceasta pământească și trecătoare. Prin urmare, orice manifestare (mai mult) omenească a stăpânirii nu face decât să aducă pagubă și despărțire între unii și alții, și mai vârtos în ierarhia bisericească, de la vlădică până la opincă.

8. Vrând Avva Romano a se săvârși, s-au adunat la dânsul ucenicii lui și i-au zis lui: „Cum suntem datori a ne ocârmui?”[0] Și a răspuns bătrânul: „Niciodinioară nu știu să fi zis cuiva din voi să facă ceva, până n-am făcut pe gândul meu mai întâi a nu se mânia, de nu va face adică ceea ce am zis să se facă, și așa, în toată vremea noastră, am locuit cu pace”.

II. A Sfântului Efrem

1. Frate, ți s-a încredințat suflet? Încinge ca un bărbat mijlocul tău, că nevoința nu mică vine, că lucru al bărbaților celor desăvârșiți ai primit asupră-ți. Deci trezvește-te, că de multă luare-aminte are trebuință lucrul, și nu fi nebăgător de seamă. Iar petrecerea voastră unii cu alții[0] să fie întru toată sfințirea, ca nu vreodată, din nebăgare de seamă, pe ascuns, să semene ceva vrăjmașul dintru ale sale, prin ascultarea din cele potrivnice.

2. Că cel ce trece peste hotarele curăției și ale întregii înțelepciuni și cere ascultare pentru o oarecare dulce pătimire, înfricoșată și groaznică muncă își trage asupră-și, nu mai mică, precum mi se pare, decât a celor ce au răstignit pe Domnul, că pe biserica lui Dumnezeu cea sfântă au cutezat a o strica, pe care Duhul Sfânt a încredințat-o lui.

3. Zice încă și Apostolul: *Oricine strică biserica lui Dumnezeu, strica-l-va pe dânsul Dumnezeu* (I Cor. 3: 17). Dar nici cel ce ascultă la un lucru ca acesta nu va rămâne nemuncit de la Dumnezeu: pentru că n-a urmat lui Iosif celui întreg la minte, nici n-a râvnit fericitei Suzana.

4. Pentru că Iosif, măcar că era vândut întru robie, nu s-a amăgit cu momelile stăpânei sale și nici de îngrozirile cele de moarte ale ei nu s-a spăimântat iubitorul de Dumnezeu. Că, uneori, momind pe tânărul, îi făgăduia să-i dea daruri multe, iar nesupunându-se el, de multe ori îl îngrozea cu munci și cu moarte.

5. Iar el nimic n-a cinstit decât întreaga-curăție, alegând mai vârtos moartea decât a cădea într-o spurcăciune ca aceea, care decât a noastră este cu mult mai ușoară (cf. Fac. 39: 1-20)[0]. Că ascultător întru toate fiind stăpânilor lui[0], de aceasta pentru blagocestie numai s-a lepădat, lăsându-ne nouă chip și pildă asemenea (cf. I Pt. 2: 21). Încă și fericita Suzana, mai vârtos a ales a muri decât a păcătui înaintea lui Dumnezeu.

---

[0] *În trad. neogr.* avem: „Dar noi cum vom putea ocârmui pe alții?”

[0] *Trad. neogr.* redă mai nuanțat „dintre tine și ucenic”.

[0] *Trad neogr.* redă așa: „care pentru ea, de care am zis, era nimic”.

[0] Atât stăpânei sale, cât și celor de care a avut parte mai-nainte sau după aceasta, precum știm din viața lui.

6. Deci cu frică, fraților, și cu cutremur să lucrăm pe a noastră mântuire (cf. Filip. 2: 12), după apostoleasca sfătuire, că foarte stă împotrivă vrăjmașul asupra celor ce au îndreptat faptele bune și prin toate se ispitește a-i prinde în cursă, dar, de vom lua aminte la înșine și la frica lui Dumnezeu, cu lesnire pe acesta îl vom călca.

7. Și trebuie cei mai mari să fie pildă celor mai mici spre toată fapta bună, ca să nu dăm pricină celor ce caută pricină [de împotrivire]. Că zice Domnul: *Cel ce face și învață, acesta mare se va chema întru Împărăția Cerurilor* (Matei 5: 19).

8. Și Apostolul îndeamnă zicând: *Chip fă-te al credincioșilor* (I Tim. 4: 12). Iconomule, ai auzit pe Apostolul zicând: *Cel ce stă înainte, întru sârguință să stea* (Rom. 12: 8) și *nimeni să nu defăimeze tinerețile tale* (I Tim. 4: 12).

9. Vezi, dar, ca nu cumva, cu împătimire sau scârbă, să uneltești dăscălia, ca și cum stăpânind peste împreună-slujitori, ci chip făcându-te turmei, ca, ivindu-Se începătorul păstorilor, să luați cununa slavei cea neveștejită (cf. I Pt. 5: 3-4).

10. Și iarăși zice: *Fiți mie următori precum și eu lui Hristos* (I Cor. 11: 1), că mândria străină este de credincioși, după ceea ce zice: *Domnul, celor mândri, le stă împotrivă, iar celor smeriți, le dă har* (Pilde 3: 34; Iacov 4: 6; I Pt. 5: 5).

11. Frate, egumen te-au pus? Nu te înălța, ci fii între frați ca unul dintr-înșii, socotindu-ți ostenelile tale cele mai dinainte, adică pe cele întru supunere, și cunoaște că acum și ei petrec întru dânsa, și nu te lenevi de dânșii, ci te sârguiește pentru mântuirea lor ca o maică pentru fiii săi, întru învățătură și sfătuire, și vei fi bineplăcut Domnului și cinstit.

12. Cel ce se milostivește spre aproapele său, și spre dânsul se va milostivi Domnului totdeauna; că milostenia bărbatului este ca o pecete a lui.

13. Când cineva nu stăpânește pe nimeni, se pare a fi blând și milos, apoi, pus fiind a stăpâni și a porunci, fără socoteală uneltește stăpânirea. Iar de se va lua de la dânsul stăpânirea, a purta pe cele poruncite de dânsul nu poate și atunci își cunoaște neputința sa, pe care mai-nainte nu o cunoștea, ca un neînțelept întunecat fiind cu stăpânirea[0].

III. A Sfântului Marcu

1. Dator este începătorul [egumenul] să spună ascultătorului ceea ce este îndatorat, iar neascultând, să-i vestească venirea asupră a răutăților. Luând sorț [de la Pronie] a învăța întru

---

[0] *Trad. neogr.:* „Ca unul căruia stăpânirea îi întunecase mintea”.

Domnul și neascultat fiind, necăjește-te în chip gânditor și nu te tulbura arătat. Că, necăjindu-te astfel, nu te vei osândi împreună cu neascultătorul, iar tulburându-te, vei fi ispitit împreună cu acela.

2. Cel ce cu frica lui Dumnezeu sfătuiește sau pedepsește[0] pe cel ce păcătuiește își ocrotește luiși fapta bună care se împotrivește acelei greșeli; iar cel ce pomenește de rău, îl voiește sau impută altuia, într-o patimă asemenea va cădea, după legea cea duhovnicească: *Căci cu ce judecată vei judeca, cu aceea vei fi judecat* (Matei 7: 2).

3. Pe cel ce nu ascultă de la început din cuvânt, nu-l sili cu prigonire, ci câștigul pe care l-a lepădat acela, tu agonisește-l ție; că mai mult decât îndreptarea aceluia te va folosi pe tine nerăutatea.

4. Zis-a Avva Macarie: „Dacă, certând pe cineva, te vei mișca spre mânie, pe a ta patimă o împlinești, și nu este bine ca pe alții să-i mântuiești, iar pe tine să te pierzi”.

---

[0] În sens de „corectează” sau „îndreaptă”.

PRICINA A PATRUZECI ȘI PATRA

Că se cade, pe cel ce face ceva bine, măcar și nedesăvârșit de va fi, să nu-l oprim, ci mai vârtos să-l sprijinim, și puțin câte puțin să-l aducem spre desăvârșire.

I. Din Pateric

1. Un frate a venit la Avva Pimen și i-a zis lui: „Semăn țarina mea și fac dintr-însa pomană. Oare bine fac?” Răspuns-a bătrânul: „Bine faci”, și s-a dus cu osârdie și a mai adăugat la pomană.

2. Auzit-a Avva Anuv cuvântul pe care l-a zis Avva Pimen fratelui și a zis către Avva Pimen: „Nu te temi de Dumnezeu grăind așa fratelui?” Și a tăcut bătrânul.

3. Iar după două zile, trimițând Avva Pimen, a chemat pe fratele și a zis lui, auzind și Avva Anuv: „Ce mi-ai zis alaltăieri, că nu țin minte, că mintea mea aiurea era?” Zis-a fratele: „Am zis că semăn țarina mea și fac dintr-însa pomană”. Și a zis Avva Pimen: „Eu gândeam că pentru fratele tău, mireanul, ai grăit, iar dacă tu ești cel ce faci lucrul acesta, să știi că acesta nu este călugărie”.

4. Și auzind el, s-a mâhnit și a zis: „Eu alt lucru nimic nu știu, fără numai acesta, și nu pot să nu semăn țarina mea”. Și, aceasta zicând, s-a dus mâhnit.

Și văzând Avva Anuv ceea ce fu, a făcut metanie bătrânului zicând: „Iartă-mă”.

5. Și, iertându-l, a zis către dânsul: „Și eu de la început știam că nu este lucru călugăresc, ci după gândul lui am grăit, și i-am dat lui osârdie spre sporirea dragostei către frați. Dar acum, iată, s-a dus mâhnit și iarăși același lucru face”.

6. Zis-a un stareț: „Urâte îmi sunt slăvirile în deșert ale celor mai tineri, că iată, deși se ostenesc, plată nu iau, căci privesc la slavele oamenilor”.

7. Zisu-i-a lui alt stareț foarte cunoscător: „Eu foarte îi laud pe dânșii, că folosește tânărului a se slăvi în deșert, căci așa [barem] nu se lenevește. Că negreșit, mândrindu-se în deșert, nevoie îi va fi lui și a se înfrâna, și a priveghea, căci gol se va vedea, și de aici se va nevoi a-și agonisi dragoste și necazurile a le suferi din pricina laudei.

8. Iar după ce petrece așa, îi vine lui harul lui Dumnezeu zicându-i: „Pentru ce nu te ostenești pentru sineți[0], ci pentru oameni? Și atunci se supune a nu lua aminte la slava omenească, ci la cea a lui Dumnezeu”. Și, auzind ceilalți bătrâni, au zis: „Cu adevărat, așa este”.

---

[0] În *trad. neogr.* avem „pentru Mine”.

9. Un frate a zis către Avva Pimen: „De dau fratelui meu puțină pâine sau altceva, dracii le întinează pe ele, ca pe cele ce se fac după plăcerea omenească[0]”. Răspuns-a lui starețul: „Deși se fac după plăcerea omenească, totuși noi să dăm fratelui trebuința”.

10. Și i-a zis lui și o pildă ca aceasta: „Doi oameni plugari erau locuind într-o cetate, și unul dintr-înșii, semănând semințe necurate[0], a făcut puține pâini asemenea [pe măsură], iar celălalt, lenevindu-se a semăna, n-a făcut nicidecum nimic. Deci foamete făcându-se, care dintr-amândoi socotești că a reușit să trăiască?”

11. Și a zis fratele: „Acela ce a făcut puține și necurate”. Zis-a starețul: „Așadar și noi, chiar puține și necurate să semănăm, ca să nu murim de foame[0]”.

12. Zis-a Maica Sara: „Bine este a face milostenie, pentru că, deși la început se face pentru a plăcea oamenilor, mai pe urmă însă ne va veni [să facem milostenie] întru plăcerea lui Dumnezeu”.

---

[0] *Trad. neogr.:* „Dracii îmi întinează gândurile cu ideea că am făcut aceasta din dorința de a plăcea oamenilor, și nu în vârtutea unei dragoste curate”.

[0] *Trad. lit.* Poate în sens de stricate, alese prost.

[0] *Trad. lit. trad. neogr.* redă așa: „Ca să nu murim cu sufletul, nelucrând nicio faptă bună”.

PRICINA A PATRUZECI ȘI CINCEA

Că se cade ca egumenul, pe cei mai neputincioși dintre frați, câteodată și prin cei mai tari a-i deprinde la ascultare și răbdare și la celelalte nevoințe, iar pe cei începători foarte a-i cruța.

I. Din Pateric

1. Avva Agathon foarte iubea pe Avva Alexandru, pentru că era foarte nevoitor, măsuratic cu cugetul și prea blând.

2. Odată, toți ucenicii lui spălau în râu rogojinile și spăla și Alexandru câte ceva în liniște, fără a fi văzut prea bine de ceilalți frați. Iar aceia au zis starețului: „Vezi, Părinte, Avva Alexandru nimic nu face”. Și, vrând a-i mângâia pe dânșii bătrânul, a zis lui Alexandru: „Spală bine, frate Alexandre”.

3. Iar el, după ce a auzit, se dumirea ce putea însemna graiul starețului. Iar după aceea a zis lui starețul: „Nu te mira, frate, că au doară nu știam că bine faci? Ci aceasta am zis înaintea lor, ca să vindec gândul lor cu ascultarea ta”.

II. A Sfântului Efrem

1. Fraților, puțin câte puțin se zidește cetatea, și cu chiverniseală[0] se face războiul, și, îndeobște, toate câte puțintel sporesc și așa ajung la săvârșire. Nu poate cel neiscusit la război, ca cel iscusit, a ține arcul și a se lupta; așijderea, nici copilul nu poate să alerge ca un bărbat.

2. De vei pune pe un copilaș greutate peste puterea lui, îl vatămi pe dânsul. Și, iarăși, de te vei lenevi a-l pedepsi pe el, netrebnic va ieși.

3. Tot așa se cade și pe noul începător cu socoteală a-l chivernisi [starețul], și nici, din mândrie, a pune pe dânsul peste puterile lui, și, iarăși, nici cu lenevire a te afla către dânsul, și astfel a fi fără grijă de sufletul lui.

4. Ci, precum lucrătorul de pământ, sădind sad în țarina sa, în tot chipul se îngrijește de dânsul, tot așa și tu, ca un nou-răsădit fiind fratele, cu dragoste și cu iscusință dă-i lui nevoința, socotind cum și tu te-ai supus mai-marelui tău. Și, de va fi bolnav cu trupul, să nu-l lepezi pe dânsul, ci te ostenește împreună cu dânsul, îndelung răbdând asupra lui.

5. Și se cuvine, fiecăruia din cei supuși ție, măsurile a le socoti și după putere a le cere, aducându-ți aminte de Domnul, Care zice pentru cei ce au primit sămânța cea duhovnicească că

---

[0] Urmând o anumită strategie, nu oricum sau deodată.

rodește și face unul o sută, altul, șaizeci, iar altul, treizeci, ca fiecare întru a sa rânduială să placă lui Dumnezeu (Matei 13: 8).

6. Tânăr este la tine, iubească-l sufletul tău, și nu pune pe dânsul povară peste puterea lui, ca să mântuiești sufletul lui întru Domnul și să câștigi cununa slavei cea neveștejită, când Se va arăta începătorul păstorilor (I Pt. 5: 4).

7. Spre noul-începător îndelung rabdă, că toate sunt cu putință lui Dumnezeu. Iar noul-începător, disprețuind smerenia, armă nu va avea asupra potrivnicilor, pentru aceea și mult se va sfărâma unul ca acesta de aceia[0].

8. Egumenul priceput nu va urgisi niciodată pe noul-începător, nici să-i micșoreze vrednicia, doar că a auzit că s-a sfădit cu unul mai iscusit decât el; ci mai curând să cerceteze cu de-amănuntul lucrul și cu frică să mijlocească între dânșii.

---

[0] *Trad. neogr.* adaugă: „...până ce se va străpunge (umili cu duhul)”.

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘASEA

Că nu de la toți deopotrivă se cade a cere nevoința, ci socotind viața pe care a avut-o fiecare mai-nainte și după deprinderea trupului.

I. Din Pateric

1. Un om bogat a venit odată din Roma și, făcându-se monah, a locuit în Schit aproape de biserică, și avea și pe una din slugile lui, care-i urma și-i slujea.

2. Și, văzând preotul bisericii slăbiciunea bărbatului și înștiințându-se din ce fel de odihnă este, i-a trimis din cele ce se aduceau la biserică.

3. Deci, făcând bărbatul acesta în Schit douăzeci și cinci de ani, se făcu văzător cu duhul și vestit. Și, auzind unul din stareții cei mari ai Egiptului despre dânsul, a venit să-l vadă, așteptând nu trupească[0] viețuire să vadă la dânsul. Deci, intrând, s-au îmbrățișat și, după ce au făcut rugăciune, au șezut.

4. Și l-a văzut pe dânsul egipteanul purtând haine moi și sandale în picioare, un harar[0] pe care se culca, o piele așternută dedesubt și o pernuță la căpătâi, și s-a smintit văzând acestea, că în locul acela nu era o petrecere ca aceasta, ci mai vârtos petrecere aspră.

5. Iar bătrânul, văzător fiind, a cunoscut pe cel din Egipt că s-a smintit și, nimic vădind către dânsul, a zis posluşnicului său: „Fă-ne nouă astăzi praznic pentru Avva!” Iar el a fiert puține verdețuri și, la vreme, au mâncat.

6. Și avea și puțintel vinișor bătrânul, pentru neputința sa, și a băut dintr-însul. Iar după ce s-a făcut seară, au rostit cei doisprezece psalmi și s-au culcat. Și, iarăși mai-nainte de Utrenie sculându-se, până la ziuă s-au rugat.

7. Iar dimineața i-a zis lui cel din Egipt: „Roagă-te pentru mine”. Și, luându-și ziua bună de la dânsul, a ieșit, cu nimic folosindu-se, și se ducea. Iar bătrânul, vrând a-l folosi pe el, trimițând, l-a chemat pe el.

8. Și, intrând, l-a întrebat pe el zicând: „Din ce țară ești?” Iar el a zis: „Din Egipt”. „Din care cetate a Egiptului?”, a întrebat bătrânul. Și a răspuns: „Eu nicidecum nu sunt cetățean, ci dintr-un sat”. Zis-a bătrânul: „Care era lucrul tău în satul tău?” Și a zis: „Lucram la câmp”. Și același iarăși l-a întrebat: „Unde dormeai?” Și egipteanul a zis: „În câmp”. Și bătrânul a zis: „Aveai așternut

---

[0] Comodă, confortabilă.

[0] Un fel de țol gros, țesut din păr de capră (din turcă: *harar).*

sub tine?” Și a zis: „În țarină nu aveam nicidecum așternut ca să pun sub mine, ci dormeam jos”.

9. Și bătrânul iarăși: „Și ce fiertură aveai în țarină, și ce beai?” Răspuns-a egipteanul: „Au doară este fiertură sau vin în câmp?” „Dar cum trăiai?” întrebă bătrânul. Iar el a zis: „Pâine uscată mâncam, iar de se afla, ceva mezelic [pâine cu sare], și beam numai apă”. Și răspunzând bătrânul a zis: „Mare osteneală...”. Și adăugă: „Și era și baie în sate să vă spălați?” Iar el a zis: „Nu, ci mă duceam în râu, când aveam nevoie”.

10. Deci, după ce l-a întrebat bătrânul toate acestea și s-a înștiințat de necazul vieții lui de dinainte, vrând a-l folosi pe el, i-a povestit și el petrecerea sa cea din lume, zicând: „Mă vezi pe mine, smeritul? Din cetatea cea mare a Romei sunt, mare fiind în palatele împăratului”.

11. Iar egipteanul, cum a auzit începutul cuvântului, s-a smerit și cu deadinsul lua aminte la cele se grăiau, iar acela povestea: „Deci, am părăsit cetatea și am venit în pustia aceasta. Și iarăși, pe mine, care mă vezi, casă mare aveam și bani mulți, dar, trecându-le cu vederea, am venit în chilia aceasta micuță.

12. Și aveam și patul tot de aur, având așternuturi de mult preț, și, în locul lor, mi-a dat Dumnezeu hararul acesta și pielea. Iar îmbrăcămințile mele erau vrednice de mult preț, iar acum, în locul acelora, port acestea proaste. Încă și la prânzul meu, mult aur se cheltuia pentru mâncăruri, iar în locul acelora, Dumnezeu mi-a dat aceste puțintele verdețuri și acest pahar mic de vin.

13. Și erau cei ce-mi slujeau mie slugi multe și, iată, în locul acelora, a umilit Dumnezeu pe bătrânul acesta ca să-mi slujească. Încă și în locul băilor, acum torn puțină apă pe picioarele mele, și port sandale, pentru neputința mea.

14. Și, în locul muzicilor și al alăutelor, zic cei doisprezece psalmi. Așijderea și noaptea, în locul păcatelor pe care le făceam, acum împreună cu odihna fac puțina mea pravilă. Deci roagă-te, Avva, și nu te sminti de neputința mea”.

15. Acestea auzind egipteanul, oftând dintru adânc, a zis: „Vai mie, că, din puțin necaz al lumii, am venit în odihnă și pe cele ce nu le aveam atunci, pentru sărăcia mea, acum le am, iar tu, din multa odihnă, întru necaz ai venit și, din multă slavă și bogăție, întru smerenie și sărăcie ai venit”.

16. Și, mult folosindu-se, s-a dus, și s-a făcut prieten al lui, și venea la dânsul de multe ori pentru folos, că era bărbat dreptsocotitor și plin de mireasma Sfântului Duh.

17. Se spunea despre Avva Arsenie că, bolnăvindu-se el odată în Schit, l-a adus prezbiterul în biserică și l-a pus pe harari, iar la capul lui a pus o pernuță mică.

18. Și, iată, oarecine din bătrâni, venind să-l cerceteze pe dânsul, după ce l-a văzut pe el pe harari culcat și pernuță sub capul lui, s-a smintit și a zis: „Deci acesta este Avva Arsenie și pe acestea se odihnește!”

19. Iar luându-l pe dânsul preotul deosebi, i-a zis: „Ce era lucrul tău în sat?” Iar el a zis: „Păstor eram”. Apoi preotul a zis: „Iar viața ta cum o petreceai?” Iar el a zis: „Cu multă osteneală”. Apoi a zis preotul: „Iar acum cum petreci în chilia ta?” Și acela a răspuns: „Mă odihnesc destul de mult”.

20. Și i-a zis lui preotul: „Vezi pe acest Avvă Arsenie? Acesta părinte al împăraților a fost în lume[0]. În slujba lui stăteau o mie de slugi încinși cu brâie de aur și îmbrăcați cu mătase. Și așternuturi de mult preț erau sub dânsul. Iar tu, păstor fiind, nu aveai odihna pe care o ai acum, iar el, această răsfățare pe care o avea în lume, aici nu o are. Deci iată, tu te odihnești, iar el rău pătimește.

Și, auzind el acestea, s-a umilit, și a făcut metanie zicând: „Iartă-mă, Avva, că am greșit. Cu adevărat, aceasta este calea cea adevărată, că acesta a venit la smerenie, iar eu, la odihnă”.

II. A Sfântului Efrem

1. Nu sili pe cel mai bătrân la lucru peste puterea lui, căci el și-a zdrobit întru pustnicie trupul tinereților sale. Îi ajunge lui conștiința celui ce se teme de Domnul, adică a celui ce, iată, a îmbătrânit după Dumnezeu, căruia îi ajunge lucrarea minții și împlinirea celor ce-l sfătuiește conștiința.

2. Dă cinste bătrânețelor, pentru Domnul, și pentru cei mai necunoscători dintre frați, care, astfel, văzând fapta bună cinstindu-se, mai râvnitori se fac.

3. Chibzuiește, frate, măsurile fiecăruia din cei supuși ție, pentru Cel ce a zis că *unul rodește o sută, altul, șaizeci, iar altul, treizeci* (Matei 13: 8)

---

[0] Lui Arsenie, împăratul Teodosie îi încredințase creșterea fiilor săi, Arcadie și Onorie, împărații de mai târziu.

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘAPTEA

Că se cade mai vârtos a purta grijă de cei neputincioși și a ne pogorî la măsura lor, atunci când nu calcă vreo poruncă a lui Dumnezeu, ca să nu se smintească. Și cum că obiceiurile, îndreptările și păcatele fiecăruia, se cuvine a le judeca după puterea și cunoștința fiecăruia.

I. Din Pateric

1. Mers-au odinioară trei bătrâni la Avva Ahile și unul dintr-înșii avea veste rea.

2. Și a zis unul dintr-înșii către Avva Ahile: „Avva, fă-ne un năvod”. Iar el a zis: „Nu fac”. Și celălalt a zis: „Fă dragoste de ne fă nouă un năvod, ca să avem pomenirea ta în mănăstire”. Iar el a zis: „Nu am vreme”.

3. Zisu-i-a lui și celălalt ce avea veste rea: „Părinte, mie să-mi faci o mreajă, ca să o am din mâinile tale”. Și el îndată a răspuns: „Ție îți voi face”.

4. Și i-au zis lui deosebi cei doi bătrâni: „Cum nouă, rugându-te, n-ai vrut să ne faci și acestuia i-ai zis «Îți voi face»?”

5. Zisu-le-a lor bătrânul: „V-am zis că nu fac, și am văzut că nu v-ați mâhnit, fiindcă nu am vreme, iar acestuia, de nu-i voi face, ar fi zis întru sine: «Despre păcatul meu auzind Bătrânul, pentru aceasta n-a voit să facă». Și astfel, lepădându-l, aș fi tăiat funia dragostei, și poate l-aș fi aruncat în deznădejde. Deci scopul meu era să-i trezvesc sufletul, ca să nu se înghită de întristare”.

6. Întâmplatu-s-au oarecare din Părinți a merge în casa unui iubitor de Hristos, între care era și Avva Pimen. Iar când au mâncat ei, le-a pus înainte și carne, și au mâncat toți, afară de Avva Pimen.

7. Și se minunau bătrânii că nu mânca, că știau socoteala lui cea dreaptă. Iar după ce s-au sculat, i-au zis lui: „De ce ai făcut aceasta?”

8. Răspuns-a lor Bătrânul: „Voi ați mâncat și nimeni nu s-a smintit. Iar eu, de-aș fi mâncat, mulți dintre frați care vin aproape de mine aveau a se sminti zicând că «Pimen a mâncat carne, iar noi să nu mâncăm?”” Și, auzind, s-au minunat de socoteala lui.

9. Un frate a întrebat pe oarecine din Părinți de se spurcă cineva atunci când îi vine gând scârnav în minte. Și, fiind și alții acolo, și făcându-se întrebare pentru aceasta, unii ziceau: „Cu adevărat se spurcă”, iar alții ziceau că „nu, ci doar atunci când îl împlinim trupește, căci, dacă ne-am spurca numai de la un singur gând, nimeni dintre noi, cei simpli, nu s-ar mântui”.

10. Iar fratele, ducându-se la un stareț iscusit, l-a întrebat pentru aceasta. Și a zis starețul: „Aceasta după măsura fiecăruia se înțelege. Că, iată, zace aici un lucru [ce poate fi] poftit [de mulți]. Și au intrat doi frați: unul având măsuri mari, iar celălalt, mai mici.

11. Deci, de va zice gândul celui desăvârșit [cu măsuri mari] că «vreau să am acest vas», și nu va zăbovi cu el, ci îndată îl va lepăda, nu s-a spurcat. Iar cel ce n-a ajuns la niște măsuri ca acestea, de va pofti adică și se va îndulci cu gândul, dar nu-l va lua, nu s-a spurcat.

II. A Sfântului Efrem

1. Frate, suferă pe cel neputincios, că cel tare nu are trebuință de tine, că scris este: *Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9: 12), și *voi, cei tari, purtați slăbiciunile celor neputincioși* (Rom. 15: 1).

PRICINA A PATRUZECI ȘI OPTA

Că se cade ca pe cel ce a căzut în păcat și este aproape de deznădejde să nu-l lepădăm îndată, nici să-l necăjim cu mustrări iuți, ci cu blândețe și cu milostivire să-l ridicăm din cădere. Așijderea și pe cel ce se desparte de obște să-l întoarcem și cu bunătate să-l primim.

I. Din Pateric

1. Năpăstuit a fost un frate într-o obște din pricina curviei. Sculându-se, a venit la Avva Antonie. Și au venit și frații din obște ca să-l mângâie și să-l ia înapoi în obște. Și au început să-l mustre: „Iată ce ai făcut!” Iar el răspundea că nimic de acest fel n-a făcut.

2. Și iată că acolo de față era Avva Pafnutie, care a spus o pildă ca aceasta: „Am văzut pe marginea râului un om băgat în nămol până la genunchi și, venind unii să-i dea lui mână de ajutor, l-au cufundat până la grumaz”.

3. Și a zis Antonie: „Iată om adevărat, care poate mângâia suflete rănite și să le mântuiască. Și, umilindu-se frații de cuvântul bătrânilor, au făcut metanie fratelui. Și, mângâiați fiind de la Bătrâni, au luat pe fratele și s-au întors în obște.

4. Zis-a Avva Pimen: „De va greși omul și va tăgădui zicând «n-am greșit», nu-l mustra pe el, iar de-l mustri, îi tai osârdia lui, ci mai vârtos zi lui: «Nu te mâhni cu totul frate, ci te păzește de acum înainte», și așa vei ridica sufletul lui spre pocăință”.

II. A Sfântului Efrem

1. De se va despărți vreun frate de chinovie cu orice fel de pricini și va cădea în boală sau, căindu-se, se va întoarce, nu trebuie să-l disprețuim, ci mai vârtos să-l primim ca pe un mădular al trupului. Că, de a și greșit depărtându-se, tu însă fă milă cu dânsul, pentru Domnul, Care a zis: *Întrucât ați făcut unuia din acești mai mici, Mie ați făcut* (Matei 25: 40).

2. Că, pentru tine, a te îngriji numai, oprit este, fiindcă a zis Mântuitorul: *Nu vă grijiți cu sufletele voastre ce veți mânca* (Matei 6: 25) și celelalte. Încă și Apostolul poruncește zicând: *Fiecare nu numai de ale sale să se grijească, ci și de ale altuia* (Filip. 2: 4). Că, iată, pe dragoste a pus-o mai presus decât toate isprăvile și darurile (cf. I Cor. 13: 1-13).

3. Că bună este rugăciunea cu post, însă pe aceasta, milostenia o întemeiază, că zice: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 9: 13; 12: 7; Osea 6: 6).

4. Vezi și pe Prorocul cum mustră pe cei nemilostivi, zicând că nu și-au adus aminte a face milă, și au gonit pe omul cel sărac și sărman, și umilit la inimă, ca să-l omoare (cf. Psalm 108: 16). Și iarăși: *Pe care Tu l-ai bătut, ei l-au gonit, și la durerea rănilor mele au adăugat* (Psalm 68: 27).

5. Încă și Mântuitorul poruncește a fi noi milostivi: *Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru cel ceresc milostiv este* (Luca 6: 36). Pe cei milostivi îi fericește zicând: *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui* (Matei 5: 7). Și, către Tatăl rugându-ne, ne-a poruncit a zice: *Și ne iartă nouă datoriile noastre, precum și noi iertăm datornicilor noștri* (Matei 6: 12).

6. Deci primește pe cel rătăcit care se pocăiește, dacă într-adevăr arată curată și adevărată pocăință, și ascultă pe Apostolul ce zice: *Așa încât voi, dimpotrivă, mai bine să-l iertați și să-l mângâiați, ca nu cumva, pentru multa mâhnire, să se înghită unul ca aceasta. De aceea vă îndemn să întăriți în el dragostea* (II Cor. 2: 7-8).

7. Și iarăși zice: *Rugămu-vă pe voi, fraților, învățați pe cei fără de rânduială, mângâiați pe cei slabi la suflet, sprijiniți pe cei neputincioși, fiți răbdători față de toți. Socotiți să nu întoarcă cineva răul cuiva, ci pururea cele bune să urmați, și unul spre altul și spre toți* (I Tesal. 5: 14-15).

8. Căci și Domnul slavei nu a lepădat pe fiul cel curvar, ci l-a primit ca pe un înviat din morți, și l-a îmbrăcat în podoaba cea dintâi, și l-a înălțat, și inel i-a dăruit, și pe vițelul cel bine hrănit l-a junghiat, ca să se veselească întru aflarea fiului celui pierdut (cf. Luca 15: 11-24).

9. Iar celălalt, deși s-a scârbit, și pe dânsul l-a mângâiat și împăcat zicând: *Fiule, tu totdeauna ești cu mine, și toate ale Mele sunt ale tale; se cuvenea însă a ne bucura și a ne veseli, că fratele tău aceasta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat* (Luca 15: 31-32).

10. Dar și tu, frate care ai dobândit milă, nu fi nebăgător de seamă, ci urmează și tu pe fiul care s-a întors și s-a pocăit, și cazi la părintele tău cu smerenie, și mărturisește greșeala întru adevăr, și nu întru fățărnicie, ci zi: *Părinte, greșit-am la cer și înaintea ta, și nu mai sunt vrednic a mă chema fiul Tău, fă-mă ca pe unul din argații tăi* (Luca 15: 18-19).

11. Și, cu străpungerea și durerea aceasta, cazi la dânsul și, dobândind iertăciune, păzește-te de acum înainte, în frică și în smerenie slujind Domnului, în toate zilele vieții tale aducându-ți aminte de facerea de bine care ai dobândit.

12. Însă ia seama ca nu pentru puțină vreme să arăți smerenie și tăcere, iar apoi, după puțin, obrăznicie și nerușinare

sau lenevire spre pravilă și priveghere. Nu astăzi să mulțumești pentru cele puse pe masă și mâine să cârtești asupra bucătarului sau a trapezarului.

13. Ci adu-ți aminte de prorocul care zice: *Cenușă ca pâinea am mâncat* (Psalm 101: 10), și de oțetul și de fierea pe care le-a gustat Stăpânul pentru noi, și cu mulțumită mănâncă din cele ce stau înainte, orice fel ar fi.

14. Și, în scurt a zice, nu acum, primit fiind, să arăți înfrânare și cucernicie și celelalte fapte bune, iar după aceasta, la neînfrânare și la nebăgare de seamă să te dai, ca nu cândva grea mânie să-ți tragi asupră-ți, ca cel ce și după iertare ai defăimat pe Făcătorul de bine și, ca un mădular putred și bolind fără vindecare, din celălalt trup [al frăției] să te tai. Căci de acolo înainte nu vei mai afla loc de pocăință sau de îndreptare, precum a zis Domnul: *Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuiești, ca nu cumva să-ți fie mai rău* (Ioan 5: 14). Ia seama că neputința în care ai căzut mai-nainte a fost urmarea păcatului tău; și deci, dacă te întorci la același păcat, lesne poți strica sănătatea trupului, și așa îți pierzi sufletul.

15. Și în frica lui Dumnezeu lucrează pe a ta mântuire de-a pururi, ca pe alunecarea cea mai dinainte să o poți a întoarce și să te învrednicești bucuriei Domnului tău cu toți cei ce i-au plăcut Lui.

16. Dacă, luptat fiind un frate, va fugi din mănăstire și vei ieși spre căutarea lui[0], aflându-l, pașnic să-i răspunzi lui, ca să nu-i adaugi lui durere, *păzindu-te și tu, ca să nu cazi în ispită* (Gal. 6: 1).

III. Din Pateric

1. Un stareț avea doisprezece ucenici. Și s-a întâmplat ca unul dintr-înșii, ducându-se într-un un sat pentru o trebuință oarecare, din ispita diavolului să cadă în curvie. Și, de atunci, luând obiceiul răutății, se ducea de multe ori pe ascuns în sat, după slavoslovia Utreniei, și se întorcea mai-nainte de ziuă.

2. Deci, cunoscându-se celorlalți frați lucrul ce-l făcea, apoi și însuși starețului, acesta nu l-a mustrat pe el îndată, ci l-a lăsat așa câtăva vreme, prefăcându-se că nu cunoaște lucrul nicidecum.

3. Însă ceilalți frați au început să strige asupra aceluia despre păcatul lui, învinuind tăcerea egumenului ca o fără de vreme. Într-o zi, starețul s-a dus în chilia fratelui de dimineață. Și se întâmplase ca și acela să se întoarcă din satul din care, precum am zis, pe ascuns se ducea pentru scârnava-i faptă.

---

[0] *Trad. neogr*: „... dar se va întoarce spre îndreptare”.

4. Atunci însă, grăbindu-se a se întoarce, haina muierii în loc de a sa mantie a îmbrăcat-o, pe care a și agățat-o în chilia sa, într-un ungher al peretelui, după ce s-a întors, neiscodind sau cunoscând ce este.

5. Și iată și pe egumenul simțindu-l că vine la dânsul, cu totul se îngrijea pe sine spre întâmpinarea aceluia și în minte întorcea ce să-i răspundă lui. Deci, după ce a intrat Avva în chilia fratelui și a văzut haina muierii agățată, a tăcut deocamdată pentru dânsa, dar a zis către fratele: „Unde ai fost, frate?” Iar el se încurca zicând: „În cutare loc m-am dus, pentru răspuns”. Și a zis starețul: „Dar nu te-ai dus în sat?” Zis-a acela: „Nu, stăpâne”.

6. Atunci i-a zis lui Avva: „A cui este haina cea agățată?” Iar după ce văzând-o fratele și cunoscând-o că este a muierii, s-a aruncat îndată jos pe sineși la picioarele starețului zicând: „Iartă-mă, că nu voi mai face aceasta”.

7. Iar el l-a iertat. Și, sculându-l pe dânsul, l-a mângâiat zicând: „Ia aminte de sineți de acum, fiule, că ce câștigi din necurăția aceea? Aici, înaintea oamenilor, rușine și ocară, iar în veacul viitor, foc nestins și viermi neadormiți. Rogu-mă, dar, fiule, să nu te mai tăvălești în această putredă și grețoasă faptă”.

8. Iar fratele, foarte umilindu-se, îndată la picioarele starețului căzând, din destul pe ele cu lacrimi le-a scăldat, iertare de la Dumnezeu cerând.

9. Și de atunci nu numai că a contenit de la acea scârnavă faptă, ci și o pocăință fierbinte ca aceasta a arătat: încât, în scurtă vreme, și lui Dumnezeu a plăcut prin bună-lucrarea sa, că s-a făcut monah prea-iscusit; așijderea și ceilalți frați, văzând pocăința lui și sporirea după Dumnezeu, mulțumeau lui Dumnezeu.

10. Iar odată, apropiindu-se frații la stareț, îl întrebau să le spună lor pentru ce nu mustra pe fratele de îndată știindu-l că păcătuiește, ci îndelung răbda până la o vreme.

11. Și, răspunzând starețul, și a zis lor: „Vedeam pe Satana ținând pe fratele de o mână și trăgându-l în lume, iar eu, prin îndelungă răbdare, îl țineam de cealaltă mână, ca nu cumva, la mustrarea mea, să fugă îndată în lume, unde îl târa pe dânsul diavolul. Iar acum, pentru că a binevoit Dumnezeu a mântui pe a Sa zidire, iată, am avut și cealaltă mână, și pe dânsul tot mântuit”.

Tâlc al lui Everghetinos

a. Deci bună e îndelungă răbdarea cu rugăciune, zice scriitorul, când o arătăm pe dânsa spre fratele cel bântuit de vrăjmașul cel de obște și care întru deznădăjduire a căzut. Că de multe ori, rugat fiind Dumnezeu și miluind pe a Sa zidire, îndreaptă pe cel greșit și-l ridică din cădere, iar asprimea și mustrarea făcându-se, au firea mai vârtos a freca rănile celor ce au căzut, iar nu a le tămădui.

b. Asprimea și mustrarea, dimpotrivă, atunci când nu sunt folosite la vreme, mai degrabă sporesc decât vindecă rănile celui căzut.

12. Unui frate ce viețuia în obștea lui Avva Ilie i s-a întâmplat odinioară o ispită, adică o alunecare de păcat. Și, gonit fiind de acolo, s-a dus la Avva Antonie în munte și a petrecut la dânsul câtăva vreme.

13. Apoi l-a trimis pe el Avva Antonie în obștea de unde ieșise; dar cei din obște nu l-au primit. Și, întorcându-se la Avva Antonie, i-a spus lui: „N-au voit să mă primească, Părinte”.

14. Iar el, trimițându-l împreună cu un frate, le-a vestit lor acestea: „O corabie s-a primejduit în noian, și și-a pierdut povara, și cu trudă au scăpat la uscat, iar voi voiți să o cufundați pe cea scăpată?”

15. Și, înștiințându-se ei că Avva Antonie era cel ce l-a trimis înapoi pe fratele, l-au primit de îndată.

PRICINA A PATRUZECI ȘI NOUA

Că se cade egumenului a nu tăcea atunci când cei ce sunt sub dânsul vor păcătui, ci a-i mustra și a-i canonisi și în tot chipul a încerca a-i tămădui.

I. Din Pateric

1. Mers-a odinioară Avva Macarie Alexandrinul la Avva Pahomie Tavenisiotul și l-a întrebat Pahomie pe dânsul zicând: „Sunt frați în obște care stau fără de rânduială. Oare să-i pedepsesc pe dânșii?”

2. Zisu-i-a lui Avva Macarie: „Pedepsește și judecă cu dreptate pe cei de sub tine, iar pe cineva din cei de afară să nu judeci, că scris este: *Au nu pe cei dinăuntru voi îi judecați, iar pe cei din afară Dumnezeu îi judecă?”*

II. A Sfântului Efrem

1. Despre cei fără de rânduială din frați și lenevoși, nu trebuie a liniști toiagul egumenului, pentru că cei ce nu voiesc de frica cea dumnezeiască a-și înfrâna inima lor, prin toiag să se depărteze de cele nefolositoare, precum robul [fără rânduială] se înțelepțește [numai] de asprimea stăpânului.

III. A lui Avva Marcu

1. Cel ce dă loc supusului să grăiască împotrivă când nu trebuie îl amăgește pe dânsul întru acel lucru și-l gătește a se lepăda de făgăduințele supunerii.

2. Nu fi îndoit la inimă, într-un fel cu cuvântul aflându-te și în alt fel cu conștiința, că pe unul ca acesta sub blestem îl pune Scriptura (Is. Sirah 28: 14; 5: 11 ș.u.).

3. Sunt care grăiesc adevărul, și se urăsc de cei nebuni, și sunt alții fățărnicindu-se, și pentru aceasta se iubesc de aceiași, însă niciunul nu va rămâne într-un târziu fără răsplătire de la Dumnezeu, căci Domnul, fiecăruia, la a sa vreme, va da pe cea cuviincioasă răsplătire.

PRICINA A CINCIZECEA

Că pe cel ce greșește fără îndreptare și care este vătămător de obște să-l izgonim, ca pe unul care nici după cea cuviincioasă purtare de grijă nu s-a folosit. Într-o astfel de pricină, egumenul nu trebuie să uneltească milostivire, altminteri și sieși și celorlalți va aduce vătămare.

I. Din Pateric

1. Povestit-a Avva Daniil că, atunci când era Avva Arsenie în Schit, era acolo un monah care fura lucrurile bătrânilor. Și l-a luat pe el Avva Arsenie în chilia sa, vrând a-l dobândi pe dânsul, iar pe Bătrâni a-i odihni.

2. Și i-a zis lui: „Orice poftești, eu îți voi da, numai nu fura”. Și îi dădea lui ce voia, și aur, și parale, și haine, tot ce cerea, iar el iarăși fura.

3. Iar bătrânii, văzând că n-a contenit, l-au izgonit pe dânsul zicând: „Că, de se va afla vreun frate având vreo scădere care nu vatămă pe obște, trebuie a-l sluji pe dânsul, iar dacă și pe ceilalți tulbură, se cade a-l izgoni, ca nu împreună cu dânsul și alții să piară”.

II. A Sfântului Efrem

1. De ți s-a încredințat un începător, de șovăie către jugul cel bun al Domnului (cf. Matei 11: 30), nu te face prea mult întru împreună-pătimirea (milostivirea) către acela, peste ceea ce ți se cere de la Ziditorul, ca nu cumva să fii tras împreună cu dânsul. Căci, de se va cufunda luntrea, nu se cuvine a trece cu vederea corabia.

2. Întru cunoștința Domnului să fie faptele tale și, așa, întru diavoleștile mreje nu te vei încurca, că obicei este lui să-i fure pe cei ce se nevoiesc de-a dreapta și, așa, pe răutate prin bunătate a o lucra.

3. De vei ruga pe egumen pentru un frate scos din mănăstire, care a făcut vreo sminteală în frățime, nu sili pe părintele întru aceasta, ci fii ca și cum aducându-i aminte, lăsându-l de atunci în voia lui Dumnezeu.

4. Căci, dacă cumva fratele nu și-a venit încă întru simțirea nesocotinței sale și, primindu-se prin mijlocirea ta, vătămare va face frățimii te vei afla ca pricină a răutății lui.

5. Căci, scânteie căzând în hambar, arde osteneala a tot anul. Deci se cade ca fiecare a suferi pe aproapele, pe cât cere rațiunea,

iar nu peste măsură. Fericit este cel ce suferă pe aproapele, pentru dragostea cea după Dumnezeu, și vai celui pe care alții îl suferă, dar care rămâne nepedepsit.

6. De vei avea ucenic cu sineți și, prin lenevire și nebăgare de seamă, se va lepăda de jugul blagocestiei, nu te mira de aceasta, nici nu da loc cumplitei mâhniri, sfărâmându-ți prea mult mintea, ca nu cumva și pe sineți să te vatămi, și pe acela cu nimic să nu-l folosești. Socotește pentru aceasta pe sluga prorocului Elisei (IV împ. 5: 20-27).

7. Iar dacă și întru multă răutate se rostogolește, socotește pe acela ce din Apostoli s-a făcut vânzător. Căci cine ar putea fi atât de nerecunoscător și necredincios, încât să atribuie învățătorului pricina căderii aceluia, și nu asupra voirii celei rele a ucenicului?

8. Că de sineși stăpânitor l-a făcut Dumnezeu pe om, pentru aceea, celor ce bine se nevoiesc, încununați și cinstiți cu numele îi arată, iar călcătorilor de lege și nebăgătorilor de seamă, chinuri și munci.

III. A Sfântului Marcu

1. Când vătămarea unuia se va întinde la mulți, nu trebuie a răbda îndelung, nici a căuta pe al său folos, ci pe cel al multora, ca să se mântuiască mai mulți; pentru că, decât fapta bună cea din parte, mai folositoare este cea a multor părți.

Iar Dumnezeului nostru fie slava, în veci. Amin.

Sfârșit al cărții lui Everghetinos, împreună cu Dumnezeu Sfântul.

CUPRINS

PREDOSLOVIE……………………………………………………………7

ÎNCEPUTUL CĂRȚII A TREIA A LUI EVERGHETINOS……………19

PRICINA ÎNTÂI Că nu se cuvine a osândi pe cineva în urma unor bănuieli sau, îndeobște, a crede în bănuieli……………………20

PRICINA A DOUA Că nu trebuie a osândi, nici a defăima pe cel ce păcătuiește la arătare, ci a lua aminte de sine și a nu iscodi cele străine; că cel ce ia aminte la răutățile sale, nu [mai] poate osândi pe aproapele……………………………………………26

PRICINA A TREIA Că nu trebuie a sminti pe cineva întru cele ce nu sunt după poruncă; și despre ce înseamnă numele smintelii; și cum că nu se cuvine să ne smintim, iar pe cei ce smintesc să-i tămăduim……………………………………………………46

PRICINA A PATRA Se cade ca creștinul să-și robească toată înțelegerea întru Hristos; și că cei duhovnicești și din cugetările cele mirenești sau și din lucruri rele întru cugetări bune se povățuiesc………………………………………………………50

PRICINA A CINCEA Despre vicleșug și răutate, simplitate și nerăutate, de unde se nasc și ce folos și vătămare este dintr-însele; și despre pizmă…………………………………………53

PRICINA A ȘASEA Că cei ce defăimează și iau în batjocură pe bărbații cei neprefăcuți și simpli, care pe sine se smeresc, prea mult păcătuiesc……………………………………………55

PRICINA A ȘAPTEA Că se cade ca credinciosul, pe cele ce le face, cu bună-conștiință să le facă, și nu cu rea; că Dumnezeu judecă fapta fiecăruia nu precum se vede, ci după scopul celui ce o face………………………………………………………57

PRICINA A OPTA Mare bunătate este conștiința, ce ni s-a dăruit nouă de la Dumnezeu, și mult ajută celui ce o ascultă pe aceasta. ……………………………………………………………60

PRICINA A NOUA Că trebuie de-a pururea a lua aminte și de pretutindenea a ne păzi pe înșine, că vrăjmașul de pretutindenea și prin toate năvălește…………………………………………62

PRICINA A ZECEA Că se cade a ne cerceta pe înșine și greșelile a le îndrepta, iar pe cele bune a le spori………………………71

PRICINA A UNSPREZECEA Că nu fără de primejdie este credinciosului călcarea unei singure porunci, ca unul ce a luat putere a le lucra pe toate, mai vârtos că aceasta i se cere cu deosebire [de Domnul] și că o mică răutate prea mult vatămă..74

PRICINA A DOUĂSPREZECEA Că monahilor celor cucernici și, îndeobște, celor ce au primit dumnezeiasca cunoștință, și păcatele cele mici cu mari munci li se cercetează....................83

PRICINA A TREISPREZECEA Că se cade bărbătește a sta împotriva trândăviei [akediei] și a întristării celei de la draci; și despre răbdare...85

PRICINA A PAISPREZECEA Că se cade ca nevoitorul, chiar bolnav fiind cu trupul, nu cu totul să se sloboadă dulceților, nici să facă dezlegare la rânduială, sau în doctorii să-și nădăjduiască sănătatea, ci în Dumnezeu, cu a Cărui iconomie și bolile vin către noi...98

PRICINA A CINCISPREZECEA În ce chip, când și ce doctorii se cuvine a folosi, și că nu se cade monahului să plece din mănăstire pentru tămăduirea trupească, ci, odată bolnăvindu-se într-însa a răbda, îndestulându-se de îngrijirea fraților...........104

PRICINA A ȘAISPREZECEA Că nu se cuvine ca monahul, fără de mare nevoie, a se scălda sau a se dezgoli..............................109

PRICINA A ȘAPTESPREZECEA Că la Dumnezeu nu este ceva nehotărât, ci toate cele ce se fac, și înseși morțile cele de năprasnă, cu precunoștința lui Dumnezeu sunt hotărâte [rânduite]..114

PRICINA A OPTSPREZECEA Despre răbdarea în boli și folosul cel dintr-însele, și cum unora din cei îmbunătățiți li se aduc de la Dumnezeu pedepse iconomicești spre desăvârșita curățenie..116

PRICINA A NOUĂSPREZECEA Pentru oarecare folos, de multe ori și drepții se dau (de Dumnezeu) la moarte silnică.............123

PRICINA A DOUĂZECEA Că nu se cade a se mira cineva atunci când ceva primejdios li se întâmplă bărbaților celor drepți.....128

PRICINA A DOUĂZECI ȘI UNA Că se cuvine credinciosul, chiar de va fi și lipsit vreodată de cele de folos și de nevoie, să nu se împuținează îndată, ci să mulțumească și să aștepte pe Domnul, și fără de îndoială să nădăjduiască că Bunul Dumnezeu negreșit va purta grijă de dânsul.

Și cum că rușine este nevoitorului, odată ce slujește lui Dumnezeu, să se apropie de mireni și a cere cele de trebuință, chiar de se va și îngreuia cu lipsa.......................................132

PRICINA A DOUĂZECI ȘI DOUA Cine este cel care nebunește nădăjduiește în Hristos..142

PRICINA A DOUĂZECI ȘI TREIA Că nu se cade a lepăda nici cea mai mică poruncă pentru oarecare trebuință trupească – măcar de mult ne-ar sili aceasta - sau pentru vreo frică omenească.. 144

PRICINA A DOUĂZECI ȘI PATRA Că nu se cade ca credinciosul, măcar și în tulburări [lumești] de va cădea vreodată, să se prefacă [închipui] după lucrurile cele din afară, ci către Dumnezeu să privească și plăcerea Aceluia să o facă..............147

PRICINA A DOUĂZECI ȘI CINCEA Se cade ca, cel ce caută a plăcea lui Dumnezeu, necinstirile și cinstele de la oameni ca nimic a le socoti...151

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘASEA Că se cuvine ca fapta bună întru ascuns a o lucra și a nu o vădi, nici a ne făli pentru slavă-deșartă și [sau] slavă omenească; și de unde se naște slava-deșartă, cum lucrează și cum se aprinde...............................155

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘAPTEA Că nu se cade a căuta prieteșugurile celor mai mari din lume..................................167

PRICINA A DOUĂZECI ȘI OPTA Că nu se cuvine ca, din plăcerea de sine, a face ceva mai presus de ceilalți frați ce sunt în mănăstire...171

PRICINA A DOUĂZECI ȘI NOUA Că și singură mândria poate a pierde pe creștin și cum că cei ce se îngâmfă pentru îndreptări, părăsiți fiind de har, cad...175

PRICINA A TREIZECEA De unde se naște hula și cum se tămăduiește...186

PRICINA A TREIZECI ȘI UNA Că prea mare între faptele bune este dreapta-socoteală, iar cele ce le face credinciosul se cuvine a le face după dânsa; că cele ce se fac fără dreaptă-socoteală și fără scop, măcar bune de-ar fi, la nimic nu folosesc, ba uneori pricinuiesc și vătămare..191

PRICINA A TREIZECI ȘI DOUA Că, fără de ajutorul cel de sus, nici izbăvire de răutate, nici dobândire de faptă bună nu se face celui ce se nevoiește și cum că înfierea, nu din lucruri, ci din har se face...202

PRICINA A TREIZECI ȘI TREIA Care este pricina ispitelor, care este folosul dintru acestea și cum se deosebesc [de ce fel sunt]. 206

PRICINA A TREIZECI ȘI PATRA Cum se cade a sta împotriva ispitelor, și că nu se cuvine a se arunca cineva într-însele; când se cade a fugi de ispită și în ce împrejurare se cuvine a fugi sau a o primi pe aceasta..220

PRICINA A TREIZECI ȘI CINCEA Că nu este bine a alerga către făcătorii de minuni, ci, din smerenie, a ne lepăda de aceștia; și nici osebite daruri [harisme] nu se cade a dori sau a cere; iar de se va învrednici cineva de acestea, să nu cugete înalt, ci să se păzească prin smerenie; și cum că cei ce arată viețuire dumnezeiască nu sunt cu nimic mai prejos decât cei ce fac semne; și că, afară de facerea de minuni, sunt alte daruri, mai mari, din care se cunosc cei duhovnicești..............................228

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘASEA Că mai mare decât toate faptele bune este dragostea și că cel ce iubește pe Dumnezeu iubește folosul sau odihna aproapelui său întru toate mai mult decât le cinstește pentru sine...236

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘAPTEA Că se cade ca pentru aproapele a pune și sufletul..244

PRICINA A TREIZECI ȘI OPTA Că cel ce întru Domnul are dragoste și smerenie se sârguiește nu numai a nu întrista pe aproapele, ci și a-l ajuta în tot felul, și pe toate cele ale lui a le face ca pe ale sale...250

PRICINA A TREIZECI ȘI NOUA Că cel ce după Dumnezeu are dragoste se sârguiește a face bine aproapelui, chiar și neștiind acesta...259

PRICINA A PATRUZECEA Că se cuvine credinciosului, atunci când cumpără sau vinde sau altceva de acest fel face, a avea pe Dumnezeu înaintea ochilor, și paguba aproapelui a nu o îngădui, măcar de ar zice acela că „nu mi se face strâmbătate”, și se cade ca întru dragoste a păzi neîndrăzneala, și mai vârtos cei tineri, încă și de tovărășii în obște [a se păzi credinciosul], ca de unele ce sunt pierzătoare...262

PRICINA A PATRUZECI ȘI UNA Ce se cade a face către cei ce vin și cum a-i întâmpina pe dânșii și a vorbi cu ei..................268

PRICINA A PATRUZECI ȘI DOUA Că întru venirile celor ce viețuiesc după Dumnezeu, mulți Părinți, pentru odihna celor ce veneau, lăsau puțin din nevoință, cu nimic vătămându-se din aceasta, pentru nepătimirea lor; iar unii dintr-înșii, pentru acea puțină răsuflare [odihnă], mai pe urmă se chinuiau pe eiși; și că cel ce întru veniri și mângâieri păzește nevoința sa nedezlegată sau dezleagă puțin, vrednic de laudă se face de aici, căci bine a judecat; și cum că cei ce se silesc peste măsură nu se cuvine a se pleca întru mângâieri...273

PRICINA A PATRUZECI ȘI TREIA Că celor ce vin la vreo obște, măcar și călugări de vor fi, nu se cuvine a li se da voie să vorbească cu frații fără opreală sau să locuiască cu ei; încă și despre ce se cuvine a păzi frații către cei ce vin......................278

PRICINA A PATRUZECI ȘI PATRA Că nu se cuvine a mânca împreună cu bărbații cei nebăgători de seamă [nepăsători] și că, de cei ce întreabă și nu fac, după întâia și a doua vorbă trebuie a ne lepăda...281

PRICINA A PATRUZECI ȘI CINCEA Încă și pentru înșiși cei ce vin: care este petrecerea cea cuviincioasă în străinătate și cum se cade a călători cu frații...283

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘASEA Că se cuvine ca pe tot cel ce se apropie de noi pentru a câștiga milă a nu-l întoarce deșert, ci ca pe un trimis de la Dumnezeu să-l primim cu blândețe și să-i dăm din cele ce avem; și, măcar că el obrăznicește, să fim fără de răutate și să nu ne mâniem, după asemănarea lui Dumnezeu; și că Dumnezeu pe cei milostivi de multe ori îi răsplătește; și cum trebuie să se facă împărțirea în chinovie, și de cine să se facă...286

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘAPTEA Că nu se cuvine ca monahul, cu pricina milosteniei, să aibă bani sau să primească cele ce i se dau, și care este milostenia cea cuviincioasă călugărului........301

PRICINA A PATRUZECI ȘI OPTA Că de multe ori unii, întru sărăcie fiind, dar după putere miluind, apoi, îndestulându-se de bani și cu iubirea de argint biruindu-se, și milostenia pe care o aveau au pierdut-o...311

PRICINA A PATRUZECI ȘI NOUA Că nu se cade monahului a lua fără de socoteală de la tot omul, nici peste trebuință, și că dator este ca cel ce ia să se ostenească pentru cei ce dau...............315

PRICINA A CINCIZECEA Că se cade, de cele ce nu ne folosesc sau ne sunt străine, ca de niște [lucruri] pierzătoare a ne depărta...320

ÎNCEPUTUL CĂRȚII A PATRA A LUI EVERGHETINOS.............323

PRICINA ÎNTÂI Că monahului neagoniseala îi este făgăduință; și care este semnul nepătimașului, și cum au îndreptat Părinții aceasta...324

PRICINA A DOUA Că milostenia cea trupească, celor din lume, de nevoie este, atunci când nu sunt săraci, ca unora ce nenumărate binefaceri li se face printr-însa. Pe care aceștia se cade a o face fără cruțare [cu toată inima] și din cele mai de cinste pe care le au..335

PRICINA A TREIA Că patima iubirii de arginți este mai pierzătoare decât toate patimile...339

PRICINA A PATRA De unde se face dragostea cea întru Dumnezeu, și cum se arată, și care sunt lucrările ei...............341

PRICINA A CINCEA Că prea mare lucru între faptele bune este a se liniști cineva (a trăi în isihie) cu socoteală și că mare nevoie are sufletul să o îndrepte pe aceasta; și care este liniștea cea cu socoteală, și cum se isprăvește..353

PRICINA A ȘASEA Cum biruiește cineva gândurile și în ce măsură nu i se cere seamă pentru acestea............................369

PRICINA A ȘAPTEA Că moarte este credinciosului risipirea minții și uitarea; iar cea de-a pururea pomenire a lui Dumnezeu și vedere a Sa, i se face lui viață și pierdere a toată răutatea..389

PRICINA A OPTA Că se cade a ne ruga neîncetat, și ce este aceasta, și cum se îndreaptă..395

PRICINA A NOUA Că cel ce se îngrădește pururea cu rugăciunea este nerăzboit de vrăjmașul, pentru aceea se cade ca întru aceasta a ne nevoi..404

PRICINA A ZECEA Care este puterea rugăciunii, și că prin rugăciune se dă tot binele de la Dumnezeu, și prin ea se unește omul cu Dumnezeu...408

PRICINA A UNSPREZECEA Că se cade ca cel ce cere, nu ce-i place lui să ceară, ci ceea ce este de folos, precum I se pare lui Dumnezeu...415

PRICINA A DOUĂSPREZECEA Că se cade ca cel ce cere de la Dumnezeu cele folositoare, pe cele aduse asupră-i de la Pronie cu mulțumită să le primească, măcar de se va întâmpla a fi împotriva voii sale...417

PRICINA A TREISPREZECEA Că se cade ca rugăciunea să fie ajutorată de faptă, și care sunt cele ce fac rugăciunea neprimită. 421

PRICINA A PAISPREZECEA Că, celui ce are ceva asupra cuiva sau celui ce are asupra lui ceva și nu se împacă, neprimită îi este rugăciunea..425

PRICINA A CINCISPREZECEA Că de nevoie este credinciosului citirea Scripturilor și că mult folos ia dintr-însa.....................428

PRICINA A ȘAISPREZECEA Că datori suntem ca pe cele ce le citim să le și facem, că nu în cuvânt este mântuirea, ci în lucrare; pentru aceasta, cunoașterea goală este nefolositoare. Și că se cade ca cel duhovnicesc să nu rămână în slovă, ci să se nevoiască să treacă și spre Duhul..431

PRICINA A ȘAPTESPREZECEA Că nu se cuvine ca din mândrie mult a cerceta cele înalte ale Scripturii, și așa a iscodi cele dogmaticești și ascunse, sau și judecățile lui Dumnezeu.........435

PRICINA A OPTSPREZECEA Că se cuvine credinciosul cu totul a se depărta de cunoștința cea cu nume mincinos și de vorbirea cu ereticii.

Și care este înțelepciunea cea după Dumnezeu, și că la unii chiar și simplitatea ajută...438

PRICINA A NOUĂSPREZECEA Că asupra credincioșilor nimic nu pot dracii; pentru aceasta nu trebuie să-i băgăm în seamă sau să ne temem de ei și nicidecum să luăm aminte la dânșii, orice ar face ei; și cum poate deosebi cineva vederea celor bune de cea a celor viclene, pentru că, de multe ori și năluciri arată, spre înșelarea celor groși, că pe suflet îl poate mângâia și vederea cea dumnezeiască, și cea drăcească......................................442

PRICINA A DOUĂZECEA Că în multe feluri se arată visele, pentru aceasta mai fără de primejdie este a nu crede lor, și că dracii nimic nu știu din cele ce vor să fie; măcar deși zic că le știu pe cele ce le pun înainte, le zic astfel prin ghicire [și nu din adevăr]...452

PRICINA A DOUĂZECI ȘI UNA Că cele din inima omului dracii nicidecum nu le știu, nici de care patimă ne biruim; dar, din cele ce grăim sau lucrăm, din acestea le învață............................457

PRICINA A DOUĂZECI ȘI DOUA Care este măsura nepătimirii, și care sunt osebirile [însușirile] acesteia, și de unde i se face ea omului...460

PRICINA A DOUĂZECI ȘI TREIA Când și cum se cuvine a ne atinge de cuvântarea de Dumnezeu [teologie], și care este cuvântul înțelepciunii duhovnicești și care al cunoștinței, și de unde se învrednicește mintea de dânsele..............................468

PRICINA A DOUĂZECI ȘI PATRA Cum și de unde se face mintea părtașă harului lui Dumnezeu și se suie întru vedenie, și cum se păzește întru dânsa...480

PRICINA A DOUĂZECI ȘI CINCEA În câte feluri se face dumnezeiasca slobozire și părăsire, și ce trebuie a face întru dânsele, și [cum] a chema înapoi harul Duhului.....................497

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘASEA Că vederea duhovnicească uimește mintea și o face a uita toate cele de aici; și că harul Duhului se face acoperământ, hrană și băutură pentru cei desăvârșiți; pentru această pricină și unii dintre sfinți, întărindu-se cu dumnezeiescul har, pe acestea prea puțin sau nicidecum nu le foloseau pentru fire, căci se împuterniceau de har.........499

PRICINA A DOUĂZECI ȘI ȘAPTEA Că mare este vrednicia preoției, pentru aceea nu trebuie a alerga către dânsa, ci cel chemat spre ea, pentru evlavie, să se lepede de dânsa, mai vârtos de va socoti și că alegerea se face din sârguința omenească, iar nu din dumnezeiască hotărâre; așijderea a face și pentru începătorie [dregătorie] și pentru învățătorie..........502

PRICINA A DOUĂZECI ȘI OPTA Despre preoție, cum că cel ce cu nevrednicie slujește foarte grea muncă își trage asupră-și, precum și cel ce cu luare-aminte și cu vrednicie slujește prea mult dobândește..506

PRICINA A DOUĂZECI ȘI NOUA Că și în toate zilele a sluji [după tipic], prea mare folos solește; pentru aceea se și află la Părinți făcându-se aceasta; și cum că în sfințita jertfă cele cerești împreună cu cele pământești se împreună..................509

PRICINA A TREIZECEA Că nu numai celor vii, ci și celor morți, jertfa prea mult le folosește..512

PRICINA A TREIZECI ȘI UNA Că după moarte nu mai este iertare, numai de vor fi din păcatele foarte ușoare, dar și pentru acestea cu greu se va da iertarea; iar pentru cei răposați, care au săvârșit fapte vrednice de muncă, este cu neputință să-i mai scoată cineva de acolo...515

PRICINA A TREIZECI ȘI DOUA Care este rațiunea și puterea Sfintelor Taine și că se cuvine să ne facem drept scop apropierea de dânsele...519

PRICINA A TREIZECI ȘI TREIA Cum se cade și când trebuie să ne apropiem de cele sfinte și cu ce fel de conștiință...............522

PRICINA A TREIZECI ȘI PATRA Că de prea mare folos este a ne împărtăși în fiecare zi, tot astfel și a nu ne împărtăși deseori vătămător este..527

PRICINA A TREIZECI ȘI CINCEA Că cel ce este sub canon și nu se poate împărtăși la dumnezeiasca Adunare [Liturghie] trebuie să iasă din biserică împreună cu catehumenii.......................531

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘASEA Că îngroparea în biserică a celor blagocestivi de folos este, iar a celor osândiți, solitoare de muncă în focul cel veșnic..533

PRICINA A TREIZECI ȘI ȘAPTEA Că și a îngropa pe cineva cu cinste [pompă] nu mică vătămare poate pricinui sufletelor; pentru aceea [nu întâmplător], cei iubiți de Dumnezeu sunt îngropați simplu [fără pompă]; pentru aceasta, de mare folos este a alege cineva îngroparea fără slavă..............................535

PRICINA A TREIZECI ȘI OPTA Că nu al tuturor este a învăța, ci numai al celui pus spre aceasta de dumnezeiasca Pronie, ca cel ce este îndestulat a împlini cele pe care le învață și căruia i s-au biruit patimile; iar cel prost [nevrednic] se cade a lua aminte de sine, ca nu cumva, voind pe alții să-i zidească, pe sineși să se surpe. Și cum, cu toate acestea, uneori, unii s-au aflat pe eiși, încă de la începutul lor – povățuiți fiind de Duhul Sfânt și care nicidecum nu au fost legați de vreo povățuire omenească –, povățuitori ai altora, de care lucru se cuvine numai a ne minuna, nu însă a-l și urma, dată fiind neputința noastră.....................540

PRICINA A TREIZECI ȘI NOUA Că cel ce din Duhul Sfânt face judecățile, măcar că nu este preot, întru cele ce va cerca Îl are pe Dumnezeu împreună-hotărâtor. Și cum că nu numai preoților, ci și altora care sunt curați le-a îngăduit Dumnezeu a învăța. Care este preoția cea înțeleasă cu mintea.

Cum se cuvine ca cei din pustie, nefiind de față preot, să se împărtășească cu Sfintele Taine...548

PRICINA A PATRUZECEA Că se cade ca păstorul cel adevărat să sufere toată primejdia pentru oi și foarte cu osârdie a griji de dânsele...551

PRICINA A PATRUZECI ȘI UNA Că celor ce li s-a poruncit de la Dumnezeu a învăța pe alții, pe cât se sârguiesc a spori în învățătură și a-i întări pe cei pe care îi învață, pe atât și de mai mult har se îndulcesc.

Pentru aceasta, cu sârguință se cuvine a învăța; iar cei ce din trândăvie se lenevesc de la învățătură, cea nesuferita muncă vor pătimi.

Și cum se cade a fi egumenul în mănăstire, și că se cade a avea pe al doilea spre a-i ajuta la a povățui frățimea..........561

PRICINA A PATRUZECI ȘI DOUA Că nu se cuvine ca cineva să învețe sau să mustre pe cei ce nu sunt supuși ai lui, chiar de vor fi păcătuind, ci numai de vor cere aceasta, și nici a izbândi celor nedreptățiți...565

PRICINA A PATRUZECI ȘI TREIA Că nu se cuvine a ne purta cu asprime față de cei sub ascultarea noastră sau a le porunci lor cele nepotrivite și cum că, pe tot lucrul poruncit cu smerenie și cu bună-conștiință, harul îl ajută să sporească spre bine........567

PRICINA A PATRUZECI ȘI PATRA Că se cade, pe cel ce face ceva bine, măcar și nedesăvârșit de va fi, să nu-l oprim, ci mai vârtos să-l sprijinim, și puțin câte puțin să-l aducem spre desăvârșire..571

PRICINA A PATRUZECI ȘI CINCEA Că se cade ca egumenul, pe cei mai neputincioși dintre frați, câteodată și prin cei mai tari a-i deprinde la ascultare și răbdare și la celelalte nevoințe, iar pe cei începători foarte a-i cruța..573

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘASEA Că nu de la toți deopotrivă se cade a cere nevoința, ci socotind viața pe care a avut-o fiecare mai-nainte și după deprinderea trupului................................575

PRICINA A PATRUZECI ȘI ȘAPTEA Că se cade mai vârtos a purta grijă de cei neputincioși și a ne pogorî la măsura lor, atunci când nu calcă vreo poruncă a lui Dumnezeu, ca să nu se smintească. Și cum că obiceiurile, îndreptările și păcatele fiecăruia, se cuvine a le judeca după puterea și cunoștința fiecăruia...578

PRICINA A PATRUZECI ȘI OPTA Că se cade ca pe cel ce a căzut în păcat și este aproape de deznădejde să nu-l lepădăm îndată, nici să-l necăjim cu mustrări iuți, ci cu blândețe și cu milostivire să-l ridicăm din cădere. Așijderea și pe cel ce se desparte de obște să-l întoarcem și cu bunătate să-l primim......................580

PRICINA A PATRUZECI ȘI NOUA Că se cade egumenului a nu tăcea atunci când cei ce sunt sub dânsul vor păcătui, ci a-i mustra și a-i canonisi și în tot chipul a încerca a-i tămădui.....584

PRICINA A CINCIZECEA Că pe cel ce greșește fără îndreptare și care este vătămător de obște să-l izgonim, ca pe unul care nici după cea cuviincioasă purtare de grijă nu s-a folosit. Într-o astfel de pricină, egumenul nu trebuie să uneltească milostivire, altminteri și sieși și celorlalți va aduce vătămare...................585

Vol. IV
Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galați
tel./fax: 0236-326.730
e-mail: editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Tipărit la **S.C. DON-STAR S.R.L.** Galați
Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 23
Tel/Fax: 0236/420100
e-mail: donstargalati@yahoo.com

Să nu socoți că îți e de ajuns numai citirea Evangheliei, fără citirea Sfinților Părinți! Acesta este un gând trufaș, primejdios. Mai bine să te aducă la Evanghelie Sfinții Părinți ca pe un fiu iubit, care a fost pregătit pentru aceasta prin scrierile lor.

Sfântul Ignatie Brianceaninov

Everghetinosul este o mare binefacere, pentru că putem cunoaște pe deplin duhul Sfinților Părinți împotriva tuturor patimilor, pe rând; sufletul cunoaște cum au lucrat aceia și se folosește.

Cuviosul Paisie Aghioritul

Părinții din pustia Patericului vin la noi, îndemnându-ne să primim mărturia lor în inimile noastre și în viața noastră. Deși au trăit cu mult timp înaintea noastră, povețele lor sunt foarte actuale. Dacă va fi citit cu luare aminte, marele Everghetinos va fi una dintre cărțile cele mai importante pentru viața fiecărui monah și a fiecărui mirean.

Editorii

EDITURA
EGUMENIȚA